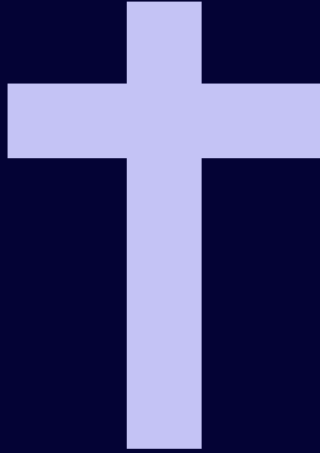

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua
New Guinea

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua New Guinea

Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long Niugini

copyright © 2012 Global Bible Translators

Language: Mongi (Kube)

Translation by: Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
0403b50f-078d-52e2-a203-056e8a430665

Contents

front	1
Legic	2
Mataio	73
Mareko	109
Luka	131
Yohane	170
Méliméli icac ai	197
Roma	233
1 Korinti	250
2 Korinti	266
Galatia	277
Efeso	283
Filipai	289
Kolosai	293
1 Tesalonika	297
2 Tesalonika	301
1 Timoteo	303
2 Timoteo	308
Tito	312
Filemon	314
Hebiraio	315
Yakobo	327
1 Petero	332
2 Petero	337
1 Yohane	340
2 Yohane	344
3 Yohane	345
Yuda	346
Ac Saņa	348
Read the New Testament . .	366

Sisipac Ac Qelia Sampela hap Buk Baibel long tokples Kube long Niugini

The New Testament and Psalms in the Kube language of Papua New Guinea

Global Bible Translators

Sisipac Ac Qelia

Sampela hap Buk Baibel long tokples Kube
long Niugini

The New Testament and Pasmals in the
Kube language of Papua New Guinea
[iso]

Translation: © 2012, Global Bible
Translators

Print publication, 2012, Global Bible
Translators

Web version
2017, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narepela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Legic Kiwi 1

1

(Legic 1–41)

Héna éréhéc.

¹ Ic ségi ségiyaguc imi ic zipilij zapalaŋa ionac ninij arengia imi ménda méndacma kemma, késpedesic ic ionac kekecac hénaiguc momacnec ménda namma, zédesi ic iniguc* momacnec ménda tacanzac. ² Néh Yaweac† héna acwac‡ ewa siŋa heyu, siŋi kaiwe séc héna ac imi zéniŋanzac.

³ Inéh ic hésa doku téfara giŋgiŋaiguc himicgic nananzac ésécnec haréŋa ménda bura tiyu naléya méndacma héla gocmia haianzac. Inéh imuac me imuac ai meyu hiabianec saima keŋanzac.

⁴ Néh ic zipilij zapalaŋa imi imuhuc qahac. Inéh imi gorosonja sénéwéra luhucnéŋ mihilanégéyu keŋanzac ésécnec. ⁵ Imuac niŋac ic zipilij zapalaŋa ieneŋ imi Anutunéh kitiwa biria melen énécmiyu hia ménda nanjelimu. Wanju késpedesic ic ieneŋ ic solanja iniguc momacnec kecmuac séc qahac. ⁶ Ic hiabia imi Yawenéh inicgaleŋ wanj énécmianzac, néŋ ic zipilij zapalaŋa imi eneŋ tima keŋanzu héna imuac tetcgia imi henu qai wawanja.

2

Anutunéh Kristoac sisipac ac ézéyec.

¹ Némac niŋac baera baera ic embac ieneŋ qegetali ac qewelona wamma, imuac ic embac ieneŋ ai gorosonja imuhucyawac niŋareŋ wananzu? ² Wanju Yawe zéma iwac halécnéŋ météré mima gésimimia iorac hazéc wanj érécmima baecac ic kewu ieneŋ zéréŋqéréŋ wamma nanjic, baecac galeŋhéra ieneŋ momacnec toroqe amuma yomuhuc emininzu; ³ Seŋ hésa qaté nénécmizac imi qetecgéma hésa selia ziki sipac menénéc mizac imi hulac gili-dacbiŋ.

⁴ Wanju ou kurumenjiguc taczac inéh desi énécmizac. Miŋ Kewunéh isocfagociguc onopoczac. ⁵ Inéh qeri geric wamma ac wanj énécmizac, tericgé énécmima yomuhuc zézac; ⁶ Nenaoc, nena ic kewu, nuac baec boŋa téréya Zioniguc kumuwa nanzac.

⁷ Imuac ni miŋ kewuac zézé seli ac imi zéau énécmiwa baec séc kenzac. Yawenéh yomuhuc nézézac; Gi imi nuac nanja.

* **1:1:** Hebirairo aciguc; Ionac tataciguc. † **1:2:** Yawe; Anutuac qara, kiwi téréyaiguc ogic hezac, néŋ qac téréya imi ménda olomma Miŋ Kewu zéanzu. ‡ **1:2:** Héna ac; Hebirairo aciguc Tora, Moseac kiwi ura 5 Anutuac ackuazéc imuac hénihénaiguc hezac imuac qara. * **3:2:** Hebirairo aciguc; Kekec unjanawac. † **3:4:** Zion baec boŋa, imuac qahaiguc Dawidiac demin selia neuj kiroponéh lelegéma nanzac.

Deguc ni héri haima mihicŋi génzua. ⁸ Zéwelecnénna neŋ nuac mératéc baec séc ic embac hénia hénia imi gémba guac buŋa wandacmu. Wanju baec tetcgia séc moczonj guac buŋa wandacmu. ⁹ Wanju geŋ aiŋ qarucganéh hazéchécga unuwésémaŋ. Kewuc nomuŋ ésécnec qésénéhécmina.

¹⁰ Imuac baera baera ic kewu ini niŋtegit qinŋtegit ginaguc wammu. Baera baera galeŋ ini goro ac imuac gezac haimu. ¹¹ Bac yandi yandi wamma Yaweac weleŋ qemima, bac yandi yandi wamma zézé ségiségi wammimu. ¹² Qeri geric wanj énécmiyu baec hénaginaiguc biriwu niŋac. Iwac naŋa kiricne mima weleŋ qemimu. Qeri birianéh élanzanjrec geric bélaŋ ésécnec yacma onowac niŋac. Iwac muru héima nananzu imi eneŋ moczonj ségiségi ginaguc wammu.

3

Hazéc hécgina ieneŋ helanzi énécmigic Anutuac muru héima nammu.

¹ (Dawidinéh enjeja naŋa Apsalomac wésia igucnec néŋgacma keŋec nalé imuaru oyec.) Yawe, hazéc hécna imi yei sasala yanda. Ic embac hazéc wannémma yaré qewiŋ zéma yacma nanzu imi sasala yanda. ² Ic embac sasalanéh nuac* yomuhuc zéanzu; Anutunéh anjgéhna ménda tianzac. (Ohec)

³ Néh Yawe, gi imi nuac saiwa, nuac edamuna, nuac orucna meyac néŋanzan. ⁴ Ni Yaweac kucnec ewa ewananéh qacma héiwa, inéh iwac baec boŋa téréyaiguc† acna melen néŋanzac. (Ohec)

⁵ Ni ama siŋiyu gau heanzua. Wanju Yawenéh néŋgaleŋ wanjnéju siŋunec muŋguc yacanzua. ⁶ Hazéchécna tausenja tausenja ieneŋ leleggé néŋgic, néŋ ni bac yandi yandi ménda wananzua.

⁷⁻⁸ Anjgéh titi imi Yawe guac murunec. Miŋ kewuac mérian imi ic embachécga qacginaiguc mama heanzac. Imuac niŋac, Yawe, gi yacna! Oh nuac Anutu, ni anjgéhna tina. Nuac hazéchécna nekangina kuma ic zipilij zapalaŋa ionac zécgina hézéŋgéna.

4

Zérabéra naléiguc ewa éréhéc qahac zéwelec wanjec.

¹ (Legic galeŋawac; wanjonj hésiaguc, Dawidiac legic zéra.) Anutu, nuac solanja miŋina, ni guac qacma guruwa acna melen némbésémaŋ, ni baec wéŋwéŋgiaiguc kecba

baec kondonja mihicnġ nĕnnec, imuac ewa hġa niġnĕmma zĕwelecna niġna.

² Baec ic ionac nanġhĕra* ini nalĕ dahecac sĕc gamu qeġe mihicnġ nĕmmu? Nalĕ dahecac sĕc edamuna imi melengic gamu qeġeġe buġa waġu, haka biriawac siġa nimma baniara mĕndac ĕnĕcmina kecmu? (Ohec) ³ Yawenĕġ enġeya niġac wamma siġ niġmianzac i ġĕsimiyec imi niġasarimu. Imuac ni zĕwelec wamba Yawenĕġ nimma kecanzac. ⁴ Ini bac yandi yandi wamma kĕpĕsic mĕnda wammu. Gaugina hewiġ zĕ emma acġina qaiyu bĕnzĕġnec qeriginanĕġ zĕma nimmu. (Ohec) ⁵ Miġ Kewuac muru hakagina solanġa iminĕġ mulu ĕsĕc nec haimimu. Yaweac muru hĕima nammu.

⁶ Ic embac sasalanĕġ Mĕrĕnĕġ haka silic hiabia mĕġ nĕnĕzĕyu hĕmbiġ? zĕanzu. Imuac Yawe ġi guac kic tanecġa asac mararaġa gucnĕġ ninicna. ⁷ Miġ Kewunĕġ nuac ewa qerinaiguc sĕġisĕġi kunĕġ yanda tiyu sĕcġanzac. Sĕġisĕġi iminĕġ padi me waiġ qelianĕġ sĕcġĕyu sĕġisĕġi waġanzġi imi qeyu maanzac. ⁸ Ni imuhuc solanġanec demġ menĕmma nĕġġaleġ waġnĕġanzac imi Yawe momacġuc sac keczac, imuac mia ni ewana dĕġ waġu gauna heanzua.

5

Anutunĕġ yĕwĕri igucnec metecġĕ nĕmmac zĕma niġkinzĕġ wamma zĕwelerec.

¹ (Legic galeġawac; kunġaguc hĕigic, Dawidiac legic.) Yawe nuac acnawac ġezac haina. Nuac yaiwisisiġ acna niġnĕnna. ² Mĕra nĕmbĕsĕmanġ niġ wamma guru hĕhĕli ġĕnzua imi nimbĕsĕmanġ. ³ Yawe, siġunec sĕc ġeġ nuac ac ewana niġanzanġ. Acna melĕġ nĕmbĕsĕmanġ niġac siġunec zĕwelecma bĕnzĕġnec mambĕc kecanzua.

⁴ Hĕnia imi yomuhuc; Miġ Kewu ġi biriawac siġa mĕnda niġanzanġ. Ic birianĕġ ġiguc hġa tacyac mĕnda wammac. ⁵ Sĕwi enĕġ icnĕġ guac wĕsĕġaiguc nammuac sĕc qahac. Miġ Kewu ġi imi haka silic biria waġanzu imi onac mĕzĕġa kunĕġ yanda tianzac. ⁶ Yawenĕġ ikoc ac zĕanzu imi unuma sac naec ĕnĕcmianzu imi zĕma tilic ġilic ic ionac mĕzĕġa tianzac.

⁷ Ni imi Miġ Kewu guac goi hĕihĕiganĕġ nanġġ nĕġu kucna mihicġima Miġ Kewuac ocmuġ tĕrĕyaiguc keremmaġ. Eega hĕigĕmma simiġ hĕigĕmĕba Miġ Kewu guac ocmuġ tĕrĕyawayac muru kemmac. ⁸ Yawe, nuac leleġicġ hazĕchĕcna sasala keczu, imuac Miġ Kewu guac hĕna solanġaiguc nuagicma kenna, Miġ Kewu, hĕnaga dindġna imi nĕzĕna hĕmĕba.

⁹ Imuac hĕnia imi yomuhuc; Kuaginaiguc imi ac hĕla mĕġ mĕnda hezac. Ewa

qerigina imi ic embac mebirġ ĕnĕcmiwiġ zĕ niġarenġġic sĕcġĕdaczac. Waġu dĕmĕġgina imi kic suanġ anġanġia ĕsĕc nec. Waġu ezelanġina iminĕġ halĕc ac efima zĕanzu. ¹⁰ Anutu, ionac imi kĕpĕsic ġinaguc zĕĕnĕcmina. Waiĕnĕcmina enġa niġiġ bĕtaciguc enġoc hiġġacġic inimac. Ienĕġ Miġ Kewu andĕ qeanzu, imuac niġac wawaġ memĕgina biria imuac niġac wamma nesi ĕnĕcmina kemmu.

¹¹ Nĕġ mĕġnĕġ mĕġ guac muru hama sanġianzu imi sĕġisĕġi mihicnġ ĕnĕcmina. Ionac imi wai ĕnĕcmina nalĕ teteġġia qahac sĕġisĕġiac legic hĕima kecmu. Ic imuhucya imi saiwa waġ ĕnĕcmina, guac waġanzu imi enĕġ guac niġ wamma sĕġisĕġi wammu. ¹² Yawe, ġi imi hĕlacnec ic solanġa mĕriaġ mihicnġ ĕnĕcmianzanġ. Guac ewa hiaganĕġ saiwa ĕsĕc demġ meĕnĕcmina.

6

Qenzerġ manzerġ qerġaiguc Miġ Kewu zĕwelec wammiyec.

¹ (Dawidiac ewa biriac legic, waġonġ hĕsiaġuc.) Yawe, qeri biricġaiguc ac mĕnda waġnĕnna. Miġ Kewu, guac qeri ġericġaiguc zĕmindiġi mĕnda waġnĕnna. ² Yawe, ni kucna qahac, imuac ewa hġa waġnĕnna. Yawe, mehġaru nĕnna. Sicnawac toroya imi ġeriwa nozac. ³ Nuac kekec uġananĕġ zuracġġac ĕsĕc nec ġeriwa nozac. Yawena nalĕ dahecac sĕc mambĕc kecmanġac hezac?

⁴ Yawe, liliġġĕma hama kekec uġana metecġĕ nĕnna, Miġ Kewuna goi hĕihĕiganĕġ ni humuc igucnec anġĕġna tina. ⁵ Mĕġnĕġ mĕġ humumaguc Miġ Kewu niġqelġmacac sĕc qahac. Humuc ic ionac baec sasannġa igucnec mĕrĕnĕġ ġi hġa mĕpĕsi ġĕmmac? ⁶ Ni zĕsilac wamma kecma birizua. Siġi herĕc kic qelinec kecma siacba kic masinanĕġ hehena mĕzĕġĕzac. Siacma kecba aturu hehenanĕġ dokuyaguc wandaczac. ⁷ Siac yanda waġkecba kicnanĕġ biriyu hġa hĕmmaġac sĕc qahac waġzac. Hazĕchĕcna niġac siacba kic masinanĕġ waġu kicnawac kuhanĕġ mazac.

⁸ Haka biria waġanzu imi moczonġ nuac murunec nĕġġacma kendacmu. Yawenĕġ nuac zĕsġacna niġnĕnzac. ⁹ Ewa biric waġ nĕmmac niġac qerinanĕġ hĕlacnec qacma zĕwelecba Yawenĕġ niġnĕnzac. Waġu nuac zĕwelecna imi kĕsa anġĕtizac. ¹⁰ Nuac hazĕchĕcna imi gamu qeġ zĕma bac yandi yandi kunĕġ yanda mihicnġ ĕnĕcmiyu, gamuġina nimma nĕġġacma liliġġĕma kemmu.

* 4:2: Ac haka silicġinaiguc ic tosarac kuc buġaginaguc ionac icac nanġhĕra zĕanġic.

7

Ununesi mihicijima Anutunéj méra mimac nij zéwelerec.

¹ (Benzaminac qelia ménj Kusinéj ac wammiyu Dawidinéj ara bakia melejmiyec.) Yawe, nuac Anutuna, ni Miñ Kewunawac muru sanji sanjina mihicijizua. Nesinéngu moczoñ yanda ionac murunec angéñna tima kératac nec népésina. ² Imuhuc ménda waj némbarñec, ienej laion waj éséc nec kucnec hama kekec uñana kiricqiric waj némbunec. Gi qahac waju metecgé nénéña méj ménda keczac.

³ Yawe, nuac Anutuna, ni haka yomuhuc waji iguc, nuac méranaiguc hakana biria yomuhuc hezaciguc wai énécmina imuhuc hia waj némmu. ⁴ Ni ic méñac képésic ménj wammiyi iguc, héniaja qahac hazécnawac iwawai mén wagiri iguc, ⁵ wai énécmina hazéchécna ienej kekec uñana nesima hama népésimu. Waju wai énécmina ienej baeciguc kekecna tihumu némma edamuna imi seitotoñiguc gilic hia mamac. (Ohec)

⁶ Yawe, qeri biricgaguc yachésémañ. Nuac hazéchécna geric bélañginaguc hazéc waj énécmima yachésémañ. Anutuna, yacma nambésémañ. Héna ac nénézénec imuac séhaiguc waj énécmiwésémañ. ⁷ Baera baera unuruna hama lelecgé géñgic, geñgaoc liliñgéma hama ou eñeña tacma inicgaler waj énécmiwésémañ.

⁸ Miñ Kewunéj baera baera ic embac zégésic nénécmimac. Yawe eñeña miñina, geñgaoc solañ dindiña zéma haka héla qerinaiguc hezac imi héñgésiwésémañ. ⁹ Qeri héhéj, solaña miñina, gi imi nininñina batucgéma héñanzañ. Ic zipiliñ zapalaña ionac haka biria imi metecgéma haka solaña mesolañanina nammac.

¹⁰ Eñeña miñina, Anutu, nuac saiwa keczac. Inéj ic embac qeri solañ keczu imi angéñ tiénécmianzac. ¹¹ Anutu imi zégésigési ic solaña. Inéj naléya naléya qeri biric niñénécmianzac. ¹² Ienej ewa qerigina ménda mindinimuguc Anutunéj souya zéra qericma tewiya hére muimajac zé zéréñ qéréñ wammac. ¹³ Anutunéj zérabéra humunia zéréñqéréñ wandaru hezac. Inéj tewi geric bélañaguc miyacgéyu hezac.

¹⁴ Ic birianéj haka biria aži kiyu mihicijiac. Inéj réwéri héri haima imuac nec merac ikora mezac. ¹⁵ Baec séséñ tewi luacyaguc mihicijanzac i eñejaoc imuaru mama hiñgacanzac. ¹⁶ Kaižiliweña iminéj eñeja oruc qahaiguc maanzac. Zipiliñ zapalaña iminéj eñeja oruc siraiguc maanzac.

✱ 8:5: Heb 2:6-8, 1Ko 15:27

¹⁷ Ni Yawe imi solañawac niñac ewa hia ac ézémañ. Eñeña miñinawac qara mepésimañ.

8

Ic imi némac hiaya niñac niñmianzanj?

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra, wañgoñ hésiaguc.) Yawe neñañ Miñ Kewunina, guac qac buñaganéñ baec séc zézé ségiségiyaguc wanzac. Gi imi ou kurumeniguc asac marañña haina sécgéma hezac. ² Miñ Kewuac hazéchéra zéma ac bakia melembiñ zé wañanzu imi eñeñ acgna qaimac niñac, Miñ Kewunéñ waju kokoc nane neme ienej Miñ Kewu mepésimigic kuhaguc wañanzac.

³ Miñ Kewuna mérağa merawanéñ memeya kurunen zéma imuac iwawai qeriaiguc haina hezac maso zéma méñni sikiluc imi kicna hima hémba kunej yanda wanzac. ⁴ Néj icac niñna némaria waju, Miñ Kewunéñ niñmianzanj. Waju icac naña imi némaria waju héñgaler wammianzanj? ⁵ Ic imi mihicijima séha komora ménj memamina kuaya meme uña ionac bacginaiguc kerec.* Waju edamu zéma qac buña eñeñanéñ ic kewuac opocya éséc nec haiminec.

⁶ Waju Miñ Kewunéñ zéhicñiyec kekec iwawai imi moczoñ inicgaler wammac niñac zémima iwac héna bawaguc onopoc nec. ⁷ Imi mia rama tuña tuña, burumakao tuña tuña, zéma zéléñ baec kondañaguc wiri waj zéma ⁸ sawaiguc nei hénia hénia zéma konduj dokuiguc lambéc zéma iwawai hiñjima héna hezac séc keñha wañanzu imi moczoñ yanda momac nec.

⁹ Yawe neñañ Miñ Kewunina, guac qac buñaganéñ baec séc zézé bipiyaguc wanzac.

9

Anutuac kuha zéma zégésigési solaña.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra; Soñgoñ legic 'Naña humuzac' imuac ewaiguc.) Oh, Miñ Kewu, ni ewa qerina moczoñ nec Yawe qacma mepési génzua. Ai welicwelicgia wamma menec imi moczoñ zéau énécmimaj. ² Ni Miñ Kewu guac ségiségi wamma ewa hia nimmaj. Eñeña miñina kecañañ guac qacga gita kulele qema mepési gémmaj.

³ Nuac hazéchécna ienej néñgacbiñ zé liliñgégic, néñ guac wéségaiguc qonzontoj géma mama humudacgic. ⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Geñ mia nuac solañ dindiña zéma acna héipuc wannémma meselinec. Ic kewu tatacgaiguc tacma dindiñanec zétecgé nec. ⁵ Geñ baera baera ac geriawaguc waj énécmima ic biria

mebiri énécmima qacgina hémbénaṅawac auna qahac wandaczac. ⁶ Humuc hémbénaṅanéṅ hazéchéčna énépésiyecac keczac. Wanju ama areṅa areṅa yanda demin seliaginaguc imi ic gétéya ésécneç héréma qéziðacnec. Ménénéṅ méṅ ama areṅ imuac méndagucnec niṅqelianzac.

⁷ Yawenéṅ hémbénaṅa kecazac. Inéṅ zégésigési ai niṅac ic kewu tatacya miyacgéyu hezac. ⁸ Inéṅ solanec baera baera imuac tacyachéra zégési énécmianzac. Wanju dindinac ic embac galenḡé énécmianzac. ⁹ Yawe imi helanzi énécmimia ionac kiropo selia wanzac, zérabéra naléiguc enjeyaoç demin seli wan énécmimac. ¹⁰ Geṅ guac hochoc ai meanzu imi ménda wai énécmianzan, imuac niṅac Yawe guac qacga ninzu imi eneṅ guac héima nandacmu.

¹¹ Ini imi Zion iguc kecazac Yawe imi mepési migic. Iwac haihaka imi baera baera ic embac sugcinaiguc zéau énécmigic. ¹² Ic méṅac sacnéṅ mayu haka imuac zéqesi énécmianzac inéṅ mia niṅqeli énécmima kecmac. Inéṅ maqeqeya, gum bénzénzéṅ mema amuma kekeç, tidacḡé énécmimia ionac zésiaccinawac ménda eluṅ qemac.

¹³ Yawe ewa hia wanṅénna, hazéc wannénzu ieneṅ tilanzi néṅkeczu imi hénna. Gi humuc ac sanḡulanaiḡuc ni meyac néṅanzan. ¹⁴ Imuhuc wanṅénna ni guac mepé qepésiac legic imi énézédacmaṅ. Ninna béracga tanec wanṅanzac Zion kiropo imuac sanḡulan yandaiguc* anḡéṅ titi aiga menec imuac wamma ségiséḡi wammaṅ.

¹⁵ Baera baera ieneṅ baec séséṅ enjaoc éségic imuaru mama hiṅcagcic. Wanju ufc enjaoc musanḡéma haigic iminéṅ enjaṅ hénagina késazac. ¹⁶ Yawenéṅ tasia meénécmima enjeya hénia mewininiyu niṅḡicac nindaczu. Ic biria eneṅ iwawai enjaṅ méraginanéṅ miyacgéic iminéṅ ziki sipac meénécmizac. (Ohec) ¹⁷ Kaižiliwerṅ ic ieneṅ humuc ic ionac baec sanḡenaiḡuc liliḡéma kendacmu. Anutuac eluṅ unuyec imi eneṅ moczoṅ imuhuc wandacmu.

¹⁸ Maqeqeya ionac imi nalé séc eluṅ ménda qemac. Maqeqeya imi onac kic hihí imi hémbénaṅa haréṅa ménda wammaç.

¹⁹ Yawe gi yacma nanna. Baec icnéṅ meseliwu niṅac. Baera baera imi eneṅ guac kicḡaiguc zétéccḡé énécmimia wammaç. ²⁰ Oh Yawe, bac yandi yandi mihiçji énécmima, baera baera imi eneṅ héniaḡina niṅteḡicma baec icdac imuhucya keczu imi niṅasarimu. (Ohec)

10

Helanzi mianzu ionac murunec anḡéṅa timac niṅac zéwelereç.

¹ Yawe, némac niṅac lakeç nanḡkeczan? Némac niṅ zérabéra naléiguc sanḡima keczan? ² Ic birianéṅ séwi eneṅ wamma ic kucya mamaya nesi miçkeczac. Geṅ zéna manam batuc areṅgéyu hezac imuaru enjeyaoç mama hiṅcagcmaç.

³ Ic birianéṅ enjeya kekeç unḡayawac ewa siṅ imuac mepési amuanzac. Hémbaoç icnéṅ Yawe zéhiaru miḡaguc mematiṅ wammima keṅanzac. ⁴ Ic birianéṅ séwi eneṅ ac kic tanecya wamma Yawenéṅ ménda kic hima néṅanzac zéma niniṅa imuac me imuac séc Anutu ménda keczac. zéma niṅanzac. ⁵ Iwac hénayanéṅ nalé séc seligima heyu, guac zégésigésiacc tat-acnéṅ ou taru inéṅ héṅteḡicmacac séc qahac wanju, hazéchéčna moczoṅ ionac imi mematiṅ wan énécmima kecazac.

⁶ Enjeya ewa qerianéṅ ni imi keṅqe haḡena qahac hiçniçisaiya hiçniçisaiya yéwéri méṅ ménda mihiçniçimaṅ imuhuc zéanzac. ⁷ Iwac kuayaiguc imi saec ac zéma ikoc ac zéma zébiri qébiri acnéṅ séccéma heyu ezelaṅa bawaiḡuc imi réwéri zéma kaižiliwerṅéṅ hezac.

⁸ Inéṅ ama areṅ maréṅaiḡuc mambéc tacma sasaniḡaiḡuc ic képésic solan keçera unuhumuanzac. Wanju ic maqeqeyawac niṅu neneyawac tanec wanju imuac kiwa hima awima tacanzac. ⁹ Inéṅ laion yanṅéṅ zunzuṅaiḡuc tacanzac ésécneç sasaniḡaiḡuc héima tacma ic maqeqeya késamaṅ zé mambéc keru hayu ufcyanéṅ késahéréma keṅanzac. ¹⁰ Inéṅ tererema héima taru ic maqeqeyanéṅ mériaḡuc enjanzac. ¹¹ Wanju ic birianéṅ ewa qeriiguc yomuhuc zéanzac; Anutunéṅ eluṅ qeyu kecazac. Wanju kic tanera imi usuyaguc imuac hémbénaṅa hémmacac séc qahac.

¹² Yawe, yacma nanna. Anutu, méraga meyacma enju. Ic maqeqeya helanzi énécmiawac eluṅ ménda gumac. ¹³ Ic birianéṅ Anutu mematiṅ wammima Inéṅ hakana biria yomuac ménda zéqesi wan némmac. zéma niṅanzac imuac niṅac imuhuc zézuca.

¹⁴ Geṅ imi héndaczan. Ewa biric zéma yéwéri imi héṅsosomal méraganéṅ tasia melemman zé ninzan. Imuac ic maqeqeyanéṅ guac muru héianzac. Gi imi becarunec gupaṅ merac héipuc wammianzan. ¹⁵ Ic biriawac méria kuna. Ic biriawac haka biria imi moczoṅ mihiçni dacmaguc hocma waiwésémaṅ.

¹⁶ Yawenéṅ tetecḡia qahac hémbénaṅa ic kewu kecazac, baera baera ic embac* imi

* 9:14: Yuda ic ieneṅ sanḡulan yandaiguc ac gésisési ai meanḡic.

* 10:16: Ic enia ionac zézéya.

iwac baec igucnec auénécmiyo humuqai wandaczu. ¹⁷ Yawe gi imi ic memama amuma kecanzu ionac ewa sinjina imi niñénémianzan. Imuac ionac ewa qerigina meseli énécmima gezac qema niñna. ¹⁸ Gupañ merac zéma helanži énécmimia ionac niñac wamma zéteccgé énécmima baec ic eney munjuc ménda tericgé énécmimu.

11

Niñkinzéhina imi Miñ

Kewuninawac muru haini hemac.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Ni néngacma Yaweac muru sangizua. Ini némac niñac kekec unjanawac ézéma nei ésécnec néngacma nonac baec boñaguc hana zézu? ² Ic biria ienen tewiginaiguc zakonja mui hérétén wanžu. Ic qeri solanja tunumanjiguc qewiñ zé wanžu. ³ Baec nanajanén bacgéyo ic solajanén dimuhuc wammac?

⁴ Yawenén eñeya ocmuñ téréyaiguc kecanzac. Yaweac ic kewu tatacya imi kurumenjiguc taczac. Imuacnec inén kic hima baec ic neñan niñic tegicanzac. Kicyanén niñic sosolianzac. ⁵ Yawenén ic solanja batucgé inicma ic biria zéma kaiziliwenjac siña niñanzac iwac kekec unjawayac mézia tianzac. ⁶ Inén zéyo salfanén kia ésécnec mama ic biria onomac. Geric zéma salfa zéma luhuc bélanagucnén ionac sokociguc meséccgé énécmimac.

⁷ Yawe imi solanj dindiña, imuac ai solanjawac siña niñanzac. Imuac ic solanja ienen iwac kic tanera hémmu.

12

Nalé biriaiguc méra mimac

niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe méra némbéséman. Eega héianzac imi humuqaimañ zé wanzac. Ic hélanén ic onac sugcina igucnec qahac wammañ zé wanzac. ² Ic ienen ama momac héccgina ac ikoc wañ énécmima kecanzu. Ac haléc zéma qeriginanén lukeñ luha wañu ac zéanzu. ³ Yawenén haléc ac zéanzu ionac kua taségina zéma séwi eney ac zéanzu ionac ezelañgina imi hericdacmac. ⁴ Ienen ezelañ ninanén meseliwiñ, kuanina imi neñan buña, imuac méréneney neuj hia héi nénécmimac? Imuhuc zéanzu, imuac niñac imuhuc wañ énécmiwéséman.

⁵ Yawenén yomuhuc zézac; Ic mété qététaña, helanži mimia zéma ic maqeqeya ionac zésilacgina niñac ni deguc yacma onagicma baec imuhucgeñ me imuhucgeñ kembin zé niñkumu wanžu baec zéra béra qahac imuaru keñ onopocman.

⁶ Yaweac ackuazécnén siliwa nomuñ geric wenwenanén hatac 7 zesolananiyu hiaruyec ésécnec laclalac gocya qahac wanzac. ⁷ Yawe, ic imi hicñisai yomi onac murunec demin memina hémbénaña guac buña kecmac. ⁸ Baec ic ionac sugcinaiguc haka kai ziliwenjawac niñgic enu ic biria imi baec séc leleccgéma kenja wanžu.

Hazéchéra ionac murunec anjéña timac niñac zéwelerec.

13

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe némac naléac? Nuac nalé hémbénaña eluj guzac? Guac kic tanecga nuac murunec nalé dahecac séc musanjéwéséman? ² Nalé dahecac séc ni ewa qerinanén niñarenjéma, kaiwe herac niñyéwérimañ? Hazécnanén nalé dahecac séc mematiti wannéma tétéc qeqe wammac?

³ Yawe nuac Anutu, niñnémma acna melej némbéséman. Kicna meqeli némma gau yanda* hewi niñac. ⁴ Hazécnanén ni ic imi ogiczua zéwac niñac. Ni qeken qeha wamba hazéchécna ienen ségiségi wambu niñac. ⁵ Ni imi guac goi héihéigawac héima kecmañ. Nuac ewa qerinanén guac anjéñ titigawac niñac wamma ségiségi wammac. ⁶ Yawenén goina héinéjanzac imuac niñac ni legicya héimimañ.

14

Anutunén ic solanjawac horec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Ic qelanén eya qerianén zéma Anutu ménda keczac zéanzac. Ic imuhucya eney houdacma haka ewa lolonja Anutuac wammianzu. Imuac haka hiabiawac wanjanzac imi méñ ménda keczac.

² Yawenén baeciguc ic méñén niñtegit qinjegicyaguc wamma Anutuac niñkewu wanjanzac méñ keczac me qahac imi inicyacgéman zé kurumenj igucnec sigéma kic hiyu mazac. ³ Néñ momac yanda sigima kemma momacnec zapi qeqe wandacgic. Imuac haka hiawac wanjanzac méñ ménda keru, qahac ténggéñ wañu horec.

⁴ Képésic wamma samén neanzu ésécnec nuac ic embachécna neénécmianzu. Wanju Anutugina ni ménda nuruanzu imi eney niñingina qahac kecanzu me? ⁵ Wanju Anutunén ic solanjaguc kecanzac imuac niñac ienen imuaru zénén hirihiri wamma keczu. ⁶ Biria meme imi imi maqeqeya ionac niñan arenjia imi gamu mamasunjiguc opocanzu, néñ Yawenén iwac sanji sanjia wanzac.

⁷ Israelac* anjéñ titi iminén Zion igucnec hicñimac niñac wanžu. Yawenén ic

* 13:3: Humuc niñac gau yanda zéanjic.

* 14:7: Anutunén Yakoboac qara qelia mén Israel miyec.

embachéra melenj énécmiyu hésa ama igucnec éréma hamu nalé imuaru Yakoboac arenjéra ienenj ségiségi wammu. Israel ienenj ségiségi wammu.

15

Mérénéj Anutuac wésiaiguc hia kecmac?

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe mérénéj guac hali téréyaguc* hia tacyac wammac? Mérénéj guac baec bonja téréyaguc hia kecmac? Ic yomuhucyanéj kecmac;

² Haka solanja wamma kecma qekenj qeha qahac namma ewa qerianéj ac héla zéanzac ic imuhucyawac bunja wanjac. ³ Wanju ezelananéj mematti ac ménda zéma alaya haka biria ménda wammima alahéra ménda zébiri énécmianzac.

⁴ Kicyanéj kajziliwenj ic mematti wammima Yaweac zénéj hirihiri wanjanzu ionac eegina héianzac. Wanju qerianéj wammaj zéma ac méj zéselima andiaiguc ninju yéwériyuguc kilenj ewaya hai netec ménda wanjanzac. ⁵ Soukiwa énécmiaciguc kosia ménda meanzac. Wanju ic késpedesica qahac yéwéri miwinj zé héna ac logima soukiwa migic ménda késama ménda ninjénécmianzac.

Wanju haka hiabia imuhuc wamma kecanzac iminéj hémbénaña qekenj qeha qahac kecmac.

16

Anutu ninjinzéj wammima ewa déj wamma keckec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Anutu, deminj menénna, ni néngacma guac muru hazua. ² Ni Yawe guac yomuhuc zézuac; Gi imi nuac Minj Kewuna. Nuac ségiségina imi tosara qahac, néj gi sac keczanj.

³ Baeciguc météré ic keczu imi moczonj eeginaguc. Nuac ségiségi imi moczonj ionac muru hezac. ⁴ Anutu ménjac muru sese hai énécmianzu ionac imi yéwéri toroqe énécmiyu emmac. Sac muluac sokoc ienenj hai énécmianzu imi ni ménda haimanj. Wanju imuac qara acguc ménda zéwa kua tasénaiguc emmac.

⁵ Yawenéj nuac mératéc bunja zéma sokocna kuaya qeqeya. Gi nuac bunja héngalenj wanjanzanj. ⁶ Qanjanj sililic hainézanj imi baec hiabia, méra téc nuaru imi hiabia téngéj.

⁷ Ac pakenj wanjéjanzac Yawe i siminj héimima zéhiaru mimanj. Sinja séc nuac wéiwécnanéj ac pakenj wanjéjanzac.

⁸ Ni nalé séc Yawe wésénaiguc opocma anjétima kecanzua. Wanju inéj nuac méra héinaiguc keru ni kenje haqe qahac kecmanj. ⁹ Imuac nuac ewa qerinanéj ségiségi wanju nuac qeri ujananéj* ségiségi wanju nuac séwina acguc bézénj heanzac.

¹⁰ Minj Kewuac ic téréya ménda waina houmac. Imuac ninjac gi nuac kecec ujana imi humuc ic ionac baec sanjejaiguc ménda waina hemac. ¹¹ Gej imi kekecac héna nézéna hémmanj. Guac wéségaiguc imi ségiséginéj sécgéma hezac. Guac méra héigaiguc† imi ségiségi hémbénañanéj heanzac.

17

Qenesi wammianzu ionac murunec metecgé mimac ninj zéwelerec.

¹ (Dawidiac zéwelecwelec ac.) Yawe, acna solanja nimbésémanj. Nuac qaqaciguc gezac haiwésémanj. Kua tasé ikora qahac imuacnec zéhicnj hicnija zéweleca imuac gezac haiwésémanj. ² Ac zésolanj nénéja imi zéna guac wéséga igucnec hamac. Kicganéj solanana hémbésémanj.

³ Gej nuac ewa qerina héngésima héipuc wanj nénzaj. Wanju sinjaiguc ni hanémma kicganéj némma késpedesicna hoczanj, imuac ni ewa qerinanéj zéseli amuma késpedesic méj ménda wammaj. ⁴ Baec ic nananj ninaiguc hémma zénimba ni imi kajziliwenj ic ionac héna biria imi héjara mema guac actuazéc ninjtohoma kecanzua. ⁵ Kenkej hahanaiguc guac héna imi tima kembra seligiyu hénananéj tisuqisurac ménda wanj.

⁶ Anutu gi acna ninjanzanj imuac guaruwa gezac haima acna ninjémbésémanj.

⁷ Ic tosara hazéc héccgina ionac murunec néngacma guac méra héigawac bawaguc sanjanzu ionac anjéj titi ic imi gi, goi héihéiga imi nézéna hakaga welic welicgiaguc hicniju hémmanj. ⁸ Ni guac kic gomacga ésécnec galenjé némma guac qenjanja amiaiguc musanjé némbésémanj.

⁹ Ic biria helanzj néjanzu imi zéma hazéchéca wésé polanj ginagucnéj* leleccé némma nanzu ionac murunec metecgé némma. ¹⁰ Ienenj enanj haléginanéj oso énécmiyu† niningnja qahac wanju kuaginanéj tétéc qeqe ac wamma zéanzu.

¹¹ Deguc nini kemma kecni leleccé nénécmima nunugic baeciguc mama nunumac ninj ninictima awima keczu. ¹² Ienenj imi laion yanjnéj neneya keric qiricmanj zé wanjanzac ésécnec. Wanju

* **15:1:** Yuda ic ionac hali imi yanj séwélanéj nec meycagéangic. Imi ama hémbénaña qahac. Israel ic embac ienenj baec kéra kérasiaiguc keccic imuaru Anutunéj sugcinaiguc tacyac wanju hali imi memigic. * **16:9:** Hebirairo aciguc; edamuna. † **16:11:** Méra héiyaguc; Imuac ningic kuhaguc zéma eeyaguc wanec. * **17:9:** Hebirairo aciguc; kecec uja. † **17:10:** Héna imi; qerigananéj yéwériyu.

laion sac qelinéñ sasañgiaiguc héima taczac ésécneç.

¹³ Yawe, geñgaoc yacma ic biria ionac wésé bacginaiguc tima qéfaccé énécmína maunuy. Guac souganéñ ic biria ionac murunec nuac kekeç uñara metecgé néñna. ¹⁴ Yawe, ic tobara baeciguc enañ buña késa keczu ionac murunec guac méraganéñ metecgé némbésémañ. Ic imuhucya ienen haleñ guac buña haihaiyanéñ tomençina kuaya qeyu nambérac héraguc ségiségi wamma keçgiç, ai buña saméña he énécmiyu kokoc onac aguc mératéc hai énécmianzu.

¹⁵ Ni imi solañ kekeçiguc kecmanec guac kic tanecga hémmañ. Gau yanda igucnec† yacmañ imuaru guac tanecga hémba ségiséginéñ séccé némmac.

18

Ewa hia ac.

¹ (Legic galenawac; Yaweac welenqeç ic Dawidiac legic zéra. Yawenéñ Dawidi hazéchéra ionac murunec metecgémiyu legic yomi Yaweac hémiyec.) Nuac kucna Yawe, ni sinça ninzua. ² Yawe imi nuac zamanziñ,* nuac demin seli, ançéñ titi ic, nuac Anutu, hoc seli musañgé néñéña, nuac saiwa, ançéñ titiac iliha, neun kiropo selina wanzac.

³ Ni mepé qepési minçina Yawe guac muru acna zéwa kemmac. Ni hazéchéçna ionac murunec ançéñna tinémmac. ⁴ Humucac hésianéñ dérécgé néñu héna logilogiac hakanéñ doku qaonça luma keñkeña ésécneç tericgé néñzac.

⁵ Kic suañac hésanéñ dérécgé néñu humucac bétaçnéñ wésé bacna tizac. ⁶ Wañu ni zérabéraiguc Yawe ézéma nuac Anutu qacmiwa inéñ iwac ocmuñ téréyayiguc nuac ewana niñu, wésiaiguc zésiaçnanéñ kemma gezawayiguc héiyu niñec.

⁷ Nimma qeri biric wañu baecnéñ hiriyu baec boñawac qambaña acguc hiriyec. ⁸ Iwac sunçuruñayiguc hofac mayu kuayayiguc geric bélañanéñ éréma zeyu bélañ imuac qeriaiguc geric lokocnéñ weñweñgéma zezac.

⁹ Inéñ kurumenç tilicgéyu mayu tima mayec. Mayu iwac héna bawayiguc tunumañ yandanéñ siñindéngéma heyec. ¹⁰ Wañu welenç qeçe uña qeñgañaguc imuac qahaiguc emma tacma putitima luhuc qeñgañanéñ mihilañgéyu uuuknec mayec. ¹¹ Inéñ tunumañnéñ hali ésécneç hoturumiyu sançianzac. Sawayiguc dokuac tunumañ zéma hosusu dépañ yandanéñ hoturumiyec. ¹² Wésiaiguc asaç mararañ iminéñ hosusu dépañ yanda qéndemma

keñec. Wañu komboc zéma geric lokoranéñ mayec.

¹³ Kurumençiguc parandañ héiyu eneña minçinanéñ ac ewa zéhicniyu komboc zéma geric lokoc mayec. ¹⁴ Inéñ luhucnéñ zakonç ésécneç muiyu mama hazéchéra héndéñ énécmiyec. Wañu pilitic sasalanéñ nesi énécmiyec. ¹⁵ Nalé imuaru Yaweac zéqindinçi ac wañ énécmiyu konduç dokunéñ keñha wañu dumuc sira wininiyu baec qambaña wininiyec.

¹⁶ Wañu inéñ ounec méramma mama népésiyc. Népesima doku yanda igucnec hérénéñec. ¹⁷ Ni hazéchéçna selia zéma nuac mézétiti wañanzu ionac murunec metecgé néñec. Kucçinanéñ kucna ogirec imuac mia imuhuc wannéñec. ¹⁸ Ienenç nuac zérabéra naléiguc hosucgé néñçic, néñ Yawenéñ nuac héipuc wannéñec. ¹⁹ Wañu ni nuagicma kemma baec kondonayiguc noporec. Inéñ nuac ségiségi wamma ançéñna tiyec.

²⁰ Yawenéñ nuac haka solaña niñac bakia hiabia melenç néñec. Wañu mérana solaña niñac tasia hiabia ku néñec. ²¹ Ni Yaweac héna ac tohotoho wamma ic biria ésécneç ménda wamma Anutu ménda waiyi imuac niñac imuhuc wannéñec. ²² Wañu héna ac imi nuarunec ménda giliwa keñec, néñ zégéçigési acya imi nalé séc nuaru heyec. ²³ Imuacnec sac qahac, ni iwac kiwayiguc solañanec kecma képésic igucnec nena ançéñna tima galençé amuyi. ²⁴ Imuac niñac Yawenéñ nuac solaña niñac wamma bakia hiabia menémma kiwayiguc mérana solañanec keru imuac séhayiguc tasia menéñec.

²⁵ Goi héihéi icac imi goi héihéiga mewinini mianzanç. Ic solañawac imi solañaga ézéna héñanzac. ²⁶ Ic météré amuma kekeç imi guac téréyaga mewinini mima ic qarini qariniçiwac imi héimindinçi wammianzanç. ²⁷ Hénaorinç maqeqeya imi ançéngina tiénémima sugçinaiguc méñnéñ séwi eneñ kic hiyu memama mianzanç.

²⁸ Minç Kewu geñ mia nuac kifana otorianzanç. Yawe nuac Anutunanéñ nuac tunumañ measarianzac. ²⁹ Ni guac muru héima namma hazéchéçna sugçinaiguc usuñnec keñha wañanzua. Nuac Anutuac muru héima namma deminç héçicgé néñéña imi hia téççélogima keñanzua.

³⁰ Anutuac héna acnéñ solaña wanzac. Yaweac ackuazéçnéñ goçya qahac. Inéñ eneña muru néngacma haanzu séc saiwa wañ énécmianzac. ³¹ Méréñéñ Anutu keczac? Yawenéñ sac Anutu keczac. Méréñéñ neñañ zamanziñ wanzac? Anutunéñ sac neñañ zamanziñ wanzac. ³² Anutu iminéñ kucyanéñ rikunya

† 17:15: Humuc igucnec. * 18:2: Musañgé néñéña.

menémma nuac héna mesolanjanianzac.
³³ Nuac hénana imi haséj wanj dia hénaya
 éséc nec meefinémma ou baec boñaiguc
 noporu nanjanza.

³⁴ Inéj mérana yaré qequeac hénia
 kumiyec. Kumiyu mérananéj aij tewi
 nehgocya héréanzua. ³⁵ Gej anjéj
 titigawac saiwaya nén nec, wanj méra
 héiganéj meyac kumu nén nec. Wanj
 guac gum bénzénzénjanéj meyandi
 nén nec. ³⁶ Gi hénia titina mehoruginec.
 Wanj meseli néna tisuqisurac ménda
 wanjanza.

³⁷ Ni hazéchécna nesi énécmima ono-
 giri. Wanj kenkecma unuwa humuqaj
 wandacgicguc lilingéyi. ³⁸ Unu hézéza
 énécmiwa yacbiñ zé osigic. Osima hénia
 bakanaiguc tendinédacgic. ³⁹ Gej mia
 yaré qemañ niñac kucganéj rikujna
 menén nec. Wanj hazéc wannémma yacgic
 gej meblacgé énécmiwa hénia bakanaiguc
 sicgé néjgic.

⁴⁰ Genjaoc wanj énécmiwa andégina numa
 néngacgic, hazéc wannénzu imi unudacha
 qahac wandacgic. ⁴¹ Qac kuc kuc wanjgic
 méjnéj méj ménda metecgé énécmiyec.
 Mij Kewuninawac muru acguc wammigic,
 néj ac kitiwa méj ménda melen énécmiyec.
⁴² Neñ unuma qézéza énécmiwa luhucnéj
 seitotonj mihilangéyu kenjanzac éséc nec
 kendacgic, wanj hoñ nec qolacgé énécmiwa
 gizonj éséc nec sénganjerj mama hedacgic.

⁴³ Gej mia ni baera baera ic em-
 bac ionac zébiri qébiri iguc nec metecgé
 némma meyac néna orucgina wamma
 kecba tosara ménda niñénécmiyi imi
 acguc hama welen qenérjanzu. ⁴⁴ Ienej
 nuac buñja nimma nalé sosola qahac acna
 tohoanzu. Ic enia ienej méra bacnaiguc
 qeka meka wandaczu. ⁴⁵ Ic mérera ienej
 kucgina loloma mayu enaj neuj kiropo
 selia iguc nec zénéj hiri wamma mama
 hadacanzu.

⁴⁶ Nuac zamanziñ Yawe kekecyaguc,
 simiñ héima zéhiaru mimia wanj. Nuac
 anjéj titiac Anutu, meyac mimia wanj.

⁴⁷ Anutu iminéj mia nuac wamma
 hazéchécna bakia melen énécmiwa baera
 baera ic embac méra bacnaiguc onoporec.
⁴⁸ Inéj ni hazéchécna ionac murunec
 metecgé némma hazéc wannénzu ionac
 qacginaiguc meyac némma ic qeri geric-
 gicguc ionac murunec metecgé néjgic.

⁴⁹ Yawe, hénia imuac niñac baera baera
 sugcinaiguc ni ewa hia ac gézémañ. Wanj
 guac qacga mepésigémma legic héigémmanj.
⁵⁰ Yawenéj eneya ic kewuya méra miyu
 hazéchéra onogicdarec. Halécnéj météré
 mimia iwac goi héihéi wammianzac. Wanj
 Dawidi zéma qelihéra ionac momac nec
 hémbénañ imuhuc wanjénémianzac.

19

Kaiwe zéma Anutuac ackuaqéc.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic
 zéra.) Kurumeñnéj Anutuac edamuya
 zéauanzac. Wanj iwawai iwac mérianéj
 meyec imi ou sawanéj mewininianzac.

² Kaiwe méjnéj kaiwe méñac ac
 zéhicñimiyu, siñ méjnéj siñ méñac niñj
 zéaumianzac. ³ Ac qahac ewa méj ménda
 niñanziñ, néj ⁴ ac ewa imi baec séc
 kenja wandaru ackuaqéc iminéj baec
 tetcgic séc kereñdaczac. Anutunéj
 kaiwe niñac wamma kurumeñ imi hali
 éséc nec héréyec. ⁵ Kaiwe iminéj ic méj
 embac meyec iminéj ama gianjiyu ama
 iguc nec mazac éséc nec, wanj ic kawali
 eneya hénia ségiségi wamma usuñ nec
 kenjanzac éséc nec, ⁶ Kurumeñ néwéc
 iguc nec érama néwéciguc hénia méndacma
 kenjanzac. Wanj iwawai méjnéj méj
 geriwa imuac nec ménda sanjima kecanzac.

⁷ Yaweac hénia acnéj solaña wanj kecec
 unanina meqeli nénécmianzac. Yaweac
 héipuc acnéj niñkinzénaguc nambérac ewa
 kecec ic niñtegic qinñtegic mihicñj mianzac.
⁸ Yaweac ac pakeñ imi dindiña wanj ewa
 qerinainaguc ségiségi mihicñjanzac. Wanj
 Yaweac zézé seli acnéj qala qala wanj
 kicnina measari nénécmianzac.

⁹ Yawe eeya héimimiawac haka imi
 météré qeque wanj hémbénañ hema
 kecmac. Yaweac haka siliac pakeñ ac imi
 héla wanj moczonj solaña wanzac. ¹⁰ Imi
 mia goli solaña ogicma wanjmimiawac séc
 wanj, morombazecac dokuya, doku howia
 imi ogicma siñaguc wanzac.

¹¹ Iminéj guac welen qeque icac goro ac
 wammianzac. Wanj nimma niñtohoj
 mérianj kuneñ yandanéj bakia melenjiyu
 meanzac. ¹² Mérenéj eneya biriaya hia
 niñtegicmac? Biriana musañ gégéya
 imuac nec hetecgé némbésémañ. ¹³ Wanj
 meseli néna guac welen qeque icganéj séwi
 enjerac késpedes wanjariñac wanjanzua imuac
 méra bawaiguc ménda kecmanj. Imuhuc
 wanj néna ni ikoc ménda wamma késpedes
 kuneñ yanda imuac nec zuacnéñja
 wammac.

¹⁴ Nuac zamanziñ, nuac boñhére meme
 miñina, Yawe, nuac kuanaiguc ac zézéna
 zéma ewa qerinaiguc ac zéma niñanziya imi
 guac kicgaguc hénia sécgéyu késa anjé
 tiwésémañ.

20

*Ic kewuginawac mozoc ac zéma
 zéwelecgic.*

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic
 zéra.) Zérabéraiguc Yawenéj guac acga
 niñgém mac. Qara qacna Yakoboac Anu-
 tunéj ou enejaguc goporu tacbésémañ.

²Ocmuñ téreya igucnec méria sulugémmac. Zioniguc gi késa nangé gémmac. ³Guac lémbañ sese imi moczoñ niñqelimac. Guac hofac oo seseya imi angé timac. (Ohec)

⁴Ewa sinja hezac séc niñgémmac. Ai memañ zé niñarenjána hezac séc héla mihicñi gémmac. ⁵Anjéñ tinéncmina* hériañ legic héima neñañ Anutuac qaraiguc filacnina meyañni emmac. Yawenéñ guac zéwelecga moczoñ niñgémmac niñac wanzua.

⁶Yawenéñ eneya buña qemima halécnéñ météré mimia imi anjéña tianzac imi deguc ni ninzua. Anutuac méra héiyaiguc anjéñ titiac kuha hezac. Inéñ kurumenéñ téreyaiguc iwac ara nimmima kuha iminén mia méra mimac.

⁷Tosara imi karisiiginawac, tosara imi becosicginawac niñqelianzu, néñ nini imi Yawe Anutuninawac qarawac niñqelianzñ. ⁸Ieneñ imi licgéma madacanzu, néñ nini imi héñgeñnec yacma nanjanzñ.

⁹Yawe ic kewuninawac anjéña tina. Guru héhéli génzñi séc, niñnéncmina.

21

Anutu ewa hia ac ézégic.

¹(Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe, ic kewu iminén guac kucgaiguc ségiségi wammac. Guac anjéñ titigawac niñac kuney yanda ségiségi wammac. ²Geñ, iwac qeriaiguc ewa siñ haiminec. Wanju iwac kua tasanéñ zéweleru ménda qaecgémanzan. (Ohec) ³Geñ iwawai hiabianéñ mériañ mihicñi mima tétécgéminec. Imuhuc wamma iwac oruhaiguc ic kewuac opoc goli solañanéñ memeya haiminec. ⁴Inéñ kekecac zéweleru mima kekec hémbénaña minec.

⁵Guac anjéñ titiganéñ iwac edamuya meyanidima eebipiya zéma qac buñaya héiminec. ⁶Nalé tetcgia qahac, mériañ mihicñi mina meanzac. Wanju ézéna guac wéségaiguc ségiségi zéma ewa hia nimma kecanzac. ⁷Ic kewu iminén Yaweac muru héima nanjanzac. Imuac niñac eneña miñinawac goi héihéianéñ wammiyu qeken qehaya qahac kecanzac.

⁸Ic kewu, guac méraganéñ guac hazéchécgga moczoñ mihicñima guac méra héiganéñ mézétiti wanjéñanzu imi moczoñ mihicñi énécmiwéséman. ⁹Geñ wininiwéséman nalé imuaru hazéchécgga ieneñ geric lokoc wenweña ésécnec wammu. Yawenéñ qeri birianéñ qécgé énécmiyu zema qahac wandacmu. ¹⁰Gi

* 20:5: Hebirairo aciguc; anjéñ titigawac qeriaiguc. *

Kuha qahac wandaru séséc ac imuhuc zézac. † 22:15: Kiwi tosarraiguc melemma 'kucna' ogic hezac. Kucna zéma kuana imi Hebirairo aciguc sécgira érérenéñ tanec wanzaoac; ytk 'kuc', ykt 'kua'.

imi qelihécgina baec igucnec metecgé énéncmina, qelihécgina ieneñ baec ic ionac suggina igucnec humu qai wandacmu. ¹¹Ieneñ mebirigémbin zé haka biria niñareñ gémuiguc hia ménda meseli gémmu. ¹²Musuginaiguc tewiganéñ héré mui wanna lilingéma néngacmu.

¹³Yawe, guac kucga mewininina meyac géngéña wammac. Nini guac kucga legiciguc héima mepési gémbin.

22

Anjéña timac niñac zéwelerec.

¹(Legic galenawac; Dawidiac legic zéra. Legic mén Siñunecac dia yan imuac ewaiguc.) Nuac Anutu, nuac Anutu, némac niñac wainénzan? Némac niñac lakec namma méra ménda néñzan? Némac niñac nuac zésilacna ménda niñnéñzan? ²Nuac Anutu, ni kaiweiguc qacma sinjya acguc ac ewana ménda qaiyu guruwa acna ménda meleñ néñzan.

³Israel ic ieneñ legic héigic imuaru tatac dunja mihicñima tacanzan gi imi téreya. ⁴Yanda hécninanéñ guac héima nanjanjic. Ieneñ imuhuc wanjic yéwérigina igucnec anjéngina tiénécmiañnec. ⁵Ieneñ guru héhélima anjéñ titi mihicñigic. Guac muru héima namma gamu ménda mihicñigic.

⁶Ni imi ic qahac, néñ gisic zinanjoc ésécnec. Ic ieneñ zédesi desiac buña zéma mema titiac buña nopocgic kecanzua. ⁷Néngic séc zédesi némma kichoc menémma orucgina gilima yomuhuc zéanzu; ⁸Inéñ Yaweac héima nanzac waigic inéñ hama metecgé mimac. Iwac niñac ségiségi wanzaciguc i eneyaoc metecgé mimac.

⁹Wanju gi geñgaoc ni neñgocnawac héri qeri igucnec népésinec. Wanju neñgocnawac namu nekeri imuaru geñgaoc wan néna ni ewa déñ kerí. ¹⁰Ni hicñihicñinaiguc guac buña zénéneña. Wanju neñgocnawac héri qeri igucnec hicñiyi imuarunec geñgaoc nuac Anutuna wanjnecac wanjanzan.

¹¹Imuac lakec ménda nambéséman. Zérabéra hosucgé néñu méra néneña mén ménda keczac. ¹²Burumakao sasalanéñ* lelecgé néñzu. Basan baec boñawac burumakao kuc seliseli ginagucnéñ ni lelecgé néñzu. ¹³Kiric qiric wamma qacma kuagina anjéanzu laion imuhucya ésécnec wan néñzu.

¹⁴Wanju ni doku ésécnec wamma mazua.† Nuac sicna imi moczoñ tecgéma sicsaoc wanju nuac ewa qerinanéñ kendol

22:12: Ic biria ionac zéma burumakao zézac. † 22:14:

dokuya éśécnic pépélíma mazac. ¹⁵ Nuac kuana[†] imi qakarangéyu ezelañnanéh kewuc nomuñ éśécnic waju, nuac ezelañnanéh ewa siraiugc qékétazac. Geñ mia muñguc ni humumac seitotoñiguc nopocna hezua. ¹⁶ Kazu enej lelecgé néngic. Ic biria tuñaguc iener lelecgé némma méra hénana tiricqiric[§] wannéngic. ¹⁷ Ni sicna zañgégina imi moczoñ olommañac séc.** Iener néñtima ¹⁸ nuac séwi usuna mena mewa wamma késama malekuna mewin zé sumbic nézu. ¹⁹ Yawe lakec ménda kenna. Nuac kucna, focdac méra némbésémañ. ²⁰ Nuac kekec uñana imi sou zéra igucnec añgéra tina. Momacguc henénéña imi kazu onac kucgina igucnec añgéra tina. ²¹ Laionac kua igucnec kekec uñana añgéra tina acna niñnémma haséñ burumakao ilicgina igucnec añgéra tinénna. ²² Ni guac qacga imi dacmuna hénna ionac sugcinaiguc zéau énécmima hénaoñ sugcinaiguc mepésimañ. ²³ Yawea bac yandi yandi wamma keczu ini i mepésimu. Yakoboac qelihéra ini moczoñ qac buñaya meyacmu. Israelac qelihéra ini moczoñ eeya héimimu. ²⁴ Inéh helanzí énécmigic kecanzu ionac helanzí énécmimia imi niñu enomia ménda wañanzac. Wanju imuac ewa loñloñ ménda wañanzac. Inéh kic tanecya ménda musañgé énécmimac. Qacgic séc niñénécmianzac. ²⁵ Azoazoroiguc nuac mepé qepési imi guac murunec haanzac. Eega héianzu ionac sugcinaiguc ac koroma zézé seli ac zéyi imi moczoñ meselimañ. ²⁶ Memaamuma kekec imi enej negic sécgé énécmimac. Yawea hochoc wañanzu imi enej i mepésimimu. Ewa qerigina imi heheseli kececyaguc kecmac. ²⁷ Baec tetcgia séc Yawe niñqelima lilingéma hamu. Baec séc ic embac hénia hénia imi enej guac wéségaiguc siggégémmu. ²⁸ Héngaleñ ama yanda imi Yawea buña. Yawe imi baera baera ic embac ionac héngaleñ waj énécmianzac. ²⁹ Baec séc ic embac mérianñinaguc ini negic sécgé énécmiyu mepésimimu. Eñeya kekec uñaya meqeli amumacac séc qahac seitotoñiguc^{††} maqezac i acguc iwac wésiaiguc simiñ héimimac. ³⁰ Qelihéra moczoñ i welenqemimu. Imuhuc wamma hicñisai qelia hahaya ionac miñ kewuac hénia énéégic nimmu. ³¹ Hama iwac hénia solañ imi hicñisai kecmahahaya ionac énézéma inéñ^{†††} haka wajec imi suruc waj énécmimu.

23

Kurumeñac rama galeñ téréya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac rama galeña, ni imuac me imuac ménda hocmañ. ² Inéh ni qézézac téñgij téñgijiguc noporu hemañ. Wanju doku giñgiña hétéña qahac imuaru nuagimca keñanzac. ³ Nuac kekec uñana meqeli némma.

Inéh eñeya qac buñaya niñac wamma hénna solañaguc nuagimca keñanzac. ⁴ Ni humucac baec wéñwéñgia siji déndéñgiaiguc keñha wammañiguc, geñ mia niguc kecanzan, imuac kileñ zérabérawac bac yandi yandi ménda wammañ. Guac tacga zéma qarucganéñ ni qindiñi néñanzañ.

⁵ Geñ mia nuac hazécnawac kicginaiguc neneac zae hainénna halécnéñ orucna naecma méteré némma nuac sokocnéñ sécgéma mazac.

⁶ Nuac kekecnawac nalé séc, guac ewa hia zéma goi héihéiganéñ hélacnec méndac néñu, ni Yawe guac amaiguc hémbéñña kecmamañ.

24

Méteré amuma ocmuñ téréyaiguc kerembij.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Baec zéma iwawai imuaru sécgéma hezac iwawai momac yanda zéma baec séc ic embac imi moczoñ Yawea buña wanzu. ² Yawenéñ baec qambaña imi konduñ qeriaiguc* haiyu nanju doku téfara qeriaiguc[†] miy-acgéyu nanec.

³ Méréñéñ Yawea baec boñaguc hia emmac? Méréñéñ iwac baec boña téréya imuaru hia nammac? ⁴ Mérayaiguc késpedesira qahac zéma qeri solañaguc kecmahaka sicsaocyawac eñeya kekec uñaya ménda oporu keñu zéselima ac ikoc ménda wañanzac imuhucya. ⁵ Ic imuhucya imi Yawea muru mériañ mema añgéh titiac Anutu iwarunec késpedes solañ miñicñimac. ⁶ Imuhucya imi hicñisai Yawea hochoc wamma Yakoboac Anutu guac kic tanecgawac wañanzu. (Ohec) ⁷ Sañgulañ séc orucgina meyacgic endacmac. Sañgulañ hehe selia ini moczoñ imuhuc wandacgic, Miñ Kewu edamuyagucnéñ keremmac.

⁸ Méréñéñ ic kewu edamuyaguc? Kuc miñjina, wandac wandac miñjina, Yawe imi mia. Yaré miñjina Yawe imi mia.

⁹ Sañgulañ séc orucgina meyacgic endaru. Sañgulañ hehe selia ini

§ 22:16: Hebiriaio ac momacgucac hénia éréhécnec imuac niñac kiwi téréya tosaraiguc 'laion yan' éśécnec' ogic hezac.

** 22:17: Sic toroya toroyaiguc geriwa zeyec me séwiya madaru sic zañgégina olommacac séc wañec. †† 22:29:

Humucac décguc. ††† 22:31: Miñ Kewunéñ. * 24:2: Hebiriaio aciguc; konduñ qahaiguc. † 24:2: Hebiriaio aciguc; doku téfara qahaiguc.

moczonj imuhuc wandacgic, ic kewu edamuyagucnéj keremmac.

¹⁰ Mérénéj ic kewu asac mararajaguc? Kurumejác ténginj ic ionac Yawe iminéj mia ic kewu edamuyaguc wanžac. (Ohec)

25

Héngalenja wammima saiwa memimac niñac wamma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, nuac kekec uñananéj kic hiwa enj génzua. ² Nuac Anutu, ni guac muru héima nanžua. Imuac méra néna, gamuna mihicijwi niñac. Nuac hazéhc hécnanéj nogicbu niñac. ³ Guac kichihí wanžanzu imi enej gamu qequeiguc ménda onopocgic emmu, néj hénia qahac ikoc waj énécmianžz imi enej gamu qeque mihicijmu. ⁴ Yawe, guac hénaga nézéna hémba. Guac hénia imi nézéma ku némbésémañ. ⁵ Guac ac hélanéj ni ku némma zéqindinj néna. Gi imi nuac anjgér titiac Anutu, imuac ni kaiwe herec guac ewa kewu wamma kecžua.

⁶ Yawe, guac wésé ninij zéma goi héihéiga hegéñecac hegénzac imuac niñqeliwésémañ. ⁷ Yawe, komocnawac kápésic zéma haka biria ménda niñqelina. Guac goi héihéiguc ni niñqeli némma ewa hiagawac niñac niñnémbésémañ. ⁸ Yawe imi hiabia zéma solañ, imuac inéj eneyja hénia acnéj kápésic ic ku énécmianžac.

⁹ Inéj gum bénzénžéj ic imi wagicma hénia solañaguc kenžanzac. Wajju gum bénzénžéj ic imi eneyja hénia kumianžac. ¹⁰ Sésépac ac zéma héipuc ac niñtohoanzu ionac muru imi Yaweac hénia imi moczonj goi héihéi zéma haka héra wanžanzac.

¹¹ Yawe, nuac kápésic imi kunej yanda, guac qacga niñac auna. ¹² Mérénéj Yawe bac yandi yandiiguc eeya héimianžac? Yawenéj ic imuhucyawac hénia imuac me imuac anjgé timacac hezac imuac kumimac. ¹³ Iwac kekec uñananéj luaeguc kecmac. Wajju qelihéra ienej baec mératéc memu.

¹⁴ Yaweac ala kekecnéj eeya héimianžz ionac muru he énécmimac. Inéj sisipac acya énézéyu nimmu. ¹⁵ Nuac kicnanéj susucnec Yaweac hiwa enžanzac. Imuac niñac, inéj ufic igucnec nuac hénana hetecgé némmac. ¹⁶ Ni nenacnec niñgumbi niñguc wamma kecha zérabéra mihicij néngic kecanžua. Liliñgéma ewa hia niñ némbésémañ. ¹⁷ Nuac ewa qerinaiguc niñyéwéc sasala henénžac. Yéwécna igucnec metecgé néñna. ¹⁸ Nuac yéwécna zéma zérabéra imi hémma nuac kápésicna moczonj auna qahac wajju.

¹⁹ Nuac hazéhcénia inicna, zanjgégina imi sasala, wajju nuac mézé titi kunej yanda wanžanzu. ²⁰ Nuac kekec uñana héngalenj

wamma anjgérna tiwésémañ. Ni néngacma guac muru hazua. Méra néna gamu qeque mihicij némbu niñac. ²¹ Ni ewa qerina moczonj nec niñtoho wanjgérnanžua. Imuac gi hakaga solañ zéma dindinanjéj ni ononénna.

²² Anutu, Israel zérabéra hénia hénia imuacnec boñhérégina meénécmina.

26

Žésolañ mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni hakana solañanec wanžanzua. Wajju kenqe haqe qahac Yaweac héima kecanžua. Imuac Yawe néngési wambésémañ. ² Yawe ni néñsolima batucgé némma nuac ewa qerina zéma nuac ewa siñna mesolañ néñna. ³ Guac goi héihéiganéj nuac wésénaiguc hezac ni guac haka héra imuac méndacma kenja wammañ. ⁴ Ic gorosonja iniguc ménda tacyac wanžanzua. Wajju ic diwi qiwiliñja iniguc momacnec kenja ménda wammañ. ⁵ Ni kaiziliweñ ic ionac azoazoro imuac mézétiti wamma ic biria iniguc momacnec tacyac ménda wammañ.

⁶ Yawe ni kápésicna qahac, imuac mérana zuacma^{*} guac zakí téréyaguc kereñ haré wammañ. ⁷ Ewa hia ac zéhicijma guac haka welic welicgia imi zéau énécmimaj. ⁸ Yawe ni guac tacyacwac ama zéma ocmuñ téréya guac edamugaguc imuac qerinanéj wammianžua. ⁹ Nuac kekec uñana imi kápésic ic iniguc, wajju nuac kekecna imi sac naec ic iniguc momacnec ménda metocgéna. ¹⁰ Ionac méraginaiguc imi iwawai zéragucnéj heyu méra héiginaiguc imi ikociguc boñhéré wawanjawac iwawainéj sécgéma hezac. ¹¹ Néj nenaoc solañanec hakana wamma kecmañ imuac ni boñ héréna menémma ewa hia niñnéna.

¹² Ni hénana baec kondonajaguc tima nanžua.* Hénaoñ ionac sugginaiguc Yawe zéhiaru mimaj.

27

Ewa déñ wamma Anutu mepésimiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac asac mararaj, nuac anjgér titi minjina, ni mérac zénéj hirihiri wammañ? Yawe imi kuhanéj kekecnawac saiwa wajnéñanzac, ni mérac mia bac yandi yandi wammañ? ² Biria meme ic, hazéc waj némma, héñacna meanžz, ienej nuac séwi busuna newiñ zé hagic, hama tisugisura wamma maunudarec. ³ Ténginj ic tunajagucnéj yaré waj némbiñ zé areñgéma lelegémiuguc kilen nuac qerinanéj bac yandi yandi

* 26:6: Mat 27:24, Hén 21:6 * 26:12: Baec luaeyaguc.

ménda wamma. Yaré hicnjí némnaciguc kilen ninjkinzégéma kecmanj.

⁴ Ni Anutunéh yomuhuc wanj némnac ninjac qesimiyi imuac wamma kecmanj. Inéh ninju sécgéyu ni ménda humumanec Yaweac ocmunj téréyaiguc emma kecma Yaweac hénia hénsorocya imuac kic hihí wamma ocmunj téréyaiguc qerinanéh iwac wamma kecmanj.

⁵ Yawenéh zérabéra naléiguc eneya hali-iguc ni sasanjanec néngalenj wannémma hali imuac sanji sanjiiguc ni musangé némnac. Wanju kecma zamanziñ yanda qahaiguc ou meyac néju nammanj. ⁶ Inéh deguc nuac orucna meyac néju* ni hazéchécna lelecgé nénju imi moczonj onogicma ou emmanj. Wanju ni hali téréya imuaru ewa hiawac hérianj wamma hofac omima legic héima Yawe mepésimanj.

⁷ Yawe, ni ac ewanaguc qacba ninjémma ewa biric wanj némma acna melenj némbésémanj. ⁸ Ini nuac kic tanecnawac wamma kic hihí wammu zénecc imuac mia ni guac kic tanecgawac wamma kic hihí wanzua. ⁹ Guac kic tanecga imi ménda musangé néna. Guac welenj qeqe icga qeri biric nimma ménda nesinéna. Gi imi méra néjannecac néjanzanj. Nuac anjgéh titina Anutu ni ménda wainémma kembésémanj. ¹⁰ Nuac nenjgoc manjgocnéñ wai némbaocnec, Yawenéh kilenj anjgéhna timac.

¹¹ Yawe, guac hénaga ku némma hazéchécna kicgalenj wannénzu imi inicma hénia kondonajuguc hezac imuaru ni nuagicma kembésémanj. ¹² Héipuc ic ikora zéma ac biria loñanzu imi enenj yacma nuwiñ zé wanzu, imuac nuac kekec uñana imi hazéchécna ionac méraginaiguc ménda opocna. ¹³ Ni Yaweac haihaka hiabiawac hémanj zéma ninzégégéyac deguc ic kekecginaguc ionac baeciguc keczua.

¹⁴ Gi imi Yaweac ewa kewu wambésémanj. Kucgaguc wamma zénéñ hirihiri qahac Yaweac ewa kewu wambésémanj.

28

Méra mimiawac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guac qacma guruzua. Nuac zamanziñ gi gezacga ménda héjicgéna. Acga qaiyu kecbésémanjiguc ni imi kic suanjiguc higacbi ninjac. ² Ni guac ocmunj téréyawac qeria météré qeqeya imuac melemma mérana meemma zéwelercma guruwa nuac zésiacna ninjénna.

³ Ic biria zéma haka biria wanjanju iniguc ni momacnec ménda hérénémma gilina. Ienenj imi ama momachéra luae ac énézémaguc ewa qeriginaiguc imi nininj biria donjgégic heanzac. ⁴ Ionac haka silic séc wawanj meme biriawac séc tasia melenj énécmina. Méraginanéh wanjic séc tasia memuac hezac séc melenj énécmiwésémanj. ⁵ Ienenj imi ai Yawenéh meyec imi zéma mérianéh meyec imuac ninjic ménda enanzac, imuac ninjac Yawenéh mebirí énécmima munjguc ménda meyacgé énécmiac.

⁶ Zéwelercna ninjénzac imuac ninjac Yawe imi mepésimanj. ⁷ Yawe imi nuac kuc zéma nuac saiwa, ewa qerinanéh iwac ninjkinzéh wamba méra nénzac. Imuac ewa qerinanéh ségiségi kunenj yanda nimma legicnanéh i mepésimizua.

⁸ Yawe imi halécnéh météré énécmimia ionac kucgina zéma anjgéh titiac neuñ kiropo wanzac. ⁹ O, ic embachécca anjgégina tiénécmina, guac mératéc buñaga mozoc ac wanj énécmina. Geñ rama galenj wanj énécmima hémbénanja énépésima kecbésémanj.

29

Yaweac kuc yanda.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Kucginaguc ini qac buña zéma kuc buña imi Yaweac melenjmic iwac buña wanju. ² Edamu asaha qac buñayawac séha mihicnj mima séwi usu téréya héima Yawe mepési migic.

³ Yaweac ewa hétéh imi doku qahaiguc hicnjima hezac. Anutu edamuyaguc inéh parandanj mihicnjianzac imuac Yawe imi doku yanda qahaiguc keczac. ⁴ Yaweac ewa hétéh imi kuhaguc. Yaweac ewa hétéh imi kuc eeyaguc. ⁵ Yaweac ewa hétéh iminéh yéménzéc ic kuanzac. Yawenéh Lebanon yéménzéc ic kuyu maanzac. ⁶ Inéh wanju Lebanon* imi haséh burumakao merawa tanec técgéyu Sirion† imi burumakao sac qelia tanec técgézac.

⁷ Yaweac ewa hétéhénéh wanju geric bélanja téma maanzac. ⁸ Yaweac ewa hétéh iminéh wanju baec kisanéh hirianzac. Inéh wanju Kadesi baec kékakérasianéh hirizac. ⁹ Yaweac ewa hétéhénéh wanju dia yanéh aurima azi kiyu merac alia mezac. Wanju ic zuñ imi hetecgéyu katanec wanjanzac. Imuac ocmunj téréyaiguc haka imi moczonjéh edamuyaguc! zémizu.

¹⁰ Yawenéh doku qaoñ luyu imuaru tata-cya késa tarec. Wanju Yawenéh tetcacña qahac ic kewu wamma kecmac. ¹¹ Yawenéh ic

* 27:6: Edamuna mihicnjí néju.

* 29:6: Lebanon imi Galilaia doku téfaraiguc hénni baec wanjoña Not iguc

nanzac. † 29:6: Herimon baec boñawac qara mén, Lebanon baec boñajuguc hénni kaiwe éré éréyaiguc nanzac.

embachéra kuha qeénécmanzac. Yawenéh
ic embachéra luaeac mériaña énécmianzac.

30

*Hafi humuc igucnec yacma
ewa hia ac zéyec.*

¹ (Dawidiac legic, ocmuñ téréya qelia Anutuac buña qemima legic yomi héiyec.) Yawe geñ mia meyar néna hazéhcna ieneñ nuac niñ ségiségi wammuc séc qahac wanec. Imuac gi meycagénzua. ² Yawe Anutu ni guac qachéhéliwa mehiaru nénnec. ³ Yawe geñ mia kecec uñana késa héréma humuc igucnec meqeli néna ni kicsuanjiguc ménda hingari.

⁴ Miñ Kewuac météré énécmimia imi Yawe mepésimigic. Qara téreyawac ewa hia ac zému. ⁵ Qeri biria imi nalé hotoñadac heheya, néñ ewa hiayawac buña imi kecec-nawac séc henémmac. Sinjiaiguc zésiactnéñ hama hemac, néñ ama gianjiyu ségiséginéh hama hemac.

⁶ Méñac méñ ménda osianji nalé imuaru ni hémbénaña qeken qeha ménda wammañ zéyi. ⁷ Yawenéh ewa hiawac nuac baec boña meycagéyu seligima nañec, néñ kic tanera musañgéyu ni niñyéwériyu.

⁸ Yawe ni guac qacma zéwelectma yomuhuc zéyi; ⁹ kic suanjiguc hiñgacmañiguc sacnanéh némaciguc nanjé némmac. Dimuhuciguc seitotoñ wawañanéh gi mepésigémma guac ac héli imi zéau énécmimac. ¹⁰ Yawe acna niñnémma ewa hia niñnémbésémañ. Yawe nuac héipuc icna wañ némbésémañ imuhuc ézéyi.

¹¹ Geñ mia nuac soñgoñac zésiactna melenña legic hirihiri wañ soñgoñac séwi usu hetecgéma ségiségiac rikuña menéñanñañ. ¹² Imi mia acna ménda qaiyu nuac kecec uñananéh gi mepési gémmañ niñac imuhuc wañ néñanñañ. Yawe nuac Anutu ni nalé tetcgia qahac ewa hia ac zégémmañ.

31

Zérabéra naléiguc zéwelec wammiyec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ni néñgacma guac muru hazua. Guac hiaganéh ni metecgé néna gamuna méndagucnec nimmañ. ² Nuac gezac qema kératatnec népésina. Nuac wamma hoc bañec kuhaguc zéma demin seli añgéh tinénéña wambésémañ.

³ Gi imi nuac zamanziñ zéma demin seli baec boñaiguc tatara, guac qacga niñac ni nuagicma kemma hénana qindinñ néna.

⁴ Népésiwiñ zé sasangiaiguc uñic haigic hezac imuacnec héré némbésémañ. Gi imi nuac hoc bañec. ⁵ Ni nuac qeri uñana guac

méragaiguc haizua. Haka hélawac Anutu gi boñ héréna menec.

⁶ Ni imi iwawai enjomia ikora mepésianzu imi onac mézéna tianzac. Ni Yawac muru héima nanñanña. ⁷ (7a) Geñ nuac yéwécna héñtegcma kecec uñana zérabéraiguc keczac imi nimmizañ. Imuac guac goi héihéigawac qeriaiguc ewa hia nimma ségiségi wammañ. ⁸ Imuhuc wamma hazéhcna ionac méraiguc ménda wainémma nuac hénana baec kawé qeçeya yandaiguc nopoczañ. ^(7b) Imuac niñac ni guac goi héihéiguc ewa hia nimma ségiségi wañanña.

⁹ Yawe nuac zérabéra niñac wamma ewa hia niñnémbésémañ. Ni imi niñ yéwécna niñac kicna zéma kecec uñana zéma séwinanéñ méiméya wanzac. ¹⁰ Kececna imi ewa biriciguc sohoanzac. Yawuñna imi zésilacguc hama kenzac. Képésicna niñac nimbiriwa séwinawac kuha imi mayu, sicna imi lokolima kenzac.

¹¹ Hazéhcna ieneñ zédesi wañnéñanzu, wañu ama momachécna imi eneñ acguc ogicma imuhuc wañnéñanzu. Alahécna eneñ néñqacgéma kenñanzu. Wañu ic tosarac imi hénaiiguc mihiñji némma néñgacanzu.

¹² Ni imi humuc ic ésécnec eluñ unudaczac. Wañu ni kewuc nomuñ tétéya ésécnec, ewa qeriginanéñ ménda niñnéñzu. ¹³ Ic tuñagucnéñ zébiri néñgic niñanña. Ieneñ lelecgé némma tericgé néñzu. Ieneñ hazéc wañ némma zéemininñ wamma kecec uñana nuagicbiñ zé niñareñgézu.

¹⁴ Néñ ni imi Yawe guac muru héima namma gi imi nuac Anutu zéanzua. ¹⁵ Naléna imi méragaiguc hezac. Hazéhcna zéma nunesi wañanñu ionac méragina igucnec kératatnec népésina.

¹⁶ Guac kic tanecga asahagucnéñ welen qeçe icga ni némma guac goi héihéiganéh añgéhna tina.

¹⁷ Yawe, ni guruzua, gamuiguc ménda nopocma, ic biria ionac gamu qeçe mihiñji énécmima kic suanjiguc onopocna acgina qaïmac. ¹⁸ Séwi eneñ ac zéma ac zéragucnéñ ic solaña unuanñu ionac kua taségina ikora imi hézicgéna acgina qaïmac.

¹⁹ Guac bac yandi yandi wamma kecanñu ionac niñac sese qauqau haina emma hezac imi yei kuney yanda wanñac. Ewa hiawac buña imi guac néñgacma haanzu ionac niñ wamma sasala haina hezac. ²⁰ Geñ ic imuhucya guac sanji sanjiiguc musañgé énécmima, ic onac manam batucac ai areñgégic hezac imuacnec metecgé énécmima, guac haliiguc musañgé énécmima, ic biria ionac zéhésiginawac qizizingéma keczu.

²¹ Yawe zéhiaru mimia wañu. Inéh ama areña demin seliaguc imuhucgeñ goi héihéiya welic welicgia nézéyu héñi. ²² Ni

aurima guac wéségaiguc elicgé nénéna wanzua zéyi, néj guac qachéhéliwa nuac zéwelecn selia imuac héténa niñec.

²³Ic embac météré énécmimia ini moczoj Yawe siña niñmigic. Yawenéh ic hakagina héla imi inicgalej waj énécmima, séwi enej ic imi bakia yéwéria melerj énécmimac. ²⁴Yaweac mambéc kecek ini zénéj hirihiri qahac seligima nammu.

32

Képésic waiwaiac ségiségi.

¹(Dawidiac legic zéra.) Héna ac logiyu aumima kápésicya hoturu mimia waju ségiségiyaguc wammac. ²Qeri unajaguc ikoc ménda heyu Yawenéh kápésiraguc ménda zémiyu imi ségiségiyaguc wammac.

³Ni kápésicna ménda lomma zeauyi nalé imuaru kaiwe herec héisilac wamba sicnanéh lokoliyec. ⁴Hénia imi yomuhuc; Guac méraganéh sinj kaiwe helanzi néju kaiwe geriwánéh zeriru iwawai moczoj zicgéanzac ésécneq nuac sépécna imi zicgédarec. (Ohec)

⁵Waju ni kápésicna Yaweac muru zéaumañ zéma nuac kápésicna zéma hakana biria ménda musangéma auwa gej imi kápésicnaguc zénénéna imuacnec metecgé nénneq. (Ohec)

⁶Imuac niñac, Anutu eeya héimima kecanzu imi wai énécmima, gi mihicji géngéna wammac nalé imuaru gi zéwelec wanjémmu. Imuhuc wanjic doku qaoñ érémac imi ionac hia ménda emma énépésimac. ⁷Gi imi nuac sangi sangina, zérabéraguc ni néngalen waj némma, anjéñ titiac hériañ legicnéj ni lelecgé néñanzañ. (Ohec)

⁸Ni imi gi imuhucgeñ me imuhucgeñ kemmanj zé niñna héna imi gézéwa hémbésémañ. Waju géñsosalima zéqindiñi gémmañ. ⁹Ini imi becasic kunéj me komora niniñgina qahac imuhucya ésécneq ménda wammu. Ieneñ imi kuaginaiguc pinzuñ zéma déméñginaiguc hésanéh koro qaté ménda énécmigic imi hosucginaiguc ménda haanzu.

¹⁰Ic biria ionac imi ewa biric sasala hicji énécmimac, néj Yawe niñkinzéh wammianzu ionac imi goi héihéiya lelecgé énécmimac. ¹¹Ic solaña ini Yaweac ségiségi wamma zézé ségiségi wammu. Ewa qeri dindiñanec kecanzu ini moczoj ségiségi wamma hériañ haimu.

33

Anutu imi hiabia.

¹Ic solaña ini Yaweac niñac zézé ségiségi wammu. Mepé qepésiac legic imi ic solaña ionac buña sécyá. ²Gita zéma kulelé hésia sasalanéh Yawe ewa

hia wammima mepési mimu. ³Legic qelianéh héimima ségiségiac ewa hétéñnéj hiabianec mezericma héimimu.

⁴Yaweac ackuazéc imi solañ dindiña, waju iwac haka silic imi moczoj hélacnec. ⁵Inéh haka solaña zéma haka dindiñawac siña niñanzac. Imuac baec séc Yaweac goi héihéianéh sécgéma hezac.

⁶Yaweac ackuazécnéj kurumeña kurumeña mihicjiyec. Iwawai sécgéma hezac imi moczoj kuaya wéséséyanéh mihicjidarec. ⁷Inéh konduj doku qauqau haiyu enu doku hingac hingara imi hofi yandaiguc haiyu heanzac. ⁸Baec séc ic embac Yaweac bac yandi yandi wanjic. Baera baera niñina ini eeya héi mimu. ⁹Imi mia hénia yomuhuc niñac; Iwawai imi moczoj inéh zéyu hicjidarec. Waju inéh zéseliyu seligima nandarec.

¹⁰Yawenéh baera baera ionac niniñ areñgia imi nélicgéyu nenesic wandaczac. Waju hicñisai hénia hénia ionac niniñ hingac hingara imi melenu enomia wandaczac. ¹¹Yawenéh niniña niñareñgéyu hehe seli nañselianzac. Iwac niniña hingac hingaranéh hicñisaiya hicñisaiya emma hema kecmac. ¹²Yaweac neñañ Anutu zémima anjéñ tigic Anutuac ic embac buña zéénécmiyu keczu imi enej ségiségi ginaguc. ¹³Yawenéh kurumenjiguc ninicososalima baec ic moczoj nicananzac. ¹⁴Tacyac wanjanzac ama duña imuacnec mia baec séc tacyachéra imi moczoj kiwa hiyu mayu nicananzac. ¹⁵Inéh mia ic séc ionac ewa qerigina héniañgina meycagéma wawañ memegina héñsosalianzac.

¹⁶Ic kewu méñac anjéñ timimia imi téññij ichéra sasala ionac muru ménda hezac. Ic kawali méñac anjéñ timimia imi acguc eneya kuha kunéj yanda imuaru ménda hezac. ¹⁷Kekecnina imi becasic me kuc yandanéh ménda anjéñ tiwiñac séc. ¹⁸Ninzu, Yawe imi eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi wanjanzu imi onac inicgaleñ waj énécmianzac. ¹⁹Imuhuc wamma ionac kecek unaj imi humuc igucnec metecgé énécmima béti naléiguc méra énécmiyu kekecginaguc kecanzu.

²⁰Kecek unajinanéh Yaweac kic hihi wanjanzij. Inéh mia neñañ héipuc ic zéma saiwanina wanzac. ²¹Ewa qerininanéh iwac ségiségi wamma iwac qac téreyawac héima nañanzij imuac mia imuhuc waj nénécmianzac. ²²Yawe, guac mambéc wanjanzij nalé sura imuac séc guac goi héihéiga qacninaiguc hemac.

34

Réwéri metecgémiyu Anutu mepésimiyec.

¹(Dawidinéh ic kewu Awimeleqac wésiaiguc ic moroha tanec haka waju

nesimigic mayec nalé imuaru legic yomi oyec.) Ni Yawe nalé séc mepési mimañ. Mepé qepésiya imi nuac kuaiguc susucnec hemac. ² Nuac kekec uñananéh Yaweac niñac zézé ségiségi ac wammañ. Maqeqeya ieneñ nimma ségiségi wammu. ³ Niguc momacnec Yawe imi kuneñ yanda kuneñ zéni. Neñawu iwac qac buñaya meyacmini.

⁴ Ni Yawe zéwelecmiwa niñnémma zénéñ hirihirina hénia hénia igucnec metecgé néñec. ⁵ Ieneñ iwac niñkumuma kecma asac mararañ séwi usu ésécnec héiénécmimia wañec. Ionac kic tanecgina imi hémbéñaña gamuyaguc ménda wamma. ⁶ Kekec uña maqeqeya imuhucyanéh qac héhéli miyu Yawenéh nimmima zérabéra hénia hénia imuacnec añgéhña tiyec.

⁷ Yaweac kua meme uñanéh Miñ Kewuac eeya héimianzu imi onac lelecgé énécmima tacyac wamma añgéh tiénécmianzac. ⁸ Ini imi Yawe imi hiabia wanzac imi batucgéma siña niñgic. Néñgacma iwac muru kemma kecañzu imi eneñ zézé ségiségi ginaguc.

⁹ Météré énécmimia ini Yawe eeya héimigic. Niñzu! I eeya héimianzu imi eneñ sécgé énécmiyu iwawai méñac méñ niñac ménda wammu. ¹⁰ Laion sac qelinéh yaka niñ humuwacnec, néñ Yaweac wamma kecañzu imi eneñ buña hiabia hénia hénia he énécmiyu ménda hocmu.

¹¹ Nambérac ini hama gezac qema nimmu. Yawe eeya dimuhuc héimimu imuac hénia ku énécmimañ. ¹² Méréñéh kekecac niñ kumuma yawuñ sasala kecma mérian miñicñimañ zé wanzac? ¹³ Gi imi guac ezelañgawac neuñ héiamuma kua tasanéh ac biria ménda zéna. ¹⁴ Haka biria gilina kenju, haka hiawac wamma mema, luaeac wamma nesimiwésémañ.

¹⁵ Yaweac kiwanéh ic solañawac hiyu keñanzac. Wañu ic imuhucya ionac qac héhéliginawac gezac qeanzac. ¹⁶ Yaweac kic tanera imi kaiñiliweñ wañanzu imi onac musuqeqe wañ énécmima ionac eluñ unudacnac niñac baeciguc metecgé énécmimañ zé niñanzac. ¹⁷ Qac héhélima zéwelecmanzu imi onac niñénécmima zérabéra hénia hénia igucnec metecgé énécmianzac. ¹⁸ Yawe imi ewa biri wañkecu ionac hosucgé énécmima ewa qerigina melen énécmianzac. Wañu ewa qerigina qéséñu howuc howuc⁹ wanzac imi añgéhgina tiénécmianzac.

¹⁹ Ic solañanéh zérabéra sasala miñicñimacac hezac, néñ Yawenéh zérabéra séc metecgé mianzac. ²⁰ Sicya imi moczoñ galenjúy méñ ménda zéñgémac.

²¹ Birianéh ic biria qeyu humumac. Wañu ic solañawac mézétiti wammianzu imi késpedes ginaguc zéénécmimac.

²² Yawenéh welen qeqehéra ionac kekec uña imi moczoñ boñhérégina meénécmimac. Néñgacma iwac muru keñanzu imi onac imi késpedes ginaguc ménda zéénécmimac.

35

Añgéhña timac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe, niguc tohalic wanzu iniguc tohalic wamma, niguc euqeqe wanzu iniguc euqeqe wambésémañ. ² Saiwa yanda zéma asamañ késama yacma méra némbésémañ. ³ Luac héréma nesinénzu imi onac hénagina hézicgéna. Nuac kekec uñanawac zéma Neñ guac añgéhñ titi miñina. zénénna.

⁴ Nuac kekec uñanawac hochoc ai mezu imi onac gamu qeqe miñicñi énécmima. Mebiri némbiñ zé wanzu imi nesi énécmima andé andé kemma gamunéh usu humudacnac. ⁵ Kua meme uñahéçga énézéna ieneñ luhucnéh goc miñilanjéyú keñanzac ésécnec miñilanjé énécmiyu kendacmu. ⁶ Hénaginauc siñi zéma susurac miñicñi énécmima kua meme uñaga ézéna nesi énécmimac. ⁷ Ieneñ héniana qahaciguc ni népésiwíñ zé baec séséñguc uñic musañgé haima héniana qahaciguc kekec uñana mebirí némbiñ zé baec séséh éséma lekiñ himicanzu. ⁸ Zéna élanzanñec humucnéh hiñi énécmimac. Uñic musañgéçic hezac imuaru eñac eñgic énépésiyu humucac buña hiñgacdacmu.

⁹ Nuac kekec uñananéh Yaweac ségiségi wammac. Iwac añgéhñ titi niñac zézé ségiségi wammac. ¹⁰ Nuac sicna moczoñ yomuhuc zému; Méréñéh Yaweac séc wammac? Inéh maqeqeya imi kucginaguc helanzi énécmianzu ionac méragina igucnec metecgé énécmianzac. Wañu maqeqeya imi iwawaigina onagicanzu ionac murunec metecgé énécmianzac.

¹¹ Héipuc ic ikoranéh yacma haka ni ménda niñiñnawac qesinénzu. ¹² Hakana hiawac haka birianéh melen néñgic, kekec uñananéh niñgumbi niñguñ keczua. ¹³ Ni imi ieneñ hafi iniyu heçic ewa biriac séwi usu héima nene ziki kecma kekec uñana helanzi amuyi, néñ zéwelecnanéh eñ liliñgéma hayu tétéçgéçua. ¹⁴ Nuac alana zénimma dac muna wañ énécmianzu ésécnec wañ énécmiyi. Wañu neñgocnawac siari ésécnec ionac wamma sicgéma siari.

¹⁵ Wañu ni zérabéra miñicñima kecha ieneñ ségiségi wamma azorogic. Wañu kaiñiliweñ ic ni ménda nimmianzu imi eneñ sasanñaiguc tocgéma susucnec nunesi néñanzu. ¹⁶ Wañu ieneñ ségiségi ariaciguc azoroma zébiri qébiri wañanzu ésécnec nuac niñac zéçgina

kizéngéanzu. ¹⁷ Miñ kewu, nalé dahecac séc en inícma kecbésémanj? Nuac kekec uñana imi kisikiyon ic ionac murunec metecgéna. Momacguc sac henénéña imi laion imuhucya ionac murunec metecgé némbésémanj. ¹⁸ Ni hénarionj sugcinaiguc mepésigemma, ic embac tunja tunja sugcinaiguc gi mepésigemmaj.

¹⁹ Ménda wai énécmína, nuac hazéchécna ienej sicsaoc nuac niñac ségiségi wambu niñac. Hazéc wanjnénganzu ienej héniana qahaciguc kic hoc menémma zébiri némbu niñac. ²⁰ Ienej imi luaeac ac ménda zéma baeciguc bénzérj kecanzu imi onac ac ikocnéj yéwéri mihicnj énécmianzu. ²¹ Wanju ienej kuagina kunerj yanda añgéna nuac zédesima ahaec, ahaec, kicnéj héipuc wamma héndacziñ. zézu.

²² Yawe, gerj mia haka imi héndacziñ imuac acga qaiyunec ménda kecbésémanj. Wanju lakec ménda kecbésémanj. ²³ Nuac Anutu, Miñ Kewuna gau igucnec hetecgéna yacma nuac acna zégési wambésémanj. ²⁴ Yawe, nuac Anutu, guac haka solanjaguc zégési néña. Ienej nuac niñac ségiségi ménda wammu. ²⁵ Ménda wai énécmína, ewa qeriginanéj ahaec ewa siñnina* séc hicñzac, ic imi qécgé mizij, zéwu niñac.

²⁶ Zéna yéwécna niñac ségiségi wananzu ienej gamu qeqe mihicñjma gamu mamasuj kunerj yanda nimmu. Wanju nuac muru séwi enej wananzu imi onac gamunéj qacginaiguc endacmac.

²⁷ Nuac solanj dindinanawac niñgic sécgéanzac ionac imi zéna ségiségi wamma qacma ewa hia nimmu. Welenqeqe icya luaeiguc keru ségiségi wananzac Yawe imi kunerj yanda! zéma nalé séc ézému. ²⁸ Ni ezelanjanéñ kaiwe heréc guac haka solanja zénimma kaiwe heréc gi mepési gémmaj.

36

Baec ic ionac biriagina zéma Anutuac hiaya.

¹ (Legic galeñawac; Yaweac welenqeqe ic Dawidiac legic zéra.) Ic biria ionac héniaquina biriawac niñtegic qinñtegic ac méñ ewa qerinaiguc yomuhuc hicñzac; Iwac kiwaiguc Anutuac bac yandi yandi méñ ménda hezac. ² Inéñ séwi enej wamma eneya képésicyawac zéma méñnéñ méñ mewininimac me mézia timacac séc qahac zéanzac imuac mia. ³ Kuayawac ac imi képésicyaguc zéma ikocyaguc. Inéñ niñtegic qinñtegicya zéma haka hia imi waiyu tecgéyec. ⁴ Inéñ hehe tataciguc hema biria niñarenjéma eneya hénia biriawac

opocamuma haka biriawac mézétiti qahac kecanzac.

⁵ Yawe, goi héihéiga kurumenjiguc sécgéma heyu, guac haka hénia iminéñ ou hosusu iguc sécgéma hezac. ⁶ Solanja imi Anutuac baec boña ésécnec. Guac zégésigésinéñ kondunj ésécnec. Yawe gerj imi ic embac zéma wanj momacnec ninicgaleñ wanj nénécmianzanj.*

⁷ Anutu guac goi héihéiganéñ yei eeyaguc yanda wanzac. Baec ic moczonj guac qenjanja amiayaiguc néngacma sanjanzu. ⁸ Ienej imi guac amaiguc iwawai kindindija hezac imi nezéleléñ wamma, ségiségiac doku téfara igucnec gumu énécmína neanzu. ⁹ Kekec dokuac kiwanéñ guac muru hezac. Guac asac mararanjiguc asaha hémbij.

¹⁰ Gi niñgénganzu ionac muru goi héihéi susucnec wanj énécmína ewa solanj kecanzu ionac guac solanja imuhucyanec mihicnj énécmína. ¹¹ Séwi enej ic ionac hénia tawéginanéñ nesinémbac niñac. Galeñgé néña ic biriawac méraginanéñ nesinémbac niñac.

¹² Kaiñliweñ wananzu imi enej imuaru maunuyec. Ienej mama hema muñguc yacmuac séc qahac wammac.

37

Miñ Kewuac muru kemma sanjimu.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Haka biria wananzu ionac niñac qeri geric hélandanec ménda wamma képésic wananzu imi onac nimbupuc ménda wambésémanj. ² Ienej imi qézézac ésécnec focdac qeriru qasima mamu. Wanju zuazua ésécnec méima humumu.

³ Yaweac muru héima namma haka hiabia wambésémanj. Baeciguc kecma iwac haka hénia imi nene ésécnec nema kecbésémanj. ⁴ Yaweac ségiségi wamma kecbésémanj. Inéñ guac ewa siñgawac hénia mihicñjigemma.

⁵ Guac kekecgawa hénaya imi Yaweac muru haimina. Iwac muru héima nanna, inéñ wamma medacmac. ⁶ Inéñ wanjéñju, guac solanja imi asac mararanj ésécnec, guac hakaga solanja imi melenju kaiwe wenzoronjiguc kaiwe asaha ésécnec wammac.

⁷ Yaweac wéséyaiguc bénzérñec mambéc kecbésémanj. Ic birianéñ hénia qerénggé mimia wanju ai areñ biria meselyu kindindija yaru hémma qeri biric hélandanec ménda wambésémanj. ⁸ Qeri geric waima qeri biric gilina keñju. Zénasiñ menasiñ ménda wanna. Haka imuhucya imi haka biria mihicñjimac. ⁹ Haka biria wananzu imi enej qericénécmiyu qahac

* 35:25: Hebiraio aciguc; kekec uñanina. ✧ 36:6: Yon 4:11

wandacmu, néj Yaweac mambéc kecanzu imi enej baec késamu.

¹⁰ Ic biria imi hotonjadac kecma tecgéma qahac wandacgic imuaru hocma hocbipiwešemañ. ¹¹ Wanju gum bėnzėnzėj ic imi baec késamu. Wanju ewa momac hakanėj sécgė énécmiyu ségisėgi wamma kecmu.

¹² Ic birianėj ic hiabia qemañ zė niñareñ wamma kic hiyu iwac muru keñu zėra kizėjėgėanzac. ¹³ Miñ Kewunėj ic imuhucyawac nalėya ho-sucgėyu hėntegiczac imuac niñac zėdesi wammianzac. ¹⁴ Ic birianėj maqeqeya zėma iwawai niñac hocanzu imi enej maunumac niñac zėma ic dindinaneñ kenja wañanzu imi unuhumumañ zė souya hėréma tewiya awianzac. ¹⁵ Néj sou iminėj eñeya wėiwėcya nézėjėgėmac. Wanju tewi imi zėjėgdacmac. ¹⁶⁻¹⁷ Ic biriawac méria imi zėjėgėmac, néj ic hiabia imi Yawenėj kėsa seligimimac.

Imuac niñac ic solañawac iwawai komodianėj ic biria sasala ionac iwawai kuney yanda imi ogicanzac.

¹⁸ Yawenėj ic kėpėsicya qahac iwac kekec nalėya imi moczonj nindaru hezac. Iwac mératéc ai buña imi heheseli hema emma kecma. ¹⁹ Ic imuhucya ienej imi zėrabėra nalėguc gamugina ménda miñicñima bėti nalėguc acguc iwawai sécgė énécmiyu kecmu.

²⁰ Ic biria imi birimac. Yaweac hazėchéra imi rama merawawac haléc ésécneñ zepėpėlima hofac qema aucgėma qahac wammac.

²¹ Ic biria imi iwawai mema tasia ménda melenanzu, néj ic solaña imi ewa hiawac eñ énécmianzac. ²² Miñ Kewuac mérianjinañac imi enej baec késamu. Ic saecginaguc imi qeric énécmigic qahac wammu.

²³ Yawenėj ic onac tikenj tihagina meseligima kekecac hėna imuac ségisėgi wañanzac. ²⁴ Ic imuhucya imi Yawenėj kėsaseligianzac imuac niñac qonzononj gėmaciguc moczonneñ ménda tendinėgdacmac.

²⁵ Ni komocna igucneñ érama deguc yandanaiguc, ic solaña andė qema waimimia méj ménda hėñiac hėnzua. Wanju hėmba iwac qelihéra méjnéj méj yaka niñ ménda zėwelec wañec. ²⁶ Ic imuhucya imi kaiwe herec ewa hiawac eñ énécmima haiyu keñ haiyu ha wañanzac. Imuac qelihéra enej mérianj miñicñi énécmiyu kecanzu.

²⁷ Haka biria waima haka hiawac wammu. Imuhuc wamma nalė tetcgia qahac kecmu. ²⁸ Yawenėj haka solañawac siña nimma météré ic imuhuc wañanzu imi ménda wai énécmimac. Ic imuhucya imi nalė tetcgia qahac inicgaleñ wañ

énécmimac, néj kaiziliweñ ic ionac qelihéra imi qeric énécmigic qahac wandacmu. ²⁹ Ic solaña imi baec késama imuaru hėmbėnañja kecmu.

³⁰ Ic solañawac kua imi ac niñtegic qinťtegicyaguc zėhicñima, ezelañanėj haka dindinawac zėmac. ³¹ Iwac ewa qeriaiguc imi Anutuac hėna acnéj heyu keñkeñ ha-haiguc tisuqisurac ménda wammac.

³² Ic biria enej ic solaña unuwij zė awima kecanzu. ³³ Yawe imi ic solaña ic biriawac mériaiguc ménda waimimac. Wanju zėgėsigėsi nalėguc acguc kėpėsiraguc ménda zėmimac.

³⁴ Yaweac niñkumama iwac kekecac hėna imi méndacma kembėsemañ. Inėj meyac gėmma baec buña qegėyu angėtiwėsemañ. Wanju kaiziliweñ ic imi birima qahac wañgic kicganėj hima inicbėsemañ.

³⁵ Ni ic biriawac kuha hėmba ic hėsa téñgij téñgij eñeya baecguc nanañja ésécneñ wanzac, néj ³⁶ ic hėsa imi élėjneñ humuqai wanju hocma hocbipiñi.

³⁷ Néj ic solaña hėñsosaligic. Ic dindinja hėjgic. Luae ic imuhucya imi enej andi-aginaguc. ³⁸ Ac qeqe ic ienej momacneñ biridacmu. Kaiziliweñ ic ionac tetcgia imi humu qaiyaguc.

³⁹ Ic solañawac anjėj titi imi Yaweac muru hezac. Inėj zėrabėra nalėguc hoc bañec ésécneñ wammimac. ⁴⁰ Yawenėj méra énécmima metecgė énécmimac. Ic biria ionac murunec metecgė énécmimac. Ienej imi néjgacma iwac muru sanjianzu hėnia imuac niñac imuhuc wañ énécmianzac.

38

Eñeya kėpėsic niñac ewa biric wamma zėwelerec.

¹ (Dawidiac legic yomi hofac omiwiñ zė héianjic.) Yawe, guac qeri biricganėj kėpėsicna ménda zėnéna. Guac qeri gericnéj ni ménda zėqindinji néna. ² Guac zakonjnéj nuac séwinaiguc nézėjėgėma hiñgaczac. Guac méraganėj selianec helanzi néñzac.

³ Guac qeri biric niñac séwi busuna solaña méj ménda hezac. Nuac kėpėsic niñac nuac sicna imi bėnzėja qahac wanzac.

⁴ Nuac kėpėsicnanėj orucnaiguc sécgėma eñu hinac yėwėria tanec wanju bisiqatėj wammañac séc qahac.

⁵ Nuac wizinanėj houyu wėréj biria haizac. Imi mia nuac haka qelaña imuac tasia. ⁶ Ni geriwa noyu qoucgeña kaiwe herec ewa biric wamma kecanzua. ⁷ Nuac marėjñaiguc geriwa sécgėnéñzac. Wanju nuac séwina solaña méj ménda hezac. ⁸ Séwina hėzėzayu humumia tanec wanzac. Ewa qerina waižalañ wañ zėsilac wanzua.

⁹ Miñ Kewu nuac niñ kewu imi moczoñ guac muru hezac. Nuac zésilacnanéñ guac wéségaiguc usuya qahac hezac. ¹⁰ Wéiwéncnanéñ hélандаñ yaru kucnanéñ mayu qeka meka wamma kicna imi acguc mugu mugumia wanu asaha qahac wanzac.

¹¹ Numindinjiğa imi nuac séwinaiguc hezac imuac niñac nuac sorochéčna zéma alahéčna lakec kecgic sac taséhéčna imi acguc lakec nanzu. ¹² Nuac kekec unanawac hochoc ai meanzu ieneñ bétac hainénzu. Mebirini némbin zé wanzu imi eneñ humumia tericgé némma kaiwe herec andé nuwiñ zé haka biria zéareñgéma keczu.

¹³ Ni gezac héñ ésécneç niñbipima ic ara qahac ésécneç kuana ménda angéma keczua. ¹⁴ Ni gezac héñ ésécneç wamma acgina ménda melenanzua.

¹⁵ Yawe ni guac niñkumuma keczua. Nuac Miñ Kewu Anutu, gi acna melen némbésémañac hezac. ¹⁶ Ni yomuhuc zézu; Ni tisuqisurac wamba ieneñ nuac niñac ségiségi wamma séwi eneñ wan némbu niñac.

¹⁷ Ni léklék manumacac heyu niñyéwéncnanéñ nalé séc henénzac. ¹⁸ Héña imi yomuhuc; Ni képésicna zéauma nuac képésic niñac ewa biric wananzua. ¹⁹ Nuac hazéchéčna ieneñ kucginaguc kenja wananzu. Wanu ténésima mézétiti wanñéñanzu ionac zañgéçina imi sasala. ²⁰ Wanu haka birianéñ haka hiawac melen énéçmianzu imi eneñ ni haka hiawac méndacma kemma héña imuac niñac mia hazéç wan néñanzu.

²¹ Yawe gi ménda wainémma kenna. Nuac Anutu lakec ménda kecbésémañ. ²² Focdac qenanéç wan néña. Miñ Kewu, gi nuac anéçñ titina.

39

Niñtegic qin̄tegic mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Neñ yomuhuc zéyi; Ni hakana lolongéma wamma ezelañnanéñ képésic ménda miñicñimañ. Ic biria ieneñ wésénaiguc nanzu séc kuanaiguc neun zéçalañja haiwa hemac. ² Ni acna qaiyu ac hiabia acguc ménda zéwa niñ yéwéčna imi muñçuc yandizac.

³ Nuac ewa qerina geriwaguc wanu qerinanéñ zénimba hiñçacma éséyu qeri biric yaru ezelañnanéñ yomuhuc zézu; ⁴ Yawe, kekecnawac tetecgia zéma nalénawac séha imi nézéna niñasarima nuac kekecna dodowima hazac imi niñtegicmañ niñac ku néña. ⁵ Geñ mia nuac naléna imi méra tawé ésécneç mehotoñina nuac kekecnanéñ guac kicgaiguc ménda hezac tanec wanzac. Icy a icya nanşelima

keczu, néñ hofac ésécneç aucgéanzu. (Ohec) ⁶ Hélaçneç, ic neñac neñac imi héla qahac, néñ unja tanec kenja wamma ai enomiawac kenjéça hakéça wamma iwawai miñicñima saméñaguc haini emma hezac, néñ hélacneç mérénéñ iwawai imi nonagicma késamac imi acguc ménda niñasarima keczanjiñ.

⁷ Miñ Kewu ni erac némac iwawai niñac niñkumuma mambéc keczan? Nuac niñkumuna imi guacneç hezac. ⁸ Ni képésicna moczoñ imuacneç metecgé némma galeñgé néña, ewa soho ic ieneñ zébiri qébiri wan némbu niñac. ⁹ Wanu Miñ Kewunéñ haka imi wan néñzac zéma nimma acna qaiyu kuana ménda auanzua.

¹⁰ Guac numindinji nuac muru hezac imi nuagicma gilina kenju. Méraganéñ nuna ni qeka meka wanzua. ¹¹ Geñ ac zéénéçmima ic unu qindinjanzan nalé imuaru iwawaiçina eeyaguc imi wan énéçmina gawicnéñ neyu qahac wananzac ésécneç qahac wanzac. Imuac icya icya imi wésésé ésécneç wanzu. (Ohec)

¹² Yawe nuac zéweleçna niñnémma nuac qacsilaciguc gezac hainéçna. Kic masina maanzac nalé imuaru acga ménda qaimac. Ni imi yandahéčna ésécneç ic kian tanec, ic qañ tanec gicuc keczua. ¹³ Képésicnawac ménda héñsolima, hafina mehiaru némma kekecna komocdia dac mehorugina ségiségi nimmaguc humuwa.

40

Méra mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Ni Yaweac mambéçnéñ mambéc kecha gezac haima zésiçacna niñeç. ² Inéñ ni baec séséñ biriqiriçia igucneç hérénéñju éréwa hénaçna zamanziñ hilanjeniguc nopocma kenkeñ hahana imi meseli néñeç. ³ Legic qeliç Anutuac mepé qepésiç buña, kuanaiguc haiyu ic embac sasalanéñ némma bac yandi yandi wamma Yaweac muru héima nammu.

⁴ Yaweac héima namma séwi eneñ ic zéma ac ikociguc lukeñ luha wananzu imi onac kichihi ménda wananzu imi eneñ zézé ségiségi ginaguc. ⁵ Yawe nuac Anutuna, wawan meme welic welicgia geñ wannec imi sasala. Wanu niñça nonac niñ wamma niñna hiñçacanzac imi acguc sasala wanu ni olomma zémañac séc qahac wanzac.

⁶ Geñ mia gezacnaiguc nézéna héiyu yomuhuc niñi; Ni mulumanan zéma seseac ewa hia ménda nimma hofac oo zéma képésic waiwaiç olémañ imuac ménda wananzua. ⁷ Imuhuc zéna imuaru ni yomuhuc zéyi; Ni hazua, nuac ac ooya imi kiwi limbi limbiñaguc hezac. ⁸ O, nuac

Anutu, ni guac ewa sinj ninjtohomaj zé ségiségi wananzua! Imuac guac hena acnéj nuac ewa qerinaiguc heanzac.

⁹ Ni henaorinj yandaiguc guac solanj dindinjaga imuac buja suruc ségiségiyaguc imi zéau énécmianzua. Ninzaj, Yawe ni kua taséna ménda héiwa enj heanzac imi gi nindaczaj. ¹⁰ Ni guac solanjga imi nuac ewa qerinaiguc ménda musangéwa heyec, néj guac haka héla imi zéma angéj titi imi zéau énécmima goi héihéiga zéma hakaga héla imi henaorinj yandaiguc ménda musangé énécmianzua.

¹¹ Yawe guac ewa biricga imi ménda hézigéna susucnec mayu. Wanju goi héihéiga zéma hakaga héla iminénj ni nalé séc néngalenj waj némbésémanj.

¹² Biria gelec malec qahac ni lelegé néju nuac képésicnanénj méramma nuaru hayu kic hima gémmañac séc qahac. Képésic imuac zanjgégina imi nuac oruc zucna ogicma heyu nuac ewananénj sohodaczac.

¹³ Yawe ewa biric waj némma angéjna tina. Yawe focdac méra némbésémanj.

¹⁴ Nuac kekec ujanaj mihicjima mebirinémbij zé wanju imi moczoñ gamu qeque zéma gamu mamasuj mihicji énécmima. Wanju zéna zérabéra hicjinéju ségiségi wanju imi moczoñ néngacma kemma gamu qeque mihicjimu. ¹⁵ Wanjénécmima nuac ninjac ahaec zéma desianzu ienenj enaj gamugina héntegicma aurimu.

¹⁶ Wanjénécmima, guac hochoc wamma mihicjianzu imi enej guac ninjac ségiségi wammu. Wanju guac angéj titiac qerinéj wammianzu imi enej nalé séc Yawe imi kunej yanda kunej zému.

¹⁷ Ni imi mageqeya kecma imuac me imuac hocanzua. Imuac ninjac Yawe imi nuac ninjémmac. Gi imi nuac méra nénéj zéma metec metec minja. Anutuna, nalé ménda mehorugina.

41

Hafiya mehiaru mimac ninj zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Kuc mama wamma kecanzu ionac ninjkewu waj énécmianzac ic imi zézé ségiségiyaguc, nalé biriaiguc Yawenénj hénaya méwéréngéyu orima kemmac. ² Yawenénj deminj memima kekecy galengé miyu baeciguc zézé ségiségiyaguc kecmac. Wanju hazéc onac ewa sinjiguc* i ménda waimimac. ³ Hafi kiyu heyu Yawenénj nangémimac, Hehe tataciguc hafiya mehiaru midacmac. ⁴ Wanju neñ yomuhuc zéyi; Yawe, ewa hia ninjénna. ni guac kicgaiguc képésicna mihicjizua. Nuac kekec ujanaj mehiaruna.

* 41:2: Hebiraió aciguc; kekec ujanawac.

⁵ Hazéc hécnanéj nuac zébiri némma némac naléiguc ic imi humuyu qara eluj nunudacmac zézu. ⁶ Ni némbinj zé hama ac gorosonja wamma néwéc ewa qeriginaiguc zébiri qébiri ninjtocgéma amana igucnec hinjacma kemma zésaigic kenanzac.

⁷ Mézétiti waj nénju ienenj moczoñ nuac andé ac zéma mebirinémbij zé arengéma yomuhuc zéanzu; ⁸ Hafi biria késazac imuac ic imi hema munjuc ménda yacmac. ⁹ Ala sorocna ninzengé miwa nuac saménj momacnec neanjic i acguc hazéc wannémma sou andianénj qefacgé néñec.

¹⁰ Wanju Yawe Minj Kewuna ni ewa hia ninjénna hafi igucnec metecgé néna bakia melenj énécmimanj. ¹¹ Hazécnanénj hia ménda nogiczac imuac gi nuac ségiségi wanzej imi ni ninzua. ¹² Ni qerina mesolanjanima kecha nanjé némma kecnec. Kumu néna wéségaiguc hémbénanaj namanj.

¹³ Minj Kewunina, Israelac Anutu hénihénia qahac, tetecgia qahac, mepési mimia wammac, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 2

42

(Legic 42–72)

Anutuac ewa sinjsin wamma kekec.

¹ (Legic galenawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra ninjtegic qinjtegicyaguc.) Anutu, dia yaj deméña qanjgararaj qeyu hakhak géma doku téfara ninjac hocanzac ésécnec nuac kekec ujananéj guac ewa ewa wananzac. ² Nuac kekec ujananéj Anutu kekec minjanawac deméña kékérasia wanzac. Ni némac naléiguc kemma Anutu wésiaiguc wininimanj. ³ Ic embac enej kaiwe herec nuac ac zénémma guac Anutu imi dimia zéma zézé qesi waj néngic nuac kic masinéj sinj kaiwe nenena éséc wanzac.

⁴ Ni becneq nalé téréyawac tacnininj kecanjic iniguc momacnec kenja wamma zézé ségiségi wamma mepé qepési legic héima onagicma kemma Anutuac ocmuj téréyaiguc onopocanj. Wanju deguc haka silicna imuac ninjqelima ewa biric wamma ewa howucna qocgézu. ⁵ Kekec ujanaj, gi némac ninjac ninjméima waizalanj nukeczaj? Gi imi Anutuac ninjkumu wambésémanj. Ni imi iwac angéj titiac kic tanera ninjac néwéc i mepésimimanj.

⁶ Anutuna, kekec ujananéj qerinaiguc ninjméima mayu, ni Yodan baec zéma Herimon zéma Miza baec bonajiguc gi ninjqeli gémmañ. ⁷ Guac konduj dokunénj qaru konduj hinjac hinjaranéj qac héhéli amugic, guac doku rendujanénj zéma doku tembonja limbima hama hoturu nénzac.

⁸ Kaiweiguc Yawenérj goi héihéiya waj némma sinjyaiguc legicnéj nuac muru henérju, kekecnawac Anutu zéwelec mimañ.

⁹ Zamanzijna Anutu, yomuhuc zézuá; Némac niñac nuac eluj guzac? Némac niñac hazéc hécnanérj helanzj néjgic ewa biric wamma kenja wañanzua me? ¹⁰ Sounérj sicna nézac ésécnecc hazéchécna enej zébiri qébiri wannémma Anutuga imi dimia? zéanzu.

¹¹ Kekec uñana, némac niñac kucmama wamma, némac niñac qerinaiguc siron qaronj wamma keczanj? Gi imi Anutuac niñkumu wambésémañ. Ni imi kilenj kic tanecna meyac néñanzac Anutu i mepési mimañ.

43

Réwéri qeriaiguc zéwelec wammiyec.

¹ Anutu ni niñgési némma, baec yanda eega ménda héigénanzu ionac muru, acna imi héipuc wannémma meselima, ikoc ic, héná ac logilogi ic ionac murunec ni metecgé némbésémañ. ² Gi imi Anutu nuac hoc bajecna kecmaguc némac niñac ni héñacna mena hazéchécna ienenj helanzj néjgic ewa biric wamma kenja wañanzua?

³ Guac asac mararanga zéma acga héla mélina hama ni qindinj némma nuagicma kemma guac baec boña téréya zéma haliga téréya imuaru nopocmac. ⁴ Imuac mia ni Anutuac zaki téréyaiguc keremma, nuac Anutu, zézé ségiségina, nuac ewa hiawac buña, guac muru harémañ. Anutu, Anutuna, ni wañgonja hésiaiguc imi qema gi mepésigemmañ.

⁵ Kekec uñana, némac niñac kuc mama wamma némac niñac qerinaiguc waijalan numa keczanj? Gi imi Anutuac niñkumu wambésémañ. Ni imi nówéc kic tanecna meyac néñanzac Anutu i mepési mimañ.

44

Baec yandagina imi angéña timac niñ zéwelecjic.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic, niñgic hiñgac hiñgara.) Anutu geñ becnec yanda hécnina ionac naléiguc haka silic wannec imuac suruc imi nénézégic gezacninanérj niñij. ² Gi imi baera baera hicñisai wamma kecgcic imi méraganérj nesí énécmina keñgic, yanda hécnina imuaru ic hésa ésécnecc himic énécminec. Hicñisaiá hicñisaiya tosara imi yéwéri mihicñj énécmina, yanda hécnina imi méndérj énécmicig baecgina séc kemma késagic ³ Ienenj souginanérj baec imi ménda késagic. Eñaj méraginanérj yaréguc ménda onogicgic, néj geñ mia ewa hia niñénécmina hénia imuac niñac guac

méraga zéma huaga zéma kic tanecgawac asac mararajanérj imuhuc waj énécminec.

⁴ Anutu imi nuac ic kewuna, imuac Yakoboac niñac wamma yaréiguc onogicdacmu zéma zéteccgénecc. ⁵ Nini guac muru héima namma hazéchécna helanzj énécmina nunuwij zé yacgic séc guac qacganérj tidacgé énécmanzj. ⁶ Ni imi tewinawac ménda héima nammañ. Sou acguc hia ménda metecgé némmac. ⁷ Gi sac hazéchécna ionac murunec angéñrina tinénécmina mézétiti waj nénéccmanzj imi onac gamu qeqe mihicñj énécmanzj. ⁸ Nini kaiwe hercc Anutuac niñac zézé ségiségi wanzj. Nini Anutuac qara hémbénaña ewa hia ac wammiwij.

⁹ Kileñdac deguc imi geñ mia héñacnina mema gamuiguc memama waj nénéccmima téñgij ic hécnina iniguc momacnecc ménda kenja wañanzj. ¹⁰ Geñ imuhuc wanna nini hazéchécna wéséginaguc liliñgéma néngac énécmini, hazéc waj nénéccmanzj imi enej eñaj siñginawac nunuma iwawainina nonagicdaczu. ¹¹ Geñ mia nini rama qeqeyawac buña ésécnecc nonopocna, baera baera héndérj qembérj rouc wamma kecziñ. ¹² Geñ ic embachéca boñtegcic hai énécmina megc, néj imuac boña mérj ménda géngic mezanj.

¹³ Geñ imi lelec lelec tacyachéra ionac méraginaiguc nonopocna gamu mema kecni leleccgéma nanzu imi enej zédesi waj nénéccmima isocfagociguc nonopocanzu. ¹⁴ Geñ baera baera ionac sugcginaguc gamu mamasuñac nonopocna kuaginaiguc eñanzj. Wañu sugcginaguc oruc héinéc mimiawac buña imuac sésécya wamma kecziñ. ¹⁵⁻¹⁶ Séwi eñej waj wamma ac waj némma zébiri qébiri waj néñzu ionac niñac zéma hazéchécna tasé melenj némbij zé wanzu imi onac niñac, isocfagocnanérj kaiwe hercc wésénaiguc henérju gamunanérj musuna hoturu néñzac.

¹⁷ Haka silic imuhucya moczoñ hicñj nénéccmiyec, néj guac eluj ménda nunuyunec guac sisipac ac imi ménda logianzj. ¹⁸ Ewa qerininanérj héñacga ménda mema liliñgéyec. Wañu kenkej haha ninaiguc imi guac hénia imi ménda waiyij. ¹⁹ Geñ imi hasérj kazuac baec kisiaiguc hézézá nénéccmima humucac tunumanérj hoturu nénéccmanzj.

²⁰ Nini Anutuac qara eluj nuniyeciguc me méranina ic enia ionac anutu héccgina ionac muru sulu mérañ wanjiguc imi ²¹ Anutu inérj ewa qerinaiguc niñij saña hezac imi nindaczac, imuac niñac hénia imi hia menzamma mihicñiwacnecc. ²² Nini kaiwe hercc guac niñac humuciguc nonopocgic kecanzj. Wañu rama qehumumiawac buña ésécnecc wanzj.

²³ Miñ Kewu gi yacna, némac niñac gau hekeczan? Yacma nañna. Nini hémbénaña héñacnina ménda mewéséman. ²⁴ Némac niñac kic tanecga musanjé nénécmima zéberáranina zéma helanzí nénécmimia imuac eluj guyu keczan? ²⁵ Kekec unjanina imi baec gizonjiguc mama héima hezac. Séwinina imi baeciguc mékétama hezac. ²⁶ Gi yacma méra nénécmiwéséman. Guac goi héihéigawac niñac wamma nini boñ hérénina menénéc mina.

45

Íc kewuac zammaréñ legic.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qeli méñnéñ legic zéra niñu hiñgac hiñgara yomi oyec. Sosannim wanjoñ hésiaguc. Íc kewuac kikiya mema siñ nimmina legic yomi héigic.) Ewa qerina igucnec ac hiabianéñ kuaya qema mayu ic kewuac zéareñgéyiac hezac imuac zéman. Ezelañna imi kiwi oo ic qacguc méñac kirifi ésécnec wanzac.

² Íc kewu gi imi baec ic ionac nanhécgina moczoñ onogicma hiabia soroc wanzan. Wanju ewa hia acnéñ kuaga igucnec qocgéma maanzac. Imuac Anutunéñ nalé séc gi mériña miñicni géñanzac. ³ Kuc miñina gi, souga zikina hénaga kembarajiguc hiñgaru, ic kewuac asac mararanj zéma qac buña séwi usu ésécnec héina. ⁴ Íc kewu gi, ac héra zéma gum bénzénzénj zéma haka solañawac wamma edamugaguc becosic qahaiguc tacma kemma yaréiguc onogicbéseman. Guac méra héiganéñ gi haka welic welicgia kugémmac. ⁵ Íc kewu, guac zakonjanéñ zéra qizilic, guac hazéchécgá ionac wéiwécgina nézénngéma keremmac. Íc embac momac yanda guac wéségaiguc simiñ héigémmu.

⁶ Anutu guac tatacga edamuyaguc imi hémbénaña, baec héñgaleñ wawanawac ic kewu qarucganéñ héra ac dindiñanec meselimac. ⁷ Gi imi haka solañawac siña nimma haka biriawac mézégá tianzac. Imuac Anutu, ic kewu guac Anutunéñ zézé ségiségiac halécnéñ méteré gémma guac qocgégémma meyac géñu alahécgá onogiczán. ⁸ Guac séwi usuga imi moczoñ hémbénaña guac hiabia, ziniñ kizubera sanjara imuac héméña héimimia wanju elefante yanac zuñanéñ memeya guac ama kewuya igucnec gita kulele qacma mehiaru géñanzac. ⁹ Guac iniñhécgá eeginaguc ionac sugcinaiguc imi baera baera ic kewu ionac bérac hécginanéñ keczu. Guac iniñga qéziánéñ Ofiri baecac golinéñ mezeric amuma guac méra héigaiguc nanzac.

¹⁰ Béracna, gezac qema niñna, gi genja ic embachécgá zéma manjocgawac

ama areña yanda imuac eluj gumac. ¹¹ Imuhuc wanna ic kewunéñ guac tanec héñ sorocya imuac ewa siñsiñ wanjémmac. Inéñ mia guac miñga wanzac imuac sicgé miwéséman. ¹² Íc kewu guac imi Tirowac bérananéñ* sese eeyaguc haigémmac. Wanju imuac ic embac zuña masapu ginaguc imi enej ewa hia wanj énécmimac niñac hulunja késama yaizézé ac wanjémmu. ¹³ Guac béracganéñ zuña masapuyaguc kecmac.

Iwac séwi usuya imi golinéñ bilongéma memeya. ¹⁴ Béracga séwi usu kiwiyaguc imi wagiru guac muru hamac. Alahéra embac seraña imi enej momacnec on-agiru hamu. ¹⁵ Wanju onagiru ségiségi wamma ewa hia nimma ama kewuyaguc keremmu.

¹⁶ Guac nanhécgá ienenj guac yandahécgá mératécgina mema nanjic genj imi baera baera imuac baec galeñ buña onopochbéseman.

¹⁷ Ni wanj énécmiwa ic kewu guac qacga hiñjisaiya hiñjisaiya niñqelimu. Imuac baec séc ic embac ienenj ic kewu gi hémbénaña mepési gémmu.

46

Anutunéñ ic embachéra zéma ama baecginawac saiwa meénécmianzac.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic, Alamat legic imuac ewaiguc héihéiya.) Anutu imi sanji sanginina zéma kucnina. Méra nénéñnina soroc yéwéri qeriaiguc ha nénécmimia. ² Imuac baecnéñ melenju baec boñanéñ qekenj qeha wamma kondunjugic hiñgacmaciguc me ³ kondun dokunéñ qac silacma yacma sépéc sépéra lonju baec boñanéñ sicsuc wamma hir-imaguc imi ni kileñ bac yandi yandi ménda wamman. (Ohec)

⁴ Imuac doku téfara imi téma séra sasala wamma enej miñina Anutuac ama areña yanda, ocmunj téféya imi ségiségi miñicni mianzu. ⁵ Anutunéñ ama areña yanda imuac suraiguc keru ama areña yanda imi seligima ménda hirimac. Wanju ama gianjimar imuaru Anutunéñ méra mimac.

⁶ Baera baera qewelon qegic héngaleñ ama areña yanda imuac miñina enej zénéngina hirizac. Wanju inéñ ac zéyu baecnéñ pépélma mazac.* ⁷ Kuruménac téñgiñ ic tausenja tausenja imuac miñina Yawenéñ niniguc momacnec keczac. Yakoboac Anutu iminén neñan hoc banec enejna wanzac. (Ohec)

⁸ Hama Yawac wawanj meme imi hémmu. Inéñ baec melenju kérasizac. ⁹ Wanju inéñ baec tetecgia séc yaré

* 45:12: Ama areñ yanda imuac ic embachéra. * 46:6: Baec ic enej bacgina yandizac.

metecgéma tewigina kuma luacgina hézégéma becosiac karisi imi gericnéj odarec. ¹⁰ Zéyecnéj gi imi bénzénj kecma ni Anutu wanzua imi héj tegicbésémaj. Ni baera baera zéma baec séc ic embac ionac sugcinaiguc meyac nénéjja wammac.

¹¹ Ic ténginja tausenja tausenja ionac Yawenénj niniguc keczac. Yakoboac Anutu imi neñaj hoc bajec enenja wanjanzac. (Ohec)

47

Anutunénj galeñgé énécmianzac.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini méragina qema ewa ségiségiyaguc qacma Anutu mepésimu. ² Eñenja minjina Yawenénj kuc buñja eeyaguc kecma baec séc ic embac ionac ic kewu waj énécmima keczac. ³ Yawenénj baec séc ic embac momac yanda imi nonac muru onopocma, baera baera ic embac imi welenj qenénécmimu ninjac hénanina duandiaiguc onoporec. ⁴ Neñaj ninjac wamma mératécac baec imi gésima añgé tiyec. Imi mia sinj ninjianzac Yakobo iwac zézé ségiségiyawac buñja wanjanzac. (Ohec)

⁵ Anutu ségiségi legic héimini enjanzac. Tomuj hihini qacma enjanzac.*

⁶ Mepésimigic, Anutu mepésimigic, mepésimigic, ic kewunina mepésimigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Anutunénj baec ic embac momac yanda neñaj ic kewu keczac. Legic zéra ninjegic qinjegicyaguc mepésimimu.

⁸ Anutunénj baera baera inicgalerj wamma ic kewu tatac téréyaiguc taczac. ⁹ Saiwa baec séc hezac imi moczonj Yaweac buñja. Inénj enenja minjina wanjanzac. Imuac mia baera baera imuac baec galeñhéra, Abarahamac Anutu iwac ic embachéra wamma tocgogic.

48

Anutuac baec boña Zion.

¹ (Korawac qelihéra ionac legic zéma legic zéra.) Yawe imi kunenja yanda, Anutuninawac ama arenja yanda demin seliaguc, baec boña téréya imuaru i kunenja yanda mepési mimia wammac. ² Zion baec boña, ic kewu yandawac ama arenja yanda, baec wanjonja Not iguc nanzac imi nanañja enenja zéma héj sorocya. Wanju baec séc ic embac ieneñ imuac zézé ségiségi wanzu. ³ Ic kewuac ama arenja yanda demin seliaguc imuac qeria séc Anutunénj keczac.

* **47:5:** Dimuaru enec zéma emininigic ac zéra haréwéc wajec; 1) Sésépac acwac katapa huama Zioniguc enigic imuac ninqeli mimia (2Sa 6:1-19). 2) Anutunénj mama yaréiguc Israel méra énécmima munjuc kurumenju enec. 3) Yesu mama aija metecgéma kurumenjuc enec. * **48:11:** Hebiraioc aciguc; bérachéra.

Kecma eneyaoc imi añgénj tinénec mimiawac neñj kiropo wanjanzac imi zéauzac.

⁴ Ninzu, imuaru ic kewu enenja azoroma momacnec ototonj qema kenjic. ⁵ Ieneñ ama arenja yanda imi hémma aurima bac yanidi yandi wamma néngacgic. ⁶ Wanju zénéñ hirihirinénj énépésiyu embacnéñ aži kiyu merac mihicñianzac ésécnec geriwanéñ kunenja yanda onoyec. ⁷ Gi imi luhuc Is igucnec hahayanénj Tarasisiac zéic imi moczonj qéséñdacnec. ⁸ Gezac ninanéñ ninjic ésécnec, téngin ic tausenja tausenja minjina Yawe iwac ama arenja yanda demin seliayaguc, neñaj Anutuac ama arenja yanda demin seliayaguc imuaru kininanéñ héñin. Anutunénj ama arenja yanda imi hémbéñanja meselimimac. (Ohec)

⁹ Anutu, nini guac ocmuñ téréya imuac suraiguc guac goi héhéigawac ninjic. ¹⁰ Anutu guac qacga ésécnec mepé qepésiga imi acguc baec tetcegia kereñdaczac. Wanju guac méra héigaiguc imi haka solañanénj sécgéma hezac. ¹¹ Guac zégésigési ninjac Zion baec boñanénj ségiségi wanjanzac. Yuda baecac ama arenja kunenja kunenja séc* imi enen ségiségi wammu.

¹² Ini imi Zion baec boña imi baec hénia tima kereñdacma lelecgéma kemma awiawi ama horua imuac zanjégina olommu. ¹³ Demin seli imuac tanera hényacgéma ic kewuac ama imi moczonj héndacma énézégic bianj hicñisaia hicñisaia hema kecmac imi suruc imi acguc hema kecmac. ¹⁴ Anutu imi hémbéñanja neñaj Anutu kecmac. Qindinji nénécmimacnec keru nalé tetcegia hamac.

49

Baecac iwawaiiguc héima nanañja imi ewa soho haka.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini gezac qema ninjic. Gezacgina nuac muru haima ninjic. ² Ic enenja me mamaya, ic zuña masapuyaguc me ic maqeqeya ini moczonj ninjic. ³ Kuananéñ ninjegic qinjegic ac zéma ewananénj hénia héiqelima nimmanj. ⁴ Ni qeqainj ac imuac gezacna haima gita kulele qema legiciguc haima nuac qelumbec ac imi measarimanj.

⁵⁻⁶ Ic tosara imi iwawai kindindin he énécmimia zéma saménj bipiyaguc imuac héima namma séwi enen wanjanzu, hazéchéncna imuhucya ionac haka qarinj qarinjianénj méndac némma lelecgé némmac nalé imuaru ni némac ninj bac yandi yandi wammaj? ⁷ Ic méñnéñ

mérj dac munaya mérjac kekecya boñ héré wañ mimacac séc qahac. Wañu iwac niñ wamma Anutuac muru mulu memeac soukiwa mérj haimacac séc qahac. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Kekec uñawac mulu meme imi eeyaguc wanjac. Soukiwanérj hémbénaña boñ mewinjac séc qahac. ⁹ Houhouya ménda mihicnj mima hémbénaña kecmacac niñ méra mimiaiwac séc qahac.

¹⁰ Mérjnérj mérj hémma hénia yomi niñtegimac. Niñtegic qinjegic ic imi humumu, wañu ic qelajna zéma ic zampaliliña imi momacnec humuqai wandacmu. Humugic iwawai samérj bipiyaguc he énécmimia imi ic mérjnérj késaanzu. ¹¹ Wañu qeriginanérj niñgic amagina imi hémbénaña heyu baec tacyac wanjanzu imi hicnjisaiya hicnjisaiya hema emma kecmac tanec wañu baec imi qac waségina haimima qacanzu. ¹² Baec ic imi eeginagucnérj hémbénaña ménda kecanzu. Yanqesi ésécnec humuanzu.

¹³ Haka silicgina imi ionac ninin sicsaocya zéauanjac, nérj qelihécgina hahaya ienen ionac ackuazéc imuac mepésimu. (Ohec) ¹⁴ Rama ésécnec ienen humucac buña zéénécmimia. Humucnérj ionac galejgina wammac. Ama gianjyu ic solaña ionac méra bacginaiguc kecmu. Wañu ionac haihaka héñsoroc sorocya imi humuc ac buña wandaru ama dunjina imuhucyanec qahac wandacmac. (Ohec) ¹⁵ Nérj Anutunérj ni népésimac. Imuac nuac kekec uñana imi humuc igucnec boñhéré menémmac. (Ohec)

¹⁶ Ic mérjnérj iwawai samérj bipiyaguc hemiyu amaya imi yandima eeyaguc wañu gi kilej bac yandi ménda wammiwésémañ. ¹⁷ Ic imi humumac nalé imuaru iwawai mérj ménda mema kemmac. Qac buñaya acguc ménda méndacmima kemmac.

¹⁸ Inérj kekec uñayaguc kecmanec mepési amuma mezeric amuyu ic embac enej iwac niñgic emmac, nérj ¹⁹ yandahécgina ionac muru liliñgéma kemma toroqe énécmimac. Wañu hémbénaña kaiwe asaha hémmacac séc qahac wammac. ²⁰ Eñeña kecma kekecac hénia ménda niñtegicanzu imi enej hasérj yan ésécnec humumu.

50

Mulu ai héla anje timacac séha.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu, Yawenérj Is igucnec Wes igucgeñ baec séc ic embac énézéma unuruyec. ² Zion baec boña héñsoroc sorocya imuarunec Anutunérj asaha qetagaliiyu kenjac.

³ Anutunina imi hama hétérj qahac ménda kecanjac. Iwac wésiaiguc imi qéccgé énécmimiaiwac geric bélananéñ nanju wiliñ wiliñ luhucnérj leleccgémima humumia qeanjac. ⁴ Anutunérj ic embachéra zégési énécmimanj zé ou kurumeniguc zéma baeciguc zéau énécmima yomuhuc zéyec; ⁵ Nuac météré ic hécna mulu meme aiiiguc niguc sisipac ac megic imi nuac wésénaiguc unuruna hadacmu.

⁶ Anutu imi zégégési ai miñina wanjac. Imuac niñac kurumenjnéñ iwac solaña measarimac. (Ohec)

⁷ Ic embachéna gezac qema niñgic neñ énézémanj. Israel, neñ héipuc ac wañ énécmimanj. Ni imi Anutu, eñan Anutu kecza. ⁸ Hofac ooginanérj nalé séc wésénaiguc hezacnec imuac mia ni zaki téréyawac iwawai niñac ac ménda wañ énécmimanj. ⁹ Ni imi amaginaiguc burumakao iwa me deminjinga qeriaiguc nonin iwa imi ménda onagicmanj.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Hasérjiguc wiri yan zéma zélérj boña boñaiguc burumakao hezac imi moczoñ nena. ¹¹ Baec boñaiguc nei hénia hénia imi moczoñ neñ kampititi nindacha hezu. Baec kisiaiguc kenja wanjanzu imi acguc moczoñ nuac buña.

¹² Wañu baec kurumenj zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoñ nena buña, yaka niñ wañ némbacnec qesi énécmiwinec. ¹³ Niñgic, ni burumakao busia nema nonin sawa neanzua tanec wanjac me? ¹⁴ Ewa hia acginanéñ hofac oo ésécnec Anutu haimima eñeña miñina iwac muru zézé seli acgina megic imi wamma mema melenj midacgic. ¹⁵ Wañu zéra béra naléiguc nurugic metecgé énécmiwa qac buñana meyac némmu.

¹⁶ Ic biria ionac imi Anutunérj yomuhuc zézac; Gi dimuhuc nuac héna ac zéau énécmima nuac sisipac ac imi guac kuaga taségaiguc opocna eñanjac? ¹⁷ Geñ imi ac pakeñawac mézégá tiyu acna andégaiguc gilina mazac? ¹⁸ Kowu nene ic inicma toroqe énécmima kaisero ic iniguc ala wanamuma ¹⁹ kuaga haka biriaiwac buña qemima ezelaña zéma ac ikocga dérecgéma zéanzan. ²⁰ Tacma dac munahécca hazéc ac wañ énécmima, neñgocgawac nanja zébiri mianzanj.

²¹ Gi haka imuhucya wanjanzan, nérj ni acna qaiyu kecba, gi imi nuac niñna gi ésécnec wanjec. Wañu neñ gi ac wangémma képésicga guac kicgaiguc qererema areñgéwa hémbésémañ. ²² Anutuac eluj unuyu kecanzu ini deguc haka yomuac qeriginanéñ niñgic, imuhuc ménda wammuiiguc imi neñ ini meric

qeric waj énécmiwa méjnéj méj metecgé énécmimacac séc qahac wammac.

²³ Ewa hia acnéj hofac onénzu imi enej mia nuac qac bunana meyac néjanzu. Waju haka silic dindinanec wamma meanzu imi onac mia nej Anutuac anjéj titi énézéwa hémmu.

51

Ac qeje hakawawac tasia waimac nijac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic, inéj Batsebaguc heyicguc Anutuac tilij tilij ic Natannéj hayec nalé imuaru* legic zéra yomi oyec.) O Anutu, goi héihéigawac séhaiguc ewa hiawac wajnéna. Ewa biricga zékéjanéj acqeje hakana auna qahac waju. ² Hakana qarij qarigia imi moczoj nec zuacnédacna, késpedesna solanajec zuacnéna. ³ Nuac késpedesna imi nalé séc wésénaiguc heyu ni ac qeje hakana nijtegi canzua, imuac mia imuhuc zéua. ⁴ Ni guac, guac nec sac, késpedes wamma, guac kicgaiguc haka biria waji. Imuac nijac acga zéna nimba solaja wanzac, zégésina nimba dindina wanzac.

⁵ Héna! Ni hakana qarij qarigiaiguc hicjiyi. Nenjoanawac héri qeriiguc keru nalé imuaru acguc késpedesna qeriaiguc keru. ⁶ Ewa qerinaiguc ac héla hemac nijac ewa ewa wajanjan. Qerinaiguc genjaoc nijtegi qijtegic ku némma mihicji néncan. ⁷ Ic hési haréjanéj zuacnéna, ni lalac lalac wamman. Zuacnéna ni komboc sanjena lalac lalac imi ogicma lalac qeje wamman. ⁸ Séhiaru néna nimba zézé ségiségi wamman. Sicna hézégénénc imi* qelima ségiségi wammac. ⁹ Késpedesnawac musuqeje imi waima késpedesna imi moczoj auna. ¹⁰ Anutu nuac qerinaiguc ewa lalac lalac mihicji némma qeri unana seligima nanaja imuhucyawac meqeli némbéséman. ¹¹ Guac wéséga iguc nec ménda nesinéna. Unaja téreya ménda nuagicna.

¹² Guac anjéj titiac zézé ségiségi imi meqeli néna. Wésé polajac qeri unana qenané néna. ¹³ Ni ac qeje ic ionac guac hena ku énécmiwa, késpedes ic ienej guac lilingéma hamu. ¹⁴ Anutu, anjéj titiac Anutu, sac naec énécmiawac késpedesna iguc nec kératec nec metecgé néna. Ezelanjanéj hakaga solanawac qacma mepésigéman.

¹⁵ Mij Kewu kuana meefina anjéga legicga héima zéau énécmiman. ¹⁶ Gi imi hofac oo nijac ségiségi ménda wajanjan. Imuhuc wambaj nec bec hofac ogémbinec. Gi imi hofac oo imuac ewa hia

ménda nijanjan. ¹⁷ Hofac oo Anutunéj nijkumuanzac imi ewa biric nimba kekec. Anutu gi imi qerinéj ewa biric wamma késpedes nijac zési ac wawaja imi mematiti ménda wajanjan.

¹⁸ Guac hiagawac Zion mehiaruma Yerusalemac demina imi meyacgéna. ¹⁹ Nalé imuaru imi gi mulu solaja zéma hofac oo solaja zéma hofac oo howiawac ségiségi wanna ienej burumakao iwa hofac ogémmu.

52

Ikoc ic zégési énécmiawac ara.

¹ (Dawidiac Héngésigésiac legic zéra, Edom ic Doeknéj ic kewu Sauloac amaiguc hama Dawidinéj Ahimelekec amaiguc hayec zéma ézéyec nalé imuaru oyec.) Kaiziliwej ic gi, dimuhuc haka biria nijarenjéna imuac zézé ségiségi wajanjan? Anutuac goi héihéianéj hémbénaja heanzac. ² Ezelanjanéj haka biria téngéj zéarenjéna sou zéra éséc nec ikoc wajanjan. ³ Gi imi haka hiabia imuac nijna mayu haka biraawac nijna enu ac solaja waima ac ikorawac sija nijanjan. (Ohec) ⁴ Ezelan ikoru minjina gi imi ac qécgé énécmiwa imuhucyawac sija nijanjan.

⁵ Imuac Anutunéj gi hémbénaja mebiru gémma géspedesna guac ama iguc nec hérema baec tacyac wajanjan imuac nec hérégénu gété zaligaguc éréwéséman. (Ohec) ⁶ Ic solaja enej haka imi hémma bac yandi yandi wamma ic imuac zédesi wammima yomuhuc zému; ⁷ Ic imi Anutuac nuac sanji sanjinawac bajec imuhuc ménda zénimma hinacyawac héima namma enjeya haka biri-anéj meseli amuyec.

⁸ Néj ni imi oliwa ic téngija Anutuac amaiguc nanzac éséc nec Anutuac goi héihéiaiguc hémbénaja héima namman. ⁹ Ni imi haka silic wamma menec imuac wamma ewa hia ac gézéman. Waju guac qacgaiguc héima namman. Qacga imi hiabia imuac nijac météré ichéga ionac kicginaiguc imuac mambéc kecman.

53

Anutunéj ic solanawac horec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra niju hijac hijgara, Mahalat legic imuac ewaiguc héihéiya.) Ic qelan imi ewa qerianéj zéma Anutu ménda keczac zéanzac. Ic imuhucya enej houdacma haka ewa lolonawac wajanjan. Imuac haka hiabiawac wajanjan imi méj ménda keczac.

² Anutunéj ic nijtegi qijtegiyaguc, Anutuac hochoc ai meanzac méj taczac me qahac imi hémmaj zé, kurumej iguc nec

* 51:1: 2Sa 11:2-6

* 51:8: Késpedesac nijac niju ewa howuc waju geriwa imi sicya zéngyéec tanec wajec.

baec icac nanhéra neṅaṅ niṅac kic hiyu mazac. ³ Héṅu momac yanda andé andé kemma momacnec biridacgic, imuac haka hiabia waṅaṅzac méṅ ménda kerec, qahac téṅgéhé waṅu horec.

⁴ Képésic wamma saméh neanṅu ésécnec nuac ic embachéacna neénécimima Anutugina ni ménda nuruanṅu imi enej nininṅina qahac kecancu me? ⁵ Onac yaré qewiṅ zé areṅgéma nanṅu imi onac sicgina imi Anutunéh héndéh énécmiyec, imuac niṅac ieneṅ zénéṅ hirihiriac iwawai méṅ ménda heyec imuaru zénéṅ hirihiri yanda waṅgic. Anutunéh ionac héṅacgina meyec imuac niṅac gi gamu qeṅe mihicṅi énécminec.

⁶ Israelac aṅgéh titi minṅinanéh Zion igucnec hamac. Anutunéh ic embachéra hésa qatégina igucnec onagiru liliṅgému nalé imuaru Yakobonéh zézé ségiségi waṅu, Israelnéh ewa hia nimmac*

54

Héipuc wammimac niṅac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra niṅu hiṅgac hiṅgara, gita kuleleginaguc, 3ip ic enej Sauloac hama ézéma, Dawidinéh sucninaiguc ménda sanṅima taczac? zégic nalé imuaru oyec.)^{*} Yawe qacganéh aṅgéhna tima kucganéh waṅ néna solananimaj.* ² Anutu zéweleacna nimma kuana igucnec acna gezac qema niṅna. ³ Ic enianéh yacma nuwiṅ zé waṅzu. Helanṅi tilanṅi wannéṅzu ieneṅ nuac kekec uṅanawac hochoc waṅzu, imuac niṅac guruzua. Ieneṅ imi Anutuac ewa éréhéc ménda waṅaṅzu.† Ohec

⁴ Héṅgic! Anutu imi nuac héipuc icna keczac, Miṅ Kewuna imi kekec uṅana qe-nanṅé mémma kecancac. ⁵ Inéh hazéchéacna bakia biria meénécimimac. Miṅ kewu, hakaga héla iminéh unuhumuna.

⁶⁻⁷ Geṅ zérabéra hénia hénia igucnec metecgé néṅna hazéchéacna ieneṅ bakia megic kicnanéh iniri, imuac niṅac ni ewa siṅnawac sese haigémmaṅ. Qacga imi hiabia imuac niṅac, Yawe guac qacga qacma mepési gémmaṅ.

55

Alayanéh andé qeyu imuac ac zéraguc zéyec.

¹ (Legic galenawac; gita kuleleguc héihéiya, Dawidiac legic zéra, niṅu hiṅgac hiṅgara.) Anutu zéwelecnawac gezac qena. Guruhéliwa ménda sanṅiwésémaṅ. ² Gezacga qema acna bakia melené néṅna.

* 53:6: Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunéh qacmimia, waṅu qara imi iwac qelihéra ionac qac yanda wanzac.

† 54:1: 1Sa 23:19 * 54:1: Hebiraiac aciguc; Ségisé néṅna. † 54:3: Hebiraiac aciguc; Anutu wéséginaguc ménda

opocgic kecancac. * 55:9: Hebiraiac aciguc; ezelanṅina.

Ni niṅ yéwérima waizalanṅ wamma zésilac mezua. ³ Imi mia hazéchéacna ionac ewa hétéh zéma ic biria ionac helanṅi nénéṅa niṅac imuhuc waṅaṅzu. Ieneṅ yéwéri mihicṅi némma qeri biric wamma nininṅ hazéracawac héwiṅa meanṅu. ⁴ Qerinaiguc ewa qerina geriwa noyu humucnéṅ hosucgé néṅu zénéṅna hirizac. ⁵ Bac yandi yandi zéma zénéṅ hirihirinéh hicṅinéhṅu humucnéṅ tericgé nénzac.

⁶ Ni yomuhuc zézuac; Ni kembo nei ésécnec qeṅgaṅna henémbacnec putitima kemma bénzéṅnec tac hiaruwinec. ⁷ Lakec putitima kemma baec kéra kérésiaiguc kemma kecbinec. (Ohec) ⁸ Sasanṅiaiguc focdac kemma murayo luhuc zéma yowaro luhucnéṅ qiziziṅgé néṅu kecbinec.

⁹ Ni neṅaṅ ama areṅa waja neṅ kiropo seliaguc imuac qeriaiguc kaiṅziliweṅ zéma euqeqe hicṅiyu héṅi. Miṅ Kewuna mebiria énécmima acgina* héndéh énécmima. ¹⁰ Ieneṅ siṅi kaiwe neṅ kiropo seli imuac qahaiguc keṅha waṅgic imuaru haka qarid qaridṅina zéma réwéri hicṅianzac. ¹¹ Kisikiyoh zéma helanṅi énécmimia zéma ac ikocnéṅ sombenṅ yandagina imi ménda waima kenzac.

¹² Ac geriwaguc wannéhéc imi hazéacna qahac. Hazéacnanéh imuhuc waṅ némbacnec hia bisiqatéh wammiiwinec. Nuac hama séwi eṅej nekawu imi hazéacna qahac. Hazéacnanéh imuhuc wambacnec néṅgacma sanṅibinec. ¹³ Ic imi mia nuac séc. Waṅu alahéacna, alahéacna eṅomia qahac, néṅ nekawu qéqéhéréhé wamma kecanṅic imi mia. ¹⁴ Niri nekawu siṅa nimma zéemi nimma ic embac tosara iniguc momacnec Anutuac ocmuṅ téreyaiṅuc eṅej mama waṅiṅ.

¹⁵ Haka biria humumianéh ionac sugcinaiguc acguc he énécmizac, imuac niṅac waṅ énécmima, humucnéṅ élanzaṅnec ionac muru haénécmiyu ménda humumanec kicsuanṅiguc hiṅgacmu.

¹⁶ Ni imi Anutu qachéhéliwa Yawenéh aṅgéhna timac. ¹⁷ Siṅiya zéma siṅunec zéma kaiweiguc ni niṅyéwécnaguc zésilacba Yawenéh qacsilacna imi niṅnémmac. ¹⁸ Sasalanéh hazéc waṅ néṅgic, inéh yaré mihicṅi nénéṅa imuacnec luac qema uṅana boṅhéré ménéhéc. ¹⁹ Becarunec kerecac keczac Anutu iminéh acna niṅnémmac ohec wahec. Ewagina ménda melemma Anutu eeya ménda héimianṅu imi onac tasia melené énécmimac.

²⁰ Ic imi ic tosara luac qema momacnec kecancu imi zikiziki ac logima méria meyacma unuyec. ²¹ Kua dokuya imi namu

haléc ogicma susurac wanzac, nérj ewa qeriaiguc imi yaré donjéma keczac. Ac zéanzac imi moczoj haléc ogicma bénzérja wanzac, nérj imuac héla imi sou bec meyacma nanajna ésécneac wanzac.

²² Guac yéwécga Yaweac muru hetecgé haina, inérj ic solanjanérj hémbénanja kenjqa haqé ménda wammac nijac késaselimac. ²³ Anutu zéna, ienenj humucac baec sésénjiguc hinggacmu. Sac naec énécmima ikoc waj énécmianzu imi enenj kekec nalégina bakia ménda kecma humudacmu, nérj ni imi guac muru nijkinzérjna haima kecmanj.

56

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutuac nijkumuma kekec.

¹ (Legic galejawac; Yonawac legic Kembo nei lakecaru hétérj qahac tataru imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Fileset ic enenj Gat baeciguc i késagic nalé imuaru oyec.) Anutu, ewa biric waj néna. Ic imi qécgé némmanj zéma kaiwe herec numa helanzj nénzac. ² Hazéc hécnanérj kaiwe herec qécgé némbij zé wanzu. Waju séwi enenj wamma nuanzu ionac zanjégina imi sasala imuac nijac. ³ Bac yandi yandi wammanj nalé imuaru guac muru héima nammanj. ⁴ Ni Anutuac muru héima namma ackuazécya mepési miman. Ni Anutuac muru héima nanzua imuac bac yandi yandi ménda wammanj. Baec icnérj némac haka hia waj némmu?

⁵ Ienenj kaiwe herec acna megic qarinj qarinjgia waju nuac nijgic nininjina arenjanenja imi moczoj biria wananzac. ⁶ Ienenj qeriiguc ésé ésé waj énécmiyu euqeqe wananzu. Nuac kekecna mebiriwij zéma enjaoc tocgo amuma sanjima héna titinawac awima keczu. ⁷ Ienenj haka qarinj qarinjgia wamma dimuhuc tasiawac hia qizizinjéma kemmu me? Anutu qeri biric wamma ic embac imi memaénécmina.

⁸ Nénjgacma lelecgéma kenja wamba gi yéwécna imi olojnijneac. Nuac kic masi imi guac kirunijguc haina hinggaru. Haka imi guac kiwiiguc ooyawac hezac imuac olojnimbésémanj.

⁹ Ni gi gurumanj nalé imuaru hazéchéna ienenj héréamuma kemmu. Anutunérj nuac keczac imi ni ninzua. ¹⁰ Ni Anutuac muru héima namma ackuazéc imi mepésima Yaweguc héima namma ackuazécya mepésimanj. ¹¹ Anutuac muru nijkinzérjna haizua. Imuac ni bac yandi yandi ménda wammanj. Baec icnérj némac haka hia waj némmu?

¹² Anutu ni ac zéseliyiac hezac. Ac imi meselima ni ewa hiawac sese haigémmanj.

¹³ Gej nuac kekec unjana humuc igucnec metecgé nénnec imuac mia imuhuc zézua. Ni Anutu wéségaiguc kekec asa-haiguc kenja wammanj nijac gejgaoc hénana galejgé néna tisuqisura ménda wanj, imi gi qahac waju méré?

57

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutu mepésimiyec.

¹ (Legic galejawac; Ménda mebiru nénécmina, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Saulo inérj qemanj zéyu nénjgacma kemma banjeciguc sanjiguc nalé imuaru oyec.) Ewa biric waj néna, Anutuna, kekec unjananérj nénjgacma guac muru sanjima hezac imuac nijac, ewa biric waj néna. Zéra héranérj nogicma kemmac nalé imuac suraiguc séc ni nénjgacma qejganjawac amiaiguc hama kecmanj. ² Ni enenja minjina Anutu, nuac nij wamma iwawai moczoj meseligianzac iwac mia qachéhélizua. ³ Inérj kurumenj igucnec méramma ni qécgé némbij zé wanzu ionac murunec metecgé némmac. (Ohec) Anutunérj iwac goi héihéi zéma haka héla imi waj nénu hictjinémmac.

⁴ Ni laion yaj hémbaoc wamma qécgé énécmianzu ionac sugcinaiguc kecanzua. Imi mia baec ic mia,* nérj zécgina imi luac zéma zakon zéra ésécneac, waju ezelangina imi sou zéracug ésécneac.

⁵ Anutu, meyac génni ou kurumenjiguc kecbésémanj. Guac edamuganérj baec séc ic embac ionac qacginaiguc ou meenjmimia wammac.

⁶ Ienenj nuac kenkenj hahanaiguc ufic haigic hezac. Imuac qerinanérj† memamimiaawac hezac. Waju ienenj wésénaiguc baec sésénj éséma mihicnjigic, nérj enjaoc imuaru hinggacig unuyec. (Ohec) ⁷ Qeri unjana imi bérj qema hezac. O Anutu, qeri unjananérj kenjqa haqeya qahac. Ni mepési gémma legic héigémmanj. ⁸ Nenj gianjanja imi mindiwa yacmac. Nuac qeri unjana gi yacna,‡ gita kulelena iri yaric. ⁹ Ic embac momac yanda ionac sugcinaiguc ewa hia ac gézémmanj. Baera baera ionac sugcinaiguc legic héigémmanj. ¹⁰ Guac goi héihéiganérj imi kurumenjiguc sécgéma heyu, guac haka héla iminérj ou hosusuiguc sécgéma hezac.

¹¹ Anutu gi meyac géngérja wamma ou kurumenjiguc kecbésémanj. Guac edamuganérj baera baera ionac qacginaiguc hemac.

* 57:4: Hebiriao aciguc; icac nanjéra † 57:6: Kekec unjana. ‡ 57:8: Hebiriao aciguc; unjanina imi Anutu arunec hahaya imuac nijac unjana ménda oma edamuna ogic hezac.

58

Hazéchéra bakia melenj énécmimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; legic ‘Ménda mebirí néncmina’ imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc.) Ic ac nañhéra* ini, ini héna ac solañanec zéanzu? Ini hénaorinj héncgina kenkésa hakésaya qahac zégési énécmianzu? ² Qahacgucnec, ini qeriginaiguc haka biria wamma baeciguc enañ méraginawac kaiziliwew imuac yéwéria imi sasala korohéma énécmianzu. ³ Ic zipilinj zapalaja imi nençoc hériiguc kecmanc kemma rouc wangjac hicnjima imuarunec bec qizizinjéma kemma ikoc ac zéma kecanzu. ⁴ Ionac sacmasi biria imi mokolenac sac masi biria ésécnec. Wanju ienej gezac héj qaté mokoler gezacgina hézicgé énécmimia ésécnec wanju ⁵ zina icnéj ac wanju ménda niñanzac. Gété manirawac kuhanéj haréña wanjazac.

⁶ Anutu ionac kuaginaiguc zéncgina imi kuna. Laion sac qeli zérawac erinja imi kuna mayu. ⁷ Waiénécmia ienej doku téfara focfoc kenjazac ésécnec kenj qahac wammu. ⁸ Zakoña muigic zéngéanzac ésécnec zéngédacmu. ⁹ Wanjénécmia, gulucnéj kenkecma loloma humuanzu ésécnec wammu. Wanju kokocnéj naléya heyunec hicnjima asac mararanj ménda hémmanc humuanzu ésécnec wammu. ¹⁰ Ic hésa waiyaguc imuac geric bélananéj kuzi zeyu geriwiguc ménda wanjunc nene qelikinj zéma geric bélanaguc momacnec luhuc nençocyanéj mihilançéyu éléñnec kenjazac ésécnec auénécmimac.

¹⁰ Ic solaña ienej ic biria enej bakia megic inicma ségiséji wammu. Ionac saciguc hénagina zuacmu. ¹¹ Nalé imuaru ic embac ienej yomuhuc zému; Hélañnec ic solaña imi tasia hiabia ku énécmianzac. Hélañnec baeciguc Anutunéj zégési nénécmianzac.

59

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac ‘Ménda mebirí néña.’ Miktam tanera, Saulonéj Dawidi qehumunanj zé amayawac awima tacmu niñ énézéyec nalé imuaru oyec.) Anutuna hazéchéna ionac murunec ni metecgé némma, yacma nuwijn zé wanju ionac muruenc ni ou meyac néña. ² Haka biria wanjanzu ionac murunec metecgé néña. Siña nimma sac naec énécmianzu ionac murunec kekecna añgéj tina.

* 58:1: Me ic kewu kucginaguc.

* 60:1: Mesopotamiawac Not Wes iguc Aram ic kecgic ionac qacgina.

† 60:1:

Siria baec namunajuguc Aram ic kecgic ionac qacgina.

³ Ienej nuac kekecna mebiriwijn zé héima tacma mambécanzu. Ic kawali enej tocgéma ni nuwijn zé wanju. Yawe, imi mia ac qeçe hakana me képésicna niñac qahac. ⁴ Hakana qarinqarinqia qahac, néj ienej kucnec hama enaçoc zéréj qéréj wandaczu. Gi kic qeli kecma méra némmanj zé nuac awima tacbésémanj. ⁵ Ténginj ic minjina Yawe Anutu, Israelac Anutu, yacma baera baera bakia melenj énécmia. Andé qeçe ic biria ionac ewa biric ménda wanj énécmia. (Ohec)

⁶ Ienej ama sinjyu lilingéma hama kazu enej ésécnec qacma ama arenja yanda séc lelecgéanzu. ⁷ Kua taséginaguc sou zéraguc heyu Kuaginaiguc ac zéraguc gérérec mericma mérénéj gezac qema acnina hia nimmac imuhuc zéanzu.

⁸ Yawe geñ zédesi énécmia, baera baera zédesi énécmia. ⁹ Anutu, nuac neuj kiropona selia, nuac kuc minjina, guac kic hihi wamma kecmaj. ¹⁰ Nuac Anutunéj goi héihéiyaguc tétécgé némmac. Wanju hazéchécna bakia megic nézéyu kicnanéj inicmanj. ¹¹ Gi imi ménda unuhumuna ic embachéna ienej eluj unuwac niñac.

Saiwanina Minj Kewu, kucganéj héndéj énécmima memaénécmia. ¹² Ezelanjinawac ac imi kuaginawac képésic wanjac. Saec ac zéma ikoc ac zéanzu imuac niñac waina séwi enej wamma kecgicnec énéc énépésia wammac. ¹³ Qeri gericganéj onona, qahac wammuac séhaiguc onona. Hémma Anutunéj Yakoboac qelihera sugginaiguc inicgalenj keczac imi niñasarimu. (Ohec)

¹⁴ Wanju ienej ama sinjyu lilingéma hama kazu ésécnec qacma lelecgéanzu. ¹⁵ Ienej nene niñac hocma lelecgégic tomenjina ménda qeyu lelecgémanec kecgic ama gianjanzac.

¹⁶ Ni imi guac kucga mepésigemma sinjunc guac goi héihéiga meyacma legic héigémanj. Gi imi nuac deminj selina baec boñajug nanaña. Wanju zérabéra naléiguc sanji sanjina wanjanj. ¹⁷ Nuac kucna, ni gi mepésigémanj. Anutu imi neuj kiropona selina baec boñajug nanaña. Anutu imi ewa biric wanj néñanzac.

60

Anutuac héima nammu.

¹ (Legic galeñawac; ‘Sésépac acac baorac zariñ.’ imuac ewaiguc héihéiya, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc pakenj ac wanj énécmimaj zé oyec. Dawidinéj Aram Naharaim* zéma Aram Zobaguc† yaré wamma yéwéri mihicinjyecac eneya

kawali ic Yoapnéj yaré ic énépésima lilingéma hama Edom ic 12,000 imuac séc baec boŋa wéŋwéŋgia sei heyec imuaru unugic nalé imuaru oyec.) Anutu héŋjacnina mema héndéj nénécmima qeri biric waŋ nénécminec. ² Geŋ wanna baec miminjalizac, geŋ wanna baecnéj tézac. Téma hirizac imuac niŋac toroqema qotona. ³ Geŋ imi geŋga ic embachéca nalé yéwéria mihihcij nénécmizaŋ. Waiŋ tarac turuc mihihcij nénécmimia gumu nénécmima neyiŋ.

⁴ Néj eega héianzu ionac filac énécmima énézéna ac hélawac meycagic enec. (Ohec) ⁵ Goi héihéi waŋ énécmianzaŋ neŋaŋ metecgé nénécmimaŋ zé acnina melenj nénécmima méra héiganéj metecgé néuacmima.

⁶ Anutunéj ocmuŋ téryaiguc nénézéyec imuac séciguc; Ni Dawidinéj técgéma aria memaŋ. Sikem baec méndémma Sukot baec wéŋwéŋgia imuac sécy a olomanj. ⁷ Gileade imi nuac, Manase imi imuhucyanec nuac, Eferaim imi nuac aiŋ opocna, Yuda imi ic kewu qarucna. ⁸ Moabi imi nuac naec naecac docka pakena, Edom baeciguc imi héna usuna giliwa hemac, Fileset baec imi nuac wamma qacmac.

⁹ Mérénéj nuagicma ama neuj kiropo seliauc keremmac? Mérénéj Edomoac héna nézéyu hémmaŋ. ¹⁰ Anutu geŋ nini ménda wai nénécmizaŋ me? Anutu gi neŋaŋ téŋgiŋ ic iniguc momacnec ménda kenzaŋ. ¹¹ Méra néuacmima hazéhcénina unuwij. Ic onac aŋgéj titi ai imi gorosona wanzac. ¹² Imuac nini Anutuac muru héima namma efima kembinŋ. Inéj mia hazéhcénina tidacgé énécmimac.

61

Anutunéj aŋgéŋa timac zéma ninzéhéyec.

¹ (Legic galenawac; waŋgoŋ hésiaguc qema héihéiya, Dawidiac legic zéra.) Anutu nuac qaqacna nimma zéwelecnawac gezac haina. ² Ewa qerina imi helanzi mimia waŋu baec tetcgia igucnec guac qacma héhélizua.

Nuagicma hoc yanda ni nogiczac imuaru keŋ nopocna. ³ Gi imi nuac saŋgi saŋgina, neuj kiropona selia hazéhcénna hézicgé énécmimia.

⁴ Ni hémbénaŋa guac haliiguc kecmaŋ. Néŋgacma qeŋgaŋgawac amiaiguc hama kecmaŋ. ⁵ Anutu zézé seli acna nimma eega héianzu ionac ai buŋa imi nuac qenénec.

⁶ Ic kewu iwac kekecy a imi mehorugina yawuŋa yawuŋa ogicma emma kecmac. ⁷ Inéj hémbénaŋa Anutuac wésiaiguc ic kewu waŋ énécmima kecmac. Goi héihéiga hémbénaŋa zéma hakaga héla zéréj qéréj wamma wammima héŋgalenŋ wammiwésémaŋ.

⁸ Imuhuc wanna ni guac qacga nalé tetcgia qahac mepésima kaiweya kaiweya zézé seli acna meselima wammaŋ.

62

Anutu arunec sac héima nammaŋ.

¹ (Legic galenawac; Yédudun tanera méndacma ooya, Dawidiac legic zéra.) Qeri uŋananéj bénzéhneŋc Anutuacnec sac niŋkumuma kecmaŋ. Nuac aŋgéj titi imi iwarunec haanzac. ² Inéj sac nuac zamanziŋna, aŋgéj titina, demin selina baec boŋa eŋeŋaiguc nanaŋa, imuac ni kuneŋ yanda keŋqe haqe ménda wammaŋ.

³ Nalé dahecac séc ini ic demin qasima nanaŋa zéma demin miminjalizua imuhucya ni nuwiŋ zé momacnec néfacgé némbinŋ zé wanzu? ⁴ Ieneŋ dimuhuc wammimi ou eŋeŋa igucnec mama qemac zéma niŋarenjéma ac ikoc efima zéanzu. Kuaginanéj mériaŋ ac zéma qeriginanéj saec ac zéanzu. (Ohec)

⁵ Niŋkumuma kekecac kuha imi Anutu arunec sac haanzac. Imuac niŋac qeri uŋana gi imi bénzéhneŋc iwacnec sac niŋkumuma kecbésémaŋ. ⁶ Inéj sac nuac hoc saiwana zéma aŋgéj titina zéma demin selina baec boŋaiguc nanaŋa, imuac ni keŋqe haqe qahac kecmaŋ. ⁷ Aŋgéj titina zéma edamunanéj Anutuac muru hezac. Nuac zamanziŋna selia zéma saŋgi saŋgina imi aguc Anutuac muru hezac.

⁸ Anutunéj neŋaŋ saŋgi saŋginina imuac mia, ic embac ini, naléya naléya iwac muru héima namma iwac wésiaiguc ewa qerigina zéqolacgéic mayu. (Ohec)

⁹ Hélacnec baec ic maqeqeya* imi héla qahac,† ic eŋeŋa aguc ac ikocginaguc, momac yanda eŋaŋ eegina imuac qétéya imi komodia dac, korohéni wéséséac réwéria ménda ogicmac. ¹⁰ Hénia qahac hélanzi énécmimia haka imuhucyawac héima namma iwawai onagicma késagic imuac nimbupuc héla qahac imuhucya ménda wammu. Waŋu hinacgina yandima kuneŋ yanda he énécmizaciguc kileŋ imuac ménda niŋkinzéj wammu.

¹¹ Anutunéj hatac éréhécnéj méŋ zéyu yomuhuc niŋi; Kuc imi Anutuac buŋa wanzac. ¹² Miŋ Kewu, geŋ icya icya wamma meanzu séc bakia melenŋ

* 62:9: Baec icac nahéhcina. † 62:9: Hebiraio aciguc; wésésé.

énénécmanzanj imuac niñac goi héihéi imi acguc guac buña.

63

Anutu ninzéggéma ewa bénzén mi-hicñiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra, baec kisiaiguc kerec nalé imuaru oyec.) Anutu, gi imi nuac Anutu, kekec uñananén moczoñnec guac hochoc wamma baec kéra kérasia, kic gilgili mihicñi nénéña imuaru gi niñ héihéi gémma kecba nuac séwina acguc guac siñsiñ wañ néñu keczua.

² Ni guac kucga zéma edamuga hémmañ zé yomuhuc ocmuñga téreyaiuguc kichihi wamma keczua. ³ Guac goi héihéiganén kekec ogiczac imuac kua tasénanén mepési gémmac. ⁴ Imuac kekecnawac séc gi mepési gémma guac qacgaiguc mérana meyacma zéwelecmañ. ⁵ Anjaroroc zéma haléc sic qeriaiguc heheya neanzu ésécnec nuac qeri uñananén sécgémimia wañ kua tasénanén ségiségi wamma gi mepési gémmac.

⁶ Ni hehe tatanaiuguc gi niñqeli gémma siñyaiguc kicqeli kecma qerinanén guac zénimmañ nalé imuaru imuhuc wammañ. ⁷ Gi nuac héipucna wañ nénnec imuac niñ imuhuc wammañ. Ni guac qeñgañgawac amiaiguc ségiségi wamma legic héimanj. ⁸ Nuac kekec uñananén qéhéréñgaiguc nanju méra héiganén népési seligianzanj.

⁹ Kekec uñana mihicñima qewiñ zé wañzu imi enej baec séséñ hiñgac hiñgaraiuguc hiñgacmu. ¹⁰ Sounén énériyu haséñ kazuac neneya wandacmu.

¹¹ Néñ ic kewu inéñ* imi Anutuac ségiségi wammac. Wañu guac zéseligéñgic séc zézé bipi ac wañgémma, néñ ac ikoc zéanzu ionac kuagina imi wézéc qeénécmimac.

64

Angéña timac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Anutu, niñyéwécnawac ewa hétén imi nimma hazéc hécnawac bac yandi yandi yandi igucnec metecgé némbésémañ. ² Gi ni musañgé némma ic biria ionac niñarenj areñgia sanja imuacnec zéma tilic qilic ic ionac qewelonj igucnec ni musañgé némma. ³ Ieneñ ezelañgawac zéra imi sou ésécnec qericma acgina howura zakonj ésécnecnénj muinéñanzu. ⁴ Sasañgiaiguc ic solanja unuwij zé bac yandi yandi ménda wamma éléñnec unuanzu.

⁵ Ieneñ haka biria wambiñ zé niñkumugic heheya imuac selianec késa angéñtima sasañgiaiguc bétac haiwiñ zé eminimma mérénénj hia ninicmac zéanzu. ⁶ Héna

ac logilogiac haka imuac hohoc ai mema neñañ héna diwi qiwiliña qacguc niñarenj gédacziñ zéanzu. Hélañnec enac enac ionac ewa siñgina zéma ewa qerigina imi hiñgac hiñgara.

⁷ Néñ Anutunénj ini unumac. Éléñnec zakonñénj unuyu biridacmu. ⁸ Enañ ezelañ ginanénj wañu qonzononj géma maunuyu birianzu. Wañu inicanzu séc orucgina gilianzu. ⁹ Ic momac yanda bac yandi yandi wamma Anutuac ai zéauma haka silicya qerianénj hiñgac hiñgarawac nimmu.

¹⁰ Ic solanja enej Yaweac niñac wamma zézé ségiségi wamma néñgacma iwac muru kemmu. Qeri solanj keczu séc ségéra herec wammu.

65

Mériañ hemiyu ewa hia ac zéyec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra, 'Legic'.) Anutu, mepé qepésiñac legicnénj Zioniguc guac mambéc hezac. Ic enej zézé seli acgina meselima wandacmu. ² Anutu gi zéwelecñina niñanzanj. Ic séwigañguc moczoñ guac muru hamu. ³ Képésicnénj nonogiczac. Gi képésicñina aunénécmina. ⁴ Ic embac geñ unuruna hosucgaiguc hama kecanzu imi enej ségiségi ginaguc. Guac amaga, guac ocmuñ téreyawac tanec héñsoroc sorocgia imi héñni zézé ségiséginénj sécgé nénécmimac.

⁵ Miñ Kewu geñ mia haka solanja méndacma haka silicga welic welicgianénj acnina melerj nénécmianzanj. Neñañ anjéñ titinina Anutu, baec teteccia zéma konduj lakec arunecnénj guac muru héima nammuc hezac. ⁶ Gi kucga imi rikuj ésécnec zikima kucganénj baec boña miyacgéñec. ⁷ Kondujac héténja zéma temboñawac héténja zéma ic embac ionac qewelonj yanda imi mebélac géanzanj. ⁸ Baec tetecciaiguc kecanzu imi enej guac asé kiwiga méréra niñac bac yandi yandi wañanzu. Wainénécmina ama gĩañgĩañawac naguya zéma ama mariyawac naguyaiguc séc ic embac keczu momac yanda neñañ ségiségi legic héiwiñ.

⁹ Baec goiya héima doku haimima halécya mihicñima Anutuac doku téfaraiguc doku tina sécgéanzac. Baec imuhuc mindiñima nene yaka* mi-hicñi nénécmianzanj. ¹⁰ Geñ mia ai takarenjiguc doku sécyá haimima baec boña héimindiñima kia silic silicyanénj héiyu qérawia qeanzac. ¹¹ Ai yawuñnina imi guac ewa hiawac mériañnenj ic kewuac opoc héimima, tikenj tiha wañanzanj baec imuac séc halécyauguc wañanzac. ¹² Baec kisia, baec lulucyauguc imi acguc halécyauguc

* 63:11: Dawidínénj eneya niñac zézac.

* 65:9: Hebraio aciguc; senjonj padi.

† 65:12: Hebraio aciguc;

rikunjinaguc.

wanɲu, baec boŋa komoc komocnéŋ zézé ségiségiac séwi usuginaguc† wanɲu. ¹³Baec lulucyaguc ramanéŋ hoturu mima hezac. Baec wéŋwéŋgia kondonɲaguc imi padinéŋ hoturuma hezac. Imuac momac yanda ienenɲ ségiségi wamma qacma legic héizu.

66

Anutuac hiaya niŋac mepésimigic.

¹ (Legic galenɲawac; Legic ménɲac legic zéra.) Baera baera Anutu zézé ségiségi wammigic. ² Qac bunɲayawac edamuya imuac legic héimima mepé qepési edamuyaguc héimigic. ³ Anutu yomuhuc ézégic; Yei guac aiga imi eeyaguc yéwéria. Guac kucga yanda niŋac hazéchécgá enenɲ méra bacgaiguc kecɲu. ⁴ Wanɲu baera baera enenɲ simiŋ héima legic héigémma guac qacga mepési génɲu. (Ohec)

⁵ Hama haka silic Anutunéŋ wamma meyec imi héŋgic. Baec ic nenɲan niŋac wamma meyec imi eeyaguc yéwéria. ⁶ Anutunéŋ kondunɲ meŋɲu baec wanɲec. Wanɲu doku téfara qeriru baec héná doku nénéwéc hagic. Hama iwac niŋac ségiségi wanɲiŋ. ⁷ Inéŋ kuhanéŋ hémbénaŋa ninicgalenɲ wanɲ nénécmima kicyanéŋ baera baera héŋsosolianɲac. Imuac ac qeŋe ic ini séwi enenɲ ménda wammu. (Ohec)

⁸ Ic embac momac yanda ini Anutu mepésima legic héimigic. Ewa hétéŋ iminéŋ héiyu nimmac. ⁹ Inéŋ kekec uŋanina galenɲgé nénécmiyu kekecninaguc kecanɲiŋ. Wanɲu inéŋ nanɲgé nénécmiyu hénaninanéŋ tisuqisura ménda wanɲanɲiŋ.

¹⁰ Anutu gi imi manam batuc wanɲ nénécmima siliwa oanɲu éséc nec mezeric nénécminec. ¹¹ Imuhuc wamma nonagica uŋiciguc nonopocma yéwéri qacninaiguc hai nénécminec. ¹² Wanɲu wai énécmima ic embac ienenɲ orucnina tidacgéma kenɲa wanɲgic. Nini geric zéma doku yanda qericma haní geŋ mia héré nénécmima baec halécyaguc imuhucgeŋ nonopocnec.

¹³ Ni hofac ooac buŋa mema amaga téréyaiguc emma zézé seli acnawac tasia imi melenɲ gémmaŋ. ¹⁴ Imi mia kua tasenanéŋ zéseliyi. zérabéra naléiguc nuac kuananéŋ zéseliyi. ¹⁵ Ni rama iwawac wéréŋaguc zéma halécyaguc hofac ogémma burumakao iwa zéma noniŋ momacnec haigémmaŋ. (Ohec)

¹⁶ Anutuac bac yandi yandi wamma kecanɲu ini moczoŋ hama niŋgic. Anutunéŋ kekec uŋanawac ai meyec imuac zéau énécmimaŋ. ¹⁷ Nenɲ nena kuananéŋ qacmima ezelaynanéŋ legic héimimaŋ. ¹⁸ Ni qerinaiguc kápésic donɲgéma kecbinec

inéŋ ménda niŋ némbacnec, néŋ ¹⁹ inéŋ hélacnec niŋnémma nuac zéwelecnawac gezac qeyec. ²⁰ Anutu mepésimigic, inéŋ zéwelecná ménda elicgéma goi héihéiya ménda anɲé tinéŋec.

67

Anutu mepésimimu.

¹ (Legic galenɲawac; wanɲonɲ hésiaguc, legic ménɲac legic zéra.) Anutu, goi héihéi wanɲ nénécmima mériaŋ nénécmima kic tanecga asahagucnéŋ ninicna. (Ohec) ² Imuhuc wamma guac héná imi baeciguc, guac anɲgé titiac buŋa imi baera baera énézéna nimmu.

³ Anutu wai énécmima baec séc ic embac tunɲa gi mepési gémmu. baec séc ic embac momac yanda ienenɲ legic héigémma.

⁴ Énézéna baera baera ségiségi wamma ewa hia nimma legicya héimu. Inéŋ ic embac kenɲésá hakésaya qahac zégési énécmima baec qahaiguc ic embac hénia hénia imi galenɲgé énécmimac. (Ohec) ⁵ Anutu wai énécmima baera baera ic embac ienenɲ gi mepési gémmu. Ic embac momac yandanéŋ gi legic héigémma.

⁶ Baecnéŋ hélé haizac. Anutunéŋ nenɲanɲ muru mériaŋ nénécmimac. ⁷ Anutunéŋ mériaŋ nénécmiyu baec tetcgia séc moczoŋ Anutu eeya héimu.

68

Mepé qepési zéma ewa hia ac.

¹ (Legic galenɲawac; Dawidiaac legic zéra, Legic.) Anutu yaru, hazéchéra héndéŋ énécmiyu tuidacmu. Héŋara meanzu ionac wanɲ énécmiyu moczoŋ iwac murunec néŋgacma kendacmu. ² Luhucnéŋ hofac mihilanɲgéyu kenɲanzac éséc nec nesi énécmiyu kendacmu. Gericiguc kendolnéŋ pépélima maanzac éséc nec ic biria enenɲ Anutuac wésiaiguc humu qai wandacmu. ³ Ic solanɲa enenɲ ségiségi wamma Anutuac wésiaiguc téccgéma aria mema ewa hia nimma ségiségi wammu. ⁴ Anutuac muru legic héimima iwac qara mepésimimu. Hosusuiguc tacma baec kéra kérasiaiguc kenɲa wanɲanɲec i meyacmigic.* Iwac qara imi Yawe, wésiaiguc téccgéma aria memu.

⁵ Rara téréyaiguc kecanɲac Anutu iminéŋ gupanɲ merac onac manɲoc zéma embac malé onac zégésigési ic kiwa wanɲzac. ⁶ Anutunéŋ niŋgumbi niŋguŋ kecɲu imi ama géséhéra mihicŋi énécmima hésa amaiguc kecɲu imi metecgé énécmima kekecgina mébéŋŋgé énécmianɲac. Néŋ acqéŋe ic ionac tacyacac buŋa imi baec kérákérasia wanɲanzac.

* 68:4: Kiwi tosaraiguc; 'meyacmigic' ménda oma 'héná yanda haimigic' ooyawac hezac.

⁷ Anutu, ic embachécca wéséginaiguc walac kejnec nalé imuaru, baec kéra kérésia qericma kejnec nalé imuaru, (Ohec)

⁸ baecnéj hiriyu kurumejnénj mayec.† Wanju Sinai baec boña acguc Israelac Anutu guac wéségaiguc hiriyec. ⁹ Anutu geñ kia sécyá haina mayec. Guac mératéc bujahécganénj météqététanj wanjic meseli énécminec. ¹⁰ Imuhuc wamma guac hénarinj hécca imuaru onopocna kegcic. O Anutu, geñga hiaga niñac maqeqeya ionac imi iwawai mihicijj énécminec.

¹¹ Geñ ackuazéc nénézéna embac gezac qézéj ac zéauanzu imi tuñ yandaguc wanžac. ¹² Téngij ic tuña tuña ionac ic kewu héccinanénj íchéra iniguc néngacma kendacgcic, embac amaiguc kegcic ienenj‡ acguc téngij ic onac ama baec saocyaiguc iwawai mema hama méndéj énécmiyec. ¹³ Ini rama deminj qeriaiguc hegic tanera imi kembo nei qeñganja siliwanénj oso osoya, nei zucya goli qaoranénj oso osoya ésécnecc wanžec.

¹⁴ Wandac wandac medac medac minjanénj ic kewu héndéj énécmiyu Zalmoniguc komboc efea luhucnéj mihilanjéyu sicsaoc maanzac tanec wanjic.

¹⁵ Basanac baec boña imi Anutuac buña. Basanac baec imi eñeja yanda. ¹⁶ Baec boña eñeja eñeja ini némac niña baec boña§ Anutunénj tacyac wammanj zé wanžac imuac nimbupuc wamma héj sosolizu? Hélcac Yawenénj baec boña imuaru hémbénaña kecmac.

¹⁷ Anutuac yaré qeqaec becasicac karesi imi zanjégina tausenja tausenja wanžu. Minj Kewunénj sugcinaiguc keru héjni Sinai baec boña tacyacac buña téréyaiguc keczac ésécnecc wanžac. ¹⁸ Gi ou eñejaiguc eñec nalé imuaru hésa ic énépésinec imi héré énécmima kemma ic onac murunec me acqeqe ic ionarunec acguc momacnecc sese menec. Mema Yawe Anutunénj imuaru tacyac wammanj zé eñec.**

¹⁹ Kaiweya kaiweya yéwérinina nonag-icma bisianžac Minj Kewu Anutunina imi mepésimimu. (Ohec) ²⁰ Anutu imi añgérj titi minjina. Humuc igucnec qizizinjéma keñkeña imi Anutuac murunec.

²¹ Hazéchéra ionac orucgina, nalé séc kápésicac héna tima keñha wanžanzu imi onac oruc zuc ic kewuac opoc tanec mezericgcic heheya imi Anutunénj qésémma unumac. ²² Minj Kewunénj

zézac; Neñ wanj énécmiwa ienenj Basan igucnec lilingéma hamu. Wanju konduj hingac hingara igucnec muñguc lilingéma érému.†† ²³ Hagic enej humumia unuma sacginaiguc hénagina tindunggéjic kazugina acguc sacgina nemu.

²⁴ Anutuna, ic kewuna gi ocmuñ téréyaiguc kereñna ienenj géngic. ²⁵ Walac legic héihéi ic enej hocma keñgic imuac andiaiguc wanğoj ic enej embac seranja tambarinj ginaguc ionac sugcinaiguc méndac énécmima keñgic. ²⁶ Israel hénarinj sugcinaiguc Minj Kewu Anutu mérianj ac wammigic. Israelac doku hogocya igucnec hicñihicñiya ini imuhuc wammigic. ²⁷ Imuaru imi ziağina Benzaminac sac taséhéra ienenj kiwa wanj énécmima kegcic. Wanju Yudawac galenhéra zéma Sebulonac galenhéra zéma Naftaliac galenhéra ienenj momacnecc kegcic.

²⁸ Anutunénj kucgina zéhiaru énécmizac. O, Anutu neñanj niñac wanj nénécc minec imi meseligina. ²⁹ Ocmuñga Yerusalem taczac imuac niñac wamma ic kewu enej guac sese mema hamu.

³⁰ Zéléj baeciguc hasén yanj zéma burumakao iwa tuñaguc zéma baera baera imuac burumakao merawa imi ac geriwaguc wanj énécmima. Anutunénj ic yaréac sinja niñanzu imi héndéj énécmima siliwagina tidacgéyec. ³¹ Ic kunenj enej Izipte baeciguc éréjic, Etiopia ic enej focdac méragina meyacma Anutuaru opocamumu.

³² Baecac héngalenj ama areña yanda moczoñ Anutu legic héimimu. Minj Kewu mepésimimu. (Ohec) ³³ Inénj kurumeñ kerecac keczac imuac qahaiguc tacma parandanj ésécnecc ac zéanzac.

³⁴ Anutuac kuha zéau énécmigic. Iwac eeya yéwérianénj Israel qacginaiguc hezac. Iwac kuhanénj kurumeñiguc hezac. ³⁵ O Anutu ocmuñgaiguc kecanžanj gi imi welic welicgiaguc. Israelac Anutu imi eñeja ic embachéra ionac kup énécmima meseli énécmianžac. Anutu mepésimigic!

69

Qenesi wawaña igucnec metecgé mimac niñ welerec.

¹ (Legic galenawac; 'Baorac zarin' ewaiguc, Dawidiac legic zéra.) O Anutu ni metecgé néna. Dokunénj deméñgac* éréma séccgézac. ² Ni hauruc gizonj dumuñja

† **68:8:** Anutunénj Mose héna ac mimanj zé mayec nalé imuaru gururu mericma parandanj pilitic qeyu hosusu zapéla mayec imuac niñqelima zézac. ‡ **68:12:** Hebiriao aciguc; embac méñ amaiguc kerec. § **68:16:** Zion baec boña niñac zézac. ** **68:18:** Zion baec boñaiguc eñec. †† **68:22:** Héna imi Anutuac hazéchéra enej néngacma kemmuac séc qahac wanju baec boña žun igucnec me Konduj Humumia imuacnec lilingéma hamuac hezac. * **69:1:** Hebiriao aciguc; kekec unjanaiguc.

gamu qeqe zéma gamu mamasuñ mi-hicñimu. Mebiri némbiñ zé wañanzu imi wañ énécmiña andé andé kemma gamu mihicñimu. ³ Ahaec, ahaec zéma desizu imi wañ énécmiña gamugina niñac wamma andé andé kendacmu.

⁴ Guac hochoc wañanzu imi moczon wañ énécmiña guac niñ wamma ségiségi wamma ewa hia nimmu. Wañu guac añgér titiac niñkumuma kecanzu imi wañ énécmiña nalé séc Anutu imi kuney yanda! zémanec kecmu. ⁵ Ni maqeqeya zéma météqététañ kecza. Anutu focdac hawésémañ.

Gi imi nuac héipucna. Ni metecgé nénéña imuac miñina, sosola ménda wamma focdac hawésémañ.

71

Saiwa memima méra mimac niñac zéwelerec.

¹ Yawe ni néngacma guac muru hazua. Hémbéñaña gamunaguc ménda wammañ niñac galeñgé néнна. ² Hakaga solañanéñ metecgéma hulac némbésémañ. Gezac qen-imma metecgé némbésémañ. ³ Gi imi nalé séc sañgi sañginawac bañec wambésémañ. Gi imi nuac zamanziñ zéma demañ seli baec boñaguc nanaña, imi añgéna timac niñac zéna hicñima hezac.

⁴ Anutuna ic biriawac méria igucnec metecgé néнна. Kaiziliweñ zéma biria meme icnéñ népésiyu méria igucnec metecgé néнна. ⁵ Héniña imi yomuhuc; Miñ Kewu Yawe, Nuac niñkumuna imi guaru hezac. Komocna igucnec guac muru héima namma kecanza. ⁶ Neñgocnawac hériiguc kecbanec népésinecac népésianzanñ. Neñgocnawac tomenaguc kecha geñ nuagicna mayi. Mepé qepésina zéñgé toroya qahac imi guac buña wanzac.

⁷ Ic tuñagucnéñ nuac niñgic ic témpina tanec wañu néñsosoligic. Wañu geñ mia nuac sañgi sañgi selina wañanzanñ. ⁸ Nuac kuananéñ kaiwe herec guac edamuga zéauwa mepé qepésiganéñ sécgéanzac. ⁹ Ic yanda wamma kecanñ nalé imuaru ménda wainémbésémañ. Kucna audacha mamaya wañu ménda wai némbésémañ. ¹⁰ Hazéchécna ieneñ nuac zéemi niñzu. Wañu kecec uñanawac awima taczu imi eney nuwiñ zé zéareñ wamma yomuhuc zégic imuhuc zéwelecza; ¹¹ Anutunéñ i waimizac metecgé mimiawac ic méñ ménda keczac, nesima késani. ¹² Anutu lakec ménda néngac némma kembésémañ. Nuac Anutuna focdac méra némbésémañ. ¹³ Wañénécmiña qeri uñanawac hazéc wannéñzu imi eney gamu qeqe zéma humuc mihicñimu. Wañénécmiña mebiri némbiñ zé wanzu imi zédesi zéma

mematitinéñ hoturu énécmimac. ¹⁴ Ni imi nalé séc guac niñkumuma gi séc méñ meemma mepési gémmañ. ¹⁵ Ni guac haka solaña oloñ oloñawac séc qahac imi zéma guac añgér titiac ai imi kaiwe herec zéau énécmiñañ. ¹⁶ O Miñ Kewu Yawe, ni guac hama guac wawañ memega kuhaguc imi mepési gémmañ. Ni guac haka solaña imuacnec sac niñqelima zémañ.

¹⁷ Anutu gi imi ni komocna igucnec ac pakeñ ku nénnecac néñanzanñ imuac mia ni éréma deguc guac wawañ memega welic welicgia imi zéau énécmianza. ¹⁸ O Anutu ni ic yanda wamba oruc zucna lalac lalac wammac nalé imuaru acguc ni ménda wainémbésémañ. Ni kucga imi hicñisai méndacma hahaya ionac énézédacmañ imuac nalé sura séc ménda wainémma niguc kecbésémañ. ¹⁹ Anutu guac haka solaña imi eñeña yanda. Anutu gi haka silic kuney yanda menec, imuac méréñéñ gi ésécnec wammac.

²⁰ Zérabéra réwéria sasala mihicñi nénnec Miñ Kewu geñ mia ni muñguc meqeli némma baec dumuc sira hiñgac hiñgara igucnec muñguc héréñéña érémañ. ²¹ Ni séc méñ meyanéñ néнна. Liliñgéma ewa qerina mebelácgé néнна.

²² Anutuna ni gita kulelenéñ gi mepésima guac haka héla imuac mepésigémmañ. Israelac Miñ Kewu térya ni gita kulelenéñ gi mepési gémmañ. ²³ Gi mepési gémba, kua taséñanéñ ségiségi wamma qacmac. Wañu kecec uñana añgéra tinec imi acguc imuhuc wañgémmac. ²⁴ Nuac ezelaña acguc kaiwe herec guac haka solaña zéaumac. Imi mia mebiri némmañ zé wanzu imi eney gamu mihicñima sicsac wanzu imuac mia imuhuc wañgémmañ.

72

Ic kewu nanjémima galeñgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Solomonac legic zéra.) Anutu guac niñgési gésigawac kuha imi ic kewu iwac miwésémañ. Solañanec galeñgé énécmiñiawac kuha imi ic kewuac naña mina. ² Inéñ ic embachécca solañanec niñgésima maqeqe hécca héna ac méndacma dindiñanec zégési énécmimac. ³ Inéñ imuhuc wañu baec boña eñeña eñeñanéñ ic embac ionac mériañ mihicñi énécmimu. Wañu baec boña komoc komoc acguc imuhuc wañ énécmimu. ⁴ Wañu inéñ ic embac maqeqeya héipuc wañ énécmiña météqététañ ic añgéringna tima helanzi énécmianzu imi hézéngé énécmidacmac. ⁵ Inéñ kaiwe zéma maso nanjicnec nanjelima hicñisaiya hicñisaiya inicgaleñ wammac niñac wammiwésémañ. ⁶ Inéñ qézézac qegic mama heheya

imuaru kianéñ mazac ésécñec, wañu kia yanda baec mézégéanzac ésécñec wañ énécmimac. ⁷ Iwac naléiguc imi ic solañ eney yandi saima kegcic maso asaha nanjunc luac sécgé énécmima hemac.

⁸ Inéñ konduj hénihénia igucñec tetecgiawac séc, doku téfara Yufurata igucñec baec tetecgiawac séc galenjé énécmimac. ⁹ Baec zéléñaguc kecanzu imi eney iwac wésiaiguc siggémigic hazéchera eney seitotoñ ezelañ ginanéñ bézéma nemu. ¹⁰ Tarasisi zéma konduj baec komoc komoc imuac ic kewu ieneñ takis haimimu. Arabia zéma Etiopia* ic kewunéñ sese eeyaguc mema hamu. ¹¹ Ic kewu momac yanda wésiaiguc siggémigic baera baera i welenqemimu.

¹² Inéñ ic embac iwawai niñac osiqosi kecanzu imi eney qacgic metecgé énécmima maqeqeya héipuc ichécgina qahac imi metecgé énécmianzac. ¹³ Inéñ maqeqeya zéma météqététañ kecec ionac ewa biric wañ énécmima iwawai niñac hochoc ai mema kecanzu imi humuc igucñec metecgé énécmianzac. ¹⁴ Inéñ ic embac helanzí énécmianzu ionac murunec zéma kaiziliweñ ic ionac murunec sacginawac niñu eeyaguc wañu kecec uñagina añgégina tiénécmianzac.

¹⁵ Inéñ kececyaguc keru Sebawac goli mema hama iwac muru haimimu niñac wanzua. Wañu ic embac ieneñ iwac niñac wamma nalé séc zéwelecma kaiwe herec legic héimimu niñac wanzua. ¹⁶ Baec séc padinéñ sécgéma hemimac. Baec boña qahaiguc acguc padi heyu luhucnéñ mihilanjéyu Lebanonac ic hésa ésécñec hirma nammac. Ama areña yandaiguc imi ic embac eney imi baec kisiaguc zéléñ ésécñec kucginaguc saima kemmu. ¹⁷ Qara imi hémbénaña, kaiwe ésécñec hehe seli hemac. Ic embac ionac imi iwac niñac wamma mériañ énécmiyu memu. Baera baera ic embac ieneñ iwac mia mériañaguc zémimu.

¹⁸ Momacguc eñeyanec wawañ meme welic welicgia wañanzac Israeac Anutu, Yawe mepésimimu. ¹⁹ Qara zézelé bipiyaguc imi hémbénaña mepésimimu. Baec séc iwac edamuyanéñ sécgéma hemac, hélacñec, hélacñec!

²⁰ Yesiac naña Dawidiac zéwelec méñnéñ you hama tecgézac.

Kiwi 3

73

(Legic 73–89)

Hélanzi énécmianzu ionac méra igucñec hulac énécmimac niñ zéwelerec.

¹ (Asafeac legic.) Anutunéñ Israel ionac sugginaiguc ewa qerigina lalac lalac kecanzu ionac muru hia wañ énécmianzac. ²⁻³ Néñ ni imi kaiziliweñ ic ionac kecec mériañaguc imi hémma séwi eney ic ionac nimbupuc wañi imuac niñac hénana tisuqisurac wamma manumanñ zé wañec. Wañu nanañawac qambaña imi keñ sañgimanñ zé wañec. ⁴ Ieneñ imi humucac naléiguc acguc hafi geriwa qahac kucginaguc kecma humuanzu. ⁵ Tosara ionac ésécñec zérabéra ménda mihicñjima yéwéri ménda mihicñjanzu.

⁶ Imuac séwi eñejginanéñ sorongina wañu kaiziliweñ ginanéñ ionac séwi usu wañanzac. ⁷ Ieneñ haléginaguc wañu kicgina qégélianzac. Wañu iwawai ewa sinjinawac séc ogicma késa keczu. ⁸ Ieneñ zédesi wañ énécmima zébiri qébiri wañ énécmima séwi eñejginaiguc tericgé énécmima helanzí énécmianzu. ⁹ Kuagina imi kuruménac séc emma keczac. Wañu ezelañgina imi baec séc lelecgéanzac.

¹⁰ Imuac ic embac ieneñ lilingéma keñ toroqé énécmima dokugina kuaya qeqeya moczoñ qéccéanzu.

¹¹ Anutunéñ dimuhuc niñtegicmac? Eñeña niñjina imi niñiñaguc wambacñec zéanzu. ¹² Inictegicgic. Ieneñ imi ic biria ionac héniaquina imi ewa éréhéc ménda wamma kecma hinacgina méyandianzu. ¹³ Ni ewa qerina galenjé kecha lalac lalac wañu mérana zuacma kápésicna qahac zéma kecanj imi héra qahac wanzac. ¹⁴ Ni kaiwe herec zérabéra mihicñjima siñunec séc zéqindinj wañnéñu kecanj. ¹⁵ Ni imuhuc zéaumañ zé zéwinec miñ kewuac nambérac héra ikoc wañ énécmiwinec

¹⁶ Dimuhuc hénia imi niñasarimanñ zéma batucgéma nimba sécna ogicma yéwéria wañec. ¹⁷ Wañu Anutuac ocmuñ qeriaiguc keremma nimmaguc kekecginaic tetecgia imi niñasariyi. ¹⁸ Hélacñec geñ mia ic biria ini baec susuraciguc onopocma humucac buña gili énécmianzanñ. ¹⁹ Ieneñ dimuhuc éléñec birianzu? Tericgé énécmina aurigic, usunécmina qahac wañanzu. ²⁰ Ic neñañ gau igucñec yacma gau héñij imuac ninni eñomia wañanzac ésécñec gi yacbésemañ nalé imuaru ionac niñna eñomia wandacmac.

²¹ Ewa biric wamba wéiwécnaiguc néyu ²² ni sicsaoc niñiñna qahac kecha kicganéñ néna wéségaiguc haséñ yan ésécñec wañi. ²³ Wañu geñ mia nuac méra héinaiguc késana ni nalé séc giguc kecanzua. ²⁴ Geñ pakeñ acganéñ zéqindinj némma biañ kecma edamugaiguc nuagicma kembésémañ. ²⁵ Gi qahac wañu méréñéñ kuruménjiguc kecnénzac?

* 72:10: Hebraio aciguc; Shewa zéma Sewa.

Gi qahac wanju, baeciguc méñac mén nijnkumuma kecmanac séc qahac. ²⁶ Séwi qerina imi qasima kenzac, néñ Anutu gi imi ewa qerinauwakuha* zéma bujana hémbénaña wanzaj.

²⁷ Anutu héñajya mema lakec keczu imi enej moczon biridacmu. Gi waigemma kenjic séc meбири énécmianzanj. ²⁸ Anutuac hosuraiguc kecec iminénj nuac mériañña wanzac. Gi imi nuac sanjji sanjina imuhuc zéma nimma wawanj memega moczonj zéau énécmimanj.

74

Héngalenj ama arenj yandaginawac zéwelecgic.

¹ (Asafeac legic zéra.) O Anutu gi némac nijnac hémbénaña wai nénécmizan? Dimuhuc ramahécgagalenjé nénécmianzanj ionac qeri biricac hofac qéfacgé nénécmizan? ² Hénaorinj hécgag ionac kisis arenj tunja tunja becarunec anjgérj tima metecgé énécminec imi ninjqli énécmima guac baec boña téréya Zion imi momacnec ninjqliwésémanj. ³ Hémbénaña meбири mimia imuaru hénaga liliñgéma hana, hazéchécgag enej ocmunjga téréyaiguc kaiziliweñj hénia hénia wamma keczu.

⁴ Hazéchécgag enej imi geñ mihicji nénécminec ama arenja yanda imuaru hériañ héima filacgina imuaru kumugic nanzac. ⁵ Ieneñ imi naka meyacma ic zunj héianzu ésécnec wanj nénécmima keczu. ⁶ Deguc ieneñ imi naka zéma aijn hamanénj ocmunjga méra kiwi imi héiqésérj wamma ⁷ ocmunjga geric higic zeyu guac qacga heyec imi zapi qema hezac. ⁸ Qeriganénj imi qéséñni qahac wandacmac zéma Anutuac azoazoro amaya amaya baec yomuaru nanjic imi moczonj kumugic zedarec. ⁹ Kiwi méréra ménj ménda hénzñj Anutuac tiliñtilinj ic munjuc ménda keczac. Nalé dahecac séc imuhuc mehorugima kecmac imi sucninaiguc méñnéñ ménj ménda ninzac.

¹⁰ Nalé dahecac séc hazécganéñ zédesi wanjgémmac? Inénj hémbénaña gi zébirigémmac? ¹¹ Némac nijnac méraga, guac méra héiga imi anjgétima zikima keczanj? Méraga imi tétécgag igucnec hulacma méra némbésémanj.

¹² Anutu gi imi becarunec nuac ic kewu kecnecac keczanj. Wanju ic embac sugcnaiguc anjgérj tinénec mimiauwac ai imi meañnec. ¹³ Gi imi kucganénj kondun doku qericna éréhéc wanec. Doku qeraiiguc mokolenj yandawac oruha qéséñnec.

¹⁴ Oawac oruha* hézénjgéma imi zélenj yanj baec kéra kérasiaiguc kecanzu ionac nene buña énécminec. ¹⁵ Banja zéna téyu doku yanda mayec. Doku téfara hémbénaña kenkenja imi zéna zicgédarec. ¹⁶ Sinji kaiwe imi moczonj guac. Geñ mia maso† zéma kaiwe zéna hicñjyoc. ¹⁷ Baecac suc sére mihicñjima kaiwe nalé zéma kia nalé zéhicñjinec.

¹⁸ Hazéc hécganéñ zébirigemma ic embac ninjgina qahac ieneñ guac qacga zébirigébirig wammizu imi ninj asariwésémanj.

¹⁹ Kembo neiac kecec unja‡ imi hasénj yanj ménda énécmima, guac ic maqeqeya ionac kecec imi hémbénaña eluj ménda gumac. ²⁰ Baec tosara sinjidéngézac imuaru kaiziliweñj ic ionac banec sécgéma hezu. Imuac nijnac sisipac acga imi ninjqliwésémanj. ²¹ Helanzig énécmimia ieneñ gamuginaguc andé andé ménda kemmu nijnac wanj énécmima. Maqeqeya zéma iwawai nijnac osiqosi kecanzu imi enej mepésigemma nijnac wanj énécmima. ²² Anutu yacma zé solanjanina. Ic témpinja imuhucyanénj kaiwe herec zébirigébirig wanjénzu imi ninjqliwésémanj. ²³ Hazéchécgag ionac ewa hétéñ imuac eluj ménda gumac. Yacma hazéc wanjénzu imi onac qewelonj acginanéñ nalé séc guac muru haanzac.

75

Anutuac haka welic welicgiawac ewa hia ac wammigic.

¹ (Legic galenjawac; Ménda meбири nénécmima. Asafeac legic zéra.) Ewa hia ac gézénj, o Anutu ninj ewa hia ac gézénj. Guac qacga qacni hosucninaiguc kecmameleñ nénécmianzanj. Ic enej guac wawanj memewelic welicgiawac zéaiguc guac qacga gezac ninaiguc heyu ninjanzñj.

² Gi yomuhuc zézanj; Naléya imi mewa hezac, ni hénac aciguc dindinanec zégési énécmimanj. ³ Baec zéma imuac tacyachéra imi hirimu, néñ neñ imi baecac tandéya késaseligima keczua. ⁴ Séwi enej ic ionac séwi enej ménda wanjic zéma kaiziliweñj ic ionac ilicgina ménda meyacgic enju zézua. ⁵ Ini ilicgina meyacgic ou ménda emmac. Wanju séwi enejac déménjanénj ac ménda zému.

⁶ Meyac énécmimia imi baec wanjonja Is me Wes me Saut igucnec hahaya qahac. ⁷ Zégésigési minjina Anutunina Yawenénj méñac meyacnima méñac memamianzac. ⁸ Yaweac mériaiguc sokoc taru wainj hénia hénia lelecgégéya imuac sépéc sépéraqéitima érezac. Wainj imi inénj

* 73:26: Hebiraiog aciguc; zamanzñj. * 74:14: Izipte ic ionac zézéya. † 74:16: Kiwi tosaraiguc; asac mararanj

ooyawac hezac. ‡ 74:19: Mété qététanj icac kecec unja.

qocgéyu mazac. Mayu waij imi imuac gocya momacnec baeciguc ic biria ienen nedacmu. ⁹ Ni imi Yakoboac Anutu imi hémbénaŋa zéau énécmima mepésimamaŋ.

¹⁰ Waŋu kaižiliweŋ ic ionac ilicgina imi moczoŋ mericdacma ic solaŋa ionac ilicgina meyac énécmimaŋ.

76

Zégésigési miŋina Israelac Anutu.

¹ (Legic galeŋawac; Gita kuleleginaguc, Asafeac legic zéra marayaguc.) Anutu imi Yuda baeciguc niŋmimia. Waŋu qara imi Israel suginaiguc niŋgic kuneŋ yanda waŋanžac. ² Haliya imi Salem héngaleŋ ama areŋaiguc, tacyacwac ama duŋa imi Zioniguc hezac.* ³ Imuaru inéŋ yaréac iwawai zakonŋ gericyaguc zéma saiwa zéma sou imi qéséŋu qahac wandarec. (Ohec)

⁴ Gi imi baec boŋa yaré qema onagicna saocga waŋec imuaru edamugaguc wanžan. ⁵ Ic kawali imi unuyu mama hezu. Méŋnéŋ méŋ méragina meyacmac ac séc qahac wanžac. ⁶ Yakoboac Anutu gi ac waŋ énécmima yaréac karisi zéma becosic imi moczoŋ gau yanda hezu.

⁷ Gi momacguc sac bac yandi yandi waŋgéhŋawac buŋa keczaŋ. Geŋ qeri biric wanna mérénéŋ guac wéségaiguc hia naŋselimac? ⁸ Gi kurumeniguc zétecgéna baecnéŋ zénéŋ hirihiri wamma néŋ qema hezac. ⁹ Imi mia, o Anutu geŋ baeciguc gum béŋzénzén ic aŋgégina timaŋ zé yacnec nalé imuaru imuhuc hicŋiyec. (Ohec) ¹⁰ Gi biriawac qeri biric wanna ic embac ienen mepési géŋzu. Qeri biricga saméŋa hegénzac imi rikuj éscnec zikiamuna hezac.

¹¹ Ini imi Yawe Anutugina sisipac ac memima ac imi meselima melenj mimu. Lelec lelec keczu ini acguc moczoŋnec eeya héimimiawac hezac iwac mia sese haimimu. ¹² Inéŋ kawali wéségina makikia wésé qoŋqoŋ mihicŋi énécmiyu ic kewu momac yanda bac yandi yandi wammizu.

77

Anutuac haka silic kuhaguc imi niŋqeliyec.

¹ (Legic galeŋawac; Asafeac legic zéra Yédudun ewaiguc héihéiya.) Ni nuac ewananéŋ Anutuac muru qacmaŋ. Inéŋ gezac qenémac. ² Nuac zérabéra naléiguc ni Anutuac hochoc wamma siŋiyaiguc mérana meyacma ménda memayi. Nuac kekec uŋananéŋ ic onac héibélaac qéibélaac imuac héŋara meyec. ³ Anutuac nimma

ewa goro wamma niŋyéwériwa nuac qerinanéŋ birima kemma qiritic numanžac zé waŋ néŋzac. (Ohec)

⁴ Kicna héménžalimaŋ zéwa ménda wainénna niŋyéwériwa acna zémaŋac séc qahac waŋec. ⁵ Becnecac naléna niŋqelima ⁶ legic méŋ siŋi méŋu héiyi imuac nimba qerinanéŋ hiŋgaru kekecac héniawac hocma zéyi; ⁷ Miŋ Kewunéŋ hémbénaŋa wai nénécmimac me? Ewa hia muŋguc ménda waŋ nénécmimac? ⁸ Iwac goi héihéianéŋ hémbénaŋa tecgézac me? Inéŋ hémbénaŋa ménda niŋnécmimac me? ⁹ Eluŋ qeyu ewa hiaawac ménda waŋ nénécmianžac me? Qeri biricnéŋ goi héihéiya hézicgézac me? (Ohec) ¹⁰ Waŋu muŋguc yomuhuc zéyi; Ewana mayu nimba birizac. Ni eŋeŋa miŋinawac méra héiyawac nalé* imuac niŋqelimaŋ.

¹¹ Ni Yaweac, wawaŋ memeya becnecc waŋec imi niŋqelima haka waŋec imi zéaumaŋ. ¹² Imuacnec toroqema ai menec imi moczoŋ nimba hiŋgaru guac wawaŋ memega imi hiŋgac hiŋgarawac nimmaŋ. ¹³ Yawe guac hena imi téréya yanda. Anutu méŋ gi éscnec kuneŋ yanda méŋ ménda keczac. ¹⁴ Gi imi Anutu haka welic welicgia wawaŋa. Imuac hicŋisaiya baeciguc keczu imi onac kucga imi énézéna hémmu. ¹⁵ Guac kucganéŋ guac ic embachécga Yakobo zéma Yosefeac qelihéra boŋhére meénéc minec. (Ohec)

¹⁶ Anutu doku yanda yandanéŋ gi géŋgic. Gémma bac yandi yandi wamma doku dumuŋanéŋ hiriyec. ¹⁷ Hosusunéŋ hia qocgéyu mayu sawanéŋ buŋ parandaŋ héiyu piliticga acguc zakonŋ éscnec néwéc néwéc mayec. ¹⁸ Luhuc neŋgocya qeri-aiguc guac parandaŋ qaru pilitic asahanéŋ baec séc qetagaliyu baecnéŋ hirima kenjha waŋec.

¹⁹ Guac hena duŋganéŋ kondun doku yandaiguc heyec. Waŋu hena tawégawac uŋaya imi hocanžin. ²⁰ Ic embachécga rama tuŋ éscnec Mose zéma Aron iorac méragiranéŋ onagicma hayoc.

78

Israel ic eŋeŋ Anutuac hiaya ménda nimmiŋic.

¹ (Asafeac Masikil legic zéra.) Ic embachécna ac pakeŋna nimma gezacgina kuaŋaiguc haigic. ² Kuana aŋgéma qeŋaŋ aciguc héima ac saŋa becarunec imi zéau énécmimaŋ. ³ Imi yanda hécninanéŋ nénézézig gezacninanéŋ nimma niŋteŋicma kecziŋ imi mia. ⁴ Nini

* **76:2:** Becnec Melkisedec naléiguc imi Yerusalem baecac Salem zéaŋgic. Zion imi acguc Yerusalem baec boŋa imuac qara. Dawidinéŋ zéyu imuaru Anutuac hena acac katapa imi huama hagic. * **77:10:** Anutunéŋ méra héiyawac kuha mewininima Israel ic Izipte baec igucnec énépésima hayec imuac naléya.

imi qelihécgina ionac ménda musanjé énécmima Yaweac qac buña zéma kuha zéma haka welic welicgia imi hicnjisai hahaya ionac énézéni hema kecmac.

⁵ Héna ac imi Yawenéj Yakoboac nijac kumuyu nanzac. Zézé seli ac imi Israel onac énézéyec. Wañu yanda hécninanéj héna ac imi qeli hécgina ku énécmimu nijac énézéyec. ⁶ Imi mia qelihécgina bianjuc hicnji saima kecmu imi onac énézéic nimma ienej acgu imuhucyanec wanjic hema kecmac nijac imuhuc énézéyec. ⁷ Wañu qelihécgina ienej Anutuac nijakumuma Anutuac wawañ meme imuac eluj ménda unuyu héna ac imi nijtohoma kecmu. ⁸ Yandahécgina ewa seli wamma ac qeqe wamma ewa qerigananéj enej mama wañu keñhéi hahéi wamma Anutu solanjane ménda welen qemigic ionac éscnec ménda wamma kecmu nijac imuhuc wañ énécmiyec.

⁹ Eferaim* qelihéra imi tewigina zéma yaréac iwawai tosara késa kecgic, néj yaré hicnji énécmiyu andé andé kendacgic. ¹⁰ Ienej Anutuac sisipac ac ménda nijtohoma héna acwac héhara mema ménda méndacma kengic. ¹¹ Imuhuc wamma haka welic welicgia Yawenéj wanjec zéma énézéyu héngic imuac eluj unudarec. ¹² Becnec Anutunéj Izipte baec yanda Soan baec kondonajuc haka welic welicgia yandahécgina kicginaiguc wanjec.

¹³ Inéj konduj qeriru dokunéj nówéc nówéc qauqau emma nanu onagiru sucnéj suc kengic. ¹⁴ Wañu kaiweiguc imi hosusunéj, sinji heréc imi geric bélananéj walac andu wañ énécmiyec.† ¹⁵ Baec kéra kérésiaiguc imi banja qeriru dokunéj doku hogocya hijac hijgaraiguc éréanzac éscnec éréyu doku sécgina gumu énécmiyec. ¹⁶ Wañu doku imi banja imuacnec éréma doku téfara éscnec wamma keñec.

¹⁷ Wañu kiléj ienej imi toroqemanec képésic wamma baec kéra kérésiaiguc enejna miñina andé qegic. ¹⁸ Ienej ionac séwiac sinj méndacma nene yaka nij qes-ima ewa qerigananéj Anutu manam batuc wammigic. ¹⁹ Imuacnec toroqema, Anutuac hazéc wammima ac zéma Anutunéj baec kéra kérésiaiguc neneac tatac imi hia hai nénécmimacac séc? zégic. ²⁰ Inéj Moseac mérianéj banja qema doku mihicnji

énécmiyu doku téfara éscnec luma keñec, néj ienej munjuc Anutu zégicsinj megicsinj zémima inéj saméj zéma wañ busia hia mihicnji nénécmimac ac séc? zégic.

²¹ Wañu Yawenéj nimma qeri biric wamma Yakoboac qeri biric geriwiguc wammima Israel onac hazéc enejna wañ énécmiyec.‡ ²² Imi mia Anutu ménda nijzégémima iwac anjéj titi ai imuac ménda héima nanjic imuac mia imuhuc wañ énécmiyec.

²³ Wañu nówécgeñajuc inéj ou sawa ézéma kurumenjac nagu auma ²⁴ ionac muru Manaš imi kia éscnec haiyu mayec. Mayu kurumena nene haima gumu énécmiyec. ²⁵ Baec icnéj kuc miñina ionac** saméj negic. Anutunéj nene énécmiyu sécgé énécmianjec.

²⁶ Inéj zéyu baec wanjoña Is igucnec luhucnéj yacma hayec. Wañu iwac kuhanéj baec wanjoña Saut igucnec luhuc wagicma hayec. ²⁷ Imuhuc wamma ionac wañ busia imi seitotoñ éscnec haiyu mayec. Nei putitima keñkeñanéj mama konduj sakasac éscnec sécgéma heyec. ²⁸ Tacyac wawaña imuaru mama sel haligina lelegéma heyec.

²⁹ Wañu ienej negic sécgé énécmiyec. Anutunéj séwiac sinjina séc hai énécmiyec. ³⁰ Wañu ienej séwiac sinj imuac héñacya ménda mema keñgic kuaginaiguc nene he énécmiyunec, ³¹ Anutunéj ionac hazéc wañ énécmima sugcna igucnec haléginaguc†† imi unuyu Israelac sacqeli ienej tendiñgéma mama humudacgic.

³² Imuhuc wañ énécmiyec, néj ienej nówéc képésic susucnec wamma kiléj haka welic welicgia imi ménda nijzégégic. ³³ Anutunéj kekecac nalégina enj mesoho énécmima wañ énécmiyu zénéj hirihiri waizalanjuc nanjicnec yawuñja yawuñja hama keñec. ³⁴ Anutunéj tosara unuhumuyec nalé imuaru tosara ienej zéwelecmima liliñgéma hama Anutuac hochoc wammigic. ³⁵ Imuhuc wamma Anutunéj enaj zamanéj hilanej keczac imi zéma anjéj titi miñina keczac imi nijqeligic. ³⁶ Néj ienej kuaginanéj haléc ac wammima ezelanj ginanéj ikoc ac wammigic. ³⁷ Ewa qerigina Anutuac muru heyec iminéj keñhéi hahéi wañu sisipac acyaguc hélacnec ménda héima nanjic.

* **78:9:** Yakobonéj walac Ruben mihicnjima imuac andiaiguc Eferaim mihicnjiyec. Wañu mérian ac méréc meracwac buña imi Ruben waima Eferaimac mozocgéma ézéyec. † **78:14:** Hosusu imi hazéchéra hénaigina nezicgé énécmima

Israel ic amia mihicnji énécmima kaiwe geriwa imi nezicgé énécmima néma naléiguc waima kemmu me zikima namu imuac énézéma qindinji énécmiyec. Geric bélanja imi sinji tunumanj measarí énécmima sinjac sanjéna igucnec mehocij énécmiyec. ‡ **78:21:** Israel imi Yakoboac qara méñ Anutunéj qacmimia, wañu kiwi yomuaru imi qeli hécgina wac imuhuc qacénécmizac. § **78:24:** Nene méñ kurumenjiguc mayec imuac qara, qac imuac hénia imi Imi némac?

** **78:25:** Kiwi tosaraiguc; Anutuac kua meme unjahéra ogic hezac. †† **78:31:** Kiwi tosaraiguc; kucginaguc.

³⁸ Wañu kileñ Anutunéñ ewa biric wañ énécmima képésicgina wai énécmima moczoñ ménda unu humudacma hatac sasala qeri biria imi waima qeri geric moczoñnec ménda pocgé énécmiyec. ³⁹ Ieneñ imi baec ic kecma luhuc éséc nec kemma muñguc ménda hamu imi niñqelima imuhuc wañ énécmiyec.

⁴⁰ Baec kéra kérésiaiguc ieneñ yei hatac dahec acqege wamma ewa biric mihicñi migic? ⁴¹ Ieneñ muñguc muñguc Anutu manam batuc wammima Israelaec téréya minjina qeri biric mihicñi migic. ⁴² Ieneñ iwac kuha ménda niñqelima hazéc hécgina ionac murunec metecgé énécmiyec imuac naléya acguc ménda niñqelima kecgic.

⁴³ Nalé imuaru Anutunéñ Izipte baec Soan baec kendoñaguc haka welic welicgia imi mihicñi énécmima ⁴⁴ doku téfara yanda me komora meleñu sac wañu hima nemuac séc qahac wandarec. ⁴⁵ Sék tuñaguc méli énécmiyu hama awéénécmima inigic taja méli énécmiyu hama mebiru énécmigic.

⁴⁶ Wañu padi imi kambin onac buña qeyec. Wañu aiiguc hicñjima heyec imi zikoñ onac buña qeyec. ⁴⁷ Wañu wain ic imi kombocnéñ, sañsañ ic imi siñunecac doku sanjeñanéñ unuyec. ⁴⁸ Wañu ama yanjhérgina imi kombocac buña, rama yanjhéra imi piliticac buña onoporec.

⁴⁹ Qeri biric geriwiguc zéma qeri geric, zérabéra, tasé kukuac kua memé uñahéra imuhucya méli énécmiyec. ⁵⁰ Inéñ qeri biric imi mewininimanñ zé hénaya areñgéma méndarec. Wañu humucnéñ qizizñgéma kemmu niñac ménda wamma kekecgina imi wizi selia kuhaiguc onoporec. ⁵¹ Izipte baeciguc méréc merac, kucginawac hénihénia wawaña, Ham wac†† ama hali séc kecgic imi moczoñ unuhumudarec.

⁵² Imuhuc wamma eñeya ic embachéra imi rama éséc nec énépésima hama baec kéra kérésiaiguc rama tuñ éséc nec qindinji énécmiyec. ⁵³ Bénzénec walac andu wañ énécmiyu zénéñ hirihiri qahac kecgic, néñ hazéc hécgina ieneñ imi konduniguc dokunéñ téñgé énécmiyec.

⁵⁴ Wañu baec téréya eñeya méra héiyawac kuhanéñ onagirec baec boña yomuaru ic embachéra imi onagicma hayec. ⁵⁵ Wañu baera baera imuac minjina imi wéséginaguc nesi énécmiyu keñgic baec buñagina ic suñ qema méndéñ énécmima Israel areña areña ama hali imuaru onoporu tacyac wañgic.

⁵⁶ Néñ kileñ imi eneñ eñeya minjina Anutu batucgéma acqege wamma héná acya imi ménda niñtoho wañgic. ⁵⁷ Yandahécgina éséc nec andé qege

wamma haka biria wañgic. Tewi merawa qarñ qarñgia muigic qelu geluluma sigima keñanzac éséc nec andé qema keñgic. ⁵⁸ Kemma baec boña eñeya eñeya séc ocmuñ meyacgéma méraginanéñ banarawac ireha meyacgéma haima qeri biric mihicñi migic.

⁵⁹ Wañu Anutunéñ nimma qeri biric wamma Israel hazéc kuneñ yanda wañ énécmiyec. ⁶⁰ Wañu Siloac ama hali téréya baec ic onac suginaiguc hésicgéyec imi héñara mema ⁶¹ eñeya kuha zéma eñeya edamu asahawac buña héná acac kat-apa imi hazéc hécgina ionac méraginaiguc haiyu mema keñgic.

⁶² Wañu souac buña onopocma eñeya buña ionac qeri geric wañ énécmiyec. ⁶³ Qapé wilingina yaréac gericnéñ onoyia humugic imuac niñac seraña ionac muru zammaréñac legic hétéña imi qahac wandarec. ⁶⁴ Ionac hofac oo ic imi sou zéraguc onoporu humudacgic. Wañu neunñ héiéénécmiyu embac maléhécgina zésiac méñ ménda wañgic.*

⁶⁵ Wañu nalé imuaru Minñ Kewunéñ gau iguc nec yacanzu éséc nec yacma ic kawali wain doku selianéñ wammiyu qacanzu éséc nec ⁶⁶ hazéchéra ununesi wañ énécmima gamu qege hémbénaña mihicñi énécmiyec. ⁶⁷ Yosefeac ama hali imuac mézétiti wamma Eferaim areña imi ménda énépésima ⁶⁸ Yuda areña zéma héñsoroc wammimia Zion baec boñanec sac énépésima ⁶⁹ eñeya ocmuñ téréya imi baec boña eñeya éséc nec, baec hémbénaña hemac niñ haiyec éséc nec meyacgéyec.

⁷⁰ Wañu eñeya welen qege icya Dawidi gésimimanñ zé rama demin qeriaiguc késayec. ⁷¹ Wañu rama namu nene imuac galéña imi wagicma eñeya ai buña Yakoboac qelihéra Israel gumu énécmimac niñac oporec. ⁷² Wañu Dawidi inéñ qeri hélanéñ héñgaleñ wañ énécmima méria welic welicgianéñ galenñgé énécmiyec.

79

Yerusalem ewa biric wammimac niñ welerec.

¹ Anutu, baera baera ieneñ guac buñaguc haréma ocmuñga téréya imi mezapi qema Yerusalem mebiridacgic.

² Ieneñ welen qegehécga ionac qamoc imi sawa nei onac neniawac énécmima météré ichécga ionac séwigina imi yan onac énécmigic neanzu. ³ Sacgina imi Yerusalem leleclelec doku éséc nec qocgéic mayec. Wañu qamocgina téñgémuac icya méñ ménda kerec. ⁴ Ama yanda lelec lelec imuac minjina ionac zébiri qébiri imuac

†† 78:51: Ham imi Noawac méréc merac Sem wac bawaguc hicñjicñiya. Izipte ic embac ieneñ imi Hamwac qelihéra wanzu. * 78:64: 1Sa 4:19-22

bunja kecziñ. Ienen zédesi wañ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu.

⁵ Yawe nalé dahecac séc? Hémbénaña qeri biric wañ nénécmiwésémañ? Qeri biricganéñ geric bélané éscnec nonomac me? ⁶⁻⁷ Ienené Yakoboac ama baecya imi mebirianzu imuac niñac Héngalené amaya amaya gi ménda niñgérñanžu imi onac zéma baera baera guac qacga ménda guruanžu ionac mia qeri biricga qocgé énécmiwésémañ.

⁸ Yanda hécninawac késpedesigina niñqelima nonac muru ménda melené nénécmiwésémañ. Nini maqeqeya gamu qeqeninaguc wamma kecziñ. Ewa biric wañ nénécmima tétécgé nénécmima. ⁹ Angréñ titi miñina Anutu, guac qac buñagawac niñac méra nénécmima, guac qac buñaga niñac wamma metecgé nénécmima késpedesicina waina.

¹⁰ Dimuhuciguc wai énécmima baera baera ienené Anutugina imi dimia zénénzu? Welené qeqehécga sac naec nénécmigic imuac bakia kicinainaguc baera baera meénécmima gi tasé kuku miñina kecanzané imi niñtegitmu.

¹¹ Waina hésa ic ionac zésilacgina imi guac wéségaiguc hia harémac. Humucac bunja qeénécmimia imi kucga yandanéñ angré tiénécmima kecmu. ¹² Baera baera ic embac lelec lelec keczu zébiri qébiri wañgérñanžu ionac imi taségina hatac 7ac séc meyandima melené énécmima. ¹³ Imuhuc wanna ic embachécga rama héngalené wañ énécmimia nini hémbénaña ewa hia ac gézéma guac qac buñaga hicñisaiya hicñisaiya énézéni hema emma kecmac.

80

Israel meqeli énécmimac

niñac welerec.

¹ (Legic galenawac; Asafeac legic zéra, Legic 'Ewa momacac baorac' imuac ewaiguc.) Yosefeac qelihéra rama tuñ éscnec héngalené wañ énécmianzané, Israelac rama galené gi, gezac qema niñnécmima. Kua meme uña Kerubim iorac sugcraiguc kecanzané gi, asac mararannya qetagalni nénécmima. ² Eferaim zéma Benzamin zéma Manase ionac wéséginaguc kucga meqelima mehiaru nénécmimañ zé hawésémañ. ³ Anutu acnina melené nénécmima, guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna, angréñ titi guac murunec hahaya miñicjiwiñ.

⁴ Kurumenac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu Yawe, ic embachécga ionac zéwelecgina ménda niñnécmima nalé dahecac séc qeri biric niñnécmiwésémañ? ⁵ Geñ imi kic masigina imi nene éscnec gumu énécmima kic masi sasala gumu

énécmianzané. ⁶ Baera baera ic embac lelec lelec keczu ionac muru tohaliaç bunja nonopocna hazéc hécnina ienené enawu tacma desi nénécmianžu. ⁷ Kurumenac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu, acnina melené nénécmima guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna angréñnina tinénécmimia wammac.

⁸ Geñ wainé ic momacguc Izipte baec igucnec mema hama baera baera ic embac imi nesina kenjic baec imuaru himicnec. ⁹ Geñ walac zéréñqeréñ wandacnec imuac niñac zalianéñ emu hiñgacma baec késama sécgyec. ¹⁰ Imuac amianéñ baec bonja hoturu énécmima imuac hawaya hawaya imi Anutuac yéménzéc ic tanec wanzac. ¹¹ Hawa imi suluma kemma konduné késazac. Imuac hésia imi doku téfara Yufurataac séc kerezac.

¹² Némac niñ gi deminja imi hézégéna hénaiguc kenja wanzu imi enené imuac héla gocmia metecgéanžu? ¹³ Wanju haséñ bericnéñ mebirigic haséñ yané enené nanzu.

¹⁴ Kurumenac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu, zéwelecgenziñ. Liliñgéma kurumené igucnec kic hina mayu hémma wainé ic imi héngalené wammiwésémañ. ¹⁵ Wariha imi méra héiganéñ himicnec. Wanju imi mia guac niñac wamma meseli mimia wañec.

¹⁶ Imi mia deguc qericma gericiguc ooya wanzac. Geñgaoc ac wañ nénécmima ic embachécga imi biridaczu. ¹⁷ Guac méra héigaiguc tacyac wawaña, guac niñac wamma meyacna nanzac ic iwac qahaiguc méraga haimina. ¹⁸ Imuhuc wanna nini imi guac murunec ménda waima kembin. Meqeli nénécmima nini qacga qacbiñ.

¹⁹ Kurumenac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu Yawe, melené nénécmima guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna, nini angréñnina tinénécmimia wammac.

81

Israel ic ewa seli ménda wangic.

¹ (Legic galenawac; Gitit wangonguc héimu. Asafeac legic zéra.) Kucnina Anutu imi ségiségi wamma kucnec qacma legic hémiwiñ. Yakoboac Anutu ségiségi wamma hériañ hémiwiñ. ² Legic zéra zéauma tamberiñ qema gita kulele momacnec hiabianec qemu. ³ Maso qeliawac témuiñ qemu. Maso bakianéñ yandima howia wanju kendoné aria naléiguc imuhuc wammu. ⁴ Imi mia Israelac zézé seli ac, Yakoboac Anutu iwac héna wanzac. ⁵ Anutunéñ Izipte baec unumañ zé kenjic nalé imuaru Yosefeac arené ionac sugcnaiguc zézé seli ac imi kumuyu nanjic.

Ni imuaru ac méréra méj yomuhuc niñi; ⁶ Ni huaya igucnec hinac hetecgéma wagicmanj. Méria igucnec kodoc wagicha efima kecmac. ⁷ Gi zéra béraiguc qac héhélina metecgé gémma parandañ hétéñaguc acga melenj gémma Meriba doku giñginaiugc batucgé géñi. (Ohec)

⁸ Ic embachécna gezac qema niñgic neñ gorogina qema énézézua. Israel ini acna nimmu niñac wanzua. ⁹ Sucginaiguc anutu tosara ménda onopocgic kecmu. Baera baera ionac anutuhécgina ménda siggé énécmigic. ¹⁰ Ni imi ini Izipte baec igucnec énépésima hayi onac Anutu Yawe wanzua. Kuagina kuneynec añgéic kuaya qeénécmimanj.

¹¹ Nuac ic embachécna ieneñ acna ménda niñnémmu. Israel imi nuac niñ ménda efimu. ¹² Imuac ni ewa qerigina selia imi hezac séc wai énécmiwa hakagina siñginawac sicsaoc wammu.

¹³ Ic embachécna imi eneñ ni niñtoho waj némmu niñac wanzua. Israel eneñ nuac héna wamma memu niñac wanzua. ¹⁴ Imuhuc wanjic ni focdac hazéc hécgina helanzí énécmima mérana melemma hazéc hécgina unumanj. ¹⁵ Yaweac mézétiti wanjanzu imi eneñ ikoc wamma siggémimu, néñ taségina hémbénaña he énécmimac. ¹⁶ Wanju onac imi padi hiabia gumu énécmima morombazecac dokuya gumu énécmiwa niñgic sécgémac.

82

Héna ac dindiñanec hicñitegicmac niñac zéwelerec.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu imi nemu ionac sugcinaiguc nammac. Wanju anutu tosara sugcinaiguc namma zégési énécmimac. ² Ini héna solañanec ménda zégési énécmima nalé dahecac séc ic biria ionac muru kenhéi hahéi wammu? (Ohec) ³ Maqeqeya zéma gupañ merac onac niñac wamma zégési wammu. Yéwériginaguc zéma iwawai niñac osiqosi wamma kecanzu imi onac héna solañanec zégési énécmimu. ⁴ Maqeqeya zéma mété qététañ kecanzu imi añgéngina tima kaižiliweñ ic ionac murunec metecgé énécmimu.

⁵ Ic biria imi eneñ niñtegic qñjtegicgina qahac kecma siñi qeriaiguc kenña wanjic baec qambaña moczoñ hirima keczac.

⁶ Ni énézéma ini moczoñ anutu, eñeña miñinawac nañhéra zéyi, ⁷ néñ ini ic enomia ésécnec humuma baec galeñ tosara ésécnec maunudacmac.

⁸ Anutu yacma baec séc ic embac imi zégési énécmima baera baera ic embac imi moczoñ guac buña wandacmu.

83

Israelac hazéchéra zégési énécmimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic. Asafeac legic zéra.) Anutu, ac qahac ménda kecbesémanj. Acga ménda qaimac; ménda néñ qemac. ² Guac hazéchécga ieneñ hérianj haizu. Hazéchécga ieneñ orucgina meyacma keczu. ³ Ieneñ ic embachécga unuwñj zé imuac héna humumia niñareñgéma geñ musañgé énécmima keczu imi unuwñj zé eñawu eminimma keczu. ⁴ Wanju yomuhuc zéanzu; Mebiri énécmiwa ionac hénggaleñ ama areña yanda imi munjuc ménda meyacgému. Israelac qara imi eluj unudacmac.

⁵ Ieneñ ewa momac wamma eminimma gi hazéc wangémma acgina zikizu. ⁶ Ieneñ imi Edomac ama hali zéma Isimael ic zéma Moap zéma Hagiri ic ⁷ zéma Gebal zéma Ammon zéma Amalek zéma Tirowac tacyachéra, ⁸ wanju Asiria acguc iniguc torogema Lot iwac qelihéra méra énécmizu. (Ohec)

⁹ Gi imi Midian ic waj énécminec ésécnec, wanju Kison doku téfaraiguc Sisera zéma Yabin onac waj énécminec ésécnec ionac acguc imuhuc waj énécmima. ¹⁰ Ieneñ imi Endoroiguc maunuyu baecac sézéh wandacgic. ¹¹ Ionac ic eñeña imi waj énécmima, Orep zéma Zeep ésécnec wammu. Galeñhécgina imi Zeba zéma Zalmunna ésécnec wandacmu. ¹² Ieneñ yomuhuc zéanzu; Nini Anutuac rama baec imi onagicni nonac buña wammac.

¹³ Anutuna waj énécmima ieneñ imi luhuc neñgocyanéh seitotoñ meyaru melenj qelenj wanjanzac ésécnec wammu. ¹⁴ Gerichén ic zuñ zeanzac ésécnec, wanju geric bélaña baec boña zeanzac ésécnec ¹⁵ guac luhuc selianéh nesi énécmima guac luhuc humumianéh tericgé énécmima. ¹⁶ Yawe, waj énécmima gamunéh kic tanecginaiguc sécgé énécmimac. Imuhuc waj énécmima ieneñ guac qacgawac hoc hoc wammu. ¹⁷ Wanéñcmima gamuñinaguc wamma aurima hémbénaña humu qai wammu. ¹⁸ Qacga imi Yawe wanjac imi zéma gi sac baec séc ionac eñeña miñina kecanzanj imi niñtegicdacmu.

84

Ama téréyaguc mepé qepési ai imi ségiségyaguc.

¹ (Legic galeñawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Kurumenjac téngñj ic tausenja tausenjac Yawe, yei guac ama haliga imi héñsorocya yanda. ² Nuac kekec uñananéh guac ama yanda demñjaguc

imuac niŋkumuma kecba séwi qerina mo-macnec kuc qahac waŋu kic qeli kecanzac Anutu guac guru héhéli wanŋua.

³ Nuac ic kewu, nuac Anutu, kurumenjac téŋgiŋ ic tausenja tausenjac Yawe, guac ocmunjuguc rezorezo nei acguc haecgina mihičnjanjgic žipilalec acguc haecgina mihičnjanžu.

⁴ Guac amaiguc tacyac waŋanžu imi enej zézé ségiségi ginaguc. Ienej imi nalé séc gi mepési gémma kecanžu. ⁵ Guac murunec kuc mema ewa qerigina meefigic Zionac héna yanda béreŋgé énéčmiyu kecanžu imi enej ségiségi ginaguc. ⁶ Ienej imi baec wocwocya qara Baka* imuacnec keremmu nalé imuaru doku hogocya sasala mihičnjanžu. Waŋu kia nalé ménda ducŋiyunec hahaya imi acguc doku zékéŋa mihični énéčmianzac. ⁷ Ienej imi kuc mema toroqema ogicma mema eŋac eŋac keremmu guac baec boŋa Zioniguc, Anutuac wésiaiguc wininima nammu.

⁸ Kurumenjac téŋgiŋ ic tausenja tausenjac Yawe, zéwelecna niŋnéna. Yakoboac Anutu, gezac qema niŋna. (Ohec) ⁹ Saiwanina Anutu, gi haléčnéj météré mimia iwac kic tanera imi hémma nimbésémaŋ.

¹⁰ Guac ama yandagaiguc ai meme mo-macguc kekera iminéj ama tosaraiğuc ai meme tausenj kekec imi qeyu mazac. Ic biria ionac ama yandaiguc kekec imuac nimba omaya wanzac, néj guac amagawac sanğulaŋ imuac galenjac wamma kekec imuac nimba eeyaguc wanzac.

¹¹ Yawe Anutu imi kaiwe zéma saiwanina wanjanzac. Yawenéj ewa hia waŋ nénéčmima kekec eeyaguc mihični nénéčmianzac. Ikoç qahac kecanžu ionac iwawai hiabia ménda anjé tiénéčmianzac.

¹² Kurumenjac téŋgiŋ ic tausenja tausenjac Yawe, guac héima nanjanžu imi enej zézé ségiségi ginaguc.

Anutunéj muŋguc ewa hia waŋ énéčmimac niŋ zéwelerec.

85

¹ (Legic galenjawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Yawe, gi baecga yomuac ewa hia wammima Yakoboac areŋ hésa ic keczu imi onagicna liliŋgéma hagiç. ² Ic embachéçga kkepésicgina imi wai énéčmima kkepésicgina moczoŋ oso énéčmimac. (Ohec) ³ Qeri biricga imi moczoŋ waina keŋu, kimbeŋga imi qizizijgéna keŋu.

⁴ Anjéŋ titiac Anutu, acnina melenj nénéčmina. Qeri biricga nonac muru hahaya imi waina qahac waŋu. ⁵ Geŋ imi hémbénaŋa qeri biric waŋ nénéç

mima hazéc waŋ nénéç miwésémaŋ me? ⁶ Meqeli nénéčmina ic embachéçga guac niŋ wamma ségiségi wambiŋ. ⁷ Yawe goi héhiéiga mewininina hémbiŋ. Waŋu anjéŋrina tina.

⁸ Inéj ic embachéra eneya météré ichéra luae qeénečmimac. Imuhuc wamma ienej muŋguc kkepésic wambiŋ zé ménda liliŋgému niŋac meseli énéčmimac. Imuac niŋac ac imuac me imuac Yawe Anutunéj zémaŋ zé wanzac imi ni moczoŋ niŋtoho wammaŋ. ⁹ Hélaçnec iwac anjéŋ titi ai imi eeya héimianžu ionac muru hosuru hezac. Imuac niŋac odamuyanéj neŋaŋ baeciguc hemac.

¹⁰ Goi héhéi hémbénaŋa zéma haka héla iminéj anjanzaoc. Haka solaŋa zéma lu-aenéj kiricne amuzaoc. ¹¹ Ac héla imi baeciguc doku éréanzac éséçnec érézac. Haka solaŋa miŋinanéj kurumenjuguc kicya hiyu maanzac.

¹² Yawenéj iwawai hiabia nénéčmiyu baecninanéj imuac héla gocmia haïmac. ¹³ Haka solaŋanéj wéséyaguc kemmac. Kemma iwac keŋkeŋ hahayawac héna héimindiŋi wammac.

86

Hazéchéra ionac méra igucnec metecgé mimac niŋac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, ni kucna qahac, maqeqeya kecza. Gezac qema niŋnéna. ² Eega héima kekera nuac qeri uŋana galenjë néna. Miŋ Kewu Anutuna guac muru héima nanjanžu. Welenj qeçe icga ni anjéŋna tina. ³ Ni kaiwe herec guac guru héhéliçua, imuac wamma goina héina. ⁴ Miŋ Kewu, kekec uŋanawac kiwanéj hiwa éreyu géŋzua. Welenj qeçe icga qeri uŋana ségiségi mihični néna. ⁵ Gi imi hiabia, ségiségi wamma kkepésic wai énéčmianzanj. Waŋu guac guru héhélima kecanžu ionac goigina héianzanj imuac niŋac imuhuc zéwelecza. ⁶ Yawe, nuac zéwelecnaiguc gezac qema niŋna. Zéwelecna selia niŋsima gézéçua imi niŋnéna. ⁷ Nuac zérabéra naléiguc ni guac guru héhéliçua. Gi nuac niŋnémbésémaŋ zéma niŋzénjéçua.

⁸ Miŋ Kewu Anutu nemu ionac sucginaiguc guac séc méj ménda keczac. Méjnéj méj wawaj memega imuac séc méj ménda wammac. ⁹ Héŋgalen ama areŋa areŋa geŋ zéna hiçjima hezac moczoŋ wéségaiguc hama odamuga mepési gémmu. ¹⁰ Gi imi kunerj yanda imuac kiwi welic welicgia meanzanj. Gi sac Anutu keczanj.

* 84:6: Baka imi baec wocwocya méj Palesitainiguc hezac imuac qara. Waŋu qac imuac héna imi 'žésiac wawana'.

¹¹ Yawe guac héna nézéna ninjarengéman, ni guac ac héla méndacma kemman. Ewana momacguc wanu qacga eeya héigémman ninjac méra néna. ¹² Nuac Anutu, ni ewa moczoñec legic héigémma hémbénaña guac qacga mepési géman. ¹³ Imi mia goi héihéiga nuac hezac imi kuney yanda wanu kecec ujana humucac déc igucnec metecgé nénnec imuac ninjac mia imuhuc wangéman.

¹⁴ Anutu, séwi eney ic eney yacma ni nuwin zé wanzu. Kaijiliwen ic tunagucnéñ qeri ujanawac hochoc ai megic. Wanu ieney guac ninjac ninj éréhéc ménda wanzu. ¹⁵ Wanu gi imi goi héihéiac Anutu, qeri biric focdac ménda wamma goi héihéi zéma haka héla iminéñ guac muru sécgéma hezac. ¹⁶ Nuac lilingéma hama welen qeçe icga ni meseli némma guac welen qeçe embacgawac nanja ni imi humuc igucnec metecgé néna. ¹⁷ Ewa hiagawac asé kiwiyá imi mewininina hémba. Imuhuc wanj néna hazéc wanj nénsu imi eney gamugina nimmu. Yawe gi imi méra némma mebélacgé nénanzan.

87

Zioniguc tacyac wawaña imi ségiségyaguc.

¹ (Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Inéñ baec boña téréyaiguc tacyac wanjanzac. ² Yawenéñ Yakoboac tacyacac buña tosara onogicma Zionac nagu imuac sinja ninjanzac. ³ Anutuac ama areña yanda, guac zéma edamugaguc zéanzu. (Ohec)

⁴ Ni ninjéñanzu ionac sugcigaiguc Rahab* zéma Babilon hezaoc zéman. Filisitia, Turo zéma Kusi imi acguc imuhucyanec Zion igucnec hicñihicñiya zééncémiman.

⁵ Eñeña minjina eñeyaoc Zion imi meycagémac imuac ninjac Zionac yomuhuc zému; Ic yomi me imi imuacnec hicñi hicñiya. ⁶ Yawenéñ ic embac qacgina oma zanjégina olomma ic yomi acguc imuacnec zémac. (Ohec)

⁷ Legic héima hirianzu imi eney yomuhuc zému; Doku kiwana imi moczoñ guac muru hezac.

88

Qeri mamaiguc méra mimiawac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra, Kunaguc.) Yawe, nuac anjéñ titiac Anutu, ni sinj kaiwe wéségaiguc guru héhélianza. ² Nuac zéwelecnanéñ guac wéségaiguc érémac ninj wanza. Guru héhéliwa gezac qema ninjnéna.

³ Kecec ujana imi yéwérinéñ sécgé nénu, kekecna imi humucac déciguc hezac.

⁴ Nuac ninjic ic kic suanjiguc hinjac hinjarawac tanec kuc mama wanzac. ⁵ Ni imi humuc ic ionac sugcigaiguc gilinénéña ésécnec. Nuhumugic kic suaj qeriaiguc heheya ésécnec. Humuc ic imi guac méra igucnec elicgé énécmimia, imuac ninjac gi imi ionac ménda ninjqeli énécmianzan.

⁶ Gi imi ni baec séséñ horua dumuc sira tunumaniguc nopocnec. ⁷ Guac qeri biricganéñ ni réwérianec helanzí nénsac. Doku tembonjanéñ nuagicken nuagicha wanj nénsac. ⁸ Ni ninjéñanzu imi moczoñ énézéna lakec kendacgic. Wainéña kekecnawac ninjic qaorac qeçeya wanzac. Ni imi nagu héinéñéña wanu, néngacma kemmanjac séc qahac wanzac. ⁹ Ninj yéwérima kecba kicna mugu mizac.

Yawe ni naléya naléya guac guru héhélima kecma méra éréhécna meyacma kecanza. ¹⁰ Gi imi dimuhuc humuc ic ionac kiwi welic welicgia wanj énécmia hia hémmu? Uñaginanéñ yacma gi hia mepési gémmu me? ¹¹ Guac goi héihéiga imi kic suaj qeriaiguc, wanu guac haka héla imi humuc ic ionac sugcigaiguc hia zéau énécmimia wammac me? ¹² Tunumanj qeriaiguc guac haka welic welicgia, wanu baec eluj unuunuyaiguc guac haka solanja imi hia nimmu me?

¹³ Yawe ni guacnec sac guru héhéli génza. Sinunec nuac zéwelecnanéñ guac muru érémac. ¹⁴ Yawe némac ninjac nuac qeri ujana imi waizan? Némac ninjac guac kic tanecga musanjé nénsan? ¹⁵ Ni komocna igucnec yéwéri mihicñjima hakecma deguc humucac déciguc kecza. Bac yandi yandi mihicñj néña ninjkinzéña imi héla qahac wanzac.

¹⁶ Guac qeri biricnéñ hoturu nénsac. Guac nimba zénéñ hirihirinanéñ bacna mésénzac. ¹⁷ Haka imuhucya imuhucyanéñ doku ésécnec kaiwe herec lelecgé némma momacnec hoturu nénsu. ¹⁸ Geñ imi ala sorochéna nuac murunec elicgé énécmia lakec kendaczu. Tunumanjnéñ nuac ala sorochéna ésécnec niguc qéqéhérenj kecanzac.

89

Sésépac ac Anutunéñ Dawidiguc memeya.

¹ (Ezera ic qara Etanac Masikil legic.) Ni Yaweac goi héihéiya imi nalé tetcgia qahac legic héigémman. Guac haka héla imi kuananéñ énézéwa hicñjsaiya hicñjsaiya hema emma kecmac. ² Ni yomuhuc zéau énécmiman; Goi héihéiga hémbénaña

* 87:4: Izjpteac qara mén. Qac yomi yanj kuney yanda kondunjugic kekerá imuac qara.

seligima nanʒazac. Hakaga héla imi kurumenjiguc kumuna seligima nanʒazac.

³ Wanju gej yomuhuc zéneç; Ni nuac gésimimia i guc sisipac ac memañ. Welenqeçe icna Dawidiac sipacgéma yomuhuc zéyi; ⁴ Nej qelihéçga meseli énéçmima guac ic kewu tataçga edamuyaguc imi kumuwa hicnjsaiya hicnjsaiya hema emma keçmac. (Ohec)

⁵ Yawe guac haka welic welicgia imi kurumen enej mepésimu. Wanju hakaga héla imi météré énéçmimia ienen kurumenʒac hénaorij sugçinaiguc mepésimu.

⁶ Sawaiguc méréneç Yaweac séc wammac? Uña kucçinaiguc ionac sugçinaiguc méréneç Yaweac séc wammac?

⁷ Anutunéç kurumenʒac météré ic ionac aʒoazoroiguc eeyaguc yanda wanju leleçgé mimia mocʒon onogicma bac yandi yandi wammiwĩçac hezac.

⁸ Yawe, kurumenʒac téngij ic tauseña tauseña ionac Anutu, méréneç gi éscé kuhaguc wammac? Haka hélanéç leleçgé gémma hezac.

⁹ Gej mia kondun temboçaguc galeñgéanzaj. Temboç yaru gej zéna neç qeanzac.

¹⁰ Gi Rahab* imi qeçic bec humuma hayec éscéneç efeñanec qéséçneç. Hazéçéçga imi méragawac kuhanéç héndéç énéçmineç.

¹¹ Kurumen imi guac, baec imi acguc guac. Baec kurumen zéma imuac qeriaiguc iwawai séçgéma hezac imi mocʒon gej zéna hicnjdareç.

¹² Baec wançoña Not zéma Saut imi gej zéna hicnjiyec. Saut baec boña Taboro zéma Not baec boña Helmon imi qacgawac niçac séçiségi wanzaoc.

¹³ Guac méraga imi kuha yanda, guac méraga imi selia, wanju méra héiga imi eneña.

¹⁴ Hakaga solaña zéma zégéçigésiga solañanéç tataçga edamuyaguc imuac çambaña wanzac. Goi héihéiga hémbénaña zéma hakaga héla iminéç wéségaiguc heanzac.

¹⁵ O, Yawe hériañ héigemma imuac hénia niñteçicanzu imi eneç séçiségi ginaguc. Ieneç imi kic tanecga asaçaiguc keñha wanzu.

¹⁶ Imuhuc wamma kaiwe hereç qacgawac zézé séçiségi wanzu. Wanju imi eneç imi hakaga solaña niçac meyac énéçmimia wanzac.

¹⁷ Gi imi ionac kucçinawac edamuya wanzaj imuac niçac imuhuc wanʒanzu. Ilcininanéç† ewa hiaga niçac yandima enanzac.

¹⁸ Saiwanina imi Yaweac muru hezac. Ic kewunina imi Israeac téréya miñina iwac buña wanzac.

¹⁹ Becneç qeri uñawac haka méç hiçni énéçmiyu héngic imuacneç météré ichéçga yomuhuc énézéneç; Ni méra énéçmimiawac

kuha ic kawali méçac mima i ic embachéra ionac sugçinaiguc meyaçba eneç. ²⁰ Ni welen qeçe icna Dawidi mihiçnima haléc téréya qocçémiyi. ²¹ Mérananéç iguc zéngé toroya çahac hemac. Huananéç meseli mimac.

²² Ic imi hazéçya méçneç méç eneña méra bawaiguc opocmacac séc çahac. Ic biria méçneç méç helanz i mimacac séc çahac.

²³ Ni wésiaiguc hazéçéra mebir i énéçmima hazéçéra unudacmañ. ²⁴ Hakana héla zéma goi héihéinanéç i guc momacneç hemac. Qacnawac niçac ilhanéç yandimac.

²⁵ Ni méria meyaçba kondun çaha zéma doku téfara séc çahaiguc hemac. ²⁶ Imuhuc wammia inéç nuac nézéma zémac; Gi imi nuac mañgocna, nuac Anutu, añgéç titiac zamanziña.

²⁷ Ni imi i méreç meracna kumuwa inéç baec séc ic kewu ionac orucgina wammac.

²⁸ Iwac niç wamma goi héihéi wammima keçmañ. Sisipac ac ic imiguc memeya imi selianec meseliçgiwa hekeçmac.

²⁹ Wanju qelihéra wan énéçmiwa hémbénaña hicnjsai wamma keçmu. Wanju ic kewu tataçya naléya mehorugiwa kurumeña kurumenʒanéç nalé horua heanzac éscéneç horua hemac.

³⁰ Çelihéra ieneç hénia acna waima zézé seli acnawac séc niñtoho ménda wamma ³¹ hénia acna mesohoma zézé seli acna ménda niñtoho wammuiguc imi ³² çarucnanéç képéç ginawac unumindiñi énéçmima hihiloçnéç haka biriagina unumindiñi énéçmimañ.

³³ Wanju kilen goi héihéina mocʒon ménda wagicma hakana héla wammima ikoc ménda wammimañ.

³⁴ Sisipac acna ménda auma ac kuananéç zéhiçniyi imi ménda melemmañ. ³⁵ Hakana téréyanéç hataç momacguc zéseliwa heyeçac hezac. Dawidi ac ikoc ménda wammimañ.

³⁶ Çelihéra imi eneç hémbénaña hicnjsai wamma keçmu. Ic kewu tatacyanéç kaiwe éscéneç wésénaiguc nalé tetecçia çahac hema keçmac.

³⁷ Wanju sawawac héipuc ic† qeçen qehaya çahac nanaña maso éscéneç hémbénaña seligima nammac. (Ohec)

³⁸ Néç gi kilen halécnéç météré mimia imi qeri biric kuneç yanda wamma zésure wammima héçara menec.

³⁹ Welen qeçe icgawac sisipac ac imuac mézégé tiyu ic kewu opocya imi baeciguc çilina çaurac qezac.

⁴⁰ Wanju demia imi hézén gédacma neuç kiropo selia imi mebiridacçaj. ⁴¹ Imuac hénia keñken haha wanʒanzu imi eneç kisikiyon qemigic ama leleç leleç ieneç imi isocçagociguc opocanzu.

* 89:10: Içipteac çara méç imi kondun yan yanda méçac waséya mema Rahap zéanzu. † 89:17: Ic kewugina kuha iwac niçac zézéya. ‡ 89:37: Maso imi tunuman qeriaiguc ninicançac imuac niçac héipuc ic zézac.

⁴² Gej imi hazéchéra ionac méra héigina imi meyar énécmna enj hazéc enej moczonj ségiségi wanžu. ⁴³ Wanju iwac souya mebirina zéra qahac wanju yaréiguc kemmacac séc qahac wanžac. ⁴⁴ Edamuya auna tegéyu ic kewu tatacya imi melejña baeciguc mazac. ⁴⁵ Iwac sac qeli naléya imi meducnjima gamunéj qacyaiguc haina enzac. (Ohec)

⁴⁶ Yawe nalé dahecac séc me? Gejgaoc hémbénaña musañgé amuwésémañ? Nalé dahecac séc qeri biricga geric bélanja téma zéanzac éséc nec wanj némbésémañ?

⁴⁷ Yei naléna hotonja dac wanžac imi niñqeliwésémañ. Gi imi baec ic moczonj miñicji énécmna imuhuc wai énécmna kekecgina yei gorosonja éséc nec wanžac. ⁴⁸ Mérénéj kecmna humuc ménda miñicnjima hémma eñeya qeri uñaya humucac kuha iguc nec hia metecgé amumac? (Ohec)

⁴⁹ Miñ Kewu hakaga héla iminénj Dawidi sisipac ac wamminec. Wanju imuac goi héihéi bec nec heañec imi dimuaru keñ sangizac? ⁵⁰ Welenj qe qe ichécgá zébiri qébiri wammianzu imi niñqelina, kucginaguc hicji saima keczu momac yanda ionac zébiri qébiriginanéj nuac wésénaiguc hezac. ⁵¹ Yawe zébiri qébiri imi mia hazéc hécganéj guac halécnéj météré wammimia inéj tima keñec héna imuac mia zébiri qébiri wammizu.

⁵² Yawe, hémbénaña mepésimini, hélac nec! hélac nec!

Kiwi 4

90

(Legic 90–106)

Kekec hémbénaña imi Anutuac muru hezac.

¹ (Anutuac icya Moseac zéwelec welec.) Miñ Kewu, guac niñji gi imi hicñisaiya hicñisaiya nonac tacyacninawac ama ocmuñ wanžan. ² Baec boña ménda hicñigic nec, baec kurumenj ménda zéna hicñiyunec hémbénaña iguc nec hémbénaña gi imi Anutu kecanzac.

³ Gej zéna ic embac enej lilingéma seito-tonj wanžanzu. Gej mia baec ic ini lilingéma kemmu zé nec. ⁴ Kicgaiguc yawuñ tausenja imi oranj éséc nec hotonja wanju sinji bakia tanec wanžac.

⁵ Gej mia doku qaoñ éséc nec luma usuñéncmima keñanzan. Ienenj imi gau héhéj éséc nec, zariñ sinjunc zuria qeanzac éséc nec wanžu. ⁶ Zariñ imi sinjunc zuria qema heyu kaiwenéj qeyu mariyaiguc selécgéanzac. ⁷ Nini imi guac qeri gericnéj nonoyu zema qahac wanžan. Wanju guac qeri gericnéj hoturu nénécmizac. ⁸ Gej mia képésicnina wéségaiguc haima, hakanina biria sanja imi kic tanecgawac asa-haiguc haianzan.

⁹ Nalénina moczonj imi qeri biricgawac qeriaiguc qahac wanžanzac. Kekecnina howianéj wésénina éséc nec tecgéanzac.

¹⁰ Yawuñnina imi 70, wanju tosara kucginaguc imi 80 wanžac. Wanju imuac surucya imi bisí qatéj zéma zési ac. Wanju imi focdac keñu nini putitima keñ humuanziñ. ¹¹ Mérénéj qeri gericgawac kuha hia niñtegicmac? Mérénéj héniaga nalé séha niñtegicma bac yandi yandi wammac? ¹² Ku nénécmna nalénina hia olomma niñtegic qinñtegic ewa qerininanéj dongéma kecbiñ.

¹³ Yawe, némac naléiguc hawésémañ? Focdac lilingéma hana. Welenjqe qe ichécgá goi héihéi wanj nénécmna. ¹⁴ Siñunc guac goi héihéiganéj mesécgé nénécmna kekecninawac nalé howia séc zézé ségiségi wamma kecbiñ. ¹⁵ Yéwéri miñicji nénécminec imuac naléya moczonj zéma qeri biric wanj nénécminec imuac yawuñ moczonj toroqema imuac séc zézé ségiségi miñicji nénécmiwésémañ.

¹⁶ Wawanj memega welenj qe qe ichécgá ionac muru mewinini énécmima guac edamuga imi qelihécgina ionac muru mewinini énécmna. ¹⁷ Miñ Kewu Anutuninawac ewa hia imi neñan muru haina mayu. Méraninanéj wamma meanziñ imi meseligina nammac. O, méraninanéj wamma meanziñ imi meseligina nammac.

91

Anutunéj saiwa wammimac zéma niñzégégéyc.

¹ Eñeja miñinanéj hoturumiyu sanjima kecanzac imi wandac wandac miñinawac amiaiguc kecmac. ² Ni Yaweac yomuhuc zéanzua; Inéj sanji sanjina, zéma neuñ kiropo selina; Anutu iwac muru mia héima nanjanza.

³ Imuac mia inéj nei késakésa ic ionac ufic iguc nec zéma yanñhafi warihaguc humumia imuac nec metecgé gémmac. ⁴ Inéj gi kuruc neñgocya éséc nec qeñganj zucyanéj hoturugéñu qeñganja bawaiguc kemma sanjiwésémañ. Imuhucyanec iwac haka héla iminénj saiwaga zéma asamanja éséc nec hézigé gémmac.

⁵ Gi imi sinjiyawac zéna imuac bac yandi yandi zéma kaiweac zakonj muigic hahaya imuac zénéj hirihiri ménda wambésémañ. ⁶ Yanñhafi waria tunumanjiguc hahaya zéma kisi kiyonj kaiweiguc hicñi hicñiya imuhucyawac bac yandi yandi ménda wambésémañ.

⁷ Tausen me 10 tausenéj wésé andégaiguc mama humuwu, néj gi imi saec imuhucyanéj ménda hosucgé gémmac. ⁸ Gi imi kaiziliwenj ic ienenj bakia megi kicganéj inichésémañ. ⁹ Gi imi Yawe

anjétina sanji sangigawac buja wanzac. Ejeña miñina anjétina tacyacgawac ama ocmuña wanzac. ¹⁰ Imuac niñac zérabéra guac muru ménda haréma yan hafinéñ ama haliga hosuraiguc ménda hosucgémac.

¹¹ Inéñ guac wamma kua meme unjahéra énézéyu héna kenken haha wananzan imuaru galengé gémmu. ¹² Ieneñ méragananéñ gépésigic hénaga imi hocnéñ ménda hémac. ¹³ Gi imi laion zéma qaté mokolen tidacgéwésémañ. laion sacqeli zéma mokolen hénaga bawaiñ tidacgé énécmiwésémañ.

¹⁴ Anutunéñ yomuhuc zézac; Inéñ goina héianzac imuac anjéña timañ. Inéñ gacna niñnéñanzac imuac i meyacmimañ. ¹⁵ Inéñ zéwelecnéñ acya melen mimañ. Zérabéra naléiguc i guc momacnec kecma tectgé mima méra miwa eebipiyaguc wammac. ¹⁶ Yawuña mehorugiwa niñu sécgémac. Wanu anjéñ titiac ai ézéwa hémmac.

92

Héipuc wammiyu ewa hia ac ézéyec.

¹ (Legic zéra, Sabata naléiguc héihéiyawac legic.) Ejeña miñina Yawe, ewa hia ac gézéma guac qacga kikicmeloñ legiciguc héigéñgéña imi hiabia. ² Sinjunc goi héihéiga zéauma sinjyaiguc hakaga héla imuac zéauauya imi hiabia. ³ Gita kulele zéma wanjoñ qema mepési géngéña imi hiabia soroc. ⁴ Yawe, wawan memeganéñ ségiségi mihicñi néñzan. Ni méragawac haka silic niñac ewana meyacma mepési géñzua.

⁵ Yawe, wawan memega imi yei kuney yanda. Guac niniña imi yei kuney yanda wanzac. ⁶ Ic diwi qiwiliña imi ménda niñasarianzac. Ic sicsaocya imi ménda niñtegiaczac. ⁷ Ic biria imi qézézac ésécnec saigic. Kaijiliweñ ic eney kindindinñ ginaguc wanzu, néñ kecma hémbénaña birima qahac wandacmu. ⁸ Yawe, gi imi hémbénaña ejeña miñina wanzan. ⁹ Niñzan? Hazéchécga, O, Yawe, hazéchécga ieneñ kiléñ biridacmu. Képésic meme ic imi héndéñ qéndéñ wan énécmimia wammac. Imuac mia imuhuc zézia.

¹⁰ Wanu geñ imi ilicna haséñ burumakao ésécnec meyac néñanzan. Haléc hiabia orucnaiguc qocgé néñzan.* ¹¹ Hazéchécna haka bariawac bakia megic kicanéñ inicanzua. Yacma nuanzu imi tasia biria mezu zéigic gezacnanéñ niñanzua.

¹² Ic solaña imi yéménzéc ic ésécnec lonjo biachiac wamma Lebanonac sida ic ésécnec yandimu. ¹³ Yaweac ama, Anutuninawac ama yandaiguc himicgic lonjo

biachiac wamma nanzu. ¹⁴ Wanu ic yanda wammaguc kiléñ héla haianzu. Dokugina ménda zigéyu téngin téngin wananzu. ¹⁵ Yawe hakaga dindinñ imi mewininina. Yawe imi nuac zamanziñ. Iwaru imi késpedes méñ ménda hezac.

93

Anutuac héngaleñ ai imi edamuyaguc.

¹ Yawenéñ héngaleñ wamma eñeyooc héngaleñ aiac kuha héiamuyu eeyaguc wanzac. Yawe imi kuhanéñ séwi usuya zéma rikuña héiamuzac. Imuac baec kurumeñ kumuyu qeñey qehaya qahac seligima nammac. ² Gi imi nalé hémbénaña igucnec kecneac keczan. Ic kewu tatacga imi becarunec héitumuna seligima taczac.

³ Yawe doku yandanéñ luma yaczac. Doku yandanéñ luma hétéña meyaczac. Doku yandanéñ luma géreréc mericzac. ⁴ Ou ejeña tacanzan, Yawe guac kucga imi doku qara zéma kondun temboñ yanda ogicma kuney yanda wanzac. ⁵ Yawe, ackuazécgga imi héla téngéñ. Téréyaganéñ amaga mezericna sécya wanu hémbénaña hema kecmac.

94

Anutunéñ ic solaña ionac hazéc hécgina bakia melen énécmimac.

¹ Yawe, tasé kuku miñina Anutu, bakia melenmeloñ miñina Anutu, geñ asac mararan qetawaliwésémañ. ² Yacna, baec yandawac zégésigési miñina gi. Yacma séwi eñey ic tasé ku énécmia. ³ Yawe, ic biria eney nalé dahecac séc hériañ haimu? Némac naléiguc haka imi tecgémac?

⁴ Ieneñ séwi eñey wamma zébiri qébiri wananzu. Biria meme ieneñ moczoñ séwi eñey wamma keczu. ⁵ Yawe, ieneñ ic embachécgga qézéñgé unuma guac buña imi helanzi énécmianzu. ⁶ Embac malé zéma, ic kian unuhumuma, gupan merac unuhumuanzu. ⁷ Imuhuc wamma yomuhuc zéanzu; Yawe imi ninicmacac séc qahac. Yakoboac Anutu imi niniña qahac.

⁸ Ic embac sugginaiguc ic qelaña keczu ini qeriginanéñ niñgic. Niniñgina qahac ini, némac naléiguc niñtegiac qinñtegiac ginaguc wammu? ⁹ Gezacnina meyacgé nénécmiyec inéñ acnina hia ménda nimmac me? Kicnina meyacgé nénécmiyec inéñ hakanina hia ménda hémmac me? ¹⁰ Baera baera bakia meénécmima ic pakeñ ac ku nénécmianzac inéñ niniña qahac zéma niñzu me? ¹¹ Yawenéñ ic onac niniñgina nindaczac. Niniñgina imi gorosona wanzac imi nindaczac.

* 92:10: Halécnéñ météré mima kuc buña qemima Israelac ic kewu kumu mimiaiwac zézéya.

¹² Yawe, gi zéqindinj mianzanj ic imi zézé ségiségyaguc. Héna acganéj pakenj ac wammianzanj ic imi ségiségyaguc. ¹³ Ic imi zérabéra naléiguc metecgé mima luaeiguc opocna kerunec, ic biria ionac imi baec séséj éséénécmimia wammac. ¹⁴ Yawenéj ic embachéra ménda wai énécmianzac. Wanj enjeya buja héjagcina ménda meanzac. ¹⁵ Zégésigési imi haka solanjaiguc lilingéma hamac. Hayu ewa qerigina solanja nec kecanzu imi enej moczoj qeriginanéj méndacmimu.

¹⁶ Mérénéj nuac nij yacma biria meme ic unumac? ¹⁷ Yawenéj ménda méra némbacnec kekec unjananéj bec humuma néj qema kecbacnec. ¹⁸ Yawe, hénana tisuracgéyi nalé imuaru goi héihéiganéj ni népésinec. ¹⁹ Qerinaiguc ninj sasala hicjinéju guac mebélac qebélac ainéj kekec unjanaguc ségiségi mihicji néjanzanj. ²⁰ Héna aciguc koroma haka biria wanjanzac ségisési ic kiwa biria imuhucyanéj dimuhuc giguc ala kekec wammac? ²¹ Ienej tocgéma ic solanja wac kekecy qewinj zé wamma ic késpedesya qahac imi késpedesraguc zéma zétecgéma sac naecmianzu.

²² Yawe imi neuj kiropo selia baec bojaiguc nanaja. Nuac Anutu imi zamanzij selia, réwéri igucnec néjgacma imuaru sanggianzij. ²³ Késpedescina melenj énécmia ionac muru lilingéma kemmac. Haka biriagina nijac mebiri énécmia qahac wandacmu. Yawe Anutunanéj mebiri énécmimac.

95

Mepésimima nijtoho wammijiwj zé nunuruzac.

¹ Hagic nini Yawe legic héimima, nejan aqgér titiac zamanzij ségiségi wamma legic héimijiwj. ² Ewa hia ac ézéma wésiaiguc kemma legic zéra zéni iwac muru kemmac.

³ Yawe imi Anutu kunerj yanda, anutu moczoj ionac qacginaiguc enjega keczac. ⁴ Baec hingac hingara imi mériaiguc hezac. Baec boja enjega acguc iwac buja wanzac. ⁵ Konduj imi iwac, inéj zéyu hicjijec. Wanj baec acguc mérianéj meyc.

⁶ Hagic nini sigéma mepésimima, kekec-nina mihicji nénécmiyec Yawe iwac muru simij héimijiwj. ⁷ I imi Anutunina, nini imi ic embachéra, rama tunja mériaiguc ono onopora.

Ini nalé yomuaru ewaya nimbij zé wanzuiguc imi; ⁸ Meriba zéma baec kérékérésia Masa imuac nalé ésécnec ewa qerigina seliseli ménda wammu. ⁹ Nalé imuaru yandahécgina ni batucgé

némma awinémma wawanj memena imi héjgic. ¹⁰ Ni yawuj 40 séc hicjijisai imuac nijyéwécnaguc wamma zéyi; Ienej imi ic embac ewagina soho sohoya, nuac héna imi ménda ninzu. ¹¹ Imuac ni qeri biric wamma zéselima zéyi. Ienej nuac tac hiahiauiiguc harémuac séc qahac.

96

Zégési nénécmijan zé hahaya Anutu i mepésimini.

¹ Legic qelia Yawe héimigic. Baec séc ic embac Yawe legic héimigic. ² Yawe legic héimima qara mepési migic.

Aqgér titi ai imuac naléya zéau énécmigic. ³ Edamuya imi baera baera ionac. Wanj kiwi welic welicgia imi ic embac momac yanda ionac zéau énécmigic. ⁴ Yawe imi kunerj yanda, imuac nijac hélacnec mepésimimu. Anutu tosara moczoj onogicma eeya héimimu. ⁵ Anutu baera baera keczu imi moczoj enomia. Tosara qahac, néj Yawe inéj mia kurumenj zéyu hicjijec imuac mia imuhuc zézua. ⁶ Eeya enjega zéma ic kewuac qarucnéj iwaru hezac. Kuha zéma hénsorocyanéj iwac ocmuj tériaiguc hezac.

⁷ Yawe zézé ségiségi wammigic. Baera baerawac ic embac hénia hénia ini, edamuya zéma kuha imuac Yawe zézé ségiségi wammigic. ⁸ Yaweac qara eeyaguc imuac séciguc edamuyawac zézé ségiségi wammigic. Sesegina mema iwac ama yandaiguc keremmu. ⁹ Hénsorocya* zéma térya nijac wamma Yawe mepési mimu. Baera baera iwac wésiaiguc zénéj hirihiri wammu.

¹⁰ Baera baera succinaiguc ini yomuhuc zému; Yawenéj héngalenj wanjac imuac baec momac yandanéj seligima qekenj qeha ménda wammu. Inéj ic embac momac yanda héna ac hezac séc dindjanec zégési énécmimac.

¹¹ Kurumenj imi ségiségi wanj baec imi zézé ségiségi wanj konduj zéma iwawai imuac qeriaiguc sécgéma hezac imi hérianj haimimu. ¹² Nene ai lépaya lépaya zéma iwawai imuaru hezac imi moczoj ségiségi wammu. Imuhuc wanjic zunjguc ic hésa acguc Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma legic héimu. ¹³ Inéj hamac. Baec zégési énécmijan zé hamac. Inéj solanja néj baec yanda zégési énécmima ikoc qahac, néj hélacnec ic embachéra zégési énécmimac.

97

Anutuac héngalenj ai imuac edamuya.

¹ Yawenéj héngalenj wanj énécmimac. Imuac baecnéj ségiségi wanj kondujguc

* 96:9: Ic kewunéj zuri zambayaguc nanj hénsoroc wammianjic ésécnec.

baec komoc komoc imi acguc zézé ségiségi wammu. ² Hosusu zéma tunumañnéñ lelecgémizac. Haka solañja zéma zégésigési solañja iminén ic kewu tatacyawac qambañja wanzac. ³ Geric bélañanéñ wésia igucnec hicñjima hazéchéra yanda lelec lelec keczu onodacmac. ⁴ Iwac piliticnéñ baec séc keñ qetagaliyu baecnén hémma zénéñja hirizac. ⁵ Baec boñaya boñaya iminén Yawe baec yanda miñjina iwac wésiaiguc kufañ ésécnec pépélma mazac.

⁶ Kurumeñnéñ iwac solañ dindiña zéauyu ic embac moczoñ edamuya héñanzu.*

⁷ Anutu méráginanéñ seima memeya welen qemima iwawai eñomia niñac séwi eñeñ wañanzu imi eñeñ moczoñ gamuginaguc wammu. Anutu sasala ini Yawe mepésimigic.

⁸ Yawe guac zégésigési imi Zionac hénaoñeñ eñeñ nimma ségiségi wanzu. Yudawac ama areña kuneñ kuneñ séc* ieneñ imuac wamma zézé ségiségi wanzu. ⁹ Yawe gi imi baec séc eñeñja keczañ. Anutu momac yanda qacginaiguc onogicma keczañ.

¹⁰ Yawe siññiñ wammianzu ini, biriawac mézégina tiyu. Inéñ hénaoñeñ héra galenjë énécmima ic biria ionac mérágina igucnec metecgé énécmianzac. ¹¹ Ic solañja onac asac mararañ zilaloña qesa énécmima qerigina dindiña kecanzoñ ionac ségiségiac gocmia qesa énécmianzac. ¹² Ic solañja ini Yaweac niñac ségiségi wamma qara téréyawac ewa hia ac zémigic.

98

Baec zégési mimiawac mepésimigic.

¹ (Legic zéra.) Yawenén haka welic welicgia wañec imuac niñac legic qelianén mepési migic. Iwac méra héiya zéma hua héiya téréyanén onogicma kawali wañec. ² Yawenén angén titi ai imi énézéyu héñgic. Wañu iwac solañ dindiña imi baera baera ionac kicginaiguc kawé qema mewininiyec. ³ Inéñ goi héihéiya zéma haka héla imi Israél héna géséhéra ionac niñac wamma sisipac acya niñqelima imuhuc wañec. Wañu baec zécgéria séc Anutuac angén titi ai imi héñdacgic.

⁴ Baera baera ini ségiségi wamma Yawe hétéñ héimigic. Ewagina meyacma ségiségi wamma legic héima mepési migic. ⁵ Gitanén Yawe mepésigic. Gita zéma ewaginanén mepési migic. ⁶ Tomuñ mimisuleac hétéñanéñ ic kewu Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma hériañ haimu.

⁷ Konduñ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi zéma baec zéma imuaru tacyac wañanzu imi moczoñ hériañ haimimu.

* 97:6: Rom 1:20 * 97:8: Hebiraio aciguc; bérachéra.

⁸ Yaweac wésiaiguc dokunén luma méra qeçe wañgic baec boñanéñ momacnec ségiségi wamma legic héimigic. ⁹ Inéñ mia baec zégési énécmimañ zé hamac. Inéñ solañ dindiñyanén baec zégési énécmima, keñkésa hakésaya qahac ic embachéra zégési énécmimac. Héña imuac niñac mia imuhuc mepé qepési wammigic.

99

Anutuac héña téréya imuac wamma mepésimigic.

¹ Yawenén héngalen wañ énécmizac, ic embac momac yanda zénéñ hiriñiri wañgic. Yawenén Kerubim kua meme uña qacginaiguc taczac. Baecnén hiriyu.

² Yawenén Zioniguc kuneñ keczac. Icembac héña héña ionac qacginaiguc meyac mimiawac kecanzac. ³ Énézéna ieneñ qacga yanda welic welicgia imi mepésimu. Inéñ téréya wanzac! ⁴ Ic kewunina imi kuhaguc. Inéñ zégésigési dindiñawac siña niñanzac. Inéñ haka keñkésa hakésaya qahac imi kumuyec. Yakoboac ichéra ionac sugginaiguc héna aciguc nanañ seli zéma haka solañja kumuyec. ⁵ Ini Yawe Anutunina meyacmima iwac héñaiguc mepésimu. Inéñ téréya wanzac.

⁶ Hofac oo ichéra ionarunec imi Mose zéma Aron, wañu Anutuac qara qacanzu ionarunec imi Samuel, ic imuhucyanén ewagina moczoñnec Yawe zéwelecmicgic acgina niñénécmiyec. ⁷ Yawenén hosusu tandéyaiguc namma ionac énézéyu héna ac zéma zézé seli ac imi niñtoho wañgic.

⁸ Yawe, Anutunina, gi imi acgina niñénécminec. Nalé tosiaiguc bakia melen énécminec, néñ gi imi kápésic waiwaiac Anutu kecanzañ. ⁹ Ini Yawe Anutunina meyacmima baec boña téréya imuaru i mepési mimu. Yawe Anutunina imi téréya wanzac.

Baera baera Anutu mepésimimu niñac unuruyec.

100

¹ (Ewa hia zémimiawac legic zéra.) Baera baera momac yanda, ségiségi wamma Yawe oñhériañ haimigic. ² Ségiségi wamma Yawe welen qemima legic héima iwac wésiaiguc kereñgic.

³ Yawe imi Anutunina wanzac imi ini niñasarigic. Inéñ zéyu nini hicñjima kecziñ. Wañu nini imi iwac buña. Iwac ic embachéra zéma rama inéñ ninicgaleñ wañ nénécmiyu kekera.

⁴ Ewa hia ac ézéma sarñulañaguc keremmu. Legic héimima ama yandayaiguc keremmu. Keremmu ewa hia ac wammima

legic héima qara meyac mimu. ⁵ Yawe imi hiabia. Goi héihéiya hémbénaña imi nalé tetcgia qahac heanzac. Hakaya héla imi hicñisaiya hicñisaiya ionac muru hema emma kecmac.

101

Ic kewu zéma sisipac acya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni goi héihéiya zéma zégési gésigawac legic héimañ. Yawe, ni gi gita kulele qehéi wangémmañ.

² Ni héna solanawac ewama kecmañ. Néma naléiguc nuac hanémbésémañ? Ni amanaiguc ewa solananeç hakana wamma kecmañ.

³ Iwawai biria imi imuac me imuac kicnaiguc ménda haiwa hemac. Héna ac andé qema kecanzu ionac mézétiti wamma kecha haka iminéñ ménda qéqéhéréñ wangémmac. ⁴ Ewa qerigina qarinj qarinjia ieneñ nuac murunec lakeç kemma kecmu. Ni haka biria héñara mema kecmañ.

⁵ Méñnéñ méñ alahéra sasangiaiguc zébiri qébiri wang énécmianzac imi mebiré énécmiwa qahac wandacmu. Ségéra hereç zéma séwi eneñ imi bisiqatéñ ménda wang énécmimañ.

⁶ Kicna hima baec yomuaru ic héla imuhucya mihicñi énécmima énézéwa niguc momacneç kecmu. Héna solanja tima keñanzu imi kumu énécmiwa welen qenémmu.

⁷ Ikoc ic imi méñnéñ méñ amanaiguc ménda kecmac. Ikoc ac zéanzu imi eneñ kicnaiguc ménda wai énécmiwa nammu. ⁸ Siñunec séc ni baec yomuaru ic biria moczoñ mebiré énécmiwa qahac wandacmu. Biria meme ieneñ Miñ Kewuac ama areña yandaiguc qahac wandacmu.

102

Méra mimac niñac zéwelecma Ic kewu hémbénaña ézézec.

¹ (Yéwéri mihicñjima ewa biric wamma niñyéwécya imi Yawe ézéma zéwelereç.) Yawe, zéwelecwelecna niñnéna. Waina guru héhéliwa qaqacnanéñ guac muru haréyu. ² Helanzé nénéñawac kecha nalé imuaru kic tanecga ménda musangé némbésémañ. Guru héhélimañ imuaru gezac qema focdac acna kitiwa melen némbésémañ.

³ Kekecnawac naléya imi hofac éséncneç emma sohoanzac. Sicnanéñ geric lokora éséncneç zeanzac. ⁴ Ni eluñ nuyu nene ménda neanzua. Ewa qerina imi baec kéraçerasiawac qézézac éséncneç zicgézac. ⁵ Zésilaçna niñac séwinanéñ sicnaiguc qékétazac. ⁶ Ni imi baec kéraçerasiawac guae neé éséncneç, baec kisiáiguc kouterañ

nei éséncneç wangua. ⁷ Siñiiguc kic qeli kecha ama bauyaiguc maulalac nei éséncneç wangua.

⁸ Hazéchéçna eneñ kaiwe hereç zébiri qébiri wang némma meeneçesac memaqeçac wang némma éséncneç wammac niñac qacna imi saeciguc haianzu. ⁹ Sigic* newa nenena éséncneç wangu doku newa kic masina mayu momacneç neanzua. ¹⁰ Héna imi yomuhuc; Guac qeri biric zéma qeri geric imuhuc wangua. Gi ni népési yacmaguc duña gilina nuanzac. ¹¹ Naléna imi teczémañ zé mariawac amia éséncneç melemma mazac. Qézézac éséncneç zangéma kenza.

¹² Néñ Yawe gi imi hémbénaña kecanzan. Qacga imi niñqeligic hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac. ¹³ (13a) Deguc imi Zion wéséniñ wangmimiawac naléya. Nalé niñña hezac imi ducñizac. ¹⁴ Wangu welen qeçe ichéçga nini Zionac hoc banec niñac ségiséñ wangñi. Wangu imuac seito-tonaçadac imuhucya acguc siña nimmianziñ. (13b) Imuac niñac geñ yacma Zion ewa hia wammiwésémañ.

¹⁵ baera baera ic embac imi Yawe guac qacga nimma bac yandi yandi wammu. Baec séc ic kewuhéra ieneñ edamugawac eeya héimu. ¹⁶ Yawenéñ Zion miyagéma eneña edamuya qeriaiguc wininiyu imuhuc wammu. ¹⁷ Yawenéñ maqeqeya inic sosoli wang énécmima zéwelecçina memati ménda wang imuhuc wammu.

¹⁸ Haka imi biançac hicñisai ionac ogic heyu ic embac biançac hicñjimu imi eneñ Yawe mepési mimu. ¹⁹⁻²² (21) Wangu hésa ic ionac zésilaçgina nimma humuac buña qeénécmimia hulac énécmiyu. (22) Ic embac héna héna zéma héngaleñ ama areña yanda Yawe mepésimiwiñ zé toçgému nalé imuaru, (21) Yaweac qara imi Zion-iguc, wangu qac buñaya imi Yerusalemiguc zéau énécmimu niñac (19) Yawenéñ oc-muñ téréya eneña imuaru kic hiyu mayu ninicanzac. Inéñ kurumen igucneç baec héngaleñ wanganzac.

²³ Inéñ kekeç hénanawac suraiguc nuac kucna memama kekecnawac nalé imi mehotoñjyec. ²⁴ Wangu ni yomuhuc zéyi; Anutuna, Anutuna, naléna kembrañ ménda nuagicna. Guac yawunğa imi hicñisai lépaya lépaya hema emma kecmac.

²⁵ Geñ mia becneç baec gambaña hainec. Kurumen acguc méraganéñ mihicñjineç. ²⁶ Baec kurumen imi hia qahac wammac, néñ gi imi hémbénaña kecanzan. Iwawai imuhucya imi séwi usu éséncneç méiméiya wamma tegicanzac. Wangu séwi usu éséncneç hainetec wanganzan. ²⁷ Gi imi

* **102:9:** Ewa biric mihicñjima sigic naecangic.

ménda melemma imuhucyanec kecanzanj. Yawunja imi tectecgia qahac. ²⁸ Welenj qeqehécga ionac qelihécgina imi nalé séc kecmu. Qelihécgina imi wéségaiguc seligima nammu.

103

Anutuac hiyawac niñac ewa hia ac wammiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Kecec uñana, Yawe zéhiaru mina. Qerinaiguc heheya imi moczoñj qara téréya zéhiaru migic. ² Kecec uñana, Yawe zéhiaru mima, ewa hiawac burja iwarunec hahaya moczoñj imuac eluñ ménda gumac.

³ Inéñ késpedesca moczoñj augémma yanħafija moczoñj mehiaruma ⁴ kekecga imi humuc igucnec metecgé gémma goi héihéia zéma wésé nininjanéñ ic kewu opoc héigémmac. ⁵ Wanju iwawai hiabianéñ ewa siñga meséccgé gémmac. Wanju séwigawac sac qeli imi meqeligéñu kunta nei ésécnec kucgaguc wambésémanj.

⁶ Yawenéñ haka solañj wamma mema helanzj énécmimia ionac niñac wamma hazéc hécgina héna acac séhaiguc zéteccgé énécmianzac. ⁷ Imuhuc wamma hakaya Moseac muru, wanju wawanj memeya imi Israel qelihéra énézéyu niñgic.

⁸ Yawe imi wésé nininjanéñ wanj énécmima ewa hia wanj énécmima qeri biric focdac ménda niñénécmima goi héihéi kuaya qeqeya wanj énécmianzac. ⁹ Inéñ késpedescinawac nalé séc tualefic ac ménda wanjanzac. Wanju qeri biric nalé horua ménda dongéanzac. ¹⁰ Késpedes ninawac séc ménda melenj nénécmima, haka biriawac bakia howiacnec ménda melenj nénécmianzac.

¹¹ Héna imi yomuhuc; Kurumenéñj baec igucnec ou eneña hezac ésécnec, goi héihéiya imi eeya héimianzu ionac muru kuneñj yanda he énécmianzac. ¹² Baec wanjoña Is néñ Wes igucnec lakec hezac ésécnec, inéñ ac qeqe wawanjanina imi qetecgéyu lakec keñec.

¹³ Mangocnéñ nambérac héra ionac wésé nininjanéñ wanj énécmianzac ésécnec, Yawe imi eeya héimianzu imi onac wésé nininjanéñ wanj énécmianzac. ¹⁴ Inéñ séwininawac héna nimma, nini imi seitotoñj wanzinjanéñ imi niñqelima imuhuc wanj énécmianzac. ¹⁵ Baec ic kekecninawac nalé imi qézézac ésécnec. Edamunina imi baec kisiawac zariñj zuria ésécnec. ¹⁶ Imuhucya imi luhuc geriwagucnéñ qacginaiguc qeyu qahac wanju, baec kisanéñj zariñja hocanzac.

¹⁷ Néñ Yaweac goi héihéianéñ eeya héimianzu ionac hémbénañjaiguc hémbénaña hema emma kecmac. Solañj

dindinaya imi qelihécgina lépaya lépaya he énécmima kecmac. ¹⁸ Imi mia sisipac acya niñtoho wamma héna acya niñqelima wamma meanzu ionac mia imuhuc wanj énécmianzac.

¹⁹ Yawenéñ ic kewu tatacya kurumeniguc meycagéma, héngalenj kuhanéñ kecec momac yanda galengé énécmianzac. ²⁰ Kucginaguc wamma Yaweac ackuazéc meselima, ac ewaya niñtohoanzu kua meme uña ini Yawe zéhiaru migic. ²¹ Yawe welenj qemima iwac ewa siñ wamma meanzu kua meme uña ini Yawe zéhiaru migic. ²² Yawenéñ zéhicji énécmiyu baec imuaru me imuaru inéñ héngalenj wanjanzac séc kecnazu ini moczoñj Yawe zéhiaru migic. Kecec uñana Yawe zéhiaru mina.

104

Baec kurumeñ miñina Anutunéñ héngalenj wanj nénécmianzac.

¹ Kecec uñana, Yawe zéhiaru mina. Yawe Anutuna, gi imi kuneñj yanda, eega eneña zéma edamuga imi maleku ésécnec héima kecanzanj. ² Inéñ asac mararaña imi séwi usu ésécnec héima, kurumeñj imi sel hali ésécnec hérétéñj haiyu hezac. ³ Dokuiguc amayawac nandunjanéñ kumuma hosusu ézéyu kareya wanju luhuc ézéyu qeñgana wanju keñja wanjanzac. ⁴ Luhuc oporu eneña welenj qeqe icya wanju, geric oporu eneña ai icya wanzac.

⁵ Baec imi qambaña qahaiguc haimiyu hémbénaña qeñej qeha ménda wanzac. ⁶ Geñ baec imi kondunjanéñ doku yandanéñ séwi usu ésécnec hoturuna baec boña qahaiguc nanec. ⁷ Wanju geñ mia ac wammima dokunéñ néngacma keñec. Parandanja qaru foc foc keñec. ⁸ Keñu baec boñanéñ eneña baec wéñwéñgianéñ hingacma imuac me imuac zéminec séc mekemma hezac. ⁹ Wanju dokunéñ munjuc ménda hama hoturumu niñ ménda logimu zéma qañañ silic hai énécminec.

¹⁰ Yawenéñ zéyu doku hogocyanéñ baec boña wéñwéñgia séc hicinja éréma baec boña namuñj ginaiguc téfara wamma keñanzu. ¹¹ Kemma baec kisiaguc haséñj yan sécgina séc gumu énécmiyu haséñj becasic eneñj acguc negic démégina qañgararaña imi méwéçguc hiaruanzac. ¹² Sawa nei acguc imuac gijñgijñgic aségina haima ic hawaiguc tacma ewa hétéñj wanjanzu. ¹³ Inéñ ou ai amayaiguc tacma baec boña séc doku haiyu aiyawac héla imi baeciguc séccgema hezac. ¹⁴ Inéñ wanju ama yan onac qézézac zéma ic neñañ niñac zuazua yandianzac. Wanju inéñ zéyu baeciguc nene yaka hicñjanzac. ¹⁵ Icac ewa

qeriaiguc zézé ségiségi mihicnji mimia wain zéma icac kic tanera measari mimia haléc zéma icac ewa qeriaiguc kuha mihicnji mimia nene yaka imi inéh zéyu hicnjidarec.

¹⁶ Yaweac ic hésa dokunéh sécgé énécmiyu hezac. Lebanonjac yéménzéc ic imi inéh himiruru hezac. ¹⁷ Nei enej imuaru haegina haianzu. Zanzanj nei enej imi kumbu* iciguc amia mihicnjianzu. ¹⁸ Baec boña eneña imi haséh nonij ionac buña, wanju hoc bañec imi nehec qéranden ionac sangi sanjiac buña wanzac.

¹⁹ Inéh maso haiyu baec ai memeyawac naléya zéanzac. Wanju kaiwe imi naléya nimma hinjacanzac. ²⁰ Geñ mia tunumarj mihicnjina ama sinjiyu haséh yanj hénia hénia mama kenja wanjanzu. ²¹ Laion sac qelinéh neneyawac buña nesima qacma neneyawac Anutu guru héhélima kecanzu. ²² Kaiwe éréyu kemma tenjinaiguc heanzu. ²³ Duña ic enej mama kuc qema ai mema kecgic ama sinjanzac.

²⁴ Yawe ai geñ menec imi yei sasala yanda wanzac! Geñ mia ninjtegic qinjtegicganéh kekec imi moczonj mihicnjina mérianjanéh baec séc sécgéma hezac. ²⁵ Eri kondun hilanjen kunen yanda hezac. Wanju imuac qeriaiguc imi, iwawai bacginanéh héima kenja wanjanzu zéma doku yanj kunen komora hénia hénia zanjégina ménda oloñ oloñawac séc hezac. ²⁶ Zéicnénj imuac qahaiguc kenja wanjic geñ zéhicnji mimia kondun yanj oa gazagazu enej doku imuac qeriaiguc lelecgéanzu.

²⁷ Imuhucya ienen moczonj nalégina séc méndacma geñ nene gumu énécmiwésémarj ninjac guac kichihí wamma kecanzu. ²⁸ Gumu énécmina neanzu. Méraga auna iwawai hiabia sécgé énécmianzac. ²⁹ Kic tanecga musanjéna ienen zénéh hirihiri wamma kecanzu. Wanju geñ wéségina onagicna humuma baec igucnec hicnjigicac imuac munguc lilingéma kenjanzu. ³⁰ Wanju geñ unaja téréya mélina hama kekec hezac séc mihicnji énécmiyec. Wanju inéh baec séwiya imi munguc meqelianzac.

³¹ Yaweac edamuya imi hémbénaña hema emma kemmac. Yawenéh eneña ai ninjac zézé ségiségi wammac. ³² Inéh baec hénu baecnéh hirianzac. Wanju baec boña osiyu hofacnénj yacanzac. ³³ Kekecnawac séc Yawe legic héimimanj. Kic qeli kecmaj imuac sura séc Anutuna gita kulele qemimanj. ³⁴ Zézé ninijnanéh ségiségi mihicnji mimac ninjac wanzua. Ni imi Yaweac ninjac zézé ségiségi wammaj.

³⁵ Zéna kápésic ic baeciguc humuc qai wanjic, kaiziliwenj ic imuaru munguc

ménda kecmu. Kekec unjana, Yawe mepé qepési wammína, haleluya ohec wahec!

105

Mij kewunina imi hakaya hélanéñ galengé nénécmianzac.

¹ Yawe ewa hia ac ézéma qara qacma ézégic. Ic embac momac yanda succinaiguc wawanj memeya imi zéau énécmimu. ² Legic héimima i mepésigic. Haka welic welicgia wanjec imi moczonj zéau énécmigic. ³ Qara téréya mepésigic. Yawe hochoc wanjanzu imi ewa qerignaiguc ségiségi he énécmimac.

⁴ Yawe zéma kuhawac ninjekwu wanjic. Kic tanecyawac nalé séc ninjekwu wanjic. ⁵⁻⁶ Welenj qeqeya Abarahamac qelihéra, Yakoboac qelihéra, gési énécmimia ini haka welic welicgia zéma kiwi méréra zéma kuayaiguc zégégisigi ac inéh wamma meyec imuac ninjelicig.

⁷ I imi Yawe Anutunina wanzac. Iwac zégégisiginéh baec séc sécgéma hezac. ⁸ Inéh sisipac ac hicnjisai lépaya tausena imuac buña qeénécmima zéselima zéyec imi hémbénaña ninjelima kecanzac. ⁹ Imi mia sisipac ac Abarahamac zémiyec imi zéma zézé seli Isaka wammiyec imi mia. ¹⁰ Wanju inéh Yakoboac muru imi hénia acwac buña meseligiyu Israelac sisipac ac hémbénaña wanjecac hezac. ¹¹ Zéyecnénj; Ni Kanaanj baec imi ic suc qema gémba mératécgina wammac.

¹² Wanju nalé imuaru imi zanjégina sasala qahac efefia komodia dac téngéh ic kian wamma kecgic. ¹³ Kecma hicnjisai méñac murunec méñac muru, héngalenj ama areña yanda méñac murunec méñac muru kian wamma lelecgégic. ¹⁴ Néñ ic enej mebirí énécmimu ninjac ménda wai énécmiyec, hélanec ionac ninjac wamma ic kewuya ic kewuya ac geriwiguc wanj énécmima yomuhuc zéyec; ¹⁵ Nuac haléc qocgémimia imi ménda osigic, nuac tilinj tilinj ic imi ménda mebirigic.

¹⁶ Inéh baec imuaru béti zéhicnji énécmima saméh padi imuac ura imi moczonj hézénjégýu qahac wanjec. ¹⁷ Béti igucnec anjéngina timanj zé ic méñ méliyu walacgina mema kenjec. Qara imi Yosefe, welenj qeqe buña qeyu, mambonj mema wagicma kenjic. ¹⁸ Hénaya imi iwawai sou zéracugnénj kima heyec. Séwiya* imi senj hésanéñ dérécgé migic heyec.

¹⁹ Yaweac ackuazécnénj hélaguc wandacmac nalé imuac sura séc, Yaweac ackuazécnénj† Yosefe manam batuc wanj mimanec kerec. ²⁰ Keru baec imuac

* 104:17: Me yéménzéc. * 105:18: Hebraio aciguc; Kekec unjana. † 105:19: Ackuazéc inéh gauiguc hémma ninjec imi manam batuciguc ménda waima ninjénjégýec.

ic kewunéh icya mélimima hulacmiyec. Baera baera ic embac ionac ic kewunéh imuhuc wammiyec. ²¹⁻²² Ic kewu inéh enjeya ewa siña méndacma galeñ ichéra dérécg énécmima hésa amaiguc onopocma ic yanda ninjegic qinjegic ku énécmimac zéma Yosefe oporu hénggaleñ ama areña yanda imuac galeña wamma iwawaiya moczoñ galeñgýec.

²³ Nalé imuaru Israelnéñ† Izipte baeciguc kereñec. Yakobonéh§ Ham baeciguc** ic kian kerec. ²⁴ Yawenéh Israeiac ic embachéra imi kuneñ yanda mesai énécmiyu kucgina imi hazéc hécgina ionac kucgina ogirec. ²⁵ Wanu Anutunéh hazéc hécgina ionac ewa qerigina melen énécmiyu ic embachéra ionac mézétiti wan énécmigic. Anutuac welen qeqe ichéra diwi qiwilñ wan énécmigic. ²⁶ Wanu welen qeqe icya Mose zéma ic gésimimia Aron méli érécmiyec. ²⁷ Ieren imi ic embac ionac suginaiguc asé kiwiyawac haka énézýic hénggic. Ham baeciguc haka welicwelicgia wanoc. ²⁸ Yawenéh tunumañ méliyu sinjindéngýec. Wanu ieren ara qema ninthoñic ²⁹ Anutunéh doku melemma sac mihicñima lambéc unuhumadarec. ³⁰ Wanu baec imuaru tananéh sasala saima sécgéma kecgcic. Ic kewuhécgina ionac ama qeriaiguc acguc sécgéma kecgcic. ³¹ Yawenéh zéyu sék tunagucnéñ hagic. Wanu baec yanda imuac qeria séc imiñ sasala sécgéma kecgcic.

³² Kiawac melemma komboc luhuc hai énécmiyu mayec. Wanu buñ parandan geric bélanagucnéñ baecgina séc qocgé énécmiyec. ³³ Qocgéma ionac wain ic hésa zéma fik ic qeyu humudarec. Wanu ic hésa lelec lelec imi héiyu madarec. ³⁴ Yawenéh zéyu gaoc zéma kambin enej gelec malec qahac harégic. ³⁵ Haréma baec imuac zuazua moczoñ nedacma aiiguc héla gocmia heyec imi nedacgcic. ³⁶ Yawenéh baec imuac méréc merac moczoñ unuyu humudacgcic. Ienen imi ionac séwiginawac kucya imuac hénihénia.

³⁷ Wanu ic embachéra énézýu siliwa goli medacgcic onagiru érégcic. Wanu areña areña séc méñnéñ méñ météqététañ méñ ménda wanñic. ³⁸ Izipte ic enej ionac zénéñ hirihiri wanñic imuac niñac waima hagic ségiségi wanñic. ³⁹ Yawenéh hosusu imi kaiweiguc amiaginawac, wanu geric bélanja imi sinjiiguc asahaginawac lémbéc énécmiyec.††

⁴⁰ Wanu ienen zéwelecgic zéyu koneñ nei hagic. Wanu kurumen nene mayu negic sécgé énécmiyec. ⁴¹ Wanu banja kuaya

auyu doku mama baec kéra kérasiaiguc doku téfara ésécnec hama keñec. ⁴² Imi mia enjeya ackuazéc téréya zéma welen qeqeya Abaraham ninqelima imuhuc wan énécmiyec.

⁴³ Ic embachéra wan énécmiyu ségiségi wamma mama hagic. Gési énécmimia ienen legic héima mama hagic. ⁴⁴ Hénggaleñ ama areña yanda yanda imuac baec imi onagicma énécmiyec. Baera baera ic embac ienen ai yanda mema mihicñigic imi moczoñ ionac buña qeénécmiyec. ⁴⁵ Imi mia ienen héna ac imi ninthoma zézé seli ac imi méndacma niñac imuhuc wan énécmiyec. Haleluya ohec waheç!

106

Israeiac képésic.

¹ Haleluya, Yawe imi hiabia. Wanu goi héihéiya imi hémbénaña. Imuac niñac ewa hia ac ézégic. ² Mérénéñ Yaweac wawan meme kuhaguc imi hia énézéma qac buñaya moczoñ hia zéau énécmimac? ³ Hénggaleñ wawanawac héna ac tohodacma nalé séc haka solaña wanjanzu imi enej ségiségi ginaguc.

⁴ Yawe, ic embachéçga ewa hia wan énécmiwésémañ nalé imuaru ni ninqeli néna. Anjénggina tiwésémañ nalé imuaru nuac hanémbésémañ. ⁵ Wainénna guac gési énécmimia ienen mériañginaguc kecgcic inicmañ. Inicma hénggaleñ ama areña yandagawac mératéc buña niñac ségiségi wamma mératécgawac zézé ségiségi wammañ.

⁶ Nini yanda hécnina wanñic éséc haka biria wamma kaizilwiweñ wamma képésic mihicñiyiñ. ⁷ Yanda hécninanéh Izipte baeciguc hakaga welic welicgia imuac hénia ménda ninjegicma goi héihéiga yanda imi ménda ninqelima konduj, konduj pésia imuaru ac qeqe haka wanñic.

⁸ Wanu Yawenéh enjeya qac buñaya niñac wamma anjénggina tiénécmiyec. Imi mia kuha yanda imi énézýu héñtegicmu niñac imuhuc wan énécmiyec. ⁹ Imuhuc nimma konduj pésia imi ac wammiyu focdac ziggyu ic embachéra onagiru konduj dumuc sira imi baec kérákérasia ésécnec tima hagic. ¹⁰ Imuhuc wamma hazéc hécgina ionac méragina igucnec anjénggina tiénécmima ununesi wan énécmigic ionac méragina igucnec bojhéré meénécmiyec. ¹¹ Wanu hazéc hécgina imi mia dokunéh hoturu énécmiyu moczoñ humuqaigic méñnéñ méñ ménda kerec. ¹² Imuacnec ienen ackuazéc imi ninzéngéma legicya héimigic.

† 105:23: Yosefec manñoc. § 105:23: Israeiac qara wahala. ** 105:23: Izipte ic ienen Hamac qelihéra hénia imuac niñac Iziptec baecac qacma Ham baec zéañgic. (Hén 10:6) †† 105:39: Hebirairo aciguc; Hoturu énécmiyec.

¹³ Wanju ienen nalé sosola ménda wanjuc haka imi eluj unuyu iwac zéaren arenjiawac ménda mambéc wanjic. ¹⁴ Imuhuc wamma baec kéra kérésiaiguc hémbaoc kunerj yanda wamma baec sakasacya imuaru Anutu batucgégic. ¹⁵ Yawenénj zéwelecgcic séc énécmiyec, néj kekec unjaginawac imi hafi mihicnj énécmiyu zanjgéma kejec.

¹⁶ Ienenj baec mérj tacyac wanjic imuaru Mose zéma Yaweac météré ic Aron iorac nimbupuc wanjic. ¹⁷ Imuhuc wanjic baecnénj téma Datan qécgég mima Abiramac tohotoho ichéra imi hoturu énécmiyec. ¹⁸ Wanju geric bélanjanénj tohotoho ic tunj imi késama onodarec.

¹⁹ Ienenj Horep baec bonjaguc burumakao merawa ireha meyacgégic. Goli opépélima qocgéma memeya baniara imi mepésimigic. ²⁰ Imuhuc wamma Anutuac asac mararanj imi melenjic qézézac nema kekeru burumakao tanec wanjic. ²¹ Izipte baeciguc haka kunerj yanda wanjic anjénj titi minjina Anutu imi eluj unuyec. ²² Inénj Ham baeciguc kiwi méréra zéma kondunj pésiaiguc haka welic welicgia wanjic imi mia. ²³ Imuac Yawenénj unuhumumarj zéyec, néj gésimimia Mosenénj Anutu zéma icembac héra téamuma nangic imuac sugcnaiguc Anutuac wésiaiguc namma ménda unumac nijac qeri biria mebélacgégyc.

²⁴ Wanju ienenj ackuazécya ménda ninzénjgéma baec hiabia imi mematiti wammigic. ²⁵ Haliginaiguc zébiri qébiri wamma Yaweac ackuazéc imi ménda ninjtohogic. ²⁶ Imuhuc wanjic inénj zéselima zéyec; Nejj wanj énécmiwa baec kéra kérésiaiguc maunudacmac. ²⁷ Wanju qelihécgina imi héndénj énécmiwa baera baera ic embac ionac sugcnaiguc kemma maunudacmac.

²⁸ Ienenj Peol baec bonjawac Baal iwac muru toroqema baniara kekecyu qahac imuac wamma nene saménj ohai wammigic imi mema negic. ²⁹ Imuhuc wamma wawanj meme iminénj Minj Kewu qeri biric yanda mihicnj migic yanj hafi humumianénj saima énépésiyec. ³⁰ Nalé imuaru Pinehasinénj yacma Anutuac ewa sinja méndacma acqeqe ic imi bakia melej énécmiyu saec bunja imi tecgégyc. ³¹ Imuhuc wanju Anutunénj iwac ninju ic solanja wanjic imi hémbénaña ninjacgégwinjac hezac.

³² Wanju ienenj imi Meriba dokuiguc Yawe qeri biric mihicnj migic haka imuac ninjac wamma yéwéri ménj Moseac muru hicnjimiyec. ³³ Imi mia ienenj Anutuac unjawac ac qeqe wammigic Mose imi kua tasianénj ac sicsaocya zéyec imuac ninjac imuhuc hicnjyec.

³⁴ Wanju ienenj Yaweac zézé seli imi ménda tohoma ic enia ménda unugic. ³⁵ Imuhuc wamma iniguc momacnec tacyac wamma hakagina biria imi ninjarenjgéma késagic. ³⁶ Késama baniarawac ireha imi mepésigic iminénj ionac muru bétac éscnec wanjic. ³⁷ Ienenj nambérac hécgina baniarawac mulu bunja hai énécmigic. ³⁸ Sac solanja kápésicya qahac, nambérac héra ionac sac imi qocgéma Kanaanj ic ionac baniarawac mulu bunja hai énécmigic baec imi sac iminénj mezapi qeyec. ³⁹ Ienenj imi wawanj meme iminénj mezapi qeamuma kaiseroac haka wanjic.

⁴⁰ Hénia imuac ninjac Yawenénj eneya ic embachéra qeri biric kunerj yanda ninjénécima eneya bunja mézétiti wanj énécmiyec. ⁴¹ Imuhuc nimma baera baera ic embac ionac méraginaiguc onoporu mézétiti wanj énécmianzju imi onac méra bacginaiguc kecgic. ⁴² Hazéhcégina ienenj helanzj énécmigic ionac méra bacginaiguc welenj qeqe ic kecgic. ⁴³ Yawenénj hatac sasala mehiaru énécmiyec, néj nininjina qarinj qarinjia méndacma andé qegic. Wanju enjanj kápésic ninjac memaénéc mimia wanjic.

⁴⁴ Wanju Yawenénj ionac qachéhéli imi ninjénécimiyec nalé imuaru zénanjgé énécmiyec. ⁴⁵ Wanju ionac ninjac wamma sisipac ac imi ninjqelima goi héhéhiya zékérnjaguc imi méndacma ewaya melenjic. ⁴⁶ Melemma ionac wanj énécmiyu hési ic énépésigic ienenj moczonj ewa biric wanj énécmigic.

⁴⁷ Yawe Anutunina anjénjnina tima baera baera igucnec tocgé nénécmima qacga téréyawac ewa hia nimma qac bunjaga mepési gémbinj.

⁴⁸ Yawe Israelac Anutu hémbénaña igucnec hémbénaña mepésimigic. Ic embac momac yandanénj 'Hélcacnec!' zému. Haleluya ohec wahec!

Kiwi 5

107

(Legic 107–150)

Anjénjina tiyu ewa hia ac zégic.

¹ Yawe imi hiabia, wanju goi héhéhiya imi hémbénaña imuac ninjac i ewa hia ac zémigic. ² Yawenénj bonjhéré meénécmiyu kecju imi enenj imuhuc zému. Ini Yawenénj hazéc hécgina ionac méragina igucnec mulu meénécmiyec. ³ Baec wanjona Is, Wes, Saut zéma Not igucnec tocgé énécmiyec.

⁴ Baec kéra kérésiaiguc rouc wamma tacyacwac taunja ménj ménda mihicnjima ⁵ nene doku ninjac humugic déménjina

kérakérasia wanjec. Wanju imuac niñac kekec uñaginanéh kuc mama wandacgic. ⁶ Imuac ienen qeri yéwéc nimma Yawe qachéhéligic yéwéri igucnec metecgé énécmiyec. ⁷ Wanju héna dindiña mihicñi énécmima tacyacwac tauñ méñgigina kemma onoporec. ⁸ Yaweac goi héihéi zéma baec ic onac niñac wamma haka welic welicgia inéh wanjec imuac niñac i mepésimigic. ⁹ Inéh doku niñ humuanzu imi mesécgé énécmima yaka niñac humuanzu imi iwawai hiabia gumu énécmianzac.

¹⁰ Tunumanj zéma humucac amiaiguc tagcic yéwéri zéma senj méñanéñ dérécgé énécmiyu keczu imi ¹¹ Anutuac ackuazéc andé qema eneña miñinawac ewa sinj imi mematiti wanjic imuac mia imuhuc hicñi énécmiyec. ¹² Imuac zérabéra yéwéria mihicñi énécmiyu maunuyec, néñ méñnéñ méñ méra ménda énécmigic. ¹³ Imuaru ienen yéwéc qeriaiguc Yawe qachéhéligic, inéh zérabéra igucnec añgéhigina tiyec. ¹⁴ Inéh tunumanj zéma humucac amia igucnec énépésima hésa dérécgé énécmima heyec imi qésérñ bororónanec madarec.

¹⁵ (15a) Yaweac goi héihéi zéma haka welic welicgia baec ic onac wanjec imi zéma ¹⁶ inéh nagu aijnéh memeya imi qésémma aijn wétéya imi kuyec imuac wamma ^(15b) i ewa hia ac zémigic.

¹⁷ Tosara imi acqege wamma ic diwi qiwiliña wamma kecgic. Kecma késpedesigina niñac zérabéra mihicñigic. ¹⁸ Ienen imi nene yaka moczõñ héñacya mema kecma humucac sanjulanjiguc hosucgéigic. ¹⁹ Nalé imuaru ienen yéwérigina niñac Yawe qachéhéli wammigic. Wanju inéh helanzí énécmiyec yéwéri imuacnec añgéhigina tiénécmiyec. ²⁰ Inéh ackuazécya mélima humucac déc igucnec metecgé énécmiyec.

²¹ Yaweac goi héihéiya imuac ewa hia ac zémigic. Haka welic welicgia ic onac wanjec imuac ewa hia ac zémigic. ²² Ewa hiawac mulu haimima zézé ségiségiac legic héima wawanj meme Yawenéh wanjec imi ic embac momac yanda énézégic.

²³ Tosara zéiciguc kemma kondunj yandaiguc nénnagémba ai meanzu imi enej ²⁴ Yaweac wawanj meme zéma haka welic welicgia kondunj hiñgac hiñgaraiguc héñgic. ²⁵ Yawenéh zéyu luhuc selianéh yacma kondunj temboña meyarec. ²⁶ Yaru ienen ou kurumenjiguc emmaguc duña emu dumuc siraiguc hiñgacgic. Wanju haka iminéh tericgé énécmiyu ewa qerigina imi pépélíma mayec. ²⁷ Wanju ienen tendin tendin kemma qekenj qeha wamma duña wainj dokunéh wanj énécmiyu wananzu ésécnec sicsaoc qasikenj qasiha wanjic niñtegic qinñtegicgina aulanjéyec. ²⁸ Wanju ienen niñ yéwéríma Yawe qachéhéligic yéwéri helanzí énécmimia imuacnec

metecgé énécmiyec. ²⁹ Wanju luhuc selia imi ézéyu néñ qema qahac wanju kondunj temboña ézéyu néñ qeyec. ³⁰ Néñ qeyu ienen bénzénj kekec imuac ségiségi wanjic Yawenéh zéic ala imuaru me imuaru kembinj zé niñkumuma kecgic imuaru onagicma kenanzac.

³¹ Yaweac goi héihéi zéma haka welicwelicgia ic onac wanjec imuac ewa hia ac zémigic. ³² Ic embac azoazoroiguc i mepési mima galen ionac azoazoroiguc legic héimigic.

³³ Yawenéh doku téfara melemma baec kérakérasia mihicñianzac. Wanju doku hogocya melemma baec témbañja mihicñianzac. ³⁴ Tacyachéra ionac biria niñac baec halécya melemma baec kérakérasia mihicñianzac.

³⁵ Wanju baec kérakérasia melemma doku zékéh mihicñima baec témbañja melemma doku hogocya mihicñianzac. ³⁶ Wanju maqeqeya imi imuaru onoporu tacyacwac tauñgina meanzu. ³⁷ Wanju aiguc iwawai gocmia qesama wainj ai galenjéma héla mihicñianzu. ³⁸ Wanju mériañ mihicñi énécmiyu zañgégina saima sasala wananzu. Wanju ama yanjhécgina zañgégina imi ménda maanzac.

³⁹ Wanju duña muñguc yéwéri helanzí énécmimia zéma zérabéra zéma yanhafinéh wanj énécmiyu zañgégina maanzac. ⁴⁰ Yawenéh galen ionac qacginaiguc gamu qolacgé énécmima baec kérakérasia héna qahac imuhucgenj onoporu rouc wananzu. ⁴¹ Wanju néwéc maqeqeya imi météqététanj igucnec meyac énécmima sac taséhéra rama tuñ ésécnec mesai énécmianzac. ⁴² Ic dindiña imi haka imi hémma zézé ségiségi wananzu, néñ ic biria momac yanda enej enañ kuagina wézéc qema ac qahac kecgic.

⁴³ Enañ niñac niñgic niñtegic qinñtegic ginaguc wanzuiguc Yaweac haka imuhucyawac héñsolima iwac goi héihéi imi niñtegicgic.

108

Méra mimac niñac Anutu ewa hia ac zéma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Anutu, ewa qerina imi kenqe haqeya qahac, qeri uñana moczõñnec legic héima mepési gémmañ. ² Gita kulele zéma wanjoñna, ini yacgic. Ni gianjanja imi mindiwa yacmac. ³ Yawe ni ic embac momac yanda ionac sugcinaiguc ewa hia ac gézéma baera baera ionac sugcinaiguc gi mepési gémmañ. ⁴ Guac goi héihéiga ou kurumenjiguc kunen yanda wanzac. Wanju guac haka héla iminéh ou hosusu igucgenj sécgéma hezac.

⁵ Anutu, ou kurumenjiguc meyac géñgéhña wammac. Asac mararanga imi baec séc

ic embac ionac qacginaiguc meycyara wammac. ⁶ Méra héiganéj anjéjna tima zéweleca nijna. Goi héihéi wañ énécmianzanj ionac muru anjéj titi hincjamac.

⁷ Anutunéj ocmuñ téréyaiguc zézac. Ni técgéma técgéma aria memañ. Sekem méndemma Sukot baec wéjwéngia imuac qétéya memañ. ⁸ Gileate imi nuac, Manase imi acguc nuac, Eferaim imi nuac orucnawac opoc selia. Yuda imi héjgalerj ainawac qarucya wanzac. ⁹ Moap imi nuac doku naec pakeya wanzac. Edomiguc nuac héna usuna giliwa hemac wañ Filisitia qahaiguc ni hérianj haimañ.

¹⁰ Méréneñ nuagima ama neuj kiropo seliaguc imuaru keremmac? Méréneñ Edomac héna nézéyu hémmañ? ¹¹ Anutu gi imi wai nénécmizanj me? Anutu gi imi némac niñac téjgij icnina iniguc momacnec ménda keñanjanj? ¹² Méra nénécmina hazéhcénina unuwij. Baec icnéj méra nénécmigic gorosonja wañanjanj. ¹³ Nini Anutuaru héima namma bac yandi yandi qahac kembij. Inéj hazéhcénina tidacgé énécmimac.

109

Zésolanima hazéhcéra bakia zéraguc meénécmimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galenjawac; Dawidiac legic zéra.) Nuac mepé qepésiac Anutu, acga ménda gaiyu. ² Ienej imi kua biria zéma kua ikora anjéma ni zébiri néñzu. Ezelanjina ikoranéj ac wañnéjanzu. ³ Wañ mézétiti ac wamma helanji némma hénia qahaciguc zébiri qébiri wannénzu. ⁴ Ni imi ala wañ énécmianzu néj ienej imi néwéc hazéc wannénzu imuac ni zéweleac sac wañanjanj. ⁵ Ienej haka birianéj hakana hiawac bakia melenj néñzu. Wañ nuac ala siñnawac bakiaiwac mézétiti wañ néñzu.

⁶ Ienej yomuhuc zéjic; Kaijiliwenj icac mériaiguc opocna helanji mimac. Hazécya mihicij miina méra héiyaiguc namma aciguc opocmac. ⁷ Aciguc emmac nalé imuaru waina kápésicyaguc zémimia wammac. Waina zéwelecyac acguc melemma kápésicya wammac. ⁸ Kekecyawac yawuñ imi meducjima ai buñaya imi wagicma ic tosara énécmina. ⁹ Waiénécmina nambérac héra ienej gupañ merac wandacmu. Inijn imi malé wammac. ¹⁰ Nambérac héra enej lelegéma yaka niñac zéqesi énécmima kecmu. Amagina kisiya wañ waima méteqététanj wamma kecmu.

¹¹ Soukiwa kosia meme icnéj iwawaiya moczonj wagicmu. Iwawai inéj kuc qema mihicjyec imi ic tosanéj medacmu. ¹² Ic méjnéj méj iwac ewa hiawac susucnec ménda wammimac. Gupañ merachéra

ionac méjnéj méj ewa biric ménda wañ énécmimac. ¹³ Qelihéra humuqai wandacmu. Kecma qacgina imi moczonj eluj unudacmac.

¹⁴ Yawe imi yandahéra ionac kápésic imi nimmanec kecma. Neñgocginawac kápésic imi ménda auna. ¹⁵ Kápésicgina imi nalé séc Yaweac wésiaiguc waina hemac. Qac buñaya imi auna baeciguc qahac wammac. ¹⁶ Imi mia inéj goi héihéi wañénécmiawac haka imuac niñ éréhéc ménda wamma maqeqeya zéma méte qététanj zéma ewa biric mihicjima kecanzu imi ununesi wamma unuhumamaj zé wañec imuac mia imuhuc zéziñ.

¹⁷ Inéj siña nimma saec ac énézéyec. Wañ iminéj eneya muru liliñgéyec. Mérianj ac zémanj zé mézétiti wañec imuac mérianjnéj héñacya mema lakec keñec. ¹⁸ Inéj séwi usu héianzanj éséc saec ac wañ énécmiyec. Wañ saecnéj doku ésécnec qeriaiguc hiñgaru haléc ésécnec sira mézécgéma késayec. ¹⁹ Wammina saecnéj séwi usu zéma rikunja ésécnec nalé séc héi ziki wañ hemimac.

²⁰ Qeri uñana hazéc wammima zébiri qébiri imuhuc wammianzu ionac imi Yawenéj bakia imuhucyanec melenj énécmimac niñac wanzua. ²¹ Yawe qacga niñac wamma goina hiabianec héina. Guac goi héihéiga hiabia imuac niñac wamma metecgé néna.

²² Ni imi maqeqeya méteqététanj wamma kecba ewa qerinanéj birizac imuac mia. ²³ Kekecna imi mariyawac amia ésécnec melemma mazac. Wañ gaoc dac imuhucya luhucnéj mihilanjéyu kenzu ésécnec efefianec kenjac. ²⁴ Nene sigi kecba simijnja kuha qahac séwina mazac. ²⁵ Ni imi ionac zébiri qébiriac buñ wanzua. Ienej ni némma oruc gilianzu.

²⁶ Yawe Anutuna, méra néjna goi héihéigawac niñac ni metecgé néna. ²⁷ Imuhuc wanna ienej haka iminéj guac mérago wanzac imi héntegicmu. Yawe geñ imuhuc wañ nénnec imi niñtegicmu. ²⁸ Ienej saecnec sac zénemmu, néj geñ mia mérianj mihicij némbésémanj. Ienej hazéc wañ némma yacmu imuaru gamugina mihicjimu, néj guac wlenj qeqega imi ségiségi wammaj. ²⁹ Wañénécmina hazéhcénina ienej zébiri qébiri séwi usu ésécnec héima kecmu. Gamugina imi sanjeña maleku ésécnec he énécmimac.

³⁰ Ni kuananéj Yawe ewa hia kuneñ yanda zémima ic embac tuñaguc ionac succginaiguc legic héimamaj. ³¹ Inéj maqeqe icyawac méra héiyaiguc nammac. Namma iwac qeri uñayawac kápésiraguc zéwiñ zé wanzu ionac méragina igucnec anjéña timac.

110

Anutuac hofac oo ic hélanéj, ic kewu waj énécmimac.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawenéj Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi mérana héiyaguc tacnanec ni hazéchécgá hénagaiguc héná titigawac buña onopocmanj.

² Yawe geñ Zion igucnec ic kewu qarucga kuhaguc imi mérana kemmac. Miñ Kewu gi hazéchécgá sugcinaiguc inicgaleñ wambésémañ. ³ Héñgaleñ kucgawac naléiguc hénáorinj hécgá séwi usu météré mimiaguc ségiségi wamma welenj qema kegcic. Gianj gianjawac héri igucnec sac qelihécgá séñérec ésécnec hicñjima guac muru hamu. ⁴ Yawenéj zéselima méñzé méñzéya ménda wanjanzac. Inéñ mia yomuhuc zéyec; Gi Melikisedekac^o areñ méndacma hofac oo ic hémbénaña wambésémañ.

⁵ Miñ Kewuna guac méra héigaiguc keczac inéñ qeri geric nimmac nalé imuaru ic kewu momac yanda unuyu wizi kukuginaguc wandacmu. ⁶ Baera baeraiguc zégési énécmiyu qamocnéñ ionacmuru sécgéma hemac. Orucgina qéséma unudacmac. ⁷ Unudacmaguc héná gñjñjaguc doku téfara nema usuña meqelima oruha meyacmac.

111

Anutuac ai welic welicgiawac mepésimiyec.

¹ Haleluya, ni ic solañ dindiña ionac azoazoroiguc zéma hénáorinj ionac azoazoroiguc ewa qerina moczoñnec Yawe ewa hía ac ézémanj. ² Yawéac wawanj memé imi kunéñ yanda, imuac ségiségi wanjanzu imi enéñ moczoñ hénia imuac niñarenj géanzu. ³ Wawanj memeya imi eeya enéña, héñgaleñ kuc buñayaguc. Wanju solañ dindiñanéñ hémbénaña heanzac.

⁴ Haka welic welicgia imi ic embac wanj énécmiyu niñqelimanec keczu. Yawe imi ewa hía wanj nénécmima goi héhéi wanj nénécmianzac. ⁵ Yawe imi eeya héimianzu ionac nené yaka gumu énécmima sisipac acya hémbénaña nimmanec kecmac. ⁶ Inéñ baera baera imi ic embachéra énécmima wawanj memeyawac kuha énézény héñgic.

⁷ Mériawac wawanj memé imi héla zéma gésigési aiya imi solaña. Héna acya imi niñkinzéñaguc. ⁸ Imi mia hémbénañawac buña qemimía, wanju ewa héla zéma solañ dindiñanec wamma memeya. ⁹ Yawenéñ ic embachéra bonhérec meénécmima sisipac ac hémbénañawac buña kumu énécmiyec. Imuac niñac qara imi téréya zéma welic welicgiaguc.

^o 110:4. Hén 14:18, Heb 7:3

¹⁰ Yawéac bac yandi yandi wawanja imi niñtegic qñtegitac hénihéna wanzac. Héna acya niñtoho wanjanzu imi enéñ moczoñ niñtegic qñtegitac ginaguc. Yawe mepé qepésíac haka imi ionac muru hémbénaña heanzac.

112

Ic solañ dindiñawac muru ségiségi hemimac.

¹ Haleluya, Yawe eeya héimima héná acyawac ségiségi kunéñ yanda wanjanzac inéñ zézé ségiségiyaguc. ² Qelihéra ienéñ baeciguc kucginaguc kecmu. Ic solañ dindiña ionac qelihécgina ienéñ zézé ségiségi ginaguc. ³ Amayaiguc mériañ hemimac. Hakaya solañ dindiñanéñ hémbénaña hemimac. ⁴ Ic solañ dindiña ionac imi tunumañ qeriaiguc asac marararñéñ éréanzac. Asacmararañ iminén ewa hía zéma ewa biric zéma haka solañ dindiña wanj énécmianzac.

⁵ Ewa hía wanj énécmima iwawaiyanéñ ic tosara méra énécmianzac imi hiaruanzac. Inéñ ai memañ zé héná ac séciguc dindiñanec meanzac. ⁶ Inéñ qekez qehaya qahac. Ic solaña imi hémbénaña niñqeli mimia wammac. ⁷ Inéñ gezac qézéñ ac biriawac bac yandi yandi ménda wanjanzac. Ewa qeria imi Yawéac héima nanju waizalaña qahac. ⁸ Ewa qerianéñ seligima heyu zénéñ hirihiri ménda wammanec keru Hazéchéra bakia megic inicmac. ⁹ Inéñ iwawaiya méndemma maqeqeya ionac énécmiyec. Haka solaña imi hémbénaña heyu iliha imi zézé bipiyaguc meyac mimia wammac. ¹⁰ Kaiziliweñ ic imi haka imi hémma aric aric kima pépélma qahac wammac. Kaiziliweñ ic ionac ewa siñgina imi gorosña wandacmac.

113

Anutunéñ météqététan wamma kecanzu i méra énécmianzac.

¹ Haleluya, Yawéac welenj qeqehéra, Yawéac qara mepésigic!

² Degucmuacnec hémbénaña Yawéac qara mepésigic. ³ Baec wanjonja Is igucnec Wes ac séc Yawéac qara mepési mimia wammac. ⁴ Yawe imi baera baera moczoñ yanda imuac qacginaiguc enéña keczac. Edamuya imi enéña ou kurumenjiguc hezac.

⁵ Méréneñ Yawe Anutunina éséc? Inéñ ou enéña keczac. ⁶ Wanju enéyaoc memaamuma kiwa hiyu mayu baec kuruménj héñanzac. ⁷ Hémma maqeqeya seitotonj igucnec meyac énécmima météqététan

ic munğuc senduruñ igucnec meyac énécmianzac. ⁸ Wañu onoporu ic kiwa, ic embac ionac galenñécgina iniguc momacnec nanjanzu. ⁹ Wañu embac héfiña mehiaru miyu amaiguc bénzérñ kecma nambérac héra mihicñima neñgoc wañ énécmima ségiségi wamma kecanzu. Haleluya, Yawe mepésigic.

114

Anutuac haka welic welicgia.

¹ Israel, Yakobo zémimia iwac ic embachéra ieneñ Izipte baeciguc acgina méñ zéangic ionac murunec éregic.* ² Nalé imuaru Yuda imi Yaweac ocmuñ téréya wanec. Israel imi iwac ama baera wanec.

³ Konduñ imi hémma néngacma keñec. Wañu Yodan doku acguc héréma andé andé keñec. ⁴ Baec boña imi eneñ rama iwa ésécnec técgéma aria megic. Baec boña komoc komoc imi rama merawa ésécnec imuhuc wañgic.

⁵ Konduñ doku gi némac niñac néngacma keñec? Yodan doku gi némac niñac héréma andé andé keñec? ⁶ Baec boña imi némac niñac rama iwa ésécnec técgéma aria megic? Baec boña komoc komoc imi némac niñac rama merawa ésécnec técgéma aria megic?

⁷ Baec ini imi miñ kewuninawac kiwaiguc, Yakoboac Anutu iwac wésiaiguc zénérñ hirihiri wammu. ⁸ Inéñ baña hilaneñ melemma doku zékérñ mihicñima hoc selia melemma doku hogocya mihicñianzac.

115

Anutu imi kuneñ yanda.

¹ Yawe, goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niñac guac qacgaiguc edamu yanda hemac. Nonac muru qahac, nonac muru qahac, guac muru hegémnac. ² Némac niñac baera baera ic embac ieneñ Anutuginia dimia zéma zédesi wañ nénécmianzu?

³ Anutunina imi kurumenjiguc kecma imuac me imuac siña hemizac séc wañanzac. ⁴ Néñ ionac* baniara imi siliwa zéma goli mema ic onac méraginaneñ memeya. ⁵ Kuaginaguc, néñ ac zézégina qahac, kicginagucnéñ kic hihigina qahac. ⁶ Gezacginaguc, néñ ac nimmuac séc qahac. Sunğuruñ ginaguc, néñ wéréña nimmuac séc qahac. ⁷ Méraginaguc, néñ késa nimmuac séc qahac. Hénaginaguc, néñ keñha wammuac séc qahac. Wañu déménginaguc, néñ ewa hétérñ wammuac séc qahac. ⁸ Baniara meyacgéanzu imi

eneñ zéma imuaru héima nanjanzu imi eneñ moczoñ imuhucyanec.

⁹ Israel, Yaweac muru héima nammu. Inéñ méra énécmima saiwa wañ énécmianzac. ¹⁰ Aronac ama momachéra ini, Yaweac muru héima nammu. Inéñ méra énécmima saiwa wañ énécmianzac. ¹¹ Yawe eeya héimianzu ini, Yaweac muru héima nammu. Inéñ méra énécmima saiwa wañ énécmianzac.

¹² Yawenéñ niñnécmima mériañ mihicñi nénécmianzac; Israelac ama imuhucyanec, Aronac ama imuhucyanec. ¹³ Kuneñ komora momacnec Yaweac muru héima nanjanzu imi onac mériañ mihicñi énécmimac.

¹⁴ Yawenéñ ini zéma qelihécgina séc méñ meemma mesai énécmimac niñac wanzua. ¹⁵ Ini imi baec kurumeñ zéyu hicñiyec Yawenéñ mériañ mihicñi énécmimac niñ wanzua.

¹⁶ Kurumeñ imi Yaweac buña. Wañu baec imi ic neñañ buña qenénécmiyec. ¹⁷ Humuc icnéñ Yawe mepési mimuac séc qahac. Mérénéñ hiñgacma néñ qema hema hia mepési mimac. ¹⁸ Nini imi deguc muacnec hémbénaña Yawe mepési miwiñ.

116

Hafiya hiaruyu ewa hia ac ézéyec.

¹ Yawenéñ ac ewana zéma zéwelečna selia niñnénganzac imuac ni siña niñanzua. ² Gezac qema niñnéñec imuac kekecnawac séc zéwelec wammimaj. ³ Humucac hésanéñ dérécgé néñu kicsuanjac zéra béranéñ nuac muru hayu zérabéra zéma ewa biric mihicñiyi. ⁴ Wañu ni Yaweac qaraiguc yomuhuc zéweleri; Yawe zéwelec géñzua qeri uñana metecgé némma.

⁵ Yawe imi ewa hia zéma solañ dindinayaguc. Anutu imi goi héihéiyaguc. ⁶ Yawe imi ic ewa éréhéc ménda wawaña galengé énécmianzac. Ni mematiti wañ nénéñawac kecha anğéñna tiyec. ⁷ Kekec uñana, liliñgéma hama bénzérñ kecbésémañ. Yawenéñ goihéihéi wañgénzac.

⁸ Inéñ kekec uñana imi humuc igucnec zéma kicna imi kic masi igucnec, wañu hénana imi qonzonon igucnec metecgé néñec. ⁹ Kekecninaguc kecanziñ baec yomuaru ni imi Yaweac wésiaiguc keñha wammañ. ¹⁰ Ni yéwéri kuneñ yanda mihicñizua imuhuc zéma keru nalé imuaru ninzégéma keru. ¹¹ Focdac imi ménda sécgéyu ic momac yanda imi ikoc ic zéyi.

* **114:1:** Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunéñ zémimia. Ic embac acgina méñ zéanzu imi Izipte ic ionac imuhuc zézac. Kembraña 2 iguc Yakoboac qelihéra qacgina qacma Yuda zéma munğuc melemma Israel zézac. Yakobonéñ Yudawac mériañ ac sasala zéma arenñ imuacnec ic kewu sasala hicñimac zéyec imi niñqelimu. * **115:4:** Izipte ic ionac.

¹² Ewa hiawac buña Yawenéh nérjec imi némac iwawainéh bakia melenjimanj?

¹³ Ni kekecna anjgéh tinénéjyawac sokoc mema Yaweac qara qacma ¹⁴ Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaiguc zézé selinawac tasia imi Yawe melenjimanj. ¹⁵ Météré ic méjnéh humuyu Yawenéh niñu eeyaguc wanjanzac.

¹⁶ Yawe ni hélacnec welenj qeje icga wanzua. Guac welenj qeje embacgawac nana guac welenj qeje ic wanzua. Geñ mia dérecgé nénéja imi hulac nénnec. ¹⁷ Ni guac muru ewa hiawac mulu haigémma Yawe guac qacga qacmanj. ¹⁸ Ni Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaiguc zézé seli acnawac tasia Yawe guac muru melenj gémmañ. ¹⁹ O Yerusalem, tacyachéga ionac sugcinaiguc, Yaweac ocmunj téréyaiguc taséna melenj mimanj, haleluya!

Baec séc tacyachéra, Anutu mepésigic.

117

¹ Baera baera icembac ini Yawe mepésimigic. Ic embac momac yanda ini zéhiaru migic. ² Anutuac goi héihéi imi nonac muru kunej yanda he nénécmizac. Wanju Yaweac haka héla imi hehe seli nanjelimac, haleluya!

118

Yawe mepé qepési mimiawac legic.

¹ Yawe ewa hia ac zémigic. Inéh hiabia wanju goi héihéiya imi hémbénaña heanzac. ² Israel ini goi héihéianéh hémbénaña zéma zémimu. ³ Aronac ama ini goi héihéianéh hémbénaña zéma zémimu. ⁴ Yawe eeya héimianzu ini goi héihéianéh hémbénaña zéma zémimu.

⁵ Ni qenzej manzenjiguc Yawe qachéhéli miwa Yawenéh acna melenj némma ni baec kondonja yandaiguc hulac nérjec. ⁶ Yawe imi niguc keczac. Ni bac yandi yandi ménda wanzua. Baec ic mérénehé némac wanjémmac? ⁷ Yawenéh niguc keczac. Méra néjanzu ionac sugcinaiguc keczac. Imuac hazéc wanj nénzú imi bakia melenj énécmiyu hémmañ. ⁸ Yaweac muru héima nanañ imi ic onac héima nanañ ogiczac. ⁹ Néngacma Yaweac muru kenjena imi galeñ ionac niñkinzéh wawana imi ogiczac.

¹⁰ Baera baera icembac ienenj ni leleggé nénzú, nérj ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimanj. ¹¹ Ienenj ni leleggéma wésé andu leleggé nénzú imuac ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimanj. ¹² Ienenj morombazec ésécnec ni leleggé nénzú, nérj

sécmanj imuac qeric bélaña ésécnec foddac zedacmu. Ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimanj. ¹³ Néfacgé néngic manumanj zé wanjec, nérj Yawenéh méra nérjec. ¹⁴ Yawe imi nuac kucna zéma mepé qepésina. Wanju inéh nuac anjgéh titina wanzac.

¹⁵ Ic solanjawac halliiguc zézé ségiségi, anjgéh titiac hérianj hicñjima hezac. Yaweac méra héianéh kuc yanda mihicñjima ¹⁶ Yaweac méra héiya imi ou meyac mimiawac hezac. Yaweac méra héianéh kuc mihicñj nénzac.

¹⁷ Ni ménda humuma kicqeli kecma Yaweac wawanj meme imi zéau énécmimanj. ¹⁸ Yawenéh yéwéria humumia mihicñj némma mindi qindinj nérjec, nérj humucac buña ménda noporec.

¹⁹ Haka solanjawac naguya naguya audacgic, ni keremma Yawe ewa hia ac zémimanj.

²⁰ Nagu imi Yaweac sanjulanj, ic solanjaneñ imuacnec keremmu.

²¹ Inéh acna melenj némma nuac anjgéh titina wanjec. Imuac ni miñ kewu mepésimimanj. ²² Mericqje ic ienenj hoc méñ héjara mema giligic kenjena iminéh ama wanjoñjiguc ama imuac hoc oruha wanjec.

²³ Haka imi Yawenéh wanjec. Wanju hénni kicinaiiguc haka welic welicgia wanzac. ²⁴ Nalé yomi Yawenéh meyu heyec. Nalé imuaru nini zézé ségiségi wammanec ségiségi wambinj. ²⁵ Yawe zéwelec génzinj; Anjgérnina tina. Nini zéweleccgénzinj; Mehiaru nénécmima.

²⁶ Yaweac qaraiguc hahaya imi mérianjaguc. Nini Yaweac ocmunj téréyaiguc mérianj ac wanjgénzinj.

²⁷ Yawe imi Anutu, neñanj muru qetagali nénécmiyec. Ic hésa haréja mema ségiségiac areñjiguc toroqema nanjic, zaki téréya ilihaiguc kerembinj.*

²⁸ Gi imi Anutuna, ewa hia ac zégémmanj. Gi imi Anutuna, ni meyac gémmañ.

²⁹ Yawe ewa hia ac ézégic! Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

119

Héna ac edamuyaguc Anutuac murunec hahaya.

¹ Wawanj meme solanjaneñ Yaweac héna ac méndacma wamma meanzu imi enej ségiségi ginaguc. ² Yaweac héna ac niñtohoma ewa qeri moczoñnec Yaweac ewama kecanzu imi enej ségiségi ginaguc. ³ Ienenj haka biria ménda wamma iwac héna acya wamma meanzu. ⁴ Geñ héna ac zéseli nénécmima imi niñtohodacbinj niñac nénézénec. ⁵ Kekecac hénananeñ

* **118:27:** Ac iliha yomi Yesuac asé kiwiya wanzac. Képésicnina niñac hofac oo ic enej méragina merawa saciguc tindungéma zaki téréya imuac ilihaiguc zuacgic ésécnec Yesunéh neñanj niñac wamma sacya qocgéma kápésicnina zuac nénécmiyec.

imuhucyanec hemac niñac wanzua. Héna acga kenhéi hahéi qahac niñtohomañ niñac wanzua. ⁶ Guac héna acga moczoñ nimma héiqelima kecmañ imi gamunaguc ménda wammañ. ⁷ Zégésigési aiga solañ niñareñgémañ imuaru ewa qeri solañanec mepési gémmañ. ⁸ Ni guac zézé seliga wamma medacmañ. Ni moczoñ ménda wainémbésémañ.

⁹ Sac qeli méñnéñ némacnéñ eñeya wawañ memeya lalac lalac galençéma kecmaç? Imi mia ackuazéçga méndacma kecma imuhuc wammañ. ¹⁰ Ni ewa qeri moczoñnec guac hochoc ai meanzua. Méra néna guac héna acga ménda waima kemmanñ. ¹¹ Ni guac muru kápésic ménda wammañ niñac ackuazéçga ewa qerinaiguc haiwa hezac. ¹² Yawe, gi imi zéhiaru géñgéña wanzac. guac héna ac imi ku néna. ¹³ Kuagawac zézé seli ac moczoñ kuananéñ zéauanzua. ¹⁴ Ni baecac iwawai niñac ségiségi wañanzua éséncac guac héna acgawac ségiségi wañanzua. ¹⁵ Ni héna acga nimba hiñgaru héna acga héñ sololianzua. ¹⁶ Ni guac zézé seli acga moczoñ imuac me imuac ségiségi wamma ackuazéçgawac eluñ ménda numac.

¹⁷ Welenj qeçe icga hiabia wañ néna kecmañ. Imuhuc wañ néna ackuazéçga niñtohomañ. ¹⁸ Uñanawac kiwa mebéreñgéña héna acgawac héna welic welicgia imi héñtegicmañ. ¹⁹ Baeciguc ic kian wamma kecua, héna acga imi ménda musangé néna. ²⁰ Héna acgawac nalé séc niñkumuma kecha kecec uñananéñ kuha qahac wanzac. ²¹ Séwi eñej ic saecginaguc héna ac waima kenjanu imuhucya ac geriwaguc wañ énécmianzanñ. ²² Ni guac ackuazéç niñtohoanzua. Imuac zébiri qébirigina zéma mema titigina imi nuac murunec nesina kenju. ²³ Galenj enej acguc tacma zébiri qébiri wannéñgic, néñ welenj qeçe icga ni imi héna acga nimma héiqeliyi. ²⁴ Guac héngalenj héna ac imi ségiségina zéma zéqindiñi icna wanzac.

²⁵ Qeri uñananéñ gizonjiguc héma hezac, ackuazéçga méndacma ni meqeli némbésémañ. ²⁶ Wawañ memena gézéwa acna melenj nénnec. Imuac guac héna ac imi ku néna. ²⁷ Méra néna zézé seli acgawac héna niñtegicmañ. Imuhuc wañ néna guac haka welic welicgia imi nimma héiqelimañ. ²⁸ Kecec uñana imi helanzí mimia waju pépélima mazac. Ackuazéçga méndacma ni meyac néna. ²⁹ Haka ikora, wawañ memena ikora metecgéna kenju. Héna acga imi ewa hiawac bénzéñnec ku néna. ³⁰ Ni héna héla méndacma héna acga wésénaiguc haianzua. ³¹ Ni guac héngalenj héna ac imuaru qéqéhéréñ kecanzua. Yawe ménda wainéna gamunaguc wambi niñac.

³² Ewa qerina meyandina hilañej yanda waju zézépañ acgawac hénaiguc usuñnec kemmanñ.

³³ Yawe guac zézé seli acgawac héna imi ni ku néna niñtohomaneç kemma kecma humumañ. ³⁴ Méra néna niñteçicma héna acga niñtohoma ewa qerina moczoñnec wamma memañ. ³⁵ Héna acga hezac imuac héna nézéna hémma tima kemmanñ. Ni imuac ségiségi wañanzua imuac mia imuhuc zézua. ³⁶ Ewa qerina melenja hémbaoc qahac, néñ héna acgawac niñkumu wammañ. ³⁷ Kicna melenj néna iwawai gorosoñawac kic hihí ménda wammañ. Kececna imi ackuazéçga méndacma galenjë néna. ³⁸ Eega héianzu ionac guac sisipac acga zéselineç imi welenj qeçe icga nuac muru meselina. ³⁹ Guac héna acga imi hiabia imuac niñac ionac mema titigina zénéñ hirihiri mihicñi néñéña imi nesina kenju. ⁴⁰ Pakenj acgawac niñkumuma kecanzua. Solañ dindiñaganéñ ni héiqeli néñna.

⁴¹ Ackuazéçgawac séçiguc goi héihéiga imi zéma angéñ titiga imi hainémbésémañ. ⁴² Imuhuc wañ néna zébiri qébirí wañ néñanzu ionac ac bakia mihicñima énézémañ. Ni ackuazéçga imuaru héma nananzua imuac mia imuhuc zézua. ⁴³ Ni héna acgawac niñkumuma kecanzua, imuac mia nanjë néna ac hélanéñ kuana igucnec komodia méñ ménda waima kemmac. ⁴⁴ Ni héna acga nalé séc hémbénaña niñtoho wammañ. ⁴⁵ Ni héna acgawac zéwelecanzua imuac solañanima kenja wammañ. ⁴⁶ Waju ic kewu momac yanda ionac wéséçginaiguc guac héna ac zémanñ nalé imuaru gamunaguc ménda wammañ. ⁴⁷ Ni guac zézé seli acgawac niñsiñsiñ wañanzua imuac niñac imuaru ségiségi mihicñianzua. ⁴⁸ Zézé seli acga héna héna niñsiñsiñ wañanzua. Imuac mérana meyacma mepési géñzua. Ni héna ac imi nimma héiqelianzua.

⁴⁹ Ackuazéç welenj qeçe icgawac zéneç imuac niñqeliwésémañ. Geñ ac imi zéma ewa qerinaiguc niñkumu kumuna mihicñi nénnec. ⁵⁰ Iminéñ yéwéri qeriaiguc ewana mehiaruanzac. Ackuazéçganéñ kecec wésé polanjaguc mihicñi néñzac. ⁵¹ Tétéc qeçe ic enej gelec maleç qahac zédesi néñgic, néñ ni guac héna ac imi ménda waiyi. ⁵² Yawe ni héna ac wahala imi niñqelima ni nenaoc mehiaru amuyi. ⁵³ Ic biria héna acga andé qeçic ionac niñac qeri geric kuneñ yandanéñ népésizac. ⁵⁴ Ama méñu ic kian wamma tacba héna acganéñ legic zéra héna héna waju héianzua. ⁵⁵ Yawe, ni siñyaiguc qacga niñqelizua. Héna acga imi niñtoho wamma kecmañ. ⁵⁶ Héna acga niñtohoma kecec iminéñ nuac mérianja wanzac.

⁵⁷ Yawe, gi imi nuac bujana ni ackuazéçga imi niñtohomaj. ⁵⁸ Ni ewa qerina moczoñnec kic tanecgawac zéwelecua. Ackuazéçga zéneç séc ewa hia niñnéna. ⁵⁹ Ni wawaj memena niñgésima héna melemma héna acgaiguc hazua. ⁶⁰ Nalé ménda mehorugima héna acga focdac niñtohomaj. ⁶¹ Kaižiliwenj ic ionac hésanéñ ni qaté néñec, néñ ni héna acgawac eluj ménda nuyec. ⁶² Guac héna ac solaja niñac sinjiaiguc yacma ewa hia ac gézémaj. ⁶³ Ni imi bac yandi yandi wanğemma guac héna acga niñtohoanzu ionac alagina wanzua. ⁶⁴ Yawe, goi héihéiganéñ baeciguc séçgéma hezac. Héna acganéñ ni ku néna.

⁶⁵ Yawe, ackuazéçga zéneç séc welen qeçe icga ni hiabia wañ néna. ⁶⁶ Ni héna acga niñzénğézia. Niñtegic qintegic zéma niñiñ ku néna. ⁶⁷ Zérabéra qahac keru imuaru imi ni sicsaoc wamma keru, néñ deguc imi ackuazéçga tohoma wamma meanza. ⁶⁸ Gi imi hiabia imuac wawaj meme hiabia wañanzañ. Héna acga nézéma ku néna. ⁶⁹ Tétéc qeçe ic enej ikoc miñicñima mebiru némbiñ zé wañanzañ, néñ ni imi ewa qeri moczoñnec héna acga niñtoho wañanzañ. ⁷⁰ Ionac ewa qerigina imi haléc dépañ yanda éscéneç,* néñ ni imi héna acgawac ségiségi wañanzañ. ⁷¹ Zérabéra imuac nimba méra nénéña wanzac. Iminéñ wañnéñu ni héna acga niñareñğéyi ⁷² Kuagawac héna acnéñ siliwa goli sasala ogiczac.

⁷³ Méraganéñ ni miñicñima kumu nénnec. Imuac méra néna niñtegicma héna acga niñareñğemañ. ⁷⁴ Ac kua zéçgawac niñac niñkumuma kecha eega héiğéñanzu imi enej ni némma ségiségi wañanzañ. ⁷⁵ Yawe, ni zéçgiségisiga imi solaja wanzac imi zéma hakaga héla imuaru héima namma yéwéri miñicñi nénnec imi niñza. ⁷⁶ Zéwelec géñza, welen qeçe icga sisipac ac wañ nénnec séc méndacma wañ néna goi héihéiganéñ ewana mehiarumac. ⁷⁷ Guac ewa biric wawajawac hakanéñ wannéma humuc igucnec meqeli néna. Héna acga imi nuac zézé ségiségina wanzac imuac mia imuhuc zézia. ⁷⁸ Tétéc qeçe ic enej héniana qahaciguc yéwéri miñicñi néñzu. Gamugina miñicñi énéçmina. Ni imi héna acga zénimma kecmañ. ⁷⁹ Eega héiğéñanzu imi wañ énéçmina nuac liliñgéma hamu. Imuhuc wanna ieneñ héipuc acga imi niñasarimu. ⁸⁰ Ewa qerina mehiaruna héna acgawac séc képéçicna qahac wañu gamunaguc ménda wammañ.

⁸¹ Kekec uñananéñ añğéñ titigawac nalé herec niñkumu wamma kecma

qiritic qezac, néñ ni héna acgawac niñkumu wammañec kecmañ. ⁸² Kicna imi sisipac ac imuac hélawac mambéc kecma kucmama wanzac. Qesigénzia, gi némac naléiguc ewa qerina mehiaru némbésémañ? ⁸³ Tanecna imi kiruñ yaj séwélanéñ memeya imi hofac qeriaiguc zapi qeyec éscéneç wanzac, néñ guac héna acga imi eluj ménda nuanzac. ⁸⁴ Welen qeçe icgawac naléya imi dahec hezac? Nunesu wañnéñanzu imi némac naléiguc ac geriwiguc wañ énéçmiwésémañ? ⁸⁵ Tétéc qeçe ic héna acga ménda tohoanzu. Imi enej mebiru némbiñ zé baec séséñ ésezu. ⁸⁶ Ieneñ héniana qahaciguc ni nunesu wañ néñzu, Méra némbésémañ. Guac héna ac imi moczoñ hélacneç! ⁸⁷ Ieneñ imi baec igucnec metecgé némbiñ zé humumia nugic, néñ ni guac héna acga ménda waiyi. ⁸⁸ Goi héihéiga niñac wamma meqeli néna. Imuhuc wañ néna kuagawac héipuc ac imi niñtoho wammañ.

⁸⁹ Yawe, guac ackuazéçga kurumenjiguc hémbénaña seligima hezac. ⁹⁰ hakaga héla iminéñ hiçñisaiya hiçñisaiya hema emma kecmaç. Baec imi geñ hainecac nalé séc seligima heanzac. ⁹¹ Iwawai imi moczoñ méra bacgaiguc hezac imuac mia baec kurumenjéñ kuaga tohoma heyecac hezac. ⁹² Héna acganéñ ségiségi ménda miñicñi némbacnec qenzeñ manzeñ qeriaiguc bec humuwineç. ⁹³ Gi héna acnéñ kekecna galenğéna kecañza imuac ni héna acgawac hémbénaña eluj ménda numac. ⁹⁴ Ni imi guac buja. Imuac mehiaru néna. Ni héna acgawac hochoc wamma kecañza. ⁹⁵ Kaižiliwenj ic ieneñ nuhumuwij zé néñsosolima kecañzu, néñ ni guac héna ac nimma kecmañ. ⁹⁶ Neñ hémba iwawai solaja zézéya imi moczoñ qétégina olombiñac séc, néñ héna acga imi hilaneñ yanda qétéya olombiñac séc qahac.

⁹⁷ Yei ni héna acga kuney yanda niñsiñ wañanzañ. Ni kaiwe herec imuac nimma héiçqelianzañ. ⁹⁸ Héna acganéñ nalé séc niguc hema méra néñu hazéçhéna onogicma niñtegic qinçtegicna kuney yanda wanzac. ⁹⁹ Ni héna acga nimma héiçqeliwa kiwi ichéna moczoñ onogicma niñtegic qinçtegicna kuney yanda henénzac. ¹⁰⁰ Héna acga niñtohowa ic yanda moczoñ onogicma niñtegic qinçtegicna kuney yanda henénzac. ¹⁰¹ Ni ackuazéçga niñtoho wammañ zé héna neuj héima héna biria héna héna ménda kereñi. ¹⁰² Geñ héna ac ku nénnec imuac niñac ni héna ac ménda waianzañ. ¹⁰³ Ackuazéçga imi yei siña kuney yanda, kuanaiç morombazecac dokuya ogiczac. ¹⁰⁴ Héna acgawac niñac niñtegic qinçtegicnaç wanzua. Imuac

* 119:70: Anutuac ackuazéç téçya ménda niñanzañ ionac zézéya.

haka ikora hénia hénia imuac mézéna tianzac.

¹⁰⁵ Ackuazécganéh hénanawac kifa wamma baec hénawac asaha wanzac. ¹⁰⁶ Héna acga solaña imi ninjtohomaj zé zéselima acna selianec zikizua. ¹⁰⁷ Qenzej manzejna imi gelec malec qahac imuac ackuazécgawac séc galenggé néna kekecnaguc kecmanj. ¹⁰⁸ Yawe, zéwelec génzua. Mepé qepésiac legic kuana igucnec imi anjgétima héna acganéh ni ku néna. ¹⁰⁹ Kekecna imi nalé séc humucac déciguc hezac, néj guac héna ac imi eluj ménda nuanzac. ¹¹⁰ Kaiziliwéh ic ienej mebiri némbinj zé bétac haigic hezac, néj ni héna acga ménda waizua. ¹¹¹ Héna acga imi hémbénaña mératécna nawac buña opocba hezac. Iminéh ewa qerina wac zézé ségiségi wanzac. ¹¹² Ni héna acga tetcgia qahac ninjtohomaj zé ewa qerinanéh donjéma kecanzua.

¹¹³ Ni ewa éréhéc wanzu ionac mézé titi wamma héna acga imuac sinja ninjanzua. ¹¹⁴ Gi imi nuac sanji sanjina, nuac saïwa, ni ackuazécgawac ninjumu wamma kecanzua.

¹¹⁵ Biria meme ini wainémma kenjic. Ni imi Anutunawac héna ac ninjtoho wammaj.

¹¹⁶ Ackuazécgawac séc ni népésima meqeli néna kecmaj. Galenggé néna ninjmunanéj gamuyaguc ménda wammac. ¹¹⁷ Népésima anjgéhna tina héna acgawac nalé séc kic hihí wamma kecmaj. ¹¹⁸ Héna acga waima kenzu imi gi elicgé énécmianzaj. Imi mia hakagina ikora imi gorosña wanzac imuac mia imuhuc waj énécmianzaj. ¹¹⁹ Gi imi baeciguc ic biria imi nenesic ésécnec gilina kenjazac. Imuac ni héna acga sinja ninjanzua. ¹²⁰ Séwinanéj guac bac yandi yandi wamba hirizac. Ni zégési gésigawac bac yandi yandi wanzua.

¹²¹ Ni haka solaña wamma héna acac séc wamma kecanzua. Helanzj néjanzu ionac méraginaiguc ménda nopocna. ¹²² Meseli néna mériañnaguc kecba, tétéc qe qe ic enej ni hia ménda helanzj némmu. ¹²³ Guac anjgéh titi zéma guac ackuazéc solanjawac kic hihí wamma kecba kicanéh birizac. ¹²⁴ Goi héihéiga méndacma welenj qe qega ni hia waj némma héna acga ku néna. ¹²⁵ Ni imi guac welenj qe qe icga. Ninjtegic qintegic mihicnj néna héna acga ninjasarimanj. ¹²⁶ Ic embac enej héna acga qegic madaczac. Deguc imi guac ai memegawac nalé wanzac. ¹²⁷ Imuac ni imi héna acga goli, goli solaña ogicma eeya héianzua. ¹²⁸ Imuac ni wawaj memenawac séc héna acac nimba dindija waju haka ikora moczoj imuac nimba mézétiyaguc wanzac.

¹²⁹ Héna acga imi welic welicgia imuac kekec unjananéj ninjtoho wanzua. ¹³⁰ Ic diwi qiwilijanéh ackuazéc auma oloju qetagalimiyu ninjtegic qintegicyaguc wanzac. ¹³¹ Kazunéh doku ninjac ezelaña tacgye kuaya anjéma wésésé kucnec héianzu ésécnec ni héna acgawac ninjcumu imuhuc wanzua. ¹³² Qacga eeya héianzu ionac haka waj énécmianzaj ésécnec nuac lilingéma ewa biric waj néna.

¹³³ Hénana ackuazécgaiguc meseligima képésic méra bacyaiguc ménda nopocna. ¹³⁴ Ic embac helanzj nénécmianzu ionac murunec ni metecgé néna, ni héna acga hia ninjtoho wammaj. ¹³⁵ Kic tanecga asahagucnéj ni némma héna acganéh ni ku néna. ¹³⁶ Ic embac enej héna acga ménda ninjtohoanzu imuac kic masinanéh doku téfara ésécnec maanzac.

¹³⁷ Yawe, gi imi solaña, guac zégésigésiga imi héalanc. ¹³⁸ Héna acga zéselinec imi solaña zéma héra téngéh. ¹³⁹ Hazéc hécnanéj ackuazécga eluj unuyu ni guac ackuazécgawac ninjkewu wamba geric bélanj ésécnec nozac. ¹⁴⁰ Ackuazécga imi solanja imuac guac welenj qe qe icganéh imuac ninjsinjan wanzac. ¹⁴¹ Ni ic mamaya kecba mema titi waj nénzju. Néj héna acga imuac eluj ménda nuanzac. ¹⁴² Dindijnaga imi dindija hehe selia, waju héna acga imi héra. ¹⁴³ Nunesi zéma ninjéwécnanéh népésizac, néj kilenj zézé seli acganéh ségiségi mihicnj nénanzac. ¹⁴⁴ Guac zéauauganéj hehe seli solanjanc hema kecmac. Ninjtegictegic mihicnj néna kekecnaguc kecmaj.

¹⁴⁵ Ni qeri howiacnec guru héhéizua, O Minj Kewu ninjnéna ni héna acga imi ninjtohomaj. ¹⁴⁶ Ni Minj Kewu gi guru héhéizua ni metecgé néna zéauau acga imi wamma mema kecmaj. ¹⁴⁷ Ni ama ménda gianjyunc yacma guruanzua, guruma acgawac mambéc kecanzua. ¹⁴⁸ Guac ackuazécga imi hingac hinjarawac nimmanj zé sinja ménda horugiyunc kic qeli yacanzua. ¹⁴⁹ Goi héihéigawac wamma ewa hétéhna ninja. O Minj Kewu zéqindijnagawac séciguc kekecna héngalenj wanna. ¹⁵⁰ Haka biria méndacma wanzaju imi enej hosucnu nesinézu. Ienej imi héna acga andé qema kecanzu. ¹⁵¹ Minj Kewu gi mia hosucgé némma keczaj. Waju héna acga imi moczoj héalanc. ¹⁵² Zéauau acga imi becarunc ninjarenjéyi. Guac ac imi hehe seli hema ninj hainec.

¹⁵³ Zéra waizalanja hémma metecgé néjna, ni héna acgawac ménda eluj nuanzac. ¹⁵⁴ Nuac héipuc ac énézéma bonjhéé menémbésémanj waju zézé seli acgawac séciguc kekec qelia hainémbésémanj. ¹⁵⁵ Kaiziliwéh ic ienej ac seligawac hochoc ai ménda meanzu. Imuac

nijac ionac imi anjén titiganén ménda hosucgé énécmianzac. ¹⁵⁶ O Miñ Kewu, gi qerí bénzénnga yéwéria imuac zémindi mindinjigawac séciguc kekecna meqeli néna. ¹⁵⁷ Sasalanéj nunesi wamma hazéc wanjénanzu. Wanju ni mia zéauau acga ménda waianzua. ¹⁵⁸ Ni acqeqe ic inicba Ienej hénac acga ménda tohoanzu imuac nijac lommanj zé wanzua. ¹⁵⁹ Ni hénac acga dimuhuc niñsinsij wammianzua imi kicga hina mayu hénna. Yawe, goi héihéiga séciguc kekecna meqeli néna. ¹⁶⁰ Acga moczonj héla wanzac. Wanju zégésigésiga dindiñja moczonj hehe seli hema emma kecmac.

¹⁶¹ Galen eneja ienej téhésima nunesi wanzu. Néj qerinanén ackuazécgawac eeya héimianzac. ¹⁶² Ni imi hinac yanda onagicma ségiségi wananzu ésécnecc ni zézé seli acgawac ségiségi wanzua. ¹⁶³ Ni ikocwac mézéna tiyu ewa lolon waj néhanzac, néj hénac acgawac siñja imi nijiac nijanzua. ¹⁶⁴ Gésigési acga imi dindiñja, imuac nij kaiwe séc hatac 7 mepési géhanzua. ¹⁶⁵ Hénac acgawac siñja nijanzu ienej lue kunerj yanda miñicñanzu. Ionac muru imi iwawai qonzononjé énécmimia méj ménda hezac. ¹⁶⁶ Yawe, ni guac anjénj titiac kic hihí wamma guac hénac acga tohoanzua. ¹⁶⁷ Kecec uñananénj zéauau acga méndacanzac. Ni imuac siñja kilenj yanda nijanzua. ¹⁶⁸ Hénana imi moczonj kicgaiguc hedaczac, imuac ni guac hénac acga zéma zéauau acga tohoanzua.

¹⁶⁹ O Yawe qac héhélinanénj wéségaiguc érémac nijac wanzua. Wanju acgawac séciguc nintegic qintegic hainénna. ¹⁷⁰ Welec welecnanénj wéségaiguc érémac. Ackuazécgawac séciguc metecgé némbésémanj. ¹⁷¹ Geñ hénac acga ku néhanzanj imuac nij kua taséna igucnec zézé ségiségi dundunaguc maanzac. ¹⁷² Zézépanj acga imi moczonj solajanec. Imuac ezelanjanénj ackuazécgawac zézé ségiségi wammac. ¹⁷³ Ni hénac acga anjétiyi imuac nij méraganénj méra némmac. ¹⁷⁴ O Yawe, ni anjénj titigawac qerina héñgeñ héñgeñ waj néhanzac. Wanju hénac acgawac ewa hia nijanzua. ¹⁷⁵ Qeri uñana meqeli néna zéhiaru gémmac. Hénac acganénj méra némmac. ¹⁷⁶ Ni rama soho sohoya ésécnecc rouc wamma kecza. Néj ni hénac acgawac eluj ménda nuanzac imuac welenj qeqe icga ni miñicñj némbésémanj.

120

* **120:5:** Kiwi oo icyawac hazéchéra ionac arenjinawac qara. Méj imi Not iguc méj imi Saut iguc hezac. (Hén 10:2, 25:13) * **121:6:** Kaiweac geriwa me masoac sanjeña. * **122:1:** Sel hali térya hénac acac katapa térya heyec imuac zézyéa.

Anjéna timac nijac zéwelerc.

¹ (Ocmuj téryaiguc enejawac legic.) Ni zérabéra qeriaiguc kecma kewu yomuhuc welecmiwa nijnéjec; ² O, Miñ Kewu ic kua taséya ikora zéma ezelanja ikora igucnec metecgé némbésémanj.

³ Ezelanj ikoraguc gi, Anutunénj némac wanjémmac? Némac toroqema wanjémmac? ⁴ Ic kawaliac tewi merawa zéraguc zéma zunipa ic geric wenjwenjagucnénj bakia melenj gémmac.

⁵ Ewa biric, Meseke baeciguc kekera nidac imuhucya, ewa biric Kedarawac hali-iguc kekera nidac imuhucya.* ⁶ Ni nalé horua luaeac mézégina tianzac ic imuhucya iniguc kecanzua. ⁷ Ni luaeac wamma ac zéwa ienej yaré qewinj zé wanzu.

121

Anutuac anjénj titi iguc nananj selia.

¹ (Ocmuj téryaiguc enejawac legic.) Ni kicna hiwa baec boñaguc enzac. Méra nénéña imi dimaurunec hamac? ² Méra nénéña imi baec kurumenj miñicñiyec Yawe iwarunec hamac.

³ Inénj niñu hénaga ménda tisurac géwésémanj. Galenja iminénj gau nijac siggéturuc ménda wammac. ⁴ Israel héñgaleñ wammianzac inénj siggéturuc me gau yanda ménda hemac.

⁵ Yawe imi galenja kecanzac. Yawe imi amiaga, héigaiguc nananj. ⁶ Imuac kaiweiguc kaiwenénj ménda mebirí gémmac. Wanju siñjiguc masonénj acguc ménda mebirí gémmac.*

⁷ Yawenénj galenjé gémma zérabéra moczonj yanda imuacnec anjénj tigéhanzac. Wanju kecec uñaga imi galenjéanzac. ⁸ Yawenénj kenkeñ hahaga imi deguc muacnec hénima hémbénanja galenjémac.

122

Mepé qepési zéma zéwelec ac Yerusalem nijac wawanja.

¹ (Ocmuj téryaiguc enejawac legic, Dawidínénj oyec.) Ic enej Yaweac ocmujiguc* enni zéma nézégic nimma ségiségi wanj. ² O Yerusalem! Hénaninanénj guac deminj qeriaiguc tima nanziñj.

³ O Yerusalem, tanecga imi héiqelima megic amaya amaya toroqema qij héima taczac ésécnecc. ⁴ Ama areñ yanda imuaru mia Yaweac qara mepési miwinj zé Miñ Kewuac hénarinj Israel énézyeccc imuac séciguc enzua. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Imuaru mia zégésigésiacc tatac eeyaguc imi sasala haiyecac tacma kenzac. Imi mia

tatac eeyaguc Dawidiac ama imuac buña gemimia.

⁶ Yerusalemwac laue niñac zéwelecgic. Yerusalem guac siñga niñanzu imi eney ewa déñ wamma kecmu. ⁷ Deminğa qeriaiguc laue hema kecmac. ⁷ Ama areñga demin seliaguc imuac qeriaiguc mériañ hema kecmac. ⁸ Ala sac taséhécna ionac niñac wamma zémarj; Deminğa qeriaiguc laue hekecmac. ⁹ Anutunina Yaweac ocmuñ niñac wamma Yerusalem gi mériañgaguc wambésémañ niñac wanzua.

123

Zé siac ac goi héhéiya niñac zézéya.

¹ (Ama téréyaiguc eneyawac legic.) Kurumeniguc tacyac wananzan Min Kewu guac mia ni kicna hiwa érezac. ² Ninzan, welen qeçe merac eney minginawac méraiguc kic hianzu ésécneç, wañu welen qeçe embac eney embac kuneginawac méraiguc kic hianzu éséc kicnina imi Min Kewu Anutuninawac himanec keçni ewa hia wañ nénécmimac.

³ Yawe ewa hia wañ nénécmina. Mematiti humumianéñ kuaya qeçeya séçgé nénécmizac. ⁴ Yéwéri qa-hac bénzéñec kecanzu ieneñ zédesi nénécmima mema titi wañ nénécmigic kekeç uñaninaiguc séçgéma hezac.

124

Ewa hia ac Israelac angén titi niñac zézéya.

¹ (Dawidiac ocmuñiguc eneyawac legic.) Nonac muru keç nénécmianec imi Yawe qa-hac zéma ninzaniguc, Israel imi yomuhuc hia zémac; ² Ic ieneñ hazéc wañ nénécmima yacgic nalé imuaru Min Kewunéñ nonac muru ménda kecnénécmiyec iguc, ³ ionac qeri biricginawac bélañanéñ zeyec nalé imuaru nini qeliqeli kerinjec focdac qéçgé nénécmiwunec. ⁴ Wañu imuaru doku qaonanéñ qacninaiguc hoturu nénécmima nénépésima kerembacnec. Wañu doku dunduñanéñ qeri uñanina hoturu nénécmiyu hiñgacbiñnec. ⁵ Wañu doku dunduñanéñ tétéc qeamuma hoturu nénécmiwacnec.

⁶ Zéçginaiguc nini neneginawac buña ménda hai nénécmiyec Min Kewu imi mepésiwij. ⁷ Neinéñ zuñ meme ic ionac bétac igucnec néñgacanzac ésécneç bétac imi tegiru néñgacdaczin.

⁸ Méra nénécmimia imi baec kurumenj zéyu hicñiyec Yawe iwac qaraiguc hezac.

Anutuac hénaorin héra imi ménda hirma qin héima kecmu.

125

¹ (Ocmuñiguc eneyawac legic.) Yaweac héima nananzu imi eney Zion boñanéñ Yerusalem leleçgémma ménda hirima hémbénaña qin héima tacselizac ésécneç wammu. ² Baec boña imuac sia yandanéñ Yerusalem leleçgéma nanzac ésécneç Yawenéñ hénaorin héra deguc muacnec hémbénaña leleçgé énécmima kecmac. ³ Ic solaña ieneñ képésic wambin zé méragina suluwu niñac Anutunéñ imuhuc wañ énécmianzac. Ic biria ionac ic kewuac qarucnéñ ic solaña ionac buña qeénécmimia baec imuaru ménda galeñgé énécmima kecmac. ⁴ Yawe gi ic hiabia zéma ic qeri solañ kecanzu ionac mia hiabia wañ énécmina.

⁵ Enañ héna qarin qariniawac lilingéma kenanzu imi onac imi Yawenéñ wañ énécmiyu biria meme ic iniguc momacnec kemmu, néñ Israel ionac muru imi luae hema kecmac niñac wanzua.

126

Ai yawuñiguc metocgo metocgoac ségiségi.

¹ (Ama téréyaiguc eneyawac legic zéra.) Yawenéñ hésa ic imi onagicma amagina Zioniguc lilingéma hayec nalé imuaru nini haka imi hénni gau tanec wañec. ² Nalé imuaru imi kuanina imi zédesi yandanéñ séçgéyec. Ezelañnina imi legicnéñ séçgéyec. Wañu baera baera ic embac ieneñ Yawenéñ ionac niñac wamma haka kuney yanda meénécmizac zéma zégic. ³ Yawenéñ nonac niñ wamma haka kuney yanda wañec imuac nini ségiségi wananzin.

⁴ O Yawe, hésa ichécnina melen nénécmina, kia hayu baec wanjoña Saut iguc doku téfaranéñ luma kenanzac ésécneç focdac hadacmu. ⁵ Iwawai gocmia siacma himicanzu imi eney ségiségi legicya héima imuac héla metocgé wammu. ⁶ Siacma gocmia eeyaguc qesamañ zé mema kenzac imi kilen imuac héla dérec dérecgiaguc ségiségi wamma huama hamac.

127

Anutuac mériañ amaiguc hicñihicñiya.

¹ (Solomonac legic, ama tétéyaiguc eneyawac legic.) Yawenéñ ama ménda memaciguc imi ama meme ic ionac ai imi enomia wammac. Yawenéñ ama arenj yanda imuac demin ménda galeñ gémaciguc imi galeñ meme ic ionac kicçeli wamma kekeç imi enomia wammac. ² Siñunec yanda yacma ai mema keçma gau nalé ogicma hema qenzer manzer qema héla mihicñima neanzu imi enomia

wanżac. Hénia imuac mia Yawenérj ala wañ énécmimia ionac imi gaugina siñaguc énécmianżac.

³ Ninzu, nanhécgina imi Yawenérj onac bunja énécmimia. Héri qerriug hicñjima kecżac imi bakia hiabia iwarunec hahaya. ⁴ Kucginaguc kecma merachécgina mihicñj énécmigic merachécgina ienenj imi ic kawali ionac méraiguc tewi merawa ésécnec wammu. ⁵ Ic ménj tewi zakonénj hénérjaguc sécgéma heżac ésécnec nanhéra keczu imi zézé ségi ségiyaguc. Imuac niñac hazéchéra iniguc ac gésiqési ic ionac* kemma ac wammu nalé imuaru gamuyaguc ménda wammac.

128

Ik hélawac hénia géséhéra imi ségiségi ginaguc.

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic zéra.) Yawe eeya héimima iwac hénia acwac wamma meanżac inérj ségiségiyaguc. ² Méraganérj ai mena imuac héra hicñjigéru newésémañ. Ai ménjac mén meanżañ séc hiarudaru ségiségigaguc wammac. ³ Amaga qeriaiguc ininğa imi waiñ ic héra mériañaguc ésécnec wañu, nambérac hécga zaega lelegcéma tacma kenzu imi enej oliwanj ic séra qeqeya ésécnec wammu. ⁴ Ninzu, Yaweac eeya héimianżac imi hélacnec imuhuc mériañaguc wañanżac.

⁵ Yawenérj Zioniguc kecma mériañ haigémmac. Wañu Yerusalem mériañ imi kic qeli kecbésémañ nalé imuac suraiguc séc hémbésémañ. ⁶ Esahécga hicñjigic inibésémañ. Israel hénia géségaiguc luae hemaç.

Israelac hazéc hécgina ménda nanşeligimu niñac zéweleccgic.

129

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Israel imi deguc yomuhuc hia zémac; Ienenj komocna igucnec haisisiriç eñeja wañ néñanğic. ² Ienenj komocna igucnec haisisiriç wañ néñanğic wañu kilenj ménda nogicgic. ³ Ienenj baec aiiguc takarenj éséañzu ésécnec gemacnaiguc wizi horua mihicñj néñjic.

⁴ Wañu Yawe imi solaña kecżac imuac niñ kaiżiliwenj ic ienenj qaté nénécmigic heyec hésa imi héricma hulac nénécmiyec. ⁵ Zionac mézé titi wañanżu imi gamu qeqe mihicñj énécmiyu moczoñ yanda andé andé kemma baecginaiguc liliñgéma kendacmu. ⁶ Ienenj imi ama qaħaiguc qézézac hicñjima ménda yandimanec qasianżac ésécnec

wammu. ⁷ Qinziñ imuhucya imi komocdiadac imuac niñac dérecgéañzac iwac tétéyaiguc me qericanżac iwac mériaiguc hia ménda sécgémac. ⁸ Ic imuhucya ionac imi ic kianj kenğa wañanżu imi enej acguc inicteçicma mériañ ac yomuhuc ménda énézéañzu; “Yaweac mériañnéñ onac muru hema kecmac!” “Yaweac qaraiguc mériañ ac wañ énécmiziñ!”

130

Anutuac boñhéré ai niñac mambécma kecmu.

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, ni yéwérinawac dumuc siraiguc gi guruzua. ² Miñ Kewu, ewa hétérña niñna. Zéweleçna hélacnec imuac gezac haina.

³ Yawe, gi kápésicnina héñsoli wambañnec mérénérj hia nanşeliwacnec? ⁴ Képésic waiwai imi guaru heżac, imuac mia nini eega héigénanżiñ.

⁵ Ni, kekeç uñananérj Yaweac mambéc kecanzua. Iwac ackuażéc niñac niñhéhélima kecanzua. ⁶ Siñj galenj enej gianj gianawac mambécanzu imuac séħa ogicma kekeç uñananérj Miñ Kewuac mambéc kecanzac. Hélaçnec siñj galenérj gianjianawac mambéc kecanzu imuac séħa ogicżac.

⁷ Israel ini Yaweac mambéc wañjic. Iwaru imi gum béñzénzérj zéma boñhéré hakanérj sécgéma heżac. ⁸ Inérj mia Israel hénagésé kápésicgina moczoñ yanda imuacnec metecgé énécmimac.

Waiżalañ ménda wamma Anutuac niñkumuyec.

131

¹ (Dawidiac legic zéra, ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, ni qeri eñej ménda kecanzua. Wañu iwawai ménjac ménj sécna ogicma heżac imuac kic hihi ménda wañanżua. Ni ai qac bunyağac me ai toşara nuac séc ogicżac imuac mia niñbupuc ménda wañanżua. ² Hélaçnec ni qerina* kuma mama mebélaçgéwa kokoc namu nema sécgémiyu neñgocyawac tawéiguc heañzac imuac séc qerinanérj néñ qema heżac.

³ Israel ini degucmuacnec hémbénañja Yaweac niñkumu wammu.

132

Anutunérj Zioniguc hémbénañja kecmac.

¹ (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, Dawidiac niñac wamma inérj yéwéri hénia hénia bisiqaténj wañec imi niñqeliwésémañ. ² Inérj Yawe zépañgé mima Yakoboac wandac wandac miñjina zéseli mima yomuhuc zéyec; ³ Ni hélacnec

* 127:5: Hebiraió aciguc; sanğulanğic. * 131:2: Kekeç uñana.

amanaiguc ménda emman. Hehe dujnaiguc ménda emma heman. ⁴ Wanu kicna galenjéwa gau niñ ménda wammac, wanu kicna amia ménda waiwa mamac. ⁵ Imuhuc wammanec kecma ama geric méñ Yawe guac buña mewa tegémac. Yakoboac wandac wandac niñjina, ama méñ guac buña mewa tegéyuguc mia kicna waiwa gauya hemac.

⁶ Nini Efarata amaiguc tacma sisipac acgawac katapa imuac zégic niñjñ. Wanu Yarim baec kisiaiguc miñicñijñ. ⁷ Hagic iwac tacyac wawanawac amaya imuaru kerenni, keremna héna titiya imuac wésiaiguc sigémìni.

⁸ O Miñ Kewu gi yacma tacniniñ amaiguc hama embésémañ. Gi zéma sisipac acgawac katapa kuhaguc imi momacnec. ⁹ Wanénémìna héfac oo ichéçga ienen haka solañanéñ séwi usugina ésécnec héigic hiñgacmac. Wanu ichéçga téréya ienen ségiségi wamma qacmu. ¹⁰ Welen qeçe icga Dawidiac niñmiwésémañ. Guac haléc naecmimiaga imi ménda nesimìna kenju. ¹¹ Yawenéh Dawidiac ac héla yomuhuc zépañgémìyec. Inéh imi ménda andé qema kemmac; Guac sac igucnec hiñjimu ionarunec méñ tatacga edamuyaguc imuaru opocba tacmac. ¹² Nanhécga enej zikiziki ac zéma héipuc acna ku énécmimañ imi tohoma wammuiguc imi nanhécgina ienen imuhucyanec tatacga edamuyaguc imuaru tetecgia qahac tacmu.

¹³ Yawenéh Zioniguc* tacyac wamman zé ama imi megésima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Yomi mia nuac tac niñjñ wawanawac buña hémbénaña wanzac. Ni imuac wanj imuac mia yomuaru tacyac wamman. ¹⁵ Ni imuac nene yaka kindindiña mesaima imuac ic embachéra maqeqeya gumu énécmiwa séçgé énécmimac. ¹⁶ Wanu hofac oo ichéra añgéh titina imi maleku ésécnec héiéncmimañ. Ocmuñ imuac téré ichéra ienen ségiségi wamma hémbénaña legic héima kecmu. ¹⁷ Neñ zéwa ama imuaru Dawidiac niñac wamma iliha méñ† éréma yandimac. Wanu ni nenaoc halécnéñ météré mimia iwac niñ wamma kifa mézézéngéwa héñtegitmu. ¹⁸ Neñ iwac hazéchéra ionac imi gamu qeqenéh séwi usugina ésécnec héiéncmiwa hiñgacmac, néñ iwac imi ic kewuac opoc haimiwa asarimac.

133

Ala siñ wanjamuma kekec imi mériañaguc.

* 132:13: Yerusalem taczac baec boña imuac qara. † 132:17: Ac iliha imuac hénia imi kuc yanda, wanu yomuaru imi ic kewu méñ hiñjñmac niñ zézéya. * 133:3: Kiwi tosarraiguc; sénéréc.

¹ (Ocmuñ téréyaiguc enejawac legic.) Niñzu, dacmuna momac yanda azoroma ewa momac wamma kekera imuac hi-abiaya zéma inicsoroc sorocya imi yei dimuhucya wanzac! ² Tanera imi mia haléc Aronac orucyaiguc qocgéiguc ewa zucya igucnec mama malekuya horua imi mézécgéma mama zéçgériaiguc momacnec naecmìyec ésécnec. ³ Wanu Herimon baec boñawac tutulucnéñ* Zion baec boñaya boñayaiguc mama mebélac géanzac ésécnec. Imuac hénia imi yomuhuc; Baec imuaru Yawenéh mériañ ac zéyec. Imi mia kekec hehe seliawac mériañ ac.

134

Siñi qeriaiguc mepé qepési wammimu.

¹ (Ocmuñ téréyaiguc enejawac legic.) Siñiaiguc Yaweac amaiguc welen qema nananzu Yaweac welenqeqe ichéra ini moczoñ Yawe mepésimu. ² Méragina meycacig ocmuñ téréyaigucgen kendaru Yawe mepésigic.

³ Baec kurumen zéyu hiñcñiyec Yawe inéh mia Zion igucnec mériañ ac gézémac.

Anutuac kuha zéma hiaya niñac mepésimigic.

135

¹ Haleluya, Yaweac qara mepésigic, Yaweac welen qeçe ichéra ini i mepésigic. ² Yaweac ocmuñ, Anutuninawac ocmuñ imuac sombenjiguc nanzu ini ³ Yawe mepésigic. Yawe imi hiabia, wanu qara imi niñsoroc sorocya, imuac niñac qara imi mepésigic. ⁴ Yawenéh eneya niñac wamma Yakobo, qara méñ Israel i añgétiyu iwac buña wanec.

⁵ Ni niñzua, Yawe imi kunen yanda, wanu nemu momac yanda onogiczac. ⁶ Yawe imi haka niñ séçgéyu séc wananzac. Kurumenjiguc zéma baeciguc, wanu kondunjiguc zéma zékéh hiñgac hiñgara horuaiguc. ⁷ Inéh zéyu baec zéçgériaiguc hosusu yaczanzac. Wanu kia miñicñijmañ zé pilitic miñicñianzac. Wanu luhuc ézéyu hofiya igucnec éréma haanzac.

⁸ Inéh mia Izipte baeciguc méréç merachéçgina ic zéma yanhécgina momacnec unudarec. ⁹ Izipte baec, guaru mia Yawenéh haka sésécyaguc zéma haka welicwelicgia méliyu Farao zéma ichéra momac yanda ionac hayec. ¹⁰ Inéh baera baera sasala unuma ic kewu kucginaguc unuhumuyec. ¹¹ Qacgina imi Amori ic ionac ic kewu Sihon zéma, Basan ic kewu Ok zéma, Kanaan baecac ic kewuya ic kewuya momac yanda. ¹² Wanu baecgina

imi Israel ic embachéra ionac buña qema énécmiyec.

¹³ Yawe, guac qacga imi hémbénaña hema kecmac. Yawe, guac qacga imi hémbénaña niñqeli mimia wammac. ¹⁴ Yawenér enjeya ic embachéra zénañgé énécmimac. Wanju welenj qeqe ichéra ewa biric niñénécmimac.

¹⁵ Baera baera imuac nemu imi siliwa zéma goli, ic méranénj memeya. ¹⁶ Kua ginagucnéñ ac ménda zéanzu, kicginagucnéñ kic hihigina qahac. ¹⁷ Gezac ginagucnéñ ac ménda niñanzu. Wanju kua ginaigucnéñ wéséségina qahac. ¹⁸ Imuhucya meanzu ini zéma imuaru héima nananzu ini imi moczoñ imuhucyanec wamma kecmu.

¹⁹ Israel héna gésé ini, Yawe mepésigic. Aronac héna gésé ini Yawe mepésigic. ²⁰ Lewi héna gésé ini Yawe mepésigic. Yawe eeya héimianzu ini Yawe mepésigic. ²¹ Yerusalemiguc tacyac wananzac Yawe imi Zioniguc mepésimimia wammac. Haleluya!

136

Goi héihéiya niñac Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ Yawe imi hiabia, wanju goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac i ewa hia ac ézégic. ² Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac nemu momac yanda onogicma Anutu keczac i ewa hia ac ézégic. ³ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac miñ kewu momac yanda onogicma Miñ Kewu kecancac i ewa hia ac ézégic.

⁴ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac enjeyaocnec kiwi welic welicgia kunerj yanda meanzac i ewa hia ac ézégic. ⁵ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac niñtegic qinñtegicyanéñ kurumeña kurumeña zéyu hicñidarec i ewa hia ac ézégic. ⁶ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac doku qahaiguc baec lémbécma haiyec i ewa hia ac ézégic. ⁷ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac asac mararanj kunerj kunerj hicñidarec i ewa hia ac ézégic. ⁸ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac kaiwenér kaiwe séc galérj nammac niñac zéyu hicñiyec i ewa hia ac ézégic. ⁹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac maso zéma ménni sikilunérj sinj galérj nammuac niñ zéyu hicñidarec i ewa hia ac ézégic.

¹⁰ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Izipte baeciguc méréc merachécgina unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹¹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Izipte ic ionac sugcina igucnec

Israel héna gésé onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹² Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac méraya kuhagucnéñ suluma nangé nénécmima nonagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹³ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac kondunj pésia qerirur néwéc néwéc nanoc i ewa hia ac ézégic.

¹⁴ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Israel hénaorinj goigina héima kondunj namunaiguc onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹⁵ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Farao zéma ténginj ichéra kondunj pésia imuaru hoturu énécmiyu melemma hiñgacgic i ewa hia ac ézégic. ¹⁶ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac ic embachéra onagicma baec kéra kérasia qer-icma keñec i ewa hia ac ézégic. ¹⁷ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac ic kewu kunerj kunerj unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁸ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac ic kewu qac buñaginaguc unuhumuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Amori ic kewu Sihon qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²⁰ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Basanac ic kewu Ogo qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²¹ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac baecgina onagicma ic embachéra ionac buña qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²² Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac welenj qeqe ichéra Israel ionac wamma baec iwawai buña qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic.

²³ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac maqeqeya kecni niñnécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²⁴ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac hazéchécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²⁵ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac séwiginaguc kecancu ionac nene yaka gumu énécmianzac i ewa hia ac ézégic.

²⁶ Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac kurumeñac Anutu ewa hia ac ézégic.

137

Yerusalemiguc kisikiyonj hicñiyu zésiac wanjic.

¹ Nini Babilon baecac doku téfara zécgériaiguc tacma Zion niñqelima siarinj. ² Imuaru suruj ic nanu hawaiguc gita kulelenina koroni nanec. ³ Héna imi yomuhuc; Héna icac nénépésigic ienerj imuaru legic héiwiñ niñac nénézégic imuhuc wanjñ. Amanina kisikiyonj

genénémigic imi enej Zionac legic méné héigic nimma ségiségi wanní zégic imuhuc wanjij.

⁴ Nini dimuhuciguc Yaweac legic imi baec méreraiguc kecma héiwij? ⁵ Yerusalem ni guac eluj numaciguc imi méra héina imi gita qequeac héniauwac eluj qemac. ⁶ Guac eluj numaciguc, wanju Yerusalemac nimba ségiségina tosara onogicma eneja ménda wammaciguc imi legic ménda héimañ niñac ezelañnanéh owuruñnaiguc mékétamac.

⁷ Yawe gi Yerusalem imi zérabéra mi-hicñiyec nalé imuac niñqelima Edomac qelihéra ununa. Héna imi ienen imi yomuhuc zégic; Héndén qéndénjic, ama wotuña momacnec hérédacma kisikiyon qegic.

⁸ Kisikiyonac buña embac biria, Babilon baec gi, méñnéñ méné gen wan nénécminecac séc imuhucyanec wanngémac imi ségiségiyaguc wammac. ⁹ Méñnéñ méné kokochéga hociguc qésénj enécmimac imi ségi ségiyaguc wammac.

138

Dawidiac ewa hia ac zéma mepé qepési ac.

¹ Ni qeri howiacnec ewa hia ac gézézua. Nemu ionac kicginaiguc gi mepésigénzua.*

² Ni ocmuñga téréyawac† sicgégémba hazac. Wanju goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niñ guac qacgawac ewa hia ac gézémañ. Imi mia gi qacga zéma zézé seli acga meyacna iwawai moczon qehoturuma onogicma ejec imuac mia imuhuc wanngénzua. ³ Ni guruyi nalé imuaru acna meleñjnc, wanju kekec uñanawac kuha meyandi nénnec.

⁴ Baecac ic kewu moczon ienen kuaga igucnec acga niñjic imuac niñac ienen Miñ Kewu gi zéhiaru gémmu. ⁵ Yaweac edamuya imi eneja yanda imuac ienen Yaweac hakayawac mepésimimu. ⁶ Yawe imi eneja. néñ mamaya hia inicgaleñ wan enécmianzac, wanju tétéc qeque ic imi acguc lakec kecma hia inictegicanzac.

⁷ Ni zéra waiya qeriaiguc kenja wamba gi kekecna héngalen wanjanzañ. Wanju hazéchéna ionac qeri gericgina igucnec méraga suluma méra héiganéhj metecgé néñanzañ.

⁸ Yawenéh nuac wamma eneja ewa siñ hezac séc wandacmac. Yawe guac goi héihéiganéh hehe seli hema kecmac. Ai méraganéh memeya imi ménda waiwésémañ.

* **138:1:** Héna imi efiñanec niñsariwijnac séc qahac. Néñ niniñ ic tosara imi yomuhuc héniaya zéanzu; Nemu tosara ménda mepési enécmima guacnec sac mepésigénzua. † **138:2:** Yerusalem ocmuñj imi ménda megic heyec. Imuac niñ yomi imi sel hali héna acac katapa haigic heyec imuac zézéya.

139

Anutuac kiwa igucnec néngacbiñac séc qahac.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe gi ésé hindihindi wannémma niñtegic néñanzañ. ² Tacyacna nimma lakec kecma niniñna niñtegicanzañ.

³ Héna kekecna zéma hehena héngalen wamma wawañ memena imi moczon niñtegicnecac niñtegicanzañ. ⁴ Ac méné ezelañnaiguc ménda hicñj tegirunec Yawe gen bec howiacnec niñtegicanzañ. ⁵ Gi wésé andu lelecgé némma méraga nuac qacnaiguc hainéñanzañ. ⁶ Niniñ imuhucya imi eebipiya séc méné eneja wanju nimmañ zéma nimbipizua.

⁷ Ni uñaga waima dimia méné hia kemañ? Kic ségéraña néngacmima dimuaru méné sanjiwinc? ⁸ Kurumenjiguc embinec imi imuaru gi keczañ. Humuc amaiguc hiñgacma hehe tatacna lémbécbinec imi imuaru acguc gi keczañ.

⁹ Siñunec imi asoj héiyu qeñganaguc putitima kemma konduj tetecgiaiguc keremma tacbinec ¹⁰ imuaru acguc méraganéh nuagicma méra héiganéh selianec nepésiwésémañ. ¹¹ Siñi pana-mañnéñ hoturunéñu asac mararañ lelecgé némma hezac imi siñjidéngédaru zéwinc, ¹² guaru imi siñi zéma kaiwe imi héniañgira momacguc wanzac imuac niñac guac kicgaiguc imi siñjinéh iwawai méné ménda musangémac. Wanju siñi imi kaiwe ésécnec asahaguc wammac.

¹³ Genj mia séwinawac qeriaiguc séwi taséna momac momac miñicñjacnec. Neñgocnawac héri qeriaiguc genngaoc mia séwina toro toroya moczon areñgéma miñicñj nénnec. ¹⁴ Ni imi hiabianec welic welicgianec miñicñj nénnec imuac niñ ewa hia ac gézézua. Wawañ memega imi welic welicgiaiguc imi qeri uñana acguc héntegicanzac.

¹⁵ Sasañgiaiguc menémma baec dumuc siraiguc welic welicgianec menénnec nalé imuaru nuac séwi busuac iwawai imi guac kicga igucnec ménda sanjima heyec. ¹⁶ Séwinawac tanera ménda hicñj tegirunec qérawa imi kicganéh bec hénec naléna ménda ducñiyunec bec séwinawac tasia hicñjima kenec séc kiwigaiaguc ona hedaczac.

¹⁷ O Anutu niniñga imi nimba eebipiyaguc eneja wanzac. Qétéya imi acguc yei eneja wanzac. ¹⁸ Némacnanéh olombinec, qétégina imi sakasac ogiczac.

Ni gau igucnec yacmanj imuaru acguc giguc kecmanj.

¹⁹ O Anutu kaiziliwenj ic unuwanjrec, sac nene ienej wainemma kembunec. ²⁰ Ienej guac zébiri qébiri wanjéhanzu. Hazéchécga ienej kicgaiguc iwawai enomiawac séwi enej wanjanzu. ²¹ O Mij Kewu guac mézégina tianzac imi onac ni acguc mézéna tianzac. Wanju gi zébiri géhanzu ionac imi ewa lolonj wanj néhanzac. ²² Ienej hazéchécna wanju imuac ionac ninij biric hélañcneç késa kecua.

²³ O Anutu néñsosomalima batucgé némma qerinauac hénia niñna. Batucgé némma ninijná niñtegicna. ²⁴ Néngésina nuaru wawanj meme biria méj hezaciguc qindinj némma héná hémbénañawac buñja imuaru nuagicna.

140

Hazéchéra ionac murunec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ic biria ionarunec metecgé némma. Kaiziliwenj ic ionac murunec saiwa menénna. ² Ienej qerigananéj haka biria niñarej mema nalé séc yaré mihicñianzu. ³ Ienej mokolenj ésécneç ezelañgina qericgic zéracuc wanjanzac. Wanju ezelañgina bawaguc imi qaté mokolenjac kua doku zéracuc he énécmizac. (Ohec)

⁴ O Yawe galenggé némma. Kaiziliwenj ic méraginaiguc embi niñac. Yaré qeçq ic ionarunec hetecgé némma. Ienej imi néfacgé némbinj zé wanzu. ⁵ Séwi enej ic ienej mebirí némbinj zé bétac hainénna hésanéj ufc mema héná ewiaiguc haima baec séséñna éségic hezac. (Ohec)

⁶ Ni Yawe yomuhuc zéma gézézua; Gi Anutuna, O Yawe, guru héhélinawac gezac haina. ⁷ Nuac anggéñ titi Mij Kewu Yawe, gi yaré naléiguc orucnawac saiwa menénneç.

⁸ Yawe kaiziliwenj icac ewa siñ imi ménda nimmina. Manambatucac ninij biria imi muñguc ménda seligimac. Qahac wanju séwi enej wambu niñac. (Ohec) ⁹ Lelegé néñanzu imi enej orucgina meyaçgic, zéna enañ ezelañginawac zéranéj liliñgéma enañ hoturu énécmimac. ¹⁰ Geric lokocnéj ionac mama hoturu énécmimac niñ wanzua. Geriçiguc néfacgé énécmimac baec séséñ imuaru hiñgacma muñguc ménda érému. ¹¹ Zébiri qébiri ic ienej baeciçuc ménda seligima nammu. Yaré qeçq ic imi birianéj méndacmima kemma inimac.

¹² Ni niñzua Yawenéj zérabéra mihicñima keczu ionac acgina goiya héianzac.

Wanju maqeqeya ienej aciguc enjic zédinj énécmianzac. ¹³ Hélañcneç ic solañja ienej guac qacgawac ewa hia ac zému. Ic dindiñja ienej kicgaiguc tacyac wammu.

141

Kaiziliwenj igucnec angéña timac niñac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guru héhélizua, focdac hanéñna. Guruwa ewa hétéñnawac gezac haina. ² Zéwelecnawac niñna hofac héméña hiabia ésécneç wammac. Méraña meyaçba iminéj siñiyawac mulu ai ésécneç wammac.

³ Yawe kuanawac galenj meme ai ic méj opocna nañju. Kua tasénawac naguya galenagéma kechébémanj. ⁴ Imuhuc wanj némma qerinanéj haka biriawac ménda qasima mamac. Képésic meme ic iniguc momacneç haka biria ménda wammaj. Wanju ionac nene halécyaguc imi ménda nemanj.

⁵ Wanju ic solañjanéj orucnaiguc numindiñj néñju nimba goi héhéliya ésécneç wammac. Wanju qindinj néñju nimba orucnawac météré haléc ésécneç wanju orucnanéj imuac héñacya ménda memac. Ionac haka biria imuac niñac kilenj ni zéweleç ai memanj. ⁶ Wanju galenjhéçgina* hocnéj unugic mama unuyu, ic embac ienej ackuazéçna† imi siñaguc wanzac imi niñtegicmu. ⁷ Wanju ienej ackuazéç yomi niñqelimu; Ai icnéj baec patoma hoc sira gilic hezac ésécneç sicnina imi kicsuanj kuayaiguc héndéñ qéndéñgiawac hezac.*

⁸ Mij Kewu Yawe kicna hiwa guaru hayu néñgacma guac hazua. Qeri uñña imi katanec ménda waimina nammac.‡ ⁹ Ni galenggé némma biria meme ic ienej népésimanj zé bétac haigic imuacneç zéma ionac baec séséñ igucnec metecgé néñna. ¹⁰ Ic biria ienej wai énécmimac enañ bétacginaiguc momacneç hiñgacgic inimac, néñ ni imi téçgéma ogicmanj.

142

Zérabéra igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac Masikil tanera legic. Banjic méñac qeriaiguc sanjima zéweleç ac yomi zéyec.) Ni Yaweac qachéhélizua. Ni Yaweac qacma zéweleçmizua. ² Ni ewa gorona wésiaiguc qocgéwa mazac. Wanju nuac zéra waiya imi zéhicñi mizua. ³ Qerinaiguc qeri uññananéj kic gili gili wanjec séc, geñ mia hénana bétacya qahac imi niñdacma mihicñi néñneç.

* 141:6: Saulo zéma ichéra. † 141:6: Anutuac ackuazéç Dawidinéj zéauyec imuac zézéya. * 141:7: Yes 26:19

‡ 141:8: Ac yomuac hénia imi; Ménda wainéñna kec humuwi niñac.

Ni hēna agaleŋ keriiġuc ieneŋ saŋgima bētac hainēġic. ⁴ Nuac hēinaiguc hima hēnna, mēŋnēŋ mēŋ hēniana mēnda niŋŋēŋu hoczua. Hainezic mēŋ mēnda hayu hoczua. Mēŋnēŋ mēŋ qeri uŋana mēnda galeŋġé néŋu hoczua.

⁵ O Yawe ni zéŋiac waŋġemma zézua. Miŋ Kewu ġeŋġaac imi hainezicna zéma kicqeli kekec baec yomuaru ġi imi nuac buŋa waŋzaŋ.

⁶ Zéŋiacna niŋna, ni maqeqeya wamma kecanzua, nunesi waŋŋēŋanŋu ionac méra igucnec metecġé néŋna, ieneŋ kucġina eŋeŋa nuac séc qahac. ⁷ Qeri uŋana imi hēsa ama igucnec hulac néŋna, qacgawac ewa hia ac zémaŋ. Goi héihéi waŋ nénna, ic solanŋa ieneŋ leleġé némma nammu.

143

Hazéchéra méragina igucnec metecġé mimac niŋ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe ġi zéwelecna niŋna. Guru héhelinawac gezac haina. Héniaga héla zéma héniaga solanŋawac séciguc acna niŋna. ² Guac kicġaiguc imi baec ic mēŋnēŋ mēŋ kēpésic solanŋ mēnda keczac. Imuac niŋac welen qeġe icġa niġuc ac ai mēnda mena. ³ Hazécnanēŋ qeri uŋanawac zuŋ mezac. Kekecna qéziyu baeciguc maqezac. Siŋi tunumaŋ qeriaiguc noporu becaru humugic ionac séc waŋzua. ⁴ Imuac qerinaiguc qeri uŋananēŋ kic gili gili waŋ néŋu wésé bacna imi témaŋ zé waŋzac.

⁵ Ni nalé wahalawac nimba kenzac. Ai menec imi qerinanēŋ nimma taczua. Waŋu iwawai méraganēŋ wamma menec imi nimma ⁶ mérana guac murugeŋ suluzua. Baec irec ireġġianēŋ doku niŋ humuanzac imuac séc kekec uŋananēŋ guac wammizac. (Ohec)

⁷ Yawe ġi acna foc niŋŋénna. Qeri uŋana kuha mazac. Kic tanecġa mēnda musaŋġé nénna. Baec séséŋiguc hiŋġacanŋu ionac séc wambi niŋac. ⁸ Niŋkinzéŋna imi guaru hezac imuac niŋ siŋunec goi héihéigawac ackuazéc nézéna nimba. Kekec uŋana guaru naŋġéwa érézac imuac mia hēna kecmaŋ niŋ niŋzaŋ imi ku nénna.

⁹ Yawe hazéchécna ionac méragina igucnec metecġé nénna, ni guac méraga bawaiġuc saŋġizua. ¹⁰ Gi nuac Anutu keczaŋ, imuac niŋac ku nénna guac ewa siŋa mēndacma wammaŋ. Uŋaga imi hiabia, imuac hēna kondonaiguc nuagicma kembésémaŋ.

¹¹ Yawe qacgawac wamma kekecna meqeli néŋna. Solanŋ dindinŋagawac séciguc zéra waiya igucnec népésina éréwa. ¹² Waŋu goi héihéiga nuac hezac imuac

séciguc hazéchécna qeric énécmina qahac waŋġic. Neŋ guac welen qeġe icġa keczua. Imuac niŋ qeri uŋana yéwéŋi mihiġŋi mianzu imi moczoŋ auénécmina qahac wandacmu.

144

Baec yanda imi aŋġéŋa timac niŋac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe hainezicac zamanziŋna i zézé séġiséġi wammimaŋ. Inēŋ mérana yaréac meefima mérana merawa yaré qeġeac hēnia kumiŋyec. ² Yawe imi goi héihéina, zamanziŋna zéma baŋecna, inēŋ neuŋ kiropo selina zéma metec metecna zéma saiwana, ni imi ic embac hēcna méra bacnaiguc onopocanzac iwaru mia héiselianzua.

³ Yawe, ġi ic imi némac hiaya niŋac eeya héianzaŋ? Miŋ Kewu ġi baec icac ninna némaria waŋu niŋmianzaŋ? ⁴ Ic imi kua wésésé ésécnec hotoŋadac kecma qahac wammac, waŋu kekec naléyanēŋ amia timima keŋanzaŋc ésécnec focdac hama kemmac.

⁵ Miŋ Kewu ġi kurumeŋ misicġéma tima mana. Baec boŋa séc onosina hofac téma yacmac. ⁶ Hazéchécġa pilitic ġiliénécmina héndēŋ énécmina. *Zakoŋga** muima héndēŋ énécmina keŋġic. ⁷ Ounc méraga suluma népésina éréwa. Doku qawŋ kuhaguc imuacnec zéma ic méréra ionac méragina igucnec metecġé nénna. ⁸ Ieneŋ kua taséġinanēŋ ikoc ac zéma méra héiġinanēŋ manam batuc ai meanzu.

⁹ O Anutu ni legic qelia héima ġita hésia 10 imi qema legic héiġénzua. ¹⁰ ġeŋ meseli énécmina ic kewuya ic kewuya yaréġinaiguc onogicanzu. Welen qeġe icġa Dawidi sou zéra igucnec metecġé néŋanzaŋ guac mia legic héiġénzua. ¹¹ Ic enia ionac méragina igucnec ni metecġé néŋna. Ieneŋ kua taséġinanēŋ ikoc ac zéma méra héiġinanēŋ manam batuc ai meanzu.

¹² Naŋ hécnina imi ic hēsa komoranēŋ kecma séha séc yandianzac ésécnec wammu. Waŋu bérac hécnina ieneŋ ic kewuac ama yanda meanzu imuac hēnia mēndacma méra kiwi héimimia ama kewuac wotuŋa hocnéŋ memeya imuhucya ésécnec wammu. ¹³ Hofi amaninaiguc nene mériaŋ kuaya qeyu rama hécnina ieneŋ baec kisiaiguc saigic zaŋġéġina imi tauŋeŋa tauŋeŋa zéma 10 tauŋeŋa 10 tauŋeŋa wammu. ¹⁴ Burumakao hécnina iwa ieneŋ haléġinaguc réwéria wammu. Nununesi mēnda hiġŋiyu ama sombeŋnina iguc zéŋiac mēŋ mēnda hiġŋimac.

* 144:6: *Zakoŋ* imi pilitiac séséc ac waŋzac.

¹⁵ Ic embac arenj imuhucya imi zézé ségiségi ginaguc. Ic embac Yawenéh Anutu kecénécimimia imi zézé ségiségi ginaguc.

145

Anutuac hiaya zéma kewuya.

¹ (Dawidiac mepé qepési ac.) Ic kewu Anutuna, ni zézé ségiségi wanjémma qacga nalé tetcgia qahac mepési gémmanj.

² Ni kaiweya kaiweya zézé ségiségi wanjémmanj. Wanju qacga tetcgia qahac mepési gémmanj.

³ Yawe imi kunerj yanda imuac kunerj yanda mepésimimia wammac. Kunerj yandayawac séha imi qétéya olombijac séc qahac.

⁴ Hicjisaia hicjisaia emma kemma guac wawanj memega imi mepésima haka silicga kuhaguc imi zéau énécmimu.

⁵ Qac bujaga eebipiyaguc zéma edamugaguc imi zéma guac haka welic welicgia imi qerinanéh zénimma kecmanj.

⁶ Hakaga welic welicgia imuac kuha imi zéau énécmimimia wammac. Ni acguc héniağa kunerj yanda imi zéau énécmimanj.

⁷ Ienej guac sese kunerj yanda imuac buja zéma guac héniağa solanja imuac legic héimu.

⁸ Yawe imi ewa hiawac wanj énécmimimia ewa biric wanj énécmimimia qeri geric foc foc ménda wamma goi héihéi kunerj yanda wanj énécmianzac.

⁹ Yawe imi kekec momac yanda hiabia wanj énécmimimia zéyu hicnjima keczu séc goi héihéi wanj énécmianzac.

¹⁰ Yawe gej zéna hicnjima keczu imi moczoj guac ewa hia ac zému. Guac muru météré amuma kekec ienej gi mepésigémmu.

¹¹ Ienej guac héngalej ama arenja yanda imuac edamuya zéauma guac kucga zéeminij wammu.

¹² Guac ai kuhaguc imi zéma héngalej ama arenja yandagawac qac bujayawac edamuya imi ic onac qelihécgina énézégic nimmu.

¹³ Guac héngalej ama arenja yanda imi héngalej ama arenja yanda hémbénağa. Wanju héngalej aiga imi hicnjisai lépaya lépaya hema emma kecmanj.

¹⁴ Wanju méri zéyu hicnjima keczu imi moczoj goigina héima méjzé méjzéya qahac zikiziki acya moczoj méndacanzac.

¹⁵ Yawe imi tendijgéwij zé wajanju ionac nanjé énécmianzac. Wanju mema titi wanj énécmimimia imi meyac énécmianzac.

¹⁶ Kekec momac yandanéh guaru kic hianju. Gej nalé zézéya méndacma nene yaka gumu énécmianzanj.

¹⁷ Wanju méraga sultama iwawai kekecginaguc imi moczoj galenjé énécmimimia sécgé énécmianzac.

eeya héimianzu séc ewa sinjinawac sécgé énécmianzac. Wanju ionac qac héhéligina imi nimma anjéngina tianzac.

²⁰ Yawe imi goi héihéi wammianzu séc héngalej wanj énécmianzac, néj kaižiliwenj ic imi moczoj mebiru énécmianzac.

²¹ Kuananéh Yaweac qac bujaya zéaumanj. Wanju séwiginaguc momac yanda ienej qara téréya imi tetcgia qahac mepésimu.

146

Anutunéh méra miyu mepésimiyec.

¹ Haleluya, kekec unjana Yawe mepésina. ² Ni kecma emma kecmanj séc Yawe mepésimanj. Kecma emma kecmanj séc Anutuna legic héimimanj.

³ Ini ic eneja ionaru ménda lahenjému. Baec ic ienej méra énécmimuac kuc ménda he énécmizac.

⁴ Ienej imi unajana wai énécmiyu baeciguc lilingéma kemmu. Kenjic kaiwe imuaru mia ionac nijarenj arenjia imi moczoj qahac wandacmac.

⁵ Yakoboac Anutunéh méra mimac imi ségi ségiyaguc. Wanju Yawe Anutuyawac nijkumuma kecanzac imi zézé ségi ségiyaguc.

⁶ Yawe imi baec kurumenj zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoj zéyu hicnjidacgic.

⁷ Wanju hémbénağa qeri héla késa kecanzac. Inéh hédacgé énécmimimiac kecanzu imi hena acac séc zédinjé énécmimimia yaka nij humuanzu séc nene yaka gumu énécmianzac.

⁸ Wanju Yawenéh qaté énécmimimia imi hulac énécmianzac. Yawenéh kic hilic onac kic hihéi meénécmianzac.

⁹ Yawe imi mema titi wanj énécmimimimia imi meyac énécmianzac. Wanju Yawe imi ic solanja goi héihéi wanj énécmianzac.

¹⁰ Yawe imi ic kianja héngalej wanj énécmianzac. Wanju qawéc gupanj énépésima nanjé énécmianzac.

¹¹ Wanju kaižiliwenj ic ionac hénagina imi mebiru énécmianzac.

¹² Zion ama arenja yanda, Yawe guac Anutunéh hicnjisai lépaya lépaya hémbénağa héngalej wanjémmac. Haleluya!

Anutunéh Yerusalem héngalej wammianzac, mepésimini.

147

¹ Anutunina legic héimimimimia imi hiabia. Wanju imi nijsorocya zéma niju sécgéma. Imuac nijac Yawe mepésini, haleluya!

² Yawenéh Yerusalem meyacgéanzac. Inéh mia Israel héndéh qéndéh wanj énécmigic keczu imi qutulanjé énécmianzac.

³ Inéh ewa biric wamma keczu séc mehiaru énécmimimimia wizigina oso énécmianzac.

⁴ Inéh ménni sikilu qétégina oloj énécmimimimiac qacgina qacénécmianzac.

⁵ Minj Kewunina imi kunerj yanda, kuc yandayaguc. Wanju

nin̄tegiç qin̄tegiçya séha imi olombin̄ac séç qahac. ⁶ Yawen̄éç memaamuma kecanzu imi énépésima nan̄gé énécmianzac. Wan̄u kaiziliwen̄ ic imi giliyu baeciguc maunudacmac.

⁷ Saiwop zémima Yawe legic héimimu. Gita kulele qema Anutu legic héimigic. ⁸ In̄éç hosusu haima kurumen̄éç osoanzac. Wan̄u baecac wamma kia imi hofiaiguc haiyu heanzac. Wan̄u kia haiyu baec bon̄aiguc qézézac éréma yandianzac. ⁹ In̄éç haséç yan̄ zéma koeckoec nei merawan̄éç qacma kecgic nenegina mihicji énécmianzac. ¹⁰ Yawe imi becosiac kuhawac nin̄kumuma kenzu ionac sin̄gina ménda nin̄anzac. Wan̄u ic méç eñeya héna kuhawac nin̄kumuma ken̄anzac imuac ménda hénsorocanzac. ¹¹ In̄éç eeya héimima goi héihéiyawac kic hih̄i wan̄anzu ionac mia ewa hia nin̄anzac.

¹² Yerusalem gi Yawe legic héimina. Zion gi Anutu legic héimina. ¹³ In̄éç amagawac nagu wétéya imi meseligianzac. Wan̄u ama imuac qerigaiguc merachéçga mériaç mihicji énécmianzac. ¹⁴ In̄éç baec-gawac suc séré yanda imuac qeriaiguc luae qegéçu heanzac. Wan̄u nene héla gocmia hiabian̄éç gumu géçu séçgéanzac.

¹⁵ In̄éç zézé seli acya baeciguc méliyu ackuazéç imin̄éç foc foc ken̄anzac. ¹⁶ In̄éç komboc rama zucya imuhucya ésécnec giliyu maanzac. Wan̄u komboc bororona baeciguc hicji hicjiya imi qesayu bucgazéç ésécnec heanzac. ¹⁷ In̄éç saméç bororona ésécnec komboc giliyu maanzac. Méren̄éç san̄geça imi ogicma hia ménda tétén̄garimac? ¹⁸ Wan̄u in̄éç zéçu komboc imuhucya imi pépélima doku wan̄anzac. In̄éç luhuc ézéçu qeanzac. Wan̄u doku ézéçu ken̄anzac.

¹⁹ In̄éç ackuazéçya Yakobo zéhicji miyec. Wan̄u héna acya zéma pakeç acya imi Isra-elac zéhicji miyec. ²⁰ Baec méçac ic aren̄éç tosia ionaru imi imuhuc méç ménda wan̄ énécmiyec. Imuac ienen̄éç Anutuac héna ac imi ménda ninzu. Haleluya!*

Anutuac edamuya imi baec kurumen̄éç séçgéma hezac.

148

¹ Haleluya, kurumen̄éç keczu ini Yawe mepésigic. Yawe mepésigic, ou eñeñaiguc keczu ini i mepésigic. ² Kua meme un̄ahéra ini moczon̄ i mepésigic. Kawali aren̄héra ini i mepésigic.

³ Maso kaiwe iri i mepésiyic. Sikilu asarianzu ini moczon̄ i mepésigic. ⁴ Kurumen̄éç kurumen̄éç ini acguc i mepésigic. Sawaiguc doku hedaczac ini acguc i mepésigic.

⁵ Momac yanda in̄éç zéçu hicjima hezu imi wai énécmigic Yaweac qara mepésimu. ⁶ In̄éç méçnéç méç ménda logimac nin̄ qan̄aç silic hai énécmima imuhucya imuhucya hémbénaça kumu énécmiyu nanzu.

⁷ Baec igucnec Yawe mepésigic, konduçac mokoleç yanda zéma konduç zékéça zékéça ini momacnec.

⁸ Geric zéma komboc zéma komboc boborona zéma hosusu dépaç zéma luhuc kuaya tohoanzu ini acguc imuhucyanec.

⁹ Baec bon̄a zéma baec qin̄diç qin̄diça moczon̄, ic gocmiaguc zéma yéménzéc ic moczon̄ imuhucyanec, ¹⁰ haséç yan̄ moczon̄ yanda zéma ama yan̄ moczon̄ zéma gisic zéma nei qeçgan̄ginaguc moczon̄ imuhucyanec.

¹¹ Baera baera ic kewu moczon̄ zéma ic embac aren̄a aren̄a moczon̄ zéma ic eñeça zéma baecac zétegitteçic ic moczon̄ imuhucyanec, ¹² ic qaré, embac serañ, ic embac yanda zéma nambéç moczon̄ imuhucyanec.

¹³ Iwac qara momacgucnec sac eñeça yanda wanzac. Wan̄u edamuya imi baec kurumen̄éç keczu imi moczon̄ ogicma eñeça wanzac, imuac nin̄ac momac yanda ini Yaweac qara mepésimu.

¹⁴ In̄éç mia héna géséhéra ilicgina meyac énécmiyec imuac nin̄ac i imi qéhéréngé mima kecanzu météré énécmimia Israel ic ionac mepé qepésiac bun̄a wanzac. Haleluya!

Anutuac haka hiabia ic embachéra ionac muru hezac.

149

¹ Haleluya, legic qelian̄éç Yawe mepésigic. Météré ichéra* ionac azoazoroiguc legic héimigic. ² Israel imi eñeça mihicji miyec iwac nin̄ac wamma ségiségi wammac. Zionac nan̄héra ienen̄éç eñaç ic kewu nin̄ac wamma ségiségi wammu. ³ Legic hirima qara mepésigic. Wan̄gon̄ zéma gita qema legic héimigic. ⁴ Yawen̄éç eñeça ic embachéra nin̄ac ségiségi wan̄anzac. Wan̄u ic embac memaamuma kecanzu séç an̄géngina tima kiwi mééra hénsoroc sorocya meénécmianzac. ⁵ Météré énécmimia ienen̄éç imi edamuya qeriaiguc ségiségi wamma eñaç hehe tataçiguc legic héimimu. ⁶ Kuaginaiguc imi Anutuac mepé qepési acnéç hemac. Wan̄u méraginaiguc sou bawa andia zéraguc imi he énécmimac. ⁷ Wan̄u imin̄éç mia baera baera ic bakia melen̄éç énécmima ic embac aren̄a aren̄a tasé ku énécmimu. ⁸ Wan̄u ic kewuhéçgina imi sen̄éç hésanéç, ic eñeça

* 147:20: Hebraio ac yomuac hénia imi; Yawe mepésigic ionac qacgina.

* 149:1: Hénaorin̄ Anutu nin̄zén̄géanzu momac yanda

hécgina imi aiñ bétacnéñ hénagina helanzi
 énécmimu. ⁹ Zétegic tegic ac ooyawac hezac
 imuac séciguc imuhuc wañ énécmimu. Ai
 eeyaguc imuhucya imi météré énécmimia
 ionac méraginaiguc hai énécmiyu hezac.
 Haleluya!

Kewunina yanda Anutu.

150

¹ Haleluya, ocmuñaguc Anutu legic
 héimigic. Kuha héima hezac kurumén
 imuaru legic héimigic. ² Wawañ memeya
 kuhaguc imuac niñac legic héimigic.
 Héniaya, kunerñ yanda edamuyaguc imuac
 niñac wamma legic héimigic.

³ Tomuñ qema legic héimigic. Kulele
 zéma gita qema legic héimigic. ⁴ Tambariñ
 qema legic hirima mepésigic. Kuña zéma
 gitanerñ legic héimigic. ⁵ Aiñ hilaña qara
 kunerñ yanda imuhucya qema mepésigic.
 Aiñ hilaña hétérñ ou eñerawac qema
 mepésigic. ⁶ Kua wésésé héima kecanzu
 séc Yawe legic héimigic. Haleluya!

Mataio

Yesuac esañ ambéchéra ionac qacgina.

¹ Abaraham zéma Dawidiac qeli, Kristo Yesuac sac kitchéra.*

² Abarahamnén Isaka mihicjiyec. Isakanén Yakop mihicjiyec. Jakobonén Yuda zéma iwac dac munahéra mihicji énécmiyc.† ³ Yudanén Tamari iwarunec Feresi zéma Zara mihicji érécmiyc. Feresinén Hesiron mihicjiyec. Hesironnén Aram mihicjiyec. ⁴ Aramnén Aminadap mihicjiyec. Aminadapnén Nason mihicjiyec. Nasonnén Salmon mihicjiyec. ⁵ Salmonnén Rahap iwarunec Boasi mihicjiyec. Boasinén Rut iwarunec Yobedi mihicjiyec. Yobedinén Yesi mihicjiyec. ⁶ Yesinén ic kewu Dawidi mihicjiyec.

Waju Dawidinén Uriawac iniña iwarunec Solomon mihicjiyec. ⁷ Solomonnén Rehoboam mihicjiyec. Rehoboamnén Abia mihicjiyec. Abiyanén Asafe† mihicjiyec. ⁸ Asafenén Yosafat mihicjiyec. Yosafatnén Yoram mihicjiyec. Yoramnén Uzia mihicjiyec. ⁹ Uzianén Yotam mihicjiyec. Yotamnén Ahazi mihicjiyec. Ahazinén Hezekia mihicjiyec. ¹⁰ Hezekianén Manase mihicjiyec. Manasenén Amosi§ mihicjiyec. Amosinén Yosia mihicjiyec. ¹¹ Waju Babilon baeciguc onagicma kenkená nalé imuaru Yosianén Yekonia zéma dac munahéra mihicji énécmiyc.

¹² Waju Babilon baeciguc onagicma kenjicguc Yekonianén Salatiel mihicjiyec. Salatielnén Zorobabel mihicjiyec. ¹³ Zorobabelnén Abiut mihicjiyec. Abiutnén Eliakim mihicjiyec. Eliakimnén Azori mihicjiyec. ¹⁴ Azorinén Sadok mihicjiyec. Sadoknén Akim mihicjiyec. Akimnén Eliut mihicjiyec. ¹⁵ Eliutnén Eleazari mihicjiyec. Eleazarinén Matan mihicjiyec. Matannén Yakop mihicjiyec. ¹⁶ Yakopnén Mariawac euya Yosefe mihicjiyec. Waju Maria iwarunec mia Yesu Kristo** zémimia imi hicjiyec.

¹⁷ Imuac Abaraham igucnec éréma Dawidiguc hayu hicjisaiaac qétégina imi 14 wanzac. Waju Dawidi igucnec éréma Babiloniguc onagicma kenkenawac naléiguc hayu hicjisaiaac qétégina imi 14 wanzac.

* **1:1:** Ac oruha yomi imi kiwi Mataioac ac oruha qahac, néj kembangan 1:2-17 imuac ac oruha wanzac. Kiwi térya yomuaru ic embac onac qacgina sasala hezac imi owij zé 3ipilalec ac me Nei ac qahac, néj Girik ic me Hebraio ic ewagina méndacma ooyawac hezac. † **1:2:** Yudawac dachéra imi 3, munahéra imi 8, néj tosara waima iwac qara ooyawac hezac imuac hénia imi Hén 49:10 imuaru hezac. ‡ **1:7:** Kiwi méránén ooya tosaraiguc Asafeac qara mén imi Asa. § **1:10:** Kiwi méránén ooya tosaraiguc Amosiac qara mén imi Amon. ** **1:16:** Hebraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnéj météré mimia. ☆ **1:22:** Yes 7:14 * **2:4:** Hebraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnéj météré mimia.

Waju Babiloniguc onagicma kenkenawac nalé imuarunec éréma Kristoac naléiguc hayu hicjisaiaac qétégina imi 14 wanzac.

Halécnéj météré mimia Yesuac hicjihicjiya imuac suruc.

¹⁸ Waju Kristo Yesuac hicjihicjiya imi yomuhuc; Iwac nenjocya Maria imi Yosefeac buña wammac niñ zéérécmimia wanjec, néj ekawu momacnec ménda kericnec Uña Téréyanén kiwi meyu héryaguc waju héjec. ¹⁹ Waju iwac eu buña Yosefe imi ic dindiná kerec. Imuac niñ, ara zéauyu kicginaiguc gamuyaguc wambac niñac, éléjñec waimiyu kemmac zé nimma niñarenégéyc. ²⁰ Imuhuc nimma keru Minj Kewuac kua meme uña méjñén gauiguc hicjimima yomuhuc ézéyc; Dawidiac qeli Yosefe, iniñ buñaga Maria wagicmanj zé zénénnga ménda hiriyu, tomenjaguc taczac imi Uña Téréyawac murunec. ²¹ Inén nanjawac mihicjimac. Mihicjiyu inén kecma eneya ic embachéra képéscigina igucnec angéjgina timac, imuac niñac qara Yesu zéwéséman. ²² Haka hicjiyec imi Minj Kewuninanén kua meme icya kuaya mema ac yomuhuc zéyec imi moczonj meselimanj zé imuhuc hicjiyec;☆ ²³ Niñzu, embac seranjén héri haima nana meyu iwac qara Immanuel zému (Hénia imi Anutunén nenjaguc keczac). ²⁴ Imuhuc zéyu Yosefenén gau igucnec yacma Minj Kewuac kua meme unjén zéyec séc wamma iniñ buñaya wagicma hayec. ²⁵ Waju inén i guc momacnec heyac ménda wamma kerunec embac imi méréc merac nana mihicjiyec. Mihicjiyu Yosefenén qara Yesu zéyec.

2

Niniñ ic ienén Yesu hémbiñ zé hagic.

¹ Ic kewu Herodeac hénggalén naléiguc Yesunén Yuda baec Betelehem ama arenj yandaiguc hicjiyec. Gezac qema niñgic, hicjiyu Is igucnec niniñ ic tosara Yerusalem hama yomuhuc zéjic; ² Merac Yuda ic onac ic kewu buña hicjiyec imi dimia? Nini Is iguc iwac widi mén hémma mepésimiwiñ zé hazin. ³ Imuhuc zéjic ic kewu Herodenén ac imi niñu ewayaiguc niñkéndénaguc wanjec. Imi mia inéjñec qahac, Yerusalem miñina i guc kecjic ienén moczonj imuhuc wanjic. ⁴ Waju inén hofac oo ic kiwahécgina zéma

hénaorinj ionac héna acac kiwi ic unuruma Kristo* dimuaru hicnjima keczac imuac qesiénécmiye. ⁵ Qesiénécmiyu yomuhuc ézégic; Yuda baec Betelehemiguc. Imi mia Anutuac tilinj tilinj ic méjnéj yomuhuc oyecac hezac hénia yomuhuc ninjac imuhuc zégic; ⁶ Betelehem ama arenja, guac murunec galej méjnéj hama nuac hénaorinj Israel imi rama galej éscnec galejgé énécmimac. Imuac nin gi imi Yuda baeciguc ama arenja yanda kunerj kunerj hema kenzac imuac suginaiguc komodia ménda wanjan.

⁷ Imuhuc zégic nimma Herodenéj ninij ic élénec unuruyu hagic éjacnec tacma widi hicnjiyec imuac naléya dindinanec qesiénécmima ninjec. ⁸ Qesiniju tecgéyu Betelehem ama arenja yandaiguc méli énécmima yomuhuc énézéyec; Kemma merac imuac dindinanec qesinimma. Wanju mihicjimuiguc lilingéma hama nézégic, ni acguc kemma mepési mimanj. ⁹ Ic kewunéj imuhuc zéyu ninij tecgéyu, hénagina méjgucnec toroqema kenjic. Wanju gezac qema ninjic, widi Is imuaru héngic iminéj mujuc hicnj énécmima walac walac kemma moczoj merac heyc ama imuaru kemma héiselima tarec. ¹⁰ Wanju ienej widi imi mujuc hémma ségiségi kunerj yanda wanjic. ¹¹ Wanju ama imuaru haréma merac imi nenjocya Mariaguc momacnec iricma siminj héima mepési migic. Imuhuc wamma géségina auma sese mema hagic goli, libanosic ic tutuha héménaguc zéma sacmasi haléc héménaguc imi sécgina séc haimigic. ¹² Wanju gauiguc Herodeac muru ménda kemmu ninj énézéyec. Énézéyu nimma héna méj igucnec ama baecginaiguc lilingéma kenjic.

Yosefe inij meracyaguc Izipte baeciguc néngacma kenjic.

¹³ Lilingéma kenjic, ninju, Anutuac kua meme unanéj gauiguc Yosefe hicnjimima yomuhuc ézéyec; Herodenéj merac yomi qemanj zé hochoc ai mezac, imuac gi yacma merac zéma nenjocya oragicma Izipte† baeciguc néngacma kemma keca mujuc gézemanj. ¹⁴ Imuhuc zéyu Yosefenéj sinjiaiguc yacma merac zéma nenjocya oragicma Izipte baeciguc kenjec. ¹⁵ Kemma imuaru kerunec Herode humuyec. Imi mia Minj Kewuninanéj enjeya kua meme ic méjrac kuaya mema zéma yomuhuc zéyec ac yominéj héla héimac ninj imuhuc hicnjiyec; Izipte baec igucnec nanja qac hérémizua.*

Yesu qewinj zé wamma namu nene tosara unuhumugic.

¹⁶ Wanju Herode imi ninij ic ienej ikoc wammigic imi ninjtegicma qeri biric kunerj yanda wanjec. Wanju yaré ic méli énécmiyu kemma Betelehem ama arenja yanda zéma ama arenj yanda yanda hosuraiguc tacma kenec imuac qeriaiguc merac kecgc imi ninij ic qesiénécmima naléya ninjec imi méndacma yawungina éréhéc zéma bawaguc moczoj unugic humudacgic. ¹⁷ Imuhuc wanjic kua meme ic Yeremianéj yomuhuc zéyec ac imi héla héiyec; ¹⁸ Ewa hétéj méj Rama ama arenja yandaiguc hicjiju ninjic. Ewa biric yanda zéma zésiac yandanéj hicjiju ninjic. Rahelnéj merachéra ionac ninj siaczac. Merachéra qahac wandaczu imuac ninj mebélac gémuac séc qahac wanjec.

Izipte baec igucnec lilingéma hagic.

¹⁹ Wanju Herode humuyu, ninju, Minj Kewuac kua meme unj méjnéj Izipte baeciguc Yosefe gauiguc hicnjimima yomuhuc ézéyec; ²⁰ Meracac kekecyu qewinj zé hocgic ienej humudaczu, imuac gi yacma merac imi zéma nenjocya oragicma Israel baeciguc lilingéma kenna. ²¹ Imuhuc zéyu Yosefenéj yacma merac nenjocya oragicma Israel baeciguc kenjec. ²² Néj Ake-laonéj manjocya Herodeac tatic késama Yuda baec galejgézac imuhuc zégic nimma imuaru kemmanj zé zénéja hiriyec. Wanju gauiguc kua meme unanéj ézéyu nimma Galilaia baeciguc kenjec. ²³ Kemma taunj méj Nazarete zéanzu imuaru kerec. Haka imi mia kua meme ichéra kuagina mema ac yomuhuc zéyec imi hélacuc wammac ninj imuhuc hicnjiyec; Nazarete ic zémimu.

3

Yohaneac héipuc ac.

¹ Nalé imuaru doku naec haka ic Yohanenéj hama Yuda baec kisiaiguc yomuhuc zéauyec; ² Kurumenjac héngalej ama arenja yandanéj hosucninu hazac, imuac ninj ewa qerigina melengic. ³ Wanju ic iwac kua kua meme ic Yesaiawac kuaya mema yomuhuc zéyec; Ic méj baec kisiaiguc qaczac, iwac ewa imi yomuhuc; Minjinawac hénaya zéréj qéréj wamma megic, iwac hénaya héimindinjic dindinja wanju. ⁴ Yohane i imi maleku kamele zuanéj memeya imi héima rikunja yanj séwélanéj memeya imi kembanganic zikima kerec. Wanju iwac neneya imi gaoc zéma haséj morombazecac dokuya. ⁵ Wanju imuhuc zéauyu Yerusalem zéma Yuda baec séc zéma Yodan doku néwéc néwéc ic embac moczoj iwac muru kendacgic. ⁶ Kemma

† 2:13: Girik aciguc; Aigiptos. * 2:15: Hos 11:1

képésicgina zéaugic Yodan Dokuiguc doku naec énécmiyeec.

⁷ Wañu doku naec énécmiyeec imuaru Farisaio ic zéma Sadukaio ic sasala hagic inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokolenac qelihéra qeri geric hahaya imuacnec néngacmu niñac mérénér goro ac énézéyec? ⁸ Ewa melenj melenjac séciguc héla mihicnjigic. ⁹ Wañu enjañ qeriginanéñ Abaraham imi nenjañ yandanina imuhuc ménda zéma nimmu. Ni énézéwa niñgic, Anutunér hoc yomi hia énézéyu yacma Abarahamac qelihéra wandacmu. ¹⁰ Ic hésa sasala imuac héniaiguc naka bec haiyu hedaczac. Héla hiabia ménda haianzac séc héiyu mayu gericiguc giliyu hiñgacdacmac. ¹¹ Ni imi qerigina melemmu niñac dokunér naec énécmianzua, néñ nuac andénaiguc hakeczac inér kuc yandayaguc ni nogiczac. Nidac imuhucyanér hena usuya metecgéma késamañac séc qahac. Inér Uña Téréya zéma geric bélanjanér naec énécmimac. ¹² Iwac méraiguc sarac yanda iminér héla gocmia imi tocgéma hofiiguc haimac, néñ gorosona imi héusulaj wamma geric bélanj tectecgia qahac imuaru giliyu zamac.

Yesu doku naec haka wammiiyeec.

¹³ Wañu nalé imuaru Yesunér Galilaia baec igucnec Yodan dokuiguc hama Yohanenér doku naecmimac niñ ézéyec. ¹⁴ Ézéyu Yohanenér qetalimima yomuhuc zéyec; Geñ ni doku naec némbésémañ niñac wanñua, néñ geñ nuac muru hazañ? ¹⁵ Yesunér melemma zéyec; Deguc imi acna niñnéna imuhuc wamma nekan haka solañ moczoñ meseliwic, imuhuc zéyu ara nimmiyeec. ¹⁶ Nimmima doku naecmiyu Yesu imi doku igucnec éréyec. Éréyu kurumer añgéyu Anutuac Uña Téréya kembo nei ésécnec mama hama iwac orucyaiguc nañu héñec. ¹⁷ Wañu kurumer igucnec ewa méñ yomuhuc hicñiyeec; Yomi imi nuac Nañna. Iwac siñ kuneñ yanda niñanzua. Iwac niñ ewa qerinanér ségiségi yanda wanñanzac.

4

Yesu manam batuc wammiiyeec.

¹ Wañu Yesu Biriá miñjanawac ala batuciguc emmac niñ Uña Téréyanér wagiru baec kisiaiguc keñec. ² Kemma siñ kaiwe 40 imuac séc nene zikima zéwelecma kecma andiaiguc yaka niñ humuyec. ³ Ara batuc miñjananér Yesuac muru hama yomuhuc zéyec; Gi Anutuac Nañna wanñanjiguc zéna hoc sasala yominér melemma samér wammac. ⁴ Imuhuc

zéyu Yesunér melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Icnér samér sac qahac, néñ ackuazéc Anutuac kuaya igucnec haanzac imi moczoñ nimma kekecyaguc kecmac. ⁵ Imuhuc zéyu Biriá miñjananér Yesu wagicma Yerusalem kiropoc téréyaiguc emma ama téréya imuac witiyaiguc oporu nañec. ⁶ Nañu yomuhuc ézéyec; Inér guac wamma kua meme unjahéra énézéyu ieneñ méraginanéñ gi gépésima osogéngic hocnér hénaga ménda nézénégmac. Imuhuc ooyawac hezac, imuac mia gi Anutuac Nañna wanñanjiguc yomuacnec luma emu hiñgacna. ⁷ Zéyu Yesunér muñguc yomuhuc ézéyec; Yomuhuc ogic hezac; Néñ Miñ Anutuga ménda batucgé miwésémañ. ⁸ Imuhuc zéyu Biriá miñjananér wagicma baec boña eneña yandaiguc emma héngalen ama areña yanda sasala baec séc hema keñkeña imi zéma imuac edamuya ézéyu héndarec. ⁹ Héñu yomuhuc ézéyec; Gi simiñ héima mepési némbésémañiguc iwawai imi moczoñ guac géndacmañ. ¹⁰ Imuhuc zéyu Yesunér melemma zéyec; Biriá miñjina,* gi néñgacna! Yomuhuc mia ogic hezac; Miñ Anutuga simiñga héimima mepési miwésémañ, wañu iwacnec sac welenj qemiwésémañ. ¹¹ Imuhuc zéyu Biriá miñjananér Yesu waimima keñec. Keñu kua meme unja enej haréma Yesu welenj gemigic.

Yesunér Galilaia baeciguc aiya hénima meyec.

¹² Wañu Yesunér Yohane hésa amaiguc opocgic imuac buña suruc nimma Galilaia baeciguc keñec. ¹³ Wañu Nazarete ama waima Kafanaum amaiguc kemma kerec. Ama imi Zabulon zéma Naftali baec su-ciguc zékér yanda hezac imuac giñgiñaguc taczac. ¹⁴ Imi mia Anutuac tiliñtiniñ ic Yesaiawac kuaya mema ac yomuhuc zéyec imuac héla héimac niñac imuhuc hicñiyeec; ¹⁵ Zabulon baec, Naftali baec, Yodan doku néwécgeñ kondun giñgiñawac hénaga zéma ic enia ionac baec Galilaia imuaru, ¹⁶ ic embac tunumañiguc taczu enej asac mararañ yanda hicñiyu héngic. Wañu humucac tunumañiguc kegc ionac muru asac mararañ qetagalí énécmizac.

¹⁷ Wañu nalé imuaru mia Yesunér aiya hénima yomuhuc zéauma énézéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda hosucginu hazac, imuac mia ewa qerigina melengic.

Yesunér hénima tohotoho ichéra un-uruma énépésiiyeec.

¹⁸ Wañu Yesunér Galilaia kondun giñgiñaguc keñkecma héñu Simon, Petero zémimía imi zéma iwac munaya Anderea

* 4:10: Girik aciguc; Satana.

ierenj kondunjugic ufcigira gilimanec nanoc. Wanju ierenj imi lambéc héréhéré ic keroc. ¹⁹ Wanju iricma yomuhuc érézéyec; Hama ni méndacnéjic, neñ ai méñ érécmiwa iri ic embac héréhéré ic wammaoc. ²⁰ Imuhuc zéyu focnec ufcigira waiyic taru Yesu méndaroc. ²¹ Wanju imuacnec keñkecma héñu dac muna éréhéc Zebedaioc nanj héréra, Yokobo zéma iwac munia Yohane ierenj manjocgira Zebedeguc enjauw zéiciguc ufcigina qotoma tacgic mihicñi érécmima ururuyec. ²² Ururuyu focnec zéic zéma manjocgira imi waima Yesu méndacmiyoc.

Yesunéh ic embac tunjaguc ackuazéc ku érécmiyec.

²³ Wanju Yesunéh Galilaia baec séc kerenj haré wamma tocgotocgo amaginaiguc Anutuac héngaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéauma ku énécmima ic embac sugcinaiguc ic embac tosara hafi zepaginaguc hénia hénia imi moczoñ mehiaru énécmiyec. ²⁴ Imuhuc wanju iwac qac buñaya imi Siria baec séc saima kendarec. Kendaru ic embac ienenj hafi ic hénia hénia; hafi zepaginaguc, uña biriaginaguc, humuc turucginaguc, zéma hénia méragina sélec sélcgia imi onagicma hagic mehiaru énécmiyec. ²⁵ Wanju Galilaia, Dekapoli, Yerusalem, Yuda, zéma Yodan doku nénéwéc igucnec ic embac tunja tunja hama méndacmigic.

5

Ic zézé ségiségyaguc.

¹ Wanju Yesunéh ic embac tunja tunja imi inicma baec bonaiguc emma tarec. Taru tohotoho ichéra ienenj iwac muru hagic. ² Wanju kuaya auma ku énécmima zéyec; ³ Uña qerigina maqeqeya kecanzu imi enenj ségiségi ginaguc, kurumenjac héngaleñ ama areña yanda imi ionac buña wanzac. ⁴ Zé siac wamma kecanzu imi enenj ségiségi ginaguc, Anutunéh ewa hia qéénécmimac. ⁵ Gumbénzénzénj kecanzu imi enenj ségiségi ginaguc, baec yanda baec imi mératéc énécmiyu késamu. ⁶ Yaka zéma doku ninj humuanzu ésec haka solanjawac wanjanzu imi enenj ségiségi ginaguc, sécgé énécmimia wammac. ⁷ Goi héihéi wanj énécmianzu imi enenj ségiségi ginaguc, Anutunéh goigina héimac. ⁸ Ewa qerigina qala qala imi enenj ségiségi ginaguc, ienenj Anutu hémmu. ⁹ Luae qeqe ic imi enenj ségiségi ginaguc, Anutuac nambérac héra zéénécmimu. ¹⁰ Haka solanjawac unuhéi wanj énécmigic birizu imi enenj ségiségi ginaguc, kurumenjac héngaleñ ama areña yanda imi ionac buña wammac. ¹¹ Nuac

ninjac zéma zébiri qébiri wanj énécmima unuhéi wanj énécmima ikoc wamma ac biria hénia hénia onac séwiginaiguc haimu imi ségiségi ginaguc, ¹² Anutuac kua meme ic walac hama kecgc imi imuhucyanec unuhéi wanj énécmigic. Imuac ninjac ewa hia nimma ségiségi wammu. Imuac kitiwa kurumenjiguc heheya imi kunenj yanda imuac ninjac imuhuc zézuu.

Sei zéma asac mararaj.

¹³ Ini imi baec ic ionac sei keczu. Wanju seinéh sinja qahac wammaciguc némacyanéh iwawai méñ hésiyy sinjaguc wammac? Qahacgucnec, iwawai omaya wamma iwawai méñ ménda mehiarumac, néñ momacguc wanjmimiawac séc imi gilicic ic embac enenj tizizamu. ¹⁴ Wanju ini imi baec ic ionac asac mararaj, ama areña yanda méñ baec bonaiguc imi musanjémacac séc qahac. ¹⁵ Kifa imi acguc otorima kewuc guandiaiguc ménda haianzu, qahac, ami mia tatarraiguc haigic taru asahanéh ama qeriaiguc ic embac asari énécmianzac. ¹⁶ Imuac onac asac mararaj ginanéñ imuhucyanec ic onac kicginaiguc measari énécmimac. Wanju ienenj onac wawanj meme hiabia imi héngic hiaruyac Manjocgina kurumenjiguc keczac imi mepési mimu.

Héna ac zéma Anutuac tilinñilñ ic.

¹⁷ Ninjic ni héna ac zéma kua meme ic ionac ac imi mesohomanj zé mazua tanec ménda wammac. Ni imi mesohomanj zé ménda mayi, néñ meseligimanj ninjac mayi. ¹⁸ Ni hélacnec énézézuu, héna ac igucnec ac kiwi siliha me boronjadac méñ ej hema ménda qahac wammac, néñ moczoñ hélagucnec wandaruguc mia baec kurumenj imi hia qahac wammac. ¹⁹ Imuac ic méñnéñ méñ héna ac imuarunec komocdiadac méñ logima tosara imuhucnec wammu ninj ku énécmimac imi, kurumenjac héngaleñ amaiguc ic mamaya zémimac. Wanju méñnéñ méñ wawanj memeyaiguc haima héna ac imi imuhucyanec tosara ku énécmimac imi, kurumenjac héngaleñ amaiguc ic eneña zémimac. ²⁰ Imuac énézéwa ninjic, onac haka solanjaneñ héna acac* kiwi ic zéma Farisaio ic ionac hakagina ménda ogimac imi, kurumenjac héngaleñ amaiguc keremmuac séc qahac.

Qeri geric hakawac goro ac.

²¹ Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Ic ménda qehumuwésémanj, wanju méñnéñ ic qehumumac imi acac buña wammacac hezac, ac imi ini ninjicac nindaczu. ²² Néñ neñ yomuhuc énézézuu; Méñnéñ méñ hénia qahac alaya qeri biric ninjmizac imi acac buña wammac. Méñnéñ méñ

* 5:20: Moseac héna ac. † 5:22: Girik aciguc; Raka.

imi alayawac niñac, ic qelana† zémizac imi kua meme ic ionac kaunsol iguc onopocmu. Méñnéñ méñ alayawac moroc zémizac imi geric siawac buña wammac. ²³ Imuac gi zaki téréyawac sese mema hama alaganéh guac niñac hazéc ac méñ késa keczac imi niñqelizariguc ²⁴ sesega imi zaki téréya wésiaiguc haina taru walac alagawac kenna luae qegéñuguc bec lilingéma hama sesega imi haimiwésémañ. ²⁵ Gi hazécgaguc hénaiguc kemmanec foddac ewa momac wammaoc. Imuhuc ménda wanna hazécganéh gésigési icac muru goporu gésigési ic iminéñ téñgin ic kunéñginawac mériaiguc waigéñu hésa amaiguc gopocmac. ²⁶ Goporu, ni hélacnec gézéwa niñna, alagawac kitic imi moczon ménda kudacma imuarunec mawésémañac séc qahac wammac.

Kaisero haka.

²⁷ Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Kaisero ai ménda mewésémañ, ac imi niñgicac nindaczu. ²⁸ Néñ ni yomuhuc énézéya; Ic méñnéñ embac méñ hémma ewayaiguc hémbaoc wammizac imi mia ewa qerianéh bec kaisero wanzac. ²⁹ Kicga héiigucnéñ biriawac simbaiguc goporu, imi néfningéma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wanju séwiga yanda imi geric siaiguc ménda giliyu hiñgacbésemañ iminéñ hia wammac. ³⁰ Méraça héiigucnéñ biriawac simbaiguc goporu, imi hericma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wanju séwiga yanda geric siaiguc ménda giliyu hiñgacbésemañ iminéñ hia wammac.

Eu inih waiwai haka.

³¹ Zézéya méñ imi yomuhuc; Ic méñnéñ méñ iniña waimimac imi wai amuamuac kiwi oma mimac. ³² Néñ ni yomuhuc énézéya; Ic méñnéñ méñ iniña kaiseroac qahac, néñ yéwéri tosara niñac waimizac imi, inéh embac imi kaiseroiguc opoczac. Wanju ic méñnéñ embac waimimia imi mezac imi, i acguc kaisero wanzac.

Zézépañ ac.

³³ Wanju muñguc, yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Gi Anutuac kiwaiguc acga eñ ménda zéseliwésémañ, néñ guac zézépañ acga imi kewuac kiwaiguc wandacbésemañ. ³⁴ Wanju ni yomuhuc énézéya; Anutuac kiwaiguc ac méñ méndagucnec zéselimu. Kurumenñ qacma ménda zéselimu. Kurumenñ imi Iwac ic kewu tatac wanzac. ³⁵ Wanju baec acguc ménda qacma zéselimu. Baec imi Anutuac héna titiya wanzac. Wanju Yerusalem acguc ménda qacma zéselimu. Imi ic kewu eñeñawac ama areña yanda wanzac. ³⁶ Wanju orucgaiguc acguc ménda

koroma zéseliwésémañ. Imi mia gi oruc zucga meñéñ méñac méñ lalac me zapéla wammacac séc qahac imuac niñac imuhuc zézua. ³⁷ Imuac héñzén dac, hélacnecac imi hélacnec, qahacwac imi qahac sac zému. Ac toroqeyema imi Biria mininawac murunec hahaya.

Bakia melenj énécmiawac haka.

³⁸ Ac zézéya méñ yomuhuc niñanzu; Kiwawac kitiwa imi kiwa, zécyawac kitiwa imi zécyu. ³⁹ Wanju neñ yomuhuc énézéya; Haka biria kétic imuac nuna guwa ménda wammu. Méñnéñ hulunğa otomac imi, néwécgeñga hia melenj mina qemac. ⁴⁰ Wanju méñnéñ geñga maleku niñac aciguc guagicma keñu sangeña malekuga imi momacnec wai miwésémañ. ⁴¹ Méñnéñ héna hosuru guagicma kemmanac zéyu horua méndacmima kembésémañ. ⁴² Méñnéñ iwawai keñu guagicmañ zé me lagulawac késamañ niñac welecgeñu eñdac ménda mélina kemmac.

Hazéc onac goigina héimu.

⁴³ Alaga siñ nimmima hazécga mézétiti wammiwésémañ ac zézéya méñ imuhuc niñanzu, ⁴⁴ néñ neñ mia yomuhuc énézéya; hazéc hécgina siñgina niñénécmimu. Wanju ununesi wanj énécmianzu ionac niñac wamma zéwelec wammigic goigina héimac. ⁴⁵ Imuhuc wamma kurumenñ Manjoc ginawac nambérac wamma kecmu. Kurumenñ Manjocginanéñ kaiwe zéyu ic hia biria momacnec asari énécmianzac. Wanju kiaya imuhucyanec ic hia biria momacnec énécmianzac. ⁴⁶ Siñ niñénécmianzu ionacnec sac goigina héiénécmimu imi, némac kitiwa hiabia he énécmimac? Takis meme ic acguc haka imuhucya hia ménda wananzu me? ⁴⁷ Wanju alahécgina ionacnec sac ac qacguc wanj énécmimu imi, némac iwawai kuneñ yanda wanju wammac? Ic enia eneñ haka imuhucya hia ménda wananzu me? ⁴⁸ Imuac mia kurumenñ Manjocgina imi solaña keczac séc ini imuhucnec solaña kecmu.

6

Méra énécmiawac haka.

¹ Técgina nimma kecmu. Haka solaña imi ic ieneñ hémmu niñac zéma kicginaiguc wambu niñac. Imuhuc wammuiguc kurumenñ Manjoc ginanéñ bakia hiabia ménda meñéñ énécmimac.

² Kicac welenj qeçe imi ieneñ togotocgo amaiguc zéma héna yanda séc kemma icnéñ mepési énécmimu niñac témunñ hianzu. Néñ hélacnec zéwa niñgic; Ic imi eneñ baec icnéñ mepési énécmigic bakiagina bec medaczu. Gi imi geñga wéségaiguc

imuhuc ménda wambéséman. ³ Néh magegeya iwawai méh énécmiwéséman nalé imuaru méra héiganéh némac haka wanzac imi méra kanaganéh ménda nimmac. ⁴ Imuac niñ haleñ haihaiga imi sasanñaiguc wambéséman. Wañu Manjocga sasanñaiguc géñanzac inéh imuac bakia melenjémmac.

Zéwelec ai.

⁵ Wañu zéwelec wambéséman imuaru niñzéh niñzéh ic ikora ieneñ wañanzu ésécnec ménda wambéséman. Ieneñ mia inicmu niñjac tocgotocgo amaiguc zéma héna yanda séc namma zéwelec wawaña imuac siña niñanzu. Ni hélacnec énézéua; Ieneñ imi boña bec késagic tecgézac. ⁶ Gi zéwelecbéséman imuaru amagaiguc emma naguga héima manjocga sasanñaiguc kecanczac iwac muru zéwelec wambéséman. Wañu manjocga sasanñaiguc hémma niñanzac inéh bakia imi melenjémmac. ⁷ Ini zéwelecbiñ zé ic enia ésécnec ac héla qahac sasala ménda olommu. Ieneñ mia ac sasala zéniuguc niñnécnimac imuhuc zéma niñanzu. ⁸ Manjocgina imi zéwelec ménda wangicnec iwawai hocanzu imi bec nindaczac. Imuac ini ionac séc ménda wammu. ⁹ Imuac ini yomuhuc zéma zéwelec wammu; Kurumenj Manjocnina guac qacga mepésini téréya hemac. ¹⁰ Guac héngaleñ ama areña yanda mama hamac; Kurumenjiguc hezac ésécnec baeciguc guac ewa siñga wandac wandara wammac. ¹¹ Gi deguc kaiwe yomuac nene sécnina nénécnina. ¹² Nini ic ionac képésicgina wai énécmiziñ, imuhucyanec képésicnina wai nénécnina. ¹³ Nini ménda wai nénécnina ala batuciguc kerembñ niñjac. Néh Biria niñjanawac murunec metecgé nénécnina. ¹⁴ Ini ic ionac képésic waimuiguc kurumenj Manjocginanéñ onac képésic imuhucyanec waimac. ¹⁵ Wañu ini ic onac képésic ménda waimuiguc manjoc ginanéñ képésicgina imuhucyanec ménda waimac.

Nene zikima zéwelec wawaña.

¹⁶ Wañu nene zikima zéwelec waimuiguc niñzéh niñzéh ic ikora ieneñ wañanzu ésécnec ewa biric tanec ménda wammu. Némac niñ ieneñ imi tanecgina wininiyu inictegicmu niñjac imuhuc wañanzu. Hélacnec énézéua; Ieneñ imi bakiagina séha imi bec megic tecgézac. ¹⁷ Geñ mia nene zikima zéwelecbéséman imuaru orucga haléc naec mima kic tanecga zuacbéséman. ¹⁸ Wañu nene zikima zéwelecma keczañ imi ic ionac muru qahac, néh Manjocga sasanñaiguc kecanczac iwac muru sac wininiyu géntegicmac. Wañu Manjocga sasanñaiguc iwawai hicñiyu héñanzac inéh bakia melenjémmac.

Iwawai eeyaguc kurumenjiguc haigic emmac.

¹⁹ Ini hinac iwawaigina eeyaguc imi baeciguc ménda tocgégic emmac. Imuaru mia gureñ zéma hufenanéñ mebiriwac niñjac. Wañu imuaru imi kowu nene ieneñ hézéggéma hiñgacma kowu memu. ²⁰ Néh hinac iwawaigina eeyaguc imi kurumenjiguc qutulángégic emmac. Imuaru imi gureñ zéma hufenanéñ ménda mebirimac. Wañu imuaru kowu nene ieneñ ménda hézéggéma hiñgacma kowu memu. ²¹ Hinac iwawaiga eeyaguc hemac imuaru mia ewa qeriga acguc hemac imuac niñjac imuhuc zéua.

Kifanina asahaguc me qahac?

²² Kicga imi séwigawac kifaya. Kicga hiabia hezaciguc asahanéh séwiga moczoñ yanda sécgémac. ²³ Néh kicga birizaciguc imi tunumañnéñ séwiga moczoñ yanda sécgémac. Wañu asac mararañ ewa qerigaiguc hezac iminéñ siñindéngézaciguc siñi tunumañ dimuhucyanéh hicñigémmac?

Anutu iwacnec sac weleñ qemimu.

²⁴ Ic momacgucnéñ ic kewu éréhéc weleñ qeérécmimacac séc qahac. Méñac mézétiti wammima méñac siñ nimmimac, me méñac eeya héima méñac niñméimac. Ini Anutu zéma soukiwa momacnec weleñ qeqe wañ érécmimuac séc qahac.

Nene me séwi usuginawac ewa goro ménda wammu.

²⁵ Imuac bec énézéua; Némac dokuaac me neneac newiñ zéma kekecginawac qeri yéwéri ménda wammu. Séwiginawac némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu. Kekecganéñ nenega ogicma eeyaguc ménda wanzac me? Séwiganéh malekuga ogicma eeyaguc ménda wanzac me? ²⁶ Ini sawaiguc nei inicgic. Ieneñ héihimic ménda wañanzu. Wañu nene mequtulañ me hofliguc haihai ménda wañanzu. Wañu onac kurumenj Manjocnéñ gumu énécmianzac. Wañu ini nei onogicma eeginaguc ménda wañanzu me? ²⁷ Wañu onarunec mérénéñ qeri réwéri wamma kekecginawac naléya komora méh hia mehorugimac? ²⁸ Wañu ini némac niñjac malekugina niñjac qeri réwéri wañanzu? Sombeñac baorac zurigina inicgic dimuhuc éréma yandianzu? Ieneñ malekugina niñjac hésadac méh tarañ ménda héianzu. ²⁹ Wañu énézéua niñgic; Solomonnéñ edamuyaguc mezeric amuma kerec, néh zuria yomi ionarunec méh ménda ogirec. ³⁰ Anutunéh baec kisiawac qézézac deguc you heyu orañguc gericiguc gilicigic hiñgacmacac hezac zariñdac imuhucya imi imuhuc haioso meénécmianzac iguc, yei niñzéh

ninzéngina komodia ini, Anutunéj ini imi zuriadac imuhucya onogicma ménda haioso meénécmimac me? ³¹ Imuac mia, némac neneac me dokuac newij me némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu. ³² Imi mia ic enia enej imuac wananzu. Wanu kurumenj Manjogcinanéj iwawai imuhucyawac hocanzu imi nindaczac. ³³ Imuac bec walac imi Anutuac héngalenj ama areña yanda zéma iwac haka solanja* niñac wamma zéwelecmu. Iwawai tosara imi moczonj momacnec toroqe énécmidacmac. ³⁴ Imuac ini orañac qeri réwéri ménda wammu. Orañac qeri réwéri imi orañ eneya bunja. Ai meme enac enac imi eneya réwéria sécyá hemizac.

7

Ninǵési énécmiawac haka.

¹ Ménda gési énécmimu imi, ini acguc imuhucyanec ménda gési énécmimia wammac. ² Imi mia gési énécmianzanj imuhucyanec gésigéngéña wammac. Wanu ac waj énécmianzanj imuhucyanec ac wanjéngéña wammac, hénia imuac niñac imuhuc zéua. ³ Gi némac niñac alagawac kiwaiguc gocya hémma geñga kicgaiguc ic zékalaña imuac mia ménda ninǵegicanzanj? ⁴ Geñgac kicgaiguc ic zékalaña heyunec, gi alagawac dimuhuc waina kicgaiguc gocya imi mewa mayu zéma hia ézéwésémanj? ⁵ Ninzénj ninzénj ic ikora gi, walac ic zékalaña geñga kicgaiguc imi mena mayuguc alagawac kiwaiguc gocya imi hiabianec hémma auwésémanj. ⁶ Ini iwawai téréya imi kazu ménda énécmimu. Wanu décnaj bonja enejaguc imi beric onac ménda gilimu. Imuhuc wammuiguc imi iwawai imi hénaginanéj tizizama lilingéma enanj kiricqiric waj énécmiwu niñac.

Zéqesi ai, hochoc ai, zéma nagu qeqe ai.

⁷ Zéwelec wanjic énécmimac. Hochoc ai mema mihicñimu. Qonqonj qegic nagu auénécmimac. ⁸ Mérénéj méñ zéwelec wananzac séc, énécmiyu meanzac. Mérénéj méñ hochoc ai meanzac séc, mihicñianzac. Wanu mérénéj méñ qonqonj qeanzac séc, nagu aumimia wammac. ⁹ Onarunec méñnéñ nanja saménj niñac weleru hoc hia mema mimac me? ¹⁰ Lambéc niñac weleru qaté mokolenj hia mema mimac me? ¹¹ Ini imi ic birianéj iwawai hiabia nambérac hécgina énécmiawac hénia nindaczu. Wanu Manjogcina kurumenjiguc keczac inénj welecmianzu ionac iwawai hiabia sécgina ogicma ménda énécmimac me? ¹² Némac haka wanjémmu niñ niñanzanj séc ionac

muwu imuhucyanec waj énécmima. Ac iminéj hénia ac zéma kua meme ic ionac ac imi moczonj dérécgédacma hezac.

Nagu komora.

¹³ Ini nagu géngéña imuaru keremmu kemmu. Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéua; Nagu onagicma kisikiyonjiguc kenkenja imi kunenj yanda. Wanu hénaya imi lanhahala yanda, imuac mia imuaru ic embac kilenénéj kereñanzu. ¹⁴ Nagu zéma hénia kekecgic nonagicma kenzac imi komora zéma géngéña. Imuac niñac ic embac éréhédcacnéj imi mihicñianzu.

Ic hésa zéma imuac gocmia.

¹⁵ Kuameme ic ikora ionac galenj mema kecmu. Ienej imi rama séwi hamu, néñ qerigina imi hasénj kazu yaréya. ¹⁶ Héla gocmiagina hémma héniaquina inictegicmu. Ini imi hésa waiyagucnéj waj gocmia haiyu meanzu me? Wanu qézézacnéñ fik ic gocmia haiyu meanzu me? ¹⁷ Qahacgucnec, imuac mia ic hésa hiabianéj héla hiabia haianzac, néñ ic hésa birianéj héla biria haianzac. ¹⁸ Ic hésa hiabianéj héla biria ménda haianzac. Wanu ic hésa birianéj héla hiabia ménda haianzac. ¹⁹ Imuac ic hésa héla hiabia ménda haianzac imi qericma geric qeriaiguc gilianzac. ²⁰ Imuac niñ héalagina hémma héniaquina inictegicmu.

Ikoc wanjamuma kekec.

²¹ Nuac niñac Miñ Kewuna, Miñ Kewuna zénéñanzu séc moczonj kurumenjic héngalenj ama areña yandaiguc kereñdacmuac ménda hezac. Manjocna kurumenjiguc kecancac iwac ewa siñ tohoanzac inénj sac keremmac. ²² Ic sasalanéñ nalé yandaiguc yomuhuc zému; Miñ Kewuna, nini guac qacgaiguc bianjac ara ménda énézéyij me? Guac qacgaiguc tilinǵitilij biria ménda nesi énécmiyij me? Guac qacgaiguc kiwi méréra yanda sasala ménda meyij me? ²³ Imuhuc zégic ni yomuhuc zéasarimanj; Ni méndaqucnec niñénécmiyi, hénia ac logima ai meanzu ini nuac muru néñgacgic!

Gezacnéñ sac niniña zéma niñ tohotoho haka.

²⁴ Imuac mérénéj méñ nuac acna yomi nimma tohoma wananzac imi, ninǵegic qinǵegic icnéñ amaya zamanzij qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁵ Kia kiyu doku luyu luhuc qema ama lukunzijyec, néñ ménda hucgéyec. Ama séránj qambanja imi zamanzij qahaiguc ésekumuyec imuac niñac imuhuc wanjec. ²⁶ Wanu mérénéj

* 6:33: Anutunéj ewa qerigina manjoc waj énécmiyu iguc qéhéréngéma kecmu niñac.

mér nuac acna yomi nimma ménda tohoma wananzac imi ic ninjegic qinjtegicya qahac. Inér amaya sakasac qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁷ Kia mayu doku luyuhuhucnéh qema ama qeyu kunej yandanec hézéh qézéngéma mayec.

²⁸ (28a) Yesunéh ac imuhuc zédaru tegéyu ic embac tuj yanda imi enej ninjegic ²⁹ héna acac kiwi ic éséc nec qahac, nér ic kuc burjaguc éséc nec ku énécmiyec imuac ninjac (28b) ku énécmima zézéya imuac welicgéjic.

8

Yesunéh lepra wizi selia mehiariyec.

¹ Yesunéh baec bonja iguc nec mayu ic embac tuj sasala yandanéh méndacmigic.

² Wanju ic mér wizi seliyagucnéh* hama sicgémima yomuhuc ézéyec; Mij kewuna gi mehiaru némmañ zé wanzanjiguc imuhuc hia wambésémañac séc. ³ Imuhuc zéyu Yesunéh méria suluma séwélaiguc haima zéyec; Ni sinja imuac wanzac, hiaruna. Imuhuc zéyu imuarunec mia wizi seli-aya imi solanjaniyec. ⁴ Wanju Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ic méñac mér ménda énézévésémañ, nér kemma hofac oo ic ézéna séwiga héru, Mosenéh énézévéc séc sese haina kicginaiguc héipuc acga éséc nec wanju hémma ninjegicmu.

Yesunéh yaré ic 100 ionac orucgina méñac welenj qeqe icya mehiariyec.

⁵ Wanju Yesunéh Kafanaum ama arenja yandaiguc kereju yaré ic 100 ionac orucgina méñéh iwac muru hama méra mimac ninjac zéwelec wammima yomuhuc zéyec; ⁶ Mij kewuna, welenj qeqena mér imi séwiga humudaru amaiguc qenzerj manzerj réwéria qema hezac. ⁷ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Neñ kemma mehiaru mimañ. ⁸ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenjnanéh ac yomuhuc melemma zéyec; Mij kewuna gi hana nidac imuhucyca nuac ama baenjanéh logigemmaacac séc qahac, imuac ac nec sac zéna, nuac welenj qeqena imi hiarumac. ⁹ Ni acug eñerja hécna ionac méra bawu kecba, nena ewa bacnaiguc yaré ichécna keczu. Wanju méñac nij kenna zéwa kenanzac. Wanju méñac nij hana zéwa haanzac. Wanju welenj qeqena méñac yomi wanna zéwa wananzac. ¹⁰ Yesunéh ac imi nimma welicgéyec. Wanju méndacmima keccic ionac yomuhuc énézévéc; Ni hélac nec énézéza. Israel ic sugcinaiguc ic ninzéh ninzéh kunej yanda imuhucyaguc mér ménda mihicrijyi. ¹¹ Ni énézéza, Is iguc nec zéma Wes iguc nec ic embac sasalanéh haréma kurumecñac héngalenj ama arenja yandaiguc Abaraham, Isaka

zéma Yakop iniguc tacma momac nec nezéléléh wammu. ¹² Néñ becarunec kurumenjac héngalenj ama arenja yanda imuac burja kecanzu ienenj imi sénganjenj sinj tunumanjiguc giliénécmiyu hingcadacmu. Hingacma imuaru mia zéiac yanda wamma zécgina aric aric kimu. ¹³ Wanju Yesunéh yaré ic galenjgina yomuhuc ézéyec; Amagaiguc kenna, ninzéhngézanj imuac séc hicjigémmac. Wanju welenj qeqe imi nalé imuarunec mia hiaruyec.

Yesunéh Peteroac amaiguc ic embac sasala mehiaru énécmiyec.

¹⁴ Yesunéh Peteroac amaiguc emma héru Peteroac howuhaya imi séwi geric yanda wamma dunajiguc hekerec. ¹⁵ Hekeru mériaiguc késayu hafiya waimiyu embac imi yacma Yesu welenj qemiyec. ¹⁶ Ama mari wanju uña birianéh énéc énépésia sasala onagicma iwac muru hagic uña biria imi acyanéh zéma nesi énécmima hafiginaguc moczoñ mehiaru énécmiyec. ¹⁷ Imuhuc wanju kua meme ic Yesaianéh ac mér yomuhuc zéyec imi héla héiyec; Inér kucmama qeka mekanina nonagirec. Wanju yanjhafinina bisima kenec.

Yesuac tohotoho ichéra wamma kekec.

¹⁸ Yesu imi ic tunajucnéh lelecgémigic inicma tohotoho ichéra zékéh yanda néwécgenajiguc kemmu ninjac énézévéc. ¹⁹ Wanju héna acac kiwi ic méñéh iwac muru hama zéyec; Kiwi ic, dimia dimia kembésémañ imi ni méndac gémmañ. ²⁰ Zéyu Yesunéh ac yomuhuc ézéyec; Haséh kazu imi tenjingaguc sawaiguc nei imuhuc nec haecginaguc, nér Icac Nanja imi oruha haihaiyawac ama dunja mér ménda hemizac. ²¹ Wanju tohotoho icya méñéh yomuhuc ézéyec; Mij kewuna, waina walac kemma manjocna téngémaguc hawa. ²² Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi waima méndacnéna, humuc ic enjaoc nec humuc ichécgina téngé énécmimu.

Yesunéh zéyu luhuc yandanéh ninjtoho wammiyec.

²³ Imuhuc zéma zéiciguc enju tohotoho ichéra méndacma emma kenjic. ²⁴ Kenjic nalé sosola qahac luhuc yandanéh qeyu temboñ yanda yacma zéic hoturumanj zé wanec. Wanju Yesu imi gau hekerec. ²⁵ Wanju tohotoho ichéra enej kemma mindima ézégic; Mij kewunina, anjéñnina tina, nini humuwij zé wanzinj. ²⁶ Zéjic acgina melemma zéyec; Ini ninzéh ninzéhngina komocdiadac. Némac ninjac bacgina yandizac? Imuhuc zéma yacma luhuc zéma temboña ac wanj érécmiyu moczoñ nér qeyoc. ²⁷ Wanju ic enej

* 8:2: Girik aciguc; lepra imi lepra wizi selia zéma wizi selia tosara mutulanjéma zéanjic.

welicgéma yomuhuc eminiŋgic; Imi némac ic méŋ imuhucya? Luhuc zéma kondun acguc ara tohozaoc?

Yesunéh ic méŋ mehiaruma kuwi nesiyu keŋec.

²⁸ Yesu zéma tohotoho ichéra ieneŋ zékéhŋ qericma nêwécŋer Gadara baeciguc kereŋgic ic éréhéc uŋa birianéh éréc érépésiya imi kicsuanŋ igucnec hama Yesu mihiŋjiyoc. Ic éréhéc imi qeri yarégira eŋeŋa, imuac niŋac méŋnéŋ imuacnec kemmuac séc qahac waŋec. ²⁹ Waŋu ieneŋ kucnec qacma yomuhuc zéyoc; Guac némac méŋ norac muru heyu hazanŋ? Anutuac nanŋa, nalé ménda ducŋiyunec zéra waiya nérécmimanŋ zé hazanŋ? ³⁰ Waŋu baec imuaru mia lakec éscédcac kemma beric tuŋŋinaguc gumu énécmigic nanŋic. ³¹ Imuac uŋa biria ieneŋ Yesu welecmima zégic; Nesi nénécmimanŋac zé méli nénécmima beric ionac qeriginaiguc hiŋgacbin. ³² Zégic yomuhuc zéyec; Keŋgic! Waŋu Yesunéh imuhuc énézéyu uŋa biria imi mama kemma beric ionac qeriginaiguc hiŋgacdacgic. Waŋu, ninzu, beric imi moczoŋ yanda siaiguc gindindiŋgéma kemma zékéhŋgic hiŋgacma humudacgic. ³³ Beric galeŋgé énécmigic imi eneŋ usuŋnec néŋgacma taunŋguc keremma suruc imi moczoŋ zéma ic uŋa birianéh éréc érépésia iorac suruc momacnec waŋ énécmidacgic. ³⁴ Waŋu taunŋ imuac ic embac moczoŋ imi Yesu mihiŋjiwiŋ zé hadacgic. Hama hémmaguc baec imi waima kemmac niŋac welecmigic.

9

Yesunéh ic héná méria séléc sélécgia méŋ mehiaruyec.

¹ Waŋu Yesunéh zéiciguc emma kondun qericma eŋeya taunŋguc hayec. ² Haréyu ic méŋ héná méria humumia sasanŋguc haima huama iwac muru hagic. Waŋu Yesunéh ninzéhŋ ninzéhŋgina hémma ic héná méria humumia yomuhuc ézéyec; Nanŋ, ewa qeriga déŋ, Képésicga waigéndac géndara wanŋac. ³ Imuhuc zéyu, héná acac kiwi ic tosia ieneŋ qeriginaiguc yomuhuc niŋgic; Ic yomi Anutu zébiri qébiri wammizac. ⁴ Waŋu Yesunéh qerigina niŋtegicma yomuhuc zéyec; Ini némac niŋac ewa qeriginaiguc ninŋ biria imuhucya niŋkeczu? ⁵ Ac diminéh efefia wanŋac? Képésicga waigéndac géndara iminéh me Yacma kenna imi? ⁶ Waŋu Icac Nanŋa imi baeciguc kápésic waiwaiyawac kuc buŋa hemizac imi hémma niŋtegicmu. Imuhuc zéma ic héná humumia yomuhuc zéma ézéyec;

Yacma sasanŋa mema amagaiguc kenna. ⁷ Imuhuc zéyu ic imi yacma amayaiguc keŋec. ⁸ Waŋu ic tuŋŋinaguc ieneŋ haka imi hémma welicgéŋic. Waŋu kuc buŋa imuhucya baec ic énécmiyec imuac niŋac Anutu mepési migic.

Takis meme ic Mataio ézéyu méndacmiyec.

⁹ Waŋu Yesunéh imuacnec kemma héŋu ic méŋ qara Mataio imi takis meme amaiguc taru hémma ézéma zéyec; Gi hama méndacména. Imuhuc zéyu yacma méndacmiyec. ¹⁰ Méndacmiyu iwac amayaiguc emma nene nema tarec. Taru takis meme zéma biria meme sasananéŋ hama Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic.* ¹¹ Imuhuc waŋgic Farisaio ic ieneŋ inicma tohotoho ichéra yomuhuc énézéŋic; Némac niŋac kiwi icgina imi takis meme ic zéma biria meme ic iniguc nene nezac? ¹² Imuhuc zégic, Yesunéh nimma yomuhuc zéyec; Yaŋ hafigina qahac ieneŋ mehiariu ic ionac niŋ ménda wanŋanŋu, néŋ hafiginaguc ieneŋ mia ionac niŋ wanŋanŋu. ¹³ Kemma ac yomuhuc hezac imuac héná dimuhuc imi niŋreŋgému; Ni imi mulu meme imuac qahac, néŋ goi héihéi imuac wanŋanŋua. Imuac ni ic embac solanŋa unurumanŋ zé ménda mayi, néŋ kápésic ic unurumanŋ zé mayi.

Nene waima zéwelec wamma kekec imuac tualéŋic ac hiŋjiyec.

¹⁴ Nalé imuaru Yohaneac tohotoho ichéra ieneŋ Yesuac muru hama yomuhuc qesigic; Nini zéma Farisaio ic nalé séc nene zikima zéwelecanŋiŋ. Waŋu guac tohotoho ichécga imi eneŋ némac niŋac nene zikima zéweleclewec ai imi ménda wanŋanŋu? ¹⁵ Zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Zammaréh ic buŋawac méŋac ic qan ieneŋ dimuhuc ic imi iniguc kerunec ewa biric wammu? Naléya hayu ic buŋa onagicma keŋgicguc nene zikima zéwelecmu. ¹⁶ Ic méŋnéŋ méŋ séwi usu walaha bobogélaiguc qelia dépanŋa ménda nékétama qotomac. Imuhuc waŋu nékétatara iminéh icgéma wahala imi héré muzucgéyu kuneŋnec tegicmac. ¹⁷ Waiŋ qelia imi gésé wahalaiguc ménda tianzu. Imuhuc wammuiyec imi luhucyanéh itiracgéyu téyu waiŋ imi qocgéma madacmac. Waŋu gésé acguc biridacmac. Imuac niŋ waiŋ qelia imi gésé qeliaiguc kisigic hiŋgacanŋac. Imuhuc waŋu waiŋ zéma gésé imi momacnec hiabianec hemaoc.

Embac seranŋa zéma embac neŋgia méŋ iorac hafigira mehiaruyec.

* 9:10: Yuda ic hakagina imi maréŋŋinanéh héima hema nene neanŋic.

¹⁸ Yesu ac imi énézémānec nanu qeriauac galeñ méñnéñ iwaru hama héniāiguc sicgémima zéyec; Béracna degucdacmi humuzac, néñ gi hama mérāga qahaiguc haimina qelima kecmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu Yesu yacma iguc keñoc. Keñic tohotoho ichéra imuhucyanec wanjic. ²⁰ Keñkecma kegcic embac méñ yawuñ 12 séc embac hafi wamma kecañec imi Yesuac andiaiguc hama malekuya susuria osiyec. ²¹ Imuhuc wamma ewayanéñ yomuhuc niñec; Malekuya sac osiwa mehiaru némmac. ²² Wanu Yesunéñ lilingéma hémma zéyec; Bérac, ewaga déñ. Ninzéñ ninzéhganéñ mehiaru géñzac. Imuhuc zéyu imuarunec mia embac imi hiaruyec. ²³ Wanu Yesu imi qeriauac galeñ imuac amayaiguc kemma héñu kunja hihi ic zéma ic tunjinaguc eneñ héisiac wamma hétéñ yanda wamma tacgic. ²⁴ Wanu énézéyec; Ini yacma hingacdacgic embac komoc imi ménda humuzac, néñ eñ gau hezac. Wanu imuhuc zéyu desimigic. ²⁵ Desimima hingacdacgic ama qeriaiguc emma embac komoc imi mériaiguc késayu yarec. ²⁶ Wanu imuac buña surucya imi baera baera saima kendarec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁷ Wanu Yesu imi baec imi waima keñu ic kic hilic éréhéc ierenéñ méndacmima kucnec yanda qacma zéyoc; Dawidiac qeli, gi norac ewa biric wanna. ²⁸ Wanu Yesu imi ama qeriaiguc eñu kic hilic ic éréhéc imi iwac muru hayic qesiérécmiyec; Qesiérécmima yomuhuc érézéyec; Iri imi neñ ai imi hia memañ niñac ninzéhgézaoc? Zéyu ierenéñ melemma zéyoc; Oo, Miñ kewunira. ²⁹ Imuhuc zéyic, kicgiraiguc osima zéyec; Ninzéhgézaoc séc hicñi érécmiyu. ³⁰ Imuhuc zéyu kicgira hiaruyec. Wanu Yesunéñ zéseli érécmima zéyec; Ninzaoc, yomuac suruc imi ic méñac méñ ménda zéyic nimmu. ³¹ Wanu ierenéñ kemma kilen suruc imi zésaiyic baec imuaru sécgédarec.

Ic méñ ac zézéya qahac imi mehiaruyec.

³² Wanu ic éréhéc imi sénganjen keñic duña ic méñ uña birianéñ késayu ac ménda zéañec imi wagicma Yesuac érégic. ³³ Wanu uña biria imi nesiyu néñgaru ic ara qahac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tunjinaguc hémma nanjic imi eneñ welicgéma zégic; Haka imuhucya méñ Israel baeciguc ménda hicñiyu héñij. ³⁴ Wanu Farisaio ic ieneñ Yesuac yomuhuc zégic; Imi uña biria ionac kunenjanéñ kuc buña miyu uña biria nesi énécmizac.†

Ai sasala hezac, néñ ai ic sasala qahac.

³⁵ Yesu imuhuc imuhuc wamma ama areña yanda yanda zéma komoc komoc séc kendacma tocgotocgo amaginaiguc emma héñgaleñ ama areña yanda imuac buña suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyec. Imuhuc wamma wizi kukuginaguc zéma yan hafiginaguc imi moczoñ mehiaru énécmiyec. ³⁶ Wanu ic embac tunjinaguc imi iniru rama galeñgina qahac kecañu ésécnec kucgina qahac tuima kegcic ewa biric wan énécmiyec. ³⁷ Imuhuc inictegicmaguc tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ai yawuñ imuac héla imi sasala, wanu imuac ai ic imi efeñadac. ³⁸ Imuac niñ ai ic méli énécmiyu aiyaguc kemmu niñac metocgo tocgoac ai yawuñ minjina zéwelec wammigic.

10

Yesuac tohotoho ichéra 12.

¹ Yesu imi tohotoho ichéra 12 eneña muru unuruyu hagic uña biria nesi énécmima wizikuku zéma yanñhafi moczoñ mehiaru énécmimu niñ imuac kuc buña énécmiyec. ² Yesuac Méliméli ic 12 ionac qacgina imi yomuhuc; Walac Simon Petero zémimia, iwac munia Anderea, zéma Zebedaioc nanja Yakobo zéma munia Yohane. ³ Wanu Filipino zéma Batolomaio, Toma zéma takis meme ic Mataio, Alfaioac nanja Yakobo, wanu Tadaio,* ⁴ Kanaan ic Simon* zéma Yuda Karioto, wanu inéñ mia kecma Yesu andé qemiyec.

12 ionac ai buñagina qeénécmiyec.

⁵ Yesu tohotoho ichéra 12 imi méli énécmima pakeñ ac yomuhuc énézéyec; Ic enia ionac ménda kemmu. Wanu Samaria ic ionac tauñ imi imuaru me imuaru méñ ménda keremmu. ⁶ Rama roucya Israel ic ionac sac kemmu. ⁷ Keñkecma imuac séc yomuhuc zéma zéaumu; Kurumenjac héñgaleñ ama areña yanda imi hosucgé énécmizac. ⁸ Wanu yanñhafi ginaguc imi mehiaru énécmimu. Humuc igucnec meqeli énécmimu. Wizi seliginaguc imi mesolañani énécmimu. Wanu tiliñtilih biria nesi énécmimu. Wanu boña qahac eñ késazu imuac eñ énécmimu. ⁹ Owo géséginaguc soukiwa haréña zéma gocnia lalaha me pésia méñ ménda tima kemmu. ¹⁰ Héñawac gésé me maleku saméña me héna usu me tacgina imi ménda mema kemmu. Ai ic imi nene yaka boña qahac énécmimuac hezac. ¹¹ Ama areña yanda me ama areña hocma keremma ama minjina méñac niñgic sécgéyu iwac ama igucnec sac heyac wamma opocma kemmu. ¹² Wanu ama imuac emma yomuhuc énézému; Luae

† 9:34: Kiwi mérāginanéñ ooya tosaraiug kembañja 34 yomi ménda hezac. * 10:3: Kiwi mérānéñ ooya tosaraiug; Lebaeus me Lebaeus Tadaio zémimia. * 10:4: Luk 6:15, Mél 1:13

onac muru hemac. ¹³ Anutunéh ama imuac minjinawac niñu sécgéyu luae qeqe acginawac héla imi ionac muru hama hemac. Néñ ménda sécgéyu luae qeqe acginawac hélanéh enañ muru lilingémac. ¹⁴ Méñnéñ méñ ménda héihéré énécmimac me acgina ménda nimmaciguc imi ama me tauñ imi hénaginaiguc seitotoñ qesagic mayu waima kemmu. ¹⁵ Ni hélacnec énézéwa, gésigési nalé yandaiguc Sodom Gomora baec ic ionac taségina imi tauñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu huahuayawac séc wammac.

Qacna niñac ununesi wañ énécmimu.

¹⁶ Niñzu, ni ini haséh kazu sugcinaiguc rama ésécnec méli énécmizua. Imuac niñtegic qinñtegicgina mokolenac séc kecma kembo neiac séc képésic solañ kecmu. ¹⁷ Ic ionac niñ, galeñgina mema kecmu. Ienenj mia ac gésigési ic ionac muru onopogic, togotocgo amaiguc kocbiñnéñ unumu. ¹⁸ Wañu nuac niñac wamma ini baec galeñ zéma ic kewu wéséginaguc onagicma kemmu. Keñgic ionac muru zéma ic enia ionac muru nuac héipuc ic wamma nammu. ¹⁹ Néñ énépésimu imuaru némac ac zéwiñ me dimuhuc zéwiñ imuac ewa goro ménda wammu. Nalé imuaru némac ac zému imi énécmimia wammac. ²⁰ Ac zézé ic imi enej qahac, néñ Mañgoc ginawac Uñanéh ac imi kuaginaiguc hai énécmiyu zému. ²¹ Wañu dac muna ekaocnec andé qeamuma méñnéñ méñ késama humuciguc opocmac. Wañu mañgoc méñnéñ naña imuhucyanec wammimac. Wañu nambérac enej héna ac topec qema neñgoc mañgoc hécgina humuciguc onopocmu. ²² Nuac niñac ic embac moczoñ yanda ienenj ini mézétiti wañ énécmimu, néñ mérenéh méñ deguc muacnec hénima emma nalé tetcgia hamac imuac séc nañseligima kecmac imi késayu kekec hémbénaña kecmac. ²³ Wañu unuhéi wañ énécmigic tauñ imuarunec néñgacma baec méñguc kemmu. Ni hélacnec énézéwa. Israel ama arenã kuneñ kuneñ séc ménda kendacgicnec Icac Naña hamac.

²⁴ Kiwi merac méñnéñ kiwi icya ménda ogiczac. Wañu welenj qeqe ic méñnéñ imuhucyanec miñina ménda ogiczac. ²⁵ Kiwi meracnéñ kiwi icya ésécnec wañu sécgémac. Wañu welenj qeqe icnéñ miñina séc wañu sécgémac. Amawac galeña imi Beelzebul^{*} zémigiciguc tohotoho ichéra dimuhuc ogicma zébiri énécmimu?

Mérac téngéñ bac yandi yandi wamma kecbiñ?

²⁶ Imuac ionac niñac bacgina ménda yandimac. Iwawai méñ musañ musañgina

imi auyu winiñu ménda hemacac séc méñ ménda hezac.† ²⁷ Tunumaniguc zézua ac imi kaiwe asahaiguc zému. Wañu gezacginaiguc zéwa niñzu ac imi ama bauyaiguc namma zéaudacmu. ²⁸ Séwigina qehumumu, néñ qeri uñagina hia ménda qemuac séc wanzu ionac niñac bac yandi yandi ménda wammu. Néñ uña zéma séwi momacnec geric siaiguc hia mebirimac iwac niñ mia bac yandi yandi wammu. ²⁹ Sirikic nei dac érhéc imi soukiwa momacgucnéñ boñ ménda meanzu me? Wañu Mañgocginanéñ ménda niñguc baeciguc méñ ménda mama qemac. ³⁰ Onac imi oruc zucginawac qetéya acguc oloñ nindac nindara wanzac. ³¹ Imuac ini bac yandi yandi ménda wammu. Ini imi sirikic nei sasala onogicma eebipiginaguc wanzu.

Luae qahac, néñ sou zéra mihicñimuac hezac.

³² Méñ ic onac kicginaiguc nimmizua zéma zéaunéñu ni acguc kurumenj Mañgocnawac kiwaiguc nimmizua zéma zéaumimañ. ³³ Néñ méñnéñ méñ ic onac kicginaiguc ni qaecgé néñu ni acguc kurumenj Mañgocnawac kiwaiguc i qaecgé mimañ. ³⁴ Nuac niñ baeciguc luae qemañ zé mayec gezan imuhuc ménda zéma nimmu. Luae qahac, néñ sou énécmimañ zé mayi. ³⁵ Ni imi naña méñ eñeya mañgocyawac murunec, bérara méñ eñeya neñgocyawac murunec, wañu erañiya méñ eñeya erañiya wac murunec héric énécmiwa téamumu niñac mayi. ³⁶ Wañu ic méñac sac taséhéranéh eñeya hazéchera wammu. ³⁷ Méñnéñ méñ neñgocyawac me mañgocyawac mia sécna ogicma ewa siña eñeya niñjércmimac imi nuac ai ic buñawac séc qahac. Wañu méñnéñ méñ nañawac me bérarawac niñ sécna ogicma ewa siña eñeya nimmimac imi acguc nuac ai ic buñawac séc qahac. ³⁸ Wañu méñnéñ méñ imi eñeya ic héñgeña wéndara ménda huama méndac némmac imi imuhucyanec nuac ai ic buñawac séc qahac. ³⁹ Méñnéñ méñ eñeya kekecya añgétiyu kekecya imi sohomac. Wañu méñnéñ méñ nuac niñac wamma kekecya waimac imi kekecya mihicñimac.

Bakia hiabia.

⁴⁰ Ic méñnéñ ini héihéré énécmimac imi ni héihéré néñzac wammac. Wañu ni héihéré némmac imi méli néñec i héihéré mizac wammac. ⁴¹ Méñnéñ méñ kua meme ic méñ kua meme ic keczac imuac niñac héihéré mimac imi kua meme icac séciguc bakia memac. Wañu méñnéñ méñ ic solañ méñ ic solañ keczac imuac niñ héihéré mimac imi ic solañawac séciguc bakia memac.

* 10:25: Mat 12:24 † 10:26: Héna imi; moczoñ wininidacmac.

42 Wañu hélacnec énézéwa ninjic. Méhnénj méj ic mamaya youmi ionarunec méj nuac tohotoho ic keczac imuac nij doku dac sañgeña méj himimac imi boñtegic méj ménda heselimac.

11

¹ Yesunénj tohotoho ichéra 12 pakenj ac imuhuc énézéyu tecgéyec. Tecgéyu Galilaia baec ama arenja yanda yandaiguc ackuazéc zéau énécmima ku énécmimanj zé imuacnec waima keñec.

Doku naec haka ic Yohananénj ac haiyu hayec.

² Wañu Yohane imi hésa amaiguc tacma Yesunénj ai meyec imuac buña nimma tohotoho ichéra méli énécmiyu keñjic. ³ Kemma yomuhuc zéma qesimigic; Hanénécmimac nijac zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbinj? ⁴ Imuhuc zégic Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ini lilingéma kemma iwawai hémma ninzu imuac buña surucya wamma Yohane yomuhuc ézému; ⁵ Kic hilicnéj kicgina hima héñzu. Héna méragina humumianénj héna kenzu. Wizi seliginaguc ienenj séwigina solanja wanzu. Gezacgina héhéngianénj ac ninzu. Humuc icnéj qelima keczu. Wañu maqeqeya ionac buña suruc hiabia énéc énézéya wanzac. ⁶ Ic méj nuac nij nimma ménda maqezanc ac imi ségiségiyaguc. ⁷ Wañu Yohaneac tohotoho ichéra ienenj lilingéma keñjic imuaru Yesunénj Yohaneac nij ic embac yomuhuc hénima énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac hémbinj zéma keñjic? Uñ téfara luhucnéj mihilanjéyu keñja wamma hezu imuac hémbinj zéma keñjic? ⁸ Qahaciguc, némac iwawai hémbinj zéma keñjic? Ic méj séwi usuya hiabia hima nanju imuac hémbinj zéma keñjic? Séwi usugina hiabia hianzu imi enej ama kewuyaiguc tacyac wananzu. ⁹ Wañu némac iwawai hémbinj zéma keñjic? Anutuac tilinj tilinj ic méñac me? Im-inénj mia héla wanzac! Ni énézéwa, ic imi kua meme ic tosara onogicma séc méj wanzac. ¹⁰ Iwac nijac mia yomuhuc ogic hezac; Ninzanj, ni kua meme icna méj méliwa wéségaiguc walac kemmac, kemma inénj mia guac hénaga héimindiñj wamma zérérjaqérénj wammac. ¹¹ Ni hélacnec énézéwa, embac igucnec hicñjicñiya ionarunec méhnénj méj doku naec haka ic Yohane ménda ogiczac. Néj kurumenjac héngalenj ama arenj yandawac qeriaiguc imi ic mamaya ginanénj i hia ogiczac. ¹² Doku naec haka ic Yohane iwac nalé igucnec érékema deguc kurumenjac héngalenj ama arenja yanda imi seliseli-iguc kereñanjicac keremmanec nanzu. Wañu seliseli wamma kereñanzu ienenj imi

anjétianzu. ¹³ Anutuac tilinj tilinj ic moczoñj zéma Moseac héna ac moczoñj yanda bianjac ara zéañjic imi Yohaneac muru hama tecgédarec. ¹⁴ Wañu ac yomi késawinj zé qeriginanénj wanzaciguc zéwa ninjic; Elia hamac nij zézéya imi Yohane ic yomi mia wanzac. ¹⁵ Imuac gezawagucnéj ac imi nimmac.

¹⁶ Nalé yomuac hicñjic imi némaciguc séc héiénécmimanj? Yomi enej imi mia nambérac enej nénnagémba sombenjiguc tacma alahécgina unuruanzu ésécnec; ¹⁷ Nini onac kuña hihi wannu ini ménda hirizu. Ewa biric legic héini ini zésiac ménda wanzu. ¹⁸ Séséc imuhucyanec Yohananénj hama nene me doku ménda nema zéwelec wamma keru hémma uña biraiguc zémigic. ¹⁹ Wañu Icac Nanja mama nene doku neyu hémma zucnuñguñj zéma mingoñj ic, wañu takis meme zéma késpedes ic ionac alagina zémianzu. Wañu nintegic qñtegic ac imi imuac wawanj memeyanénj* mesolanani mimac.

Ama arenj yanda ewa melej ménda wawañja imi saecyaguc.

²⁰ Wañu kiwi méréra sasala ama arenj tosara onogicma meyec ama arenja yanda yanda imuac minja ienenj ewagina ménda melejigic. Imuac Yesunénj ionac yomuhuc ac waj énécmiyec; ²¹ Korasin zéma Betsaida minja ini imi saecginaguc. Kiwi méréra icnéj ménda memeya sasala onac muru meénécmimia imi Tiro zéma Sidoniguc mewa hicñjwacnec, ienenj becarunec ewa biricac toma héigic qacginu enju siacma ewa biri wamma ewagina melembunec. ²² Énézéwa ninjic, gésigési nalé yandaiguc, Tiro zéma Sidon baec ic ionac taségina imi ama arenj yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqaténj hia wammuac séc wammac. ²³ Wañu Kefanaum ama arenja geñ meej amuma kurumenjiguc embésémanj me? Qahacgucnec, gi humumia ionac baec dumunjaiguc hijgacbésemanj.

Kiwi méréra guaru hicñjyec iminénj Sodom ama arenjiguc hicñjwacnec ama arenj imi ménda qahac wamma deguc youmi tabacnec. ²⁴ Imuac zéwa ninjic, gésigési nalé yandaiguc Sodom baec minja ionac taségina imi ama arenj yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqaténj hia wammuac séc wammac.

Yesunénj Manjocya ewa hia ac ézéyec.

²⁵ Wañu nalé imuaru Yesunénj yomuhuc zéyec; Baec kurumenj minja, gi ackuazécga imi ninjtegic qñtegic ic zéma nininj ic ionac muru musanjic énécmianzanj, néj nambérac komoc komoc

* 11:19: Kiwi méránénj ooya tosaraiguc; iwac nambérac héranénj.

ionac mia énézéna hénganzu. Manḡoc, imuac mia gi mepésigénzua. ²⁶ Oo, Manḡoc, yominéḡ ewa siḡḡa heyec imi mia wanzac. ²⁷ Manḡocnanéḡ iwawai moczoḡ méréanaiguc haidarec. Ic méḡ Naḡa ménda niḡmizac, néḡ Manḡocyanéḡ sac niḡmizac. Waḡu méḡnéḡ méḡ Manḡoc ménda niḡmizac, néḡ Naḡa zéma Nanḡanéḡ énézéyu hémmu imi eneḡ sac nimmizu. ²⁸ Qekameka zéma iwawai réwéria bisiqatéḡ wamma keczu imi moczoḡ nuac muru hadacḡic. Neḡ tac ninij mihiḡji énécmimanḡ. ²⁹ Ni mi ewa qerinanéḡ gum bénzéḡnéḡ zéma memaamu kekera, imuac nuac muru hagic. Hama boḡ zurana mema qacḡinu haima nuac murunec niḡareḡ waḡḡic. Kekec uḡḡaganéḡ tacninij mihiḡjimac. ³⁰ Nuac boḡ zurana imi haḡ qeqeya waḡu nuac hinana imi efefia.

12

Yesu imi Sabata imuac miḡjina.

¹ Nalé imuaru Yesunéḡ Sabata naléiguc wit ai qericma keḡec. Keḡu tohotoho ichéra ieneḡ yaka niḡ humuma wit héla tosara kuma negic. ² Negic Farisaio ic eneḡ inicma Yesu ézéma zéḡic; Inicna! Tohotoho ichéḡḡa eneḡ Sabataiguc haka ménda wawaḡawac wanzu. ³ Zéḡic yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma méndacmimia ieneḡ yaka niḡac humuma némac haka waḡḡic imi ini méḡ ménda oloḡanzu? ⁴ Inéḡ Anutuac ocmuḡ qeriaiguc emma méndacmimia iniguc saméḡ téréya imi negic. Haka hofac oo ic ieneḡ sac wawaḡawac séc imi waḡḡic. ⁵ Me Sabata séc hofac oo ic ieneḡ ocmuḡ téréyaiguc héna ac logima ai mema kendoḡ qesaulianzu, néḡ képésic solaj keczu imi ini héna aciguc ménda oloḡanzu? ⁶ Neḡ imuac énézéwa niḡḡic, ocmuḡ téréya ogicma eḡeḡa wanzac imi youmi nanzua. ⁷ Ac kiwi méḡ yomuhuc hezac; Ni mulumanḡ qahac, néḡ wésé ninijac ewa siḡḡa heanzac. Ini ac imuac hénia nimbunec képésic ḡinaguc ménda zéénécmiwunec. ⁸ Imi mia Icac Naḡa imi Sabata kendoḡ imuac miḡjina keczac imuac niḡac imuhuc zézuu.

Ic méria séléc séléḡcḡia.

⁹ Imuhuc zéma baec imuacnec kemma tocgotocḡo amaginaiguc eḡec. ¹⁰ Waḡu imuaru ic méḡ méria séléc séléḡcḡia tarec. Taru ic embac eneḡ Yesu aciguc opoḡbiḡ zé héna hocma qesimigic; Sabata kendoḡiguc haḡi mehiaru énécmiawac hezac me? ¹¹ Zéḡic Yesunéḡ yomuhuc énézéyec; Onac murunec méḡnéḡ rama momacḡuc késakeru Sabata kendoḡiguc baec séséḡiguc hiḡḡaru ménda késahéréyu érémac me? ¹² Icnéḡ rama ogicma kunéḡnec eeyaguc wanzac, imuac Sabata kendoḡiguc goi

héihéi ai imi hia wammacac hezac. ¹³ Imuhuc zéma ic imuac, Méraga suluna, zéyu méria suluyu moczoḡ kekec tataru wamma néwécyawac séc waḡec. ¹⁴ Imuhuc waḡu Farisaio ic ieneḡ hiḡḡacma Yesu dimuhuc qewiḡ zéma sasangiaiguc zéareḡ waḡḡic.

Anutuac welenḡeqe ic.

¹⁵ Waḡu Yesu imi niḡteḡicma ama baec imi waima baec méḡu keḡec. Keḡu ic embac sasalanéḡ méndacḡic. Waḡu yaḡ haḡiginaguc imi moczoḡ mehiaru énécmidarec. ¹⁶ Mehiaru énécmima eḡeya hénia ménda zéamu niḡac neḡu héiénécmiyec. ¹⁷ Imi mia Anutunéḡ Yesaiawac murunec bianḡac ara yomuhuc zéyec imi héla héimac niḡac imuhuc waḡec; ¹⁸ Youmi imi welenḡ qeqena, neḡ i gésimiyi. Nuac qeri uḡanéḡ iwac siḡ nimmima séḡiséḡi yanda wanzua. Ni Uḡana iwac muru haimiwa inéḡ ic enia kekec solanḡa zéau énécmimac. ¹⁹ Waḡu inéḡ tohalicya qahac, qac silacya qahac. Méḡnéḡ méḡ héna yandaiguc ac ewaye ménda nimmac. ²⁰ Uḡ kétéḡḡaguc imi ménda kumac. Kifa zéra bouc bouc wanzac imi ménda hiwécḡémac. Imuhuc wammanc kecmac kekec solanḡa qindijima keḡu ogicogira wandacmac. ²¹ Waḡu ic enia ieneḡ ewagina kewugina Yesuac qaraiguc korodacmu.

Yesu zéma Beelzebul.

²² Waḡu nalé imuaru ic méḡ tilijtilij birianéḡ késayu kic hilic waḡu ara qahac kerec imi Yesuac muru wagic keḡḡic. Waḡu Yesunéḡ mehiaru miyu ac zéma kiwa hima keḡec. ²³ Waḡu ic embac moczoḡ welicḡéma zéḡic; Youmi Dawidiac qeli me deic? ²⁴ Zéḡic Farisaio ic eneḡ ac imi nimma yomuhuc zéḡic; Uḡa biria ionac kunéḡḡina Beelzebul iminéḡ kuc ménda miyu uḡa biria nesimacac séc qahac. ²⁵ Waḡu Yesunéḡ ninijina niḡteḡicma yomuhuc énézéma zéyec; Héḡḡalenḡ ama areḡa yanda méḡac ic embachéranéḡ eḡaocnec héndéḡ amugic héḡḡalenḡ ama areḡa yanda imi kisi wammac. Waḡu ama areḡa yanda me ama méḡac ic embachéranéḡ eḡaocnec héndéḡ amuma hia ménda naḡselimu. ²⁶ Biria miḡjinanéḡ Biria miḡjina elicḡézaciguc ekaocnec téamuzaoc. Imuhuc waḡu iwac héḡḡalenḡ ama areḡa yanda imi dimuhuc naḡselimac? ²⁷ Waḡu ni Beelzebulnéḡ kuha néḡu uḡa biria elicḡé énécmianzuaiguc, naḡhéḡḡinanéḡ mérac kuhaiguc nesi énécmianzu? Imuac bec eḡaoc niḡḡiséḡi wammucac hezac. ²⁸ Waḡu Anutuac Uḡanéḡ kuha néḡu uḡa biria nesi énécmianzuaiguc, Anutuac héḡḡalenḡ ama areḡa yanda imi bec onac muru ha énécmizac. ²⁹ Méḡnéḡ méḡ walac

ama miñina selia ménda késa qatémaguc dimuhuc amayaiguc emma iwac iwawaiya wagicma kemmac? ³⁰ Ic méñ niguc ménda kecanzac imi andianéh nuanzac. Ic méñ niguc mequtulanj ménda wananzac imi héndéh qéndéanzac. ³¹ Imuac énézéwa niñgic, késpedes hénia hénia zéma Anutu zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc wammac, néñ Uña Téréya zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc qahac. ³² Méñ Icac Naña zébiri mimaciguc késpedesya imi waiwaiyawac séc. Wanju méñ Uña Téréya zésure wammimac imi késpedesya imi deguc baeciguc me baec biançuc hahaya imuaru momacnec ménda waiwaiyawac séc.

Ic hésa zéma imuac héla gocmia.

³³ Ini ic hésa méñac hiabia zéma hélaya niñac imuhucyanec hiabia zému. Wanju ic hésa méñac biria zéma hélaya niñac imuhucyanec biria zému. Ic hésawac hénia imi imuac hélanéh zéauanzac. ³⁴ Qerigina igucnec qesalecgéma mayu kuagianéh zéanzu imuac niñac qaté mokolenjac qelihécgina ini némaciguc ac hiabia méñ hia zému? ³⁵ Ic hiabianéh qeriawac hofia igucnec iwawai hiabia wiriru éréanzac. Wanju ic birianéh qeriawac hofiyaguc iwawai biriwac wiriru éréanzac. ³⁶ Zéwa niñgic gésigési nalé yandaiguc ac sicsaocya zéanzu imuac hénia moczoñ zéasaridacmu. ³⁷ Imuac niñac geñja acganéhñec mesolañani géngéña wammac. Imuhucyanec geñja acganéhñec késpedescgaguc zégéñgéña wammac.

Yonawac séséc.

³⁸ Imuhuc zéyu, Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic tosara ieneñ ac yomuhuc melenjmic; Kiwi ic nini guac murunec séséc méréra méñ hémbinj zé wanñj. ³⁹ Imuhuc zégic melemma énézéyec; Hicñjsai biria téngéñ zéma kaiseroac buña yominéh séséc méréracwac hémbinj zé zéwelec wanzu. Wanju asé kiwiac séséc tosara qahac, néñ kua meme ic Yonawac sésécya sac miñicñi énécmimia wammac. ⁴⁰ Yona imi siñj kaiwe haréwéc kondunñ yan tomenja qeriaiguc heyec, imuhucyanec icac naña imi siñj kaiwe haréwéc baec omoñaiguc hemac. ⁴¹ Niniwe ic embac ieneñ Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenñgic, néñ méñ Yona ogicma eñeña wanzac imi youmi namba ewagina ménda melenzu. Imuac niñac gésigési naléiguc Niniwe ic embac ieneñ hicñjsai yomi iniguc namma hicñjsai yomuac késpedes ginaguc zéénécmimu. ⁴² Baec wanñoña Saut imuac embac garatanéh Solomonac niñtegit qinñtegit ac nimmanñ zé baec tetcgia igucnec hayec, néñ méñ Solomon ogiczac imi youmi namba gezacgina ménda

qeanzu. Imuac niñac gésigési naléiguc embac garata iminéh hicñjsai yomi iniguc namma késpedes ginaguc zéénécmimac.

Uña biria lilingéma hahaya.

⁴³ Uña birianéh ic méñac qeria igucnec éréma tachiarumanñ zé baec kisiaiguc lelecgéma kemma hocbiyeyec. ⁴⁴ Imuhuc wamma yomuhuc zéyec; Ama waima hayi imuhucgeñ lilingéma kemmanñ. Imuhuc zéma lilingéma kemma héñu ama imi miñina qahac qeusun wamma mezeriru eñ nanec. ⁴⁵ Imuhuc hémma kemma uña biria 7 eñeya ogicma moczoñ biriçiria wanzu imi onagiru hama ama imuaru hiñgacma tacyac wanñgic. Imuhuc wanñgic ic imuac kekecyawac tetcgia imi kekecyac walac kerec imi ogicma moczoñ biridaczac. Haka silic imuhucyanec hicñjsai biria yomi onac muru hicñi énécmimac.

Yesuac sac taséhéra héla.

⁴⁶ Yesunéh ac imi ic embac tunñinaguc énézémanec nanju nenngoc munahéra ieneñ ac ézéwiñ zé hama sénganñeñ nankeçgic. ⁴⁷ Imuhuc wankeçgic ic méñnéñ ézéma zéyec; Niñzanñ, nenngoc munahéçga ieneñ gíguc ac zéwiñ zé sénganñeñ nanzu. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Méré méré eneñ nuac nenngoc munahéçna wanzu? ⁴⁹ Imuhuc zéma méria suluyu tohotoho ichéra ionac muru keñu zéyec; Inicgic, nuac nenngoc dac munahéçna imi youmi taczu. ⁵⁰ Méñnéñ méñ Kurumeñ Mañgocna iwac ewa siñj tohoma wamma mezac imi mia nuac nenngoc nauña zéma dac muna wanzu.

13

Iwawai gocmia qesaanzu imuac qelumbec ac.

¹ Ai meme imuaru Yesu ama igucnec mama zékéñ zéçgériaiguc kemma tarec. ² Tackeru tocégic imi eneñ tunñ yanda imuac niñ Yesu eñeyaoc imi zéiciguc emma tarec, néñ ic embac tunñinaguc imi moczoñ zékéñ giñgija sakasaciguc nanñgic. ³ Nankeçgic inéh qeqainñ aciguc ackuazéc sasala énézéma zéyec; Gezac haigic! Héihimic ic méñnéñ iwawai gocmia qesamanñ zé aiiguc keñec. ⁴ Qesamanec keñu tosara imi hénia giñgijaiguc mayec. Mayu nei eneñ hama héima qéçgédacgic. ⁵ Wanju tosara imi hoc sisic, baera hanñeqeya imuaru mama héiyec. Wanju baec dépana imi komora wanju qérawia imi focdac nézéngéma éréyec. ⁶ Néñ zaligina ménda hiñgac yacgéyu kaiwenéh éréma qeyu uririma humudarec. ⁷ Wanju tosara imi héférérec qeriaiguc mama héiyu héférérecñeñ yandima hédacgéyec ⁸ Wanju tosara imi baec hiabialiguc mama héima

ura méjnéj 100, méjnéj 60, méjnéj 30 imuac séc héla sasala haidacgic. ⁹ Méj gezawagucnéj ac yomi nimmac.

Qelumbec ac imuac hénia.

¹⁰ Wañu tohotoho ichéra enej ho-suraiguc kemma qesimigic; Némac niñac ac qeqaiñiguc haima énézékeczaj? ¹¹ Zégic melemma énézéc; Kurumenjac héngalenj amawac ninij saña imi onac muru énécmimia wajec, néj ionac muru imi qahac. ¹² Ic mérénéj hemizac imi torogema miyu ogicma hemimac. Wañu ic mérénéj ménda hemizaciguc imi iwawai éréhécdac hemizac imi acguc momacnec wagiru qahac wandacmac. ¹³ Ienej kicgina hibipima héñanzu, néj ménda héntegicanzu. Wañu gezacginanéj ac niñanzu, néj ménda niñtegicanzu. Hénia imuac niñ qeqaiñ aciguc énézéanzua. ¹⁴ Yesaianéj bianjac ara zéyec imuac héla imi ionac muru héizac. Zéyecnéj; Gezacginanéj nimmu, néj méndadac niñtegicmu. Kic hima hémmu, néj méndadac héntegicmu. ¹⁵ Ic embac yomi onac ewa qerigina imi mehégé énécmimia wañu, gezacginanéj niñbipima kicgina héméñzalgic. Imi mia kicginanéj héntegicma gezacginanéj niñtegicma ewa qeriginanéj niñasarima liliñgégic mehiaru énécmiwi niñac imuhuc wañgic. ¹⁶ Enej imi kicginanéj héntegicma gezacginanéj niñtegicanzu imuac kic gezacgina imi mériañaguc. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic; Kuameme ic zéma ic embac solaña sasalanéj ini héñzu imuac hémbiñ zé mambéc kecañgic, néj ménda héngic. Wañu ini niñzu imuac nimbiñ zé mambéc kecañgic, néj ménda niñgic.

Gocmia qesaqesa imuac hénia.

¹⁸ Imuac bec héihimic icac muru qeqaiñ ac imuac hénia zéwa niñasarimu. ¹⁹ Méjnéj méj héngalenj ama arena yanda imuac ackuazéc nimmaguc ménda niñasariyu iwac ewa qeriaiguc qesayu hezac imi Biriñ miñinanéj hama paktak wagicma kemmac. Ic imuhucya imi iwawai gocmia héna giñgiñaguc mama héianzac ésécnec. ²⁰ Wañu gocmia hoc sir-aiguc qesayu mama héyec ic imuhucyanéj ackuazéc nimma ségiségi wamma ewa qeriaiguc focdac késama kecañzac. ²¹ Wañu ewa qeriaiguc gétéya ménda késayacgéyu nalé hotojanec nañselimac, néj ackuazéc imuac niñac zérabéra me ununesi hiñjiyu focdac maqeañzac. ²² Wañu qesayu héféféréc qeriaiguc héyec ic imuhucyanéj ackuazéc niñanzac, néj baecac ewa goro zéma hinawac ikocnéj hézicgéyu gorosona wañanzac. ²³ Wañu qesayu

baec halécyaguc mayec ic imuhucyanéj ackuazéc nimma hénia niñasariyu méñac héla 100, méñac 60, wañu méñac 30 imuhuc haiñzac.

Qézézac wit sucginaiguc hiñjihiñjiya imuac hénia.

²⁴ Wañu Yesunéj qeqaiñ ac méj yomuhuc énézéc; Kurumenjac héngalenj ama arena yanda imi ic méjnéj aiyaguc iwawai gocmia hiabia qesayec ésécnec. ²⁵ Wañu ic embac héra moczoñ gaug-ina hedacgic hazéranéj hama neneac gocmia qeriaiguc qézézac gocmia qesama néngacma keñec. ²⁶ Wañu gocmia imi yandima héla haiyu duña qézézac imi acguc wininiyec. ²⁷ Wañu ama miñinawac welej qeqehéra enej imi hémma miñgina ézéma zégic; Miñ Kewunina gi aigaiguc gocmia hiabiawac qesanec, néj qézézac imi dimuacnec? ²⁸ Qesimigic melemma énézéc; Hazécna méjnéj imuhuc wañec. Wañu welej qeqehéra ienej qesima zégic; Niñi kemma qézima mutulañgéwiñ niñac wañgézac? ²⁹ Zégic, qahac zéma zéyec; Imuhuc wañkecma pañi imi momacnec hérégic éréwac niñac. ³⁰ Imuac niñac ini waigic momacnec yandima yacmu. Wañu héla meme naléyaiguc héla meme ic énézéwa hama walac qézézac imi qézima gericiguc omu niñac dérécgému. Wañu neneya imi tocgéma hama hofinaiguc haidacmu.

Gocmia komodia imuac qelumbec ac.

³¹ Wañu qeqaiñ ac méj yomuhuc énézéma zéyec; Kurumenjac héngalenj ama arena yanda imi ic méjnéj saiwa gocmia méj mema aiyaguc himirec ésécnec. ³² Imi iwawai gocmia ionac komoragina téñgéh. Wañu yandimac imuaru aiguc ichésa tosara onogicma kunej yanda wañanzac. Wañu sawawac nei enej hama hawaiguc haecgina haima kecañzu.

Yis imuac qelumbec ac.

³³ Wañu qeqaiñ ac méj muñgucnec énézéma zéyec. Kurumenjac héngalenj ama arena yanda imi yis embac méjnéj mema pañi uha sasala imuac qeriaiguc haima lelecgéyu tackecma moczoñ sécgédaru yandianzac ésécnec.

Qelumbec aciguc zéanzac imuac hénia.

³⁴ Yesunéj ackuazéc imi moczoñ qeqaiñ acguc gemanec ic embac tuñaguc énézédac. Qeqaiñ ac qahac méj ménda énézéc. ³⁵ Imuhuc wañu Anutunéj kua meme icyawac* murunec ac méj yomuhuc zéyec imi, héla héyec; Ni kuana auma qeqaiñ ac zémanj. Baec kurumenj zéyu

* 13:35: Asafe (Leg 78:2).

hicnjyec imuarunec sasanjiaiguc hema éréyec imuac mia zéaumañ.

Yesunéh qézézac imuac hénia zéasariyec.

³⁶ Wañu Yesunéh ic embac tunjaguc imi méli énécmima ama qeriaiguc enjec. Eñu tohotoho ichéra ieneñ iwac muru hama zégic; Qézézac aiguc éréyec qeqaiñ ac imuac hénia zéasarina ninni. ³⁷ Zégic melemma énézéyec; Iwawai gocmia hiabia qesayec imi Icac Nanja. ³⁸ Ai imi baera baera. Ic gocmia hiabia imi kurumenjac héngalenj ama areña yanda imuac nanjhéra. Wañu qézézac imi Biria minjawanac nanjhéra. ³⁹ Wañu iwawai biria qesayec imi Biria minjina imi mia. Hélawac ai yawuj imi mia baec yomuac nalé tetcgia. Wañu héla meme ic imi kua meme uña enej. ⁴⁰ Wañu qézézac mutulanjéma gericiguc oanžu éscécne baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka imuhucya hicnjimac. ⁴¹ Icac Nanjanéh kua meme uñahéra méli énécmiyu hama héngalenj ama areña yanda igucnec iwawai képésic mihicnjianžu imi zéma ic hénia ac logianžu imi moczoñ gési énécmidacmu. ⁴² Gési énécmidacma geric yanda qeriaiguc gilic hingatdacmu. Hingatca imuaru zésiac wamma zécgina aric aric kimu. ⁴³ Wañu ic solanjanéh Manjoc ginawac héngalenj ama areña yandaiguc kaiwe éscécne acsarima kecmac. Ic gezawagucnéñ, ac yomi nimmac.

Qelumbec ac haréwéc.

⁴⁴ Kurumenjac héngalenj ama areña yanda imi iwawai eeyaguc ai qeriaiguc sanjgima heyu ic méñnéñ mihicnjima munjuc musanjéma ségiségi wamma kemma iwawai hemimima imi moczoñ haidacma soukiwa mihicnjima baec imi boña meyec éscécne.

⁴⁵ Wañu munjuc méñ imi yomuhuc; Kurumenjac héngalenj ama areña yanda imi nénnagémba ic méñnéñ hoc welic welicgiawac hohoc ai meanzac éscécne. ⁴⁶ Kenkecma méñ boña eneña sécyá mihicnjyec imuaru kemma iwawai hémiyec séc moczoñ haidacma soukiwa mihicnjima iwawai imi boñ meyec.

⁴⁷ Wañu munjuc méñ imi yomuhuc; Kurumenjac héngalenj ama areña yanda imi ufic kondunjiguc gilic hingatca lambéc hénia hénia énépésiyec éscécne. ⁴⁸ Wañu ufic imi kuaya qeyu hérégic kondunj élélahu eru mama tacma hiabia imi neñgenjiguc tigi hingatca, néñ biria imi gilic kenjec éscécne. ⁴⁹ Baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka silic imuhucyanéh hicnjimac. Kua meme uña ieneñ hama biria meme ic imi ic solanja ionac sugcina igucnec gési énécmimu. ⁵⁰ Gésiénécmima geric yandaiguc gilic hingatca imuaru mia zésiac wamma zécgina aric aric kimu.

Iwawai eeyaguc wahala zéma qelia.

⁵¹ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Ini ac imi moczoñ ninjasaridacžu? Zéyu zégic; Oo Minj Kewunina. ⁵² Wañu énézéma zéyec; Imuac bec hénia acac kiwi icya icya kurumenj amawac hénia ku énécmiyu tohotoho ic héla wamma kecžu imi ama minjina méñ iwawai eeyaguc hénia hénia qelia zéma wahala momacnec hofi amaya igucnec mema maanzac éscécne.

Nazarete ama areña yanda imuac minjina enej Yesuac héñacya megic.

⁵³ Yesunéh qeqaiñ ac imuhuc zédaru tecgéyu imuacnec waima kenjec. ⁵⁴ Wañu eneña taunjiguc hama togotocgo amaginaguc ackuazéc hénima ku énécmiyec. Kuénécmiyu welicgéma qesiamuma zégic; Ic imi ninjtegc qinjtegic zéma kuc imuhucya yomi dimuacnec meyec? ⁵⁵ Wañu ic yomuac hénia hiadac nindacziñ. Imi kamundawac nanja, neñgocyawac qara Maria, wañu munahéra, Yakobo, Yosefe, Simon zéma Yuda. ⁵⁶ Nanjhéra imi neñanjuc ménda kecanziñ? Wañu ic yomi ninj zéma kuc imuhucya dimuacnec meyec? ⁵⁷ Wañu ninj imuhucyanéh batucgé énécmiyu ninzéggé mimuac séc qahac wañec. Wañu Yesunéh yomuhuc zéma énézéyec; Anutuac tilinj tilinj ic méñnéñ eneña ama areñajac zéma taséhéra sugcinaiguc sac imi eebipiyaguc ménda wananzac. ⁵⁸ Wañu ninzég ninzéggina qahac imuac ninjac ama areñ meénécmiyec.

14

Doku naec ic Yohane humuc suruc.

¹ Nalé imuaru baec galen Herodenéh Yesuac buña suruc imi ninjec. ² Nimma welen qeqehéra énézéma zéyec; Ic imi doku naec haka ic Yohane. Inéh mia humuc igucnec qelima yaczac! Imuac ninjac kua sasala imuhucyanéh iwac muru ai mezac. ³ Becnec Herodenéh munaya Filipoac inija qawéra Herodiawac ninjac wamma Yohane késa qatéma hésa amaiguc oporu tarec. ⁴ Hénia imi Yohananéh, Gi embac qawécga menec imi hénia qahac, imuhuc zéma ac zémianjec imuac ninjac imuhuc wammiyec. ⁵ Nalé imuaru Herodenéh Yohane qehumunanj zé wañec, néñ ic embac enej iwac ninjic Anutuac kua meme ic wañu ionac ninjac ninjéwérima waiyec. ⁶ Wañu Herodeac hicñhicñ naléya hayu nezélélej aria mekeccgic Herodiawac béraranéh sugcinaiguc legic hiriyu Herodenéh hémma ségiségi wañec. ⁷ Ségiségi wamma némac iwawai ninjac qesiyu hia midacmañ zéma zéseliyec. ⁸ Wañu neñgocyanéh zéqindinj wammiyu

yomuhuc ézég; Doku naec haka ic Yohaneac orucya youmi zéiciguc haima nénna. ⁹ Imuhuc zéyu ic kewu imi nimma ewa biric wajec. Wajuc ic embac i guc momacnec tacgic ionac zéma ac zéselima zéyec imuac wamma qesiyec séc wammimu nijac énézég. ¹⁰ Énézéma ichéra méli énécmiyu Yohane hésa amaiguc taru déména qericgic. ¹¹ Qericma oruha imi zéiciguc haima mehama embac seraja iwac migic duja nenjocyawac meken miyec. ¹² Wajuc Yohaneac tohotoho ichéra enej hama qamora meken téngéma kemma Yesu ézégic.

ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹³ Zégic nimma eneyanec zéiciguc emma baec kisiaiguc kenec. Wajuc ic embac tunjagucnéj imuhuc nimma tauj igucnec séc méndacmima baec héna kenjic. ¹⁴ Wajuc Yesunéj hama ic embac tunjaguc imi inicma ionac nij ewa biric wamma waj hafjginaguc imi méhiaru énécmiyec. ¹⁵ Ama mari waju tohotoho ichéra ienej hama zégic; Yomi imi baec kisia, waju nalé bec tecgézac. Imuac ic embac méli énécmima ama arenjiguc kemma enjao nenegina borj memu. ¹⁶ Imuhuc zégic énézég; Kemmu nijac ménda ninjua. Enjao énécmigic negic. ¹⁷ Imuhuc énézégic; Nini you imi saméj méra méj zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁸ Imuhuc zégic zéyec; Imi mema you nuac muru hagic. ¹⁹ Wajuc ic embac imi qézézaciguc mama tacmu nij énézég. Wajuc saméj méra méj imi zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa kurumenjiguc hiju enj mérian ac zéyec. Zéyu tecgéyu saméj imi mésémma tohotoho ichéra énécmiyu duja ienej mema ic embac énécmigic. ²⁰ Wajuc ic embac moczoj yanda negic sécgé énécmidarec. Wajuc Yesuac tohotoho ichéra ienej saméj bororona wajic heyec imi tocgégic nenjen ²¹ 12 kuagina qedarec. ²¹ Saméj negic imi embac zéma nambérac imi ménda olomma ic sac olonjic zanjégina 5,000 zézéya séc wajec.

Yesu imi konduj doku qahaiguc tima kenec.

²² Imuhuc wajic tecgéyu nalé imuarunec focdac Yesunéj ic embac onopocma najunec tohotoho ichéra zéiciguc emma walac walac zékéj nénéwé kemmu nijac énézég. ²³ Wajuc inéj ic embac onoporu kendacgicguc zéwelec wammaj zé eneyanec baec borjajaguc enec. Emma keru ama sinjyu i eneyanec sac imuaru kerec. ²⁴ Wajuc zéic imi bec baec zécgéria waima lakec kemma zékéj namujaguc kenkeru luhucnéj wéségina

igucnec hayu konduj tembonja yaru ai yanda mekecgic. ²⁵ Ama ewia 3 kilok zéma 6 kilok sura imuaru Yesu imi zékéj qahaiguc tima tima ionac muru hayec. ²⁶ Hayu tohotoho ichéra ienej héngic bacgina zazagiyu zénéngina hiriyu kucnec qacma zégic; Kuwic erimi! ²⁷ Qacgic Yesu focnec énézéma zéyec; Bacgina ménda yandiyu! Yomi nenaoc, zénéngina ménda hiriyu. ²⁸ Zéyu Peteronéj melemma zéyec; Minj kewuna genjao wanzanjiguc zéna doku zékéj qahaiguc guac hawa. ²⁹ Imuhuc qesiyu hia hana zéyec. Zéyu Peteronéj zéicigucnec mama doku qahaiguc tima tima Yesuac murunen kenec. ³⁰ Kenj luhuc yandanéj hayu hémma bawa yandiyu hénima hijagcma qarec; Minj kewuna hama népésina! ³¹ Zéyu Yesunéj focnec méria suluma késayu éréyu zéyec; Ninjén ninjénna komocdiadac! Némac nijac ewa éréhéc wanzaj? ³² Imuhuc zéma késayu ekawu zéiciguc enjic luhuc imi néj qeyec. ³³ Wajuc zéiciguc tacgic enej sigégmima zégic; Gi hélacnec Anutuac Nanja.

Genesarete ama arenjiguc hafi ic mehiaru énécmiyec.

³⁴ Wajuc zékéj handi handi qericma Genesarete baeciguc keremma zéic igucnec magic. ³⁵ Magic ama arenj imuac minjina enej Yesu héntegicma ac haigic ama arenj lelec lelec tacgic séc kendaru ic embac enej tosaraj waj hafjginaguc imi moczoj onagicma iwac muru hagic. ³⁶ Hama Yesunéj nijénécmiyu wajhafi ginaguc enej iwac malekuya susuriadac imi enj dac osimu nijac zéwelec wammigic. Wajuc késagic séc hiarudacgic.

15

Yanda onac haka silic.

¹ Wajuc duja Yerusalemnec Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic enej Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ² Némac nijac tohotoho ichéca enej yanda hécnina ionac haka silic imi logima méragina ménda zuacma nene nezu? ³ Zégic Yesunéj melemma énézég; Wajuc ini acguc némac nijac enaj haka silic nijac wamma Anutuac héna ac logianzu? ⁴ Anutunéj yomuhuc zéyec; ^{*} Nenjoc mangocga eegira héiwésémanj. Wajuc mérénéj méj nenjoc me mangocyawac zébiri mimac imi humucac buja wammac. ⁵ Néj ini yomuhuc zéanzu; Méjnénj méj nenjoc me mangocya ézéma iwawai hezac imi guac gémbinec nanjé gémbacnec, néj imi Anutuac buja qemimia, imuhuc zémuiguc ⁶ iwawai iminéj nenjoc mangocya eegira

* 14:30: Girik aciguc; anjénna tina!. * 15:4: Me zéseliyec. † 15:6: Kiwi méranéj ooya tosaraguc; héna ac.

efima ménda héiyu hia wammac zéma enjañ haka silic imuac mia wamma Anutuac ackuazéc† imi qizizñgégic zécgériaiguc kenanzac. ⁷ Ini ic ikora! Yesaianéñ onac bianac ara yomuhuc zéyec imi hélacnec; ⁸ Ic embac youmi kua taséginanéñ sac mepési néñanzu. Wanju qeriginanéñ néñgac némma lakec hezac. ⁹ Ic enjañ pakeñ ac zéma héna ac ku énécmima ni imi héla qahac enj mepési néñanzu.

Iwawai mehiri hélacnec énécmimia.

¹⁰ Wanju Yesunéñ ic embac unuruu hosuru hagic énézéma zéyec; Gezacginanéñ nimma niñsarigic. ¹¹ Iwawai ic méñac kuaya igucnec hiñgacanzac iminéñ ménda mezapi qemianzac, néñ iwawai kuaya igucnec maanzac iminéñ mezapi qemianzac. ¹² Wanju tohotoho ichéra ieneñ hosuru hama qesimigic; Acganéñ Farisaio ic qeri yéwéc mihicñi énécmizac imi nintegiczan? ¹³ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Ic hésa kurumeñ Manjocnanéñ ménda himirec imi moczon geté zaliginaguc qéziadmac. ¹⁴ Waigic sinjinawac wanjic. Ic imuhucya imi galeñ kicgina hilic hilicgia. Ic méñ kiwa hilic hilicginanéñ kichilic méñac galeñgéma wagiru kemmaoc imi, ekawu momacnec baec séséñguc hiñgacmaoc. ¹⁵ Wanju Peteronéñ ara melemma zéyec; Qeqain ac imi nonac zéasari nénécmima ninni. ¹⁶ Zéyu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ini niñtegic qñtegicgina qahacnec keczu? ¹⁷ Iwawai ic kua igucnec tomenjguc hiñgacanzac imi moczon muñguc héñaya igucnec maanzac imi ini ménda héñtegiczu? ¹⁸ Wanju iwawai kua igucnec éréanzac imi ewa qeria igucnec éréanzac. Wanju iminéñ mia ic imi mezapi qemianzac. ¹⁹ Ewa qerigina igucnec éréanzac imi yomuhuc; Ninñ biria, ic qeqe, kaisero, kaisero ewa ewa, serkowu, héipuc ac ikora, zébiri qébiri. ²⁰ Iwawai imuhucyanéñ ic imi mezapi qemianzac. Wanju méra ménda zuacma nene nenia iminéñ ic imi ménda mezapi qemianzac.

Kanaañ embac iwac ninzén ninzén.

²¹ Wanju Yesunéñ baec imi waima Tiro zéma Sidon baeciguc keñec. ²² Gezac haigic, Kanaannec embac méñ baec suc imuaru kecañec inéñ Yesuac muru hama qacma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, Dawidiac naja, nuac niñ ewa biric wanna. Béracna imi uña birianéñ gelec malec qahac lafeñgé mianzac. ²³ Imuhuc zéyu, Yesunéñ nimma ac méñ ménda melenec. Imuac tohotoho ichéra ieneñ iwac hama hinocgémima zégic; Embac imi andéninaiguc qacmanec hazac imuac mélina keñu. ²⁴ Zégic melemma zéyec; Ni imi Israel amawac rama sohogic ionac sac

méli néñu hayi. ²⁵ Imuhuc zéyu embac imi haréma wésiaiguc siggémima zéyec; Miñ Kewu, méra néna. ²⁶ Wanju Yesunéñ ara melemma zéyec; Nambérac ionac saméñ mema kazu énécmimia imi hiabia qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu embac iminéñ yomuhuc zéyec; Oo, Miñ Kewu imi hélacnec, néñ kazu acguc nene bororoña miñhécgina ionac zae igucnec mayu neanzu. ²⁸ Imuhuc zéyu, Yesunéñ ézéma zéyec; Owec embac, gi ninzén ninzénnga kunéñ yanda. Zéwelec wanzan séc hicñigémac. Imuhuc zéyu nalé imuarunec dindiña bérara imi hiaruyec.

Yesunéñ ic embac sasala hafigina mehiaru énécmiyec.

²⁹ Yesunéñ baec imi waima Galilaia zékéñ giñgiñanec kemma baec boñaya méñguc emma tarec. ³⁰ Taru ic embac tunj tunjanéñ zeke puriña, kic hilic, acgina qahac, héna méragina biria, zéma tosara kileñ onagicma haréma Yesuac wésiaiguc onopocgic hegic. Wanju inéñ mehiaru énécmiyec. ³¹ Ic acgina qahac imi ac zégic. Zeke puriña imi hiarugic. Héñagina biria imi hiaruma keñha wanjic. Kic hilic imi kicgina hima héñgic. Wanju ic embac tunjaguc enéñ haka imuhuc hémma welicgéma Israelac Anutu mepésigic.

Ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

³² Yesunéñ tohotoho ichéra unuruu hosuru hagic énézéma zéyec; Ni ic embac tunj yomi onac ewa biric wanza. Ieneñ niguc toroqema kecgic bec ai meme haréwéc wanju iwawai neniawac méñ ménda he énécmizac. Imuac yaka niñac humugicguc eñnec méli énécmiwa kemmu niñac ménda wanza. Keñkecma héñaiguc qiritic unuwac niñac. ³³ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ ara melemma zégic; Baec kisia yomuhucgeñ saméñ sasala imuhucya dimuacnec mihicñima ic embac tunj yanda yomuhucya hia gumu énécmiwin? ³⁴ Zégic qesiénécmima zéyec; Onac muru saméñ dahec he énécmizac? Zéyu melemma zégic; Saméñ 7 zéma lambéc éréhécdac sac he nénécmizac. ³⁵ Imuhuc zégic ic embac tunj imi baeciguc mama tacmu niñac énézéyec. ³⁶ Imuhuc énézéma saméñ 7 imi zéma lambéc imi mema ewa hia ac zéyu tecgéyu kuma tohotoho ichéra énécmiyu duña ieneñ mema ic embac énécmigic. ³⁷ Ic embac moczon negic sécgé énécmidarec. Wanju nene bororoña waigic tarec imi tocgégic neñgeñ yanda 7 kuagina qedarec. ³⁸ Ic nene negic ionac zanñgégina imi 4,000. Embac zéma nambérac imi ménda oloñ énécmigic. ³⁹ Yesunéñ ic embac méli énécmiyu kendacgic zéiciguc emma Magadan baeciguc keñec.

16

Sésécac kiwi méréra mên hémbin zé welecmigic.

¹ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ienen hama Yesunéh séséc kurumenj igucnec hahaya mên meyu hémbin zé batucgéma qesimigic. ² Qesigic melemma zéyec; Ama mari waju kurumenj pésigiyu hémma kurumenj pésigizac imuac oranjuc kaiwe qemac zéanzu. ³ Waju sinjunc yacma héngic kurumenj pésic pésic wamma hosusunéh nezicgéyu, kia kimac zéanzu. Kaiwe kiwa imuhuc héntegicma hélacnec zétecgéanzu, néh nalé yomuac séséc imi hia ménda ninjtegicanzu? ⁴ Hicnjisai biria zéma kaiseroya imuhucyanéh séséc icnéh ménda memeya imuhucyawac hémbin zé wajanzu. Waju ionac séséc imi tosara qahac, néh Anutuac tilij tilij ic Yonawac séséc imi sac meyu hémmu. Yesu imi imuhuc zéma wai énécmima kejec.

Farisaio zéma Sadukaio ionac yis imuac goro ac.

⁵ Kemma tohotoho ichéra iniguc zékéh néwéc keñjic. Waju tohotoho ichéra ienen eluj unuyu saméh mên ménda mema keñjic. ⁶ Waju Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis ninjac técgina nimma galenj memu. ⁷ Imuhuc zéyu sugcinaiguc yomuhuc ninjgésima eminijic; Saméh ménda mema hazinj imuac ninj imuhuc zézac. ⁸ Yesunéh hénia ninjasarima yomuhuc zéma énézéyec; Ninzéh ninzéhgina komocdiadac, saméh ménda mema hazu imuac némac ninjac zé emininj wankeczu? ⁹ Saméh 5 imi ic 5,000 sécgé énécmiyuguc nene bororónj tocégic nenjenj dahec kuagina qedarec imi ini méndagucnec ninjasarizu? Waju némac ninjac méndadac ninjelizu? ¹⁰ Waju saméh 7 imi ic 4,000 sécgé énécmiyuguc nenjenj dahec metocégic? ¹¹ Saméh ninj ménda zézua, néh Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis ninjac galenj memu ninjac zézua imi némac ninj ménda ninjasarizu? ¹² Imuhuc zéyu yis saménjiguc haianzu imuac galenj memu ninj ménda zéyec, néh Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac pakenj ac ninjac imuhuc zéyec imi ninjasarigic.

Petero Yesuac héniaja ninzéhngéma zéauyec.

¹³ Yesu Kaisarea Filipi baec tasiaiguc haréma tohotoho ichéra qesiénécmima zéyec; Ic embac ienenj Icac Nanawac méré zéanzu? ¹⁴ Qesiénécmiyu melemma zégic; Tosara imi doku naec haka ic Yohane zéanzu, tosara imi Elia, Tosaranéh Yeremia

me Anutuac tilij tilij ic ionarunec mên zéanzu. ¹⁵ Imuhuc zégic qesiénécmima zéyec; Waju enjaoc, nuac ninjac méré zénénganzu? ¹⁶ Imuhuc qesiénécmiyu Simon Peteronéh zéyec; Gi imi Kristo, Anutu kekecyaguc iwac Nanja. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Yohaneac nanja* Simon, gi imi mériañgaguc! Zézanj imi séwi zéma sac igucnec hahaya qahac, néh kurumenj Manjocnanéh zéhicñj génzac. ¹⁸ Imuac gézéwa ninja, gi imi Petero† waju zamanjinj imuac qahaiguc hénaroinja meyacgemanj. Waju humumia ionac baec dumunja imuac kuhanéh méndagucnec onogimac. ¹⁹ Waju ni kurumenj héngalenj amawac nagu auauyawac kuha imi gi gémmanj. Némac iwawai baeciguc zikina kurumenjiguc momacnec zikizikia wammac. Waju némac iwawai baeciguc hulacna kurumenjiguc momacnec hulachulara wammac. ²⁰ Imuhuc zéma enjaoc Kristo‡ wanzac imi mênjac mên ménda énézému ninjac tohotoho ichéra zéseli énécmiyec.

Yesunéh enjaoc humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac bianj ac zéyec.

²¹ Nalé imuaru hénima i Yerusalem keñjic ic kuneñj zéma hofac oo ic kiwahécgina zéma hénia acac kiwi ic ionac méraiguc emma qenzenj manzenj sasala mihicñjyu qegic humuyu ai meme haréwéc waju humuc igucnec qelima yacmacac hezac imi tohotoho ichéra zéasari énécmiyec. ²² Imuhuc énézéyu Peteronéh wagicma qizizinjéma kemma ac yomuhuc zémiyec; Minj kewuna, goiga héina, haka imuhucya méndagucnec hicnjigémmac. ²³ Imuhuc zéyu Yesu imi lilingéma Petero ézéyec; Biria ninja, andénaiguc kemma nanna. Gi imi tisuqisurac qaméh, nuac hénana hézicgé nénzanj; Gi imi Anutuac ewa sinj ménda méndacma ic onac ewa sinj méndaczanj. ²⁴ Imuhuc zéma dunja tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic méñnéh ni méndac némmanj zé enjaoc qaecgé amuma enjaoc ic héngenja wéndaraya huama méndac némmac. ²⁵ Ic méné kekecyaya anjétiyu sohomac, néh nuac ninj wamma kekecyaya waimac imi mihicñjimac. ²⁶ Ic méñnéh baecac iwawai momac yanda anjétiyuguc dunja kekecyaya sohomac imi némacnéh iwac muru hiabija wammac? Me némacnéh kekecyawac kitiwa hia kumacac séc wammac? ²⁷ Icac Nanja imi Manjocyawac edamuiyuc kua meme unjhéra iniguc hama wawanj memeginawac séc kitic ku énécmimac. ²⁸ Imuac hélacnec énézézua, yomi nanzu onac murunec tosara enenj

* 16:17: Girik aciguc; Bayohane. † 16:18: Nenjan aciguc zamanjinj. ‡ 16:20: Me Hebraio aciguc; Mesia.

ménda humugicnec Icac Nana imi Ic Kewu qac bunayaguc hamac.

17

Yesuac kic tanera imi melemma tanera méh wajec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu Yesunéh Petero, Yakobo zéma Yakoboac munia Yohane onagiru baec boñaiguc enjacnec enjic. ² Wanju kicginaiguc tanera méh wajec. Kic ségéria imi kaiwe ésécnec asariyu, séwi usuya imi asac mararaj yanda ésécnec wajec. ³ Wanju ninzu, Mose zéma Elia hicnjí énécmima Yesuguc ac wajjic. ⁴ Peteronéh haka imi hémma Yesu yomuhuc ézéyec; Mij Kewunina, neñaj you kecziñ imi nimba hiabia wanzac. Sinjanéh imuac wanju hali haréwéc meni, méh guac, méh Moseac, méh Eliawac wammac. ⁵ Imuhuc zémanec narju, ninzu, hosusu asahagucnéh hoturu énécmiyec. Wanju ninzu, ewa méh hosusu igucnec yomuhuc zéyec; Youmi imi nena Nan sorocna. Iwac ninj ségiségi yanda wanzua. Imuac ara ninjtoho wammu. ⁶ Tohotoho ichéra ieneñ imuhuc nimma bacgina kuneh yanda yandiyu baeciguc mama sigéma kicgina musanjéma hegic. ⁷ Wanju Yesunéh hosucuginu hama onosima zéyec; Yacgic, bacgina ménda yandiyu. ⁸ Imuhuc zéyu kicgina hima meyacma héngic méh qahac, néh Yesunéh sac nanu héngic.

⁹ Boña igucnec mawin zé mama Yesunéh zéseli énécmima zéyec; Haka deguc héñzu imi ménda énézégicnec keñkema Icac Nana humuc igucnec yacmac. ¹⁰ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ qesimima zéggic; Imuhuc wanju némac ninjac hénac acac kiwi ic ieneñ Elianéh walac hamacac hezac zéañzu? ¹¹ Yesunéh acgina melemma zéyec; Imi hélacnec, Elia hama iwawai moczoñ héiqeli wammac. ¹² Wanju énézéwa ninjac Elia imi bec hayec. Wanju ieneñ ménda héntegicma sinjinawac iwawai hénia hénia wammigic. Imuhuyaneñ Icac Nana imi acguc méraginaiguc emma qenzej manzej nimmac. ¹³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ doku naec haka ic Yohaneac zéyec imi ninjasarigic.

Yesunéh merac méh uña biriaguc mehiarumiyec.

¹⁴ Wanju ic embac tun ionac muru keñgic ic méñnéh Yesuac muru hama wésiaiguc simin hémiyec. ¹⁵ Wanju yomuhuc zéyec; Mij Kewu, nuac nanjawac nin ewaga biriyu, humuc turucya gelec malec qahac wammiyu naléya naléya gericiguc me

dokuiguc hinjacanzac. ¹⁶ Tohotoho ichéga ionac muru wagicma hawa ieneñ mehiaru mimuac séc qahac wajec. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Oh! hicñisai yomi ninzéh ninzéhngina qahac, kaiñiliwen ginaguc imi, nalé dahecac séc kechoruma ini bisiqatéh waj énécmiman? Ic merac imi you nuac muru wagicma hagic. ¹⁸ Imuhuc zéyu wagicma hagic Yesunéh uña biria ac geriwiguc wammiyu ic merac iwac murunec éréma hama keñec. Wanju imuarunec mia merac imi hiaruyec. ¹⁹ Wanju tohotoho ichéra ieneñ Yesu eneyacneciguc éléh nec hicñimima qesimigic; Némac ninjac nini uña biria nesimiwinjac séc ménda wajec? ²⁰ Qesimigic melemma zéyec; Ini ninzéh ninzéhngina moczoñ komocdiadac imuac ninjac nesimuac séc qahac wajec. Ac hélawac zéwa ninjac, ini ninzéh ninzéhngina komocdiadac saiwa gocmia séc késa kecmu imi baec boña yomuhuc mia yomuacnec yacma eri kenna zéggic hia yacma kemmac. Onac muru iwawai méh osiosiya ménda wammac. ²¹ Wanju imuhucya imi nene zikima zéwelec ménda wammuiguc imi waima kemmacac séc qahac.

Yesu imi enjeya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac munjac bian ac zéyec.

²² Wanju Galilaa baeciguc enjawu haréma imuaru Yesunéh yomuhuc énézéyec; Icac Nana imi andé qemigic ic ionac méraiguc emmac. ²³ Enju qegic humumac. Wanju ai meme haréwéc wanju humuc igucnec meyac mimia wammac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ ewa biri kuneh yanda wajjic.

Yesu zéma ocmunj téréyawac takis.

²⁴ Yesu zéma tohotoho ichéra enej Kafanaum ama arenja yandaiguc harégic ocmunj téréyawac ai yawunjac takis meme ic ieneñ Peteroac muru hama qesimigic. Kiwi icgina imi ocmunj téréyawac takis* ménda haianzac me? ²⁵ Zéyu, Peteronéh haianzac zéma ama qeriaiguc éréyu Yesunéh bec ninjegicma yomuhuc qesimiyec. Simon, gi dimuhuc ninzan? Mérac murunec baecac ic kewu ieneñ takis meanzu? Nanhécgina ionac murunec me tosara ionac murunec? ²⁶ Qesiyu Peteronéh melemma zéyec; Tosara ionac murunec. Imuhuc zéyu Yesunéh zéyec; Imuhuc wanju nanhécgina ieneñ enj kecmu. ²⁷ Wanju imuhuc wannu ninjac biriawac ninjac, imuac zékéngiguc kemma hawic gilina lambéc méh walac kimac imi héréna éréyu kuaya mesacgéma hénna qeriaiguc

* 17:24: 2 Dirakima; Ic méhac ai meme momacgucac ai boña imi 1 Dirakima, wanju Yuda ic imi minj séc ocmunjac takis yawunj séc 2 Dirakima haianjic. Imi mia Izipte baec igucnec éréma Sainai baec boñaiguc zanjéngina olonjic nalé imuarunec hénima kekecgina anjén tiénécmiyec Anutuac muru kekecginawac boña zéma haianjic.

soukiwa gocmia momacguc† heyu mema kemma genya zéma nuac buña haina hiŋgaru.

18

Ic eneyja héla.

¹ Nalé imuaru tohotoho ic eney Yesuac hosucgéma zégic; Mérénér kurumenjac héngaler ama arenja yandaiguc kuneygina wanzac? ² Imuhuc zégic merac komoc mérj qarū hayu oporu sugcinaiguc najec. ³ Nanju yomuhuc zéyec; Ni hélacnec énézézua, ini qerigina melemma nambérac ionac séciguc ménda wammu imi, kurumenjac héngaler amaiguc ménda keremmu. ⁴ Imuac bec mérénér merac komoc yomuhucya éséc memaamuma kecmac iminérj mia kurumerj amaiguc kuneygina wammac. ⁵ Wanju mérénérj mérj nambérac komoc yomuhucya nuac qacnaiguc héihéré mizac imi mia ni héihéré nénzac.

Képésicac ewa ewa.

⁶ Wanju mérénérj mérj merac komoc komoc ni ninzéngé nénzū ionac sugcina igucnec mérj hinocgémiyu kápésic wammaciguc ic hinocgémiyec imi mia déménaiguc hoc yandanérj qatémima konduniguc giligic dumunajiguc hiŋgacmac imi bakia efeaia wanzac. ⁷ Yei ewa biric yandanérj manam batuc ai niŋac baeciguc heanzac! Manambatuc imi hamacac hezac, néŋ mérénérj mérj manam batuc waj énécmimac iwac muru imi saec hemimac. ⁸ Imuac méraganérj me hénaganérj manam batuc wanjéru hericma gilina keŋu. Wanju puriŋnéŋ kekec seliiguc kerembésémaŋ iminérj niŋna efeaia wammac, néŋ hénā méraga éréhécnec geric hémbénaŋaiguc giligic hiŋgacbésémaŋ iminérj niŋna réwéria wammac. ⁹ Imuac kicganérj manam batuc wanjéru kápésic wanjanzaniguc kicga néfindiŋgéma gilina kemmac. Kicga momacgucnéŋ kekec hémbénaŋaiguc kerembésémaŋ iminérj guac hia wammac. Wanju kicga éréhécnec geric siaiguc giligic hiŋgacbésémaŋ iminérj niŋna réwéria wammac.

Rama rouc wawaŋawac qelumbec ac.

¹⁰ Técgina nimma kecgic, nambérac komoc komoc yomuhucyawac niŋgic mamaya wambac niŋac. Zéwa niŋgic, ionac kua meme uŋagina imi kurumenjiguc nalé séc kurumerj Maŋgocnawac kic ségéria hémma kecanzu. ¹¹ Icac Nanjanérj rouc wamma kekec kápésicgina igucnec metecgé énécmimanj zé hayec. ¹² Deic ninzu? Ic mérj

ramaya 100 hemizac zéwiŋ. Wanju sugcinaiguc mérénérj sohoma kemmaciguc ramaya 99 imi onoporu nanjic baec boŋaiguc kemma rama sohoyec imi ménda mihiŋimanj? ¹³ Ni hélacnec énézézua sohoyec imi mihiŋizaciguc imuac niŋ mia 99 ménda sohogic ionac niŋac ségiségi wanjac imuac séha ogicqogic wamma ségiségi yanda wammac. ¹⁴ Imuhucyanec Maŋgocgina kurumenjiguc keczac iwac kiwaiguc komoc komoc yomi ionarunec mérénérj mérj birima qahac wammac niŋac ewa siŋa ménda hemizac.

Ic mérjac kápésic zégési mimia.

¹⁵ Hénaoriŋ ionarunec alaga mérénérj kápésic waj gémmaciguc kemma ekacneciguc kápésicya imi ézéna hémmac. Wanju acga ninzaciguc imi alaga biria igucnec muŋguc wagiczaj wanzac. ¹⁶ Wanju acga ménda ninzaciguc, ic momacguc me éréhécnec oragicna enjowu kemma hépuc ic éréhécnec iorac kuagiranérj alagawac ara momacguc momacguc meseligic ménda qacgémac. ¹⁷ Wanju ewa seli wamma acgina ménda nimmaciguc hénaoriŋ énézégic nimmu. Wanju hénaoriŋ ionac ac imuhucyanec ménda nimmaciguc, ic enia me takis meme ionac waj énécmiwu ésécnec wammimu.

¹⁸ Ni hélacnec énézézua, némac iwawai ini baeciguc zikimu imi kurumenjiguc zikizikia wammac. Wanju némac iwawai baeciguc hulacmu imi kurumenjiguc hulachulara wammac. ¹⁹ Wanju muŋguc énézéwa niŋgic, baeciguc onarunec éréhécnérj iwawai mérj niŋac ewa momac wamma qesimaoc imi Maŋgocna kurumenjiguc keczac inérj niŋu moczoŋ orac muru wandac wandara wammac. ²⁰ Wanju éréhécnérj me haréwécnéŋ nuac qacnaiguc tocgézu imi ni acguc imuaru sugcinaiguc kecza.

Képésic waiwaiyawac haka.

²¹ Wanju Peteronérj Yesuac hama yomuhuc qesiyec; Miŋna, alananérj biria wanjéru hatac dahec kápésicya waimimanj? Keŋkecma hatac 7 imuac séc waimimanj? ²² Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Gézéwa niŋna, hatac 7 sac qahac, néŋ tuŋ 70 imi arec 7 imuac séc waimiwésémaŋac zézu. ²³ Imuac kurumerj héngaler ama arenja yanda imi ic kewu mérj welen qeqehéra iniguc taségina hémindinji wammaŋ zé wajec ésécnec. ²⁴ Ic kewu imi hémindinji ai imi héniyec. Héniyu ic mérj iwac muru taséya 10 tausen Talanti* hemiyec imi

† 17:27: Girik aciguc; Statira imi soukiwa golinérj memeya. Wanju 4 Dirakimawac séc wanju ic éréhécnec ocmuŋ takis imuac séha wanzac. *

18:24: 1 Talanti imi soukiwa golinérj memeya, ic mérjac ai meme momacgucac ai boŋa 1 Denarion imuac 6,000 ogicma eeyaguc wajec.

wagicma éréigic. ²⁵ Wañu ic iwaru soukiwa mér méndá hemiyu kumacac séc qahac wañec. Imuac niñac ic kewunér ic imi enyeya zéma iniñ merachéra zéma iwawaiya hemiyec imi moczoñ haigic boñ megic soukiwa iminér tasé imi kumac niñ zéyec. ²⁶ Imuhuc zéyu welen qeque ic imi wésiaiguc mama sigémima welecma zéyec; Bénzér mambéc wañnéna ni taséna moczoñ kugémmañ. ²⁷ Imuhuc zéyu welen qeque ic iwac miñinanér ewa biric wamma tasé imi audacma waimiyu keñec. ²⁸ Wañu ic iminér mama kemma ai ic momacya mér taséya 100 Denarion† hemiyec imi mihicñima déméñaiguc késama melanzima zéyec; Guac tasé nuac muru hegénzac imi kuma néna. ²⁹ Wañu ai momacya imi ic iwac héniaiguc mama simiñ héimima welecma zéyec; Bénzér mambéc wañnéna kugémmañ. ³⁰ Wañu imuac ménda wamma taséya kudacmaguc mamac niñac hésa amaiguc oporec. ³¹ Wañu ai ic tosara ieneñ haka hicñiyec imi hémma niñgic biri qiria wañu kemma haka hicñiyec imi moczoñ miñgina ézédacgic. ³² Imuhuc zéigic miñginanér ic imi garu enu yomuhuc ézéyec; Gi welen qeque biria kétic téngén! Welec néna guac tasé imi moczoñ audari. ³³ Neñ guac wañi éscéc gí acguc ai momacga goiya héimiwésémañac ménda heyec me? ³⁴ Imuhuc zéma hazéc yanda wamma taséya imi kудару hulacmimu niñac hésa ama galeñ ionac méraginaiguc oporec. ³⁵ Imuac niñac mérnér mér alaginawac képsic imi ewa qeriginanér ménda waimimuiguc kurumeñ Mañgocnañér imuhucyanec mia wañ éscémimac.

19

Eu iniñac héná dindiña.

¹ Yesu ac imi zéyu tegéyu Galilaia baec waima Yodan doku néwéc Yuda baec suguc keñec. ² Keñu ic embac tun yandanér méndacmima keñgic baec imuaru hafiginaguc imi mehiaru éscémimac.

³ Wañu Farisaio ic ieneñ hama batucgéma qesigic; Ic mérnér hénia imuac me imuac iniña hía waimimacac héná mér hezac me? ⁴ Zéigic melemma zéyec; Mihicñi mihicñi miñinanér hénihéniaiguc ic momacguc zéma embac momacguc meérécmima ac yomuhuc zéyec imi ini ménda oloñniñanzu? ⁵ Hénia imuac niñac icnér neñgoc mañgocya wai ércémima kemma iniñawac muru qékétayu éréhécnér momacguc wammaoc. ⁶ Imuac ieren imi éréhécnér qahac, nér séwi momacguc, imuac Anutunér toroqe ércémimac imi

icnér ménda méndér ércémimu. ⁷ Imuhuc énézéyu ieneñ yomuhuc zéigic; Wañu hénia némac niñac Mosenér héric amuamuyawac kiwi omima mélina keñu zéyec? ⁸ Imuhuc zéigic, Yesunér melemma énézéyec; Mosenér ewa qerigina selia imuac niñ wamma wai énécmiyec, nér hénihénia igucnec imi imuhuc qahac. ⁹ Ni énézéyu, mérénér mér iniña sañgima haka biria ménda wañeciguc hénia tosara niñac waimima embac mér memac imi kaisero wanzac.* ¹⁰ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ yomuhuc ézégic; Ic mérnér iniñaguc héná ac imuhucya tohomacac hezaciguc embac ménda mema kecma iminér hía wamma. ¹¹ Zéigic Yesunér melemma zéyec; Ac imi ic momac yandanér niñtohomuac séc qahac, nér imuhuc meénécmima sac imuhuc wammu. ¹² Ic tosia ieneñ neñgoc héri igucnec héfiñ wamma hicñianzu. Wañu mér imi icnér wañ énécmigic héfiñ wamma kecanzu. Wañu tosia ieneñ kurumeñac héngaleñ ama niñac enjaoc héfiñ ic éscécnec wamma kecanzu. Ac imi tohomuac séc imi eneñ hía tohomu.

Yesunér nambérac komoc komoc zéhiaru énécmiyec.

¹³ Wañu Yesunér méria orucginaiguc haima zéwelec énécmimac niñ ic embac tosara ieneñ nambérac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra ieneñ qetali énécmima ac wañ énécmigic. ¹⁴ Imuhuc wañgic Yesunér yomuhuc zéyec; Nambérac komoc komoc imi wai énécmigic nuac hagic, neñ ménda héiénécmigic. Kurumeñac héngaleñ ama imi komoc komoc imuhucya ionac buña wanzac. ¹⁵ Imuhuc zéma méria ionac orucginaiguc hai énécmimac baec imi waima keñec.

Sac qeli sokiwa yandayaguc.

¹⁶ Wañu niñzu? Ic mérnér iwac muru hosuru hama yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac haka hiabia wamma kekec hémbénaña imi memañ. ¹⁷ Zéyu Yesunér yomuhuc zéyec; Némac niñ haka hiabiawac qesinénzan? Hiabia wanzac imi momacguc sac keczac. Wañu gi kekec hémbénañaiguc keremman zé wanzaniguc imi héná ac tohowésémañ. ¹⁸ Imuhuc zéyu zéyec; Némac héná ac niñac zézan? Zéyu Yesunér melemma zéyec; Ic ménda qehumuwésémañ. Kaisero ménda wambésémañ. Kowu ménda mewésémañ. Héipuc ac ikora ménda zéwésémañ. ¹⁹ Neñgoc mañgocga eegira héiwésémañ. Wañu geñga siñ niñamuñzan éscécnec alaga siñ nimmiwésémañ. ²⁰ Zéyu zéyec;

† 18:28: 1 Denarion imi ic méñac ai mema momacgucac ai boña imuac séha. * 19:9: Kiwi mérénér ooya tosaraiguc; Kaiseroiguc opozac tanec wanzac.

Ni imi moczonj tohodacma kecangua, imuac némacnéj méj nuac muru ménda sécgézac? ²¹ Imuhuc zéyu Yesunéj ézéma zéyec; Gi solananimaj zé kemma hinac iwawaiga imi haina boŋa megic soukiwa iminéj maqeqeya énécmiwésémanj. Imuhuc wanna kurumenjiguc iwawai eeyaguc hegémac. Wanju geŋga imi hama ni méndac némbésémanj. ²² Imuhuc zéyu ac imi nimma ic merac imi hinac zéma soukiwaya yanda hemiyec imuac niŋ ewaya biriyu keŋec.

²³ Keŋu Yesunéj tohotoho ichéra énézéma zéyec; Ni hélacnec énézézua, ic hinac yanda ginaguc ienej kurumenjac héngalenj amaiguc kerembiŋ zé osimu. ²⁴ Ni muŋguc énézézua, kamele yaŋnéj godu kifanaiguc kereŋkereŋa imi bénzéhadac, néj ic hinac yanda ginagucnéj Anutuac héngalenj amaiguc kereŋkereŋa imi osiosiya. ²⁵ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej nimma bacgina kuneŋnec yandiŋu zégic; Imuhuc wanju mérénéj aŋgéj timimiawac séc wammac? ²⁶ Zégic Yesunéj inicma énézézec; Imi ic enej memuac séc qahac, néj Anutuguc imi iwawai moczonj yanda medac medara. ²⁷ Imuhuc zéyu Peteronéj melemma zéyec; Niŋzaŋ, nini méndac gémbiŋ zé iwawai moczonj waidariŋ, imuac némac iwawai késawiŋ? ²⁸ Qesiyu Yesunéj énézézec; Hélaecnéc énézézua, baec yomuac hainetec wawaŋa naléiguc Icac Naŋa imi eneya edamuya imuac ic kewu tataraiŋguc tacmac imuaru méndac néŋanŋu ini imi momacnec tatac 12 imuaru tacma Israelac kicic 12 imi niŋgésima galenŋé énécmimu. ²⁹ Wanju mérénéj méj nuac qacnawac wamma amaya me dara munia me nauŋa me neŋgoc maŋgocya me merachéra me baec aiyu waizaciguc imuhucya imi 100 imuac séc ogicma mema kekec hémbénaŋa imi mératéc memu. ³⁰ Néj walac wanŋu ionarunec sasalanéj andia wammu. Wanju andia wanŋu ionarunec sasalanéj walac wammu.

20

Waiŋ aiiguc ai meme imuac qeqaiŋ ac.

¹ Kurumenjac héngalenj ama areŋa yanda imi ai miŋina méŋnéj waiŋ aiyaiŋguc ai memu niŋac ai ic énépésimaŋ zé siŋunec yanda yacma keŋec ésécnec. ² Kemma ai meme momacŋguc imuac boŋa Denarion* momacŋguc enjac enjac énécmimaŋ zéyu ewa momac waŋgic méli énécmiyu waiŋ aiyaiŋguc kereŋgic. ³ Wanju siŋunec 9 kilok séc wanju nénnagémba sombenjiguc kemma ic tosara iniru enj nanŋic ⁴ yomuhuc

énézézec; Ini acguc nuac waiŋ aiiguc kemma ai megic boŋa séhaiguc énécmimaŋ zéyu nimma kereŋgic. ⁵ Wanju 12 kilok zéma maria 3 kilok imuac séc imuaru muŋguc kemma imuhuyanec waŋec. ⁶ Wanju maria 5 kilok séc wanju kemma iniru ic tosara muŋguc ai qahac enj nanŋic yomuhuc énézézec; Némac niŋac kaiwe herec ai ménda mema enj nanŋu? ⁷ Zéyu melemma zégic; Méŋnéj méj ai icac ménda nénépésizac. Zégic ini acguc nuac waiŋ aiiguc kereŋgic zéma énézézec kereŋdacgic. ⁸ Ama siŋima hayu ai miŋinanéj hama galenŋina ézéma zéyec; Ai ic unuruna tetecgiaiguc hazu ionac murunec hénima ai boŋa énécmina keŋkecma walac hazu ionac énécmina tecgémac. ⁹ Zéyec séc wanju maria 5 kilok imuaru hagic ienej hama Denarion momacŋguc momacŋguc késagic. ¹⁰ Késagic walac walac hagic ienej hama hémma boŋgina meemma nénécmiyu késawiŋ zéma niŋgic, néj ini imuhucyanec Denarion momacŋguc sac enjac enjac énécmiyu késagic. ¹¹ Imuhuc késama ai miŋinawac ŋindic ŋunduc ac zéma ac yomuhuc zémigic; ¹² Anduguc hagic ienej kaiwe kiwa 1 aua sac ai mezu. Wanju neneŋ mia ai yéwéria ai meme momacŋgucac séc kaiwe geriwaiguc namma meziŋ, néj ionac aigina boŋa imi nonac séc énécmizaŋ. ¹³ Imuhuc zégic ai miŋinanéj ionarunec méj yomuhuc ézézec; Ala Denarion momacŋguc niŋac acnira ménda zikizic me? Ni képésic méj ménda wanŋézua. ¹⁴ Imuac boŋgawac mema kenna, andu hagic ionac aigina boŋa onac séciguc énécmimaŋ iminéj ewa siŋna wanzac. ¹⁵ Nena iwawainanéj ewa siŋnawac wammanjac hena ménda hezac me? Hakana hiabia imi kicginanéj hémma nimbupuc wanŋu? ¹⁶ Suruc imuac séc andianéj walac wammu, wanju walacnéj andia wammu.†

Humuc igucnec yacyacwac zéyu hatac haréwéc waŋec.

¹⁷ Wanju Yesu imi Yerusalem kemmanj zé kemma henaiguc tohotoho ichéra 12 enjacnec énépésima yomuhuc énézéma zéyec; ¹⁸ Niŋzu, neŋaŋ Yerusalem enziŋ. Imuaru Icac Naŋa imi hofac oo ichécgina zéma hena acac kiwi ic ionac méraginaiguc opogic ienej humucac buŋawac zétécgé mimu. ¹⁹ Wanju zédesi wammima hihiolocnéj qericma qema ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic humumac niŋ ic enia ionac muru meleŋmigic kemmac. Wanju ai meme haréwéc wanju humuc igucnec yacmac.

* **20:2:** Romawac soukiwa; ic méŋac ai meme momacŋgucac ai boŋa imuac séha. † **20:16:** Kiwi méranéj ooya tosaraiguc; Sasala unuruyec, néj éréhécnéj méj aŋgé tiénécmiyec.

Sebedeac iniñanéh nanhérawac niñac Yesu zéwelecmiyec.

²⁰ Nalé imuaru 3ebedaioac iniñanéh nanhérawa iriguc hama Yesuac muru sigémima iwawai méñ niñac welecmiyec. ²¹ Welecmiyu ézéma zéyec; Gi némac iwawai niñac wanzaj? ²² Zéyu embac iminéñ yomuhuc zéyec; Nuac nanhérecna yomi niñerécmina guac héñgaleñ ama areñ yandaiguc méñnéñ héigaiguc méñnéñ kanagaiguc tacmaoc. ²³ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Ini hénia ménda nimma imuhuc qesinéñzu. Ni doku howuraguc nemanj zé wanzua imi iri hia nemaoc?† ²⁴ Zéyu zéyoc; Imi sécnira. ²⁵ Zéyic Yesunéh zéyec; Imi hélacnec, iri doku howuraguc nemanj imi nemaoc, néñ héinaiguc zéma kananaiguc tatara imi neñ niñeréc mimiaiwac ménda henénzac. Tatac imi mérac méréñ manjocnaneñ mézézénggé érecmiyec iorac buña wammac. ²⁶ Imuhuc wanjic tohotoho ichéra 10 ieneñ ac imi nimma dara munia iorac niñgic biriyec. ²⁷ Wanju Yesunéh unuruyu hagic énézéyec; Ic enia ionac galenéhécgina ieneñ siñginawac galengé énécmianzu. Wanju ic kuneh hécgina ieneñ ic kewu wanj énécmianzu imi ini hia ninzu. ²⁸ Néñ sugginaiguc imi imuhuc qahac, néñ onarunec méñnéñ méñ kunegina wammanj zéma sugcinaiguc welenj qeçe kecmac. ²⁹ Wanju méréñnéñ méñ walac wammanj zé wanzaciguc welenj qeçe icgina wammac. ³⁰ Icac Nanja imi welenj qemimu niñac ménda mayec, néñ welenj qeénécmimanj zé mayec. Wanju eñeya kekecyia ic embac sasala ionac énécmima doegina memanj zé mayec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érecmiyec.

³¹ Wanju ieneñ Yeriko ama areña yanda waima kenjic imuaru tunj yanda Yesu méndacmima kenjic. ³² Kenjic, ninzu, kichilic ic éréhécnéñ héna giñgijaiguc tacma niñic Yesu imi hama orogicma kenju qacma zéyoc; Miñ Kewunira Dawidiac qeli, wéséga niñ nérécmima. ³³ Imuhuc qaric, ic tunj ieneñ ac geriwiguc wanj érecmima qetali érecmima acgira qaimac niñac ac wanjéremigic, néñ ieneñ munjuc yanda qacma zéyoc; Miñ Kewunira, Dawidiac qeli, wéséga niñnérécmima! ³⁴ Qaric Yesu tilanzima namma ururuma zéyec; Iri némacac wanj érecmimanj niñac wanzao? ³⁵ Qesi érecmiyu zéyoc; Miñnira, niri kicnira hima hémbi niñac wanzic. ³⁶ Imuhuc zéyic Yesunéh ewa biric wanj érecmima kicgira osiyu imuarunec kicgira hima Yesu méndaroc.

21

Yesu Yerusalem enju hériañ memigic.

¹ Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ Yerusalem hosuraiguc kenjic nalé imuaru, Oliwa bonjaiguc Betfage ama areña taru imuaru keremma Yesunéh tohotoho ichérawa éréhéc méli érecmima yomuhuc zéyec; ² Iri eri wéségaiguc ama areña taczac imuaru kemma nalé idacmuarunec donki méñ merawaguc qatégic najic iricmaoc. Iricma imi hulacma oragicma nuac muru hama. ³ Wanju méñnéñ ara méñ érezémuiguc Miñ Kewunéh imuac niñac wanzac imuhuc zéyic imuarunec donki éréhéc imi méli érecmimac. ⁴ Wanju imi moczoñ kua meme ic méñac acuazac yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñac imuhuc hicniyec; ⁵ Béracna Zion yomuhuc ézégic; Héna! Ic kewuganéh guac hazac. Inéh gum béñzénzén wamma donki qahaiguc tacma hazac, donki merawa qahaiguc. ⁶ Wanju tohotoho ic éréhéc ieneñ kemma Yesunéh érezéyec séc wanjoc. ⁷ Wamma donki zéma merawa imi oragicma hayic séwi usugina imi iorac qacgiraiguc lémbécgic Yesu imuac qacgiraiguc tarec. ⁸ Wanju ic embac tunj yandanéh malekugina hetecgéma hénaiguc lémbécgic kenjic. Wanju tosaraneñ ic hawa haréñaguc imi kuma hénaiguc témbécgic. ⁹ Wanju ic tunj yanda walac andu wammima kenjic imi eneñ yomuhuc zéma hériañ haimigic; Ohec wahec! Dawidiac qelia! Ohec wahec! Mériañgaguc, Miñ Kewuninawac qaraiguc hahaya! Ohec wahec, kurumeñ ouac ouyaguc! ¹⁰ Wanju hama Yerusalem kereñu ama miñina momac yanda ieneñ aurima welicgéma qesima zégic; Ic yomi méréñnéñ? ¹¹ Qesigic ic tunj yandanéh énézéma zégic; Yomi kua meme ic Yesu, Galilaia baec Nazarete ama areña igucnec.

Yesunéh ocmuniguc haka biria wanjic nesi énécmiyu madacgic.

¹² Yesunéh ocmunj téréyaiguc emma imuac sombenjiguc iwawai nénnagémba wamma nanjic imi nesi énécmima soukiwa meamugic ionac zae zéma kembo nei haigic ionac tatac imi melenju madarec. ¹³ Imuhuc wamma yomuhuc énézéyec; Ac kiwi yomuhuc oyecac hezac; Nuac amana imi zéwelec welecac ama zému zéyec, néñ ini imuhuc wanjic kowu nene ionac banjic ésécnec wanzac.

¹⁴ Wanju kic hilic zéma ic puriña ieneñ ocmunj téréyaiguc iwaru hagic mehiaru énécmiyec. ¹⁵ Wanju hofac oc ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ haka welic welicgia Yesunéh wanjic imi

† 20:22: Kiwi méréñnéñ ooya tosaraguc; Doku naec haka wanj némmu imi wanj énécmigic hia naecmu?

zéma nambérac ienen ocmuñ téryaiguc qacma, Ohec wahec, Dawidiac qeli! zégic inicgic qerigina biriyec. ¹⁶ Wañu qesima zégic; Gi nambérac ienen némac ac zézu imi hia ninzañ? Imuhuc zégic, Ninzua zéma énézýec; Ini imi ac yomuhuc hezac imi méñ ménda olongic? Nambérac zéma namu nene ionac kuaginaiguc mepé qepési hai énécminec. ¹⁷ Imuhuc zémaguc wai énécmima ama areña yanda deminaguc imuacnec mama kemma Betania ama arenajaguc kemma sinjiya imuaru kerec.

Yesunéh fik ic saec ac wammíyu hu-muyec.

¹⁸ Sinjunc ama areña yanda imuaru lilingéma kemmanj zé kemma hénaiuguc nene niñac wañec. ¹⁹ Imuhuc wamma héñu héná ginjinaiguc fik ic méñ nanju imuaru kemma hocma héla méñ qahac, néñ haréña sac hémma fik ic imuac zéyec; Nalé tetcgia qahac guarunec héla méñ ménda hicñimac. Imuhuc zéyu fik ic imi nalé imuarunec humuyec. ²⁰ Tohotoho ichéra ienen haka imi hémma welicgéma zégic; Fik ic yomi dimuhuciguc focdac humuzac? ²¹ Zégic Yesunéh acgina melemma énézýec; Ni hélacnec énézézua, ini ewa éréhéc ménda wamma ninzéhémú imi haka fik ic imiguc hicñiyec imuhucya sac qahac, néñ baec boña yomuac niñ yacma kemma konduniguc hiñgacna zégic imi acguc hia hicñi énécmimac. ²² Ini zéwelec aiuguc iwawai imuac me imuac ninzéhégéma zéweleciguc imi moczoñ niñénécmiyu medacmu.

²³ Wañu kenjekma Yesunéh ocmuñ téryaiguc emma ackuazéc ku énécmima keru hofac oo ic kiwa hécgina zéma galeñ ienen iwaru kemma yomuhuc zéma qesimigic; Gi némac kuc buñanéh ai imi meanzañ? Méréneh kuc buña imi géñec? ²⁴ Zégic Yesunéh ac yomuhuc zéma melenj énécmiyec; Ni acguc ac momacguc qesi énécmiwa nézégic nimmaguc nerj imuhucyanec némac kuc buñaguc ai yomi meanzua imi énézémañ. ²⁵ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumenj igunec me ic igucnec? Imuhuc zéma qesiyu ienen epawu ac yomuhuc eminiñgic; Kurumenj igunec hayec zéni némac niñac ménda ninzéhégé migic zémac. ²⁶ Wañu ic embac ienenj Yohaneac Anutuac kua meme ic zéma ninzéhégéanzu imuac niñ ic igucnec hayec zéwinj zéni ionac niñac zénéñnina hirizac. ²⁷ Imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézégic; Ménda ninzínj. Imuhuc zégic duña Yesunéh yomuhuc énézýec; Ni imuhucyanec némac kuc buñaguc iwawai yomi wananzua imi ménda énézémañ.

Niñ tohotoho hakawac qeqainj ac zéyec.

²⁸ Ini dimuhuc ninzu? Ic méñnéñ nanjhérra keric, nanja walac iwac kemma ézýec; Nanña gi erac kemma wainj ai mena. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ménda kemmanj. Imuhuc zémaguc duña ewaya melemma kenec. ³⁰ Wañu manjgoc imi nanja méñac muru kemma imuhucyanec ézýec. Zéyu melemma zéyec; Manjgocna hia kemmanj. Wañu inéh imuhuc zémaguc ménda kenec. ³¹ Sugciraiguc mérénehj manjgocac ewa siñ méndacma wañec? Zéyu melemma zégic nanja walac. Zégic Yesunéh énézýec; Ni hélacnec énézézua, takis meme ic zéma héná yanda embac enenj ini onogicma walac Anutuac héngaleñ amaiguc keremmu. ³² Yohaneñéh haka solanawac héná énézémañ zé hayec. Wañu ini ménda ninzéhégéic, néñ takis meme zéma héná yanda embac enenj ninzéhégéic. Wañu ini haka imi hémmaguc kilenjadac ewagina ménda melemma ménda ninzéhégéic.

Soukiwa ai ic biria

³³ Qeqainj ac méñ zéwa ningic; Ai miñina méñnéñ baec méñguc wainj ai medacma deminj meyu lelecgéyec. Wañu wainj héla dokuya memeyawac hogoc méñ meyacgéma imuaru galeñ meme ama héñgeña lesu herec méñ megic enec. Imuhuc wamma boñ meme ai ic ionac méréginaiguc haima baec méñu kenec. ³⁴ Kemma keru héla metocgémuac naléya ducñiyu welenj qeqe ichéra ienen héla memu niñac boña meme ai ic ionac muru méli énécmiyu kenjic. ³⁵ Boña meme ai ic ienen welenj qeqe ic énépésima méñ humumia qegic, méñ qehumugic, méñac hocnéñ héigic. ³⁶ Imuhuc wanjguc muñguc welenj qeqe ichéra zanjégina walac kenjic imi ogicma méli énécmiyu kenjic. Wañu séc imuhucyanec wanj énécmigic. ³⁷ Wañu tetcgiaiguc nanja mélima yomuhuc zéyec; Ienen nanña imi eeya héimimu. ³⁸ Wañu boña meme ai ic ienen nanja hémma yomuhuc zéma eminiñ wanjgic; Ic yomi kecma ai yomuac mératéc meme ic wammac imuac hagic qeni humuyu mératéc aiya yomi neñaac mewin. ³⁹ Imuhuc zéma wainj ai igucnec késama héréma sénganjenj hiñgacma qehumugic. ⁴⁰ Imuac nalé méñac wainj ai miñinanéhj lilingéma hamac imi boña meme ai ic imi dimuhuc wanj énécmimac? ⁴¹ Imuhuc zéyu melemma zégic; Ai ic biria imi humuc zérabéra miñicñi énécmima wainj ai imi ai ic qacguc ai yawuñ nalé séc héla hianec haimimuc séc ionac méréginaiguc soukiwa niñac ai imi hai énécmimac. ⁴² Yesunéh muñguc toroqema zéyec; Ini kiwi téryaiguc ac méñ yomuhuc hezac imi ménda oloñanzu? Mericqec

ic enej hoc mēn hēnara mema giligic kenkenja iminēn ama imuac hoc oruha wanec. Haka imi Miñ Kewuac murunec hicniju kicninanēn hēni welic welicgiaguc wanzac. ⁴³ Imuac niñac ni enézēzua, Anutuac hēngalēn ama areña yanda imi mēragina igucnec onagicma baera mēñac ic embac hēla mihicñimu ionac mēraginaiguc hai enécmiyu memu. ⁴⁴ Ic mēñnēn mēñ hoc imuac qahaiguc mayu zēngédacmac. Wanju hoc iminēn ic mēñac qahaiguc mayu qésēnu bororoña wammac.*

⁴⁵ Wanju hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienen qeqaiñ ac imi enañ niñ imuhuc zéyec imi niñtegicig. ⁴⁶ Wanju ienen imi hēna mēñ mihicñima Yesu kēsawin zé hochoc ai megic. Wanju ic embac ienen Yesu imi kua meme ic zéma nimmigic imuac niñac zēnēngina hiriyec.

22

Zammarēn memēac qeqaiñ ac.

¹ Yesunēn acgina melemma muñguc qeqaiñ ac wamma yomuhuc enézēyec; ² Kurumenñac hēngalēn ama areña yanda imi ic kewu mēñnēn nañawac zammarēn aria wammizac ésécnec. ³ Zammarēn ariacwac hamu niñac kiwi oénécmiyec imi onac unurugic hamu niñac welen qeqehēra mēli enécmiyu kemma enézégic, nēñ ienen hawin zé mēnda wanjic. ⁴ Wanju welen qeqe tosara muñguc mēli enécmiya yomuhuc enézēyec; Héihéré enécmiyi imi onac yomuhuc enézēmu; Ninzu! Ni mariawac nene yanda oma nuac burumakao zéma beric yan haléc yandaguc qe oma iwawai moczoñ zērēñqērēn wamma haidaczua imuac zammarēn ariaciguc hagic. ⁵ Zēyu kemma enézégic, nēñ gezac qeqe mēnda wamma mēñnēn aiyaguc kenju, mēñnēn nēnnagēma ai niñac kenec. ⁶ Wanju tosara eneb ic kewuac welen qeqehēra imi enépésima zédesi enécmiya unuhumugic. ⁷ Imuhuc wanjic ic kewu iminēn qeri biric nimma yaré ic tunja mēñ mēli enécmiyu kemma sac nene ic imi unudacma ama arengina kumugic zedarec. ⁸ Wanju welen qeqehēra enézéma zéyec; Zammarēn aria imi bec mēzézēngēwa hezac, nēñ ic unuruyi imi enej eeginaguc mēnda wanju. ⁹ Imuac hēna séraiguc kemma ic embac mihicñimu séc unurugic zammarēn ariacwac hamu. ¹⁰ Imuhuc zēyu welen qeqe ic enej hēnaiguc séc kemma ic embac hia me biria mihicñi enécmiyic séc onagicgic hagic. Hama tacma kenjic zammarēn aria ama imi kuaya qeyec. ¹¹ Wanju ic kewunēn

ic embac hama tacgic imi inicmañ zé érēma hēnu ic mēñnēn owo malekuya séha mēnda haima hama tarec. ¹² Taru ézēyec; Ala gi nēmac niñac zammarēn ariacwac maleku mēnda hēima hazan? Imuhuc qesimiyu ic imi ac mēñ zelan zé osiyec. ¹³ Wanju ic kewu iminēn welen qeqe ic yomuhuc enézēyec; Hēna mēria dérécgēma sénganñen siñi tunumanjiguc giligic, imuaru siacma zēra kima tacmac. ¹⁴ Sasala unurugic, nēñ gési enécmiya enépésimacac séha imi érēhédcac.

Takis haihaiyawac qesiqesi ac.

¹⁵ Yesunēn imuhuc zēyu tecgēyu Farisaio ic ienen amaginaiguc kemma azoroma acnēñ simba mēñ dimuhuc meni kimac zéma niñarenjégic. ¹⁶ Niñarenjé gēma enañ tohotoho ichécgina zéma Herodeac ichēra tosara momacnec mēli enécmiyic Yesuac hama zégic; Kiwi ic, gi imi ic hēla, Anutuac haka imi hēlacnec ku nēnécnianzanj. Gi ic inicmañ zé séwiginawac mēnda hēñanzanñ imuac ic enēña me mamaya ionac kicginaiguc ewa érēhédcac mēnda wananzanñ. ¹⁷ Imuac efima zēna ninni. Geñ niñna Kisawac* takis haianzin imi hēna ac logizac me qahac? ¹⁸ Zégic Yesunēn ionac qeri biric imi niñtegicma zéyec; Ikoc ic ini nēmac niñac acnēñ simba menēnzū? ¹⁹ Takis buñawac soukiwa mēñ nēzéna hēmba zéyec. Zēyu Denarion momacguc mema hagic. ²⁰ Wanju yomuhuc qesi enécmiyec; Yomi mērac ireha zéma nēmac kiwi ogic hezac? ²¹ Zēyu zégic; Kaisawac, imuhuc zégic enézēyec; Imuac Sisawac buña imi Sisa mima, Anutuac buña imi Anutu mimu. ²² Imuhuc zēyu ienen welicgēma waima kenjic.

Humuc igucnec yacyac imuac qesiqesi ac.

²³ Ai meme imuaru Sadukaio ic humuc igucnec yacyac mēnda hezac zéanzu imi enej Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ²⁴ Kiwi ic, Mosenēn yomuhuc nēnézēyec; Ic mēñ nambéracya qahac humumac imi muniánēñ qawēra mema darawac buña qeli mihicñimac. ²⁵ Wanju sucninaiguc dac muna 7 kecgc dacginanēñ embac mema nambéracya qahac kecma humuyu, iwac iniña muniawac mēriaiguc opocma kenec. ²⁶ Andia zéma andiawac andia imuhucyanec wanjic kenju 7 moczoñ imuhuc wandacgic. ²⁷ Imuac tetecgiaiguc embac imi acguc imuhucyanec humuyec. ²⁸ Wanju ienen momac yanda embac imi megic imuac niñ embac imi humuc igucnec yacyarawac naléyaguc 7 ionac murunec mērac iniña wammac? ²⁹ Zégic

* 21:44: Kiwi mēranēñ ooya tosaraiguc kēmbañ 44 yomi mēnda hezac.

ic kewu. Qac imuac hēnia imi; Romawac ic kewu.

* 22:17: Qac imuac hēnia imi; Romawac

Yesunéh yomuhuc melemma énézéyec; Ini kiwi térya me Anutuac kuha imi ménda niñasarima dindiñanec ménda niñyagcézu. ³⁰ Humuc igucnec yacyarawac naléiguc imi ic me embac ménda meamumu. Imuaru imi zammaréñac buña qeénécmimia imi ménda hemac, néñ kurumenñac Anutuac kua meme uña ésécnec kecmu. ³¹ Wanu eney humuc igucnec yacyarawac Anutunéh ac yomuhuc énézéyec imi ménda oloñgic? ³² Ni Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu zéyec imi ménda oloñ héñanžu? Anutu imi humuc ic ionac Anutu qahac, néñ kic qeli ic ionac Anutu keczac. ³³ Ic tuñ yanda ieney Yesunéh imuhuc ku énécmiyu nimma welicgéigic.

Héna ac eñeña.

³⁴ Yesunéh acnéñ Sadukaio ic ménéñqe énécmiyu ara melemmuac séc qahac wanec. Wanu imuac surucya imi Farisaio ic ieney nimma azorogic. ³⁵ Azoroma ionarunec héna acac kiwi ic méñnéñ Yesu batucgé mima yomuhuc zéyec; ³⁶ Kiwi ic, héna ac sugcinaiguc némac acnéñ eñeña wanzac? ³⁷ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi ewa qeriga moczoñnec qeri uñaga moczoñnec zéma ninñiga moczoñnec Miñ Kewu Anutuga siña nimmiwésémañ. ³⁸ Héna ac iminéh walac walac wanzac. ³⁹ Séha imuhucyanec méñ hezac imi yomuhuc; Gi gengac niñac siñniñ wanamuanzanñ séc alagawac siñniñ wammiwésémañ. ⁴⁰ Héna ac éréhéc imuaru mia héna ac tosara moczoñ zéma kua meme ic ionac ac moczoñ imi koro koroyawac nanzac.

Dawidiac naña imuac qesiqesi ac.

⁴¹ Farisaio ic azoroma kecgic Yesunéh yomuhuc qesi énécmiyec; ⁴² Ini Kristoac† dimuhuc niñanžu? Mérac qelia? Zéyu zégic; Dawidiac qelia. ⁴³ Zégic Yesunéh énézéyec; Imuhuc wanu Dawidi i Uñanéñ ézéyu dimuhuc niñac Kristoac, Miñ Kewuna zémima yomuhuc zéyec? ⁴⁴ Miñ Kewunéh‡ nuac Miñ Kewuna ézéyec; Guac hazéchécgá hénağawac duandiaiguc tocgó énécmidacba tegémac nalé sura imuac séc gi hama hénaiguc tacbésémañ. ⁴⁵ Dawidinéh Kristoac Miñ Kewuna zémiyeciguc némaciguc iwac qelia wammac? ⁴⁶ Imuhuc zéyu ic méñ ara méñ ménda melenec. Wanu nalé imuarunec éréma emma méñnéñ méñ ac méñ efima ménda qesimigic.

† 22:42: Mesiaawac. ‡ 22:44: Hebiriaio aciguc; Yawenéh.

* 23:14: Kiwi méranéh ooya tosaraiguc yomuhuc ooyawac hezac; 23:14 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic, kic welen wawaña ini! Ini malé ionac ama gericgina qécgéma kic welen wamma zéwelecina mehorugima zéanžu. Imuac niñac ini saecginaguc! Képics ginawac bakia kuney yanda melen énécmimac.

23

Yesunéh Moseac héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic aciguc onoporec.

¹ Wanu Yesunéh ic tuñ zéma tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ² Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic imi Moseac taticaguc taczanžu. ³ Imuac niñ ac zéanžu imi moczoñ nimma tohodacmu, néñ wawan memegina imi ménda méndacma wammu. Héna imi yomuhuc; Ieney ackuazéc imi kuanéh sac zéma ménda tohoanžu. ⁴ Wanu ieney hinac réwéria bisiqatéh wawanawac séc qahac imuhucya dérécgéma ic onac huaginaiguc haimaguc eñaac imi iwawai imuhucya meyacbiñ zé méragina merawa méñ ménda haianzu. ⁵ Iwawai wananzu imi moczoñ icnéñ inicsoromu niñac sac wananzu. Pakaginaiguc kiwi téryawac katapaya meyandima zéwelecac ninñ héiqeli qeliac susuria imi maleku ginaiguc horuacnec meyandima haianzu. ⁶ Wanu ariaciguc azoroma tatac ow walac taczac imuac siña nimma tocgotocgo amaiguc ic kiwawac tatac imuaru tachiñ zé wananzu. ⁷ Nénnagémba sombenjiguc méra qe qe wan énécmima kiwi ic zéénécmimu niñac wananzu. ⁸ Wanu ini imi kiwi ic zéénécmimac ménda wammu. Kiwi icgina imi momacguc sac keczac. Ini imi moczoñ dacmuna wanzu. ⁹ Wanu baeciguc ic méñac niñ manjoc ménda zémimu. Onac mangocgina imi momacguc sac kurumenjiguc kecancac. ¹⁰ Wanu galen zéénécmimu niñ ménda wammu. Galen momacguc sac keczac imi mia Kristo. ¹¹ Onarunec kuneyginanéñ tosara ionac welen qe qe ic wammu. ¹² Méñnéñ méñ eñeña niñac niñu eñu imi memamimac. Méñnéñ méñ eñeña niñac niñu mamac imi meemimac.

¹³ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ic embac ionac kicginaiguc ini kurumenñac héñgalen ama areña yandawac naguya imi hézicgéma namma eñañ ménda keremma ic tosara kerembinñ zé wanzu imi imuhucyanec ménda wai énécmigic kereñanžu. ¹⁴ (Ménda hezac.)* ¹⁵ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ini ewa qeri meley meley ic momacguc mihiñjiwiñ zé baec zéma konduy tiricma kenanzu, néñ méñnéñ eway melenju wagicma mebirigic sécgina onogicma geric siawac buña wananzac. ¹⁶ Saecginaguc, ini ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini yomuhuc zéanžu; Ocmuñiguc koroma zéselimuiguc héla qahac wammac, néñ

soukiwa goli ocmunjugic hezac imuaru koroma zéselimuiguc imi ac iminéh sipacgé énécmimac. ¹⁷ Ic qelana zéma kic hilic ini! Némac iwawainéh kuney wanzac? Goli me goli météré mianzac ocmunji imi mia? ¹⁸ Wanu méj yomuhuc zéanzu; Zaki téréyaiguc koroma zézé seli ac zéyu héla qahac wammac, néj zaki téréya qahaiguc haihaiya sese imuac koroma zéseliyu ac iminéh sipacgéimimac. ¹⁹ Kic hilic ini, némac iwawainéh kuney wanzac? Sese me sese météré mianzac zaki téréya imi mia? ²⁰ Imuac méjnéj zaki téréyaiguc koroma zéselimaciguc zaki téréya zéma iwawai moczonj imuac qahaiguc hezac imuac momacnec koroma zéselizac wammac. ²¹ Wanu méjnéj ocmunjugic koroma zéseliyec imi ocmun zéma méj ocmunjugic kecanzac iorac muru koroma zéseliyec wanzac. ²² Wanu méjnéj méj kurumenjugic koroma zéselimac imi Anutuac tatac zéma imuac qahaiguc taczac i acguc momacnec koroma zéselizac tanec wanzac. ²³ Saecginaguc, ikoc ic ini, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini minjsupe zéma zuaazua héna héna imi méndéngic méra éréhéac wanu imuacnec momacguc Minj Kewuac buja haianzu. Wanu néwécgeja héna acac héla yéwéria tosara, kekec solanja zéma goi héihéi zéma ninzéh ninzéh imi waidacgic. Wanu méj néwécgejawac tohoma méj néwécgejawac hénjacya ménda memuac heyec. ²⁴ Ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini gisic iwawai kaiwe momacguc kecma humumia imuhucya imi Anutuac gésima gililic kejanzu, néj kamele yan kuney yanda imuhucya imi enaoc hémbaoc wamma qécgé énécmianzu. ²⁵ Saecginaguc ikoc ic, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini zéic sokoc séwéla sac zuacma imuac qeriaiguc imi hémbaoc zéma séwíac sinj imi tигic kuaya qeanzac. ²⁶ Farisaio ic, kicgina hilichilicgia! Ini sokoc zéma zéic imuac qeria imi walac zuacsorocgéna séwéla imuhucyanec lalacnec wammac. ²⁷ Saecginaguc ikoc ic, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini imi kic suanj mandéc ooya ésécnec séwéla imi héjnsoroc sorocgia, néj qeriginaiguc ic humumia ionac sicgina zéma iwawai gizonj bazonja héna hénianéh kuaya qema hezac. ²⁸ Ini imuhucyanec séwiganéh ic kicginaiguc solananima keczu, néj qerigina imi ikoc zéma héna ac logilogi imi koya qema hezac. ²⁹ Saecginaguc ikoc ic ini, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini kua meme ic ionac kic suanj meycagéma ic solanja ninjqeli énécmimawac iwawai imi hiabianec mezericma kumugic nananzac. ³⁰ Imuhuc wamma ini yomuhuc zéanzu; Yanda héncina keccic nalé imuaru kecbijnec

ienenj kua meme ic unugic toroqema méranina ménda énécmiwinjec. ³¹ Ini haka imuhuc wamma enaoc kua meme ic unuangic ionac qelihécgina keczu imuac hénia imi kawéya qema zéasari amuzu. ³² Yanda hécgina képésic wangic imuac séciguc wangic kuaya qeyu! ³³ Mokolenj, qaté mokolenj imuac qeli ini, dimuhuc geric siawac buja zétéccgé énécmimia imuacnec qizizijgéma ogicma kemmu? ³⁴ Imuac mia ni nenaoc onac muru kua meme ic zéma ninjtegic qinjtegic ic zéma héna acac kiwi ic imi méli énécmiwa hagic ionarunec tosara unuhumugic tosara iciguc unuhumugic tosara tocgotocgo amaginaiguc kémbijnéh unuma tauj méj igucnec tauj méju ununesi wanj énécmima kemmu. ³⁵ Imuac ninjac ic solanja Abelac sac igucnec hénima éréma ocmun téréya zéma zaki téréya sugciraiguc qegic humuyec Bakaraiawac nanja Zarakiawac sac mayec nalé imuac suraiguc baeciguc sac solanja madarec imuac kitiwa moczonj onac muru liliqgéma hamac. ³⁶ Ni hélacnec téngéh énézéwa, haka imuac bakia moczonj hicnjisai youmi onac muru liliqgéma hamac. ³⁷ Yerusalem, Yerusalem, kua meme ic unuhumuma, méli énécmiyu hahaya imi hocnéj énérianzanj. Kuruc nenjianéh merachéra qenjanéh tizozo énécmianzac ésécnec nej hatac dahec guac qelihécca tocgé énécmimanj zé wanj? Wanu ini imuac ewa sinjsin ménda wanjangic. ³⁸ Héngic imuac ninj amagina imi kisia wandaczac. ³⁹ Zéwa ninjic, ini hocnémma kenkecma kenkeccic naléya ducnyu némma yomuhuc zému; Ohec wahec, Minjinawac qaraiguc hahaya!

24

Ocmun téréya imi kisi kiyon wandacmac zéyec.

¹ Yesunéh ocmun téréya igucnec mama keju tohotoho ichéra ienej ocmun téréya ézégic hémmac ninjac iwaru hagic. ² Imuhuc wangic inéh ac yomuhuc melemma énézéyec; Héla nec énézéwa ninjic; Ini iwawai imi moczonj hia hénzju? Wanu kecma imi moczonj hézégigéic madaru hoc méjnéj hoc méjac qahaiguc ménda hemac.

Nalé tetecgiawac asé kiwiya.

³ Wanu Yesunéh Oliwa ic baec borjaiguc emma taru tohotoho ichéra enjacnec éléj nec hama zégic; Zéna ninni. Némac naléiguc haka imi hicjinimac. Wanu guac hahagawac zéma baec yomuac nalé tetecgiawac séséc imi dimuhuc hicnyu hémbin? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Kecma méjnéj ikoc ménda wanj énécmimu ninjac galej memu. ⁵ Ic sasalanéh

nuac qacnaiguc hama Ni Kristo* mianéj zéma ic embac sasala ikoc waj énécmimu. ⁶ Waju yaré hélawac suruc zéma imuac luhuc ac momacnec nimmu. Waju auriwu niñac galej mema kecmu. Iwawai imuhucya kilenjad hicjimacac hezac, néj imi tetcgia qahacnec. ⁷ Baec méñac ic embac ienej yacma baec méñac ic embac hazéc waj énécmimu. Héñgalej ama méñac ic embac ienej yacma héñgalej ama méñac ic embac hazéc waj énécmimu. Waju baera baeraiguc béti hicjiyu naj memac. ⁸ Waju haka imi moczoñ aži kikiyawac héñihénia. ⁹ Waju nalé imuaru ic embac enej ini zérabéraiguc onopocma unuhumumu. Waju ini nuac qacna niñac wamma baec séc ic embac enej hazéc waj énécmimu. ¹⁰ Waju nalé imuaru ic embac sasalanéj manam batuciguc mama unumac. Waju eñac hésa amaiguc opocamuma hazéc wajamumu. ¹¹ Waju kua meme ic ikora sasala hicjima ic embac sasala ikoc waj énécmimu. ¹² Waju héna ac logilogi haka imi saiyu ic embac sasala ionac goi héihéigina iminéj sangej qedacmac. ¹³ Waju méñnéj méñ najseligiyu tetcgia hayu késayu kekec hémbénañ kecmac. ¹⁴ Waju kurumeñac héñgalej amawac buña suruc hiabia iminéj baec séc ic embac ionac muru zésaigic kendacmaguc imuaru mia nalé tetcgia hamac.

Anutu zébiri qébiri wammimia.

¹⁵ Imuac niñ ini kua meme ic Danielnéj zéyec séc Biri niñina iwawai mebirianzac iminéj ocmuñ téréyaguc naju hémma niñtegicmu. (Olonzu ini hénia imi niñ asarimu.) ¹⁶ Nalé imuaru Yuda baeciguc kecmu imi enej baec boñaguc néñgacdacmu. ¹⁷ Méñnéj méñ ama qahaiguc najkecmac imi iwawai ama qeriaiguc hezac imi memaj zé ménda mama emmac. ¹⁸ Waju méñnéj méñ aiiguc kecmac imi maleku andiaiguc hezac imi memaj zéma ménda liliñgémac. ¹⁹ Nalé imuaru imi embac hériñaguc zéma namu gumu énécmianzu ionac muru yéwéri yanda hicji énécmima hemac. ²⁰ Ini zéwelecmigic, kia naléya me Sabata naléiguc haka imi hicjiwac niñac. ²¹ Némac niñ nalé imuaru réwéri kuney yanda hicjimac. Réwéri imuhucya imi baec kurumeñ zéyu hicjiyec imuarunec éréma deguc méñ ménda hicjiyec. Waju imuac andiaiguc kecmu muñguc méñ imuhucya ménda hicjimac. ²² Waju nalé imi ménda mehotonjwacnec séwiguc ic moczoñ humudacbunec. Waju gési énécmimia ionac niñ wamma nalé imi meducjimac.

²³ Waju nalé imuaru méñnéj méñ énézéma Héñgic, Kristo† i you, me Kristo i erimi zéigic, ménda niñzéngému. ²⁴ Kristo ikora zéma kua meme ic ikora sasala hicjima séséc kuney yanda zéma haka méréra memu. Waju wammuc séc waju gési énécmimia momacnec mesoho énécmiwiñ zé batucgé énécmimu. ²⁵ Niñzu ni haka imi ménda hicjiyunec walac énézézu. ²⁶ Imuac mia baec kisiaiguc Kristo hicjima nanzac zémuiguc ménda kemmu. Waju Kristo imi ama méñac qeriiguc taczac zéigic imi acguc ménda niñzéngému. ²⁷ Piliticnéj néwéc Is iguc hicjima néwécgeñ Wes iguc kerezñac ésécnec Icac Nanjawac hama hicji énécmimia imi tanec imuhucyanec wammac. ²⁸ Qamoc hezac imuaru kunta nei enej tocgému.

Icac Nanjawac hahaya.

²⁹ Qenzej manzej yanda imi tecgémac nalé idacmuaru imi kaiwe siñjéñgéyu maso acguc asaha qahac wammac. Waju ménni sikilu kurumeñ igucnec tecgéma madacgic kurumeñac kuhanéj hirimac. ³⁰ Nalé imuaru Icac Nanjawac sésécneñ kurumeñiguc wininiyu hémmu. Nalé imuaru baera baera ic embac enej siacma qacma namma Icac Nanjanéj kuc yanda zéma kiwi asahaguc hosusuiguc mayu héndacmu. ³¹ Inéj témuj hétéj yandaguc kua meme uñahéra méli énécmiyu hamu. Hama gési énécmimia imi kurumeñ néwéc néwéc baec wajgoña kemboñ qahac igucnec moczoñ tocgé énécmimu.

Fik icac pakeñ ac.

³² Fik icac séséc imi niñareñgému. Hawanéñ dokuyaguc hébélagia waju haréña hicjiyu nalé geriwiguc ducñzac imi niñasarianziñ. ³³ Imuhucyanec ini haka imuhucya imi hicjiyu héndacma Icac Naja hosucñinu hama naguiguc nanzac imi niñtegicmu. ³⁴ Ni hélacnec énézézu. Hicñisai youmi ménda qahac wandacmunec haka imi moczoñ hicjidacmac. ³⁵ Baec kurumeñ qahac wammac, néj nuac ackuažéc imi ménda qahac wammac.

Técnina nimma kecbiñac hezac.

³⁶ Waju imuac ai memeya zéma kaiwe kiwa imi ic méñnéj ménda niñzac. Kurumeñac kua meme uña me Naja acguc ménda niñzac, néj Manjow eñeyanec sac niñzac. ³⁷ Icac Nanjawac hahaya imi Noawac naléiguc hicjiyec ésécnec hicjimac. ³⁸ Ic embac enej nene zéma wajñ doku nežéléléñ wamma ic embac meamunanec kecgic doku qaoñ hicjiyu Noanéñ zéiciguc eñec. ³⁹ Ic embac enej ménda niñasarimanec kecgic doku qaoñ

* 24:5: Hebraio aciguc; Mesia imi halécneñ météré mimia. † 24:23: Mesia.

luma kisanjénémima keñec. Icac Nanawac hahaya imi acguc imuac séciguc hicñjamac. ⁴⁰ Nalé imuaru ic éréhéc aiguc keric mēñ wagicma mēñ waiyu tacmac. ⁴¹ Embac éréhéc hoc hilañanēñ hēla qésémma taric mēñ wagicma mēñ waiyu tacmac. ⁴² Miñ Kewuginanēñ nēmac naléiguc† hamac imi ini ménda ninzu imuac ini zenzen qeli qeli kecmu. ⁴³ Ini hēnia yomuhuc niñanzu; Ama mēñac miñinanēñ nēmac naléiguc kowu nene enej hamu imi nimbacnec zenzen qeli qeli keru ama imi ménda hēžéñgēwunec. ⁴⁴ Wañu ini acguc zérēñ qérēñ wamma kecmu. Ini ménda nimmanec kecgic Icac Nananēñ hamac.

Welen qeqe ic hēla zēma ikora.

⁴⁵ Méréñēñ welen qeqe solañ zēma niñtegic qin̄tegicyaguc wañu gésimiyu miñjanawac murunec amayawac hēna géséhēra énépésima naléya méndacma nene yaka méndēñ énécmimac? ⁴⁶ Miñjananēñ hama welen qeqe ic imi haka imuhuc wamma keru hémmaciguc welen qeqe iwac muru mériañ hemimac. ⁴⁷ Ni hēlacnec énézēzua, imuhuc wañu miñjananēñ iwawaiya moczoñ welen qeqe iwac mériaiguc haimdacmac. ⁴⁸ Nēñ welen qeqe biria kecmac qerianēñ miñna imi focdac ménda hamac zēma, ⁴⁹ ai momachēra unuhéi wamma alahēra iniguc doku seli nema kecmac imi ⁵⁰ nalé mēñ ménda nimma kekeru imuaru, wañu kaiwe kiwa mēñ ménda niñtegiyec imuaru welen qeqe iwac miñjananēñ hamac. ⁵¹ Hama elicgémima§ ikoc ic ionac séciguc bakia melen miyu imuaru ewa biric wamma siacma zēra aric kima kecmac.

25

Embac buña qéénécmimia.

¹ Kurumenjac hēngalen ama imi embac serañ mēra éréhécñēñ eu buñagina mihicñjiwiñ zé kifagina kēsama keñgic ésécñec. ² Wañu ionac murunec embac serañ mēra mēñ imi qelañ, wañu embac serañ mēra mēñ imi niñtegic qin̄tegic ginaguc. ³ Qelañ ieneñ kifagina megic, nēñ dokuya ménda mema keñgic. ⁴ Wañu embac niñtegic qin̄tegic ginaguc ieneñ imi kiruñguc dokuya tima kifaginaguc momacnec kēsama keñgic. ⁵ Wañu eu buñagina imi naléya mehorugima éséñ éséñ hayu embac enej moczoñ gaunēñ qélélēñgē énécmiyu mama hegic. ⁶ Hegic sin̄i namuñaguc qac mēñ yomuhuc hicñjiyec; Hēngic, eu buñagina hazac! Focdac mama hama héihérémigic. ⁷ Imuhuc zégic embac serañ enej moczoñ qelima yacma zérēñ qérēñ

wamma kifagina mindin̄gic. ⁸ Wañu qelañ ieneñ niñtegic qin̄tegic ginaguc ionac yomuhuc énézégic; Kifanina imi békemañ zé wanzac imuac dokugina kisima méndēñ nénécmigic. ⁹ Imuhuc zégic embac niñtegic qin̄tegic ginaguc enej yomuhuc melemma énézégic; Méndémma haini ménda sécgé nénécmiyu neñañ moczoñ osiwiñ niñac. Imuac ini qisicnec amaiguc kemma sécgina boñ megic. ¹⁰ Imuhuc zégic ieneñ kifa dokuya boñ mewin̄ zēma kemma kecgicnec suraiguc eu buña imi haréyu embac serañ zérēñ qérēñ wamma kecgic ieneñ eu buñaginaguc momacnec zammarēñ ariaciguc kereñgic naguya héigic. ¹¹ Imuac andiaiguc embac serañ tosara hama zégic; Miñ Kewunina Miñ Kewunina nagu imi aunéncmina. ¹² Zégic zéyec; Hēlacnec énézēwa niñgic neñ ini ménda niñénécmizua. ¹³ Hēnia imuac niñ ini zenzen qeli qeli kecmu. Ini imi nēmac naléiguc icac nañ hamac imuac kaiweya zēma kaiwe kiwa ménda ninzu.

Ai memec sese Anutunēñ ewa hiawac nénécmiyec.

¹⁴ Imi mia ic mēññēñ baec mēñu kemman̄ zé welen qeqe ichēra unuruma iwawaiya hai énécmiyec ésécñec. ¹⁵ Ai memec sécginawac énécmima mēñac imi goli soukiwa méra mēñ, mēñac imi éréhéc, mēñac imi momacguc énécmima keñec. ¹⁶ Méra mēñ meyec inēñ focdac kemma soukiwa iminēñ iwawai boñ mema nēñnagēmba ai mema méra mēñac séc mesaiyec. ¹⁷ Éréhéc meyec i acguc imuhucyanec wamma éréhécac séc mesaiyec. ¹⁸ Wañu momacguc meyec inēñ kemma baec éséma miñjanawac soukiwa imi musañgēyu heyec. ¹⁹ Nalé horua tecgēyu welen qeqe ionac miñjananēñ liliñgēma hama iniguc momacnec tacma aigna dimuhuc megic imuac hēnia zé qesiniñ wajec. ²⁰ Méra mēñ meyec inēñ méra mēñac séc mesaima mema hama yomuhuc ézēyec; Miñ Kewu gi nuaru goli soukiwa méra mēñ nēñnec, hēna neñ méra mēñ muñguc mesaima mezua. ²¹ Imuhuc zéyu miñjananēñ zéyec; Hiabia wajñec, welen qeqe hiabia zēma ic hēla, gi ai komora imi hiabianec mema ac hēna imi iwawai sasala haigēmba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe nēna. ²² Soukiwa éréhéc meyec i acguc hama zéyec miñna nuaru éréhéc nēñnec, hēna you muñguc éréhécac séc mesaizua. ²³ Zéyu miñjananēñ zéyec; Hiabianec wajñec welen qeqe hiabia zēma ic hēla, gi ai komora hiabianec menec imuac neñ iwawai sasala haigēmba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe nēna.

† 24:42: Me nalé kiwaiguc. § 24:51: Kiwi tosaraiguc; Heriru éréhéc wammac.

24 Waṅu momacguc meyec inéj hama yomuhuc zéyec; Miṅna gi imi ic selia, ménda himicma mema, ménda méndéj énécmima tocgoanzaṅ imi ni niṅsariyi. 25 Imuac zénéj hiri wamma kemma guac soukiwa imi baec qeriaiguc musaṅgéwa heyec. Guac iwawaiga yomi hénna. 26 Imuhuc zéyu miṅinanéj melemma zéyec; Welenj qeḡe biria mézé titigaguc, gi nuac ninna ménda kecza mema, ménda méndéj énécmima tocgoanzua tanec waṅec? 27 Imuhuc ninneciguc gi nuac soukiwa imi kilenḡac hofi amaiguc haiwaṅec ni liliṅgéma hama soukiwa nenḡocya zéma sisia momacnec mewinec. 28 Imuhuc zéyu tecgéyu ai ic kiwa yomuhuc ézéyec; Momacguc iwarunec wagicma méra éréhécc késa kecza iwac mīna. 29 Iwawai hemimia inéj méṅac késayu kindindiṅa wammac. Waṅu ménda hemimia inéj komodia hemiyec imi acguc wagiru qahac wandacmac. 30 Welenj qeḡe enjomia yomi séṅṅaṅṅeji siṅi tunumaṅiguc nesigic hiṅgacma imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Baera baera zégési énécmimac.

31 Icac Naṅa enjeya kiwi asahaguc kua meme uṅa moczoṅ iniguc liliṅgéma hama enjeya tatac asahaguc imuaru tacmac. 32 Tacma baera baera ic embac hénia hénia enjeya kic ségériaiguc tocgé énécmima rama galeṅnéj rama zéma noniṅ gési énécmianzu éscénc gési énécmiyu enac enac nammū. 33 Gési énécmima rama imi héiṅiaiguc noniṅ imi kanayaiguc onopocmac. 34 Nalé imuaru ic kewunéj héiṅiaiguc nanzu ionac yomuhuc énézémac; Nuac Maṅḡocnawac mériaṅ énécmimia ini haréma héṅgaleṅ ama arenḡa yanda baec kurumenj zéyu hiṅṅiyec nalé imuaru bec onac niṅ wamma walac meyecac hezac imi mératéc késamu. 35 Neṅ yaka niṅ humuwa gumu néṅgic. Waṅu doku niṅ humuwa doku hima néṅgic neyi. Waṅu ic kianj kecba héihéré néṅgic. 36 Maleku niṅac hocba maleku héinéṅgic. Hafi niyu néṅgaleṅ wannéṅgic. Hésa amaiguc kecba hama néṅgic. 37 Imuhuc zéyu ic embac solana enej zégic; Miṅ Kewu nini némac naléiguc gi yaka niṅ humuna gémma gumugéṅiṅ? Némac naléiguc gi doku niṅ humuna gémma doku hima géṅiṅ. 38 Némac naléiguc gi ic kianj kecba gémma héihéré géṅiṅ? Némac naléiguc gi maleku niṅac hocna gémma maleku héigéṅiṅ? 39 Némac naléiguc hafi giyec me hésa amaiguc tacna hagéṅiṅ? 40 Imuhuc zégic ic kewunéj melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa niṅgic, ini ninzéj ninzéj dacmuna hécna you nanzu ionarunec mamayagina méṅac iwawai wammigic imi nuac waṅgic tanec wanzac.

41 Waṅu inéj kanayaiguc naṅgic ionac yomuhuc énézémac; Saecḡinaguc, ini wainémma Biria miṅina zéma iwac kua meme uṅahéra ionac niṅac geric hémbénaṅa walac meyu heyecac hezac imuaru hiṅgacgic. 42 Ni yaka niṅ humuwa ini yaka méj ménda gumu néṅgic. Doku niṅ humuwa ini doku méj ménda hima néṅgic. 43 Ic kianj kecba ménda héihéré néṅgic. Maleku niṅac hocba maleku méj ménda héinéṅgic. Hafi niyec me hésa amaiguc tacba ménda hama néṅgic. 44 Waṅu ienerj imuhucyanec melemma zému; Miṅ Kewu némac naléiguc génni yaka niṅ humunec me doku niṅ wannec me ic kianj wamma hanec me séwi usu niṅac wannec me yaṅ hafi giyec me hésa amaiguc tacna ménda géṅiṅ? 45 Imuhuc zégic Ic kewunéj yomuhuc melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa, mamaya yomi ionarunec momacguc yomuac iwawai ménda wammigic imi mia nuac niṅ ménda waṅgic wanzac. 46 Ini zérabéra tetcgia qahaciguc kereṅgic, ic solana yomi enej kekec hémbénaṅaiguc keremmu.

26

Yesu qehumuwiṅ zé sasanḡiaiguc eminimma niṅarenḡégic.

¹ Yesunéj ac imi moczoṅ zédaru tecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ² Ini ninzu éscénc ai meme éréhécc hama kenju nagu sacyaguc ogicma kenḡena imuac kendoṅ wammac. Waṅu Icac Naṅa ic héṅṅeṅa wéndaraiguc qemu niṅac wamma wai énécmimū. ³ Waṅu nalé imuaru hofac oo ic eneṅa zéma ic embac ionac galeṅ hécḡina ienerj hofac oo ic kiwagina Kayafawac ama kewuyaiguc togégic. ⁴ Tocgéma ikoc wammima Yesu imi éléṅnec késama qewiṅ zéma sasanḡiaiguc eminiṅgic. ⁵ Eminimma yomuhuc zégic; Kendoṅ yandaiguc imuhuc ménda wambiṅ, ic embac ienerj qewelonj qema qetali nénécmiwu niṅac.

Yesu Betania amaiguc halécnéj naecmimia waṅec.

⁶ Waṅu Yesunéj Betania ama arenḡaiguc séwi wizi ic zémimia Simonac amaiguc tarec. ⁷ Tacma nene neyu embac méṅnéj iwac muru kemma haléc héméṅa hiabia, boṅa yanda imi iwac oruhaiguc qocḡéma naecmiyec. ⁸ Imuhuc waṅu tohotoho ichéra ienerj héṅgic qerigina biriyu zégic; Némac niṅac imi enj audaczac? ⁹ Iminéj boṅa eneṅa mema ic maqeqeya énécmimacac séc wambacnec. ¹⁰ Imuhuc zégic Yesunéj bec niṅtegicma yomuhuc énézéyec; Ini némac niṅac embac zéhési wammizu? Embac imi iwawai hiabia waṅ nénzac. ¹¹ Ic maqeqeya imi nalé

séc iniguc kecmu, nér ni mia nalé séc iniguc ménda kecmaj. ¹² Embac imi haléc hémérja hiabia séwinaiguc qocgé némma humuwa téngénémmu imuac mia zérérj qérérj waj nénzac. ¹³ Ni hélacnec énézézua, baec qahaiguc imuac me imuac buja suruc hiabia yomi zéauma kemmu séc haka embac yominérj wanzac imi acguc énézégic niñqelimimu.

Yudanérj Yesu méraginaiguc opocmaj zé ewa momac wanjec.

¹⁴ Nalé imuaru tohotoho ichéra 12 ionarunec mérj qara Yuda Kariot inérj hofac oo ic kiwa ionac muru kemma qesima énézéyec; ¹⁵ Ni Yesu méraginaiguc opocba némac iwawai némmu. Imuhuc énézéyu ienenj soukiwa siliwa 30 migic. ¹⁶ Wajju ic imi nalé imuarunec Yesu méraginaiguc opocmaj zé naléyawac horec.

Nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendorjiguc momacnec tacgic.

¹⁷ Samérj yisya qahac imuac kendorj ducnjyu tohotoho ichéra enenj Seiyaiguc Yesu qesimima zégic; Nini deguc ama dimuaru nagu sacyaguc ogicma kenkenja kendorj imuac yaka omézézérj wanjémbinj? ¹⁸ Imuhuc zégic yomuhuc énézéyec; Ini ama arenj yandaiguc keremma ic mérjac yomuhuc ézému; Kiwi incinanérj yomuhuc zézac; Naléna ducnjzac imuac niñ tohotoho ichéna iniguc nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendorj imi guac amaiguc tacmaj. ¹⁹ Wajju tohotoho ichéra enenj Yesu zéyec séc nagu sacyaguc ogicma kenkenjawac kendorj imuac nene imi memézézérj wanjic. ²⁰ Ama sinjyu Yesu imi tohotoho ichéra 12 iniguc momacnec nene newinj zé tacgic. ²¹ Nene nema tacma yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézua, onac murunec mérjné andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenj ewa biric kunerj yanda wamma enjac enjac qesimima kemma yomuhuc zégic; Mij Kewu, hélacnec ni qahac, imi ni me? ²³ Wajju inérj yomuhuc énézéyec; Niguc momacnec zéiciguc yaka tindujgézic inérj mia andé numac. ²⁴ Icac Nanja imi kiwi téréyaiguc ooyawac hezac séc kemmac, nérj Icac Nanja andé qemac inérj saecyaguc wammac. Ic imi ménda hicnjwacnec hia wambacnec. ²⁵ Imuhuc zéyu Yuda kecmu Yesu andé qeyec inérj yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic, hélacnec ni qahac, imi ni me? Imuhuc zéyu yomuhuc zéyec; Genjaoc imuhuc zézaj.

Mij Kewuac samérj zéyu hénijec.

²⁶ Wajju yaka nema tacgic Yesu samérj mema mozoc ac zéma méndémma tohotoho ichéra énécmima zéyec; Mema negic,

yomi imi nuac séwi busuna. ²⁷ Imuhuc wammaguc sokoc mema ewa hia ac zéma énécmima zéyec; Ini moczoñ yomi negic. ²⁸ Yomi sisipac acac sacna. Képésic wai énécmimaj zé ic embac sasala onac niñac pocgé énécmimia. ²⁹ Zéwa niñgic, ni deguc muarunec wanj ic hésawac gocmia yomi muñguc ménda nema kecmu nalé imuhucgenj Manjocnawac héngalenj ama arenja yandaiguc iniguc wanj qeliawac nemaj. ³⁰ Wajju mepé qepési legic mérj héigic tecgéyu yacma Oliwa baec boñajiguc kenjic.

Yesunérj Petero bianjac ara ézéma goroc wammijec.

³¹ Wajju imuaru kemmanec Yesunérj yomuhuc énézéyec; Ac mérj yomuhuc ooyawac hezac; Ni rama galengina imi qewa rama tuñ imi qeçelalaj qedacmu. Imuac niñ deguc sinjya ini moczoñ wainémma kendacmu. ³² Wajju humuc igucnec yacmaguc nerj mia kiwa meénécmima Galilaia baeciguc walac kemmaj. ³³ Imuhuc zéyu Petoronérj ara melemma zéyec; Tosara enenj moczoñ waigémbu, nérj ni méndagucnec waigémmanj. ³⁴ Imuhuc zéyu Yesunérj zéyec; Ni hélacnec gézézua, sinj yomuaru kuruc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémaj. ³⁵ Imuhuc zéyu Petoronérj zéyec; Giguc humuwic zé hia humuwic, ni ménda qaecgé gémmaj. Inérj imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosia moczoñ imuhuyaneç zédacgic.

Yesunérj Gesemane baec boñajiguc zéwelerec.

³⁶ Imuhuc zéma kemma kisi mérj qara Gesemane imuaru keremma Yesunérj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ni eri kemma zéwelec wamma kecbanec ini yomuaru tackecmu. ³⁷ Imuhuc zéma Petero zéma Zebedaioac nanjhéra énépésima kenec. Kemma niñyéwérima ewa biric wanjec. ³⁸ Wajju énézéma zéyec; Ewa qerinanérj humucac déciguc hosuc gémacac séc ewa biric kunerj yanda wanzac. Imuac ini you niguc kic qeli tacmu. ³⁹ Imuhuc zéma enjyaoc komodia mérj kemma mama sicgéyu kic ségéria baeciguc mayu yomuhuc zéma zéwelerec; Manjocna, hia wawanawac séc waju qenzén manzén sokoc yomi ni nogicma kemmac. Wajju nuac sinjwac qahac, nérj genja sinjwac séc wambésémaj. ⁴⁰ Wajju imuacnec lilingéma tohotoho ichéra ionac hama iniru gau hekegcig Petoro qesimima zéyec; Ini niguc kaiwe kiwa momacgucac séc zenzenj qeli qeli kecmuac séc qahac wanjec? ⁴¹ Manambatuciguc maunuwac niñac, kic qeli kecmuac zéwelec wanjic. Ewa qeriganérj efizac, nérj séwiganérj kuha qahac wanzac. ⁴² Imuhuc zémaguc muñguc kemma yomuhuc zéweleru hatac éréhéç

wanjec; Manhocna, qenzey manzenac sokoc yomi ménda newaguc ménda nogicmacac hezaciguc, guac ewa sinja seligimac. ⁴³ Wanju lilingéma iniru kicgina yéwéria yanda wanju gaugina hekecgic. ⁴⁴ Imuhuc inicma onopocma munuc kemma ac imuacnec zéma welerec. Weleru hatac haréwéc wanjec. ⁴⁵ Weleru tecgéyu lilingéma tohotoho ichéra ionac hama énézéyec; Ini gaugina hezunec? Héngic nalé bec ducnyu Icac Nanja imi andé qema képésic ic ionac méraginaiguc oporu emmac. ⁴⁶ Yacgic kenni! Andé qeqe icna yu hazac.

Andé qemiyu Yesu késagic.

⁴⁷ Ac imuhuc énézémanec nanju, tohotoho ichéra 12 ionarunec méng, Yuda imi hayec. Wanju i guc momacnec ic tunj yanda, hofac oo ic kiwa zéma galeñ ieneñ méli énécmigic tewi luacginaguc hagic. ⁴⁸ Wanju andé qeqe ic iminénj séséc areñ mindijidacma bec yomuhuc énézéyu nimma hagic; Ic méng kiric nemiwa imi mia zéma késamu. ⁴⁹ Wanju ic imi focdac Yesuac muru hama Ohec wahec! Kiwi icna zéma kiric nemiyc. ⁵⁰ Imuhuc wanju Yesunénj yomuhuc ézéyec; Ala, néma haka wammanj zé hazarj haka imuac mia wambésémanj. Imuhuc zéyu ic hagic imi eney hama Yesu késagic. ⁵¹ Imuhuc wanjic Yesuguc nanjic ionarunec méngnéñ méramma souya kupenja igucnec héréma hofac oo ic kunenjac welenj qeqeya méñjac gezawa qeriru mayec. ⁵² Imuhuc wanju Yesunénj zéyec; Souga kupenjaiguc haina hingaru. Méngnéñ méng sougina hérému imi sou zéraiguc humudacmu. ⁵³ Ini ningic nej Manhocna zéwa degucdacmi kua meme unahéra tunj yanda 12 ogicma méli némmacac séc qahac wanzac me? ⁵⁴ Wanju nej imuhuc wambinec, ackuazéc téréyanénj imuhuc hicnjimac zézac iminénj dimuhuc héla héiwacnec? ⁵⁵ Imuhuc zéma ic tunj ionac yomuhuc énézéyec; Ini némac niñjac sac nene énépésianzu ésécnec legic tewiginaguc hama népésiwinj zé wanzu? Ni kaiweya kaiweya ocmunj téréyaiguc tacma ic embac ku énécmianj, wanju ini ménda népésigic. ⁵⁶ Wanju haka yomi kua meme ic ionac kiwi imi héla héimac niñjac yomuhuc hicnjizac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ moczonj Yesu waimima néngacdacgic.

Yesu hofac oo ic eneyaginawac wésiaiguc nanjec.

⁵⁷ Yesu késagic ieneñ héréma hofac oo ic kunenjinga Kayafawac ama kewuyaiguc kenjic. Wanju imuaru mia héna acac kiwi ic zéma galeñ eney tocgéma tacgic. ⁵⁸ Wanju Peteronénj andéginu Yesu lakec méndacmima hofac oo ic kunenjinga iwac

deminj qeriaiguc kereñec. Keremma deminj galeñ ionac sucginaiguc tetecgiaiguc dimuhuc wammimu imi hémmañ zé tarec. ⁵⁹ Wanju hofac oo ic kiwahécgina zéma ic kiwa moczonj Yesu qehumuwinj zé ikoc ac tosara qemuac séc méng mihicnjwinj zé hochoc ai megic. ⁶⁰ Wanju héipuc ic ikora sasala wéséginaguc hama nanjic, néng ara méng ménda mihicnjigic. Wanju imuac andiaiguc ic éréhéc wéséginaguc hama nanjoc. ⁶¹ Namma yomuhuc zéyoc; Ic yominénj yomuhuc zéyec; Ni Anutuac ocmunj téréya héwuratumia ai meme haréwéc imuac qeriaiguc munuc memizicgémanjac séc. ⁶² Imuhuc zéyic nimma hofac oo ic kunenjinga imi yacma Yesu qesimima zéyec; Ac bakia méng ménda zéwésémanj? Hazéc wanjémma zézaoc ac imi némac ac? ⁶³ Qesiyu Yesu imi ara qaiyu nanju hofac oo ic kunenjinganénj ézéma zéyec; Anutu kerecac keczac iwac qaciguc hélacnec zéselimaguc zéna ninni, Gi imi Anutuac Nanja Kristo me qahac? ⁶⁴ Qesiyu Yesunénj melemma zéyec; Geñ mia bec zézanj, wanju zéwa ningic andiaiguc Icac Nanja ni imi Kuc bunjayaguc iwac méra héi igucnec tacma kurumeñjac hosusu qahaiguc namma hawa néndacmu. ⁶⁵ Imuhuc zéyu hofac oo ic kunenjinganénj malekuya muzuracgéma zéyec; Ic yomi Anutu zébiri mizac, imuac némac niñjac munuc héipuc ic tosara mihicnjwinj zé wambinj? Ninzu, eneyaac mia Anutu zébiri miyu nindacz. ⁶⁶ Imuac ini dimuhuc ninzu? Qesiyu ieneñ zéginénj; Ic yomi humucac bunja. ⁶⁷ Wanju Yesuac kic ségériaiguc sépéccgé héima méragina misicgéma qegic. Wanju tosanenénj nekanjaiguc otoma zéyic; ⁶⁸ Gi Kristo wanzanjiguc zéhicnjina, mérénénj guzac?

Peteronénj Yesu qaecgé miyec.

⁶⁹ Nalé imuaru Petero imi deminj qeriaiguc tarec. Taru welenj qeqe embac méngnéñ iwac muru hama zéyec; Gi acguc Galilaia ic Yesuguc keccec. ⁷⁰ Wanju inénj tacgic moczonj yanda ionac kicginaiguc qaecgéma zéyec; Gi némac arawac zézanj imi ni ménda niñjacgézua. ⁷¹ Imuhuc zéma sanjulanjaiguc kenju embac méngnéñ hémma ic embac imuaru nanjic imi énézéma zéyec; Ic yomi Nažarete ic Yesuguc kecanjec. ⁷² Imuhuc zéyu Peteronénj munuc zéselima zéyec; Ni ic imi ménda ninzua. ⁷³ Imuhuc zémaguc komora méng nanju tosara imuaru nanjic ieneñ hosuru kemma Petero ézégic; Hélawac gi ionac areñ igucnec, némac niñjac acgawac taneranénj zéhicnjic génczac. ⁷⁴ Imuhuc zéyic inénj hénima saecgé amuma zéselima zéyec; Ni ic imi ménda

nimmizua. Imuhuc zétecgéyu nalé idac-muaru kuruc qarec. ⁷⁵ Qaru Petero imi Yesunéj ac yomuhuc ézéyec imi niñqeliyec; Kuruc ménda qarunec hatac haréwécac séc ni qaecgé némbéséman. Imuhuc niñqelima sénganjen hijnacma siac howuc siac siarec.

27

Yesu Pilatoac muru wagicma kenjic.

¹ Ama ewiaiguc hofac oo ic kiwahécgina zéma galej enej ewa momac wamma Yesu humuciguc opocbiñ zé tocgéma eminiñgic.

² Wanju zétecgémaguc dérécgéma héréma kemma baec galej Pilatoac méraiguc opocgic.

³ Nalé imuaru Yuda, Yesu andé qeyec inéj héñu Yesu imi késpedesiraguc zéma zétecgégic niñu ewaya liliñgéyu nimbiri amuma siliwa soukiwa 30 imi hofac oo ic kiwahécgina zéma galej ionac muru mema kenjec. ⁴ Kemma yomuhuc énézéyec; Ni ic késpedes qahac iwac sac haima boña mema késpedes waji. Imuhuc zéyu ienej imi nonac ai qahac genjaoc mindiñina zégic. ⁵ Imuhuc zégic siliwa soukiwa imi giliyu ocmuñ téréyaiguc enu kemma eneya ewa sac neyec. ⁶ Wanju hofac oo ic kiwa ienej soukiwa imi medacma zégic; Soukiwa yomi imi sac boña, sokociguc haiwiñ imi héna ac sigimac. ⁷ Imuhuc zéma ewa momac wamma soukiwa iminéj kewuc meme ic méñac baec méñ ic kian ionac kicsuar buñawac boñ megic. ⁸ Héña imuac niñac nalé imuacnec érema hama deguc baec imuac Sac Baera zéanzu. ⁹ Haka imuhuc hiñjiyu kua meme ic Yeremianéj zéyec ac yominéj hélaguc wanjec; Israel ic enej boñawac zéyec siliwa soukiwa 30 imi mema ¹⁰ Miñnanéj nézéyec éscnec kewuc meme ic méñac baec boña niñac haimigic.

Pilatonéj Yesu qesimiyec.

¹¹ Wanju Yesu imi Pilatoac kiwaiguc nanju qesimima zéyec; Gi ta Yuda ic ionac ic kewu me? Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Genjaoc zézanj. ¹² Wanju hofac oo ichécgina zéma galej ienej ac séwélaiguc haima zégic acgina ménda melenjec. ¹³ Wanju Pilatonéj qesimima zéyec; Gi hazéc wanjégma héipuc ac sasala zézu imi ménda ninzanj? ¹⁴ Zéyu ara méñac méñ, ac bakia méñ ménda zéyec. Imuhuc wanju baec galej imi kilen welicgéyec.

Baraba me Yesu?

¹⁵ Kendonj séc baec galej iminéj ic embac ionac ewa siñ tohoma hésa ic méñ hulacmiyu hijnacanej. ¹⁶ Wanju nalé imuaru hésa ic méñ qara kenkenja kerec, iwac qara imi Baraba. ¹⁷ Wanju ic tocgodacma

nanjic Pilatonéj qesiéncmiyec; Mérac hulac énécmimanj niñac wanju, Baraba me Yesu Kristo zéanzu imi mia? ¹⁸ Ic imi Yuda ic ienej Yesu enj nimbupuc wamma iwac muru opocgic imi niñtegicma imuhuc qesiéncmiyec. ¹⁹ Wanju Pilato imi zégési tatacyaiguc tacmanec keru ininjanéj ac haima zéyec; Gi ic solaña iwac mia haka méñ ménda wammiwéséman, ni deguc sinja gau hémma iwac niñac niñyéwéri kunen yanda mihicñizua. ²⁰ Wanju hofac oo ic kiwahécgina zéma galej ienej Baraba hulac énécmima Yesu qegic humumac niñac ic embac tunaguc zéqafenj wanj énécmima zégic. ²¹ Wanju baec galejnénj munjuc qesiéncmima zéyec; Sugira igucnec mérac mia onac niñ wamma hulacmimanj zé wanju? Zéyu zégic; Baraba! ²² Zégic Pilatonéj énézéyec; Wanju Yesu Kristo zémianzu i deic wammimanj? Imuhuc zéyu moczoñ zégic; Imi iciguc birinénj qegic. ²³ Imuhuc zégic baec galejnénj munjuc qesiéncmiyec; Némac késpedes niñ? Imuhuc zéyu ienej munjuc yanda qac gigilanjgema zégic; Iciguc qegic! ²⁴ Imuhuc wanjic Pilatonéj mebélacgé énécmimanj zé osiyec, néñ nówécgenja qeweloniñénj héñima yacmanj zé wanju ic embac kicginaiguc dokuguc méria zuacma zéyec; Iwac sac kitiwa imi enjaoc huamu. ²⁵ Imuhuc zéyu, ic embac moczoñ yanda melemma zégic; Iwac sac kitiwa imi melenja nenjan zéma qelihécnina qacninaiguc enu. ²⁶ Imuhuc wanjic Baraba imi ionac niñ wamma hulacmima Yesu likuñ zéragucnénj qegic iciguc qemu niñac téngin ic ionac méraginaiguc oporec.

Téngin ic enej Yesu zédesi wammigic.

²⁷ Imuhuc wanju baec galeñac téngin ichéra ienej Yesu wagicma baec galeñac ama kewuya imuac deminj qeriaiguc emma zégic téngin ic moczoñ iwac muru hama lelegéma nanjic. ²⁸ Wanju séwi usuya moczoñ hetecgéma maleku pésianec méñ héimigic hijngarec. ²⁹ Hinjaru hésa waiyaguc imi misicgéma oruhaiguc haigic hijngarec. Wanju unj qaulalea méñ miyu méra héiyanéj késama nanjec. Imuhuc wammima wésiaiguc siminj héima zédesi wammima zégic; Ohec, Yuda ic ionac ic kewu! ³⁰ Imuhuc wamma sépécgé héimima unj qaulalea imi wagicma iminénj oruhaiguc qegic. ³¹ Qema zédesi wammigic tecgéyu maleku pésiha imi hetecgéma eneya séwi usu imi héimima iciguc qewin zé wagicma kenjic.

Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic.

³² Wagicma kemma hénaiguc ic méñ mihicñigic qara Simon Kirene ama arenj igucnec imi seliseli wammigic Yesuac

☆ 27:9: Yer 18:3, 32:6

ic héngēja wéndara wagicma huayec. ³³ Wañu kemma baec méñ qara Gologota (Neñañ aciguc oruc sic) imuaru keñgic. ³⁴ Kemma imuaru waiñ doku selia howuraguc mesohoma Yesu gumuwiñ zégic nenimma waiyec. ³⁵ Wañu iciguc biriñnéñ qegic nañu malekuya imi sumbic néma méndémma késagic. ³⁶ Wañu mama tacma galeñ memima kecgic. ³⁷ Wañu oruha hanecgeñ héniaya yomuhuc ogic heyec; Yomi Yesu Yuda ic ionac ic kewu. ³⁸ Wañu Kowu nene ic éréhéc imi Yesuguc momacnec iciguc uruma méñ imi ic héngēja wéndara méria héiigucgeñ, méñ imi ic héngēja wéndara méria kanaiguc geñ urugic nañoc. ³⁹ Wañu ic embac héna imuaru keñha wañgic imi eneñ orucgina gilima zébiri migic. ⁴⁰ Geñ mia Anutuac ocmuñ téreya héwuratima muñguc ai meme haréwécac qeriaiguc memizicgémanj zéneç. Gi Anutuac Nañ wanzanjiguc metecgé amuma ic igucnec mana. ⁴¹ Wañu hofac oo ichéçgina ieneñ acguc héna acac kiwi ic zéma qeria galeñ iniguc momacnec imuhuyanec zébiri mima zégic. ⁴² Ic imi ic tosara angéñgina tiéncmianec, néñ eñeya angéña tiamumacac séc qahac wanzac. Inéñ mia Israel ionac Ic Kewu wanzac, imuac ic igucnec mayu hémma ninzénge miwiñ. ⁴³ Inéñ Anutuac muru héima namma ni Anutuac Nañ zéañec imuac waini inéñ iwac ségiségi wanzaciguc metecgé mimac. ⁴⁴ Wañu duña kowu ic éréhéc Yesuguc momacnec biriñnéñ iciguc urugic imi ereñ imuhuyanec zébiri miyoc.

Yesu humuyec.

⁴⁵ Wañu gau komoc wañu baec yanda baec sinjidéngéma keñkeçma maria haréwéc wañec. ⁴⁶ Wañu kaiwe kiwa haréwéc imuaru Yesunéñ kucnec qacma zéyec; Eli Eli lama sabaktani. Héña imi Anutuna Anutuna némac niñ wainénzan? ⁴⁷ Wañu imuaru nañgic ionarunec tosananéñ nimma zégic; Ic yomi Eliawac qaczac. ⁴⁸ Wañu ionarunec méñnéñ nimma usuñnec kemma konduñ kagali méñ mema waiñ howuraiguc tindungéma uñ tasiaiguc haima Yesu gumuyec. ⁴⁹ Gumuyu tosananéñ zégic waina Elianéñ hama metecgémac me qahac imi hénni. ⁵⁰ Wañu Yesu muñguc kucnec qarú uñaya waimiyec. ⁵¹ Waimiyu ocmuñguc maleku nezic nezicgia yanda imi ouneç zuracgéma mama emu tecgéyu éréhécnec wañoc. Wañu nañ meyu baec hiriyu hocnéñ téma mayec. ⁵² Wañu kic suañ hema keñec imi kuaya angéyu ic téreya becneç humugic ionarunec sasalanéñ qelima yacgic. ⁵³ Wañu Yesu imi humuc igucnec yaruguc ieneñ kicsuañ igucnec éréma ama areña yanda téreyaiguc keremma

ic sasala hicñi énécmigic. ⁵⁴ Téñgij ic galeñgina zéma ichéçgina Yesuac galeñ nañgic ieneñ imi nañ meyec imi zéma haka hicñiyec imi hémma namma zénéngina kuner yanda hiriyu zégic; Ic yomi hélacnec Anutuac nañu kereç. ⁵⁵ Wañu embac sasalanéñ Galilaianceç Yesu welen qemima méndacmima hagic imi eneñ lakecaru hémma nañgic. ⁵⁶ Sucginaiguc imi Maria Makdalanec zéma Maria méñ Yakobo Yosefe iorac neñgocgira zéma embac méñ Zebedaioc nañhéréra iorac neñgocgira momacnec kecgic.

Yesu kic suañguc haigic.

⁵⁷ Ama mari wañu Arimataia ama igucnec ic méñ Yosefe zémimia hayec. Ic imi soukiwa zéma hinac yandayaguc, wañu i acguc Yesuac tohotoho icya kereç. Qara imi Yosefe. ⁵⁸ Inéñ hama Pilatoac kemma Yesuac qamoc imi néna zéma qesimiyu Pilatonéñ mimuac niñ énézéyec. ⁵⁹ Wañu Yosefenéñ qamoc imi mema kemma maleku lalaha qelianéñ osoyec. ⁶⁰ Osoma eñeya kic suañ qelia hociguc kifañ mihicñima mézézéngéyu heyec imuaru haima hoc yanda méñ qililingéyu kic suañ kuaya nezicgéyu waima keñec. ⁶¹ Wañu Maria Makdalanec zéma Maria méñ iereñ kic suañ imuaru kemma imuac néwécgeñaiguc tacma héñoc.

Kic suañ imi awima nañgic.

⁶² Sabata naléyawac zéréñqérén naléya imi sinjima gianjiyu ai meme méñ wañec. Nalé imuaru hofac oo ichéçgina zéma Farisaio ic azoroma Pilatoaru keñgic. ⁶³ Kemma zégic; Miñ Kewu, ic ikora imi qeli qeli kereç nalé imuaru yomuhuc zéyec imi niñqelima ninziñ; Ai meme haréwéc imuac andiaiguc humuc igucnec qelima yacmanj. ⁶⁴ Imuac zéna, kic suañ imuac ai meme haréwéc séc galeñ memu. Tohotoho ichéra ieneñ kemma qamoc imi kowu mema kemma inéñ humuc igucnec qelima yareç zéma ic embac énézémuiguc imi manam batuc andiaiguc hicñimac iminéñ becneç hicñiyec imi ogicbac niñac. ⁶⁵ Imuhuc zégic Pilatonéñ melemma zéyec; Onac muru galeñ meme ic kecçu imuac kemma kucginawac séc galeñ mema nammu. ⁶⁶ Imuhuc zéyu ieneñ eñañ galeñ meme icgina iniguc kemma hoc hilañ asé kiwi haima galeñgéçic.

28

Yesu imi humuc igucnec qelima yareç.

¹ Sabata kendoñ tecgéyu Sondaiguc ama gianjimanj zé wañu Maria Makdalanec zéma Maria méñ iereñ kicsuañ hémbic zéma keñoc. ² Keñic nañ yanda, nañ geriawaguc meyu Miñ Kewuninawac kua

meme uñanéh kurumenj igucnec mama kicsuanjiguc hoc yanda imi qililingéyu kenju imuac qahaiguc emma tarec. ³ Tanera imi qililik asaha ésécnec, malekuya imi komboc ésécnec lalac lalac wanjec. ⁴ Wanju galeñj meme ic galeñj mema nanjic imi zénéñgina hiriyu awacwalima ic humumia éséc wandacgic. ⁵ Wanju kua meme uñanéh embac érézéma zéyec; Iri imi bacgira ménda yandiyu, Yesu iciguc qegic iwac mia hocma hazaoc imi ni ninzua. ⁶ I you qahac, énézéyec séc bec yaczac. Hama ðunja heyec imi héñjic. ⁷ Hémma foc tohotoho ichéra ionac kemma yomuhuc énézéma zémaoc; Yesu humuc igucnec yacma bec Galilaia baeciguc walac kenzac, imuaru kemma mihicñj mimu. Gezac qézésñ ac imuac mia érézéwa ninzaoc. ⁸ Imuhuc zéyu embac éréhéc imi zénéñgira hirima heyunec ségiséginéh sécgé érécmiyu tohotoho ichéra énézéwic zé usuñnec kenjoc. ⁹ Imuhuc wamma kenjkeric Yesu enjeyaoc hicñj érécmiyec. Luae orac muru zéma érézéyu ierenj iwac muru kemma hénia selianec késama sicgémima mepési miyoc. ¹⁰ Imuhuc wanjic Yesunéh érézéma zéyec; Bacgira ménda yandiyu. Kemma dac munahécna Galilaia baeciguc kemmu niñ énézémaoc. Imuaru mia ni némmu.

Galeñj meme ic enej suruc wanj énécmigic.

¹¹ Embac éréhéc imi hénaiugc kenjicnec galeñj meme ic tosaranéh ama arenja yandaiguc keremma haka hicñjyec imi moczonj hofac oo ic kiwa éréhécgina érézédacgic. ¹² Héfac oo ic kiwa ierenj galeñj iniguc tocgéma eminimma galeñj meme ic soukiwa enjerna énécmima yomuhuc zégic; ¹³ Ini yomuhuc mia zému; Siñiya gau heni tohotoho ichéra ienenj hama i kowu huama kenjic. ¹⁴ Wanju ac suruc iminéh baec galeñjac muru kenju nimmaciguc imi nenenj ewaya meni niñu sécgémac. Imuac mia ini ewa goro ménda wammu. ¹⁵ Imuhuc zégic galeñj meme ic imi soukiwa imi mema zéqindiñj wanj énécmigic séc zégic éréma deguc ac iminéh Yuda ic ionac muru saima hezacnec.

Tohotoho ichéra ai memu niñjac méli énécmiyec.

¹⁶ Wanju tohotoho ichéra 11 imi Galilaia baeciguc kemma baec boña méñ Yesunéh énézéyec imuaru enjic. ¹⁷ Emma Yesu hémma mepésimigic, néñj tosarara imi niñj éréhéc wanjic. ¹⁸ Wanju Yesu hosucginaiguc hama zéyec; Baec kurumenj imuac kuc bunja imi moczonj néndac néndara wanzac. ¹⁹ Imuac ini kemma baera baera ic embac Manjoc zéma Nanja zéma Uña téréya qacninaiguc doku naec énécmima ²⁰ ackuaazéc énézéyi imi

moczonj ku énécmigic imuac séciguc kecma tohotoho ic wandacmu. Niñju, ni iniguc nalé séc kecha nalé tetecgia hamac.

Mareko

Doku naec ic Yohanenéh Yesuac hénaya meyec.

¹ Anutuac Naña, Kristo Yesuac buña suruc hiabia imuac hénihéniya.

² Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaianéh yomuhuc oyec hezac; Ninna, neñ ac welenj qeçena méliwa, walac hama guac hena memac. ³ Ic ménj baec kisiyaiguc qaczac iwac ewa imi yomuhuc; Iwac hénaya megic, iwac hénaya héimindiñgic kondonja wañu. ⁴ Oyec hezac imuac séc, Yohanenéh baec kisiyaiguc wininiyec. Wininima Anutunéh ic embac kápésicgina wai énécmimac niñac ewa qeri melenj melenjac ara zéau énécmima doku naec énécmiyec. ⁵ Wañu Yuda baec séc zéma Yerusalemiguc tuñ yanda kecic ienenj moczoñ iwaru kemma kápésicgina zéaugic Yodan dokuiguc doku naec énécmiyec. ⁶ Yohane i maleku kamele yanj zuacnénc meycagéic imi héima rikunja yanj séwéla néñec meycagéic imi kembrañaguc zikima gaoc zéma morombazecac dokuya nema kecañec. ⁷ Wañu inéh yomuhuc zéma zéauyec; Andénaiguc hamac iwac kucyanéh ni nogiczac. Wañu nidac imuhucyanéh sigéma iwac hena usuyawac hésaya hulacmañac séc qahac. ⁸ Ni dokunéh naec énécmizua wañu inéh hama Uña Téréyanéh naec énécmimac.

Yohanenéh Yesu doku naecmiyu Anutuac murunec héipuc ac méñ mayec.

⁹ Wañu nalé ménj suraiguc Yesu Galilaia Nazarete ama areña waima hayu, Yohanenéh Yodan dokuiguc doku naecmiyec. ¹⁰ Wañu doku igucnec éréyu imuarunec kurumenj angéyu Uña imi kembo nei éscnec wamma iwaru mayu héñec. ¹¹ Wañu kurumenj igucnec ac ménj yomuhuc mayec; Gi nuac Naña, guac muru ewana kunen yanda hezac. Guac niñ ewa qerinanéh ségiségi yanda wanjac.

Biria miñinanéh Yesu batucgéyec.

¹² Wañu nalé imuaru Uñanéh Yesu waguñu baec kisiyaiguc keñec. ¹³ Wañu baec kisiyaiguc siñi kaiwe 40 keru Biria miñinanéh batucgéyec. Wañu hasén yanj iniguc keru kua meme uña enenj galenjë migic kerec.

Yesunéh aya hénima tohotoho ichéra hénima énépésiyec.

¹⁴ Wañu Yohane hésa amaiguc opocgic kerec. Imuac andiaiguc Yesunéh Anutuac buña suruc hiabia zéauma zéauma Galilaia baeciguc keñec. ¹⁵ Wañu inéh yomuhuc zéyec; Nalé imi ducñiyu Anutuac héngalenj

ama areña yanda hosucginu hazac imuac ewa qerigina melemma buña suruc hiabia imi niñzéngegic.

¹⁶ Kecma Yesunéh Galilaia doku kondunj giñgiña wagicma keñec. Keñu Simon zéma iwac munia Anderea ierenj ufcigiria kondunjiguc gilima nanj irirec. Ic éréhéc dac muna imi lambéc héréhéré ic, imuac niñac ai imi mema keroc. ¹⁷ Wañu Yesunéh yomuhuc érézéma zéyec; Hama ni méndacnéñic ic embac héréhéré ai érécmiwa. ¹⁸ Zéyu imuarunec ierenj ufcigira waima méndacmiyoc. ¹⁹ Wañu baec imuarunec komora ménj kemma Zebedaioac nanjhérea, Yakobo zéma munia Yohane iriru, ierenj zéiciguc ufcigira qalicgéma taroc. ²⁰ Taric nalé sosola qahac ururuyu, mañocgira Zebedaio zéma ai ic tosara énépésigic imi zéiciguc wai énécmima méndacmiyoc.

Yesunéh uña biria ménj nesiyec.

²¹ Wañu ienenj Kafanaum ama areña yandaiguc keñgic. Kemma Yesunéh Sabata nalé térya bec hayu tocotogco amaiguc emma ackuažéc ku énécmiyec. ²² Kuénécmiyu niñgic tanera imi hena acac kiwi ic éscnec qahac, néñ ic kuc buña yandayaguc éscnec ku énécmiyec. Imuac niñ ic embac ienenj ac zézéyawac niñac welicgéic. ²³ Wañu nalé imuaru tocotogco amagina qeriaiguc ic uña biriaiguc ménj kerec. Wañu inéh yomuhuc zéma qarec; ²⁴ Yesu Nazarete ama areña igucnec, gi niñguc némac wammañ zé wanjañ? Gi niñ mebiru néncécmimañ zé hazañ? Ni niñzua gi méré, gi Anutuac ic térya imi mia. ²⁵ Imuhuc zéyu Yesunéh ac geriwiguc zémima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma kenna. ²⁶ Imuhuc zéyu uña birianéh ic héreñj héreha wammima qac biricbiric qacma éréma keñec. ²⁷ Éréma keñu ic embac ienenj welicgéma eminiñ qeminiñ wamma zégic. Haka imi némac haka? Ku néncémiyu niñni tanera ménj wanjac. Imi sac qahac, kuha eneña, ic imi kuc buña yandayaguc. Uña biria ac énézéyu ienenj kuaya tohoanzu. ²⁸ Wañu iwac ac surucya imi Galilaia ama baec séc focdac sécgédarec.

Yesunéh ic embac sasala hénima mehiaru énécmiyec.

²⁹ Wañu tocotogco amagina waima kemma Yakobo zéma Yohane iriguc Simon zéma Anderea iorac amaiguc enjic. ³⁰ Wañu Simon howuhaya séwi geric wammiyu heyec. Wañu Yesu amaiguc enju foc ézégic. ³¹ Ézégic iwaru kemma mériaiguc késama méra miyu, séwi geric imi waimiyu yacma nene gumu énécmiyec. ³² Wañu kaiwe kiwa sima hiñgaru ama

sinjiyec. Sinjiyu ic hafiginaguc zéma ic uña biriaginaguc moczoñ onagicma iwaru hagic. ³³ Wañu ama areña yanda imuac hënaorin moczoñ nagu kuayaiguc tocgédacgic. ³⁴ Wañu inéñ ic sasala hafi hénia hëniaguc mehiaru énécmiyec. Énécmiya uña biria sasala momacnec nesi énécmiyu mama keñgic. Wañu uña biria ieneñ hëniaya niñgic, imuac niñ hëniaya ménda zéaumu niñac neuj héiéncmiyec.

Yesunéñ baec kisiaiguc welerec.

³⁵ Sinjunc yanda siji bakia tarunec, Yesu imi yacma hiñgacma baec kisiaiguc kemma welerec. ³⁶ Weleru Simon zéma ic tosara i guc kecgic ieneñ Yesu hocma keñgic. ³⁷ Kemma mihicijima yomuhuc ézégic; Ic embac moczoñnec guac hoggémma keczu. ³⁸ Imuhuc zégic énézéma zéyec; Neñañ baec méñu kenni. Kemma tauñ tosara hosuc hosuc hezac séc lelegéwiñ. Lelegémma imuaru momacnec neñ ackuaazéc zéaumañ. Ni imuac mia mayi. ³⁹ Wañu inéñ Galilaia ama séc lelegéma tocgotocgo amayaiguc ackuaazéc énézéma ic embac tosara uña biriagina nesi énécmiyu mama keñgic.

Ic méñ wizi seliaguc mehiariyec.

⁴⁰ Wañu ic méñ wizi seliagucnéñ* iwaru hama simiña héima welecma yomuhuc ézéyec; Ninna hia wañu, hia mehiaru némbésémañ. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéñ wésia kileñ wañu méria suluma ic imi osima yomuhuc ézéyec; Ni imuac wanña, hiaruna. ⁴² Imuhuc zéyu imuarunec lepra wizi selia imi waimiyu séwiya hia wañec. ⁴³ Wañu imuarunec Yesunéñ ic imi mélima ac zézé selia yomuhuc wammima zéyec; ⁴⁴ Niñañ, gi imuac ac suruc ic méñ ménda énézéwésémañ. Gi deguc hofac oo ic iwac muru kemma ézéna hémmac. Wañu Mosenéñ ackuaazéc zéyec hezac éscnec sese haimiyu Anutu héfac omiyu hémma ic eneñ hafiga hiaruyec imi niñtegicmu. ⁴⁵ Wañu ic inéñ kemma efeñianec zéauyu suruc imi sécgédacma keñec. Wañu hénia imuac niñ Yesu imi tauñ séc winiñu ménda kemma kecma séñgãñgeñ baec kisiaiguc kerec. Keru kileñdac ic embac ieneñ néwéc néwécnec iwac muru hagic.

2

Yesunéñ puriñ ic méñ mehiariyec.

¹ Wañu ai meme tosara tegéyu Yesunéñ muñguc Kafanaum ama areña yandaiguc kemma ama méñguc emma taru surucya saima keñec. ² Wañu sasalanéñ tocgéma ama kuaya qema naguya momacnec hézicgégic titiña qahac wañec. Wañu inéñ ackuaazéc énézégic. ³ Wañu ic kembon

qahac ieneñ ic hénia méria humumia méñ huama iwaru hagic. ⁴ Wañu ic embac sasalanéñ hézicgégic hosuraiguc kemmuac séc qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma Yesu oruha igucnec ama bauya augic kifañu hicñiyu, imuacnec hehe duña ic hénia méria humumia heyec imi haigic hiñgarec. ⁵ Hiñgaru Yesunéñ niñzéñ niñzégina hémma ic hénia méria humumia yomuhuc ézéyec; Nañ, képésicga waigénzua. ⁶ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic tosara imuaru tacgic ieneñ qeriginanéñ yomuhuc niñgic; ⁷ Ic imi dimuhuc niñac ac imuhuc zézac? Miñ Kewu zébiri qébiri wammizac! Anutu qahac wañu, ic mérenéñ mia képésicnina hia waiwacnec? ⁸ Imuhuc eminimma kecgic Yesunéñ qeri uñayaiguc focdac niñtegicma zéyec; Némac niñ qeriginaiguc ac imuhucya zéniñzu? ⁹ Ic hénia méria humumia ézémanj zéma, némac acnéñ efeñia wammac? Képésicga waigénzua ac iminéñ efeñia wammac me, Yacma hehega mema kenna, ac iminéñ efeñia wammac? ¹⁰ Icac Naña i baeciguc kápésicgina waimac niñac kuc buñaya yanda hemizac imi héñtegicmu! Imuhuc zéma ic hénia méria humumia yomuhuc ézéyec; ¹¹ Ni gézézua, yacma hehe duñga mema amagaiguc kenna. ¹² Imuhuc zéyu i imuarunec kicginaiguc yacma hehe duña mema keñu ic ieneñ welicgémma Anutu mepé qepési wammima zéygic; Nini haka imuhucya ménda héñañiñ.

Yesunéñ soukiwa meme ic Lewi héihéré wammiyec.

¹³ Wañu Yesunéñ méñgucnec kondun giñgijianec kemma keñec. Keñu ic embac tuñagucnéñ iwaru hagic ackuaazéc ku énécmiyec. ¹⁴ Wañu inéñ imuacnec kemma Alfaioac naña Lewi soukiwa meme amaiguc taru hémma ézéyec; Hama méndacnéna imuhuc zéyu, inéñ yacma méndacmima keñec. ¹⁵ Wañu Yesunéñ Lewiac amaiguc emma tarec. Wañu soukiwa meme zéma biria meme sasalanéñ Yesu méndacmima keñgic imuac niñ ieneñ Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic. ¹⁶ Wañu Farisaio ic ionac hénia acac kiwi ic tosara ieneñ Yesu imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene neyu hémma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niñac ic imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene nezac? ¹⁷ Imuhuc zégic nimma Yesunéñ yomuhuc zéma énézéyec; Ic hafigina qahac ieneñ mehiariaru ic niñac ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ieneñ mia imuac wañanzu. Ni ic hiabia unurumañ zéma ménda mayi, néñ kápésic ic unurumañ zéma mayi.

* 1:40: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

Yesuguc kecgic ienej nene waima siacma welecmauc séc qahac.

¹⁸ Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ienej nene zikima zéwelecma kecgic. Wañu ic tosara ienej Yesuaru hama yomuhuc qesimigic; Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina ienej nene zikima Anutuaru welecma keczu. Wañu hénia némac niñac guac tohotoho ichécgina ini imuhuc ménda wanžu? ¹⁹ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ic qañ tosara ic méj embac memañ zé wanžac ic imiguc keczu ienej dimuhuc nene zikima zéwelec wammu? Ienej i guc momacnec keczunec nene zikima zéwelec wammuac séc qahac. ²⁰ Kecma ic embac mezac i késama kemmu nalé imuaru ienej nene zikima zéwelec wammu. ²¹ Méjnénj méj maleku walaha tegictégiraiguc maleku susuria qelia ménda haiñžac. Imuhuc wambacnec maleku susuria qelianéj wahala héréyuc tegicma titiña yanda hicñjmac. ²² Wañu méjnénj méj wainj doku qelia yañ séwélanéj gésé memeya wahalaiguc ménda tianžac. Imuhuc wambacnec wainjénj gésé imi hézuracgéyuc wainj zéma gésé momacnec birimaoc. Imuac wainj qelia imi gésé qeliaiguc tianžac.

Sabata nalé téréyawac Miñjina Yesu.

²³ Sabata nalé téréya méjñiguc Yesu zéma tohotoho ichéra ienej wit ai namuñaguc hénia komora méj heyu imuacnec méndacma keñgic. Kemma tohotoho ichéra ienej héla momac momac méraginanéj mericgic. ²⁴ Imuhuc wañgic Farisaio ic ienej Yesu yomuhuc ézégic; Inicna, némac niñ Sabata nalé téréyaiguc hénia ac logizu? ²⁵ Imuhuc zégic Yesunéj melemma yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma ichéra ienej nene niñ humuma imuaru haka wañgic imi ini ménda olomma niñanžu? ²⁶ Inéj hofac oo ic ionac eñeñagina Abiata iwac ai meme naléyaiguc Anutuac ama qeriaiguc emma saménj téréya Anutuac buña haihaiya imi mema neyec. Saménj imi hofac oo ic ienej sac nemuac niñ zéénécmimia. Wañu inéj ichéra momacnec énécmiyu negic. ²⁷ Wañu muñguc énézéyec; Sabata nalé téréya imi ic embac onac niñ wamma zéyuc hicñjyec. Wañu Sabata nalé téréya niñac wamma ic embac ménda miñicñj énécmiyec. ²⁸ Imuac niñ Icac Nanja imi Sabata imuac Miñjina kecžac.

3

Yesunéj Sabata nalé téréyaiguc ic méj mehiaruyec.

¹ Wañu inéj muñguc tocgotocgo ama qeriaiguc eñec. Eñu imuaru ic méria sélécgia méj tarec. ² Wañu ic tosaranej Yesu aciguc opocbiñ zé késpedesira hocma kecangic imuac niñac Sabata nalé téréyaiguc ic imi mehiarumac me imuhuc zéma huraiguc galeñ mema kecgic. ³ Kecgic inéj ic méria sélécgéyec i yomuhuc ézéyec; Yacma sugcinaiguc nanna. ⁴ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Némacnéj hénia ac séciguc? Sabata nalé téréyaiguc iwawai hiabia wambiñ me iwawai biria wambiñ? Kecec imi mehiaruwijn me qehumuwiñ? Imuhuc zéyuc acgina qaiyec. ⁵ Acgina qaiyu inéj qeria biriyu hima iniru qeri seligina niñac ewaya birima goro wañu muñguc ic imuac ézéyec; Méraga suluna. Wañu suluyu méria hiaruyec. ⁶ Wañu Farisaio ic ienej sénganğen hiñgacma imuaru Herodeac ichéra iniguc tocgéma dimuhuc wamma qehumuwiñ zéma sasangiaiguc eminiñgic.

Ic tuñ yanda Yesu méndacmigic.

⁷ Imuhuc eminiñgic Yesunéj tohotoho ichéra iniguc waima konduniguc keñgic. Wañu Galilaia baec igucnec ic tuñ yanda hama méndac énécmigic. ⁸ Wañu Yuda, Yerusalem, Idumea, zéma Yodan néwéc igucnec, wañu Tiro zéma Sidon giñgiñgira igucnec ic tuñ yanda ienej Yesu kiwi memeyawac buña nimma iwaru harégic. ⁹ Wañu ic tuñ yandanéj haréma épépéngéma elicgémiyu niñac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic komoc méj hosucnaiguc mambéc tacmac. ¹⁰ Imi mia inéj ic sasala mehiaru énécmiyu hafi wiziginagucnéj héfacgé amuma méragina suluma osiwiñ zé wañgic imuac niñ imuhuc zéyec. ¹¹ Wañu uña biriaginaguc ienej i héngic séc hénayaiguc mama hema kucnec qacma yomuhuc zéañgic; Gi Anutuac Nanja. ¹² Wañu inéj héniaya ménda zéaumu niñac qetalí énécmiañec.

Yesunéj tohotoho ichéra 12 énépésiyec.

¹³ Wañu baec boña méñguc emma ichéra qerianéj énépésiañec ionac énézéyuc iwaru hagic. ¹⁴ Hagic ic zañgégina 12 énépésima ai buña qeénécmiyec. Imi mia i guc nalé séc kecgic méliénémiyu ackuazéc zéaumu niñac énépésiyec. ¹⁵ Wañu kuc buña qeénécmiyu mema kuwi nesi énécmimu niñac énépésiyec. ¹⁶ Ic 12 énépésiyec imi yomuhuc; Simon (Qara qelia Petero zémiyec), ¹⁷ Zebedaioac nanja Yakobo, Yakoboac munaya Yohane, (Iorac qacgira Boanega zéyec; Hénia imi parandanj nanj héréra.) ¹⁸ wañu Anderea, Filipino, Batolomaio, Mataio, Toma, Alfaioac nanja Yakobo, Tadaio, Kanaan ic Simon, ¹⁹ zéma

* 3:18: Qara méj imi Simon Zelote; Zeloteac hénia imi seliseli.

Yuda Karioto, wanju inéj kecma Yesu andé yeyec.

Kuha yanda imi dimuacnec?

²⁰ Wanju Yesunéj hama ama méjác qeriaiguc enju ic tunj yandanéj méjgucnec tocgégic. Imuac ninjac Yesu zéma tohotoho ichéra enjacnec nene méj nemuac séc qahac wanjec. ²¹ Wanju ic tosara ieney Qeria sicsaoc wanjac imuhuc zégic sac taséhéra ieney imi nimma késawinj zéma kenjic. ²² Wanju héna acac kiwi ic Yerusalemnec mama hagic ieney iwac ninj yomuhuc zégic; Kuwic ionac kunengina Beelzebulnéj iwac qahaiguc enju iwac kucyanéj kuwic nesí énécmianjac. ²³ Imuhuc zégic Yesunéj unuruma qelumbec ac yomuhuc zéma énézéyec; Biria minjanéj dimuhuc Biria minjina nesimimac? ²⁴ Ic kewu méjác héngalenj ama arenja yanda imi, imuac ichéranéj héndéj héndéj wanj amuanziguic iwac héngalenj ama arenja yanda imi hia ménda nanjselimac. ²⁵ Wanju ama méj imi imuac ic zéma ininj merahéra ieney héndéj amuanziguic ama imi hia ménda nanjselimac. ²⁶ Wanju Biria minjanéj yacma hazéc wanjamuma héndéj amuanziguic hia ménda nanjselimu, néj bec qahac wammu. ²⁷ Wanju ic méjnéj walac ic kawali ménda ziki mimaguc amayaiguc emma hinaya wagicmacac séc qahac. Walac ic kawali imi zikimimaguc hinaya wagicma memac. ²⁸ Ni hélacnec énézéwa, ic onaru kápésicgina zéma ac biria imi hia waiwaiya hezac. ²⁹ Wanju ic méjnéj Uja Téréyawac zésure mimaciguc iwac kápésic imi waiwaiyawac séc ménda hezac. Képésicya imi tetcgiya qahac hemacac hema kecmac. ³⁰ Imi mia Yesuac ninj, Inéj Qeriaiguc kuwic biria késa keczac, imuhuc zémigic ac imuhuc melemma énézéyec.

Yesuac nenjoc munahéra.

³¹ Wanju nenjoc munahéra harédacma ama sombenjiguc namma ic méj méligic emma qarec. ³² Qaru ic tunj yanda lelcégémima tacgic ieney yomuhuc ézégic; Ninzaj, guac nenjocga zéma munahécga ieney gi gémbij zé wanju. ³³ Imuhuc zégic inéj melemma yomuhuc énézéyec; Mérénéj nuac nenjoc munahécna wanju? ³⁴ Imuhuc zéma ic lelcégéma tacgic onaru kic hima zéyec; Inicgic, nuac nenjoc dac munahécna youmi taczu. ³⁵ Méjnéj méj Anutuac ackuazéc tohoanzu imi eney mia nuac nauj munana zéma nenjocna wanju.

4

Anutuac héngalenj ama arenja yanda imuac qelumbec ac.

¹ Wanju Yesunéj kondunj gingjaiguc munjuc ackuazéc ku énécmimanj zé hénimma zéyec. Zéyu ic tunj yanda iwara haréma tocgégic. Imuac ninj inéj zéic méjiguc emma kondunjiguc tarec. Taru ic tunj yanda ieney moczoj baeciguc tacgic. ² Wanju inéj qelumbec ac zéma iwawai sasala ku énécmiyec. Wanju ku énécmima yomuhuc zéyec; ³ Énézéwa ninjic, ai ic méjnéj iwawai gocmia himicmanj zé aiguc kenjec. ⁴ Kemma qesayu, gocmia tosanaréj hénaiguc mama héiyu nei eney haréma nedacgic. ⁵ Wanju gocmia tosanaréj hoc sira baec komocdia dac heheya imuaru héiyu qérawia focdac qema éréyec. Wanju imuaru baec sasala ménda heyec. ⁶ Imuac ninjac zalianéj baec ménda késayacgéyu kaiwenéj éréma qeyu humuyec. ⁷ Wanju gocmia tosanaréj ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyu haséjnéj yandima nezicgéyu héla ménda haiyec. ⁸ Wanju gocmia tosanaréj baec halécyaguc imuaru héiyu qérawia éréma nézégéma héla haiyu yandiyec. Yandiyu méjác 30, méjác 60, zéma méjác 100 mesaiyec. ⁹ Wanju inéj toroqema zéyec; Ic méj gezawagucnéj ac imi ninjasarimac.

¹⁰ Wanju ic embac opocma kendacgic eneyanec taru tohotoho ichéra zéma tosara lelcégémima tacgic ieney qelumbec ac imuac hénia qesimigic. ¹¹ Qesimigic inéj énézéyec; Onac imi Anutuac héngalenj ama arenja yanda imuac ac sanja zéasari énécmianzua. Wanju ic embac demij séngganjenjaguc keczu ionac imi iwawai moczoj qelumbec aciguc énézéanzua. ¹² Imuhuc wamba, hémmu wanju hia ménda héntegicmu. Nimmu wanju hia ménda ninjtegicmu. Qahac wanju ieney ewa qerigina melejgic Anutunéj kápésicgina wai énécmiwacnec.

¹³ Wanju Yesunéj yomuhuc zéma énézéyec; Qelumbec ac zézua imuac hénia ménda ninziguic qelumbec ac sasala dimuhuc hia ninjtegicmu? ¹⁴ Ai inéj gocmia qesazac imi Anutuac ackuazéc. ¹⁵ Gocmia tosara hénaiguc héiyec sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc ninjic Biria minjanéj foc haréma qerigina igucnec mema néngacanjac. ¹⁶ Wanju gocmia tosara hoc siraiguc héiyec imuac sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc nimma ségiségi wamma focdac késanzu. ¹⁷ Wanju qeriginaiguc zalia ménda hinjac késa yacgéyu nalé hotoja dac mema kecma ackuazéc imuac ninjac manam batuc me hazéc mihicjima focdac bélacqéma waianzu. ¹⁸ Wanju gocmia ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyec imuhucyanéj ackuazéc ninju, ¹⁹ néj baecac ninjéwécya, hinawac iwawai ikora zéma iwawai

hénia héniaiwac sinjinanén qeriginaiguc hingacma ackuazéc imi héihumuyu héla ménda haianzac. ²⁰ Wanju gocmia baec halécyaiguc héiyec imuhucyanén ackuazéc nimma késama héla 30, 60, zéma 100 imuhuc mesaima haianzu.

²¹ Inén munjuc énézéma zéyec; Kifa imi kuži me tatac duandiaiguc haiwiñ zé mema haanzu? Imi zae qahaiguc ménda haianzu me? ²² Iwawai sasangiaiguc hezac imi augic wininimacac musangyéec. Wanju iwawai sasangiaiguc hezac imi augic hémmuac musangyéec. ²³ Ic méné geza-wagucnéh ac imi niñasarimac.

²⁴ Wanju inén ac toroqema yomuhuc zéyec; Ini ac niñanzu imi niñésimu. Eñaac ic embac ac néndéngé énécmima zéanzu imuac bakia sécyá lilingéyu nimmu. Wanju imi sac qahac munjuc toroqema énécmimac. ²⁵ Méné iwawai hemizac inén méné munjuc memac. Wanju méné ménda hemizaciguc imi komocdia dac hemizac imi wagiru qahac wammac.

²⁶ Inén munjuc toroqema zéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda imi yomuhuc; Ic méhnén baec aiguc iwawai gocmia qe-saanzac. ²⁷ Qesama sinji kaiwe heyac wanju gocmia imi nézégéma éréanzac. Wanju imuac hénia imi ménda niñanzac. ²⁸ Baec i eneyacnec héla mihicñjanzac. Wanju walac qérawia, andiaiguc merawa, andiaiguc héla haianzac. ²⁹ Wanju kecma héla waziyu imuarunec kuma héla meanzac. Imi mia héla memeyawac naléya ducñiyu imuhuc wanñanzac.

³⁰ Wanju munjuc toroqema zéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda imi dimuhuc ésec zéwa sécgémac? Zéasarimanñ zé qelumbec ac dimuhucya zémanñ? ³¹ Anutuac héngalen ama areña yanda imi saiwa ic gocmia imuhucya ésecnec. Baeciguc himicanzu imi komodia soroc. Ic gocmia tosara ionac mamayagina. ³² Wanju baeciguc haini, hicñj yandima icya icya hezu imi moczon onogicma ic yanda wammac. Wanju nei sawaiguc keczu ienen haréma ic imuac amiaiguc haecgina hia haimu.

³³ Yesunén hia niñasarimuc sécyawac qelumbec ac sasala zéma ackuazéc énézéyec. ³⁴ Wanju inén ic embac ackuazéc énézémanñ zé qelumbec aciguc sac zéma énézéañec. Wanju tohotoho ichéra iniguc sac enjacnec kecma qelumbec ac imuac héniaña moczon zéasari énécmianec.

Luhuc yandanén Yesuac kuaya tohoyec.

³⁵ Wanju kaiwe imuarunec ama mari wanju, tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Neñañ kondunñ nénéwécgenñiguc kerenni. ³⁶ Imuhuc zéyu, tohotoho ichéra ienen

ic tunj yanda ini méli énécmigic, Yesu bec zéiciguc emma taru, emma wagicma kenjic. Kenjic zéic tosara momacnec i guc kenjic. ³⁷ Kenjkecgic, luhuc kunenñ yanda méhnén haréma qeyu, sirinén zéic qeriaiguc hingacma kuaya qemanñ zé wanec. ³⁸ Wanju Yesu eneyá imi zéic andiaiguc gau heyec. Wanju tohotoho ichéra ienenñ mindima yomuhuc ézégic; Kiwi ic nini humuwñ zé wanñinñ imuac gi ewa éréhéc ménda wanñañ? ³⁹ Imuhuc zéic inén yacma luhuc ac zémima kondunñ yomuhuc ézégic; Gi néné qema hena. Imuhuc zéyu luhucnéh tecgéyu sirinén néné qeyec. ⁴⁰ Wanju inén tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac zénéngina imuhuc hirizac? Ini niñzén niñzénngina méné ménda kesa keczu? ⁴¹ Wanju ienenñ zénéngina kilenñ hiriyu eminñ geminñ wamma yomuhuc zégic; Ic imi némac ic wanju luhuc zéma kondunñ ierenñ kuaya tohozaoc?

5

Yesunén ic unja biriayaguc méné mehiaruyec.

¹ Wanju ienenñ kondunñ qericma nénéwécgenñ Gerasa* baeciguc kereñjic. ² Keremna Yesunén zéic igucnec mayu, imuaru ic méné unja biriayagucnéh kic suañ namunña igucnec haréyu mihicñjyec. ³ Ic iminén kic suañ namunñaiguc heyac wamma kecañec. Wanju méhnén méné zikimimacac séc ménda wanec. Wanju inén señ hésa momacnec kilenñdac metecgéañec. ⁴ Hatac sasala señ hésanéñ dérécéma iwawai yéwéria hénia mériaiguc zikigic qerianec. Wanju méhnén hia meselimiyyu bénzénñ tacmacac séc qahac wanñañec. ⁵ Wanju sinji kaiwe séc kic suañ namunñaiguc me baec tewac tewaraiguc kecma qacma hocnéñ héricamuañec. ⁶ Wanju ic inén Yesu lakec-nec hémma usunñec hama wéséyaiguc simññ héimiyc. ⁷ Imuhuc wamma inén selianec qacma zéyec; Anutu, Eñeña yandawac Nanja Yesu, gi zéma ni imi nekac nekac, Anutuac qaraiguc meseli gémba ménda mebiru némbésémañ. ⁸ Imi mia Yesunén bec, Unja biria, gi ic iwarunec éréma kenna, imuhuc ézéma zéyec imuac niñac imuhuc welerec. ⁹ Weleru qesimiyec, Qacga méré? Qesiyu melemma zéyec; Nini sasalanén kecññ imuac niñac qacna imi yaré ic tunja zéanzua. ¹⁰ Imuhuc zéma seli seli wamma baec imuarunec ménda nesi énécmiyyu kemmu niñ zéwelerec.

¹¹ Wanju tewac tewara maréñaiguc beric sasala yanda hosuru kecic. ¹² Wanju kuwic ienenñ seli seli wamma Yesu weléc migic, Beric ionaru méli nénécmina

* 5:1: Qara méné; Gadara (Mat 8:28)

kembiñ, wai nénécmína kemma ionac qeriginaiguc hingacbiñ. ¹³ Zégic inéñ hía zéma wai énécmiyu uña biria ieneñ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hingacgic. Hingacgic beric ieneñ usunhec kemma siaiguc hingacma kondun qeriginaiguc hingacdagic. Beric tunaguc qétégina 2,000 ieneñ kondun dokunéñ hoturu énécmiyu wésésé unudarec. ¹⁴ Unudaru beric galeñ ieneñ néngacma kemma ic tosara ama arenja yanda me ama arenja komoraiguc kecgic ionac suruc wañ énécmigic ic ieneñ haka hicñiyec imi hémbañ zéma hagic. ¹⁵ Hama Yesuac muru harédacma ic yaré ic tunanéñ késa kerec imi héngic hiaruma malekuya héima taru zénéngina hiriyec. ¹⁶ Wañu haka héngic ieneñ ic uña biriayaguc kerec iwaru haka imi dimuhuc hicñiyec imuac ac suruc énézéma bericac ac suruc imi momacnec énézégic. ¹⁷ Zégic ic eneñ Yesu baecgina waima kemmac niñac héníma welecmigic. ¹⁸ Welecmigic Yesu zéiciguc enu ic uña biriayaguc kerec inéñ méndacmima kemman zé welecmiyec. ¹⁹ Weleru inéñ qetali mima yomuhuc ézéyec; Gi sac taséhéca ionac niñac wamma amagaiguc kemma Anutu Ejeñanéñ goi héihéi dimuhuc wañgemma némac ai megénzac imuac ac suruc énézévéséman. ²⁰ Imuhuc zéyu ic imi waima kemma Yesunéñ dimuhuc wammiyec imuac ac suruc Dekapoli ama komoc komoc séc zéauma zéauma kenju nimma welicgégic.

Embac méñnéñ ninzéhéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

²¹ Wañu Yesu imi zéic komoraiguc kondun qericma munjuc néwéciguc kemma doku ginjinaiguc taru ic sasalanéñ iwaru tocgégic. ²² Wañu tocgotocgo ama galeñ méñ qara Yairo inéñ hama i hémma héniaiguc siggémiyec. ²³ Siggémima seli seli wamma welec mima zéyec; Nuac béracna komora imi humamañ zé wanzac. Hama méraga iwac qahaiguc haina hafiya hiaruyu kecmac. ²⁴ Imuhuc weleru Yesunéñ i guc kenjic ic sasala yanda ieneñ méndacma hofac hofac amuma kemma osigic. ²⁵ Wañu embac méñ sacya mayecac mama keru hafiyawac yawuñña imi 12 wañec. ²⁶ Wañu mehiahiaru ic sasalanéñ mehipigic qenzen manzeñ qema kecañec. Keru imuac boñawac iwawai iwaru hemiyec imi moczoñ énécmiyu qahac wandarec. Wañu hafiya ménda efiyec, néñ munjuc yéwériyec. ²⁷ Wañu embac inéñ Yesuac suruc nimma imuarunec sugginaiguc haréma iwac andia igucnec malekuya osiyec. ²⁸ Osima yomuhuc zéma niñec; Malekuya sac késawa hía hiaru némmac. ²⁹ Imuhuc wañu imuarunec sacya

focdac zicgéyu iwac qeriaiguc hafi biria heyec imi hiaruyu niñec. ³⁰ Wañu Yesunéñ kuhanéñ ai meyu ewa qerianéñ focdac nimma suggina igucnec lilingéma zéyec; Mérénéñ malekuna osizac? ³¹ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra eneñ yomuhuc ézégic; Ic sasala yanda eneñ lelecgé gémma nanjic hénzan, wañu némac niñac Mérénéñ nosizac zézan? ³² Wañu Yesunéñ ic méñ haka imuhuc wañec i hémmañ zé kic hiyu kenja wañunec nañec. ³³ Imuhuc qesimanec nañu embac imi séwiyaguc haka hicñiyec imi nimma zénéña hiriyu iwaru hama héniaiguc siggéma ac suruc moczoñ hélacnec zéauyec. ³⁴ Zéauyu inéñ yomuhuc ézéyec; Bérac, ninzéhéñ ninzéhéñanéñ mehiaru génzac. Ewa bénzéhéñ nimma kenna, qenzen manzeñña igucnec hulacgénzua.

Yesunéñ embac komoc méñ humuc igucnec meqeliyec.

³⁵ Embac ac imuhuc ézéma nanjunc tocgotocgo ama galeñ iwac ama igucnec ic tosara hama zégic; Béracga bec humuzac. Némac niñ kiwi ic yéwéri munjuc mikecbéséman? ³⁶ Zégic Yesunéñ acgina gezacnec sac en nimma tocgotocgo ama galeñ yomuhuc ézéyec; Zénéngga ménda hiriyu, en ninzéhéna. ³⁷ Imuhuc zéma tosara ménda méndacmimu niñac neñ héiénécmima Petero, Yakobo, zéma Yakoboac munaya Yohane sac onagiru kenjic. ³⁸ Kemma tocgotocgo ama galeñac amayaiguc emma iniru ic embac ieneñ qewelon yanda wamma zésiac wamma kecgic. ³⁹ Siacma kecgic sugginaiguc kemma énézéyec; Ini némac niñ zésiac yanda wañkeczu? Embac merac imi ménda humuzac, néñ gauya hezac. ⁴⁰ Imuhuc zéyu ieneñ desimigic. Wañu énézéyu hingadacgic nenjoc manjocya zéma tosara i guc kecgic imi onagiru embac merac heyec imuaru kereñgic. ⁴¹ Keremma embac merac iwac méria késama zéyec; Talita koum. (Neñañ aciguc hénia imi yomuhuc; Embac merac gézézua, yacna.) ⁴² Zéyu imuarunec embac merac yacma kenken haha wañec. (Embac merac iwac yawuñña imi 12 wañec.) Wañu ieneñ kilen yanda welicgégic. ⁴³ Welicgégic Yesunéñ ic ménda énézému niñac neñ héiénécmiyec. Wañu embac merac nene migic nemacac niñac énézéyec.

6

Nazarete ic embac ieneñ Yesu eeya ménda héigic.

¹ Wañu inéñ baec imi waima eneña tauñaguc kenec. Wañu tohotoho ichéra i méndacmima kenjic. ² Kemma keru Sabata nalé téréya wañu tocgotocgo amaiguc

emma ac hénima ku énécmiyec. Wanju ic sasala ienenj iwac ackuazéc nimma welicgéma zégic; Nininj imi dimuacnec meyec? Nininj hemizac imi némac nininj? Wanju mérianénj haka mééra icnéj ménda memeya momacnec meanzac imi némac haka? ³ Ic imi mericqe ic, Mariawac nanja, Yakobo, Yose, Yuda zéma Simon ionac dacgina, imi hélacnec qahac me? Wanju iwac nauñhéra you nenanjuc ménda kecziñ? Imuhuc zéma niñgic biriyec. ⁴ Imuhuc zégic Yesunénj yomuhuc énézéyec; Anutuac tilinj tilinj ic méñ imi enjeja tauñ ichéra zéma sac taséhéra zéma ama momachéra sac mianénj ménda mepési mianzu. ⁵ Wanju imuaru haka icnéj ménda memeya méñ ménda meyec, néñ ic hafiginaguc éréhécdac sac mérayanénj haima mehiaru énécmiyec. ⁶ Wanju ionac ninzénj ninzénjgina qahac imuac niñac welicgéyec.

Yesunénj tohotoho ichéra 12 méli énécmiyec.

Welicgéma ama séc lelecgéma ku énécmiyec. ⁷ Yesunénj tohotoho ichéra 12 unuruma éréhéc éréhéc méli énécmima uña biria nesi énécmimu niñac kuc buña énécmiyec. ⁸ Wanju Yesunénj zézé seli ac selianec énézéma zéyec; Kenjha wambinj zéma tacgina sac mema kemmu. Héna mauñ me gésé me konoñiguc soukiwa imi ménda mema kemmu. ⁹ Wanju héna usugina imi hia haima zikimu. Wanju maleku saméña méñ ménda mema kemmu. ¹⁰ Imuhuc zéma énézéyec; Baec ménjiguc keremma ama geric ménjiguc emmuiguc imuaru tacyac wankecmu, waju baec méñu kembij zémaguc ama geric imi waimu. ¹¹ Ama méñ ala ménda wanj énécmima acgina ménda nimmuiguc, héna usugina tawéyaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mayu kemmu. Wanju ienenj onac hakagina imi hémma niñasarimu. ¹² Zéyu tegéyu ienenj kemma ic embac qerigina melemmu niñac ackuazéc zéau énécmigic. ¹³ Wanju ienenj uña biria sasala nesi énécmima ic embac hafiginaguc sasala haléc naec énécmima mehiaru énécmigic.

Yesunénj kuha yandaguc ai meyu surucya saima kenjec.

¹⁴ Yesuac qac buña imi saima kenjekma ic kewu Herodearu haréyu niñec. Wanju ic tosanenénj yomuhuc zégic; Yohane doku naec énécmiyec i Anutunénj humuc igucnec meqelimiya yarec imuac niñ i Kuha yandanénj ai imuhucya meanzac. ¹⁵ Ic tosanenénj zégic; Ic imi Elia. Wanju tosanenénj yomuhuc zégic; Imi Anutuac kua meme ic becnecc kecgcic imuhucya. ¹⁶ Wanju Herodenénj nimma yomuhuc zéyec; Yohane déméña qeriri i humuc igucnec

meqelimiya yacma keczac. ¹⁷ (17a) Becnecc Herodenénj munaya Filipo iwac iniña Herodia wagirec. ¹⁸ Wagiru Yohanenénj Herode yomuhuc ézéyec; Gi munagawac iniña yomoc imi héna ac logi logiya wanzac. (17b) Imuhuc zéyu Herode enjeaac embac iwac niñac wamma ténginj ichéra énézéyu Yohane késama dérécgéma hésa amaiguc opocgic. ¹⁹ Opocgic Herodianénj Yohaneac qeri biric nimma qehumumañ zéma zéniñec, néñ osiyec. ²⁰ Imi mia Herodenénj Yohaneac ic solanja, ic téréya imuhuc zéma zénéña hiriyu galengé mianec. Wanju kuaya igucnec ac niñu qeria imi yéwériañec. Wanju iwac ackuazécya imi siña nimma niñañec hénia imuac niñac osiyec. ²¹ Wanju kecma nalé hia méñ hayec. Herode inénj enjeja hiciñ hiciñ naléya hayu ic kewuhéra zéma yaré ic ionac galenéhéra zéma Galilaia baec igucnec ic enjeña qutulañgic énécmidaru welenj qeqe ichéra enej nene doku oma gumu énécmigic. ²² Énécmiyu Herodiawac béracyanénj ionac muru emma wéséginaguc legic hiriyec. Hiriyu Herode zéma ichéra ienenj hémma ségiségi wanjic. Wanju Herodenénj embac meracwac yomuhuc zéma ézéyec; Siñgawac iwawai méñ niñac zéma qesina neñ hia gémmañ. ²³ Imuhuc zéma ac selianec zikima ézéyec; Iwawai méñac méñ qesina nuac héngalenj ama arenja yanda imi suc igucnec hia méndémma gémmañac séc. ²⁴ Imuhuc zéyu inénj kemma nenjocya qesimiyec; Ni némac iwawai niñac qesimimañ? Zéyu nenjocyanénj ézéyec; Doku naec ic Yohaneac oruha niñac ézéna. ²⁵ Imuhuc zéyu embac merac inénj ara mema focdac ic kewuac muru kemma zéyec; Gi degucmi doku naec haka ic Yohaneac orucya zéiciguc haima nénnu. ²⁶ Imuhuc zéyu ic kewu imi qeria muñguc yanda yéwériyec. Wanju enjeja zézé seliseliawac zéma ichéra i guc momacnec tacgcic ionac niñac qahac zémanj zé osiyec. ²⁷ Wanju inénj focdac yaré ic méñ kenj Yohaneac oruha mehamac niñac ézéma méliyu inénj kemma hésa ama qeriaiguc Yohaneac déméña qerirec. ²⁸ Qericma orucya zéiciguc haima mema hama embac merac miyu embac meracnéñ nenjocya miyec. ²⁹ Wanju Yohaneac tohotoho ichéra suruc imi nimma hama qamocya mema kemma hoc kifañaguc haigic.

Yesunénj ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

³⁰ Wanju Yesuac Méliméli ic ienenj lilingéma hama Yesuaru tocgéma wawanj memegina zéma ackuazéc ku énécmigic imuac surucya ézégic. ³¹ Wanju ic embac sasalanénj kenjha wanjic nene nemuac séc qahac wanec imuac niñ inénj tohotoho

ichéra yomuhuc énézéyec; Ini enjacnec éléj hagic baec kisiaiguc kenni, kemma bénzérj tachiarugic. ³² Wañu enjacnec éléj zéiciguc emma baec kisiaiguc kenjic. ³³ Kenjic sasalanérj inictigicma ama areña kunerj kunerj séc unuruma baec héna usujnec kemma imuaru walac kereñdacjic. ³⁴ Kereñdacjic Yesunérj hama ic embac sasala yanda iniru rama galenjina qahac tanec kecgic ewa biric wamma iwawai sasala ku énécmiyec. ³⁵ Kuénécmiyu bec kaiwe kiwa sima hiñgacmañ zé wañec. Wañu tohotoho ichéra ienerj iwaru kemma zéigic; Baec yomi baec kisiaiguc lakec kecni kaiwe kiwa bec sima hiñgacmañ zé wañzac. ³⁶ Imuac méli énécmima ama komoc komociguc me ama lelec lelec taczac imuaru kemma enjaoc nenegina mihicñima boña mema nemu. ³⁷ Zéigic yomuhuc énézéyec; Enjaoc gumu énécmigic nemu. Imuhuc énézéyu zéigic; Nini kemma samérj 200 Denarionac* sécyá boña mema hama gumu énécmiwiñ niñac zézan? ³⁸ Zéigic inérj énézéyec; Samérj dahec késa keczu imuac ken héñgic. Zéyu ienerj ken hémma ézégic; Samérj méra mérj zéma konduj yañ éréhéc he nénécmizac. ³⁹ Zéigic Yesunérj luluc téñginj téñgijaiguc tunja tunja tacmu niñac areñgé énécmiyec. ⁴⁰ Areñgé énécmiyu tunj mérj 100, tunj mérj 50 imuhuc imuhuc tacma kenjic. ⁴¹ Wañu samérj méra mérj zéma lambéc éréhéc mema kurumenjic hiyu enju Anutuac mérianj niñac welerec. Welecma samérj kuma tohotoho ichéra énécmiyu ienerj méndémma énécmigic. Wañu imuhucyanec konduj yañ momacnec méndémma énécmigic. ⁴² Énécmigic ienerj moczoñ negic sécgé énécmiyec. ⁴³ Wañu samérj bororoña zéma konduj yañ tasia tac kenjic imi mema nenjen yanda 12juc tigic kuagina qedarec. ⁴⁴ Wañu samérj negic imi ic ionacnec sac qétégina olonjic 5,000 wañec.

Yesunérj konduj qahaiguc tima tima kenjic.

⁴⁵ Wañu Yesunérj tohotoho ichéra zéiciguc emma néwécgeñ Betsaida baec kisiaiguc walac héñima kemmu niñac focdac wai énécmiyu kemma kecgic enjeya imi ic embac onopocma nanjkerec. ⁴⁶ Nanjekma onopodaru kendacjic inérj zéwelecmañ zé baec boñaiguc enjeyanec enjic. ⁴⁷ Wañu ama héñima sinjiyu zéic imi konduj doku namuñaguc kereñju i enjeyanec baeciguc kerec. ⁴⁸ Wañu luhuc yandanérj qeyu Yesu tohotoho ichéra ienerj zéic puli qema ai yanda mema tacjic niñtegierec. Wañu ama gianjimañ zé

wañu Yesunérj doku qahaiguc tima tima kenjekma ic hosucgé énécmima onogicmañ zé wañec. ⁴⁹ Wañu doku qahaiguc kenju ienerj hémma Kuwic mia imuhuc zéma qac sambigégic. ⁵⁰ (Ienerj momac yanda i hémma zénéngina hiriyec imuac niñac imuhuc wañjic.) Qacjic inérj focdac ac héñima énézéyec; Qerigina bénzérj heyu, yomi neñ mia. Zénéngina ménda hiriyu. ⁵¹ Imuhuc zéma zéic qeriaiguc ionac muru enju luhucnérj nérj qema qahac wañec. Wañu ienerj kilen yanda aurima welicégic. ⁵² Imi mia nene gumu énécmiyec imuac héñima ménda niñasarigic ewa qerigina sipacgémanec heyu imuhuc aurigic.

⁵³ Wañu konduj qericma ogicdacma Genesarete baeciguc harédacma zéic zikigic tarec. ⁵⁴ Taru zéic igucnec magic ic embac ienerj focdac Yesu héñtegiçic. ⁵⁵ Héñtegiçicma ama séc usujnec kemma ic hafginaguc tataciguc haima hua énécmima imuaru me imuaru kereciguc qesinimma kenjic. ⁵⁶ Wañu inérj ama areña yanda me ama areña yandaiguc kereñdaru ic hafginaguc nénnagémba sombenjic haigic hegic, malekuya susuria késamu niñac qesimigic. Wañu késagic séc hiarudacjic.

7

Iwawai hiabia zéma iwawai biria.

¹ Wañu Farisaio zéma héna acac kiwi ic tosara Yerusalemnec harégic ienerj Yesuaru tocgégic. ² Tocgéma iwac tohotoho ichéra tosara ienerj méragina ménda zuacma samérj negic inicjic. ³ (Farisaio ic zéma Yuda ic ienerj moczoñ yandahéçgina ionac haka silic tohoma méragina ménda zuacmaguc nene ménda neanjic. ⁴ Wañu nénnagémba sombenjic igucnec lilingéma hama méragina ménda zuacmaguc nene ménda neanjic. Wañu yandahéçgina ionac haka tosara momacnec késakecma méndacanjic imi yomuhuc; Sokoc, kason, kewuc nomuj, zéic, zéma hehe tatic me zae zuaczuara.) ⁵ Wañu Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic ienerj Yesu yomuhuc qesimigic; Némac niñ tohotoho ichéçga ienerj yanda hécnina ionac haka silic imi ménda tohoma méragina ménda zuacma samérj imi nezu? ⁶ Zéigic inérj yomuhuc énézéyec; Yesaianérj ikoc ic onac niñ mia ac sécyá imi yomuhuc andiawac zéyec; Héna orinj yomi kua taséginanérj sac mepési néñanzu, nérj qeriginanérj lakec heanzac. ⁷ Wañu ic enjañ héna acac kuamuma ni imi enj mepési néñanzu. ⁸ Ini Anutuac héna ac waigic mayu ic enjañ

* 6:37: Denarion momacguc imi ic méñac ai meme momacgucac ai boña, imuac maso 8 imuac ai boña sécyá wanzac.

haka silic késakecanzu. ⁹ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Enjañ haka silicgina imi tohoma kecmu niñac Anutuac hénac ac imi hiabianec andé qeanzu. ¹⁰ Mosenéñ ac yomuhuc zéyec; Gi neñgoc mañgoc éréhéçga eegira héiwésémañ. Wañu méñ i neñgoc mañgoc éréhéçya zébiri érécmimac imi qegic humumac. ¹¹ Wañu ini yomuhuc zéanzu; Ic méñ neñgoc mañgocya iorac iwawai méñ érécmimañ zé osizaciguc Anutuac buña zéma érézémac. ¹² Wañu ac imi meselima neñgoc mañgoc haleñ hai érécmimia imuac neuñ héiéncmianzu. ¹³ Imuhuc wamma yanda ionac haka silic imi tétéçgéma Anutuac ackuazéç héfacgéanzu. Wañu ini haka imuhucya sasala wañanzu.

¹⁴ Imuhuc zéma muñguc ic embac tuñginaguc imi unuruma énézéyec; Ini moczoñ énézéwa niñgic. Nimma ac yomi niñtegicmu. ¹⁵ Iwawai méñ negic hiñgacanzac iminéñ ménda mebirí énécmianzac, néñ qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéñ mebirí énécmianzac. ¹⁶ Méñnéñ méñ gezacginaguc eneñ ac imi niñtegicmu. ¹⁷ Wañu inéñ ic embac wai énécmima imuac andiaiguc ama méñguc eneç. Eñu tohotoho ichéra ieneñ qelumbec ac imuac qesimigic. ¹⁸ Qesimigic énézéyec; Ini momacnec ménda niñasarizu? Iwawai negic tomenjinaiguc hiñgacanzac iminéñ ic hia ménda mebirianzac hénia imi ini ménda niñasarizu? ¹⁹ Wañu iminéñ ewa qeriginaiguc ménda hiñgacanzac, néñ tomenjinaiguc hiñgaru gésiyu maanzac. Imuhuc zéma Yesunéñ nene hénia hénia imi moczoñ hia newiñac séc zéma hénia imi zéseliyec. ²⁰ Wañu méñ yomuhuc toroqema zéyec; Qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéñ mebirí énécmianzac. ²¹ Ic qerigina igucnec niniñ biria éréanzac imi yomuhuc; Kaisero ai, kowu nene, euqeçe, ²² embac mewai, hémbaoc, qeri biric, ikoc, siñ biria, kic séséc, andé ac, séwi eneñ, kaiziliweñ. ²³ Iwawai biria imi moczoñ ic qerigina igucnec éréma ic mebirí énécmianzac.

Siropoinikia embac iwac ninzéñ ninzéña.

²⁴ Wañu inéñ yacma ama baec imi waima Tiro ama areña yandaiguc kemma ama méñac qeriaiguc eneç. Emma imuhucgeñ taczac imi ic méñnéñ méñ ménda nimmacac niñec, néñ sasanjia kekerawac séc ménda wañec. ²⁵ Eñu imuarunec embac méñ bérara uña birianéñ késayec iminéñ surucya nimma focdac haréma iwac muru simiñ héimiyec. ²⁶ Embac imi Girik embac, Sirofoinikia ic ionac sac kiticgina. Wañu bérara uña biria nesimimac niñac welecmiyec. ²⁷ Welecmiyu yomuhuc ézéyec; Waina nambérac hécnac ieneñ

walac negic séçgémac. Ionac nene imi onagicma kazu ionac gilimanñ iminéñ hiabia qahac. ²⁸ Imuhuc zéyu melemma ézéyec; Miñ Kewuna, imi hélacnec! Wañu kazu ieneñ acguc zae duandiaiguc nambérac ieneñ nene negic bororoña mayu neanzu. ²⁹ Imuhuc zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Ac imuhuc zézanñ imuac niñ hia lilingéma kenna, uña birianéñ béracga bec waimizac. ³⁰ Zéyu embac imi lilingéma kemma héñu uña birianéñ bec waimiyu béracya imi heheyaiguc bénzéñ heyec.

Ic gezac héhéña méñ mehiariyec.

³¹ Wañu Yesu i Tiro ama areña yanda imi waima Sidon ama areña yanda namuñanec qericma kemma Dekapoli baec qericma Galilaila konduniguc keñec. ³² Imuaru kereñu ic tosara ieneñ ic méñ gezawa héhéñgia zéma ara hia ménda zéañec imi Yesuac muru wagicma hama mérianéñ haimimac niñac welecmicig. ³³ Welec micic ic imi wagicma wai énécmima ekacnec sura méñu kemma méria merawanéñ gezawaiguc néwéc néwéc haimaguc sépéçgéma ezelaña osiyec. ³⁴ Osima kurumeniguc hiyu eñu wéséséya héima, Efata! zéma ézéyec, ac imuac hénia imi 'Béréñgéal!'. ³⁵ Zéyu gezawa béréñgéyec, wañu ezelaña hularu ac didiñanec zéyec. ³⁶ Wañu Yesunéñ suruc imi ménda zéaumu niñac neuñ héiéncmiyec. Wañu muñguc muñguc qetali énécmiyec, néñ ieneñ muñguc muñguc kilenñdac zéau énécmigic keñec. ³⁷ Ieneñ kilenñ welicgéma yomuhuc zégic; Iwawai moczoñ yanda hia mehiaruanzac. Gezac héhéñ meyu ac niñanzu, wañu acgina qahac meyu ac zéanzu.

8

Yesunéñ ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuaru muñguc ic tuñ yanda iwaru toçgéma nene qahac keçgic. Yesunéñ tohotoho ichéra unuruma énézéyec; ² Ic embac ieneñ ai meme haréwéc niguc keczu. Wañu nene méñ ménda he énécmizac. Imuac niñ ni ic ionac wéséna wañzac. ³ Wañu tosara ieneñ lakecneç hagic imuac niñ yaka niñ humugicguc eñ amaginaiguc méli énécmiwa héniaiguc kemma qiritic unuwac niñac. ⁴ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ melemma zégic; Baec kisia yomuaru méréñéñ dimuacnec nene saméñ séçgina hia mihicnija gumu énécmimac? ⁵ Imuhuc zégic qesiéncmima zéyec; Onaru hénia mauñ daheç he énécmizac? Zéyu melemma 7 zégic. ⁶ Zégic nimma areñgé énécmiyu baeciguc mama tacgic mauñ qétéya 7 mema ewa hia ac ézémaguc énécmimu

nijac kuma tohotoho ichéra énécmiyu tohotoho ichéra ienenj welenj gema énécmigic. ⁷ Wanju lambéc komoc komoc taru imuhucyanec Anutuac mérianj nijac welecma guc méndéma énécmimu nijac énézéyec. ⁸ Wanju ic embac ienenj nene imi negic sécgé énécmidarec. Wanju nene bakia waigic tarec imi mutulanjgema nenjenj yanda 7iguc tigic kuagina qedarec. ⁹ Wanju ic imuaru kecgic ionac qétégina imi 4,000. Wanju inénj méli énécmiyu kendacgic. ¹⁰ Kendacgic imuarunec tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma kehcecma Dalmanuta baeciguc* kerejngic.

¹¹ Kerejngic Farisaio ic ienenj Yesuguc em-inimbinj zé haréma séséc kurumenj igucnec méj meyu hémmu nijac wamma batucgé migic. ¹² Batucgé migic qeriaiguc wésésé héima zéyec; Némac nijj ic embac nalé yomuarunec imi kiwi méréra hémbinj zé hocanzu? Ni hélacnec énézéwa nijgic; Onaru kiwi méj ménda mewa hémmuac séc. ¹³ Imuhuc zéma wai énécmima tohotoho ichéra onagiru munjuc zéiciguc emma kondunj néwécgenjaguc kerejngic.

Farisaio zéma Herode ic ionac ikoc ac.

¹⁴ Wanju tohotoho ichéra ienenj elunj unuyu héna mauj sécgina ménda mema hagic. Wanju zéic qeriaiguc momacguc sac he énécmiyec. ¹⁵ Wanju Yesunénj yomuhuc selianec énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Herode ic ionac yis nijac héngalenj qacguc wammu. ¹⁶ Énézéyu enjaocnec eminiñ wamma zégic; Imi nini héna mauj qahac imuac nijj nénézézac gezanj. ¹⁷ Zégic inénj nijasarima énézéyec; Héna mauj ménda he énécmizac imuac nijj némac nijj eminiñ qeminiñ wanjekczu? Ini méndagucnec nijtegcizu me wanju méndagucnec nijasarizu? Qeriginanénj seligizac me? ¹⁸ Ini kic ginagucnénj iwawai imi ménda hénganzu? Ini gezac ginagucnénj kilendac ac ménda ninzu me? Wanju ini ménda nijqelizu me? ¹⁹ Ni mauj méra méj méndéma ic qétégina 5,000 gumu énécmiwa bororoña nenjenj yanda dahecac séc hingacma kuagina qeyu megic? Imuhuc qesiéncmiju, nenjenj 12, zégic. ²⁰ Wanju mauj 7 imi méndéma ic qétégina 4,000 gumu énécmiwa bororoña heyu nenjenj yanda dahecac séc kuagina qeyu megic? Imuhuc zéyu, 7, zégic. ²¹ Zégic énézéyec; Ini kilendac ménda nijasarizu?

Yesunénj kic hilic méj mehiaruyec.

²² Wanju kehcecma Betsaida ama arenja yandaiguc† kerejngic ic ienenj ic kic hilic

ménj Yesuaru wagicma hama mérianénj haimimac nijac welecgic. ²³ Welecgic ic kic hilic imi mériaiguc késama ama yanda waima sénganjenjiguc hingacma ki-waiguc sépécgéma méria iwac qahaiguc haima yomuhuc qesimiyec; Iwawai méj hénzanj? ²⁴ Qesimiyu kic hilic inénj hima yacma zéyec; Ni ic embac inicba ic hésa tanec wamma kenja wanzu. ²⁵ Zéyu inénj munjuc mérianénj kiwaiguc haiyu ic imi kic selianec hima hénu hiaruyu iwawai moczonj dindinanec héngecidarec. ²⁶ Wanju Yesunénj amayaiguc mélimima yomuhuc ézéyec; Gi ama yandaiguc ménda lelecgéma kembésémanj.

Peteroac ninzénj ninzénj ac.

²⁷ Yesu i tohotoho ichéra énépésiyu Kaisarea Filipi baeciguc ama arenja yanda yanda séc kembinj zéma kenjic. Kenjkecma hénai guc tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ienenj nuac nijj méré zéanzu? ²⁸ Qesiyu zégic; Ic embac tosara ienenj doku naec haka ic Yohane imi mia imuhuc zéanzu, wanju tosara ienenj Elia, tosara ienenj mia Anutuac kua meme ic ionarunec méj zéanzu.* ²⁹ Zégic munjuc qesiéncmijec; Wanju enjaoc nuac nijj méré zéanzu? Zéyu Peteronénj yomuhuc ézéyec; Gi Kristo.† ³⁰ Imuhuc zéyu inénj ic tosara ménda énézému nijac neunj héiéncmijec.

Yesunénj dimuhuc humuma yacmac imuac ara énézéyec.

³¹ Wanju inénj yomuhuc hénima ku énécmiyec; Héna imi yomuhuc hezac; Icac Naja imi kecma qenzenj manzenj kilenj nimmac. Nijju ic galenj zéma hofac oo ic kunej éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ienenj andé qemigic qegic humumac. Humuyu kaiwe haréwéc wanju humuc igucnec qelima yacmac. ³² Inénj ac imuhuc zéauyu Peteronénj Yesu késama qetalimima ac wammiyec. ³³ Wanju inénj melemma merac ionac muru kiwa hima Petero qetalí mima ézéyec; Biria mijina gi hocma andénaiguc nanna, gi Anutuac ackuazéc nijac ménda wamma ic onac iwawai nijac wamma keczanj. ³⁴ Wanju Yesunénj ic tuñ yanda kecgic imi zéma tohotoho ichéra momacnec unuruma yomuhuc énézéyec; Ic méhnénj ni méndac némmañ zémaciguc andé qeamuma enjya ic héngenja wéndara huama méndac némmac. ³⁵ Ic méhnénj méj kekecy a angé timanj zé wanju kekecy a imi sohomac. Wanju ic méhnénj méj nuac zéma buña suruc hiabia imuac nijj wamma kekecy a waiyu

* 8:10: Romawac héngalenj baec yanda imuac distrik méñac qara, Aderia kondunj imuac Is iguc taczac; 2Ti 4:10.

† 8:22: Yodan doku imuac Is iguc genj taczac. ✪ 8:28: Mrk 6:14,15 ‡ 8:29: Halécénj météré mimia; Hofac oo ic me ic kewu kumu énécmiwijnj zé imuhuc wanjic. Yesu imi nenjanj hofac oo ic yanda zéma ic kewunina oporec.

kekecya imi ménda sohomac. ³⁶ Ic méhénéh baecac iwawai moczoñ késama keru uñaya waimiyu iwawai iminéh dimuhuc nanjé mimac? ³⁷ Ic méhénéh némac iwawaiyanéh uñayaguc amuwagic waju sécgémac? ³⁸ Ic méhénéh qeli yackumu kaiseroya zéma képésic ginaguc ionac ségéra ginaiguc ni zéma acna niñac gamuya ninzagicuc imuhucyanec Icac Naña iminéh Manjocyawac edamuyaiguc kua meme uñahéraguc lilingéma hamac nalé imuaru iwac niñ gamuya nimmac.

9

Anutuac edamuya Yesuac muru mama hoturumiyeec.

¹ Wañu inéh yomuhuc énézéyec; Ni hélanec énézéwa ninjic; You nanzu onarunec tosara ini humucnéh ménda énépésiyunec Anutuac héngalen ama arenja yanda imi kuhaguc hayu hémmu.

² Wañu ai meme 6 tecgéyu Yesunéh Petero zéma Yakobo zéma Yohane onagiru baec boña yandaiguc enjic. Emma imuaru enjanc nec kecgic. Wañu inéh imuaru kicginaiguc melemma tanera méh wanjec. ³ Wañu iwac malekuya imi lalac kojac kojac wanjec. Baeciguc ic méh iwawai méhénéh zuaru imuhucya wammacac séc qahac. ⁴ Wañu baec imuaru Mose zéma Elia ieren ionac kicginaiguc wininima Yesuguc acac wanjic. ⁵ Imuhuc wanjic Peteronéh Yesu ézéyec; Kiwi ic you kecziñ imi hiabia soroc. Nénézéna hali haréwéc meénécmimi méh guac, méh Moseac, méh Eliawac wammac. ⁶ Merac ienenj bacgina yandiyeec imuac niñac Peteronéh némac ac zémanj zéma hocma imuhuc zéyec. ⁷ Wañu hosusunéh mama oso énécmiyu imuac qeria igucnec ac méh yomuhuc mayec; Yomi imi nanja, hénsorocanzua, iwac ara nimmu. ⁸ Wañu lilingéma héngic élanzajñec aulangéyic Yesunéh sac nanjec.

⁹ Wañu boña igucnec mama hama Yesunéh ac yomuhuc énézéma zéseliyeec; Iwawai hénzu imuac ac suruc imi méh ménda énézému, kecma bian Icac Naña humuc igucnec yaruguc. ¹⁰ Imuhuc énézéyu merac ienenj ac imi qeriginaiguc haima humuc igucnec yacyac imuac hénia hocma enjocnec eminiñ qeminiñ wanjic. ¹¹ Wañu ienenj Yesu yomuhuc qesimima zégic; Némac niñ hénia acac kiwi ic ienenj Elia walac hamac imuhuc zéanzu? ¹² Imuhuc qesimigic énézéyec; “Hélanec Elia i walac hama iwawai moczoñ meqeliyuguc. Wañu némac niñ Icac Naña i andé qemigic qenzer manzer kilerj nimmac imuhuc ogic hezac me? ¹³ Wañu énézéwa ninjic; Elia i hélanec hama keru

iwawai iwac niñ kiwiiguc ogic hezac imuac sécya ienenj ewa sinjinawac wammigic.”

Yesunéh merac méh uña biriyaguc mehiariyeec.

¹⁴ Wañu merac tosara wai énécmigic kecgic ionac muru haréma inicgic ic embac sasala oso énécmima nanjic hénia acac kiwi ic tosara merac iniguc tualefic emigic. ¹⁵ Wañu ic embac ienenj nalé qahacgucnec Yesu hémma kilerj welicgéma usupñec kemma ewa hia ac zémigic. ¹⁶ Zémigic inéh qesiénécmiyec; Ini némac niñac tualefic emikeczu? ¹⁷ Zéyu suggina igucnec méhénéh melemma ézéyec; Kiwi ic meracna uña birianéh késayu ara qahac kecancac imuac niñac wagicba guaru hazic. ¹⁸ Merac imi dimucgenj dimucgenj uña birianéh késama hérekenj héreha wamma baeciguc giliyu kua hololoña mayu zéra aric aric kiyu hénia méria séréngéancac. Wañu tohotoho ichécga ienenj nesimu niñac énézéwa nesimucac séc qahac wanjec. ¹⁹ Zéyu Yesunéh yomuhuc énézéyec; O! Nalé yomuac hicñisaiya ini ninzéh ninzéngina qahac. Ni iniguc nalé dahecac séc kecmanj? Nalé dahecac séc ini bisiqatéh wanj énécmimanj? Merac imi nuaru wagicma hagic. ²⁰ Imuhuc zéyu merac iwaru wagicma hagic uña biria inéh Yesu hémma merac hérekenj héreha yanda wammiyu téténgéma baeciguc mama héima heyu kua hololoña mayec. ²¹ Wañu Yesunéh merac manjocya qesimima zéyec; Iwawai imi némac naléiguc hicñimiyecac kecancac? Zéyu zéyec; Imi kokocya igucnec hicñimiyecac kecancac. ²² Inéh merac imi nalé momac momac mebirimanj zéma geric bélanjaiguc me dokuiguc gilianzac. Iwawai méh wambésémanjac séciguc ewa biric wamma méra nérécmima. ²³ Imuhuc zéyu Yesunéh ac yomuhuc melemma ézéyec; Hénia némac niñac wambésémanjac séciguc imuhuc zézanj? Ic méh ninzéh ninzéhagucnéh iwawai moczoñ hia wandacmac. ²⁴ Zéyu imuarunec hia merac manjocyanéh ac qacma yomuhuc zéyec; Ni ninzéhégéza, genjgoc ninzéh ninzéhna bébélacgia imi meseli néna. ²⁵ Wañu ic embac ienenj usupñec tocgéma hagic inicma uña biriawac yomuhuc ézéyec; Ac qahac kekerawac uñaya zéma gezac héhéñac uñaya, ni gézéza, iwarunec éréma imuaru munjuc ménda hinjacbésémanj. ²⁶ Zéyu uña birianéh qacsilacma selianec héréma qéfaccgé mima éréma kenju merac imi hélanec humumia tanec heyec. Heyu ic embac sasalanéh hémma, Humuzac, zégic. ²⁷ Wañu Yesunéh iwac mériaiguc késama héreyu yacma nanjec. ²⁸ Wañu Yesu imi ama qeriaiguc enju tohotoho ichéra ienenj sasanjaiguc qesima

zégic; Nini némac niñac nesiwiñac séc qahac wañec? ²⁹ Imuhuc zégic melemma énézéyec; Imuhucya imi iwawai tosara méñnéñ nesi énécmiwiñac séc qahac, néñ zéwelecginanéñ* sac hia nesi énécmimu.

Yesunéñ humuma yacmac imuac suruc zéyu hatac éréhéc wañec.

³⁰ (30a) Wañu ieneñ ama imi waima kemma Galilaia baec qericma kenjic. ³¹ (31a) Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra ku énécmimanéñ zéma ^(30b) i zéma tohotoho ichéra dimuaru keczu imi méñnéñ méñ ménda nimmu niñac wañec. ^(31b) Wañu yomuhuc ku énécmiyec; Icac Naña i ic ionac méraiguc eñu qegic humumac. Humuma ai meme haréwéc wañu yacmac. ³² Wañu ac imuac hénia ménda niñasarima qesimiwiñ zé niñgic yéwériyec.

Yesunéñ ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

³³ Wañu kenjicma Kafanaum ama arenja yandaiguc haréma ama méñ qeriaiguc emma tacma imuaru tohotoho ichéra qesiénécmiyec; Hénaiguc némac iwawai niñac tualefic emikeczu? ³⁴ Imuhuc qesiénécmiyu ieneñ neñañ murunec méréñéñ kiwanina keczac imuhuc zéma tualefic emizu imuac niñac ara hia ménda melenjic. ³⁵ Wañu mama tacma 12 ini unuruma énézéyec; Méñ i kiwagina kecmanéñ zémaciguc, tosara ionac mamayagina kecma welenj qegegina wammac. ³⁶ Imuhuc zéma merac komora méñ wagicma suginaiguc haiyu nañu tétécgé mima énézéyec; ³⁷ Méñnéñ merac yomuhucya nuac qacnaiguc ewa hia wammizac imi ni ewa hia wannénzac wanjac. Méñnéñ ni ewa hia wannénzac imi nuac qahac, néñ méli néñec i ewa hia wammizac wanjac.

IC méñ neñañ hazéc ménda wanjac imi neñañ alanina.

³⁸ Wañu Yohanenéñ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic méñnéñ guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu ménda méndac nénécmianzac imuac niñ neñ héimiyiñ. ³⁹ Zéyu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ménda getali mimu. Méñ i nuac qacna qacma ai kucyaguc mezac imuhucyanéñ nalé hotoña imuac qeriaiguc efima zébiri némmacac séc qahac. ⁴⁰ Némac niñac? Méñ neñañ andé ménda nunuanzac iminén hazécnina qahac. ⁴¹ Ni hélacnec énézéwac; Ic méñnéñ ini Kristoac ichéra keczu imuac niñ nuac qacnaiguc doku méñ hima gumu énécmimac imi iwac boña imi kilendac ménda qahac wammac.

Biriawac ala batuc.

⁴² Wañu méñnéñ nambérac komoc komoc ni ninzénge néñanzu ionarunec méñ manam batuc wammiyu biria memac imi hoc yanda ic iwac déménaiiguc zikimima konduniguc nanjégic hingacmac iminén hia wammac. ⁴³ Wañu méraganéñ biriaiguc goporu méraga imi héricbésémanéñ. Gi méra éréhécgaguc geric sia tetcgia qahaciguc hingacbanéñ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañaiiguc kerembésémanéñ iminén hia. ⁴⁴ (Ménda hezac.) ⁴⁵ Wañu hénaganéñ biriaiguc goporu héricbésémanéñ. Héna éréhécgaguc kecma geric siaiguc giligic hingacbanéñ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañaiiguc kerembésémanéñ iminén hia. ⁴⁶ (Ménda hezac.) ⁴⁷ Wañu kicganéñ biriaiguc goporu kicga imi metecgéna. Gi kic éréhécgaguc geric siaiguc giligic hingacbanéñ niñac, kicga momacguc kecma Miñ Kewuac héngalenéñ ama arenja yandaiguc kerembésémanéñ iminén hia. ⁴⁸ Imuaru ionac nanecgina imi ménda humumac, wañu geric bélanja imi ménda békémac. ⁴⁹ Mulu memac buña mesolañaniwiñ zé sei hésianzu imuhucyanec ic momac yanda geric bélanjanéñ mezeric énécmimac. ⁵⁰ Sei imi qacguc, néñ siña qahac wañu némacnéñ mindinijic siñaguc wammac. Suginaiguc sei hésigic laue heyu eñawu kecmu.

10

Eu iniy waiwai imuac ara.

¹ Yesunéñ imuarunec yacma Yodan néwécgeréñ Yuda baeciguc haréyu ic sasala yandanéñ munjuc iwaru tocgégic. Wañu wañañec imuhucyanec munjuc acuažéc ku énécmiyec. ² Wañu Farisaio ic ieneñ hosuru haréma manam batuc wammima qesimigic; Ic méñnéñ ininja waimimac imi hénia acac sécyca me qahac? ³ Zégic melemma énézéyec; Mosenéñ deic zéma énézéyec? ⁴ Énézéyu zégic; Mosenéñ yomuhuc oaec zénénécmiyec; Embac waiman zéma waia muamuc kiwi omima waimimac. ⁵ Imuhuc zégic Yesunéñ énézéyec; Mose i ewa seligina niñac wamma hénia ac imi oma énécmiyec. ⁶ Néñ hénihéniaiguc imi Anutunéñ ic zéma embac meérécmiyec. ⁷ Imuac niñac ic méñnéñ neñgoc zéma manjocya wai érécmima ininjawac muru héiselimac. ⁸ Héiseliyu éréhécnéñ séwi momacguc wammaoc, wañu bec ierenéñ éréhéc qahac, néñ momacguc. ⁹ Imuac niñac iwawai méñ Anutunéñ dérécgéyec imi ic méñnéñ ménda méndén érécmimac. ¹⁰ Wañu ama qeriaiguc emma tohotoho ichéra ieneñ ac imuac niñac munjuc qesimigic. ¹¹ Qesimigic inén melemma énézéyec; Ic

* 9:29: Kiwi wahala qac buñaginaguc tosaraiguc; Nene zikima zéwelec wawañaiiguc.

mérñéñ inija waima méñ memaciguc imi mia iniña kaisero wammizac tanec wammac. ¹² Wañu embac mérñéñ euya waimima ic méñ memac imi imuhucyanec kaisero wanzac wammac.

Yesunéñ nambérac ionac mériañ ac énézéyec.

¹³ Wañu ic embac ieneñ Yesunéñ mériañéñ osiéncmimac niñac nambérac hécgina onagicma iwac muru hagíc. Wañu tohotoho ichéra ieneñ ac zééncmima zéqeqetali wañ énécmigic. ¹⁴ Wañu Yesunéñ héñu qeria biriyu énézéyec; Waigic nambérac nuaru hagíc. Zéqeqetali ménda wañ énécmigic. Anutuac héngaleñ ama arenja yanda qeriaiguc emman zé nambérac éscénc ménda wammaciguc inéñ imuac qeriaiguc kiléñdac ménda keremmac. ¹⁵ Imuhuc zéma tétécgé énécmima méria ionac qacginaiguc haima mériañ ac zéma énézéyec.

Ic hina yandayaguc.

¹⁷ Wañu Yesunéñ hénaiguc kemma keru ic mérñéñ usunec iwaru hama iwac muru simiñ héimima qesimima zéyec; Kiwi ic hiabia, ni dimuhuc wamma kekec hémbénaña imi késamañ. ¹⁸ Zéyu Yesunéñ ézéyec; Némac niñ ic hiabia zénénzan? Ic mérñéñ hiabia qahac. Anutu momacguc sac hiabia. ¹⁹ Gi héna ac yomuhuc niñanzan; Kaisero ménda wambésémañ. Eu qeqe ménda wambésémañ. Kowu ménda newésémañ. Héipuc ac zémañ zé ikoc ac ménda zéwésémañ. Ikoc wañ énécmima iwawai méñ ménda onagicbésémañ. Neñgoc mañgoc éréhécgca eegira héiwésémañ. ²⁰ Zéyu melemma yomuhuc ézéyec; Kiwi ic ni imi moczorñ komocna igucnec tohoma keriac kecua. ²¹ Wañu Yesunéñ hémma iwac siñ nimmima yomuhuc zéma ézéyec; Haka hiabia momacgucnéñ guaru ménda hegénzac. Kemma iwawai hegénzac imi haina boña géngic, mema ic maqeqeya énécmima, kurumenjiguc héla hegémmac. Wañu hama ic héngéña wéndara imi huama ni méndac némbésémañ. ²² Wañu soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyec. Imuac niñ, niñ yéwériyu tanera méñ wañu waima keñec.

²³ Keñu Yesunéñ kiwa hiyu lelecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc zéma énézéyec; Ic soukiwa zéma hina yanda ginagucnéñ Anutuac héngaleñ ama arenja yanda qeriaiguc kerembiñ zéyic yéwériyu hia ménda efima keremmu. ²⁴ Wañu tohotoho ichéra ara imi nimma welicgégic. Wañu inéñ muñguc toroqema énézéyec; Merachéna, Anutuac héngaleñ ama arenja

yandaiguc eneña imi yéwéria yanda. ²⁵ Wañ yanda kamelenéñ qodu kifaña komoraiguc keremmac imi eféña, néñ soukiwa yanda zéma iwawai yanda ginagucnéñ Anutuac héngaleñ ama arenja yandaiguc keremmac iminéh yéwéria yanda. ²⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ nimma kiléñ yanda aurima enaoc eminiñ geminiñ wañamuma zéyic; Imuhuc wañu, mérac késayu kekec hémbénaña hia memac? ²⁷ Yesunéñ inicma zéyec; Ic eneñ imi meselimuac séc qahac, wañu Anutunéñ hia, Anutunéñ iwawai moczorñ imi hia memac. ²⁸ Zéyu, Peteronéñ hénama ézéyec; Ninna, nini iwawainina moczorñ waima gi méndac géñanzij. ²⁹ Zéyu, Yesunéñ melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwá, mérñéñ nuac niñ zéma buña suruc hiabia niñac wamma ama geric me dac muna me neñgoc mañgoc me naña me bérara me baec ai imi waimac imi, ³⁰ you baeciguc ama geric, dac munahéra, neñgoc mañgohéra, nambérac héra, zéma baec aiya sasala yanda imi qté 100 imuac séc ogicma memac. Wañu hazéc ac me yaré momacnec miñicñimac. Wañu bianguc kurumeñ amaiguc kekec seli memac. ³¹ Wañu walac walac ionac murunec sasalanéñ andia wammu. Wañu andia ionac murunec sasalanéñ walac walac wammu.

Yesunéñ humuma yacmac imuac ara zéyu hatac haréwéc wañec.

³² Kecma Yerusalem ekemma kecma Yesunéñ walac walac kemma keru tohotoho ichéra ieneñ bacgina yandiyec. Wañu nesi énécmigic ieneñ zénéngina hiriyec. Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra 12 qutulanggé énécmima iwawai hicñimimac imuac ac énézéma zéyec; ³³ Héngic, neñañ Yerusalem enziñ. Enni imuaru Icac Naña imi andé qemiyu hofac oo ic kiwa zéma héna acac kiwi ic ionac méraginaiguc enu, képésiraguc zéma humucac buña zétecgéma ic enia ionac muru haimu. ³⁴ Haigic ieneñ zéberi mima sépécgé mima rikuj zérágucnéñ héimaguc qehumumu. Wañu kaiwe haréwéc wañu, inéñ humuc igucnec qelima yacmac.

Yakobo zéma Yohane iorac welec welec.

³⁵ Zéyu Zebedaioac nanhéréra Yakobo zéma Yohane iereñ Yesuac muru hosuru hama zéyoc; Kiwi ic, niri iwawai imuac me imuac niñac wamma qesigémbic imi geñ hia menérec miwésémañ niñac zéma niñzic. ³⁶ Zéyic érézéyec; Néma iwawai meérécmimanñ niñac wanzaoac? ³⁷ Wañu iereñ zéyoc; Gi edamuga winini géñu, nururuna, méñ héigaiguc méñ kanagaiguc tacbic. ³⁸ Zéyic Yesunéñ érézéyec; Iri héña ménda niñasarima imuhuc welecaoc. Ni sokoc mema nemañ imi iri hia mema

nemaoc? Wanju doku naecnémmu imuac iri hia naecmaoc? ³⁹ Zéyu, ierenj zéyoc; Oo, imi hia wambic. Zéyic, Yesunéj yomuhuc érézéyec; Ni sokoc mema nemanj imi iri hélacnec nemaoc. Wanju doku naecnémmu imi iri naecmaoc. ⁴⁰ Wanju nuac hénaiguc me kananaiguc tatara imi énécmimia imi nuac ai qahac. Imi méjác méj zénécmiyec ionac énécmiyu késama tacmu. ⁴¹ Tohotoho ichéra 10 ienenj ac imi nimma Yakobo zéma Yohane iorac ninjic ewagina biriyec. ⁴² Wanju Yesunéj unuruma énézéyec; Ic enia ionac ic kewu ienenj ic embac énépésigic, ic embac ienenj welenj qeénécmianzu. Wanju ejenja ienenj mamaya méra bacginaiguc onopocma ic kewu wanj énécmianzu imi ini ninzu. ⁴³ Wanju onaru imi héna imuhuc ménda hezac. Onarunec méjnéj kunenjgina wammaj zéma alahéra ionac welenj qeje kecmac. ⁴⁴ Onarunec méjnéj walac walac kecmanj zéma alahéra ionac ai merac kecmac. ⁴⁵ Icac Nanja i welenj qemimu ninjac ménda mayec. I enjyaoc welenj qeje ai mema ic sasala onac ninjulu memeac iwawai éscnec kekecyca énécmimanj zé mayec.

Yesunéj kic hilic méj mehiaruyec.

⁴⁶ Wanju ienenj hakecma Yeriko taunjiguc harégic. Wanju inéj tohotoho ichéra zéma ic sasala yanda iniguc ama arenja yanda imi waima kenkecgic, ic kic hilic méj qara Batimaio, Timaiuac nanja inéj héna ginjigaiuguc iwawai ninjac welecma tarec. ⁴⁷ Wanju inéj ic imi Yesu Nazarete ama arenja igucnec imuhuc zégic nimma hénima qarec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac ninj ewa biric wanj nénná! ⁴⁸ Zéyu ic sasalanéj ac waima tacmac ninjac zéqeqetali wammigic. Wanju inéj seli seli wamma selianec qacsilarec; Dawidiac nanja, gi nuac ninj ewa biric wanj nénná! ⁴⁹ Qac keru, Yesunéj hénaiguc namma zéyec; Héihéré migic. Imuhuc zéyu, ic ienenj kic hilic ézégic; Efima yacma hana! Inéj héihéré génzac. ⁵⁰ Wanju kic hilicnéj malekuya gilima técgéma yacma Yesuac muru hayec. ⁵¹ Wanju, Yesunéj ac bakia zéma qesimiyec; Némác wanjémmanj ninjac wanjanj? Zéyu, kic hilicnéj ézéyec; Kiwi ic, ni kicna hima hémmanj ninjac wanza. ⁵² Zéyu, Yesunéj ézéyec; Gi kenna, ninzénj ninzénjanéj mehiaru génzac. Imuhuc zéyu, imuarunec kiwa béréngéyu hima héjéc. Wanju hénaiguc Yesu méndac mima kenjéc.

11

Yesunéj donjki qahaiguc tacma

Yerusalem enjéc.

¹ Wanju Yerusalem hosuraiguc hama Oliwa baec bonaiguc Betfage ama arenja yanda zéma Betania ama arenja taroc imuaru dodowigic. Dodowima Yesunéj tohotoho ichééra méli érécmiyec. ² Wanju méli érécmima yomuhuc érézéyec; Ama wéségiraiguc taczac imuaru kenjic, donjki merawa méj icnéj qahaiguc ménda tacanzu imi qatégic nanju focdac mihicnjimaoc. Mihicnjima imi hulacma késama hamaoc. ³ Hularic ic méjnéj, Némác ninj imuhuc wanzaoc? Imuhuc zéyuguc, yomuhuc ézémaoc; Minj Kewuniranéj imuac wanzac. Imuhuc zéic focdac haiyu yomuaru hamac. ⁴ Zéyu teggéyu, ierenj kemma donjki merawa ama deminjawac sanjgulanj séngganjénj hénaiguc qatégic nanju mihicnjima hularoc. ⁵ Hularic ic nanjic ionarunec tosananéj yomuhuc érézégic; Iri donjki merawa imi némac ninjac hulaczaoc? ⁶ Imuhuc zéyu Yesu ac érézéyec imuhucyanec melemma énézéyoc. Énézéyic wai érécmigic hayoc. ⁷ Wanju ierenj Yesuaru donjki wagicma hayoc. Hama qahaiguc malekugina haigic inéj emma tarec. ⁸ Wanju ic sasalanéj malekugina hénaiguc témbécgic. Wanju tosananéj ai igucnec ic hawa haréja zéma zuriaguc mericma hénaiguc lémbécgic. ⁹ Wanju ic tunj yanda ienenj walac andu wamma qacgic; Hosanna, ohec wahec!* Minj Kewuac qac bujaguc hazac ic imi zézé bipiyaguc. ¹⁰ Ambéc sakojnina Dawidiac héngalenj ama arenja yanda imi Minj Kewuac qac bujaguc hazac imi zézé bipiyaguc. Hosanna, ohec wahec! Anutu ou kurumenjiguc enjéja keczac. ¹¹ Wanju Yesunéj Yerusalem keremma ocmunj téréyaiguc enjéc. Emma iwawai moczoj lelecgéma héju, bec ama mari mari wanju, tohotoho ichéra 12 iniguc Betania ama arenjaiguc kenjic.

Yesunéj fik ic ménj zébiri miyec.

¹² Ama gianjiyu ienenj Betania ama arenja waima kenjic. Kenjekcma Yesu nene ninjac wanjéc. ¹³ Wanju fik ic ménj harénaguc lakec nanju hémma héla taczac me deic imuhuc zéma kemma horec. Wanju fik ic imuac naléya qahac imuac ninjac harénanec nanjéc. ¹⁴ Wanju hémma fik ic imi yomuhuc zéma ézéyec; Deguc muacnec hénima hélaga ic méjnéj mujguc ménda nemac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenj ac imi ninjic.

Yesunéj ocmunj téréya mehiaruyec.

¹⁵ Wanju Yerusalem kerengjic, Yesunéj ocmunj téréyaiguc emma ic embac imuaru iwawai nénná gémba zéma nanjic, imi

* 11:9: Ac yomuac hénia imi; Anjénjina tina!

nesi énécmima ic tosara zae haima tacma soukiwa gocmianéh soukiwa haréja amuanzu ionac zae zéma kembo haima imuac boña meanzu ionac tatic imi meley daru hingarec. ¹⁶ Wañu ocmuñ térya qeriaiguc iwawai imuhucya ménda késa kenja wammu niñac qegetali ac wañ énécmiyec. ¹⁷ Wañu yomuhuc ku énécmima zéyec; Amanawac niñac baec séc ic embac onac zéwelec welec ama zému. Imuhuc kiwiiguc ménda ogic hezac me? Wañu ini imuhuc wañgic kowu nene ionac banec tanec wanzac. ¹⁸ Imuhuc zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ niñgic. Wañu ic embac sasalanéh ackuazécya niñac welicgémigic eñeja wañec. Imuac niñac zénéhgina hiriyu dimuhuc wamma qeni zéma héna hogcic. ¹⁹ Wañu ama mari wañu Yesu zéma ichéra ieneñ ama areña yanda imi waima kenjic.

Fik ic imi humuyec.

²⁰ Wañu ama muñguc gianjiyu ieneñ muñguc yacma kenjic. Kenkecma fik ic imi héngic héna igucnec humuma nañec. ²¹ Wañu Peteronéh niñqelima ézéyec; Kiwi ic, héna, fik ic zébirí minec, imi humuma nanzac. ²² Imuhuc zéyu Yesunéh melemma énézéyec; Anutu niñzéhggic. ²³ Hélañec énézéwa, méñ i boña youmi bacgéma konduniguc hingacna zéma qeriaiguc ewa éréhéc ménda wamma ara zézac imuac héla hicñimac zéma niñzéhggic. ²⁴ Imuac niñac énézéwa niñgic, ini iwawai imuac me imuac niñac welecmu imi bec meziñ zéma niñzéhggému. Imuhuc wañgic zéyu imuac sécyá hicñi énécmimac. ²⁵ Wañu yacma welecmu nalé imuaru ic méñac niñiñ biria méñ késa kecziuguc késpedesira imi waimimu. Imuhuc wañgic Mañgocgina kurumeniguc keczac inéh imuhucyanec onac késpedesicgina wai énécmimac. ²⁶ (Wañu ini késpedesicya imi ménda waimimuiuguc onac Mañgocgina kurumeniguc keczac inéh imuhucyanec onac késpedesicgina ménda wai énécmimac.)†

Yesu imi qac buñaya ñimucnec meyec?

²⁷ Wañu ieneñ muñguc Yerusalem lilingéma hagic. Hama Yesunéh ocmuñ téryaiguc emma lelecgéma keru hofac oo ic kiwa zéma héna acac kiwi ic zéma ic kiwa meme ieneñ iwac muru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimima zégic; Néma qac buñagaguc ai imi meanzan? Méréñéh gézéyu ai imi meanzan? ²⁹ Imuhuc zégic Yesunéh melemma énézéyec; Ni imuhucyanec ac méñ yomi qesiénécmiwa melemmu. Meleñgicuc neñ néma qac buñanaguc ai imi meanzua imi zéaumañ? ³⁰ Imuhuc zéma yomuhuc qesiénécmiyec;

Melemma zégic nimba, Yohaneac doku naec ai imi kurumeniguc me ic onarunec? ³¹ Imuhuc énézéyu eñaoñec eminiñ qeminiñ wamma zégic; Neñaoñec kurumeniguc zéni, Némac niñ i ménda niñzéhggé migic? Imuhuc zémac. ³² Wañu ic igucnec zéwiñ zéma niñgic, ic embac moczoñ Yohaneac niñac ic imi Anutuac kua meme ic héla imuhuc zéma nimmigic, imuac niñac ic embac ionac niñ bacgina yandiyecc. ³³ Imuhuc zénimma Yesu ézégic; Niñi ménda niñziñ. Imuhuc zégic Yesunéh énézéyec; Imuhucyanec néma qac buñanaguc ai imi meanzua imi ménda énézéman.

12

Ai ic biria.

¹ Yesunéh héñima qelumbec ac méñ yomuhuc énézéyec; Ic méñéh baec méñguc waiñ ic himicma lelecgéma imuac demña meyec. Mema waiñ gocmiawac dokuya gésiwñac zéma baec éséma kifaña yanda meyec. Mema imuaru galey meme ama lesu herec méñ meyu eñec. Eñu ai imi ai ic ionac méraginaiguc haima baec méñguc kenec. ² Kemma keru yawuñ ducñiyu héla memac niñac welen qeque ic méñ mélimiyec. ³ Mélimiyu, i késama qema nesigic eñec lilingéyec. ⁴ Lilingéyu miñinanéh welen qeque merac méñ muñguc méliyu kenec. Kenju oruha hocnéñ qésémma gamu qeque wammima nesigic kenec. ⁵ Wañu méñ méñgucnec mélimiyu kenju ic imi qegic humuyec. Wañu imuhucyanec welen qeque ic sasala méli énécmiyu ai ic ieneñ tosara zépé unugic tosara humunia unugic. ⁶ Wañu momacguc kecmiyec imi eñeja nañ sorocya ewayanéh angé tima kerec imi. Tetecgiaiguc i imuhucyanec mélimima yomuhuc zéyec; Nuac nañna imi eeya héimu. ⁷ Wañu ai ic ieneñ eñaoñ yomuhuc eminiñgic; Inéh mia kecma ai imuac mératéc icya wammac imuac niñ neñañ qeni humuyu ai youmi neñañ buña wammac. ⁸ Imuhuc zéma késama qegic humuyu ai imuac demñ sénganjeniguc giligic. ⁹ Wañu ai miñina imi dimuhuc wammac me? I hama ai ic imi unudacma aiyu imi ai ic méñ énécmimac. ¹⁰ Ini kiwi téryaiguc ac yomuhuc ooyawac heyu ménda oloñanzu? Mericqé ic ieneñ hoc méñ héñara mema giligic kenkenja iminéh ama wañgoñaguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹¹ Iwawai imi Miñ Kewunéh wañu imuhuc hicñiyu, kicinaneñ haka imi héñni, hiabia soroc wanzac.

¹² Imuhuc zéyu ieneñ qelumbec ac imi ionac niñ zéyec imi niñsarima késawñac

† 11:26: Kiwi tosaraiguc kemaña yomi ménda hezac.

zéma hénaya hogcic. Wañu ic tuñ yanda ionac nényac bacgina yandiyu waimima kenjic.

Takis haimiwij me qahac zéma Yesu batucgé migic.

¹³ Kemna ienen Yesunéh ac zébiriyu hémmu niñac Farisaio ic tosara zéma Herodeac hénarinj héra méli énécmigic hagic. ¹⁴ Ienen Yesuac muru hama yomuhuc ézégic; Kiwi ic, gi ic héla imi nini ninzjñ séwi tanecginawac ménda hépanzan, imuac niñ ic méñac niñac bacga ménda yandianzac. Wañu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzan. Wañu Kaisawac soukiwa mimia imi hénac ac séciguc me qahac? ¹⁵ Nini iwac miwijn me ménda miwijn? Zégic Yesunéh ikocgina hoturu amuma kecgic imi niñasarima yomuhuc énézégic; Némac niñ ni batucgé nénzu? Soukiwa gocmia méñ mema hagic hémba. ¹⁶ Yesunéh zéyu mema hama ézégic héñec. Hémma yomuhuc qesiéncmima zéyec; Irec zéma kiwi yomi mérac? Imuhuc zéyu melemma Kaisawac zégic. ¹⁷ Imuhuc zégic énézégic; Kaisawac buña imi Sisa mimu. Wañu Anutuac buña imi Anutu mimu imuhuc zéyu welicgéigic.

Humuc igucnec yacyarawac hénia zéasariyec.

¹⁸ Wañu Sadukaio ic humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéanjic ienen Yesuaru hama yomuhuc zégic; ¹⁹ Kiwi ic, Mosenéh nonac niñ wamma yomuhuc oyec; Ic méñéh embac mema qeli ménda miñicjima humuyu munayanéh qawéra imi mema qeli miñicjiyu darawac qac mema yacma kecma. ²⁰ Wañu nalé méñu dac muna 7 kecgic, dac walacginanéh embac mema qeli qahac kecma humuyec. ²¹ Humuyu andianéh qawéra imi mema imuhucyanec qeli qahac kecma humuyu andia méñéh imuhucnec wanjic. ²² Imuhucnéh imuhuc dac muna 7 ienen embac imi mema qeli qahac kecma humudacgic. Humudacgic tetcgiaiguc embac malé imi momacnec humuyec. ²³ Wañu ic 7 ienen momac yanda embac imi medacgic, imuac niñ yacyarawac naléyaguc embac imi mérac iniña wammac? ²⁴ Zégic Yesunéh melemma énézégic; Ini kiwi téréya me Anutuac kucya imi ménda niñacgézu imuac niñac ini sic saoc nimma zéanzu. ²⁵ Kecma humuc igucnec yacmu nalé imuaru imi ic me embac ménda memu. Wañu ienen kua meme uña kurumenjiguc kecanzu imuhucya wamma

kecmu. ²⁶ Wañu humuc igucnec yacyarawac zéwa niñjic. Moseac kiwiiguc Anutunéh ic waiyaguc imuac bélanja qerigaiguc, Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutu, imuhuc ézégic. Ini ac imi ménda oloñanzu? ²⁷ Inéh ic humumia ionac Anutu qahac, kic qeli kecec ionac Anutu.* Ini imi ac hénia hia ménda niñasarizu.

Héna Ac walac walac.

²⁸ Imuhuc eminiñ geminiñ wamma kecgic, hénac acac kiwi ic onarunec méñéh hama nimma Yesunéh ac bakia hiabianec melemma zéyec imi niñasarima yomuhuc qesimiyec; Némac hénac acac walac walac wanzac? ²⁹ Imuhuc qesiyu Yesunéh melemma ézégic; Oo, Israel! Ini niñjic, Héna ac walac walac imi yomuhuc hezac; Miñ Kewu Anutunina imi Miñ Kewu Momacguc. ³⁰ Imuac ewa qeriga moczoñnec, qeri uñaga moczoñnec, niñinga moczoñnec, kucga moczoñnec Miñ Kewu Anutugawac siñ niñmiwésémañ. ³¹ Héna ac éréhéc imi yomuhuc; Gi genja siñ niñamuñzan imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ. Héna ac méñéh ac zézua imi orogimacac séc qahac. ³² Zéyu hénac acac kiwi ic inéh yomuhuc ézégic; Anutu imi momacguc, wañu méñ ménda keczac. Imuac niñ, kiwi ic, acga zézan imi hélacnec wanzac. ³³ Ewa qeriga moczoñnec, niñinga moczoñnec zéma kucga moczoñnec Miñ Kewugawac siñ niñmiwésémañ imi zéma genja siñ niñamuñzan imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ iminéh hofac oo ai me mulu meme ai tosara imi onogiczaoc. ³⁴ Ic imi imuhuc niñasarima zéyu Yesunéh nimma yomuhuc ézégic; Gi Anutuac héngalen ama arenja yanda lakeciguc ménda keczan. Imuhuc zéyu qesiqesi munjuc méñ ménda qesimigic.

Ic kewu Dawidiac Miñ Kewu Yesu.

³⁵ Wañu Yesunéh ocmuñ téréya qeriaiguc ac ku énécmima yomuhuc qesiyec; Némac niñ hénac acac kiwi ic ienen Kristo i Dawidiac qeli imuhuc zéanzu? ³⁶ Dawidi i eneyaoc Uña Téréyanéh hinocgémiyu yomuhuc zéyec;† Miñ Kewunanéh nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézégic; Gi nuac héniaiguc tacnec hazéchénga hénagawac duandiaiguc qutulángé énécmimanj. ³⁷ Dawidi inéh Kristoac niñac Miñ Kewuna zémiyec imuac niñ Kristo inéh dimuhuc wamma iwac qeli wammac? Imuhuc ku énécmiyu ic embac ienen siña nimma niñjic.

* **12:27:** Yesu ac zéyec imuac hénia imi yomuhuc; Kic qeli ionac Anutunéh Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakoboac Anutu zéyec. Imuac niñac imi enej humuc igucnec yacma Anutuguc kic qeli keczu. † **12:36:** Hebraio aciguc; Yawenéh Miñ Kewuna yomuhuc ézégic.

Héna acac kiwi ic ionac hakagina.

³⁸ Wañu Yesunéñ toroqema ac ku énécmima yomuhuc zéyec; Ini héna acac kiwi ic ionac técgina nimma kecmu. Ieneñ maleku horua héima kenja wambin zé wañanzu. Wañu nénnagémba sombenjiguc inicma mepési énécmimu niñac wañanzu. ³⁹ Wañu tocgotocgo amaiguc me nezéléléñ aria amaiguc ic kuneñ tataciguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁰ Ic imuhucya ieneñ embac malé ionac ama igucnec iwawai onagicma hémbaoc wamma neanzu. Wañu ikocgina hoturuma zéwelec welec horua wañanzu. Wañu ieneñ kecma kitiwagina yéwéria memu.

Embac malé méñac hakaya hiabia.

⁴¹ Yesu inéñ soukiwa haihai imuac hosuraiguc tacma iniru ic embac ieneñ soukiwa haigic hiñgarec. Wañu ic soukiwa yanda ginaguc ieneñ soukiwa yéwéria haigic hiñgarec. ⁴² Wañu embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésia érhécdac haiyu hiñgarec. ⁴³ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra unuruma énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, embac malé yominéñ soukiwa haizac imi tosia ionac qeyu mazac. ⁴⁴ Tosia ieneñ héla yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu wañu embac malé inéñ qahac igucnec kekecyawac komodia késakeczac imi moczoñ haidaru qahac wanzac.

13

Yesunéñ nalé tetcgiawac séséc zésariyec.

¹ Wañu Yesunéñ ocmuñ téréya igucnec mama kenju tohotoho ichéra ionarunec méñnéñ ocmuñ imi hémma yomuhuc ézéyec; Héna, hoc yanda yanda imi dimuhucya, ama kuneñ kuneñ imi dimuhucya! ² Zéyu Yesunéñ melemma yomuhuc ézéyec; Gi ama kuneñ kuneñ imi héñzan? Hoc imi moczoñ netec qetecgégic madaru hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

³ Wañu Yesu ocmuñ téréya néwécgeñ Oliwa boñaiguc emma taru Petero, Yakobo, Yohane zéma Anderea ieneñ enjawnec qesimigic. ⁴ Nénézéna, haka imuhucya imuhucya imi némac naléiguc hicñimac? Wañu ac imi seligimañ zéyu haka dimuhucya dimuhucyanéñ hicñimac? ⁵ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Técgina nimmaguc kecmu. Ewa qerigina mesoho wañ énécmiwu niñac. ⁶ Ic sasalanéñ nuac qacnaiguc hama ikoc wamma ni imi mia zéma ic embac sasala ionac ewa qerigina mesohomu. ⁷ Wañu yaré héla me imuac luhuc acya zégic nimma bacgina ménda yandimac; Iwawai imuhucya imuhucya

imi kileñdac hicñimac. Wañu imi nalé tetcgia qahacnec. ⁸ Baera baera ic embac ieneñ euqac wañamuwiñ zé yacmu. Baec tosanéñ baec tosara unuwiñ zé yacmu. Wañu baera baera nañ memac. Wañu béti saec hicñimac. Wañu imi azi kiki imuac hénihéniya. ⁹ Ini enjaocnec hénggaleñ wañamuma kecmu. Ieneñ ini aciguc onopocmu. Wañu tocgotocgo amaiguc hihilocnéñ unumu. Wañu imi sac qahac, onagicma kenjic baec galeñ tosara zéma ic kewu tosara ionac kicginaiguc namma nuac héipuc ac énézému. ¹⁰ Wañu walac imi buña suruc hiabia zéaiguc baec séc ic embac nindacmu. ¹¹ Wañu onagicma aciguc haigic ac dimuhuc zéwiñ zéma walac ménda niñyéwérimu. Nalé imuaru qeriginaiguc ac haimac imi sac zému. Zézé ic imi ini qahac, néñ Uña Téréya. ¹² Dac muna ekaocnec hazéc wañamuma humumacac zétecgé amumaoc. Wañu mañgocnéñ naña imuhucnec wammimac. Wañu nambérac ieneñ neñgoc mañgoc hécgina hazéc wañ énécmima humumu niñac onopocmu. ¹³ Wañu nuac qacna niñac ic moczoñ yanda hazéc wañ énécmimu. Wañu méñnéñ selima nañkeru tetcgia wañu Miñ Kewunéñ késama kekec hémbénañaiguc opocmac.

Zébiri qébiri icnéñ hama kisikiyoñ mi-hicñimac.

¹⁴ Kecma Biriya miñjina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téréyaiguc nañu, (Olonzu ini ac imuac hénia niñasarimu.) hémma Yuda baec igucnec ic embac ieneñ néngacma baec boñaiguc kemmu. ¹⁵ Wañu ic méñ ama qahaiguc taczac inéñ mama iwawai méñ ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁶ Ic méñ aiiguc keczac inéñ malekuya andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda liliñgémac. ¹⁷ Nalé imuaru embac tosara héringaiguc zéma neñgoc tosara merac namu gumu énécmianzu ieneñ qeñzeñ manzeñ yanda mihicñimu! ¹⁸ Yéwéri imi kia naléyaiguc ménda hicñimac niñac welecmimu. ¹⁹ Nalé imuaru qeñzeñ manzeñ méréra méñ hicñimac imuac niñac imuhuc zézuu. Qeñzeñ manzeñ imuhucya imi Anutunéñ baec kurumeñ zéyu hicñiyecac hezac imuac suraiguc méñ ménda hicñiyec. Wañu kecma imuac andiaiguc imuhucya imi muñguc ménda hicñimac. ²⁰ Nalé imi becneñ Miñ Kewunéñ focdac ménda metecgégwacnec imi ic méñnéñ selima nañkeru késamacac séc qahac wambacnec. Ichéra gési énécmiyec ionac niñac wamma nalé imi meducñiyu hotoña wañec. ²¹ Wañu nalé imuaru méñnéñ Kristo you nonac muru hicñizac me Kristo eri

ionac muru hicnjzac imuhuc zéyu ménda ninzégému. ²² Imi mia Kristo ikora zéma kua meme ic ikora hicnjima hia wammuac séc waju gési énécmimia imi ikoc waj énécmiwinj zé séséc zéma haka méréra baec ic enej memuac séc qahac imuhucya memu imuac nijac imuhuc zézua. ²³ Ac imi walac walac énézézua imuac héngalen wamma kecmu.

²⁴ Waju nalé imuaru, qenzenj manzenj yanda imuac andiaiguc kaiwe asac mararaja békéma sijidéngéyu maso asaha qahac wammac. ²⁵ Waju ménni sikiluc imi kurumenj igucnec madaru kuc yanda yanda kurumenjiguc hezac iminéj hirimac. ²⁶ Waju duja Icac Naja hosusu qahaiguc kuc yandayaguc zéma edamu yandayaguc hayu ic embac ienej héndacmu. ²⁷ Waju nalé imuaru inéj kua meme ujahéra méli énécmima ic embac gési énécmimia ini baec zécgéria kemboj qahac igucnec zéma baec kurumenj néwéc néwéc igucnec qutulanjé énécmimac.

²⁸ Fik ic imi hémma qelumbec ac hénia imi yomuhuc nijarenj gému; Imuac hawa bébélacgia éréma imuarunec séra qeyu hémma kaiwe naléya hosuru wanzac imuhuc zéanzij. ²⁹ Ini imuhucyanec iwawai imuhucya imuhucya hicnjiju hémma inéj hosucgé nénécmima nagu andiaiguc nanzac imuhuc nijtegicmu. ³⁰ Ni hélacnec énézéwa baeciguc hicnjisaiya keczu ini ménda qahac wanjicnec ac imuac héla hicnjidacmac. ³¹ Baec kurumenj imi qahac wammac, néj nuac acna imi ménda qahac wammac.

3égésigési yanda imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méhénéj ménda ninzac.

³² Waju imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méhénéj ménda ninzac. Kurumenjac kua meme uja imi enej ménda ninzu. Naja acguc ménda ninzac. Manjoc ejejyanec ténggéj ninzac. ³³ Nalé ménda ninzu imuac nij técgina nimma kecmu. ³⁴ Ic méhénéj amaya waima baec horu kemmac nijac welej qeqehéra iwawai galengému nijac énézéma aigina méndéj énécmima nagu galera i kawaliya mema kecmac nijac ai buja énécmiyec éscnec. ³⁵ Ama minjina imi némac naléyaiguc hamac? Mariya me sinj yanda me kuruc qacanzac imuaru me sinjunc imi ini ménda ninzu. Imuac nij ini técgina nimma kecmu. ³⁶ Waju gau yanda hekecgic élanzanjec hama inibac nijac. ³⁷ Ewa qeli qelinec kecmu. Ac zézua imi onac sac qahac, ic embac tosara ini momacnec.

14

Yesu qewinj zéma hénaya hocgic.

¹ Nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac tac ninij zéma saménj yisya qahac imuac tac ninij imi ai meme éréhéc heyu bec hamac. Nalé imuaru hofac oo ic ionac kiwa zéma hénia acac kiwi ic ienej Yesu dimuhuc ikoc wammima késama qemu nijac hochoc ai megic. ² Mema yomuhuc zégic; Tac ninij naléyaiguc qahac, ic tosara ienej qewelonj gewu nijac.

Embac méhénéj Yesu haléc naecmiyec.

³ Waju Yesunéj Betania ama arenjaiguc kemma ic ménj qara Simon becnc wizi seliaiguc* kerec iwac amaiguc emma nene nema tarec. Taru embac méhénéj nadaac halécya héméja hiabia boja ejeja imi kiruajaguc mema hama qésémma orucya qahaiguc moczoj qocgémiyec. ⁴ Qocgémiyu ic tosara tacgic ienej nijgic biriyu enjaocnec eminiw wamma yomuhuc zégic; Némac nij haléc imi ejdac audaczac? ⁵ Iminéj kiriru soukiwa ic méhjac yawuajac ai boja ogicmacac séc imi mema ic maqeqeya énécmiwacnec! Imuhuc zéma embac imi ac zémigic. ⁶ Waju Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ini embac imi waigic taru. Ini némac nij embac imi yéwéri mizu? Embac imi ai hiabia menénzac. ⁷ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecgic méra énénécmiwinj zéma nalé tosia hia méra énécmimu. Waju ni mia iniguc nalé séc ménda kecmaj. ⁸ Embac imi kucyawac sécguc wanzac. Ni humuwa ténggé némmu imuac wamma haléc héméjagucnéj walac naecnénzac. ⁹ Ni hélacnec énézéwa, ini baec séc baec imuaru me imuaru buja suruc hiabia imi zéau énécmimuijuc embac yomi nijqeli mima haka wajec imuac surucya imi momacnec zéau énécmimu.

Yudanéj Yesu hofac oo ic ionac méraginaiguc opocmaj zé ac zikiyec.

¹⁰ Waju tohotoho ic ionarunec ménj, Yuda Karioto, inéj Yesu ic onac méraginaiguc opocmaj zéma hofac oo ic kuaya ionac muru kejic. ¹¹ Kemma zéyu nimma ségiségi wamma soukiwa gémbij zéma zéseligic. Waju inéj Yesu méraginaiguc opocmaj zéma imuac naléyawac mambéc wajec.

Nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj hayec.

¹² Saménj yisya qahac imuac kendorj hénihéniaiguc nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj nijac rama unuajgic. Imuac naléyaiguc tohotoho ichéra ienej Yesu qesimima zégic; Sinja dimuaru hezac? Ama dimuaru kemma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj nijac rama imi oma haigénni

* 14:3: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

newésémanj? ¹³ Imuhuc zégic merac éréhéc méli érécmima zéyec; Iri ama arenja yandaiguc kenjic ic méj kewuciguc doku hima huama kenju mihicnjima méndac mimaoc. ¹⁴ Méndac miyic ama méjiguc enju imuaru emma ama minja yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéj yomuhuc zézac; Ama qeria dimuaru tohotoho ichéna iniguc nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendonj nijac rama imi newij? ¹⁵ Imuhuc ézéyic ama qeria kunenj yanda méj qacyaiguc hezac imuaru oragicma kenju duj tatak iwawai imi lémbécma arengégic heyu hémma imuaru onac iwawai imi mindinjimaoc. ¹⁶ Imuhuc zéyu merac éréhéc ierenj ama arenja yandaiguc keremma Yesu zéyec séc imi mihicnjima nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendonj nijac iwawai mézézéngéyoc. ¹⁷ Wanju maria wanju kaiwe kiwa hingaru Yesu tohotoho ichéra 12 iniguc harégic. ¹⁸ Wanju nene nema tacma Yesunéj yomuhuc énézéyic; Ni hélacnec énézéwa, onarunec méj niguc nene nema taczac iminéj andé numac. ¹⁹ Imuhuc zéyu ienenj ewagina goro wanju enjac enjac qesimima yomuhuc ézégic; Hélacnec, ni qahac! Gi nuac zézanj? ²⁰ Zégic yomuhuc énézéyic; Tohotoho ic 12 onarunec méj niguc zéic momacguciguc saméj qudujgéma nezac imi mia. ²¹ Icac Nanja i iwac nij ogic hezac imuhucnec kemmac. Wanju ic méj andé qemimac iminéj bakia yéwéria memac! Ic imi nenjoc héri qeri igucnec ménda hicjiwacnec iminéj hia wambacnec.

Yesunéj sisipac ac qelia zénéncmiyec.

²² Wanju nene nema tacma Yesunéj saméj mema ewa hia ac ézéma kuma énécmima zéyec; Megic yomi nuac séwi busuna. ²³ Imuhuc zéma wainj sokoc mema ewa hia ac ézéma énécmiyi i moczonj nedacgic. ²⁴ Negic énézéyic; Sac yomi nuac zikiziki ac qelia imuac sacya, imi ic embac sasala onac nij wamma qocgéyi. ²⁵ Ni hélacnec énézéwa, Ni wainj méj munjuc ménda nema kecma Anutuac héngalenj ama arenja yanda qeriaiguc méj qeliawac nemanj. ²⁶ Wanju ienenj legic méj héima ama imi waima Oliwa baec bojaiguc enjic.

Peteronéj Yesu dimuhuc qaecgémimac imuac ara zéauyec.

²⁷ Wanju Yesunéj yomuhuc énézéyic; Ni rama galenj qehumuwa rama héndémma kenja wammu.

Ac imi ackuazégicug oyec hezac. Imuac nij deguc sinjiya ini momac yanda wainémma néngacdacmu. ²⁸ Wanju humuc igucnec yacma Galilaa baeciguc onac miha mema kemmanj. ²⁹ Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc ézéyic; I momac yanda waigémmu gezan. Wanju ni qahac.

³⁰ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyic; Ni hélacnec gézéwa, deguc sinjiya kurucnéj hatac éréhéc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémanj. ³¹ Zéyu Peteronéj seli seli wamma zéyec; Ni ménda waigémmanj. Giguc humumanj zé humumanj. Wanju kilenjadac ménda qaecgé gémmannj. Imuhuc zéyu tosara moczonj imuhucnec zédacgic.

Yesunéj Gesemane baec bojaiguc zéwelerec.

³² Wanju ienenj baec méj qara Gesemane imuaru hagic. Hama Yesunéj tohotoho ichéra énézéyic; Ini yomuaru tagic ni kemma zéwelecbac. ³³ Imuhuc zéma Petero, Yakobo zéma Yohane onagiru kenjic qeria yéwériyu ewaya goro wanjic. ³⁴ Wanju énézéma zéyec; Ni humumanjac séc ewananéj ewa biric yanda wanzua, imuac ini yomuaru gau ménda hema zenzenj qeli qeli kecmu. ³⁵ Imuhuc zéma komora méj kemma baeciguc mama sicgéma nalé yéwéria imi hia ogicmimacac nij zéwelerec. ³⁶ Wanju yomuhuc zéyec; Aba Manjocna, gi iwawai moczonj hia medacanzan. Nuac sokoc yomi nuarunec nuagicina, wanju nuac sinja qahac guac sinjanenj seligimac. ³⁷ Wanju inéj lilingéma hama iniru gau hegic Petero yomuhuc ézéyic; Simon, gau hezanj. Nalédac hotonja imi zenzenj qeli qeli hia ménda keczanj? ³⁸ Kic qeli kecma zéwelecgic, qahac wanju manam batuciguc mama unuwac nijac. Qeriganenj imuac wanzac, néj séwiganenj bébélacgia. ³⁹ Imuhuc énézéma munjuc lilingéma walac zéyec ésécnec zéma zéwelerec. ⁴⁰ Ménguc lilingéma hama iniru gaunec hegic. Wanju ienenj gau igucnec yacgic, néj kicgina yéwéria wanjic. Wanju néma ac séwijn zéma osigic. ⁴¹ Wanju munjuc lilingéma hayu hatac haréwéc wanju énézéyic; Ini gaugina hemanec keczu? Imi sécgézac, nalé imi ducnjzac. Héngic Icac Nanja andé qemima oporu biria meme ionac méraginaiguc enzac. ⁴² Yacgic kenni. Héngic, andé qeqe icnéj hosucninu hazac.

Hazéj ienenj Yesu késagic.

⁴³ Imuhuc énézémanec nanju tohotoho ichéra ionarunec méj, Yudanéj wininiyec. Wanju inéj sac qahac, hofac oo ic kuaya zéma hénac acac kiwi ic zéma galenj ienenj ic tunj méli énécmigic sou legicginaguc hagic. ⁴⁴ Andé qeqe ic inéj bec yaré ic iniguc séséc imi yomuhuc énézéma arengéyic; Mérac kiric nemiwa hémma imi mia zéma késama galenjéma kemmu. ⁴⁵ Wanju inéj haréma focnec iwaru kemma, Kiwi icna! zéma kiric nemiyec. ⁴⁶ Nemiya méragina suluma késagic. ⁴⁷ Késagic maréjaiguc nanjic ionac murunec méjnéj

souya héréma hofac oo ic kiwawac welen qeqe ic méñac gezawa qeriru mayec. ⁴⁸ Wañu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Nuac niñgic kowu nene ic wañu népésiwiñ zéma sou legicginaguc hazu? ⁴⁹ Ni kaiweya kaiweya iniguc kecma ocmuñ téreyaiuguc ku énécmiwa ménda népésigic. Wañu ackuazéc kiwi téreyaiuguc hezac imuac héla héimac. ⁵⁰ Wañu tohotoho ichéra moczoñ waimima néngacgic.

⁵¹ Wañu sac qeli méñ gau hehe maleku sac aturuma Yesu méndaru késagic ⁵² gau hehe maleku imi hetecgé gilima katanec néngarec.

Yesu kua meme ic ionac méraginaiguc opocgic.

⁵³ Wañu ieneñ Yesu késama hofac oo ic kiwawac amaiguc kenjic. Wañu ama imuaru hofac oo ic kiwa moczoñ zéma galeñhécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ tocgégic. ⁵⁴ Wañu Petero i lakec lakec méndacmima kemma hofac oo ic kiwawac ama demin qeriaiguc keremma welen qeqe ionac sugcinaiguc geric zonemma tarec. ⁵⁵ (55a) Wañu hofac oo ic kiwa moczoñ zéma kua meme ic ieneñ Yesu opocgic qemu niñac héipuc ac niñac hocgic. ⁵⁶ Wañu ic sasalanéh ac ikoc sasala zégicac imi tanera momacguc ménda wañu ^(55b) méñ ménda mihicñigic. ⁵⁷ Tosaranéh namma ac ikoc yomuhuc zégic; ⁵⁸ Nini ninni, yomuhuc zéyec; Ni ocmuñ téreya méranéh memeya yomi héndémma kaiwe haréwécac qeriaiguc méñ memañ. Wañu imi méranéh memeya qahac. ⁵⁹ Wañu ac imi zégic imi acguc acgina momacguc ménda wañec. ⁶⁰ Wañu hofac oo ic eñeñagananéh sugcina igucnec yacma Yesu qesimima zéyec; Gi ac bakia ménda zéwésémañ? Ic eneñ héipuc wanjamuma guac ac zézu. Imi némac ac? ⁶¹ Wañu inéh eñ namma ac méñ ménda zéyu hofac oo ic eñeñanéñ muñguc qesimima zéyec; Gi mia mepésianziñ iwac Nañja Kristo me qahac? ⁶² Wañu Yesunéh zéyec; Ni imi mia, wañu ini Icac Nañja i Kuc Minjina iwac héiyaiuguc tackecma kurumenjac hosusuiuguc hayu hémmu. ⁶³ Imuhuc zéyu hofac oo ic eñeñagananéh eñeya malekuya muzuracgéma énézéyec; Némac niñac héipuc ic méñ niñac hoc kecbiñ? ⁶⁴ I Anutu zébiri qébiri wammima ac imi zéyu nindacziñ. Wañu dimuhuc ninzu? Imuhuc qesiéncémiyu ic eneñ kua séc zétecgégic humucac buña wañec. ⁶⁵ Imuhuc zéma tosara ieneñ sépécgéma kiwa osoma méragina kuma qema zégic; Gi kua meme ic keczaniguc mérénéñ guzac imi zéna. Wañu welen qeqe ieneñ méra tawé tawénéñ otogic.

Peteronéh Yesu zéqaec wammiyec.

⁶⁶ Wañu Petero i emu sombeniguc keru hofac oo ic eñeñaginawac welen qeqe embac méñnéñ hosuru hayec. ⁶⁷ Hama Petero geric zonemma taru hémma ézéyec; Gi Yesu Nazareteneñ i guc momacnec kecnec. ⁶⁸ Zéyu Peteronéh qaecgéma yomuhuc zéyec; Némac acac zézanñ imi ni ménda ninzua. Wañu imuac hénia imi ménda niñasarizua. Imuhuc zéma néngacma somben méñ ama kuaya hosuraiguc heyec imuaru hiñgarec. ⁶⁹ Wañu welen qeqe embac inéh imuaru i muñguc hémma ic embac lelecgéma nanjic ini yomuhuc énézéyec; Ic yomi imi ionarunec. ⁷⁰ Wañu inéh muñguc qaecgéyec. Wañu nalé ménda horugiyu ic embac hosuru nanjic ieneñ muñguc Petero zégic; Gi hélacnec ionarunec, gi Galilaia ic. ⁷¹ Zégic i eñeyaoc zébiri amuma zéselima zéyec; Ic mérac niñ zézu imi ni ménda ninzua. ⁷² Zéyu imuarunec kuruc qaru hatac érhéc wañec. Wañu Yesunéh Kurucnéñ hatac érhéc ménda qaru geñ haréwéc qaecgé némbésémañ imuhuc ézéyec imi Peteronéh niñqelima siarec.

15

Yesu Pilatoac muru wagicma kenjic.

¹ Ama gianjiyu imucgeñec hofac oo ic kiwahécgina ieneñ galeñ tosara zéma héna acac kiwi ic tosara zéma kua meme ic moczoñ iniguc focdac tocgéma ewa momacguc wamma zéareñ wandacma Yesu dérécgéma wagicma kemma Pilato iwac muru opocgic. ² Opocgic Pilatonéh qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? Zéyu inéh melemma zéyec; Geñgaoc zézanñ. ³ Wañu hofac oo ic kiwa ieneñ képésira sasala zémigic. ⁴ Pilatonéh muñguc qesimima zéyec; Ninzanñ? Ieneñ guac képésic sasala zézu. Némac niñac kitiwa méñ ménda zézanñ? ⁵ Zéyu Yesunéh ac méñ muñguc ménda melenju Pilatonéh welicgéyec.

⁶ Nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac Kendonj séc Yuda ic ieneñ hésa ama ic méñac qara qacma hulacmimac niñac Pilato welecmigic inéh ionac niñ wamma méñ hulacmianec. ⁷ Wañu nalé imuaru ic tosara ic embac onac qeri kumu wamma yaré meyacma wawanñ meme imuac suraiguc ic méñ qehumugic énépésima hésa amaiguc onopocgic kecgcic, ionac sugcinaiguc ic méñ kerec, iwac qara imi Baraba. ⁸ Wañu ic embac tunj yanda ieneñ haréma Pilatonéh haka wanjañec séciguc muñguc wanñ énécmimacac niñac qesimigic. ⁹ Qesimigic Pilatonéh melemma zéyec; Yuda ic onac ic kewu imi wai énécmimanñ niñac wanzu? ¹⁰ Inéh hofac oo ic kiwa ieneñ Yesu eñ nimbupuc nimmima iwaru haigic imi niñasaridarec. Imuac imuhuc

qesiénecmiyec. ¹¹ Wañu hofac oo ic kiwa ieneñ ic embac qeri kumu wañ énécmigic ieneñ yomuhuc qacma zégic; Yesu waina taru Baraba hulacna mayu! ¹² Wañu Pilatonéñ muñguc qesiénecmiyec; Imuhuc zézuiguc Yuda ic onac ic kewu zémianzu i dimuhuc wammiman? ¹³ Zéyu ieneñ muñguc qacma zégic; Ic imi ic hénggeña wéndaraiguc qena! ¹⁴ Zégic Pilatonéñ melemma énézéyec; Némac niñac? Némac kápésicac wañec? Imuhuc zéyu selianec qacma zégic; Ic hénggeña wéndaraiguc qena! ¹⁵ Wañu Pilatonéñ ic embac niñgic sécgémac niñac Baraba hulac énécmima Yesu i mia hihilocnéñ qema ic hénggeña wéndaraiguc qemu niñac yaré ic onac méraginaiguc haiyec.

Yaré ic ieneñ Yesu zédesi wammigic.

¹⁶ Wañu yaré ic ieneñ Yesu wagicma baec galenjac ama kewuya imuac demin qeri-aiguc keremma yaré ic tunj méñ énézégic moczon hama qutulanjégic. ¹⁷ Wañu yaréac maleku qouc qoucña Yesu héimima hésa waiyagucnéñ ic kewuac opoc méñ miñzima orucyaiguc héimigic. ¹⁸ Héimima mepésima zégic; Ohec Yuda ic ionac ic kewu! ¹⁹ Imuhuc zéma uñ qaulaleanéñ orucyaiguc qema sépécgé mima simin héima tacma siggémigic. ²⁰ Zézerec wammidacma yaréac maleku qouc qoucña imi hetecgéma eneya malekuya héigic hiñgacmiyu ic hénggeña wéndaraiguc qemu niñac wagicma sénganjen mama keñgic.

Yesu ic hénggeña wéndaraiguc qegic.

²¹ Kemma hénaiiguc ic méñ ama arenja méñ komora igucnec haréyu miñicñigic. Iwac qara imi Simon, Kirene tauñ igucnec, Aleksande zéma Rufu iorac mañgocgira. Wañu yaré ic eneñ ic hénggeña wéndara Yesuarunec wagicma seli seli wamma migic huayec. ²² Huayu Yesu wagicma baec méñ qara Golgota (Neñañ aciguc; Oruc sic) imuaru kereñgic. ²³ Wañu baec imuaru wain dokuiguc sacmasi qara mér imi haima lelecgéma Yesu migic inéñ waiyec. ²⁴ Wañu ieneñ i ic hénggeña wéndaraiguc qedacma malekuya mérénéñ méré késamu imi hémma nimbin zéma sumbic néma sécgina méndemma késagic. ²⁵ Wañu kaiwe kiwa 9 kilok wañu qegic. ²⁶ Qema ou iwac oruha hanecgeña iguc ic kitiwa emma nanu imuaru ac wammigic sécyu yomuhuc oma qegic nañec, Yomi Yuda ic ionac ic kewu. ²⁷ Wañu kowu nene ic éréhéc momacnec ic hénggeña wéndaraiguc urugic méñ héiyaiguc méñ kanayaiguc nanoc. ²⁸ Wañu kiwi téréyaiguc ackuazéc heyu hélé héiyec iminéñ yomuhuc; Biria meme ic qetégina oloñgic imuaru i momacnec

olommigic. ²⁹ Wañu ic embac baec imi ogicma keñha wañgic ieneñ orucgina gilima yomuhuc zébiri mima zégic; Aaha, gi ocmuñ téréya héndemma kaiwe haréwéc imuac qeriaiguc mekizicgémañ zéañzanñ imi mia. ³⁰ Deguc getgaocnec ic hénggeña wéndara igucnec metecgé amuma mana! ³¹ Wañu hofac oo ic kiwa zéma hénac acac kiwi ic ieneñ imuhucnec zédesi wammima enjawunec eminimma zégic; Ic tosara añgégina tiénecmiyec, néñ eneya añgéña hia ménda tiamuzac. ³² Kristo Israel ic onac ic kewu inéñ ic hénggeña wéndara igucnec mayu hémmaquc niñzégéwin. Ic urugic iguc momacnec nangic iereñ imuhucnec ac imuhuc zéma zébiri miyoc.

Yesu uñaya waimiyec.

³³ Kecma kaiwe kiwa 12 kilok wañu siñinéñ baec sécgéma heyu keñkecma maria 3 kilok wañu tecgéyec. ³⁴ Mariya 3 kilok imuaru Yesunéñ selianec qacma zéyec; Eloi eloi lama sabaktani? Ac imuac hénia imi yomuhuc; Anutuna Anutuna némac niñac wainéñzan? ³⁵ Wañu ic hosuru nangic ionarunec tosananéñ nimma zégic; Niñgic, Elia héihéré mizac. ³⁶ Wañu ic méñnéñ foc kemma kondunñ kagalic méñ doku howura winigaiguc qundunñgéma ic sunj susuriaiguc zikima Yesu gumuma zéyec; Waigic mambéc hénni, Elianéñ hama wagicma mamac me qahac. ³⁷ Wañu Yesu i muñguc kucnec qar uñaya waimiyec. ³⁸ Waimiyu maleku horua yanda zaki téréya nezicgéma nanañec imi namuñña igucnec onec zuracgéma emu héñaiguc tecgéyu éréhéc wañec. ³⁹ Wañu yaré ic qeté 100 ionac galenñina méñ Yesuac wésiaiguc namma héñu humuyu yomuhuc zéyec; Hélacnec, ic yomi Anutuac Nanja kerec. ⁴⁰ Embac tosara eneñ momacnec lakec namma héngic. Wañu ionac sugcinaiguc Maria Makdalanec* zéma Yakobo komora zéma Yose iorac nengocgira Maria zéma Salome i momacnec nangic. ⁴¹ Ieneñ Galilaia baeciguc Yesu méndacmima welenñ gemima kecanñic. Wañu embac sasala tosara Yesuguc Yerusalem éréma hagic ieneñ momacnec imuaru nangic.

Yesu hoc kifañaguc haigic.

⁴² Oraj imi Sabata tac ninin, deguc imi imuac zéréñ qéréñ naléya, imuac niñ ama siñimanñ zé wañu, ⁴³ ic méñ qara Yosefe Arimataia ama arenja yanda igucnec inéñ baw ménda yandiyu Pilatoaru kemma Yesu qamocya niñac qesiyec. Wañu ic imi kua meme tunj ionac kiwa eneña kecma Anutuac hénggeññ ama arenja yanda imuac mambéc kecanñec. ⁴⁴ Wañu Pilatonéñ Hélacnec bec humuzac? Imuhuc zéma

* 15:40: Aram ac Migdala; Neñañ aciguc neunñ kiropo ama Iesu herec eneña.

nimma yaré ic qétégina 100 ionac galeŋgina zéyu hayu yomuhuc zéma qesimiyec; Ic imi bec humuzac? ⁴⁵ Imuhuc qesimiyu yaré ic qétégina 100 ionac galeŋginanéŋ ézéyu niŋasarima Yosefenéŋ qamoc imi hia mema kemmac niŋac zéyec. ⁴⁶ Waŋu Yosefenéŋ kemma maleku qara linen imi boŋa mema Yesu qamora imi metecgéma maleku im-inéŋ osoma mema kemma kic suaŋ hoc yanda qésémma kifaŋa yanda meyacgéŋgic imuaru haima hoc méŋ qililiŋgéyu kemma kuaya nézicgéyec. ⁴⁷ Nézicgéyu Maria, Makdalanec zéma Maria, Yoseac neŋgocya ieneŋ Yesu qamora dimucgeŋ haigic heyec imi hima héŋoc.

16

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé téréya tecgéyu, Maria, Makdalanec zéma Maria, Yakobo neŋgocya zéma Salome i Yesu qamora naecmimu niŋac haléc hémeŋagac boŋa medacŋic. ² Waŋu Sondaiguc ama gianjima kaiwe kiwa éréyu kic suaŋiguc kereŋgic. ³ Waŋu keŋkecma yomuhuc eminiŋgic; Kicsuaŋ kuaya igucnec mérénéŋ hoc imi qililiŋgé nénecmimac? ⁴ Imuhuc zéma kic hima héŋgic hoc imi qililiŋ gégéyawac heyec, waŋu hoc imi kunaŋ yanda. ⁵ Waŋu kic suaŋ qeriaiguc keremma héiginaiguc geŋ ic merac méŋ maleku horua lalac lalacyaguc taru hémma aurigic. ⁶ Waŋu inéŋ énézéyec; Zéneŋgina ménda hiriyu. Ini Yesu Nazareteneŋ, ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic i hémbiŋac zéma hazu imi ni niŋzua. Inéŋ bec qelima yarec. Yomuaru ménda hezac. Hehe duŋa haigic yomi héŋgic. ⁷ Ini kemma tohotoho ichéra zéma Petero yomuhuc énézému; Inéŋ énézéyec séc walac Galilaia baeciguc kenzac. Imuaru kemma hémmu. ⁸ Zéyu embac ieneŋ zéneŋgina hiriyu welicgéma kic suaŋ qeria igucnec focdac mama néŋgacma keŋgic. Waŋu bacgina yandiyu ac imi ic méŋ ménda énézéŋic.

Yesunéŋ hicŋi énécmima ai memu niŋac meseli énécmiyec.

⁹ Yesunéŋ Sonda gian gianacnec qelima yacma Maria Makdalanec, becneŋ uŋa biria 7 nesi énécmiyec embac imi walac hicŋimiyec. ¹⁰ Hicŋimiyu kemma ic tosara Yesuguc kecaŋgic ieneŋ siacma kegcic suruc waŋ énécmiyec. ¹¹ Waŋu ieneŋ Yesu qelima yacma embac hicŋimiyec suruc imi nimma ménda ninzéŋgéŋic.

¹² Waŋu imuac andiaiguc ionarunec ic éréhéŋc ama méŋgic keŋoc. Hénaiguc

Yesunéŋ kic tanera melemma hicŋi énécmiyec. ¹³ Hicŋi énécmiyu kemma tosara énézéŋic imi imuhucnec ménda ninzéŋgéŋic.

¹⁴ Imuac andiaiguc tohotoho ichéra 11 tocgéma nene nema tacŋic hicŋi énécmiyec. Waŋu Yesu qelima yaru héŋgic ieneŋ imuac ac suruc énézéŋic. Waŋu qerigina seligiyu ménda ninzéŋgéŋic niŋu ménda sécŋéyu ac waŋ énécmiyec. ¹⁵ Waŋu toroqema yomuhuc énézéyec; Ini baera baera kemma ic keczu séc buŋa suruc hiabia imi énézému. ¹⁶ Ninzéŋgéma doku naecmac imi Anutunéŋ késayu kekec hémbénaŋa kecmac. Waŋu ménda ninzéŋgému imi képésicgina niŋac zéteccé énécmimac. ¹⁷ Ninzéŋgému i haka icnéŋ ménda memeya yomuhucya méndac énécmimac; Nuac qacnaiguc uŋa biria nesi énécmimu, waŋu ac méréra zému. ¹⁸ Mokoleŋ késama doku kumiŋaguc negic ménda mebiru énécmimac, ic hafiginaguc ionac orucginaiguc méragina haigic hafigina qahac wammac.

Anutunéŋ Yesu wagicma eŋec.

¹⁹ Miŋ Kewu Yesunéŋ ac énézédaru Anutunéŋ i wagiru kurumeniguc emma Anutuac héiyaiguc tarec. ²⁰ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ kemma ama baec séc ackuazéc imi zéaiguc Miŋ Kewunéŋ iniguc momacnec ai meyu haka icnéŋ ménda memeyanéŋ hicŋi énécmima ackuazéc imi meseliyec. ²¹ (Ménda hezac)* ²² (Ménda hezac)

* **16:21:** Kiwi tosaraiguc kiwi yomuac tetcgiaiguc yomuhuc ooyawac hezac; Embac imi fodac Petero zéma iwac alahéra haka hicŋiyec imi énézéyec. Imuac andiaiguc, Yesunéŋ ic embac dimuhuc aŋgéŋ tiénécmimac buŋa suruc téréya zéma hémbénaŋa imi énézému niŋac tohotoho ichéra méli énécmiyu baec néwéc néwéc keŋgic.

Luka

Yesuac suruc yomi Lukanén Tiofiluac oma miyec.

¹ Neñañ sucninaiguc haka hélacnec hicñi nénécmiyu imuac ac suruc imi areñgéma owiñ zé sasalanéñ batucgéma aigina hénigic. ² Imi mia hénihéniya igucnec kicginanéñ hémma ackuazéc imuac héipuc ic zéma ai ic kecgic ienen nénézégic séc dindinaneç ogic. ³ Ni acguc haka imi moczonéñ hénihéniya igucnec dindinaneç niñgésima hicñi hicñjima éréyec séc areñgéma oma ic kewu eneñana Tiofilus guac haiwa hamac iminéñ hia wammac zéma niñi. ⁴ Imuac mia kiwi yomi olomma ackuazéc gézégic imi hélacnec zéma nimbésémañ.

⁵ Herodenéñ Yuda baec imuac ic kewu kerec nalé imuaru ic méñ kerec, qara imi Zakaraia. Inéñ hofac ooic méñ qara Abiya iwac ai areñ igucnec. Wañu Zakaraiaiwac iniña imi Aronac sac kitic igucnec. Wañu iwac qara imi Elisabete. ⁶ Iereñ imi Anutuac kiwaiguc solañaneç kecañoc. Kecma Miñ Kewuac zézé seli zéma hénac ac moczonéñ képésic qahac tohoma kecañoc. ⁷ Wañu Elisabete imi héññac kecañec imuac niñ iereñ qeligira qahac kecma ic embac yanda wañoc. ⁸ Nalé sura méñu Zakaraianéñ eñeya ai ic tunja ionac ai nalégina ducñjyu hofac oo ai imuac galeñ wamma Anutuac wésiaiguc ai mema kerec. ⁹ Wañu hofac oo ic eneñ hakagina tohoma sumbic négic Zakaraiaiwac ai buña wañu Miñ Kewuac ama téréyaiguc emma héfac héméñaguc héimiyec. ¹⁰ Héimiyu hofac oo ai imuac suraiguc ic embac moczonéñ yanda ienen séñganñeñiguc zéwelec welec ai mema nañjic. ¹¹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ iwaru wininima hofac oo zaki téréya imuac héyaiguc nañec. ¹² Nañu Zakarianéñ héñu qeri yéwéc wammiyu bac yandi yandinéñ sécgémiyec. ¹³ Imuhuc wañu kua meme uñanéñ yomuhuc ézéyec; Zakaraia, bac yandi yandi ménda wanna, zéwelec welecga imi niñgégñeña wañec. Imuac iniña Elisabetenéñ héri haima merac méñ megémmac. Megéñu iwac qara Yohane zéwésémañ. ¹⁴ Wañu guaru ségiségi yanda hicñjimaç. Hicñjyu ic embac sasala ieneñ iwac hicñi hicñiya niñac ségiségi wammu. ¹⁵ Ségiségi wammu imi hénia yomuhuc niñac; Inéñ Miñ Kewuac kiwaiguc kunéñgina wamma kecmac. Wañu inéñ waiñ zéma doku selia imuhucya méndañecnec nemac, néñ neñgocyaawac héri qeriiguc heyunec Uña Téréyanéñ ewa

qeria sécgémima hemac. ¹⁶ Sécgémiyu Israeac qelihéra sasala melen énécmiyu Miñ Kewugina Anutuac muru lilingéma hamu. ¹⁷ Qeri uña zéma kuhanéñ Eliawac séc hénia, Miñ Kewu ménda hayunec miha mema hama mañgoc ionac qerigina melenju nambérac ionac lilingémac. Ewa seli ic melen énécmiyu ic solañne ionac ninij areñ imuac wamma lilingému. Imuhuc wamma Miñ Kewuac hénaneñ sécya zémindiñi énécmiyu iwac mambéc kecmu. ¹⁸ Kua meme uñanéñ imuhuc ézéyu nimma Zakaraianéñ ac kitiwa yomuhuc melenec; Imi inij ic yanda, wañu iniña acguc yawuña sasala yanda, imuac dimuhuc acga imi niñasariman? ¹⁹ Zéyu kua meme uñanéñ yomuhuc ézéyec; Ni qacna Gabiriel, Anutuac kiwaiguc nanaña imi mia. Anutunéñ buña suruc hiabia yomi gézéma zéau gémmañ zé méli nénu mazua. ²⁰ Ninzaj, acna zéma ménda niñzégñeña, imuac niñ degucmuacnec gi ac zéwésémañac séc qahac wamma ac qahac kecnaneç haka imi hicñjimaç. Naléya ducñjyu acna imuac héla hicñjimaç.

²¹ Wañu Zakaraianéñ Anutuac ocmuñ téréya qeriaiguc nalé ogicma keru, ic embac ieneñ iwac mambéc kecma welicégic. ²² Imuhuc wañkecgic inéñ ionac muru mayec. Wañu ac zémacac séc qahac wañec. Wañu ic embac ieneñ imi inéñ ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai tanec méñ héñec imi niñteggic. Wañu inéñ méranéñ sésec sac wañ énécmima ara qahacnec kerec. ²³ Wañu welen qeqeyawac ai meme sasala imi welen qeyu tecgédaru amayaiguc lilingéma keñec. ²⁴ Kemma keru ai meme tosara hama keñu iniña Elisabetenéñ hériyaguc wamma maso méra méñ sanjima kerec. ²⁵ Kecma yomuhuc zéyec; Sura yomuac Miñ Kewunéñ nuac wannémma ic embac sugcnaiguc gamuna qahac wammac niñac haka imuhuc wannéñec.

Kua meme uñanéñ Maria hicñimiyec.

²⁶ Maso 6 wañu Anutunéñ kua meme uña Gabiriel Galilaia baec Nazarete tauñjuc mélimiyec. ²⁷ Mélimiyu embac serañ méñ qara Maria iwac muru keñec. Wañu embac imi ic méñ qara Yosefe Dawidiac hicñisai areña imuarunec iwac iniñ buña qemigic kerec. ²⁸ Wañu hosucgé mima yomuhuc ézéyec; Ohec wahec! Anutuac héñsorocya, Miñ Kewunéñ giguc keczac. ²⁹ Imuhuc zéyu Marianéñ kunéñ yandanec niñbipima yomuhuc niñec; Némac niñ imuhuc yai zézéna zézac? ³⁰ Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc zéyec; Maria, Anutunéñ ewa hia wañgéñu hénzaj imuac niñ gi bacga ménda yandiñu. ³¹ Ninzaj, gi héri haima nañga mewésémañ. Wañu

qara imi Yesu zéwéséman. ³² Inéh Miñ Kewu wamma keru, iwac qara imi Eñeña miñinawac Naña zémimu. Wañu Miñ Kewu Anutunéh iwac sakonja Dawidiac tatac edamuyaguc imi iwac miyu taccac. ³³ Wañu Yakopac qelihéra ionac ama séc ic kewu wañ énécmima keru, iwac héngalenj ama areña yanda imi nalé hémbénaña tetcgia qahac hema emma kecmac. ³⁴ Imuhuc zéma zéyu, Marianéh kua meme uña yomuhuc ézéyec; Ni ic hénia ménda nimmanec serañja kecdua, imuac niñac haka imuhucyanéh dimuhuc hicñi némmac? ³⁵ Zéyu kua meme uñanéh ac kitiwa yomuhuc melemma ézéyec; Uña Téréyanéh guaru mayu Eñeña miñinawac kuhanéh hoturu gémmac. Imuac niñac merac mewéséman imi téréya. Wañu iwac mia Anutuac Naña zémimu.* ³⁶ Ninzaj, sac kiticga Elisabete héñña zémimianéh yawuña sasala yanda wammaguc merac méñ héri haima keru, bec maso 6 wanzac. ³⁷ Némac niñ, Anutuaru imi haka osiosiya méñnéñ méñ ménda hezac. ³⁸ Imuhuc zéyu, Marianéh yomuhuc ézéyec; Ni Miñ Kewuac welenj qeqe embac, imuac zézanj imuac séc hia hicñi némmac. Imuhuc zéyu kua meme uña iminéh waima keñec.

Marianéh Elisabeteac kemma ara niñec.

³⁹ Keñu sura méñ imuaru, Marianéh yacma kemma Yuda baec boña méñu Yuda taunjug focdac ekenec. ⁴⁰ Ekemma Zakaraiaawac amaiguc emma Elisabete yaizézé ac wammiyec. ⁴¹ Wammiyu Elisabetenéh Mariawac yaizézé ac niñec imuarunec, merac qeriaiguc heyec iminéh qitic qeyec. Wañu Uña téréyanéh Elisabeteac ewa qeriaiguc sécgé miyec. ⁴² Sécgé miyu ewaya meyu enju kucnec qacma yomuhuc zéyec; Embac, gi embac tosara sucninaiguc guagiru mérianj yandagaguc wanzaj. Wañu héri qerigawac héla gocmia imi acguc mérianj yandayaguc wanzac. ⁴³ Miñ Kewunawac neñgocyanéh nuaru hazac. Haka yomi némac hiana niñac wamma hicñinénzac me? ⁴⁴ Zéwa ninna, yaizézéganéh gezacnaiguc hiñgaru, kokocnanéh qerinaiguc qitic qema ségiségi wanzac. ⁴⁵ Ackuazécc ézéyec imi hélaguc wandacmacac hezac hénia imuac niñac ninzéhégyec embac imi mérianjaguc.

Mariawac mepé qepésiac legic.

⁴⁶ (46a) Wañu Marianéh yomuhuc zéyec; (48a) Inéh enjeya welenj qeqe embac nidac imuhucyawac kiwa hinéñec. (46b) Imuac niñ qeri uñananéh Miñ Kewu mepésizac. ⁴⁷ Qeri uñananéh Anutu nuac anjéñ titi miñina iwac niñ wamma ségiségi wanzac. ⁴⁸ (48b) Zéwa niñgic, tetcgia qahac emma

kemna ic embac hicñisaiya moczonj yanda imi nuac niñ mérianjaguc zénémmu. ⁴⁹ Kuc miñinanéh nuaru kiwi yanda mezac, wañu iwac qara imi Téréya! ⁵⁰ Anutu sicgémimia ionac muru Anutuac goi héihéi yandanéh qeli yackumu emma emma he énécmimac. ⁵¹ Inéh méria suluma wawanj meme kuhaguc yanda wanzac. Inéh ewa nininjinaiguc séwi enej niñanzu ic imuhucya héndéh énécmianzac. ⁵² Inéh ic kewu tatac igucnec ic kuc buñaginaguc imi memaénéc mianzac, qeri memaamuma kekec imi meyac énécmianzac. ⁵³ Ic yaka niñ humuanzu ionac imi iwawai hia bia tiénécmianzac, néñ iwawaigina sasala he énécmimia imi méragina héla qahac nesi énécmiyu enj kenanzu. ⁵⁴ (54a) Inéh enjeya wésé ninñña niñqelima ⁵⁵ (55a) yanda hécnina zikiziki ac énézéyec séc (54b) welenj qeqe ichéra Israel imi méra énécmiyec. (55b) Wañu Abaraham zéma iwac qelihéra ionac imi tetcgia qahac wañ énécmianzac. ⁵⁶ Wañu Maria imi Elisabeteguc kerac, maso haréwéc tecgéyu, lilingéma amayaiguc keñec.

Yohane hicñiyec.

⁵⁷ Wañu bec Elisabetenéh naléya hayu naña meyec. ⁵⁸ Wañu ama momachéra zéma enjeya sac kitichéra ienenj Miñ Kewunéh goiya kunej yanda héimiyec imi nimma iguc momacnec ségiségi wanjgic. ⁵⁹ Ai meme 8 wañu meracac séwi taséya hericbiñ zé hama manjgocyawac qac imi mema Zakaraia zéwijn zé wanjgic. ⁶⁰ Wañu neñgocyanéh qetali énécmima zéyec; Qahac, qara imi Yohane zéwijn. ⁶¹ Zéyu zégic; Ee, sac kitichéccgina sucginaiguc qac imuhuc zémimia méñ ménda keczac. ⁶² Zégic ménda sécgéyu manjgocyanéh méré zémimia wammac zé ninzac? Imuhuc zéma nimma qesinimbiñ zé, méranéh sésécc wammigic. ⁶³ Imuhuc wanjgic inéh hilañej zéma zékalañja niñac wañec. Wañu keñ mehana migic, qara imi Yohane imuhuc oyu, hémma welicégégic. ⁶⁴ Wañu duña kuaya zéma ezelaña momacnec hulacmimia wañu, acac wamma Anutu mepési miyec. ⁶⁵ Wañu ic ama lelec lelec kegcic imi enej ac imi nimma zénéñgina hiriyec. Wañu Yuda baec boña séc haka imuac eminimma kegcic. ⁶⁶ Wañu Miñ Kewuac mérianéh iwaru imuhuc heyec imuac niñac, suruc imi niñgic séc ac imi qeriginaiguc késa kecma yomuhuc zéanjgic; Merac imuhucyanéh yandima ic dimuhucya wammac me?

Zakarianéh bianjac ara zéma Miñ Kewu mepésiyec.

* 1:35: Me Merac mewéséman. Wañu iwac mia Téréya, Anutuac naña zémimu.

67 Wañu mañgocya Zakarianéñ Uña téréyanéñ qeria sécgéyu bñaçac ara yomuhuc zéyec; 68 Anutu i mama hama ic embachéra neñañ doenina meyec. Mepé qepésinina imi neñañ Miñ Kewunina Israelac Anutuac muru hemac. 69 Wañu nonac niñ wamma welen qeqeya Dawidi iwac ama areñhéra neñañ muru añañ titiac ilicya† meyac kumu nénécmiyec. 70 Imi mia baec yomuac nalé hama keñec sura imuaru eñeya ichéra téréya Anutuac tilij tilij ic ionac kuagina mema ackuazéc nénézéyec séciguc 71 hazécnina ionac murunec zéma nimbiri wañ nénécmianzu ionac méragina igucnec metecgé nénécmima añañnina tiyec. 72 Inéñ yanda hécnina goi héihéi wañ énécmimañ zé iniguc sisipac ac téréya zéseliyec imi mia niñqeliyec. 73 Imi mia sisipac ac yandanina Abaraham zéselimiyc imi mia. 74 Bac yandi ménda wamma eñeya mepésimiwiñ niñac hazéc hécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyu, 75 Miñ Kewuac wésiaiguc kecma météré amuma képésic solañ kecma kekecnina séc welen qemiwiñ niñac zéseliyec. 76 Merac gi Eñeña yandawac kua meme ic zégéñgéña wammac. Miñ Kewuac wésiaiguc miha mema kemma iwac héna mézézéñ géwésémañ. 77 Imuhuc wamma añañéñ titiac niniña képésic waiwai igucnec hahaya imi Miñ Kewuac ic embachéra énézéna niñasarimu. 78 Anutuninawac wésé niniñ imi béñzéña, imuac niñac ou kurumén igucnec kaiwe éscénc neñañ muru éréma ha nénécmimac. 79 Mama hama siñi zéma humuac tunumañiguc tatare neñañ measari nénécmima hénanina luaeac hénaiguc qindiniñ nénécmimac. (Zakaraiánéñ imuhuc zéyu tecgéyec.)

80 Wañu merac imi séwiya yandiyu ewa qeria momacnec meseli mimia wañec. Wañu baec kisiaiguc kerecac Israel ic onac-muru wininiyec.

2

Yesuac hicñihicñiya.

1 Nalé imuaru Roma ic* eñeñagina Kaisa Augustonéñ ic embachéra ionac qacgina mema odacmu niñac zézé seli ac oma haiyu eñeya héñgaleñ baera séc kendarec. 2 Wañu ic kewu Kiriniónéñ méra bawu kecma Siria baec yanda imi galeñgéyec. Wañu nalé imuac suraiguc ic embac qac areñgina megic hatac momacñuc wañec. 3 Wañu ic embac ieneñ moczoñ qacgina zégic oénécmimu niñac eñañ taunjina séc liliñgéma kendacñic. 4 Yosefe imi Dawidiac sac kitic igucnec imuac niñ, i

acñu imuhucyanec Galilaia baec Nazarete taun imi waima Yuda baeciguc Dawidiac ama areña yanda qara Betelehem imuaru 5 eñeya qara zéyu omimu niñac inij buña qemimia Maria hériyaguc imi wagiru ekawu ekeñoc. 6 Ekemma kerac Maria merac meme naléya imi wañec. 7 Wañu embac iminéñ naña méréc merac meyec. Wañu ic kian amaiguc iorac ama duñ méñ ménda he érécmiyu, merac imi malekunéñ osoma burumakao wedeyaiguc haiyu heyec.

Rama galeñhéra zéma Anutuac kua meme uñahéra.

8 Wañu nalé imuhucñeñ baec imuhucñeñ rama galeñ tosara baec kisia lulucyaguc imuaru tacyac wamma siñi imuaru ramahéçgina héñgaleñ wamma kecñic. 9 Wañu Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ wininima hosucñinu nañu Miñ Kewuac edamuyanéñ asac mararañ éscénc hoturu énécmiyu bac yandi yandi kunéñ yanda wañgic. 10 Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc énézéyec; Bacgina ménda yandiyu. Ninzu, ni ségiségiac buña suruc hiabia onac muru zéau énécmizua. Wañu ac yomi baec séc ic embac moczoñ eñañ buña wammac. 11 Erac Dawidiac ama areña yandaiguc añañéñ titi miñina hicñi énécmizac. Imi mia Miñ Kewu Kristo. 12 Ini kemma burumakao wedeyaiguc merac sacsac méñ malekunéñ oso osoya hezac imi mihiçñimu. Wañu haka iminéñ ac imuac asé kiwiya wañ énécmimac. 13 Imuhuc zéyu imuaru kurumén miñina kua meme uña tun yandanéñ kua meme uña iwac muru élanzañnec wininima Miñ Kewu mepésima yomuhuc zégic; 14 Ou kuruméniguc Miñ Kewuac muru mepé qepési hezac. Wañu you baeciguc, ic embac Anutunéñ inicsoroc wanzac ionac muru luae hezac.

15 Imuhuc zémaguc kua meme uña ieneñ wai énécmima kuruméniguc eñgic. Wañu nalé imuaru rama galeñ ieneñ eñaoc yomuhuc eminiñgic; Betelehem ama areñaiguc haka méñ hicñiyu Miñ Kewunéñ zéau nénécmizac, kemma hénni. 16 Imuhuc zéma foc foc kemma Maria, Yosefe zéma merac sac burumakao wedeiguc heyec imi mihiçñi énécmigic. 17 Wañu inicma ackuazéc merac iwac niñac zéyu niñgic imi zésaigic keñu nindacñic. 18 Wañu ic embac suruc imi niñgic séc haka rama galeñnéñ énézéçic imuac nimma welicgéçic. 19 Wañu Maria eñeyaoc imi haka imi moczoñ qerianéñ doñgé nimma kerec. 20 Rama galeñ ieneñ ac zéyu niñgic imuac séc hicñi énécmiyu héla hémma niñgic imuac niñac Anutu mepésima edamuyawac zéhiarumima liliñgéma keñgic.

† 1:69: Héna imi kucya. * 2:1: Girik aciguc; Kaisa.

Yesu wagicma ocmuñ téryaiguc eñoc.

²¹ Wañu séwi tasé hericheric meméac naléya ai mémé 8 hahéiyu qara Yesu zémíyoc. Wañu qac imi merac imuac hériyaguc ménda wanunec kua mémé unanéñ zémíyec imi mia.

²² Wañu Moseac héna ac heyec séciguc météré amuma kegcic naléya sécgéyu, ieren merac imi wagicma Miñ Kewuac buña qemiwic zéma Yerusalem ekeñoc. ²³ Imi mia Miñ Kewuac héna aciguc yomuhuc ooyawac heyec imi tohoma imuhuc wanoc; Embac méñnéñ héri haima merac ic méréc mérérawac memac séc, Miñ Kewuac buña térya qemimu.* ²⁴ Wañu Miñ Kewuac héna aciguc zézéya heyecac hezac imuac séc kembo susuc éréhéc me kembo nei sac qelia éréhéc^o mulu manañ omíwíc zéma ekeñoc.

²⁵ Wañu Yerusalem imuhucgeñ ic méñ kerec, qara imi Simeon. Ic imi ic solañ qañu Anutuac ewa siñsiñ wammanec kecañec. Wañu Israel ionac héibélac qéibélac niñac mambéc keru, Uña Téryanéñ i guc kecañec. ²⁶ Wañu Uña téryanéñ i ménda humuyunec Miñ Kewuac Kristo hícñiyu hémmac zéma zéauyu niñec. ²⁷ Wañu ic imi Ujanéñ liliñgémíyu ocmuñ téryaiguc eñec. Eñu imuaru mia merac Yesu iwac neñgoc mañgocya ieren merac imuac niñac wamma héna acac haka tohoma éreyoc. ²⁸ Éréyic Simeonnéñ merac imi wagicma tétécgéma namma yomuhuc zéma Miñ Kewuac mepésíyec; ²⁹ (29a) Miñ Kewuna, gi deguc welen qeçe icga ni ackuazécgá nénézec séciguc ³⁰ nena kic éréhécnanéñ angéñ titiga hénzua, (29b) imuac niñac, deguc hia waina luaeiguc guac hamañ. ³¹ Anggér titiga imi baec séc ic embac neñañ kicninaiguc nénézéna hénziñ. ³² Merac yominéñ ic enia ionac muru héníaga zéau énécmiawac asacmarañ wanzac. Wañu guac Israel nonac edamunina wanzac. ³³ Imuhuc zéyu Yosefe zéma neñgocya ieren merac iwac niñac zézéya wanec ac imuac mia welicgéyoc. ³⁴ Wañu Simeonnéñ mozoc ac zéénécmima neñgocya yomuhuc ézéyec; Héna, merac yomi Israel sucninaiguc ic embac sasalanéñ yacmu me mama unumac niñac Anutunéñ kumuyu asé kiwi éséc nec nañu, hazéc ac wammimuc niñu hezac. ³⁵ (Imuhuc wanñic sounéñ genña ewa qeriga nézéngegmac tanec wammac.) Wañu inéñ ic embac sasala ionac ewa qeriginaiguc niniñgina hezac imi usuya auyu hémma nindacmu.

³⁶ Wañu ama yanda imuaru Anutuac kua mémé embac méñnéñ hezac yanda

wamma kerec. Qara imi Ana. Inéñ Banuelac bérara, wañu Aseriac areñ iguc nec. Inéñ icya mema yawuñ 7 imuac séc eu-yaguc keroc. ³⁷ Wañu euya humuyu malé wamma keru yawuñ 84 wanec.† Inéñ nalé séc ocmuñ térya ménda waima siñi kaiwe séc nene zíkima zéwelec wamma Anutu mepésima kecañec. ³⁸ Wañu nalé imuaru embac iminéñ éréma Anutuac ewa hia ac ézéyec. Ézéma ic embac tosará Anutunéñ Yerusalem ic embac doegina memac niñac mambécma kegcic imi onac muru merac iwac hénia zéasari énécmíyu nindacñic.

Yesuguc Nazarete ama areñaguc liliñgéma keñgic.

³⁹ Yosefe zéma Maria ieren Miñ Kewuac héna ac tohoma ai imi moczoñ meyc tecgédaru, Galilaia baeciguc liliñgéma mekemma ekañ taunñina Nazarete keñoc. ⁴⁰ Wañu Merac imi séwiya yandiyu meseli mimia wañu niñtegic qinñtegíyanéñ sécgémíyec. Wañu Anutuac goi héhíéanéñ iwaru hemíyec.

Merac Yesu ocmuñ qeriaiguc eñec.

⁴¹ Wañu Yesuac neñgoc mañgocya ieren imi yawuñ séc nagu sacyaguc ogicogira imuac kendonja ducñiyu, Yerusalem ekeñañoc. ⁴² Wañu keñkecma Yesuac yawuñ 12 wanec nalé imuaru imuhucyanec kendonj imuac hakaya tohoma Yerusalem ekeñic. ⁴³ Ekemna ai mémé sécya kegcic tecgédaru liliñgéma ama areña yandagiraiguc mekeñoc. Wañu merac Yesu inéñ Yerusalemiguc waima kerec. Wañu Yosefe zéma neñgocya ieren imi ménda niñtegiroc. ⁴⁴ Imuac niñ ic kianañ sugginaiguc kenzac zéma nimma héna imi ai mémé momacgucac séc kemma sac taséhécgira zéma alahécgira ionac sugginaiguc horoc. ⁴⁵ Wañu ménda mi-hicñjima mihiñjiwi zé hocmanec Yerusalem ekeñoc. ⁴⁶ Imuhuc hocma kerac ai mémé haréwéc tecgéyuguc ocmuñ téryaiguc emma imuaru mia mihiñjiyoc. Mihiñjima héñic héna acac kiwi ic ionac sugginaiguc tacma acgina nimma qesiénécmima tarec. ⁴⁷ Wañu iwac ara niñgic séc niñ asac asaria niñac zéma zéqesiqesi ginawac hía énézéyu nimma welicgéyic. ⁴⁸ Wañu neñgoc mañgocya ieren imi hémma auriyoc. Wañu neñgocyanéñ yomuhuc ézéyec; Nañna, gi némac niñac haka imuhucya wañ nérécmizan? Niricna, mañgocya zéma ni nekawu kunéñ yanda niñyewérima hocgémma kecñic. ⁴⁹ Imuhuc zéyu Yesunéñ ac bakia yomuhuc melen érécmíyec; Iri némac niñac ni hoc nénzaoc? Ni Mañgocnawac amaiguc kecmañac hezac

* 2:23: Mmh 13:2, 12 † 2:24: Lew 12:8 † 2:37: Kiwi tosarraiguc; yawuñ 84 imuac séc malé wamma kerec.

hénia imi ménda niñtegiroc? ⁵⁰ Imuhuc zéyec, néñ ieren ac érézézec imuac hénia imi ménda niñsariyoc. ⁵¹ Wañu Yesunéñ yacma iriguc mekemma Nazarete ama arenaiçuc hagic. Hama imuaru acgira tohoma kerec. Wañu nençocyanéñ Yesuac ara imi moczon qerianéñ eeya héima késakerec. ⁵² Yesu imi niniña zéma séwiya yandiyu, Anutu zéma ic embac ienen hémma héñsorocçic.

3

Yesuac hénia meme ic Yohane.

¹ Ic kewu enençagina Kaisa Tiberionéñ Roma galençéma keru yawuñ 15 wañec. Wañu nalé imuaru Pontio Pilatonéñ Yuda baec galen keru, Herodenéñ Galilaia baec galen kerec. Wañu munia Filiponéñ Iturea zéma Trakoniti baec galen kerec. Wañu Lisanianéñ Abilene baec galen kerec. ² Wañu nalé imuaru Hanasi zéma Kayafa ieren hofac oo ic kiwa keroc. Wañu nalé imuaru Anutuac actuazéç méñnéñ baec zéléñaiguc Zakariawac naña Yohane iwac muru mayec. ³ Mayu Yohanenéñ Yodan doku téfara néwéc néwéc ama séc hama kéréscigina qahac wammacac niñ ewa qeri melen melenac doku naec imuac hénia zéau énécmiyec. ⁴ Anutuac tilin tilin ic Yesaiawac kiwiiguc yomuhuc oyecac hezac; Baec zéléñaiguc ic méñnéñ qaru ac ewaya yomuhuc hicñizac; Miñ Kewuac hénia héimindiñ wañçicguc. Iwac niñ wamma hénaya mindiñçic didiña wañu. ⁵ Baec wéñwéngia séc tiligi érédaru. Baec boña zéma baec héñgeñ héñgeña imi moczon madaru. Wañu hénia kuken kuha imi didiña wandaru, wañu hénia enen mamaya imi solañ wandaru. ⁶ Wañu baec ic embac momac yanda Anutuac ançéñ titi imi hémmu.*

⁷ Yohanenéñ ic embac tuñ yandanéñ doku naec énécmimac niñac harégic, inicma yomuhuc énézézec; Qaté mokolen ionac qelihéçgina Anutuac qeri geric hahaya imuacnec néñgacmu niñac méréñéñ goro ac wañ énécmiyec? ⁸ Néñgacmuac séc qahac imuac, ewa qerigina melemma héla imuac séc haimu. Imuhuc ménda wamma ewa qeriginanéñ Abaraham imi nenan yandanina imuhuc ménda zému. Ni énézéwa niñçic, Anutunéñ hoc yomuac zéyu melen dacma Abarahamac qelihéra hia wandacmu. ⁹ Bec ic héniaiguc naka haiyu hezac. Imuac ic méñac méñ héla hiabia ménda haihaiya imi, héima geric bélançiguc giliyu hiñçacdacmac. ¹⁰ Imuhuc zéyu, ic tuñ enen qesima zéçic; Imuhuc zéna duña nenen dimuhuc wañniçuc séççémac? ¹¹ Zéçic yomuhuc melemma

énézézec; Ic méñ malekuya éréhéç késama keczac inéñ méndémma ic méñ malekuya qahac keczac iwac méñ mimac. Wañu nenyagucnéñ imuhucyanec wañ énécmimac. ¹² Takis meme enen acguc doku naec énécmimac niñac hama zéçic; Kiwi ic nini dimuhuc wambiñ? ¹³ Zéçic zéyec; Ini soukiwa, qaté zézéya imi ménda ogicma memu. ¹⁴ Téñgiñ ic enen imuhucyanec haréma zéçic; Wañu nini dimuhuc wambiñ? Zéçic yomuhuc énézézec; Ini ic ménda tericgé énécmima iwawaigina ménda onogicma héipuc ac ikora ménda zéma maso séc ai bonçina imuac niñçic séççémac.

¹⁵ Wañu icya icya Kristoac mambéc kecma ewa qeriginanéñ Yohaneac nimma ic imi Kristo* gezan zéma niñgumbi niñgun wañançic. ¹⁶ Wañu Yohanenéñ acgina kitiwa melemma ic embac momac yanda yomuhuc énézézec; Ni dokunéñ naec énécmianzua, néñ ic méñ ni nogicma kuc yanda kesa keczac iminéñ hamac. Nidac imuhucyanéñ iwac hénia usuyawac hésiya imi hulacmañac séc qahac. Inéñ mia Uña Téréya zéma geric bélançanéñ kéréscigina zuac énécmimac. ¹⁷ Inéñ mériaiguc sarac yanda késama keczac. Wañu sombenja imi moczon usuñ hereracçéma héla gocmia imi qutulançéma hofiaiguc haidacmac. Imuhuc wamma inéñ gorosona imi geric bélanja méwécçéwiñac séc qahac imuaru giliyu zemac. ¹⁸ Inéñ toroçema ac sasala imuhucya imuhucya énézéma qerigina meseli énécmima buña suruc hiabia imi ic embac zéau énécmiyec. ¹⁹ Wañu nalé imuaru baec galen Herodenéñ muniawac iniña Herodia meyc. Wañu imi sac qahac, haka biria hénia hénia momacnec wañec. Imuac niñac, Yohanenéñ ac geriwaguc zémiyu niñec. ²⁰ Nimma toroçema haka biria méñ wamma Yohane késama hésa amaiguc oporec.

Yohanenéñ Yesu doku naec haka wammiyec.

²¹ Hésa amaiguc ménda kerecneç Yohanenéñ ic embac moczon doku naec énécmiyec, Yesu imuhucyanec iwac muru hayu, doku naecmiyec. Naecmiyu zéwelecma naju imuarunec kurumen naguya ançéyec. ²² Ançéyu Uña Téréyanéñ kemo ni éscéneç héiyaguc mama iwac qahu mayu kurumen igucnec ewa méñ yomuhuc mayec; Gi nena nañ sorocna ni guac niñ séçiségi wañanzua.

²³ Wañu Yesunéñ yawuña 30 imuac séc wañu aiya hénima meyc. Wañu ic embac ienen iwac niñçic Yosefeac naña wañec. Wañu Yosefeac mançocya imi Eli. ²⁴ Eliac mançocya Matata, Matataac

* 3:6: Yes 40:3-5 * 3:15: Me Mesia.

manḡocya Lewi, Lewiac manḡocya Melki, Melkiac manḡocya Yannai, Yannaiac manḡocya Yosefe, ²⁵ Yosefeac manḡocya Matadia, Matatiawac manḡocya Amosi, Amosiac manḡocya Nahum, Nahumac manḡocya Esili, Esiliac manḡocya Nanḡai, ²⁶ Nanḡaiac manḡocya Maati, Maatiac manḡocya Matadia, Matatiawac manḡocya Semein, Semeinac manḡocya Yosek, Yosekac manḡocya Yoda, ²⁷ Yodawac manḡocya Yoanan, Yoananac manḡocya Resa, Resawac manḡocya ʒorobabel, ʒorobabelac manḡocya Salatiel, Salatielac manḡocya Neri, ²⁸ Neriac manḡocya Melki, Melkiac manḡocya Adi, Adiac manḡocya Kosam, Kosamac manḡocya Elmadam, Elmadamac manḡocya Eri, ²⁹ Eriac manḡocya Yesua,† Yesuawac manḡocya Elieʒere, Elieʒereac manḡocya Yorim, Yorimac manḡocya Matata, Matatawac manḡocya Lewi. ³⁰ Lewiac manḡocya Simeon, Simeonac manḡocya Yuda, Yudawac manḡocya Yosefe, Yosefeac manḡocya Yonam, Yonamac manḡocya Eliakim, ³¹ Eliakimac manḡocya Melea, Meleawac manḡocya Menna, Mennawac manḡocya Matata, Matadawac manḡocya Natan, Natanac manḡocya Dawidi, ³² Dawidiac manḡocya Yesi, Yesaiac manḡocya Obedi, Obedac manḡocya Boasi, Boasiac manḡocya Salmon, Salmonac manḡocya Nason, ³³ Nasonac manḡocya Aminadap, Aminadapac manḡocya Adimin, Adiminac manḡocya Arini, Ariniac manḡocya Hesiron, Hesironac manḡocya Feresi, Feresiac manḡocya Yuda, ³⁴ Yudawac manḡocya Yakobo, Yakopac manḡocya Isaka, Isakawac manḡocya Abaraham, Abarahamac manḡocya Tara, Tarawac manḡocya Nahori, ³⁵ Nahoriac manḡocya Serugu, Serukac manḡocya Ragau, Ragauac manḡocya Pelek, Pelek iwac manḡocya Eberi, Eberiac manḡocya Sala, ³⁶ Selawac manḡocya Kainan, Kainanwac manḡocya Arafaksat, Arafaksatac manḡocya Sem, Sem wac manḡocya Noa, Noawac manḡocya Lamek, ³⁷ Lamekac manḡocya Metusela, Metuselalac manḡocya Enoko, Enokoac manḡocya Yaret, Yaretac manḡocya Mahalale, Mahalaleac manḡocya Kainan, ³⁸ Kainamac manḡocya Enosi, Enosiac manḡocya Set, Setac manḡocya Adam, Adamwac manḡocya Anutu,

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Wanju Uḡa Téréyanéh Yesu sécǵémiyu, Yodan doku igucnec lilingéma hama baec kisiaiguc sinji kaiwe 40 keru, Uḡa Téréyanéh wagiru kenḡa wanoc. ² Wanju ai meme 40 imuac séc Biria miḡinanéh ala batuc wammiyec. Wanju iwawai méḡ ménda nema keru nalé imi mocʒonǵ tecǵéyu yaka niḡ humuyec. ³ Yaka niḡac humuma keru, Biria miḡinanéh hama ézéyec; Gi Anutuac Nanḡa wanʒanǵiguc zéna hoc yominéh melemma nene wanju. ⁴ ʒéyu melemma zéyec; Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Ic méḡnéh séwíac nene sac nema ménda kecancac.* ⁵ Imuhuc melerju Biria miḡinanéh Yesu wagicma ou emma héḡgalej ama arenḡa yanda baec séc hema kecancac imi mocʒonǵ focnec ézéyu héndarec. ⁶ Wanju ézéma yomuhuc zéyec; Iwawai mocʒonǵ yanda imuac kuc buḡa yanda zéma edamuya imi neḡ guac waigémmanǵ zé wanʒua. Imi mia nuac méranaiḡiguc haihaiya imuac neḡ méḡac méḡ mimanǵ zé hia mimanǵac séc. ⁷ Imuac gi simiḡ héima mepési némbésémanǵiguc iwawai imi mocʒonǵ guac buḡa wandacnac.

⁸ Imuhuc ʒéyu Yesunéh melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Miḡ Kewu Anutuga mepésima iwacnec sac welenǵ qemiwésémanǵ.* ⁹ Imuhuc ʒéyu Biria miḡinanéh i munḡuc wagicma Yerusalem kenoc. Kemma ama téréya imuac witiyaiguc ou oporu nanju yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac Nanḡa wanʒanǵiguc yomuarunec luma emu hiḡcabcésémanǵ. ¹⁰ ʒéyu zéyec; Ac méḡ yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéh guac wamma galengé gémmu niḡac kua meme unḡahéra énézémac. ¹¹ Wanju kua meme unḡa enej gi ménda mama gumac niḡac méraginanéh lolonǵéma gépésigic hénaǵa hocnéh ménda héimac.* ¹² Imuhuc ʒéyu Yesunéh munḡuc melemma zéyec; Yomuhuc ooyawac hezac; Miḡ Kewu guac Anutuga ménda batucǵé miwésémanǵ.* ¹³ Imuhuc ʒéyu Biria miḡinanéh manam batuc ai imi metecǵéma waimima kemma nalé méḡac mambéc kerec.

Yesunéh Galilaia baeciguc welenǵ qeéncmima ai hénimameyec.

¹⁴ Wanju Yesunéh Uḡa Téréyawac kuciguc Galilaia baeciguc lilingéma kenju iwac surucya imi ama lelec lelec tacma kenec séc saima kendarec. ¹⁵ Wanju Yesu eneyaooc tocgotocgo amaya amaya emma ackuazéc ku énécmiyu ic embac momac yanda ienenǵ mepésimigic.

¹⁶ Wanju Yesunéh Nazarete ama arenḡaiguc kereḡec. Inéh ama arenḡa yanda imuaru mia yandiyec. Wanju

† 3:29: Sisipac ac wahalaiguc Yesua zéma sisipac ac qelioiguc Yesu imi Hebirairo ac zéma Girik aciguc momacguc, néḡ Nei ac me ʒipilalec ac méndacma ooyawac heyu ekac ekac wanʒac. * 4:4: Hén 8:3 * 4:8: Hén 6:13 * 4:11:

Leg 91:1, 12 * 4:12: Hén 6:16

Sabata nalé méñju haka wanñac ésecnec togotocgo amaiguc emma kiwi téréya olommanñ zé nanñec. ¹⁷ Anutuac tilinñ tilinñ ic Yesaiawac kiwi limbi limbina miyu hutuma kiwi ooya yomuhuc mihicñiyec; ¹⁸ Ic maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énezémanñ ninñac Anutuac Uña téréyanéñ ni halécñéñ naecnémma météré néñec. Wanñu hésa ic ionac ziki sipacgina metecgé énécmima kichilic ionac kichihli meénécmima welenñ qeqe ic ionac yéwérigina metecgé énécmimanñ ninñac inéñ ni méli néñec. ¹⁹ Wanñu Minñ Kewuac goi héihéi yanda imuac yawuña hazac zéma zéau énécmimanñ ninñac méli néñec.* ²⁰ Imuhuc olommaguc kiwi imi limbima imuac galeña mima mama tarec. Taru tosara togotocgo ama imuac qeriaiguc tacgic ienenñ hénsosoligic. ²¹ Wanñu Yesunéñ hénima ac yomuhuc énezéyec; Deguc kiwi ooya olomba gezacginanéñ ninñic imi hélaguc wanñac. ²² Ienenñ moczonñ héipuc ac zémima kuaya igucnec ackua zéc hiabia zéhicñiyu nimma welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefac nanñ ménda wanñac? ²³ Wanñu Yesunéñ énezéyec; Ninñtegic qinñtegic ac méñ yomuhuc hezac; Meñhiariu ic gi geñgac séwiga meñhiaruna. Ini imi ac imi mema tinduc yomuhuc nézému; Kafanaum amaiguc kiwi mena surucga zégic ninñ. Wanñu haka imuhucya you geñga taunñaguc mena héñni. ²⁴ Imuhuc zéma toroqema yomuhuc zéyec; Hélacnec énezéwa ninñic, Anutuac tilinñ tilinñ ic méñac méñ enéya taunñaguc imi zézé ségiségi wammimia méñ ménda hezac. ²⁵ Hélacnec énezéwa ninñic, Elia kerec imuaru yawuñ haréwéc zéma maso 6 séc kurumenñ zikiyu, baec séc béti yanda hicñiyec. Wanñu nalé imuaru Israel baec yandaiguc embac malé sasala kegcic. ²⁶ Wanñu Anutunéñ Elia imi méñac méñ ménda mélimiyec, néñ Sidon baec Sarepta ama arenñ yandaiguc embac malé méñ kerec iwac sac mélimiyu kenñec. ²⁷ Wanñu Anutuac tilinñ tilinñ ic Elisa kerec nalé imuaru Israel baec yandaiguc ic wizi warihaguc sasala kegcic, néñ sugñinaiguc méñac méñ ménda meñhiaryec, néñ Siria ic Naman sac meñhiaryec. ²⁸ Imuhuc zéyu togotocgo amaiguc tunñaguc tacgic enéñ ac imi ninñic qeri biricñéñ sécgé énécmiyec. ²⁹ Wanñu ienenñ yacma taunñ heyec baec imuac tetecgiaiguc sia yanda nanñec imuaru Yesu nanñgégic hinñgacmac ninñ nesimima taunñ imuac séñganñegñiguc héréma kenñic. ³⁰ Wanñu inéñ sugñinaiguc qeric énécmima kenñec.

Yesunéñ Kuwic méñ nesiyu éréma kenñec.

³¹ Wanñu Yesunéñ Galilaia baec Kafanaum ama arenñ yandaiguc mama hama imuaru Sabata naléiguc ackua zéc ku énécmima kerec. ³² Wanñu ninñic ara imi qac bunñayaguc wanñu welicgéic. ³³ Wanñu togotocgo ama imuaru ic méñ kuwic zapí qeqeyaguc* méñnéñ tacma qac geñgelanñgéma qarec. ³⁴ Aa, Nazarete Yesu gi zéma nini imi nenñac nenñac. Wanñu gi mebirí nénécmimanñ zé hazanñ? Ni ninñua gi méré, gi imi Anutu arunec Téréya. ³⁵ Imuhuc zéyu Yesunéñ qetalimima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma mana. Imuhuc zéyu kuwic iminéñ ic imi ic tunñ imuac sugñinaiguc hérékenñ héréha wammima éréyu ic iminéñ mama qeyec, néñ séwiya méñ ménda biriyec. ³⁶ Wanñu haka imi hémma ic embac moczonñ welicgéma eminimma zégic; Ackua zéc imi dimuhucya! Kuc bunñ zéma kuc yandayaguc! Kuwic zapí qeqeya ézéyu ara tohoma érezac! ³⁷ Wanñu Yesuac surucya imi ama arenñ lelec lelec hezac séc saima kendarec.

Yesunéñ ic embac hafignaguc sasala meñhiaru énécmiyec.

³⁸ Wanñu Yesunéñ yacma togotocgo ama imuacnec mama kemma Simonac amaiguc enñec. Enñ Simonac howuhaya imi séwi geric yandanéñ késayu heyu, ic embac enéñ iwac ninñ wamma Yesu welecñigic. ³⁹ Welecñic Yesunéñ hosuraiguc namma séwi geric imi qetalimima zéyec. Zéyu hafi imi waimiyu embac iminéñ nalé sosola qahac yacma welenñ qeénécmiyec. ⁴⁰ Kaiwe hinñgacmanñ zé wanñu ic embac ienenñ ic tosara hafigna hénia hénia zéma zepaginaguc imi onagicma harégic. Wanñu harégic séc Yesunéñ méria hai énécmima meñhiaru énécmiyec. ⁴¹ Wanñu uña birianéñ momacnec ic embac sasala ionarunec éréma qacma zégic; Gi imi Anutuac Nanñ. Imuhuc zégic uña biria ienenñ Yesu imi Kristo wanñac hénia imi ninñic imuac ninñac Yesunéñ qetali énécmima ac ménda zému ninñac neunñ héiénécmiyec.

⁴² Wanñu ama gianñiyu Yesunéñ séñganñenñ mama baec kisia méñ hétéñ qahac imuaru kemma tackeru, ic tunñ enéñ hocma mihicñjima ménda wai énécmima kemmac ninñac zéqetali wammigic. ⁴³ Imuhuc wanñic Yesunéñ yomuhuc énezéyec; Ama yanda tosara imuac ic embac ionac imuhucyanec Anutuac héñgaleñ ama arenñ yandawac bunñ suruc hiabia imi énezémanñac hezac. Ni imi ai imuac mia méli néñju mayi. ⁴⁴ Imuhuc zéma

* **4:19:** Yes 61:1-2 * **4:33:** Girik ic ionac ninñinaiguc uña imuhucya imi ewa soho, hafi tosara, zéma ziki sipac ai imuhucya mihicñi énécmima ic mebirí énécmianñec. Kembana 36 imuaru acguc ac imi hezac. † **4:44:** Yuda ic ionac baec; kiwi méranéñ ooya tosaraiguc Galilaia.

kemma Yuda baeciguc† tocgotocgo amaya amayaiguc ackuažéc énéžéyec.

5

Yesunéh hénima ai ichéra énépésiyec.

¹ Yesunéh Genesarete zékéh yanda* giŋgiŋaiguc nanjkeru tuŋ yandanéh Anutuac ackuažéc nimbiŋ zé héfacgé amuma hosuraiguc lelegé migic. ² Waŋu Yesunéh héŋu zékéh giŋgiŋa imuaru zéic komora éréhéć taroc. Taric lambéc héréhéré ic ieneŋ imuacnec mama ufcigina zuacma kecgic. ³ Waŋu Yesunéh zéic méŋiguc eŋec. Waŋu zéic imi ic méŋ qara Simon iwac zéic. Yesunéh Simon éžéyu zéic imi nanjéyu élélahunec† komora dokuguc mekemma taru imuaru tacma tuŋ yanda imi ku énécmiyec. ⁴ Kuénécmiyu tecgéyu Simon yomuhuc éžéyec; Gi doku hiŋgac hiŋgaraiguc kemma ufciga haima lambéc héréna. ⁵ Žéyu Simonnéŋ melemma zéyec; Kiwi ic niŋi sinjyaiguc ai yanda meni ama gianjzac, néŋ méŋ ménda mihicŋizij. Waŋu žézar imuac hiŋgac ufcina moczoŋ muŋguc haiwa hiŋgacdamu. ⁶ Imuhuc žéma Yesu zéyec séc wamma lambéc sasala yanda héréyu ufcigina hénima tegirec. ⁷ Waŋu alahécgina zéic méŋiguc kecgic eneŋ hama méra énécmimu niŋac méra kaec ku énécmima welec énécmigic. Waŋu ieneŋ hama zéic éréhéćnec tigic kuagira qeyu zéic éréhéć imi doku qeriaiguc hiŋgacbi zé waŋoc. ⁸ Waŋu Simon Peteronéh haka imi hémma Yesuac simiŋa igucgeŋ siggéma yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu ni imi kápécic ic, imuac wainémma kembésémaŋ. ⁹ Imi mia eŋeya žéma ic tosarai i guc kecgic eneŋ moczoŋ lambéc hérégic imi hémma welicgéćic hénia imuac niŋ imuhuc zéyec. ¹⁰ Waŋu Žebedaioac nanjhéřera Simonac ai momac Yakobo žéma Yohane imuhucyanec welicgéćoc.

Waŋu Yesunéh Simon yomuhuc éžéyec; Žénéŋga ménda hiriyu, kecma gi ic embac énépésiwésémaŋ. ¹¹ Waŋu ieneŋ zéic héréna élélahu‡ haima iwawai moczoŋ imuaru waidacma Yesu méndacma keŋgic.

Yesunéh ic méŋ wizi selia warihaguc mehiaruyec.

¹² Yesunéh ama areŋa yanda méŋiguc kerec. Keru ic méŋ wizi seli séwiya§ sécgémiyu kerec inéŋ Yesu hémma siggéma welecma zéyec; Miŋ Kewu, nuac ewa singa hegéŋu ni hia mesolaŋi némbésémaŋac séc. ¹³ Žéyu Yesunéh méria suluma osimima yomuhuc zéyec; Ni imuac wanžua, solaŋa wanna. Imuhuc žéyu wiziya imi

bec qahac waŋec. ¹⁴ Waŋu Yesunéh ic imi neuŋ héimima yomuhuc éžéyec; Ic méŋac méŋ ménda zéwésémaŋ, néŋ kemma hofac oo ic séwiŋa éžéna hémma solaŋa wanžar imi héŋu Mosenéh žéyec séc Anutuac buŋa haina ogéŋu haka iminéh héipuc waŋ énécmiyu niŋžéŋgému. ¹⁵ Waŋu Yesuac qac buŋanéŋ muŋguc yanda saima keŋu ackuažéćya nimma hafigina mehiaru énécmimac niŋ ic embac tuŋaguc sasala tocgéma hamanec hagic. ¹⁶ Waŋu Yesunéh elinŋé amuma eŋeyanec baec kisiaiguc kemma zéwelerec.

Yesunéh ic puriŋ méŋ mehiarumiyec.

¹⁷ Kaiwe méŋu Yesunéh ic embac ac ku énécmimanec nanju Galilaia ama areŋa areŋa žéma Yuda baec žéma Yerusalemnec Farisaio ic žéma hénia acac kiwi ic eneŋ hama momacnec tacgic, Anutuac haŋi mehihiaruac kuhanéh iwaru hemiyec. ¹⁸ Waŋu ic tosaraneŋ ic puriŋ méŋ sasaŋguc huama hama Yesuac wésiaiguc haiwiŋ zé wagicma embiŋ zé waŋgic. ¹⁹ Néŋ tuŋ yanda tacma hénaya hézicgéćic titiŋa qahac waŋec. Imuac ama qahaiguc emma ama bauya augic kifaŋa hicŋiyu ic puriŋa imi sasaŋguc ic embac sugcinaiguc Yesuac wésiaiguc haigic hiŋgarec. ²⁰ Yesunéh ionac niŋžéŋ niŋžéŋgina imi hémma yomuhuc éžéyec; Ic ala guac kápécicga waiwaiya wanžac. ²¹ Imuhuc žéyu hénia acac kiwi ic žéma Farisaio ic eneŋ qeriganéh yomuhuc niŋgic; Ic yomi mérénéŋ Anutu žébiri qébiri wammima imuhuc žézac? Baec ic méŋnéŋ méŋ neŋaŋ kápécicnina aumacac séc qahac! Imi mia Anutunéh sac wammacac séc. ²² Imuhuc eminiŋgic Yesunéh imi niŋtegićma melemma zéyec; Ini qeriginaiguc némac ac eminiŋzu? ²³ Ic hénia méria humumia éžémaŋ žéma ac diminéh efefia wammac? Kápécicga waizua iminéh efefia me yacma hehega mema kembésémaŋ imi? ²⁴ Icac Naŋa ni imi baeciguc kápécicnina wai énéć mimiawac kuc buŋana henénžac imi héŋtegićmu. Imuhuc žéma ic hénia méria humumia i yomuhuc éžéyec; Ni géžéžua, yacma sasaŋga mema amagaiguc kembésémaŋ. ²⁵ Imuhuc žéyu ic imi zélandac kicginaiguc yacma iwawai heaŋec imi mema Anutu mepésima eŋeya amaiguc liliŋgéma keŋec. ²⁶ Keŋu ic embac moczoŋ kileŋ yanda welicgéćma Anutu mepésigic. Waŋu žénéŋgina hiriyu zéćic; Deguc niŋi haka méréra hénžin.

Yesunéh Lewi qaru méndacmiyec.

* 5:1: Imi mia, Galilaia konduj. † 5:3: Baec igucnec.

‡ 5:11: Girik aciguc; baeciguc. § 5:12: Girik aciguc

séwi wizi hénia hénia imuac lepra žéaŋgic.

** 5:27: Mataio žémimia.

²⁷ Imuac andiaiguc Yesunéj hingacma kemma hénu takis meme ic méj qara Lewi** inéj ai amayaiguc taru hama ni méndac néna zéma ézéyec. ²⁸ Zéyu inéj yacma iwawai moczoj andé qedacma méndac miyec. ²⁹ Lewinéj Yesuac eeya héima amayaiguc aria yanda waju takis meme ic tosara zéma ic embac sasala tosara momacnec hama nene newij zé tacgic. ³⁰ Waju Farisaio ic zéma ionac kiwi oo ic enéj Yesuac tohotoho ichéra njidic njuduc ac waj énécmima zégic; Ini dimuhuc takis meme ic zéma képésic ic iniguc nene doku nema taczu? ³¹ Zégic Yesunéj melemma zéyec; Ic hafigina qahac ienéj dokta nijac ménda wananzu, néj hafiginaguc ienéj mia imuac wananzu. ³² Ni mia ic solanja unurumanj zéma ménda mayi, néj biria meme ic ewa qerigina melemmu nijac unurumanj zé mayi.

Nene waima zéwelecwecwec imuac ara.

³³ Imuhuc zéyu ienéj Yesu yomuhuc ézégic; Yohaneac tohotoho ichéra ienéj hatac sasala nene zikima zéwelecanzu. Waju Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina imi imuhucyanec wananzu. Waju guac tohotoho ichécgina imi enéj nalé séc nene doku neanzu. ³⁴ Zégic Yesunéj melemma énézéyec; Ic qanj tosara ic méj embac memanj zé wanzac i guc kecziuguc nene zikima zéwelec ai memu nijac hia énézémuac séc me? ³⁵ Imi qahac, néj kecma nalé imi ducnjyu euya imi wagicma kenjic qahac wanuguc nalé imuaru mia nene zikima zéwelecma.

³⁶ Imuhuc zéma toro qema séséc ac yomuhuc zéma énézéyec; Méjnénj méj maleku qelia mericma maleku wahalaiguc ménda qotoanzac. Imuhuc wammaciguc maleku qelia imi mebirimac, néj susuria qelia imi maleku wahalaiguc haimac imi, séc ménda héimac. ³⁷ Waju méjnénj méj wainj doku qelia waj séwélanénj gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wammaciguc wainj qelianénj melemma wainj selia wammanj zé wéséséya mihicnjima gésé imi épépéngéyu tegiru wainj imi mama biriyu, gésé imi momacnec biridacmac. ³⁸ Imuac wainj doku qelia imi gésé qeliaiguc timacac hezac. ³⁹ Wainj imi nalé horua heheyawac wainj qacguc zéanzac imuac nijac méjnénj waj wahala kuhaguc imi nemaguc wainj qelia kuha qahac méj nijac ménda wananzac.

6

Sabata nalé mijina Yesu.

¹ Sabata nalé méru Yesunéj padi ai namungina igucnec qericma kenjec. Kenju

tohotoho ichéra ienéj méndacma kemma padi héla momac momac kuma mema méraginanénj asasangéma negic. ² Imuhuc wanjic Farisaio ic tosara enéj yomuhuc zégic; Némac nij haka Sabata naléyaiguc ménda wawaja imuhucya wanzu? ³ Zégic Yesunéj acgina melemma zéyec; Ini Dawidi zéma ichéra ienéj yaka nij humugic nalé imuaru, néma haka wanec imi ménda oloj nijanzu? ⁴ Inéj Anutuac ama qerigaiguc emma saméj haimimia, tosara qahac, néj hofac oo ic ienéj sac nemuac héna aciguc hezac imi mema neyec. Nema ichéra i guc kecgic imi acguc énécmiyu nedacgic. ⁵ Yesunéj imuhuc zéma ac yomuhuc toroqema zéyec; Icac Nanja imi Sabata naléyawac mijina wanzac.

⁶ Waju Sabata nalé méru Yesunéj tocgotogo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. Waju imuaru ic méj tarec. Waju iwac méra héiya imi sélec sélecgia. ⁷ Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ienéj Yesu aciguc opocbij zé képésira méj mihicnjijiwij zéma Sabataiguc hafi ic mehiarumac me qahac zéma awima kecgic. ⁸ Waju Yesunéj ewa qerigina nijtegicma ic méraya sélec sélecgia ézéma zéyec; Yacma sucninaiguc nanna. Zéyu inéj yacma nanec. ⁹ Nanja Yesunéj yomuhuc énézéyec; Qesiénécmizua. Diminéj héna acwac séciguc? Sabata naléiguc haka hiabia wambij me haka biria wambij? Kecec imi mehiaruwij me qehumuwiw? ¹⁰ Imuhuc zéma hénaorinj lelecgéma inicmaguc ic iwac mia yomuhuc ézéma zéyec; Méraya suluna. Imuhuc zéyu méria suluyu hiaruyec. ¹¹ Imuhuc waju ienéj qerigina geric bélananéj séccgic énécmiyu, Yesu dimuhuc wammijiwij zéma eminjicgic.

Yesuac Méliméli ic 12.

¹² Waju nalé imuaru Yesunéj zéwelec wammanj zéma baec bojaiguc keremma sijij heréc séc tacma Anutu zéwelecmiyec. ¹³ Waju ama gianjiyu tohotoho ichéra unuruma sugcinaiguc 12 énépésima qacgina Yesuac Méliméli ic zéénécmiyec. ¹⁴ Yesuac Méliméli ic ionac qacgina imi Simon (Peters) zémimia, hénia imi zamanzijij.) zéma iwac muna Anderea, waju Yakobo, Yohane, Filipo, Batolomaio, ¹⁵ Mataio (qara méj Lewi), zéma Toma, Alfaioac nanja Yakobo, Simon Zéloté zémimia, ¹⁶ Waju Yakoboac nanja Yuda, zéma Yuda Karioto, waju ic yominénj mia kecma Yesu andé qeyec.

Mozoc ac zéma saec ac.

¹⁷ Waju Yesunéj tohotoho ichéra iniguc baec boja igucnec mama baec kondonjaiguc nanec. Nanju tohotoho ic tosara tunjaguc zéma ic tunj kunenj

* 6:2: Nijic ai tanec waju imuhuc zégic.

yandanéh Yuda baec ama lelec lelec zéma Yerusalem zéma Tiro zéma Sidon zékéh yanda giŋgiŋa igucnec¹⁸ ackuazéc nimbij zé me hafigina mehiaru énécmimac niŋac hagic. Waŋu Yesunéh ic tosara uŋa zapí qeŋeyanéh mebirí énécmiyu qeŋzeŋ manzeŋ qeŋic imi momacnec mehiaru énécmiyec.¹⁹ Waŋu Yesuarunec kuc yandanéh éréma icya icya moczoŋ mehiaru énécmidarec. Waŋu imuac niŋ ic embac moczoŋ méraginanéh Yesu osiwij zé waŋgic.

²⁰ Yesunéh kiwa hima tohotoho ichéra inicma yomuhuc zéyec; Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi ic maŋeŋeya onac buŋa, imuac niŋ, ic maŋeŋeya ini imi ségiségi ginaguc.²¹ Sécgé énécmimac, imuac niŋ deguc yaka niŋ humuzu ini imi ségiségi ginaguc. Ségiségi wamma des-imu, imuac niŋ deguc siacma keczu ini imi ségiségi ginaguc.²² Icac Naŋa iwac niŋac ic embac ieneŋ hazéc waŋ énécmima elicgé énécmima zébiri énécmima onac qac buŋa imi biria zéma wai énécmimu nalé imuaru ini ségiségi ginaguc.

²³ Nalé imuaru ini imi ségiségi wamma ewa hia nimma legicgina hirimu. Héŋgic! Kurumeŋ amaiguc onaru bakia hiabia imi kuneŋ yanda he énécmimac. Haka biria imuhucya imi yandahécgina eneŋ Anutuac tilij tilij ic ionac acguc imuhuc waŋ énécmianŋgic hénia imuac niŋac ini imuhuc wammuac hezac.²⁴ Saecginaguc, iwawai saméŋa heénecmimia ini. Ini imi bec zézé ségiségi he énécmidaru tecgezac.²⁵ Saecginaguc, deguc tomeŋgina qeanzac ini. Ini imi Kecma yaka niŋ humumu. Saecginaguc, deguc desi yanda waŋanzu ini. Ini imi kecma ewa biric yanda wamma siacmu.²⁶ Ic embac moczoŋ ieneŋ onac zézé ségiségi waŋ énécmianzu iguc, ini imi saecginaguc. Yanda hécgina ieneŋ Anutuac tilij tilij ic ikora ionac mia imuhuc waŋ énécmianŋgic.

Hažéchécgina goigina héimu.

²⁷ Waŋu gezacgina haima ninzu onac zézu; Hažécgina ala waŋ énécmigic. Waŋu ic tosara nimbiri énécmianzu ionac haka hiabia waŋ énécmimu.²⁸ Saecgé énécmianzu imi onac mia mozogé énécmimu. Waŋu gamu qeŋe ac waŋ énécmianzu ionac niŋac wamma zéwelec wammu.²⁹ Méŋnéŋ nekanŋa qeyu nekanŋa néwécgeŋa imi imuhucnec meleŋna qemas. Méŋnéŋ guac saŋgeŋa malekuga guagiru maleku qeriaiguc héihéiya imi acguc waimina.³⁰ Méŋnéŋ méŋ iwawai méŋ niŋac welec géŋu hia miwésémaŋ. Méŋnéŋ guac iwawaiga mema keŋu meleŋ néna ménda zéwésémaŋ.³¹ Waŋu haka hiabia méŋac méŋ alahécginanéŋ waŋ

énécmimuc wanzuiguc haka imuhucya imi eŋaoc walac waŋ énécmimu.³² Ini ic tosara ala waŋ énécmianzu ionac sac ala waŋ énécmianzu iguc imi némac hiabianéh he énécmiwacnec? Képésic ic ieneŋ acguc ic tosara ala siŋ waŋ énécmianzu ionac ala siŋ waŋ énécmianzu. ³³ Ic méŋnéŋ méŋ haka hiabia waŋ énécmianzu ionac mia haka hiabia waŋ énécmianzu iguc imi némac hiabianéh he énécmiwacnec? Képésic ic eneŋ acguc imuhuc waŋanzu.³⁴ Ini bakia mewij zé iwawai méŋ alahécgina méra mizuiguc imi némac hiabianéh he énécmiwacnec? Képésic ic ieneŋ acguc bakia séha mewij zé niŋkumuma képésic ic méŋac méŋ méra énécmianzu.³⁵ Imuac ini hazéc hécgina ala waŋ énécmima goi héihéi waŋ énécmiwij zé bakia niŋac ménda wamma eŋdac méra énécmimu. Imuhuc waŋanzuiguc imi bakia héla yanda he énécmiyu, Eneŋa miŋinawac nambérac héra wammu. Ineŋ mia ewa hiawac énécmimia imi ménda niŋteŋcanzu ionac zéma kaizliweŋ ic ionac imi, séc imuhucyanec goi héihéi waŋ énécmianzac.³⁶ Onac kurumeŋ Mangocnéŋ wéséséya niŋénécmianzac imuac séciguc ini imuhucyanec wéségina niŋénécmimu.

Niŋ gésiségiac haka.

³⁷ Ménda zégési énécmigic, ménda zégési énécmimia wammac. Képésicginaguc ménda zéénécmigic, képésic ginaguc ménda zéénécmimia wammac. Waŋu alahécgina ionac képésicgina wai énécmigic, eŋaŋ képésicgina imuhucyanec wai énécmimia wammac.³⁸ Eŋ énécmigic, eŋ énécmimia wammac. Iwawai géséginaiguc tiyu, hiŋgacma kuaya qeyu, hélanzima tima méndéŋu keŋha waŋu hiŋgaru, muŋguc tiyu kuaya qema mayu, onac énécmiyu tétécgéma memu. Eneŋ géségina tima énécmigic imuac sécyaiŋguc tima meleŋ énécmiyu memu.³⁹ Waŋu inéŋ muŋguc séséc ac wamma yomuhuc zéyec; Kic hilicnéŋ kic hilic méŋ hia hérémicac me? Imuhuc wammaciguc imi, éréhéc ekawu baec séséŋiguc ménda hiŋgacmaoc me? ⁴⁰ Tohotoho icnéŋ kiwi icya ménda ogicma keczac, néŋ méŋac méŋ kiwi icyanéŋ niniŋa moczoŋ didiŋanec kumiŋu niŋareŋ gédacmaciguc, inéŋ mia kiwi icya éséc dac wamma kecmac.⁴¹ Némac niŋac alagawa kiwaiguc goc héŋteŋgicma geŋgac kicgaiguc ic kemaŋa hezac imi ménda niŋteŋcanzan me? ⁴² Gi imi guac kicga qeriaiguc ic kemaŋa hezac imi ménda héŋteŋgicma dimuhuc guac alagawac zéma Alana wainénna neŋ guac kicga qeriaiguc goc hezac imi memaŋ zéwésémaŋ me? Ic ikora gi walac guac kicga qeriaiguc ic kemaŋa hezac imi memaguc iwawai

guac alagawac kiwa qeriaiguc hezac imi hiabianec hémma mewésémanj.

⁴³ Némac niñ? Ic hésa hiabia méñnéñ héla gocmia biria haimacac séc qahac. Wañu ic hésa biria méñnéñ héla gocmia hiabia haimacac séc qahac, imuac mia imuhuc zézua. ⁴⁴ Ic hésa imi imuac héla gocmia hémma hénia héñtegiçanzin. Ic hésa waiyaguc imuarunec fik ic gocmia ménda mihiçñianzin. Wañu sañsañiguc wain gocmia ménda mihiçñianzin. ⁴⁵ Ic embac enej iwawai ewa qeriginaiguc çauçau haigic hezac imuacnec mema kuaginanéñ ac zéanzu, imuac niñac ic hiabianéñ ewa qeriaiguc niniñ hiabia çauçau haigic hezac imuacnec mema ac hiabia zéhiçñianzac. Wañu ic birianéñ niniñ biria ewa qeriaiguc kuaya çema hezac imuacnec mema ac bira zéhiçñianzac.

⁴⁶ Ini imi nuac niñ Miñ Kewu, Miñ Kewu zénémmanec dimuhuc ac zéanzua imi ménda tohoma wañanzu? ⁴⁷ Méñnéñ méñ nuaru hama nuac acna nimma tohoanzu ieneñ ic dimuhucya wanzu imi sésec ac zéma énézéwa hémmu. ⁴⁸ Ic imuhucya imi ama memañ zé baec hiñgac hiñgarawac éséma baña mihiçñima imuac gahaiguc simenñ haima mezac ésécnec. Doku yanda luma ama imi qeyec, néñ hiabianec seligima nañec imuac niñ ménda mehriyec. ⁴⁹ Wañu nimma ménda tohoanzac inéñ baec hébélaçgia baña qahac imuaru amaya meyec ésécnec. Doku yandanéñ luma çeyu ama imi focdac zéñgéma kunenñ yanda biriyec.

7

Téñgin ic galeñ méñac niñzéñ niñzéña.

¹ Yesunéñ ackuazéc imuhuc moczoñ énézéyu gezacginanéñ niñgic tecgéyu, Kafanaum ama areña yandaiguc kereñec. ² Imuaru téñgin ic 100 ionac galeñgina méñac welenñ çeqe ic héñ soroc wammimia méñnéñ hafi kiyu humuam zé wañec. ³ Wañu galeñ iminéñ Yesuac suruc nimma Yesunéñ hama welenñ çeqe icya imi mehiaru mimac niñ çesimimu niñac Yuda ic ionac galeñ tosara méli énéçmiyec. ⁴ Méli énéçmiyu kemma Yesuaru qeriginanéñ moczoñ yomuhuc welecniçic; Galeñ imi ara niñmiwésémañac séc ic héla kecañzac. ⁵ Inéñ Yuda ic nonac ala siñ waj nénéçmima toçotocgo amanina menénéçmiyec. ⁶ Imuhuc zéçic Yesunéñ iniguc momacnec keñec. Kemma ama imi lakec qahac zézéyawac séc keñkeru, téñgin ic 100 ionac galeñginanéñ alahéra Yesuaru méli énéçmima ac yomuhuc haiyec; Miñ Kewu, gi ai yanda ménda mewésémañ. Ni dac imuhucya nuac ama baenaneñ logi gémmacac séc qahac. ⁷ Ni nena niñ nimba

ménda séçgéyu guaru hamañ zé osizua. Imuac niñ gi imuaru kecma en zéna welenñ çeqe icna imi hiarumac. ⁸ Ni ic enejana ionac méra bacginaiguc kecañzua. Wañu nuac bacnaiguc imuhucyanec téñgin ic héçna kecañzu. Wañu neñ méñac kenna zéwa keñu, méñac hana zéwa haanzac. Wañu welenñ çeqe icnawac, ai yomi mena zéwa meanzac. ⁹ Ara imuhuc zéçic nimma Yesunéñ welicgéma ic tuñ méndacniçic ionac muru liliñgéma yomuhuc énézéyec; Ni énézéwa niñgic, Israel ic onarunec niñzéñ niñzéñ séha imuhucya méñ ménda mihiçñiyi. ¹⁰ Wañu méli énéçmiyu hagic ieneñ liliñgéma amaiguc kemma héñgic welenñ çeqe ic inéñ hiaruma séwiya hia kerec.

Yesunéñ embac malé méñac naña humuc igucnec meqelimiyeç.

¹¹ Kecma Yesunéñ tauñ méñ çara Nain imuaru keñu tohotoho ichéra zéma ic tuñ yandanéñ méndacmima keñgic. ¹² Wañu tauñ imuac sañgulaña hosuraiguc kereñu çamoc méñ huama magic. Wañu humuyec imi embac malé méñac naña. Naña imi momacguc sac kerec. Wañu tauñ imuac ic embac sasalanéñ embac malé i guc momacnec magic. ¹³ Wañu Miñ Kewunéñ embac malé imi hémma ewaya biriyu zéyec; Ménda siacna. ¹⁴ Imuhuc zéma hosuru kemma katapa osiyu ic wagicma keñkeçic ieneñ béñzéñ zikima nañgic yomuhuc zéyec; Merac ni gézézua, yacna. ¹⁵ Imuhuc ézéyu humuc ic iminéñ yacma acac hénima zéyec. Wañu Yesunéñ i neñgocya miyec. ¹⁶ Wañu ic enej moczoñ imi hémma zéñéngina hiriyu Anutu mepésima yomuhuc zéçic; Anutuac tilinñ tilinñ ic kunenñ yanda méñnéñ sucninaiguc hiçniyecac keczac. Tosara enej zéçic; Anutunéñ ichéra niñnéçmima hazac. ¹⁷ Wañu Yesuac surucya iminéñ Yuda baec séc zéma baec néwéc néwéc saima kendarec.

Yesunéñ Yohaneac hénia zéyec.

¹⁸ Yohaneñ hésa amaiguc tackeru iwac tohotoho ichéra enej haka hiçniyec imi moczoñ ézédaçgic. Wañu ac imi nimma tohotoho ic éréhéc héihéñ éréçmima ¹⁹ Miñ Kewu yomuhuc zéma çesimimaoc niñ méli éréçmiyec; Ha nénéçmimac niñ zézéya imi gi mia me méñac mambéc keçbiñ? ²⁰ Wañu iereñ Yesuaru kemma zéyoc; Doku naec haka ic Yohane yomuhuc zéma méli néréçmizac; Hanénéçmimac niñ zézéya imi gi mia me méñac mambéc keçbiñ? ²¹ Wañu nalé idacmuaru Yesu imi ic hafi zepaginaguc zéma ic uña biriaguc imi sasala mehiaru énéçmima kic hilic sasala imi kichihi meénéçmiyec. ²² Wañu imuhuc çesiyc yomuhuc melemma érézéyec; Iri kemma iwawai hémma

nijanzaoc imuac suruc Yohane wammima yomuhuc ézémaoc; Kic hilicnéh kicgina hima héranzu, purij enej héná kenzu, wizi seliginaguc imi solanajima keczu, gezacgina héhégia ienej gezacginanéj ninzu, humuc ic enej qelima yaczu, waju mageqeya ionac buja suruc hiabia imi énézézac. ²³ Waju méhénéj méj nuac nij nij éréhécguc ménda qonzon tongézac imi ségiségiyaguc. ²⁴ Imuhuc zéyu Yohaneac kua meme ichééra ienej lilijgéma kejoj. Kejic Yesunéj Yohaneac zéma yomuhuc énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac iwawai hémbij zé kejjic? Uj méj luhucnéh qeyu hirima nanu hémmu nijac kejjic? ²⁵ Imi qahac waju némac iwawai hémbij zé kejjic? Ic méj malekuya hiabia héima keczac imuac hémbij zé kejjic? Qahac, ic maleku hiabia héima iwawaigina hiabia sasala késa keczanzu imi enej ama kewuyaiguc keczanzu. ²⁶ Waju imi qahac waju, némac iwawai hémbij zé kejjic? Anutuac tilij tilij ic méjjac me? O, imi hélacnec! Énézéwa nijjic; Ic imi kua meme ic onogicdacma séc méj wanzac. ²⁷ Iwac mia ac kiwi méj yomuhuc oyec hezac; Héjjic, ni kua meme icna méj méliwa walac kemma hénaga mindijimac. ²⁸ Énézéwa nijjic; Embac igucnec hicjihicjiya tosara yanda ionarunec méhénéj méj Yohane ménda ogiczac, néj Anutuac héngalej ama areja yanda qeriaiguc mamayagina méhénéj Yohane i hia ogiczac. ²⁹ Ic momac yanda zéma takis meme ic ienej Yohaneac doku naecgic imuac nijac ackuazéc imi nimma Anutu imi solanja zéma zéaiguc. ³⁰ Waju Farisaio ic zéma héná acac kiwi ic ienej sac Yohaneac doku ménda naecma Anutuac ewa sij enaj nijac heyec imuac héjara megic.

³¹ Yesunéj toroqema zéyec; Nalé yomuac hicnjisai imi iwawai némaciguc séc héimanj? Ienej dimuhucya ésécnec zémanj? ³² Imi nambérac tosara nénnagémba sombenjguc aria meanzu ésécnec. Nambérac ienej sombenj imuaru tacma ac yomuhuc zékej zéha wanjanzu. Nini onac nijac kuja héiéncmini ini legic ménda hirizu, nini sonjgonac legic héini ini ménda zésiac wanzu! ³³ Hénia imi yomuhuc; Doku naec haka ic Yohanehéj hama nene ménda nema zéwelecma waju doku ménda neyu, enej hémma uja birianéj késazac zégic. ³⁴ Waju Icac Nanjanéj hama nene nema waju doku neyu, enej yomuhuc zéanzu; Héjjic inéj hémbaoc wamma nene nema doku selia sija nimma nema takis meme ic zéma biria meme ic ionac alagina keczac. ³⁵ Waju nijtegitic qinjtegitic imi imuac nambérac héra ienej méndacma

wamma hénia solanja mewininianzu.

Embac méhénéj siacma Yesuac hénia halécnéj naecmiyec.

³⁶ Farisaio ic méhénéj eneyaguc nene nemac nijac Yesu héihéré miyu Yesunéj iwac amaiguc emma nene nema tarec. ³⁷ Tackeru ama areja yanda imuaru biria meme embac méj kerec inéj Yesunéj Farisaio ic iwac amaiguc emma tarec imi nimma alabasita kiruj halécyaguc imi mema hama éréyec. ³⁸ Éréma Yesu hénaya sulma tackeru iwac qéhéréjaiguc hénaya haiyec imuhucgej namma siarec. Siacma tacma eneya kic masinéj hénaya naecmima oruc zucyanéj kerej meyu zicgéyu kuayanéj hénaya kiricne mima haléc héména hiabia imi imuac qahaiguc qocgémiyec. ³⁹ Qocgéyu Farisaio ic Yesu héihéré miyec inéj hémma qerianéj yomuhuc nijec; Ic yominéj Anutuac tilij tilij ic kecbacnec eneya hénia osizac embac imi biria meme embac imuac nij embac imi mérénéj me dimuhucya imi nij tegicbacnec. ⁴⁰ Imuhuc niju, Yesunéj imi nijtegitic yomuhuc melemma zéyec; Simon, nejjac ac méj zémanjac nijzua. Zéyu zéyec; Kiwi ic, hia zéna nimba. ⁴¹ Zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Ic éréhécnéj soukiwa ic méjjac murunec soukiwa meyc méjjac muru tasia yawuj momacguc zéma maso éréhécc imuac ai boja séc hemiyu, méjjac muru tasia maso éréhécc imuac ai boja séc hemiyec. ⁴² Waju ic éréhécc ekaoc taségira melenj mimaocac séc qahac waju soukiwa ic iminéj tasé iorac muru hezac imi moczon auérécmiyc. Waju sugiraiguc mérénéj iwac sij kunejjic ogicma nimmimac? ⁴³ Imuhuc qesiyu Simonnéj melemma yomuhuc zéyec; Nejjac nimba taséya kunejjic aumimia wajec inéj mia sij kunejjic nimmimac. Zéyu zéyec; Gi dindijnec nijgésizaj. ⁴⁴ Imuhuc zéma embac muru lilijgéma Simon yomuhuc éséyec; Embac yomi hénanzaj? Nejjac amagaiguc éréwa gejjac hénana zuacmanjac doku méj ménda nénzaj. Néjjac embac yominéj eneya kic masinéj hénana naecnémma oruc zucyanéj kerej menénzac. ⁴⁵ Gejjac ménda kiricne menénzac, néjjac embac yominéj éréwa imuarunec hénima hénana kiric nemanec keczac. ⁴⁶ Gejjac orucnaiguc oliwa halécdac méj ménda naecnénzac, néjjac embac yominéj haléc héméjjaguc alabasanéj hénanaiguc naecnénzac. ⁴⁷ Hénia imuac nij nejjac gézéwa ninna; Embac yominéj sij kunejjac yanda hemizac imuac nij képésicya kunejjac yanda aumimia wanzac, néjjac képésic komodia dac aumimia wanzac inéj sij komodia hemizac. ⁴⁸ Imuhuc zéma embac imi yomuhuc éséyec; Embac,

képésicga waigéngénga wanzac. ⁴⁹ Imuhuc zéyu ic momacnec nene nema tacgic eney qeriginaiguc yomuhuc ninjic; Yomi némac icnéh képésicya waizac? ⁵⁰ Wanju Yesunéh embac yomuhuc ézéyec; Ninzéh ninzéh guac muru hezac iminéh gi anjénga tigénzac imuac luaeiguc kembésémañ.

8

Gocmiawac séséc ac.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéh ama arenj yanda yanda zéma ama arenja arenja lelecgéma Anutuac héngalenj ama arenja yandawac bunja suruc hiabia imi zéau énécmiyu tohotoho ichéra 12 ienen momacnec kenjic. ² (2a) Wanju embac tosara Yesunéh uja biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmiyec ³ (3a) imi eney iniguc momacnec kemma enjañ iwawaigina mema welenj qeénécmigic. (2b) Qacgina imi yomuhuc; Makdala embac Maria, Yesunéh becne iwac murunec uja biria ⁷ nesi énécmiyec imi zéma (3b) Herodeac soukiwa galenj ic Kuza iwac iniña Yoana zéma Susana zéma embac tosara sasala.

⁴ Ama arenja yanda igucnec séc ic embac eney tocgéma Yesuac muru hagic tunj yanda wanju, Yesunéh séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁵ Ai ic méhénéh iwawai gocmia qesamañ zé kenjic. Kemma qesayu gocmia tosara imi héná zécgériaiguc mama héiyec. Héiyu tosara ic embac ienenj tigid biriyeac. Tosara nei ienenj hama nedacgic ⁶ Tosaranéh banja qahaiguc mama héiyec. Héiyu qérawia éréyec, néh dokuya qahac wanju sélécgédarec. ⁷ Wanju gocmia tosanénéh hésa waiyaguc sasala imuac qeriaiguc mama héiyec. Héiyu hésa waiyagucnéh momacnec yandima héjicgégic. ⁸ Wanju gocmia tosanénéh baec halécyaguc imuaru mama héiyec. Héiyu qérawia éréma 100 mesaiyec. Yesunéh ac imi zémaguc qacma yomuhuc zéyec; Gezacginaguc ienenj nimmu.

⁹ Tohotoho ichéra eney sésécac imuac hénia imi dimuhuc wammac zéma qesimigic. ¹⁰ Qesimigic zéyec; Onac imi wai énécmiyu Anutuac héngalenj ama arenja yandawac hénia sasangia imi hia ninjasarimuac hezac. Wanju tosara ionac imi imuhuc qahac; Hémmu, néh hia ménda héntegicmu. Wanju nimmu, néh hia ménda ninjtegicmuac ninj qeqainj aciguc énézézua.*

Yesunéh séséc acwac hénia zéasari énécmiyec.

¹¹ Séséc ac imuac hénia imi yomuhuc; Gocmia imi Anutuac ackuazéc. ¹² Gocmia héná zécgériaiguc mama héiyec imi ic

embac tosara ackuazéc ninjic Biria minjanénéh hama ic imi eney ninzéhégic anjéngé tiénécmiwac ninjac ackuazéc imi qerigina igucnec onagicanzac imuac sécyu. ¹³ Gocmia tosara banja qahaiguc héizac imi ic embac tosara ackuazéc imi nimma ségiségi wamma késagic. Wanju zalia ménda hinjac késayacgéyu nalé dahecac séc ninzéhégéma kecgin manam batuciguc onoporu waima kenjanju imuac sécyu. ¹⁴ Gocmia tosara hésa waiyaguc imuac qeriaiguc mama héiyec imuhucyanénéh ackuazéc ninju wanju baecac ninjyéwéria me hinac yanda me séwac sijanénéh héjicgéyu ninzéh ninzéhgina séha ménda yandianzac imuac sécyu. ¹⁵ Wanju gocmia tosara baec halécyaguc imuaru héiyec imi ic embac tosara ewa héná zéma ewa hiabia kecma ackuazéc nimma selianec késama seliseli wamma héná haianzu imuac sécyu.

Lambe zae qahaiguc haihaiya.

¹⁶ Méhénéh méh lambe otorima kewucnéh ménda hoturumac me dunj tatac bawu ménda haimac, néh ic embac ama qeriaiguc érému eney asaha imi hémmuac wamma zae qahaiguc haianzac. ¹⁷ Iwawai saña imi moczonj auyu hémmacac séc wanju iwawai sasangiaiguc hezac imi moczonj meyu wininimacac séc. ¹⁸ Imuac ini gezacginanéh dimuhuc ninjanju haka imuac héngésimu. Méhénéh méh ackuazéc késakeczac imi toroqemimia wammac. Wanju méhénéh méh ackuazéc ménda késakeczac imi iwawai henénzac zéma ninzac imi momacnec wagiru qahac wandamac.

Yesuac sac kitichéra héná.

¹⁹ Yesuac neñgoc munahéra ienenj hagic. Wanju ic embac tunj yanda ninjac hosuraiguc kembinjac séc qahac wanjec. ²⁰ Wanju ic méhénéh Yesu yomuhuc ézéyec; Guac neñgoc munahécga ienenj gémbinj zé hama sénganjenj nanju. ²¹ Zéyu Yesunéh melemma zéyec; Anutuac ackuazéc nimma tohoma séciguc kecanzu youmi eney mia nuac neñgoc muna hénca wanju.

Yesunéh luhuc yanda ézéyu néh qeyec.

²² Kaiwe ménu Yesunéh tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma yomuhuc énézéyec; Doku zékénj néwécgeñac kenni. Zéyu ienenj enawu zéic nesima hénima kenjic. ²³ Kemma kecgin Yesu gauya heyec. Heyu nalé imuaru luhuc yandanéh kondunj imuaru mama qeyu doku temboñnéh éréma zéic qeriaiguc hinjaru zéicnéh kondunjiguc hinjacamañ zé wanjec. ²⁴ Yesuac tohotoho ic tosanénéh Yesuac muru kemma yomuhuc zéma mindigic; Galenjinna, galenjinna, nini humuqai wambinjinjac.

3éig Yesunéh gau igucnec yacma luhuc zéma kondun tembonj zéqetali érécmiyu néh qema heyoc. ²⁵ Heyic tohotoho ichéra ionac yomuhuc énézéyec; Ninzéh ninzéhgina dimia?

Imuhuc zéyu zénéngina hiriyu welicgéma enjaocnec eminimma zéigic; Ic yomi méré wanju, luhuc zéma doku ac érézéyu ara tohozaoc?

Yesunéh uja biria nesi énécmiyu beric qeriginaiguc hingacdacgic.

²⁶ Ienej nesima kemma Galilaia doku qericma néwécgenaciguc Gerasa baeciguc kerejgic. ²⁷ Keremma Yesunéh imuacnec mama élélahu* enu ama arena yanda imuac minja ic kuwiraguc méhénéh hama Yesu mihicjiyec. Wanju ic iminéj nalé horua owo maleku ménda héima ama gericiguc ménda kecma kic suaŋ sugcinaiguc hearjec. ²⁸ Inéh Yesu hémma qacma iwac wésiaiguc mama siggéma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Eneja minja Anutuac Naŋa Yesu, gi zéma ni nekac nekac, welecgénzua, yéwéri ménda menémbésémaŋ. ²⁹ Ac imi mia Yesunéh i hémma uja birianéh iwarunec éréma kemmac niŋac bec ézéyu nimma ara imuhuc melemma zéyec. Ic imi uja zapi qeqeyanéj hatac sasala késayu seŋ hésanéj hénia qatémima galengégic, néh qericma uja birianéh hérémigic séc baec kisiaiguc kemma lelecgéanec. ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunéh qesimima zéyec; Gi qacga méré? Qesimiyu zéyec; Tuŋ yanda.

Imi mia iwac qeriaiguc uja biria sasalanéh hingacma kecgic imuac niŋ imuhuc zéyec. ³¹ Imuhuc zéma Yesunéh uja biria ionac baec dumuŋaiguc ménda nesi énécmiyu hingacmu niŋac welecmigic.

³² Wanju baec boŋa imuaru beric sasalanéh gété kulumma kecgic uja biria enej wai énécmiyu beric ionac qeriginaiguc hingacmu niŋac welecmigic niŋénécmiyec. ³³ Niŋénécmiyu uja biria ienej ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hingacgic beric tuŋ yanda ienej usuŋnec kemma sia yanda igucnec hingacma dokuiguc hingacgic dokunéh hoturu énécmiyec. ³⁴ Ic tosara beric galengéma kecgic ienej haka hicjiyec imi hémma focdac néhŋacma ama arena yanda zéma ai ama leleclelec heyec imuaru kemma ac suruc imi énézéigic. ³⁵ Zéigic nimma ic embac ienej haka hicjiyec imi hémbiŋ zéma Yesuac muru hagic. Hama héngic ic uja biria ienej éréma kendacgic ic iminéj Yesuac héniaiguc malekuya héima solanec wamma bénzéh tackeru zénéngina hiriyec. ³⁶ Ic uja biriaguc kerec iminéj dimuhuc hiaruyec imi héngic

imi enej tosara suruc énézéigic niŋgic. ³⁷ Énézéigic nimma Gerasa baec imuac minja ienej zénéngina kunej yanda hiriyu wai énécmima kemmac niŋac Yesu welecmigic. Inéh zéiciguc emma baec imi waima kejec. ³⁸ Wanju ic uja biria waimima kejec inéh Yesuguc kecaŋ zé welecmiyec, néh Yesu imi yomuhuc ézéma mélimiyec; ³⁹ Gi amagaiguc liliŋgéma kemma Anutunéh guac muru haka kunej yanda dimuhucya wangénzac imuac suruc imi énézéwésémaŋ. Imuhuc zéyu ic iminéj waima kemma Yesunéh némac iwawai wammiyec imuac suruc imi ama arena yanda séc lelecgéma énézédaec.

Yesunéh embac seranja méh humuc igucnec meqeliyec.

⁴⁰ Wanju Yesunéh doku néwéc liliŋgéma hayu ic embac tuŋ yandanéh Yesuac mambéc kecgic imuac niŋac zézé ségiségi wammima hérémigic. ⁴¹ (41a) Wanju héngic, ic méh qara Yairo zémimia inéh hayec. Ic imi mia tocgotocgo ama méŋac galeŋ kerec. ⁴² (42a) Wanju iwac muru bérara embac seranja momacguc sac kerec. Embac imi yawuŋa 12 waŋec. Wanju inéh hafi kiyu humumaŋ zé waŋec. (41b) Imuac niŋac ic iminéj hama Yesuac héniaiguc siggémma eneya amaiguc hamac niŋac welecmiyec. (42b) Weleru Yesunéh amayaiguc keŋu ic embac tuŋ yandanéh lelecgémima momacnec keŋgic.

Hafi embac méhénéj ninzéhgéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

⁴³ Keŋkecgic sugcinaiguc embac méh kerec inéh yawuŋ 12 imuac séc sacya mayu hafi wamma kecaŋec. Wanju inéh soukiwa iwawaiya késakerec imi moczoŋ séwi galeŋ ic énécmima audarec, néh méhénéj méh mehiaru mimacac séc qahac waŋec. ⁴⁴ Wanju inéh Yesuac andiaiguc hosuru kemma malekuya susuriaiguc osiyec. Osiyu imuarunec sac maanec imi zicgéyec. ⁴⁵ Wanju Yesunéh qesima mérénéj nosizac zéma zéyec. Wanju moczoŋ qaecgéyc, Peteronéh yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewunina, tuŋ yandanéh lelecgéma qéfaccgé génzu. ⁴⁶ Zéigic Yesunéh melemma zéyec; Méhénéj nosiyu kucnanéh éréma ai meyu niŋzua. ⁴⁷ Imuhuc zéyu embacnéj qaecgémacac séc qahac waŋec imi niŋasarima bac yandi yandi wamma hama mama siggéma hénia némac niŋ osiyec imi zéauma, osiyu hafiya imuarunec bec tecgéyec imi ic embac moczoŋ kicginaiguc ézédaec. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh ézéyec; Béracna, geŋga ninzéh ninzéhganéh mehiaru génzac. Imuac gi ewaga lae wanju bénzéh kembésémaŋ.

* 8:27: Girik aciguc; baeciguc.

49 Imuhuc zémanec nanju tocgotocgo amawac galeñ iwac amaya igucnec ic méñnéñ hama Yairo yomuhuc ézéyec; Guac béracga bec humuzac imuac niñ kiwi ic yéwéri ménda miwésémañ. 50 Imuhuc zéyu Yesunéñ nimma yomuhuc ézéyec; Zénéñga ménda hirimac. Wanju ninzéhéña béracga imi hiarumac. 51 Imuhuc zéma iwac amaiguc kemma ic embac tosara qetali énécmima Petero, Yohane, Yakobo zéma embac serañja iwac neñgoc manjocya sac onagiru enjgic. 52 Enjgic ic embac ieneñ embac merac iwac niñ wamma zésiác yanda wamma qeweloneñ wanjic Yesunéñ énézéyec; Ménda siacgic embac merac yomi ménda humuzac, néñ gauya hezac. 53 Imuhuc zéyu bec humuzac imi niñtegicgic imuac niñ zédesi wammigic. 54 Wanju Yesunéñ embac merac iwac mériaiguc késama qacma zéyec; Meracna yacma nanna. 55 Imuhuc zéyu uñayanéñ liliñgéyu imuarunec yacma nanec. Nanju nene mimu niñac énézéyec. 56 Wanju neñgoc manjocyanéñ hémma welicgéyoc. Welicgéyic Yesunéñ haka hicñiyec imi méñac méñ ménda zému niñac neun héiércmiyec.

9

Yesunéñ tohotoho ichéra 12 ai memuac méli énécmiyec.

1 Yesunéñ tohotoho ichéra 12 unuruma uña biria moczoñ nesi énécmima hafi mehiaru énécmimu niñac kuc buña zéma qac buña énécmiyec. 2 Anutuac héngaleñ ama areña yanda imuac énézéma hafi zepa wanju imi mehiaru énécmimu niñac méli énécmiyec. 3 Wanju méli énécmima yomuhuc énézéyec; Ini kenja wambin zéma iwawai yomuhucya méñ ménda mema enñdac kemmu, tac me gésé me héna mauñ me soukiwa me maleku saméña imuhucya. 4 Kemma ama geric méñguc emmuiguc imuaru tacyac wankecmu, wanju baec méñu kembin zémaguc ama geric imi waimu. 5 Ic embac enej ménda héihéré énécmiugic tauñ imi waima kemmu. Wanju waima kembin zé imuaru héna usuginaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mamac. Wanju ieneñ hakagina imi hémma imuac hénia imi niñasarimu. 6 Imuhuc zéyu tohotoho ic ieneñ kemma ama areñ yanda yanda lelecgéma ama areñ séc buña suruc hiabia imi énézéma hafi ic embac mehiaru énécmigic.

Herodenéñ Yesuac hénia niñasarimanñ zé wanjec.

7 Wanju haka méréra imi hémma ic embac tosanéñ Yohanenéñ humuc igucnec qelima yarec, imuac niñ kuha imuhucya wininizac zégic. Imuac niñ Perea baec

galeñ Herodenéñ iwawai imi moczoñ nimma nimbipiyec. 8 Wanju tosara imi Elianéñ munjuc wininima keczac zégic, néñ tosara imi Anutuac tilij tilij ic walaha ionarunec méñnéñ humuc igucnec qelima yarec imuhuc zégic. 9 Herodenéñ zéyec; Yohane imi becneñ neñ déméña qeriri. Wanju suruc imuhucya imuhucya imi mérac niñac zéma imuhuc zéañzu? Imuhuc zéma Yesu imi hémmañ zé wanjec.

Yesunéñ ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

10 Wanju Yesuac Méliméli ic ieneñ liliñgéma hama ai megic imuac suruc moczoñ Yesu ézégic. Yesunéñ suruc imi nimma onagicma enjwu baec imi waima Betsaida ama areña yandaiguc kenjic. 11 Wanju ic embac ieneñ niñtegicma méndac énécmima hagic. Hagic Yesunéñ unuruma Anutuac héngaleñ ama areña yandawac ackuazéc énézéyec. Wanju hafgina qahac wammac niñac wanjic mehiaru énécmiyec. 12 Kaiwe kiwa hiñgacmañ zé wanju Yesuac Méliméli ic 12 ieneñ Yesuac muru hama ézégic; Nini you baec kisiaiguc kecziñ imuac niñ ic embac méli énécmima ama areña me ama komoc komoc lelec lelec hezac imuaru kemma nenegina zéma hehe duñ tatacgina miñicñimu. 13 Imuhuc zégic acgina yomuhuc melemma zéyec; Enjaooc nene gumu énécmigic nemu. Zéyu zégic; Nini kemma ic embac ionac nene boñ ménda mewinijuc nonaru imi saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. 14 Imi mia sugcinaiguc ic ionacnec zañgégina oloñgic 5,000 imuac séc wanjec imuac niñ imuhuc zégic. Wanju Yesunéñ 50 imuac séc tuña tuña nene newin zé tacmu niñac tohotoho ichéra énézéyec. 15 Énézéyu zéyec séc wanjic ic embac moczoñ nene newin zé tacadagic. 16 Wanju Yesunéñ saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa hiyu enju mozoc ac zéyu mésémma ic embac ionac wéséginaiguc hai énécmimu niñac tohotoho ichéra énécmiyec. 17 Wanju hai énécmigic moczoñ negic sécgé énécmiyec. Wanju tohotoho ic ieneñ bororoña waigic heyec imi tocgégic neñgeñ yanda 12 kuagina qedarec.

Peteronéñ Yesu niñac Kristo zéma ninzéhñ ninzéhña zéauyec.

18 Nalé méñguc Yesunéñ sasanjgiaiguc kecma zéwelec wanju tohotoho ichéra i guc momacnec kecgc. Wanju inéñ yomuhuc qesiéncmiyec; Ic embac ieneñ nuac niñ méré zéañzu? 19 Zéyu melemma zégic; Tosaranéñ doku naec haka ic Yohane zéañzu, wanju tosanéñ Elia zéañzu, wanju tosanéñ Anutuac tilij tilij ic wahala becneñ kecgc sugcina igucnec méñnéñ liliñgéma hicñizac

imuhuc zéanžu. ²⁰ Zégic zéyec; Wanju enjaoc imi nuac niñ méré zéanžu? Zéyu Peteronén ara melemma zéyec; Anutuac Kristo.*

Yesunéh humuma yacmac imuac ara zéyec.

²¹ Imuhuc zéyu ac imi ic méñac méñ ménda énézému niñac neuñ héiéncmiyec. ²² Wanju toroqema zéyec; Icac Nanjanén qenzey manzey sasala nimma qeriawac galeñ zéma hofac oo ic kiwa hécgina zéma hénac acac kiwi ic ieneñ waimigic qegic humumac. Wanju ai meme haréwéc wanju tinduc qelima yacmacac hezac. ²³ Imuhuc zémaguc Yesunéh ic embac moczon ionac yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némmañ zémaciguc eñeya memaamuma naléya naléya eñeya ic héñgeña wéndara imi huama méndac némmac. ²⁴ Ic méñnéñ méñ kekecyangé timañ zé wanju kekecyangé imi sohomac. Wanju ic méñnéñ méñ nuac niñ wamma kekecyangé waimaciguc kekecyangé timac. ²⁵ Ic méñnéñ baec imi moczon angé timaguc eñeya kekecyangé sohomac me wagiru qahac wanju, iwawai iminéh dimuhuc nanjémimac? ²⁶ Méñnéñ méñ ni zéma nuac ackuazécna niñac gamuya nimmaciguc Icac Nanja imi Manjoc zéma kua meme uñahéra téréya zéma eñeya edamuyaguc lilingéma hamac nalé imuaru imuhucyanec ic iwac niñ mia gamuya nimmac. ²⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic, you nanzu onarunec tosarac ini humucnén ménda énépésiyu Anutuac héñgaleñ ama arenja yanda imi hémmu.

Yesuac séwiyanéñ melemma tanera méñ wañec.

²⁸ Ac imi zéyec imuac andiaiguc ai meme 8 wanju Yesunéh Petero zéma Yohane zéma Yakobo onagicma zéwelecmanj zé baec bonjaiguc eñec. ²⁹ Inéh zéwelecma kerunec séwiyanéñ melemma tanera méñ wanju malekuya melemma pilitic asaha éscnec asariyec. ³⁰ Imuaru mia ic éréhécnéh Yesuguc ac emininma nanjic. Imi mia Mose zéma Elia. ³¹ Asac mararanjiguc hicñjyic enjawu kecma Yesunéh Yerusalemiguc humumac imuac ara eminijigic. ³² Wanju Petero zéma i guc momacnec kecgc ieneñ gau réwéria niñ qeka meka wamma tacgcac moczonnec yacma Yesuac edamuya zéma ic éréhécnéh i guc nanjic imi inicgc. ³³ Wanju ic éréhécnéh waima kenjic Peteronéh Yesu ézeyec; Kiwi ic nini you kecziñ imi hiabia soroc. Imuac nini hali haréwéc meénécmi, méñ Miñ Kewu guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac. Wanju ac imi némac ac zékerec imuac hénia ménda niñasarimac imuhuc zéyec. ³⁴ Wanju

ac imi zémanec nanju hosusunéh mama hoturu énécmiyec. Hoturu énécmiyu hosusu qeriaiguc kecgc zénéñgina hiriyec. ³⁵ Wanju hosusu qeriaiguc ewa méñ hicñjima yomuhuc zéyec; Ic yomi nena nanja imi nenaoc gésimiyi. Ini iwac ackuazéc imi niñtohomu. ³⁶ Ac imi zéyu tecgéyu héñgic Yesu eñeyanec nanjic. Wanju tohotoho ic ieneñ iwawai héñgic imi nalé imuac suraiguc méñac méñ ménda énézéyec.

Yesunéh uña biria nesima merac méñ mehiaruyec.

³⁷ Ama gianjiyu Yesunéh baec bonja imuarunec mama hayu ic embac tun yandanéh mihicñjic migic. ³⁸ Tun imuac sugcnaiguc ic méñnéñ qacma yomuhuc zéyec; Kiwi ic, ni welecgénzua nuac nanjanawac hama hénna. Imi mia nuac merac momacnec téñgéh. ³⁹ Wanju uña birianéh élanzanjic késayu imuarunec qacma qeme qeyu kua hololona mayu séwiyu mebiric qebiric wammima waimañ zé waibipianzac. ⁴⁰ Wanju nesigic kemmac niñ tohotoho ichécgac welec énécmiwa ieneñ batucgéyc ménda sécgéyec. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Yai hicñjisai niñzéh niñzéhngina qahac qarñ qarñgic yomi. Nalé dahecac séc iniguc kecma bisiqatéh wanj énécmimañ? Guac nanja you wagicma hana. ⁴² Wanju merac imi wagicma hamaneñ nanju imuarunec uña birianéh mema baeciguc giliyu hiñgacma qeme qeyec. Qeyu Yesunéh uña zapic qeqeya imi qetalimima merac imi mehiaruma melemma manjocya miyec. ⁴³ Wanju ic embac moczon Anutuac kuha niñac welicgéyc.

Ieneñ moczon iwawai Yesunéh mema wañec imuac welicgéma nanjic Yesunéh tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁴ Ac yomi zémanj imi gezac haima hiabianec nimmu. Icac Nanja imi kecma ic ionac méraginaiguc opocopora wammac. ⁴⁵ Wanju ieneñ ac imuhuc zéyu nimma hénia ménda niñtegicgc. Imi mia hénia ménda niñtegicmu niñac musangé énécmiyec imuac niñ hénia ménda niñasarigic. Wanju bac yandi yandi wamma hénia ménda qesimigic.

Yesunéh ic kiwa kekerawac hénac énézéyec.

⁴⁶ Wanju tohotoho ic ionac sugcnaiguc mérenéh kunéñgina wanzac me zéma tualefic hénima emigic. ⁴⁷ Emigic Yesunéh qerianéh niningina niñtegicma merac komoc méñ wagicma qéhéñgic hayu nanjic. ⁴⁸ Nanju yomuhuc énézéyec; Méñnéñ méñ qacnaiguc merac komoc yomi héihéré mizac imi ni héihéré néñzac wanzac. Méñnéñ méñ ni héihéré néñzac

* 9:20: Me Mesia.

imi méli néhéc i héihéré mizac wanzac. Sugcinaiguc mamayagina keczac iminéj mia eñejagina wammac.

Méjnéj méj hazéc ménda waj énécmizac iminéj alagina wanzac.

⁴⁹ Wajju Yohanenénj yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic méjnéj guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu hémma ménda méndac nénécmianzac imuac niñ neuj héimiyin. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunénj yomuhuc zéyec; Ménda qetalimimu méjnéj méj hazéc ménda waj nénécmizac inénj nonac wamma keczac.

Samaria ic ienenj qeqetali wammigic.

⁵¹ Yesunénj eñeyaoc kurumenjiguc emmac imuac naléya hosuru ducñiyu Yerusalem emmanj zé niñseliyec. ⁵² Nimma kua meme ichéra walac méli énécmiyu kenjgic. Kemma iwawai mézézéj géwijn zé Samaria ic ionac ama areñ komora méjiguc kereñgic. ⁵³ Néj Yesunénj Yerusalem kemmanj zé wajec hénia imuac niñ ama miñina enej ménda héihéré énécmigic. ⁵⁴ Imuhuc wanjic tohotoho ic Yakobo zéma Yohane ierenj haka imi hémma yomuhuc zéyoc; Miñ Kewu nini geric bélaña kurumenj igucnec mama onomac niñ zéwelecbinj niñac wanzan me qahac?† ⁵⁵ Imuhuc zéyic Yesunénj lilingéma iricma ac geriwaguc waj érécmiyec. ⁵⁶ ‡ Wajju ienenj ama areñ méjiguc kenjgic.

Yesunénj tohotoho ic ionac pakenj ac énézéyec.

⁵⁷ Héna kenjkecgic ic méjnéj Yesuac yomuhuc ézéyec; Gi dimia me dimia kembésémanj imi ni kilenj méndac gémma kemmanj. ⁵⁸ Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Hasénj kazu ienenj tejginaguc. Sawa nei ienenj haecginaguc, néj Icac Naña imi oruc qeheheac ama duña méj ménda hemizac. ⁵⁹ Wajju Yesunénj ic méñac yomuhuc zéyec; Gi hama méndac némma. Wajju inénj ara yomuhuc melemma zéyec; Waina ni walac kemma manjocna téngémaqac. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Waina humumia ienenj qamocgina imi téngégic, néj gerj imi kemma Anutuac héngaleñ ama areña yandawac énézéwésémanj. ⁶¹ Wajju ic méjnéj muñguc ézéyec; Miñ Kewu, neñ gi méndac gémma kemmanj, néj waina walac lilingéma kemma sac kitichéna ewa gezacgina énézé qemaguc hawa. ⁶² Imuhuc zéyu Yesunénj énézéyec; Méjnéj méj baec mésénj méséñac kinonj§ mériaiguc késama kemma lilingéma andiaiguc hénzac

† **9:54:** Kiwi méranénj ooya tosaraiguc; Elia wajec ésécnec. ‡ **9:56:** Kiwi méranénj ooya tosaraiguc, inénj zéyec; Icac Naña imi ic onac kekecgina mebirimanj zé qahac, néj mehiaru énécmimanj zé mayi. Imuac nimba, ini Uña dimuhucyawac murunec hahaya imi ménda niñtejiczu.

§ **9:62:** Yuda ic enej kinonj imi burumakaoguc qatégic héréyu méraginanénj kesa nesima baec patoanngic. * **10:1:** Kiwi tosaraiguc; 72.

imuhucyanénj Anutuac héngaleñ ama areña yandawac ai méj memacac séc qahac.

10

*Yesunénj tohotoho ic 70 buña suruc hi-
abia énézému niñac méli énécmiyec.*

¹ Imuac andiaiguc Miñ Kewunénj tohotoho ic tosara 70* kumu énécmima baera baera, ama areña kunej kunej séc eñeyaoc kemmanjic niñec imuaru éréhéc éréhéc méli énécmiyec. ² Méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héla memeyawac séc imi sasala wazima hezac, néj ai ic sasala qahac imuac ini ai miñina Anutunénj ai ic méli énécmimac niñac zéwelec wammimu. ³ Zéwa niñgic, neñ ini méli énécmima nimba rama komoc komoc hasénj kazu sugcinaiguc méli énécmimiawac tanec wanzac. Bec yacma kenjgic. ⁴ Ini soukiwa kononj me gésé me hénia usu imi ménda mema kemmu. Kemma héniaiguc ic embac mihicñi énécmimuiguc yaizézé ac ménda wamma kemmu. ⁵ Kemma ama méjiguc emmuiguc walac yomuhuc énézému; Ama yomuaru luae hemac. ⁶ Imuaru luae ic méj keczaciguc luae qeéncmizu imi iwac muru hemac. Wajju qahac wajju onac muru lilingéma hamac. ⁷ Wajju ama imuaru tacyac wanjic iwawai gumu énécmigic efima nemu. Ai icnéñ ai boña memuac hezac. Wajju ama areñ méñac qeriaiguc amaya amaya lelegéma tacyac ménda wammu. ⁸ Ama areña yanda méjiguc kereñgic héihéré énécmimuiguc wéséginaguc nene haigic hemac imi efima nemu. ⁹ Nema bec hafi ic mehiaru énécmima Anutuac héngaleñ ama areña yanda hosucginu hazac imuhuc énézému. ¹⁰ Ama areña yanda méjiguc kereñgic ménda héihéré énécmimuiguc imuac hénia yanda séc keremma yomuhuc énézému; ¹¹ Onac tauñguc sei totonj nonac héniaiguc hezac imi qeni onac muru mazac. Wajju ini Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi hosucginu hazac imi niñasarimu. ¹² Neñ énézéwa niñgic; Nalé tetcégiaiguc ama areña imi bakia yéwéria yanda Sodom tauñ meyec imi ogicma memu.

Ewa qerigina ménda melemmu ionac muru yéwéri yanda he énécmimac.

¹³ O, ewa biric! Korasin ama areña miñina. O, ewa biric! Betsaida tauñ yanda miñina, onacmuru kuc yanda baec icnéñ ménda memeya measariyi imi moczonj Tiro zéma Sidon ama areña yandaiguc

wambinec imuac ama miñina ieneñ bec- nec sonjoñac maleku héima toma qa- haiguc tacma siacma ewagina bec melem- bunec. ¹⁴ Gésigési naléiguc Tiro zéma Sidon ama areña yanda miñinanéh onog- icma képésic ginawac bakia efefia memu. ¹⁵ Kafanaum ama areña yanda miñina ini enañac niñgic emma kurumeñ késamañ zé wanzac me? Anutunéh memaénéc miyu humumia ionac baec dumuñaguc emu hiñgacmu. ¹⁶ Tohotoho ichécna zéwa niñgic; Méñnéñ méñ onac ackua zéc ninzac imi nuac ackua zéc ninzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ onac andé unuzac imi ni andé nuzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ andé nuzac imi méli néñec i andé qezac wanzac.

Tohotoho ic 70 ieneñ liliñgéma hagic.

¹⁷ Tohotoho ic 70† ieneñ ségiségi wamma liliñgéma hama yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, guac qacgaiguc uña biria enej acnina tohogic. ¹⁸ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Neñ hémba Biria miñinanéh kurumeñ igucnec pillitic éscénc baeciguc mama qeyec. ¹⁹ Neñ ini mokoleñ zéma girisonañ tima hazéc ionac kucgina moczoñ onogicmu niñac qac buña énécmizua. Iwawai méñnéñ méñ hia ménda mebiria énécmimac. ²⁰ Néñ uña biria ieneñ acgina tohozu, imuac niñ ségiségi ménda wammu, néñ qacgina kurumenjiguc oyu hezac imuac niñ mia ségiségi wammu.

Yesunéh ségiségi wamma Anutu mepésiyec.

²¹ Nalé imuarunec Yesunéh Uña Téréyaguc ségiségi wamma yomuhuc zéyec; Manjoc, baec kurumeñac miñina, iwawai imi musañgéna ninñ zéma niñtegic qinñtegicac kuha ginaguc enej ménda hénzu, néñ nambérac ionac auénécmina héñanzu imuac ewa hia ac gézézua. Oaec, Manjoc, guac ewa siñganéh imuac mia heyec. ²² Manjocna geñgaoc mia iwawai moczoñ nuac nénnec. Wañu gi qahac wañu, méñnéñ méñ méréñéñ Nanña wanzac imi ménda ninzac. Wañu méñnéñ méñ qahac, néñ Nanñanéh eneya ewa siñgic auénécmiyu hénzu ieneñ sac Manjoc gi méré imi ninzu. ²³ Imuhuc zémaguc tohotoho ichéra ionac muru liliñgéma inicma ionacnec sac ewayu meyu mayu yomuhuc énézéyec; Iwawai ini hénzu imi momacnec hénzu ionac kicginanéh mériañaguc wanzac. ²⁴ Énézéwa niñgic; Kuameme ic sasala zéma ic kewu ieneñ iwawai ini hénzu imi hémbin zé wanjic, néñ ménda héñgic. Wañu iwawai ini ninzu imi nimbin zé wanjic, néñ ménda niñgic.

Dac muna héla ionac ala kekec.

²⁵ Héna acac kiwi ic méñnéñ yacma Yesu batucgéma yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac iwawai wamma kekec hémbénaña imi miñicñiman? ²⁶ Zéyu Yesunéh ara yomuhuc melemma qesimiyec; Héna aciguc néma ac heyu gi dimuhuc oloñ niñanzañ? ²⁷ Zéyu zéyec; Ewa qeriga moczoñnec, kekecga moczoñnec, kucga moczoñnec zéma ewa siñga moczoñnec Miñ Kewu guac Anutu goi héihéi wammiwéséman. Wañu gi geñga siñ niñamuanzañ éscénc alagawac siñ nimmiwéséman. ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh ara melemma zéyec; Ac bakia melenzañ imi dindiña. Imuhuc tohoma kekec hémbénaña mewéséman. ²⁹ Imuhuc zéyu ic imi Yesunéh iwac niñ niñu hiarumac niñac yomuhuc qesimiyec; Wañu, méréñéñ nuac alana wanzac? ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunéh séséc ac méñ yomuhuc zéyec; Ic méñ Yerusalemnec yacma Yeriko kemman zé hiñgarec. Hiñgacma hénaiguc kowu nene ic miñicñi énécmiyu kowu nene ic ieneñ malekuya hetecgéma humumianec qema waima keñgic. ³¹ Nalé imuhucgeñ hofac oo ic méñnéñ héna imuacnec hiñgacma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qizizij géma keñec. ³² Wañu Lewi ic méñnéñ imuhucyanec imuaru haréma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qizizij géma ogicma keñec. ³³ Wañu Samaria ic méñnéñ ic kian wamma kemma imuaru keremma ic imi hémma wéséniniñ wammiyec. ³⁴ Wañu hosuraiguc kemma haléc zéma doku selia wiziyaiguc qocgéma naecmima osomiyec. Osomima donkiya qahaiguc haima ic kian ama méñguc wagicma kemma galenñgé miyec. ³⁵ Ama gianjiyu Romawac soukiwa Denarion‡ éréhéc ic kian ama imuac miñina mima yomuhuc zéyec; Ic yomi galenñgé miwéséman. Imuac me imuac wammimañ zé soukiwa imi ogicma kiriwéséman imi liliñgéma hamañ imuaru taséga melenj gémmañ. ³⁶ Imuhuc suruc wandacma Yesunéh yomuhuc qesimiyec; Geñ ninna ic haréwéc ionac sugcinaiguc méréñéñ mia kowu nene méraginaiguc enec iwac ala wanzac me? ³⁷ Zéyu ara melemma zéyec; Ic goi héihéi wammiyec imi mia. Imuhuc zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi kemma imuhuc wambéséañ.

Yesunéh Mata zéma Maria iorac amaiguc keñec.

³⁸ Héna keñkecma Yesunéh ama areñ komora méñguc kereñec. Kereñu embac méñ qara Matanéh héihéré miyu iwac amaiguc enec. ³⁹ Wañu iwaru munia kerec, qara imi Maria. Inéh Yesuac hénaiguc

† 10:17: 10:1 Imuac héngic. * 10:27: Hén 6:5, Lew 19:18 ‡ 10:35: 1 Denarion imi ic méñac ai meme méñac ai boña.

tacma iwac ackuazéc niyec. ⁴⁰ Wanju Mata imi ai yanda meyu ai yandanéh waya mesohoyec. Wanju Yesuac muru hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu nuac munananéh wainéñu ni nenacnec ai mema nanzua. Wanju gi imuac ewa biric ménda wanj nénzanj? Ézéna hama méra némmac. ⁴¹ Zéyu Miñ Kewunéh ara melemma zéyec; Mata, Mata, gi iwawai hénia hénia niñac niñyéwéri wanna ewaga goro wanzac. ⁴² Néñ eréhéc dac sac mewésémanj, qahac wanju momacdac imi sécgémac. Marianéh hénia hiabia gésima angetízac imuac imi iwarunec wagicmanjac séc qahac wanzac.

11

Yesunéh zéwelec welecac hénia ku énécmiyec.

¹ Yesunéh baec méniguc zéwelerec. Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra ionarunec méñnéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu doku naec ic Yohanenéh tohotoho ichéra dimuhuc zéwelecmu imuac hénia ku énécmiyec. ² Gi imuhucyanec zéwelec welecac hénia ku nénécmína. ³ Zéyu zéyec; Ini zéwelecbiñ zéma yomuhuc zéwelecmu; Manjocnina, guac qacga mepésini térya hemac. Guac héngalenj ama areña yanda imi mama hamac. ⁴ Gi kaiweya kaiweya imuac nene sécnina nénécmiwésémanj. ⁵ Nini ic tosara biria wanj nénécmigic séc képésicgina wai énécmizij, imuac gi imuhucyanec képésicnina wai nénécmína. Wanju manam batuciguc ménda nonopobésémanj.

⁶ Imuhuc zéma inéh yomuhuc toroqema zéyec; Sucgina igucnec méñnéñ alayaguc wanju alaya iminéh sinji yandaiguc iwac muru kemma yomuhuc welecmicmac; Alana, saméh haréwéc néna bianjuc melemmanj. ⁷ Ic kian alana méñnéñ nuaru hazac. Wanju nene méñ gumu mimanj zéma hoczua.

⁸ Imuhuc zéyu alayanéh ama qeria igucnec yomuhuc melemma zémac; Gi gau qeli qeli nunuzanj, ni ama naguya bec héima nambérac hécna iniguc gau niñac wamma hezij imuac niñ yacma yaka gémmanjac séc qahac. ⁹ Wanju zéwa niñgic, ama miñinanéh ic imi alaya wanzac imuac wamma ménda yacma nimmimac, néñ ic imi seliseli wamma welecma nanju imuac niñac mia yacma iwawai méñ niñac wawañja imuac sécyá mimac.

¹⁰ Méñnéñ méñ weleru miyu meanzac. Wanju méñnéñ méñ hochoc ai mema miñicnijnjac. Wanju méñnéñ méñ nagu qeyu aumimia wanjanzac. Imuac niñac zéwa niñgic; Welecgcic énécmimac. Hochoc ai mema miñicniju. Naguya qegic auénécmimac. ¹¹ Guac nanjanéh

lambéc niñac qesigéñu manjoc onac suggina igucnec mérenéh lambécac tasia qaté mokoleñ mimac? ¹² Wanju kuruc gocmia niñac welecgéñu mérenéh tasia girisonanj mimac? ¹³ Ini ic biria, néñ kilen iwawai hiabia nambérac hécgina gumu énécmianzuiguc onac kurumenj Manjocginanéh welecmanzu onac Uña Térya séc ogicqogicma dimuhucya énécmimac?

Yesu zéma Beelsebul.

¹⁴ Wanju Yesunéh uña biria ara qahac imi nesimiyu érema kenju merac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tunj ienenj imi hémma welicgégit. ¹⁵ Wanju sugginaiguc tosanánéh yomuhuc zégit; Inéh kwic ionac ic kewugina Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzac. ¹⁶ Wanju ic tosanánéh Yesu batucgémima séséc baec icnéñ ménda memeya kurumenj igucnec mamaya méñac meyu hémbij niñac welecmicmic. ¹⁷ Welecmicmic Yesunéh ionac niñingina niñtegicma yomuhuc zéyec; Héngalenj ama yandawac miñinanéh eñaoecneh euhéndéh wanjamuzu séc kisi wanjanzac. Wanju ama méñac miñinanéh eñaoecneh euhési wanjamuanzu imi mama birianzac. ¹⁸ Neñ Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzua imuhuc zénénzua, néñ Biria miñinanéh eñaoecneh héndéh amuanzuiguc ionac héngalenj ama areña yandanéh dimuhuc nanjelimac? ¹⁹ Neñ Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmizuaiguc imi nanjécgina ienenj mérac kuha mema uña biria nesi énécmianzu? Imuac nanjécgina eñaoecnia zégési énécmimu. ²⁰ Néñ neñ Anutuac méria merawanéh uña biria nesi énécmianzuiguc Anutuac héngalenj ama areña yandanéh bec onacmuru mama hazac. ²¹ Ic kawalinéh tewi maleku séha meyu kiyunec amaya galengéyu ama imi luaeiguc hia heanzac. ²² Wanju ic kawali kuha eñeña méñnéñ hama ic imi ogiczaguc tewi maleku selia niñkumuma mekeczac imi moczoñ wagicma iwac hinacya momacnec wagicma sécgina méndémma énécmianzac. ²³ Méñnéñ méñ niguc ménda keczac inéh andé nuzac. Wanju iwawaina niguc ménda tocgezac inéh iwawaina héndénzac.

²⁴ Uña biria méñnéñ ic méñac murunec érema kemma baec kisiaiguc kenja wamma tachiarumanj zé wanju ménda sécgézac. Ménda sécgéyu inéh yomuhuc zézac; Ni amana érema hazua imuaru lilingémanj. ²⁵ Imuhuc zéma lilingéma hama héñu ama imi usuñma mindinjyecac hiabia hezac. ²⁶ Heyu kemma uña biria kawalihéca 7 onagiru hama hiñgacma kegcic walac birima kerec imi munjuc

yanda ogicgogic wamma kunerñec birima keczac.

²⁷ Ac imuhuc zémanec nanju tun yanda imuac sugcina igucnec embac méhñéñ qacma zéyec; Gi héri haima megémma namu gumugéñec nenjoc iminéñ ségiségiyaguc! ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ic mén Anutuac ackuazéc nimma tohoanzac iminéñ mia ségiségiyaguc wanzac.

Séséc ac Yonawac muru héiyec imuac hénia.

²⁹ Ic tun munjuc yanda toroqe énécmima nanjic Yesunéñ hénima yomuhuc énézéyec; Nalé yomuac hicñisai imi hicñisai biria, séséc mérérawac hémbiñ zé wanjanzu, néñ séséc mén qahac, néñ Yonawac muru haka hicñiyec imi sac hicñi énécmimac. ³⁰ Yonanéñ Niniwe ama arenja yanda imuac miñhéra ionac muru séséc wanjec ésécnec, Icac Nanja imuhucyanec nalé yomuac hicñisai onac muru imuhuc wammac. ³¹ Héngaleñ ama yanda mén baec wanjoña Saut iguc hezac imuac embac garata méhñéñ Solomonac niñtegic qinñtegicac kuha nimmanñ zé baec tetcgia igucnec hayec, néñ nalé yomuac hicñisai enej Solomonac Kuneña neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu. Imuac zégégisési naléya ducñiyu embac garata iminéñ ini zégési énécmimac. ³² Niniwe ic enej Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenñic, néñ nalé yomuac hicñisai enej Yonawac Kuneña neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu imuac niñ zégégisési naléyaguc Niniwe ic ienenñ ini zégési énécmimu.

Séwiac lambe.

³³ Méhñéñ mén lambegina otorima sasanjgaguc me kewuc bawaguc ménda haianzu, néñ qémbéñ qahaiguc haianzu. Imi mia ic embac ama qeriaiguc érému enej asaha hémmu niñac imuhuc wanjanzu. ³⁴ Wanju néwécgenac zéwa niñgic; Guac kicganéñ séwigawac lambe wanzac. Kicganéñ hia keczaciguc séwiga moczoñ asahanéñ sécgémimia wanzac. Wanju kicganéñ birizaciguc séwiga moczoñ siñinéñ sécgémimia wanzac. ³⁵ Imuac ewa qerigaiguc asac mararanñ hezac imi ménda siñidéngézac me qahac imi niñgésina. ³⁶ Imuac guac séwiga asaha sécgégéñu siñi mén ménda hegéñu lambeac asahanéñ asarigéñanzac ésécnec kekecga moczoñ asahaguc wammac.

Saec 6.

³⁷ Yesunéñ ac imuhuc zémanec nanju Farisaio ic méhñéñ eneyaguc momacnec tacma nene nemac niñac Yesu welecñiyu emma tarec. ³⁸ Néñ nene nemanñ zé

wamma méria ménda zuaru Farisaio ic iminéñ hémma ewa éréhéc wanjec. ³⁹ Wanju Yesunéñ yomuhuc zéyec; Farisaio ic ini sokoc zéma zéic séwéla imi hiabianec zuacanzu, néñ ewa qerigina imi hémbaoc haka zéma kaiñiliweñ hakanéñ kuaya qema hezac. ⁴⁰ Niniñgina qahac ini, séwéla miñicñiyec inéñ qeria momacnec miñicñiyec imi ménda niñtegiczu?

⁴¹ Wanju qerigaiguc hegénzac séciguc haleñ énécmima iwawai moczoñ solarña wanjémmac. ⁴² Néñ saecginaguc ini Farisaio ic, ini miñsupe zéma zuazua héméña hiabia tosara imi méndéñgic méra éréhéc waju momacguc mema Anutuac buña haianzu. Néñ haka dindiña zéma goi héihéi Anutuac buña haihaiya imi giligic qahac wanzac. Méñ ménda waima imuac me imuac momacnec wandacmu iminéñ hia wammac. ⁴³ Saecginaguc ini Farisaio ic, ini tocgotocgo amaiguc tatak ou enej hezac imuaru tachiñ niñac wanjanzu. Wanju nénnagémba sombenjiguc zézé ségiségi wanj énécmimu niñac wanjanzu. ⁴⁴ Saecginaguc ini imi kicsuanñ suaña qahac kondonja heheya ésécnec waju, ic embac ienenñ imuac qahaiguc tima namma héniaquina ménda niñtecciganzu.

⁴⁵ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic méhñéñ Yesu yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic gi imuhuc zéma nini momacnec mutulanjéma zébiri nénécmizañ. ⁴⁶ Saecginaguc hénia acac kiwi ic ini, iwawai yéwéria yanda sécgina ogicogicya imi ic tosara ionac hai énécmigic bisianzu, néñ ini enjaooc imi méragina merawa mén ménda suluma osianzu. ⁴⁷ Saecginaguc ini, enej Anutuac tiliñ tiliñ ic becñec yanda hécgina ienenñ unugic ionac kicsuanñ imi meycagéanzu, néñ ackuazéc imi ménda tohoanzu. ⁴⁸ Yandahécgina Ienenñ Anutuac tiliñ tiliñ ic unugic Farisaio ic enej imi kua meme ic ionac kicsuanñ meycagézu. Imuhuc wamma ini yanda hécginawac ai imuac ewa momac wanzu imuac héipuc ac zéauzu. ⁴⁹ Imuac niñ Anutunéñ niñtegic qinñtegicac kuhaiguc yomuhuc zéyec; Neñ ionac muru walac zézé ichéçna zéma méliméli ic méli énécmimanñ, waju ionarunec tosara unuhumumu, waju tosara ununesi wanj énécmimu. ⁵⁰ Baec kurumenñ zéyu hicñiyec imuarunec hénima éréma kecma deguc imuac suraiguc Anutuac tiliñ tiliñ ic unugic sacgina mayec imuac bakia moczoñ nalé yomuac hicñisai ionac qacginaiguc emmac. ⁵¹ Imi mia Abelac sac igucnec hénima éréma kecma zaki téréya sombenjiguc nanjec imi zéma ama téréya imuac géngéñaguc qegic humuyec Zakaraia iwac sacya imuac bakia moczoñ nalé yomuac hicñisai enej mia bisidacmu. ⁵² Saecginaguc hénia acac kiwi ic ini, ini imi niniñac nagu wetéya késa

kecma enjaoc ménda emma imuhucyanec naguya hézicgéma nanjic ic embac embinj zé wanzu imi enej momacnec emmuac séc qahac wanzac. ⁵³ Imuhuc zémaguc Yesu ama imi waima kemmanj zé mayu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic ieney hénima hazéc geriwaguc wammima acgina melemmac niñac selianec hinocgémima zéquesiqesi sasala wammigic. ⁵⁴ Imuhuc wamma ac késpedesira méñ zéyu késawinj zéma galenj megic.

12

Yesunénj qeqainj ac zéma meme seli ac énézéyec.

¹ Suraiguc ic embac tunj yanda tausenja tausenja tocgéma hénagina tiloc paloc tima nanjic. Yesunénj walac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Farisaio ic qeri ikocginaguc ionac yis imuac galenj memu. ² Iwawai méñnéñj méñ, usuyaguc hezac imi ménda auyu hemacac séc qahac, sasanjaiguc hezac imi ménda niñmimiawac séc qahac. ³ Imuac niñ iwawai sinjiuguc zégic imi moczonj kaiweac asahaiguc zéaugic nindacmu. Wanju iwawai ama qeriaiguc zégic imi moczonj ama bauyaiguc namna zéaugic nindacmu.

Anutu momacgucac sac zénéngina hirimac.

⁴ Alahécna onac énézézua, séwagina sac unuhumuma imuac andiaiguc iwawai méñ torogema wanj énécmimuac séc qahac ionac niñ zénéngina ménda hirimac. ⁵ Mérac kilenj zénéngina hirimac imi zéasariwa ningic. Unuhumuma imuac andiaiguc geric siaiguc gili énécmimacac kuc buñaya hemizac iwac mia zénéngina hirimac. Owec, énézézua, iwac mia zénéngina hirimac. ⁶ Sirikic méra méñac bonja soukiwa Toya* éréhécdac ménda haianzu? Wanju Anutuac kiwaiguc sirikic nei ionac murunec méñac niñ elunj ménda qeanzac. ⁷ Ini imi Anutunénj oruc zucgina zanjéya acguc moczonj oloñ nindaczac, imuac zénéngina ménda hirimac. Enjac enjac kekecgina imi sirikic nei sasala onogicma eñenja wanzac.

⁸ Wanju ni énézéwa ningic; Méñnéñj méñ ic embac kicginaiguc zéauma ni ninzénjé némmaciguc ni imuhucyanec Anutuac kua meme unja kicginaiguc zéauma i ninzénjé mimanj. ⁹ Ic embac kicginaiguc ni qaecgé néñzac imi ni Anutuac kua meme unjahéra kicginaiguc qaecgémimanj. ¹⁰ Méñnéñj méñ Icac Nanja zébiri mizaciguc késpedesic imi waimimacac hezac, néñ Unja Téréyawac zébiri wammizaciguc késpedesic imi ménda waimimac. ¹¹ Ic embac tosanenénj ini

toctogotcgo amaiguc me galenj zéma ic kewu tosara qac buñaginaguc ionac muru onagicma kenjic ac bakia dimuhuc melemma ac dimuhucya zéwinj zéma ewa goro ménda wammu. ¹² Nalé imuaru mia Unja Téréyanénj némac ac zému imi ku énécmimac.

¹³ Wanju tunj imuarunec ic méñnéñj yomuhuc zéyec; Kiwi ic nuac dacna ac ézénac manjoc niranénj iwawai mératéc wainéércmiyec imi niguc méndémma mewic. ¹⁴ Zéyu Yesunénj ézéyec; Ic mérenénj ni iwawaigira méndénj érécmimanj niñac zégésigési ai icgirawac kumunéñec? ¹⁵ Imuhuc zémaguc inénj ic embac yomuhuc énézéyec; Iwawai méñac méñ hémbaac ménda wamma niñinj biria imuac galenj memu. Ic méñac kekecyca imi iwac iwawaiya sasala imuaru ménda hezac. ¹⁶ Imuhuc zéma inénj qelumbec ac méñ yomuhuc énézéyec; Soukiwa ic méñ kerec. Keru iwac aiguc héla gocmia kindindinja hicñimiyec. ¹⁷ Hicñimiyu ewa qeriaiguc yomuhuc niñec; Nuaru héla gocmia imi haihaiyawac titinja méñ ménda hezac. Imuac dimuhuc wammanj? ¹⁸ Imuhuc zéma zéyec; Ni yomuhuc wammanj, nuac hofi ama komora imi hericma kunenj yanda qelia méñ meyacgéma nuac ai yawunjac héla zéma iwawai hiabia imi moczonj imuaru haiwa hemac. ¹⁹ Imuhuc wamma nuac unjanawac yomuhuc zémanj; Nuac qeri unjana, iwawai ai yawunj sasalawac séycya qolacgéma haiwa hezac. Imuac gi bénzénj tacnimma nene kulunj nema ségiségi wamma kecbésémanj. ²⁰ Néñ Anutunénj yomuhuc ézémac; Ic, gi imi niñtegic qinjegicga qahac, deguc sinjya guac qeri unjaga guagicha iwawai qutulanggéma haina hezac imi moczonj mérac wammac me? ²¹ Ic imuhucya imi eneyawac iwawai sasala tiloyu emma hezac, néñ Anutuac muru imi saménj bipiyaguc ménda hemiyu keczac.

Ewa goro ménda wambésémanj.

²² Imuhuc zéma tohotoho ichéra énézéyec; Imuac néwécgeñac yomuhuc énézéwa ningic; Kekecgina niñac némac iwawai nemu, séwagina niñac némac iwawai héimu imuac ewa goro ménda wammu. ²³ Kekec imi nene ogiczac. Wanju séwagina imi malekugina ogiczac. ²⁴ Koeckoec nei imuac ningic, iwawai méñ ménda háhimic wamma meanzu. Wanju ama saménja me hofi amaya méñ ménda he énécmizac, néñ kilenj Anutunénj gumu énécmianzac. Ini imi nei kunenj yanda ogicma eeginaguc wanzu. ²⁵ Sucginaiguc mérenénj ewa goro wamma

* 12:6: Girik aciguc; Asarion. † 12:25: Séwiga witiya.

kekecya† komodia méñ mehorugimacac séc wanzac me? ²⁶ Iwawai komodia méñ imuhucya hia mindinjwésémañac séc qahac wañu dimuhuc méñac méñ ewa goro wambésémañ? ²⁷ Baorac zariñac niñgic, imi dimuhuc yandianzu? Ieneñ ai ménda meanzu wañu hésa méñ ménda meyacgéanzu wañu énézéwa niñgic, Ic kewu Solomonnéñ maleku héiyec imuac edamuya moczoñ imi zariñ méñac asaha ogicmacac séc qahac wañec. ²⁸ Deguc keru oranjuc qema oanzu zariñdac imuhucyawac Anutunéñ imuhuc hiabianec héi énécmianzac. Imuhucya imuhuc wañ énécmianzac iguc onac imi ogicqogic wamma ménda héiéncmimac me? O! ic embac, niñzéh niñzéhgina imi komocdia dac. ²⁹ Ini némac iwawai newiñ zéma ewa goro ménda wammu, wañu imuac ménda zéwelecmu. ³⁰ Baecac ic enia ieneñ mia iwawai moczoñ imuhucya niñac wamma welecanzu. Onac Mañgocginanéñ ini iwawai imuac me imuac osizu imi bec niñdacañac. ³¹ Ini mia iwac héngaleñ ama areña yanda imuac hochoc wammu. Imuhuc wañgic iwawai tosara imi toroqema énécmimac. ³² Ic tuñ komora ini zénéngina ménda hiriyu, Mañgocnéñ héngaleñ ama areña yanda imi énécmimaj zé ewa hia niñzac. ³³ Iwawai gina haima soukiwa mihicñjima maqeqeya ionac énécmigic. Gésé tegictegira qahac kurumeñac buña mihicñjima imuaru mia iwawai boña eñeña imi tigic hemac. Imuaru imi kowu nene hosuru kenkeñawac séc qahac, wañu gisic zinañgoc nemuac séc qahac. ³⁴ Iwawai gina boña eñeña hezac imuaru onac ewa siñgina heanzac imuac niñac imuhuc zézuu.

Técgina nimma kecmu.

³⁵ Kembrañ ginaigic rikunçina zikima kifagina otorigic zeyunec nañkecmu. ³⁶ Ini imi ic tosara miñginanéñ zammaréñ meme ariac igucnec liliñgéma hama nagu qeyu focdac yacma nagu auwiñ zé mambéc kecanzu ésécnec wamma kecmu. ³⁷ Miñginanéñ hama kic hihi kecgic inicmaciguc weleñ qeqehéra imuhucya imi ségiségi ginaguc wammu. Hélañac énézéwa niñgic, miñginanéñ rikunça zikima namma énézéyu tacgic hosucginu hama weleñ qeéncmimac. ³⁸ Inéñ siñiyawac 12 kilok me 3 kilok imuaru hama iniru imuhuc wamma kecmuiguc imi ségiségi ginaguc wammu. ³⁹ Ini niñzu ésécnec ama miñginanéñ némac naléiguc kowu nene hamu imi niñaçegimac awima taru amaya imi ménda héséma embunec. ⁴⁰ Imuac niñ ini acguc técgina nimma kecmu. Ménda

nimma kecmu nalé imuaru Icac Naña imi hamac.

⁴¹ Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc qesimiyec; Gi sésec ac imi nonac niñ sac zézan me nini moczoñ niñac zézan? ⁴² Zéyu Miñ Kewunéñ melemma zéyec; Wañu mérénéñ ai ic niñkumu mimia zéma niñtegic qintegicyaguc wamma miñjinawac weleñqeqe ichéra galeñgé énécmima naléya ducñyu séc nene yakaginawac buña méndéñ énécmiammac? ⁴³ Wañu miñjinanéñ hama héñu imuhuc wamma keru, weleñ qeqe imuhucya imi ségiségiyaguc wammac. ⁴⁴ Ni hélañac énézéwa niñgic; Miñjinanéñ ic imuhucya imi iwawai moczoñ galeñgémac niñac opocmac. ⁴⁵ Wañu weleñ qeqe icnéñ imuhuc ménda wamma ewa qeriaiguc eñeña miñjinanéñ béñzéh béñzéh hamac zéma iwawai hémbaoc wamma nema doku selia nema niñgion wamma weleñ qeqe ichéra zéma embachéra hénima unumac imi ⁴⁶ nalé méñ kic hihi ménda wamma kecmac imuaru, wañu kaiwe kiwa méñ ménda nimma kecmac imuaru mia miñjinanéñ hama bakia réwéria meleñ mima ic niñzéh niñzéhgina qahac iniguc momacnec onopocmac. ⁴⁷ Miñjinawac ewa siñ imi dimuhuc hezac imi niñtegicmaguc kileñ técyu ménda nimma iwac ewa siña tohotoho ménda wammac imi sasalanec qemac. ⁴⁸ Ménda niñtegicma haka biria wanzac imi efea qemac. Iwawai sasala meyec iwac muru sasala memañ zé hocmac. Wañu ai buña sasala késayec iwac muru imi iwawai sasala mihicñjimañ zé qesimimac.

⁴⁹ Ni baeciguc geric zéc gilimañ zé mayi. Wañu bec zezaciguc némac iwawai méñ niñac wammañ? ⁵⁰ Ni météré naec ai† méñ wañ némmuac hezac. Qeri yéwéri dimuhucyanéñ kilanzé némma kenkeruguc yéwéri imi moczoñ tecgéñemmac! ⁵¹ Ini niñgic ni baeciguc luae qeéncmimaj zé hayi tanec wanzac me? Énézéwa niñgic; Imi qahac, méndéñ énécmimaj zé hayi. ⁵² Kecma ama momacgucac qeria igucnec ic embac méra méñ kecmac haréwécnéñ éréhéc hazéc wañ érécmigic éréhécnéñ haréwéc hazéc wañ énécmiyic méndéñ amuma kecmu. ⁵³ Mañgocnéñ nañaguc, nañanéñ mañgocyañguc, neñgocnéñ bérañaguc, bérañanéñ neñgocyañguc, erañyanéñ erañiyaguc héndéñ amuma añañ qacgé amumu.

⁵⁴ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Ini hosusunéñ kondun igucnec hayu hémma kia focdac hamac zégic imuhuc wañanzac. ⁵⁵ Wañu Saut baec kisia igucnec luhucnéñ

† 12:50: Météré naec ai; Ic héngena wéndaraiguc qeyu humumac imuac sésec ac wanzac.

éréyu hémma geriwiguc wammac zégic imuhuc wanžazac. ⁵⁶ Ic ikocginaguc ini baec kurumeñac tanera imi héntegicma dimuhuc nalé yomuac hakaginawac tanera imi ménda niñtegicanzu?

⁵⁷ Wanju némac niñac némac hakanéñ solañja wanzac imi moacnec ménda niñgésianzu? ⁵⁸ Gi ic hazécgaguc zégésigési icac muru kemmaco imuaru hénaiguc ara mindiñmanj zé meefima luae ac zémaoc. Imuhuc ménda wanna, inéñ gésigési ic iwac muru hérégemma keñu gésigési icnéñ téñginj ic ionac méraginaiguc goporu téñginj ic ienen hésa amaiug giligemma gopocbu niñac. ⁵⁹ Gézéwa ninna, kitiwa melemma Toya[§] teteçgiawac méñ acguc moczoñ ménda melenja tecgéyu hia ménda mama hawanj niñac.

13

Ewa qerigina melemmu me humumu?

¹ Nalé imuaru tosanéñ Yesuac muru hama Pilatonéñ Galilaia ic embac tosara unuhumugic sacginanéñ mama ionac zucmanañ ginawac sacguc momacnec sicsaoc wamma keñec. ² Zégic Yesunéñ acgina melemma zéyec; Ini imi Galilaia ic ienen haka imuhucya mihicñigic inicma niñgic ienen Galilaia ic tosara onogicma kápésic yanda wanjic ésécnec wanzac me? ³ Ni énézéwa niñgic, imi qahac, ewa qerigina ménda melemmuiguc moczoñ yanda ini acguc imuhucyanec qahac wandacmu. ⁴ Wanju ic embac 18 Síloam ama arenjaiguc awiawi ama héñgenja horua herec imi mama qeyu imuac bawaguc humugic. Wanju enen ionac niñgic kápésicgina imi Yerusalem imuac miñhéra tosara ionac kápésicgina ogiczac ésécnec wanzac me? ⁵ Ni énézéwa niñgic, imi qahac, moczoñ yanda ini acguc ewa qerigina ménda melenjic imuhucyanec humuma qahac wandacmu.

⁶ Imuhuc zéma séséc ac méñ yomuhuc zéyec; Ic méñnéñ wainj aiiguc fik ic méñ himiru heyu hama imuac gocmia niñac horec, néñ méñ ménda mihicñiyec. ⁷ Wanju inéñ imuac ai ic yomuhuc ézéyec; Ni ai yawuj haréwéc hama fik ic yomuac gocmia niñac hocma héla ménda mihicñianzua. Imuac ic hésa imi héina qahac wammac. Némac niñac baec imi enjac késama nammac? ⁸ Zéyu zéyec; Miñ kewuna waina ai yawuj momacguc méñ nanju neñ giñgiñiguc baec imi éséma guwec haima héwiñja héimanj. ⁹ Héiwa kecma bianjuc héla haimac niñac, kilenjac

héla ménda haimaciguc nalé imuhucgenj zéna héiwa qahac wammac.

¹⁰ Wanju Yesunéñ Sabata naléiguc toçgotocgo ama ménjiguc emma ackuazéc ku énécmima nanjec. ¹¹ Wanju ninzu, embac méñ yawuj 18 imuac séc hafi unanéñ késayu gemara momacnec licgémiyecac dindiñanec nammacac séc qahac kecañec. ¹² Wanju Yesunéñ hémma zéyu hama kicginaiguc nanju ézéyec; Embac gi hafi zepaga igucnec hulacgé géñgéña wanzac. ¹³ Imuhuc zéma méria haimima zéweleru embac iminén imuarunec gemara mindiñima dindiñanec namra Anutu mepésiyc. ¹⁴ Tocgotocgo amawac galeñnéñ Yesunéñ Sabataiguc hafi mehiaru énécmiyu hémma qeri biric nimma ic tunj yomuhuc énézéyec; Ai meme 6 hezac, imuac niñ imuac suraiguc hagic mehiaru énécmimac, néñ Sabataiguc imi qahac. ¹⁵ Imuhuc zéyu Miñ Kewunéñ melemma zéyec; Ic onac kiciguc welenj qeçe ic ini sugcina igucnec méñnéñ méñ Sabata naléiguc enjeya burumakao me donki hérema kemma doku ménda gumuanzac me? ¹⁶ Abarahamac bérara embac yomi Biria miñjanéñ késayu yawuj 18 ziki sipacyaguc kecañec. Wanju Sabata naléiguc ziki sipacya imi hulac mimiawac ménda hezac? ¹⁷ Yesunéñ imuhuc zéyu ic embac hazéc wammigic imi enen moczoñ niñgic gamuginaguc wanjec, néñ ic tunj yanda tosanéñ haka moczoñ kuc bunayaguc imi meyu hémma ségiségi wanjic.

Héngalenj ama yandawac séséc ac.

¹⁸ Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi némac iwawai ésécnec wanzac? Neñ dimuhuciguc séc héima zémanj? ¹⁹ Imi mia, ic hésa méñ qara zunzuanj imuac gocmia ésécnec, ic méñnéñ gocmia imi momacguc mema kemma aiiguc himiru yandima ic yanda wamma nanju nei sawaiguc kecañzu imi enen imuaru haecgina haigic.

²⁰ Inéñ muñguc toroqema zéyec; Ni Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi némac iwawaiiguc séc héimanj? ²¹ Imi mia embac méñnéñ samén omanj zéma fulawa uha sasala[†] imuac qeriaiguc yis haiyu moczoñ sécgémiyec ésécnec.

²² Wanju Yesunéñ Yerusalem kemmanj zé kemma hénaiguc ama arenja arenja, ama arenja kunenj kunenj séc lelecgéma ackuazéc ku énécmimanec keñec. ²³ Wanju ic méñnéñ yomuhuc qesimiyec; Miñ Kewu, ic embac efefia dac humucac bunja igucnec anjgéñ tiénécmimac me? Imuhuc zéyu melemma zéyec; ²⁴ Énézéwa niñgic,

§ 12:59: Girik aciguc; Lepton. * 13:1: Galilaia ic ienen mulu ai mema nanjic Pilatoac téñginj ichéra ienen hama unuhumugic ic zéma mulu yanjac sacginanéñ momacnec sicsaoc wamma keñec. † 13:21: Girik aciguc; Sata haréwéc imi 22 lita zézéya.

embiñ zé wanjic ionac murunec sasalanéj meselimuac séc qahac wammac, imuac niñac nagu komoraiguc embiñ zé seliseli wammu. ²⁵ Ama miñjananéj yacma nagu héiyuguc ini sénganñer namma nagu imi qema Miñ Kewu nagu aunénécmina zégic, inéj melemma yomuhuc énézémac; Ini dimuacnec imi ni ménda niñénécimizua. ²⁶ Imuhuc zéyu ini yomuhuc hénima zému; Nini wéségaiguc nene zéma kulñ neyij. Wanju gi nonac ama areñ imuac héná yandaiguc ackuazéc ku nénécminec. ²⁷ Zégic inéj yomuhuc énézémac; Ni imi ini dimuacnec imi ménda niñénécimizua. Bria meme ic ini moczoñ néngacgic. ²⁸ Yesunéj toroqema zéyec; Abaraham, Isaka, Yakop zéma Anutuac tilij tilij ic moczoñ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imuaru kegcic inicmu, inicma duña lilingéma héngic ini ejaoc imi nesi énécmimia wanju sénganñer hiñgacma imuaru zésiac yanda wamma zécgina aric aric kima tacmu. ²⁹ Wanju ic embac enej baec wanjoña kembon qahac imuacnec hama Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc tacma nene nemu. ³⁰ Niñzu, andu tosaraneñ walac wammu, wanju walac tosaraneñ andu wammu.

³¹ Wanju nalé imuaru Farisaio ic tosaraneñ hama Yesu ézégic; Hiñgacma ama areñ yomi waima kembésémanj. Herodenéj gi gumañac zé wanzac. ³² Imuhuc zégic melemma zéyec; Kemma haséñ kazu imi yomuhuc ézégic; Ni deguc zéma oran uña bria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmimaguc weruguc† imi aina moczoñ metecgémanj. ³³ Néj Anutuac tilij tilij icnéj Yerusalem imuac sénganñerjiguc humumacac séc qahac. Imuac ni deguc, oran zéma weru imi hénana zénéhec imi kilendac tima kemmanñac hezac. ³⁴ Yerusalem, Yerusalem, Anutuac tilij tilij ic unuma onac muru méli énécmimia hocnéñ unuanñan. Kuruc neñgocyanéñ geñgaña bawaiuguc eneya merachéra tižožo énécmianñac ésécnec ni guac nambérac hécca tocgé énécmimanj zé aina mewa hatac dahec wanzac? Néj ini imuac ménda wanjanñic. ³⁵ Héngic amagina imi kisi wammac. Énézéwa niñgic, ini ni ménda némma kegcicnec nalé méñ hayu ini yomuhuc zéma legic héinémmu; Miñ Kewuac qaraiguc hahaya imi mérianñaguc.*

14

Yesunéj Farisaio ic méñac amaiguc emma tarec.

¹ Yesunéj Sabata méñguc Farisaio ic galenñina méñac amayaiguc nene nemanj

zéma enec. Enju tosaraneñ Yesuac aw-ima nanñic. ² Wanju niñzu, imuaru iwac wésiaiguc ic méñ nénémeriñ hicñimimia méñ tarec. ³ Yesunéj Farisaio ic qesiénécimima zéyec; Sabataiguc hafi mehiaru énécmimia imi niñgic hia wanzac me qahac? ⁴ Imuhuc zéyu ieneñ acgina qaiyu tackecgic, Yesunéj ic imi késa osimima mehiaruma méliyu keñec. ⁵ Keñu Yesunéj ac bakia melemma yomuhuc zéyec; Succinaiguc méñnéñ Sabataiguc nanja me burumakaoyanéñ baec séséñguc hiñgaczaciguc ménda héréyu érémac me? ⁶ Imuhuc qesiyu ieneñ ac bakia melemmuac séc qahac wanñec.

⁷ Héihéré énécmimia enej tatac eneña késa tacgic inicma séséc ac yomuhuc énézégic; ⁸ Méñnéñ zammaréñac ségiségiguc héihéré énécmiyu kemmuiguc tatac eneñaiguc ménda tacmu. Ic kuney gi gogiczac méñ héihéré miyu hawac niñac. ⁹ Hamaciguc miñina gi zéma i héihéré érécmiyec iminéñ hama tatacga imi ic yomuac wai miwésémanj zéma gézéyu imuaru gi gamuga nimma tatac tetecgia hezac imuaru kemma tabañ niñac. ¹⁰ Imuac héihéré génu kemma tatac tetecgiaiguc hezac imuaru tacbésémanj. Imuhuc wanna ic héihéré géñec iminéñ hama guac zéma alana eri emma tacna zéyu momacnec tacgic ionac kicginaiguc eebipigaguc wambésémanj. ¹¹ Méñnéñ méñ eneyaoc mepési amuyu memamimac. Wanju méñnéñ méñ eneyaoc memaamuyu meemmimac. ¹² Wanju miñina Yesu héihéré miyec iwac yomuhuc ézégic; Gi gau komoc me mariaiguc nene gumu énécmimanj zé alahécca, dac munahécca, sac kitichécca, zéma soukiwa ic ménda héihéré énécmiwésémanj. Imuhuc wambañnec ieneñ imuhucyanec héihéré géñgic bakia guac lilingéyu késawanñac. ¹³ Imuac ségiségi hai énécmimanj zé maqeqeya, héná méria séléc sélécgia, purij zéma kichilic ionac héihéré énécmiwésémanj. ¹⁴ Imuhuc wambésémanñiguc ieneñ bakia melenj gémmuac séc qahac wammac. Imuac niñ gi zézé ségiségigaguc wambésémanj. Wanju kecma ic solaña ionac yacyac naléiguc bakia melenñéñu mewésémanj.

Ségiségi ariacwac séséc ac.

¹⁵ Imuhuc zéyu momacnec tacgic succina igucnec méñnéñ ac imi nimma yomuhuc zéyec; Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc nene nemu imi enej ségiségi miñicñi énécmimia wammac. ¹⁶ Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Ic méñnéñ nene yanda gumu énécmimanj zé ic embac sasala héihéré énécmiyec. ¹⁷ Wanju imuac

† 13:32: Ac yomuac hénia méñ imi nalé ménda horugiyu.

* 13:35: Leg 118:26

naléya ducñiyu héihéré énécmimia ionac muru welen qeqe icya mélimiyu kemma yomuhuc énézéyec; Hagic iwawai moczon mézézéh gédacziñ. ¹⁸ Wanju ic embac moczon yomuhucyanec hénima héikeñzé héihazé wandacgic. Ic walac walacnéñ yomuhuc zéyec; Ni erac héihimic baec méñ boñ mezua. ¹⁹ Séwelec énécmizua, waina kemma ai imi hémman zé wanzua. ¹⁹ Wanju méñnéñ yomuhuc zéyec; Ni imi ai memec burumakao iwa 10 boñ mezua. Imuac kemma ai hia mezu me qahac batucgé énécmiman zé wanzua. Imuac bénzéhac niñénna. ²⁰ Wanju ic méñnéñ yomuhuc zéyec; Ni embacna degucmi mezua imuac hamajac séc qahac wanzac. ²¹ Imuhuc zégic welen qeqe icnéñ liliñgéma hama miñgina ézéma hicñiyec séc ézéyu nimma qeri biric nimma welen qeqe icya yomuhuc ézéyec; Focdac tauñ imuac hénia yanda zéma hénia komora séc kemma ic maqeqeya zéma hénia méragina sélec sélécgia zéma kichilic zéma puriñ keczu séc onagicma hamu. ²² Wanju welen qeqe ic inéñ zéyec séc wandacma yomuhuc ézéyec; Miñna zézan ésec wandaczua wanju tatac imi sasala hezacnec. ²³ Zéyu ézéyec; Hénia séra tosara zéma demañ giñgiña séc kemma ic embac qeriganéñ moczon héihéré énécmima amana imi kuaya qemu. ²⁴ Ni gézéwa ninna, bec nec héihéré énécmiyi ionarunec méñnéñ méñ nuac ohaihaina imi méñ ménda batucgéma nemac.

Yesuac tohotoho ic ionac haka silicgina.

²⁵ Ic tun yandanéñ Yesu méndacmima keñgic Yesunéñ ionac liliñgéma yomuhuc énézéyec; ²⁶ Méñnéñ méñ nuac muru hama imi eñeya neñgoc manogocya, inñ merachéra, dac munahéra, nauñhéra zéma eñeya kekec imi momacnec hazéc ménda wan énécmimac iguc imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁷ Méñnéñ méñ eñeya ic héñgeña wéndara imi ménda huama méndac némmac imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁸ Onarunec méñnéñ galeñ meme ama héñgeña horua méñ memañac zé ninzaciguc inéñ iwawai késakeczac iminéñ ai imi moczon metecgémacac séya wanzac me qahac imi niñgésiman zé walac soukiwa ménda tacma oloñnimmac me? ²⁹ Imuhuc niñgési ménda wamma hénia sac meyacgéma metecgémacac séc qahac wanju ic embac eneñ hémma yomuhuc zédesi wammiwu niñac; ³⁰ Ic yomi amaya meyacgéman zé aiya héniyec, néñ metecgémacac séc qahac wanec. ³¹ Wanju ic kewu méñnéñ ic kewu méñ qeman zé yaréiguc kemman

zéma walac tacma yaré ichéra 10 tausen iminéñ hazécya yaré ichéra 20 tausenaguc hazac imi hia qemanac séc me qahac zéma ménda niñgésimac me? ³² Wanju niñu ménda sécgéyu hazécya lakec hamane naju kua meme ic mélimima luae qemaoc niñac welecmimac. ³³ Imuhucyanec onarunec méñnéñ iwawaiya moczon ménda waimaciguc nuac tohotoho ic wammac ac séc qahac.

³⁴ Sei imi iwawai qacguc, néñ siña qahac wanju némacnéñ mindiñgic siñaguc wammac? ³⁵ Imi mia baec aiiguc me guwec qahaiguc haimuac séc qahac wanju giligic kendacmac. Gezacginaguc ieneñ ac imi nimmu.

15

Rama sohosohoya imuac qepañ acya.

¹ Takis meme ic zéma biria meme ic eneñ moczon ackuazéc nimbiñ zéma hosucgémiñgic. ² Wanju Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic eneñ andé lukuc gema yomuhuc zégic; Biriá meme ic héihéré énécmima iniguc momacnec nene nezac. ³ Zégic Yesunéñ qepañ ac yomuhuc énézéyec; ⁴ Onarunec mérenéñ rama 100 késa keru sugina igucnec méñnéñ sohozaciguc, 99 imi qézézac baeciguc wai énécmima momacguc sohozac imuac miñicñimacac séc ménda kemma hocmac me? ⁵ Wanju miñicñimaciguc ségiségi wamma huama hamac. ⁶ Wanju amaiguc hama alahéra zéma ama areñ momachéra héihéré énécmima yomuhuc zémac; Ramana méñ sohoyu miñicñizua. Imuac niguc ségiségi wanni. ⁷ Énézéwa niñgic, imuhucyanec biria meme ic méñnéñ ewaya melenju kurumenjiguc ségiségi kuneñ yanda hicñimac. Wanju ségiségi iminéñ ic solañ 99 ewa qerigina melemmuac ménda hezac ionac niñ ségiségi wananzu imi ogicmac.

⁸ Embac méñac muru soukiwa 10* hemiyu sugina igucnec méñ sohozaciguc miñicñimanac zéma kifa otorima ama usuñma ménda hocma kecmac me? Imuhuc wamma keñkecmá miñicñimaciguc hochoc ai imi waimac. ⁹ Miñicñizaciguc alahéra zéma ama areñ momachéra héihéré énécmima, Niguc ségiségi wanni, ni siliwa soukiwa momacguc sohoyu hocma miñicñizua, zéma énézémac. ¹⁰ Énézéwa niñgic, hénia imuhucyanec biria meme ic méñnéñ ewaya melenju Anutuac kua meme unja ionaru ségiségi yanda hicñi énécmimac.

¹¹ Imuhuc zéma Yesunéñ muñguc toroqema zéyec; Ic méñaru nanhéréra

* 15:8: Girik aciguc; 10 Dirakima, 1 Dirakima imi ic méñac ai meme méñac ai boñawac séha, néñ ic méñnéñ embacya memañac zé 10 Dirakima hésaiguc qererema miñgic. Imuac soukiwa yomi imi soukiwa eñomia qahac.

keroc. ¹² Keric munianéñ mañgocya yomuhuc ézéyec; Mangoc, guac iwawaiga imuarunec nuac buña hezac imi néñna. Imuhuc zéyu mañgocyanéñ iwawai imi méndémma érécmiyec. ¹³ Wañu ai meme sasala ménda keñu munayanéñ iwawai moczoñ haima soukiwaya mema baec ménjiguc lakec kemma imuaru kaiziliwer wamma iwawaiya imi moczoñ eñdac sicsaoc gilidarec. ¹⁴ Gilidaru qahac wañu baec imuaru béti yanda hicñiyec. Hicñiyu inéñ maqeqeya wamma iwawai niñac wamma horec. ¹⁵ Hocma ama areña yanda imuac miñina ionarunec méñac muru qékétama keru inéñ ic imi beric galeñgé énécmimac niñac baec kisiaiguc mélimiyu keñec. ¹⁶ Kemma nene beric eneñ neañgic† imi neyu tomeña hélaguc wammac niñac niñec. Wañu méñnéñ méñ iwawai méñ ménda miyec. ¹⁷ Imuac ewaya melemma yomuhuc niñec; Mañgocnawac ai ichéra imi daheac séc sasala kecma nene negic sécgé énécmiyu saméñaguc heanzac, wañu ni you béti wamma humuman zé wanzua. ¹⁸ Ni yacma mañgocnawac kemma yomuhuc ézémañ; Mañgoc ni kurumen‡ zéma guac kicgaiguc haka biria wañi. ¹⁹ Degucmuacnec hénima guac nanğa zénémmuac séc ménda wanzua, imuac nuac niñ ninna soukiwa ai icga wamman. ²⁰ Imuhuc zéma nimma inéñ yacma mañgocyawac muru lilingéma keñec. Kemma lakec hama nanjunc mañgocyanéñ i héñtegicma wéséñiníñ wamma usuñec kemma ewayaiguc giliyu meyu tétécgéma kiric nemiyec. ²¹ Kiric nemiyu nanjanéñ yomuhuc Mañgoc ézéyec; Ni kurumen zéma mañgocna guac muru képésic mihicñiyi. Deguc muacnec nuac niñ guac nanğa zénémbésémañac séc ménda wanzac. ²² Imuhuc ac zéyec. Wañu mañgocyanéñ welen qeqe ichéra yomuhuc ézéyec; Maleku hiabia mema hama héimima méria merawaiguc binen haimima hena usuya héimigic. ²³ Wañu kemma burumakao merawa halécyaguc méñ hérema hama qeqic ona nema ségiségi wanní. ²⁴ Nanğa yomi humuyec, néñ qelizac, wañu sohoyec, néñ hicñinénzac imuhuc zéyu, nimma ségiségi wanjic.

²⁵ Wañu méréc merac nanjanéñ aiiguc kecma lilingéma hama ama hosuraiguc hama legic hirigic imuac hétéña niñec. ²⁶ Nimma welen qeqe ic méñac garu hayu qesimiyec; Haka wanzu imi némac niñ? ²⁷ Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Guac munaganéñ yan hafi qahac, néñ hia lilingéma hayu mañgocyanéñ burumakao merawa halécyaguc méñ qezac. ²⁸ Imuhuc

zéyu inéñ qeri biric wamma ménda emman zé wañu mañgocyanéñ mama zéwelecmiyec. ²⁹ Wañu inéñ melemma mañgocya yomuhuc ézéyec; Ni yawuñ sasala welen qeqémma guac kuaga tohoma kecanzua, néñ nuac imi ala hénca iniguc aria mewin niñac nonin merawa méñ méndadac néñnec. ³⁰ Wañu nanğa yomi guac iwawaiga mema kemma hénca yanda embac iniguc nedacma lilingéyu iwac niñ wamma burumakao merawa halécyaguc méñ qezan. ³¹ Imuhuc zéyu mañgocyanéñ yomuhuc zéyec; Gi imi nalé séc niguc kecanzan imuac nuac iwawai imi moczoñ guac wanzac. ³² Wañu guac munaga yominéñ humuyec, néñ qelizac. Sohoyec, néñ hicñi néñzac. Imuac neñan zézé ségiségi wamma ariac wambinjac hezac.

16

Ama galeñ biriawac qepain acya.

¹ Yesunéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic soukiwa yandayaguc méñac ama galeña méñ kerec. Wañu ai ic iminéñ miñinawac iwawaiya eñ auanzac zégic miñinanéñ niñec. ² Nimma miñinanéñ ic imi héihéré mima ézéyec; Guac ac zégic ninzua imi némac ac? Ama galeñ ai imi muñguc ménda mewésémañ, imuac ai dimuhuc galeñ menec imuac hénia imi oma néñna. ³ Imuhuc zéyu ama galeña imi qerianéñ yomuhuc niñec; Miñinanéñ ama galeñ ai imi nuagiru dimuhuc wamman? Usunğa qahac imuac baec ésémañac séc qahac. Wañu iwawai niñac welecman zé gamuna ninzua. ⁴ Owec! Némacac wamman imi niñasarizua. Imuhuc wamba aina nuagicmac imuac andiaiguc ieneñ enañ amaginaiguc ni héihéré némmu. ⁵ Inéñ imuhuc zéma ic embac miñinawac taséya he énécmizac séc unuruyu ic méñ walac hayu yomuhuc qesimiyec; Guac muru miñnawac taséya dahec hegénzac me? ⁶ Qesiyu zéyec; Oliwa hénéñ banğa yanda 100* meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Focdac tacma you guac tasé kiwiga yomi mema 50 imi sac ona heyu. ⁷ Zéyu tecgéyu ic méñac qesimiyec; Gi guac muru tasé dahec hezac? Qesiyu zéyec; Wit padi gésé yanda 100 meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Gi tasé kiwiga yomi mema imuaru 800 sac ona hemac. ⁸ Miñinanéñ ama galeñ biria iminéñ ai imi imuhuc niñtegic qinjegicayaguc meyu mepésimiyec. Imuac, baec yomuac nambérac héra eneñ baec yomuac asac mararajac nambérac héra onogicma enañ hicñisai suginaiguc niñtegic qinjegic ginaguc ai meanzu. ⁹ Imuac yomuhuc zéwa

† 15:16: Zipilalec aciguc; Carob icac gocmia neyec.

* 16:6: 800 galon (3,000 lita) imuac séc.

‡ 15:18: Anutu kurumenjiguc kecanzac iwac mia imuhuc

ninġic; Baecac soukiwa iminénj alahéćgina méra énécmigic baecac iwawai imi qahac wammac nalé imuaru kekec hémbénaña ama imuaru héihéré énécmimu. ¹⁰ Mériénj méj ai komodiawac hélanec meanzac iminénj ai kunej yandawac imuhucyanec hélanec memac. Ai komodiawac ikoc ikoc wañanzac iminénj ai kunej yandawac imuhucyanec ikoc ikoc wammac. ¹¹ Ini baecac iwawai méragnaiguc haigic hélanec ménda galej géanzuiguc mérénénj iwawai héla méragnaiguc hai énécmimac? ¹² Ini ic tosara ionac iwawai hélanec ménda galej géanzuiguc mérénénj enañ buña énécmimac. ¹³ Welenqeqe momacnéj miñ kewu éréhéc weleñ qeéércmimacac séc qahac. Imuhuc wammaciguc méñac hazéc wammima méñac eeya héimimac. Wañu méñac niñu eneña wañu méñac niñu mamaya wammac. Imuac ini baecac iwawai zéma Anutu momacnec mepési érécmimacac séc qahac.

¹⁴ Farisaio ic, soukiwa niñac hémbaoc wawaña, ieneñ imi moczoñ nindacma desimigic. ¹⁵ Desimigic Yesunénj yomuhuc énézýec; Ini enaoc ic embac kićginaiguc mepési amuanzu. Wañu Anutunénj ewa qerigina niñzac. Wañu ic embac sugginaiguc mepési énécmiyu eneña wanzu, néñ Anutuac kiwaiguc imi ewa lolonaguc wammac. ¹⁶ Héna ac zéma Anutuac tilij tilij ic ionac naléya imi éréma Yohane hicñjiyu teggéyec. Imuac andiaiguc éréma deguc Anutuac héngaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia énézégic icya embacya imuaru seliseli wamma kereñanzu. ¹⁷ Baec kurumeñ imi hia aulanégmac, néñ héna ac imi kiwi kiticya méj ménda qahac wamma hélaguc wandacmac. ¹⁸ Mériénénj iniña waima embac méj mezac imi kaisero wanzac. Mériénénj embac waimimia imi mezac imi imuhucyanec kaisero wanzac.

¹⁹ Baec méñu soukiwa ic méñ kerec. Inénj maleku qouc qoucġia zéma maleku qara lineñ hiabia imi héima naléya naléya kekec qaquła kecañec. ²⁰ Wañu soukiwa ic iwac deminac nagu andiaiguc welec welec ic méñ kerec. Qara imi Lazaro. Wañu inénj wizi selianénj kima hoturumiyu imuaru heañec. ²¹ hema soukiwa ic iwac zae igucnec nene boporoña mayu nemanj zé wamma heañec. Imuacnec sac qahac, kazu eneñ acguc hama wiziya bézéañġic. ²² Wañu keñkecma welec welec ic imi humuyu kua meme uña eneñ wagicma emma Abarahamac qhéhéřñaiguc opocġic taru soukiwa ic imuhucyanec humuyu téñgéġic. ²³ Inénj humumia ionac baec dumuñaguc qenzerñ manzerñ nimma kiwa hima héñu ou lakecneć Abaraham taru iwac qhéhéřñaiguc Lazaro taru irirec. ²⁴ Iricma yomuhuc zýec; Manġocna

Abaraham wéséga niñnémma Lazaro mélina méria susurianénj dokuiguc tindunġéma hama ezelaññaiguc héiyu sanġeñ qeyu. Ni you geric bélañ qeriaiguc qenzerñ manzerñ yanda qezua. ²⁵ Imuhuc zýeu Abarahamnéñ ézýec; Merac, ġi imi baeciguc kecneć imuaru iwawai hiabia géñu késa kecna, Lazaronénj qenzerñ manzerñ qeriaiguc kerec imi niñyacġéwésémañ. Deguc ic yomi ewaya mehiaru miyu taru ġi imuaru imuhucyanec qenzerñ manzerñ qema keczañ. ²⁶ Imi sac qahac, nini zéma ini sucninaiguc sia yanda haiyu hezac. Imuac niñac yomuacneć imuaru kembin zé wanzu eneñ kemmuac séc qahac. Wañu imuacnec you hawiñ zé wanzu ieneñ acguc hamuac séc qahac. ²⁷ Imuhuc zýeu melemma zýec; Imuhuc wañu manġoc welecġemba niñnémma, Lazaro mélimina nena manġocnawac amaiguc kemmac. ²⁸ Ni dacmuna hécna méra méř keczu imi énézémac. Qahac wañu kecma qenzerñ manzerñac geric sia yomuaru ieneñ acguc hawu niñac. ²⁹ Imuhuc zýeu Abarahamnéñ zýec; Ionac muru Moseac héna ac zéma Anutuac tilij tilij ic ionac kiwi téreya he énécmizac, waina imuac olonġic nimmu. ³⁰ Zýeu ara melemma zýec; Imi qahac, manġoc Abaraham, humuc ic ionarunec méřnéñ liliñgéma kemma énézémaciguc kileñdac nimma ewagina melemmu. ³¹ Imuhuc zýeu melemma zýec; Mose zéma kua meme ic ionac kuagina ménda tohozuiguc humuc ic ionac murunec méřnéñ qelima kemma hinocġé énécmimaciguc ménda ninzénġému.

17

Haka birianénj ainina mebirianzac.

¹ Imuhuc zémaguc Yesunénj tohotoho ichéra yomuhuc énézýec; Manambatuc imi qahac wammacac séc qahac. Wañu méřnéñ méñ manam batuc mihićni énécmianzac imi saecyaguc. ² Nambérac komoc komoc yomuhucyua suggina igucnec méñ manam batuc wammima mebirimacac hezaciguc imuac bakia ménda mema hoc yanda déméřñaiguc zikimima nangémigic kondunġuc hiñġacmac iminénj séc méñ efeaña wammac. ³ Imuac enaoc galeñ meamumu. Guac niñzénj niñzénj dac munahéćga ionarunec méřnéñ képésic wañu ac zémimu. Wañu ewaya melemmaciguc képésicya imi waiwésémañ. ⁴ Kaiwe momacġucac qeriaiguc hatac 7 haka biria wamma guaru hatac 7 muñġuc muñġuc hama ewa qerina melenzua zýeu kileñdac képésicya imi waidacbéśémañ.

⁵ Wañu Yesunénj imuhuc zýeu, Yesuac Méliméli ic ieneñ Miñ Kewu yomuhuc ézégic; Niñzénj niñzénjina meyardi

nénécmiwéséman. ⁶ Imuhuc zégic melemma zéyec; Ninzéñ ninzénjina imi delañ gocmiawac sécyá komodia he énécmiyu, sañsañ ic yomuac héréma kemma kondurjiguc hingcama nañña zéna iminén guac ac imuhuc bac tohowacna.

⁷ Welen qeque icga méñ kinonñén baec ai éséanzac me rama galenjánzac imuhucya késa kecziuguc onarunec mérénén ic imi ai igucnec lilingéma hayu hama hosucnu tacma nene newéséman zéma ézémac me? ⁸ Qahac, imuhuc ménda zéma néwécgeñac yomuhuc ézémac; Rikunja zíkima nenena ohaima welen qenénna. Gi imi ni newa tecgéyuguc newéséman. ⁹ Wañu welen qeque icnéñ zézac séc tohoma wañu, miñinanén ewa hía ac wammimac me? Qahac imuhuc ménda wammac. ¹⁰ Imuhucyanec ini acguc ai zéénécmimia imi moczon wandacmuiguc yomuhuc zédacmu; Nini imi welen qeque enomia. Nonac ai buña mewinac zézéya hezac imi mia meziñ.

¹¹ Yesunén Yerusalem kemman zé Galilaia zéma Samaria baec sugiraiguc keñec. ¹² Keñkecma ama areñ komora méñjiguc kereñ wizi selia warihaguc ic méra éréhécnén Yesu mihicñjima lakec nanjic. ¹³ Namma ewagina megic enu yomuhuc qacma zégic; Kiwi ic Yesu, nonac niñ wéséga wañu! ¹⁴ Zégic inicma énézéyec; Ini kemma séwígina hofac oo ic énézégic hémmu. Imuhuc zéyu nimma kemma hénaiguc solañ wandacmic. ¹⁵ Wañu ionarunec méññén hiaruyec imi hémma lilingéma awaya kuneñ yandanec meyacma Anutu mepé qepési waj mimanec hayec. ¹⁶ Hama Yesuac hénayaguc mama sigéma pakaya baeciguc héima ewa hía ac ézéyec. Wañu ic imi Samaria ic. ¹⁷ Wañu Yesunén qesimima zéyec; Ic 10 moczon hiaruzu, néñ ic 9 imi dimia? ¹⁸ Ic enia yomi qahac wañu Anutu mepésiman zé méññén méñ ménda hayu hénzua. ¹⁹ Imuhuc zéma ic imi yomuhuc ézéyec; Yacma kenna, guac ninzén ninzénjanén anjénja tizac.

²⁰ Farisaio ic tosanén Anutuac héngalen ama areña yanda imi némac naléiguc hamac niñac Yesu qesimigic, inén yomuhuc melemma zéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda imi héhéñac séc ménda hamac. ²¹ Imuac you taczac me eri taczac imuhuc zéwinac séc qahac. Anutuac héngalen ama areña yanda imi sugcinaiguc* taczac. ²² Imuhuc zéma toroqema tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Nalé méñ hayu ini Icac Naña iwac naléya momacgucdac hémbin zé

ewa ewa wammu, wañu ménda hémmu. ²³ Nalé imuaru ic embac enen, Héñgic you taczac. Héñgic, eri taczac zému, néñ ini ménda keñ inicmu me ménda méndac énécmimu. ²⁴ Piliticnéñ asariyu kurumeñac bawaguc néwécnec néwéc moczon asarianzac ésécnec Icac Nañanén naléyaguc† imuhucyanec hayu héndacmu. ²⁵ Wañu inén walac walac qenzen manzen sasala hicñjimiya niñu nalé yomuac hicñjainén andé qemimu. ²⁶ Icac Naña iwac naléya hayu haka Noawac naléyaguc hicñjyec imuhucyanén hicñjmac. ²⁷ Ic embac ienen nene zéma doku selia siña nimma nema icnéñ embac meyu embacnéñ ic mema kecgic Noanén zéic yanda qeriaiguc enec. Enu doku luma unuma hoturu énécmidarec. ²⁸ Wañu nalé imi imuhucyanec Lotac naléya ésécnec wammac. Lot kerec imuaru ic embac enen nene zéma doku seli nema nénnagémba wamma iwawai himicma amagina megic. ²⁹ Imuhuc memanec nanjic, Lot inén Sodom ama areña imi waima keñec kaiwe imuaru, kurumeñ igucnec geric zéma salfanén kia yanda ésécnec mama unuyu qahac wandacmic. ³⁰ Icac Naña hicñjmac nalé imuaru haka imuhucya hicñjmac. ³¹ Nalé imuaru ic méññén ama qahaiguc nammaciguc iwawai ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. Ic méñ aiguc nanzac imi acguc iwawai méñ niñac ménda lilingéma kemmac. ³² Ini haka Lot iniñawac muru hicñjyec imi niñyacgému. ³³ Méññén méñ eneya kekecyá anjé timañ zé wañu kekecyá imi sohomac, néñ méññén kekecyá waimac iminén kekecyá anjé timac. ³⁴ Énézéwa niñjic, siñi imuaru ic éréhéck ekawu gau heyc méñ késama méñ waimac. ³⁵ Embac éréhécnén hoc hilañanén wit gocmia hézézama taric méñ késama méñ waimac. ³⁶ Ic éréhécnén baec aiguc keric méñ késama méñ waimac. ³⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Miñ Kewunina, imi baec dimuaru hicñjmac? Wañu Yesunén melemma zéyec; Qamoc hemac imuhucgen mia kunta tocgému.

18

Zéwelecac qepañ ac.

¹ Nalé séc zéwelecma kucmama ménda wammu niñac Yesunén qepañ ac yomuhuc zéma énézéyec; ² Ama areña yanda méñjiguc zégésigési ic méñ kerec. Inén Anutu ehéihé ménda wammianec. Wañu ic embac ionac imuhucyanec eegina ménda héianec. ³ Wañu ama areña yanda imuaru embac malé méñ kerec. Inén hatac sasala gésigési ic iwac muru

* 17:21: Me; qeriginaiguc. † 17:24: Kiwi méranén ooya tosaraguc; naléyaguc imi ménda hezac.

kemma yomuhuc zéma welecmanjec; Héna aciguc zésolanjima nuac hazéca kitiwa wammiwésémanj. ⁴ Imuhuc weleru suraiguc inéj ara nimmimanj ninj ménda wanec, néj imuac tetcgiaiguc i enjyaoc yomuhuc zéma ninjec; Hélacnec, ni Anutuac ninjac zénéhna ménda hirianjac. Wanju ic embac ionac ehéihéi ménda wanj énécmianzua. ⁵ Néj embac malé yomi zézé meme wanj néhanjac imuac hazécyawac kitiwa memiwa munjuc ménda hama pipinémac. ⁶ Séséc ac imuhuc zéma Minj Kewunéj énézéyec; Gésigéic ic birianéj ac zézac imuac gezac qema ninjic. ⁷ Wanju Anutunina hiabianéj enjya gési énécmimia enej sinjya sinjya kaiweya kaiweya qacma welecmicig ménda ninjénécmimac me? Inéj seli seli wamma hia qeqetali wanj énécmimac me? ⁸ Énézéwa ninjic, inéj acgina focdac ninjénécmimac. Wanju Icac Nanja hamac imuaru inéj baeciguc ninzén ninzénj komodia méj he énécmiyu hia inicmac me?

⁹ Wanju ic embac enja haka ninjac nimma dindinja zéma ninzénjgéma ic embac tosara memaénéc mianzu ionac ninj Yesunéj séséc ac yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic éréhécnéj zéwelecbic zé ocmunj téréyaignec enoc. Iorarunec méhénéj Farisaio ic, wanju méhénéj takis meme ic. ¹¹ Farisaio ic iminéj namma enjyawac yomuhuc zéma zéwelerec; Anutu, ni imi ic tosara ikoc wanj énécmima iwawai onagicanzu imuhucya, me biria meme ic, me kaisero ic, me takis meme ic yomuhucya ésécnec qahac imuac ninj guac ewa hia ac gézézia. ¹² Ni imi Sonda séc ai meme éréhéc nene zikima zéwelecanzua. Wanju imi sac qahac iwawai mema méndémba 10 wanju suggainaguc momacguc imi guac bunja zéma haigénanzua. ¹³ Wanju takis meme ic iminéj lakecnec namma kiwa hima Anutu hémmaj zé osima enjya tétécy qema yomuhuc zéyec; Anutu wéséninij wanj néna ni imi képésic ic. ¹⁴ Zéwa ninjic, méj enjyawac mema enj Anutunéj memamimac. Wanju méj enjyawac mema mayu Anutunéj meemimimac. Héna imuac ninj Farisaio ic qahac, néj takis meme ic iwac mia Anutunéj wésia nimmima solanja zéyu nimma lilinjéma kejjec.

¹⁵ Ic embac enej Yesunéj mérianéj osiénécmimac ninjac merac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra enej zéqetali wanj énécmigic. ¹⁶ Wanju Yesunéj merac komoc komoc imi unuruju hosuru hagic yomuhuc énézéyec; Waigic nambérac nuac muru hamu, ménda qetali énécmimu. Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi imuhucya ionac bunja

wanzac. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa ninjic, méhénéj Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi merac komocac séciguc ménda tétécgémaciguc imuaru emmacac séc qahac.

¹⁸ Imuhuc zéyu galen méhénéj yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic hiabia, ni néma haka wamma kekec hémbénaña imi mératéc késamanj? ¹⁹ Zéyu zéyec; Gi dimuhuc nuac ninj hiabia zénéhnanj? Tosara qahac, néj Anutu momacgucnéj sac hiabia wanzac. ²⁰ Gi héna ac imi ninzanj, kaisero ménda wambésémanj, ic kekecy ménda qehumuwésémanj, kowu ménda mewésémanj, héipuc ac zémanj zé ikoc ac ménda zéwésémanj, nejjoc manjocga eegira héiwésémanj. ²¹ Imuhuc hezac. ²¹ Imuhuc zéyu ara melemma zéyec; Imi mia ni mococna igucnec tohoanzua. ²² Imuhuc zéyu nimma Yesunéj yomuhuc zéyec; Haka hiabia momacgucnéj guaru ménda hezac. Kemma iwawai héngenzac imi moczonj haina bonja géngic mema ic maqeqeya méndéj énécmia. Imuhuc wanna kuruménj amaiguc guac muru iwawai héla hiabia hégémmac. Imuhuc wammaguc hama ni méndacnéna. ²³ Wanju ic imi soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyu ackuazéc imi nimma ewa biric enjéna wanec.

²⁴ Imuhuc wanju Yesunéj hémma ewa biric yanda wamma yomuhuc zéyec; Ic soukiwa zéma hinac yanda ginaguc enej Anutuac héngalenj ama arenja yandaiguc kerembijn zé ninjéwérima osimu. ²⁵ Yanj yanda kamelenéj godu kifanjaiguc ogicma kemmac imuac nimba bénzénéj wanzac. Wanju ic soukiwa yandayagucnéj Anutuac ama yandaiguc keremmac imuac nimba séc méj ogicma yéwéria wanzac. ²⁶ Wanju ac imi ninjic enej yomuhuc melemma zégic; Imuhuc wanju mérac késayu anjénj titi hia mihicjimac? ²⁷ Zégic zéyec; Haihaka ic enej wamma memuac séc qahac imi Anutunéj hia wamma memacac séc. ²⁸ Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc melemma zéyec; Ninicna, nini iwawainina imi moczonj waima Minj Kewu gi méndac géhanjinj. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa ninjic; Anutuac héngalenj ama arenja yanda ninjac ama geric, me ininja, me dac muna, me nejjoc manjocya, me nambérac héra wai énécmiyec imi ³⁰ Baec yomucac naléyaignec sasala mesaima miyu memac. Wanju kecmma ama baec hémbénaña hahaya imuaru kekec hémbénaña imi késamanj.

³¹ Yesunéj tohotoho ic 12 onagicma yomuhuc énézéyec; Ninju, nini Yerusalem kembijn. Kenni iwawai Anutuac tilinj tilinj

✧ 18:20: Mmh 20:12, Hén 5:16-20

ic enej Icac Naja nijac ogic hezac imi moczon hélaguc wandacmac. ³² Icac Naja ic enia ionac méraginaiguc opocgic gamu qeque wammima zébirimima sépécgémimu. ³³ Imuhuc wamma hihilocnéh qemaguc qe-humugic ai meme haréwéc waju humuc igucnec qelima yacmac. ³⁴ Imuhuc zéyu niñgic, néh tohotoho ichéra enej ac imuac hénia imi komodia méh ménda nijasarigic. Imi mia musanjé énécmimia waju ac zéyec imi ménda nijasarigic.

³⁵ Yesunéh Yeriko ama hosuraiguc hayu kic hilic méhneh héniaiguc iwawai nijac welecma tarec. ³⁶ Inéh ic tuñ méh ogicma kenjic hétéh nimma hénia qesiénécmiyec. ³⁷ Qesiyu Nazarete Yesunéh hama kenjac imuhuc zégic niñec. ³⁸ Imuhuc zégic kic hilicnéh qacma zéyec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wanna. ³⁹ Imuhuc waju, ic tosara walac walac kenjic enej ic imi qetalimima ac waima tacmac nijac ézégic. Waju inéh munjuc yanda qacma, Dawidiac qeli, gi nuac niñ ewa biric wanna! zéyec. ⁴⁰ Qaru Yesunéh namma wagicma hamu nijac énézéyec. Waju inéh hosuraiguc hayu qesimiyec. ⁴¹ Némac iwawai wanjémman nijac wanjan? Zéyu zéyec; Miñ Kewu ni kicna hima hémmañ zé wanja. ⁴² Zéyu Yesunéh ézégic; Hémma, guac ninzéh ninzéhganéh gi mehiaru génzac. ⁴³ Imuhuc zéyu focnec kiwa hima héñec. Hémma Anutu mepésima Yesu méndacmiyu ic embac moczon haka imi hémma Anutu mepésimigic.

19

Takis meme ic Zakaio.

¹ Yesunéh Yeriko ama areña keremma ogicma kenjic. ² Waju imuaru ic méh kerec, qara imi Zakaio. Ic imi takis meme ic kiwagina kerec. Waju ic imi hinac yandayaguc. ³ Inéh Yesu imi méré zéma kic tanera hémmañ zé wanjec. Waju ic imi ic hotoñadac, imuac nijac ic embac sasala nanjic hémmacac séc qahac wanjec. ⁴ Waju inéh hémmañ zéma usuñnec kemma hénia Yesu hama kemmac imuaru sanjan ic méh nanu imuac qahaiguc enjic. ⁵ Enju Yesunéh imuaru hama kiwa hiyu enju hémma ézégic; Zakaio, focdac mama hana ni deguc guac amagaiguc giguc tacbic. ⁶ Imuhuc zéyu inéh focdac mama hama ségiséji wamma wagiru kenjic. ⁷ Ic embac tosaraneñ iricma andéluku ac yomuhuc zégic; Inéh biria meme ic iwac amaiguc tachiarumanj zé enzac. ⁸ Waju Zakaionéh namma Miñ Kewu yomuhuc ézégic; Miñ Kewu ninzan, nuac iwawaina imi sura igucnec hésemma bakia imi ic maqeqeya énécmiman. Ni méhac muru iwawai méh ikoc waj énécmima wagiriiguc iwawai

wagicma késayi imuac sécyá kembon qahac mesaima melenj mimanj. ⁹ Zéyu nimma Yesunéh yomuhuc zéyec; Ic yomi acguc Abarahamac qeli wanjac imuac niñ deguc anjgéh tiénécmimia imi ama yomuaru hicñjac. ¹⁰ Icac Naja imi ic soho sohoya hocma mihicñjima mehiarumanj zé hayi.

¹¹ Ic embac ieneñ ac imi nimma yomuhuc zéma niñgic; Yesu imi Yerusalem hazac imuac Anutuac héngalenj ama areña yanda deguc mihicñj nénécmimac. Waju imuhuc niñgic, séséc ac yomuhuc toroqema énézéyec; ¹² Ic enejna méhneh ic kewuac qac buña mema hamanj zéma buña memac baec lakec heyec imuaru kenjic. ¹³ Nalé imuaru welenj qeque ichéra méra éréhéc unuruma siliwa soukiwa ¹⁰ énécmima yomhuc zéyec; Soukiwa yominéh nénnagémba ai galenjéma memanec kecgic ni lilinjéma hamanj. ¹⁴ Waju ic embachéra ieneñ hazéc wammima kua meme ic méh mélimigic andiaiguc méndacmima kemma yomuhuc ézégic; Nini imi ic yominéh ic kewu waj nénécmimac nijac ménda wanjin. ¹⁵ Waju tinduc ic enejna imi ic kewu kumumigic kuc buña mema lilinjéma hama siliwa énécmiyu késogic imi enej mesaisai ai dimuhuc megic imi hémmañ zéma unuruyec. ¹⁶ Héihéré énécmiyu ic méh walac hayec iminéh yomuhuc zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacguc iminéh mesaiwa ¹⁰ wanjac. ¹⁷ Zéyu miñjanéh zéyec; Hia wannec! Welenj qeque hiabia, genj ai komodia imi ewaga hélanéh menec imuac ai memeac qac buñaga gémba ama areña yanda ¹⁰ galenjéwésémanj. ¹⁸ Zéyu tecgéyu andunéh hama zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacgucnéh mesaiwa ⁵ wanjac. ¹⁹ Imuhuc zéyu miñjanéh iwac imuhucyanec, Ama areña yanda ⁵ galenjéna zéma ézégic. ²⁰ Waju ic méhneh hama yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, guac siliwa momacguc imi you, ni usunéh osowa heyec. ²¹ Imi mia gi ic qeri gericgaguc imuac niñ ni zénénna hiriyu imuhuc wanj. Gi imi ménda hainecac meanzanj. Waju ménda himicnecac metocgo wanjanjan. ²² Imuhuc zéyu miñjanéh zéyec; Welenj qeque biria ni genja acga iminéhñec ac wanjémmanj. Gi imi nuac ninna neñ ménda haima mema ménda himicma metocgoanzua me? ²³ Imuhuc ninneciguc némac nijac nuac siliwa imi hofi amaiguc ménda hainec? Gi imuhuc wambanñec ni hama siliwa imi imuac héla kosiaguc mewinec. ²⁴ Imuhuc zéma ic tosara iwac qéhéréñaiguc nanjic ionac yomuhuc énézéyec; Siliwa momacguc imi wagicma ic siliwa ¹⁰ késa keczac iwac migic késamac. ²⁵ Imuhuc zéyu melemma zégic; Miñ Kewu, iwac muru imi bec siliwa ¹⁰ hezac.

26 Ni énézéwa ninjic, iwawai késa keczac iwac imi munjuc yanda miyu késamac. Wanju iwawai ménda késa keczac iwac imi komocdia késa keczac imi acguc wagiru qahac wammac. 27 Imuhuc zéma énézéyec; Wanju hazéchécná ní ic kewuac buña memañ ninjac ménda wanjic imi onagicma you hama kicnaiguc unuhumugic.

Yesunéh donkiiugc Yerusalem ekeñec.

28 Yesunéh ac imuhuc zéyu tecgéyu Yerusalem kemmanjac zé walac mema ekeñec. 29 Yesunéh baec boña qara Oliwa imuaru Betfage zéma Betania ama hosucgiraiguc kemma tohotoho ichéra sugcinaiguc éréhéc méli érécmira yomuhuc érézéyec; 30 Ama arenj wéségiraiguc taczac imuaru kenjic. Kemma kereñjic donki merawa ic méñnéñ qahaiguc ménda emma tarec imi qatégic nanu hémmaoc. Hémma imi hulacma wagicma hamaoc. 31 Ic méñnéñ némac ninj hulaczaoc zéma qesi érécmimaciguc yomuhuc melemmaoc; Minj Kewunéh imuac wanjac. 32 Wanju méli érécmimia ierenj kemma zéyec séc mihicñjyoc. 33 Mihicñjima donki merawa imi hularic imuac minjhéra ienenj zégic; Némac ninj donki merawa imi hulaczaoc? 34 Zégic melemma zéyoc; Minj Kewunéh imuac ninj wanjac. 35 Imuhuc zéma donki imi héréma hama malekugira imuac qahaiguc haima Yesu ézéyic emma tarec. 36 Tacma kenju tohotoho ichéra enej walac andu kemma malekugina hetecgéma hena yandaiguc lémbécgic keñec.

37 Oliwa boñaiguc haréma hena hinjac hinjara imuac hosuraiguc kenju tohotoho ichéra ienenj moczorñ kiwi baec icnéñ ménda memeya sasala meyu héñgic imuac ninjac ségiségi wamma qacma Anutu mepésimigic. 38 Mepésima yomuhuc zégic; Minj Kewuac qac buña mema hazac,* ic kewu imi ségiségiyaguc. Ou kurumenjiguc luac hezac, ou enejñaguc edamuya hezac. 39 Imuhuc zégic tunj ionarunec Farisaio ic tosaraneñ Yesu yomuhuc ézégic; Kiwi ic guac tohotoho ichéçga qetali énécmína. 40 Zégic melemma zéyec; Ic embac imi enej acgina qaiyu kecgic, hoc sasala yominéh imuhuc qacmu.

41 Wanju Yesunéh Yerusalem hosuru hama ama arenja yanda imi hémma siarec. 42 Siacma yomuhuc zéyec; Ki nalé yomuac luaeac iwawai héñj tegicbanjñec hia wambacñec, kicga hilicgéyu musanjé géñgégawac hezac. 43 Nalé ducñjyu guac hazéchéçga ienenj hama demin mema lelecgé géñgic imuac me imuac séc kembinj zé osimu. 44 Deguc gi Anutu hahayawac nalé imi ménda ninjteçgiczanj, imuac gi zéma

guac nambérac héçga deminnga qeriaiguc keczu imi giligic mama unuyu hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda waigic tacmac.

Yesunéh ocmunj téréyawac hénia zéau énécmiyec.

45 Yesunéh ocmunj téréyaiguc emma nénnagémba ic imi moczorñ nesi énécmiyec. 46 Nesi énécmima yomuhuc énézéyec; Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Nuac amana imi zéweleac amaya wammac.*

47 Yesunéh kaiweya kaiweya ocmunj téréyaiguc actuazéc ku énécmiyu, hofac oo ic kiwagina ienenj zéma hena acac kiwi ic ienenj zéma ic embac ionac galeñ héçgina ienenj Yesu imi qehumuwiñj zé hena ninjac hohoc ai megic. 48 Wanju ic embac moczorñ lelecgémima gezacgina haima ninjic imuac ninj hena méñ ménda mihicñjima osigic.

20

Yesuac qac buñaya imi dimuacñec zéma qesimigic.

1 Kaiwe méñjiguc Yesunéh ocmunj téréyaiguc ic embac buña suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyu hofac oo ic ionac kiwagina zéma hena acac kiwi ic ienenj qeriauac galeñ iniguc hosuru hagic. 2 Hama yomuhuc zégic; Nénézéna ninni, gi haka imi némac qac buñaiguc meanzanj? Mérenéh qac buña imi géñec? 3 Zégic melemma zéyec; Ni acguc qesiqesi méñ qesiwa ini walac melenj néñgicguc. 4 Yohaneac doku naec haka imi dimuacñec hayec? Kurumenj igucñec me baec ic ionarunec? 5 Zéyu ienenj enjaocñec eminimma zégic; Kurumenj igucñec zéwinjiguc yomuhuc zémac; Imuhuc wanju némac ninj ic imi ménda ninzénjé migic? 6 Ic embac moczorñ Yohaneac ninj Anutuac kua meme ic zéma ninzénjéçu imuac doku naec haka imi ic ionarunec zéwinjiguc ienenj hocnéñ nénérimu. 7 Imuhuc eminimma yomuhuc melemma zégic; Dimuarunec hayec imi nini ménda ninzñj. 8 Imuhuc zégic Yesunéh yomuhuc zéyec; Ni acguc néma qac buñaiguc ai imuhucya meanzua imi ménda énézémanj.

Ai minjina zéma soukiwa ai ic.

9 Imuhuc zéma ic embac séséc ac yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ wainj ai mema ai ic tosara soukiwa ai mema ninjac ac zikima ai buña qeéncmima baec méñjiguc kemma nalé horua kerec. 10 Nalé ducñjyu wainj ai imuac héla bakia migic memac ninjac welenj qeçe icya ai ic ionac muru mélimiyec. Wanju ai ic enej welenj qeçe ic imi yéwéria qema enj mélimigic liliñgéyec. 11 Liliñgéyu munjuc welenj

* 19:38: Leg 118:26 * 19:46: Yes 56:7 * 19:46: éscñec wanjac.

Yer 7:11 Wanju ini imuhuc wanjic kowu nene ionac banjec

qege mênj mélimiyu ic imi imuhucyanec yéwéria qema gamu qege wammima enj mélimigic lilingyéec. ¹² Lilingéyu munjuc welenj qege mênj mélimiyu hatac haréwéc wanjec. Wanju ic imi imuhucyanec qema séwéria mebirima sénganjenj nesigic kenjec. ¹³ Imuhuc wanjic wainj ai minjanénj yomuhuc zéma ninjec; Dimuhuc wammañ? Nuac nanj sorocna yomi mélimañ. Ic yomi mia ehéihéi wammimu gezanj. ¹⁴ Wanju ai ic ienenj ic imi hémma enjacnec eminimma yomuhuc zégic; Ic yominénj mia kecma ai yomuac mératéc ic wammac imuac qehumuni iwac mératécya imi nenjan mératécnina wammac. ¹⁵ Imuhuc zéma nesimigic wainj ai imuac sénganjenjguc kenju imuaru qegic humuyec. Wanju wainj ai imuac minjanénj dimuhuc wanj énécmimac me? ¹⁶ Inénj hama ai ic imi moczonj unuhumuma wainj ai imi ai ic mênj énécmimac. Imuhuc zéyu ic embac ienenj nimma yomuhuc zégic; Haka imuhucya ménda hicniju. ¹⁷ Yesunénj ic embac inicma yomuhuc zéyec; Imuhuc wanju kiwi ooya yomuac hénia imi némac? Mericqe ic ienenj hoc mênj héñara mema giligic kenkenja iminénj ama wanjonjaiguc ama imuac hoc oruha wanjec.* ¹⁸ Méjnénj mênj hoc imuac qahaiguc maqeyu zéngédacmac. Wanju hoc iminénj ic mênjac qahaiguc mamac imi qototoriyu toma ésécnec wandacmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic zéma hofac oo ic kiwa enenj ac imi enanj ninjac zéyec imi ninjasarima focdac késawinj zé wanjic, nénj ic embac ionac ninjac zénéngina hiriyu waigic.

Takis haihaiyawac manam batuc.

²⁰ Imuac ienenj hosuraiguc galeñ mema baec galeñénj galeñgémac ninjac iwac méra bawaic Yesu opocbinj zéma kic galeñ meme ic méli énécmigic kemma ac kápésiraguc mênj zéyu mihicñiwinj zéma ic héla ésécnec ikocgina hoturuma galeñ megic. ²¹ Imuhuc wamma qesimima zégic; Kiwi ic, nini ninni, gi ic héla, ic séwi tanecginawac ménda héñanzanj, wanju Anutuac ac hélacnec ku énécmianzanj. ²² Nini Kaisawac takis mimia imi hia wawajawac séc me qahac? ²³ Imuhuc zégic Yesunénj diwi qiwilingina imi ninjtegicma yomuhuc zéyec; ²⁴ Soukiwa momacguc nézégic hémba, mérac irec ogic hezac? Zéyu zégic; Kaisawac. ²⁵ Zégic zéyec; Kaisawac buña imi Kaisawac mimu. Anutuac buña imi Anutuac haimimu. ²⁶ Imuhuc zéyu ienenj ic embac kicginaiguc iwac kápésira mênj mihicñimuac séc qahac wanjec. Wanju iwac ac bakia ninjac acgina qaiyu welicgégic.

Humuc igucnec qelima yachin.

²⁷ Sadukaio ic ienenj humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéma ninzénj géanjenj. Wanju ionarunec tosránénj Yesuaru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimigic; Kiwi ic Mosenénj kiwi yomuhuc oma nénécmiyec; Ic mênjac daranénj embac mema qeli qahac kecma humuyu ic iminénj* iwac qawéra† imi mema merac ic mênj mihicñiyu darawac buña wammac. ²⁹ Wanju ama arenja ménjiguc dac muna 7 kecgin. Kecma walacginanénj embac mênj mema qeli qahac kecma humuyec. ³⁰ Humuyu iwac andia zéma ³¹ andiawac andianénj embac imi meyec. Wanju imuhucyanec wamma dac muna 7 imi moczonj qeligina qahac kecma humudacgin. ³² Wanju imuac andiaiguc embac imi acguc humuyec. ³³ Imuac 7 imi moczonj embac imi megic imuac yacyacwac naléiguc embac imi suggina igucnec mérac iniña wammac? ³⁴ Imuhuc zégic Yesunénj zéyec; Baecac hicñisai enenj ic embac meamuanzu. ³⁵ Wanju ic embac ama baec hémbénanja hahayawac buñahéra zéma humumia suggina igucnec yacyawac buña qéénécmimia ienenj imi ic embac ménda meamumu. ³⁶ Ienenj imi yacyarawac buña wamma Anutuac nambérac wamma kua meme uña ésécnec kecmu imuac munjuc humumuac séc qahac. ³⁷ Mose acguc ic hésa waiyaguc imuac suruc oma Minj Kewuninawac zéma Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu imuhuc zéma humuc igucnec yacyac hezac imi nénézéyec.* ³⁸ Hénia imi yomuhuc; Ic embac Anutuac muru keczu imi moczonj kekecginaguc. Imuac ninj Anutu imi ic humumia ionac Anutu qahac, nénj ic embac kekecginaguc ionac Anutu kecanzac. ³⁹ Hénia acac kiwi ic ionarunec tosránénj yomuhuc zégic; Kiwi ic, ac zézanj imi hélacnec! ⁴⁰ Wanju ienenj iwawai mênjac mênj munjuc qesimiwinj zé ninjyéwérigic.

⁴¹ Wanju Yesunénj ionac yomuhuc énézéyec; Dimuhuc ic embac enenj Kristoac ninjac Dawidiac qeli zéanzu? ⁴² Legiciguc Dawidi eneyaac yomuhuc zéyec; Minj Kewunénj nuac Minj Kewuna yomuhuc ézéyec; ⁴³ Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéchécga hénaagawac duandiaiguc qutulanjé énécmiwa guac hénia titiya wammu.* ⁴⁴ Dawidinénj Kristoac ninj Minj Kewuna zéyec imuac dimuhuc iwac qelihéra wammac?

⁴⁵ Imuhuc zémaguc ic embac moczonj nimma kecgic kicginaiguc Yesunénj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁶ Hénia acac kiwi ic ionac ninj técgina nimma

* 20:17: Leg 118:22 * 20:28: Munianénj. † 20:28: Embac malé. * 20:37: Mmh 3:6 * 20:43: Leg 110:1

kecmu. Ieneñ imi maleku horua héima kenja wammu niñac wañanžu. Wanu nénnagémba sombenjiguc yaizézé ac wañ énécmigic nimmu niñac wañanžu. Wanu tocgotocgo amaiguc zéma ségíségi ariaciguc tatic eneñaguc tacmu niñac wañanžu. ⁴⁷Ieneñ embac malé ionac iwawai imi onagícma qécgéma ikocgína hoturu amuma zéwelecma ac horuanec zéanžu imuac niñ bakiagina yéwéria énécmimac.

21

Embac malé méñac seseyawac ara zéyec.

¹ Yesunéñ kic hima héñu soukiwa sasala he énécmimia ieneñ hama sese sokociguc sesegina haigic hingarec. ² Wanu imuhucyanec embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésiha éréhéc haiyu hingaru héñec. ³ Hémma yomuhuc énézéyec; Hélacnec énézéwa niñgic, Embac malé maqeqeya yominéñ ic tosara onogícma kuneñ yanda haizac. ⁴ Tosia ieneñ imi iwawai yanda he énécmiyi imuarunec mema haizu, néñ embac malé yominéñ mia kekeyawac komodia hemizac imi moczoñ mema hama haidaczac.

Ocmuñ téreyawac ara.

⁵ Ic tosananéñ ocmuñ téreya imi hémma banja howi howia kuneñ yanda hiabia imi zéma iwawai mezeric zerira Anutuac buñawac haigic imuac welicgéma zégic. ⁶ Wanu Yesunéñ nimma yomuhuc zéyec; Nalé méñ ducñiyu ocmuñ téreya héñžu imi moczoñ netec qetecgégic hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Yéwéri hahaya imuac ara.

⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Kiwi ic, imuhuc zézanñ dunja némac naléiguc haka imuhucya hicñjmac? Wanu haka imuhucya hicñjmanñ zé néma séséc walac hicñjiyu hémma niñtegicbiñ? ⁸ Zégic zéyec; Iní manam batuciguc ménda keremmu niñac técgina nimma kecmu. Ic sasalanéñ nuac qaciguc hama, Ni imi mia, nalé imi bec hosuru hazac, imuhuc zému, néñ ménda tohomu. ⁹ Yaré me qewelonñ yanda hicñjizac zéma suruc zégic nimma zénéñgina ménda hirimac. Haka imuhucya walac hicñjmacac hezac, néñ nalé tetegia imi focdac ménda hamac. ¹⁰ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Baec yanda méñac ic embacnéñ baec yanda méñac ic embac ionac, héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embacnéñ héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embac ionac unuwij zéma yacmu. ¹¹ Baera baera nanñ yanda zéma nene béti yanda zéma hafi zepa warihaguc hicñjmac. Wanu haka

tosara zénéñ hirihiriya zéma séséc yanda kurumenjiguc hicñjmac. ¹² Iwawai imi moczoñ ménda hicñjiyunec nuac qacna niñac méraginanéñ énépésima yéwéri énécmima tocgotocgo amaiguc zéma hésa amaiguc onopocgic onagícma kemma ic kewu zéma baec galeñ ionac muru onopocgic nammu. ¹³ Wanu haka imi mia niñzéñ niñzénngina zéau énécmimu niñac hicñji énécmimac. ¹⁴ Imuac ini némac acnéñ nezicgé amuwij zéma ewa qeriginanéñ walac ménda niñareñgému. ¹⁵ Hénia imi mia neñ kuaginaiguc ac hai énécmima niñtegic qinñtegic miñicji énécmiwa onac hazécgina moczoñ ac melené énécmima iniguc tualefic wammucac séc qahac wammac. ¹⁶ Wanu neñgoc manñogcina zéma dac munahécgina zéma sac kitichécgina zéma alahécgina ieneñ ini hazéc ionac méraginaiguc onopocgic onarunec tosara unuhumumu. ¹⁷ Wanu ic embac moczoñ ieneñ nuac qacna niñac hazéc wañ énécmimu. ¹⁸ Wanu onac oruc zucgina méñ ménda birimac.* ¹⁹ Wanu nanñselimanec kecma kekec uñagina memu.

Yerusalem kisi wawañawac ara.

²⁰ Wanu yaré ic ieneñ Yerusalem lelecgémigic hémmu imuaru ama areña yanda kisikiyoñ qemu imuac nalé imi hosuru hazac imi niñtegicmu. ²¹ Nalé imuaru ic embac Yuda baeciguc kecanžu imi eneñ baec boñaiguc néñgacdacmu. Ic embac ama areña yandaiguc kecanžu imi eneñ waima kemmu. Ama areñ komoraiguc kecanžu imi eneñ ama imuaru ménda keremmu. ²² Imi mia tasé kukuac naléya, imuac niñ ogic hezac imi moczoñ nalé imuaru hélaguc wandacmac. ²³ Nalé imuaru baeciguc qenzenñ manzenñ yanda hicñjmac. Wanu ic embac yomi ionac muru Anutuac hazéc yanda hicñji énécmimac, imuac embac héri haihaiya zéma namu gumu énécmimu ionac muru yéwéri kuneñ yanda hicñji énécmimac. ²⁴ Imi sou zéranéñ unugic humumu. Wanu énépésima kemma baera baera séc onopocgic welenñ qeénécmimu. Wanu Yerusalem imi ic enia ieneñ tizizama kegcic ic enia ionac nalé zézéya imi wanjuguc tecgédacmac.

Icac Nanja hamac.

²⁵ Wanu kecma kaiwe, maso zéma ménisikilu imuaru séséc hicñjmac. Wanu baeciguc imi ic enia ieneñ konduñac eneñ mamaya zéma imuac tembonanéñ qaru aurima sicsaoc wammu. ²⁶ Kurumeñac kuhanéñ hirimac,† imuac niñ ic ieneñ iwawai baeciguc hicñjmac imi walac niñtegicgic qiritic unumac. ²⁷ Nalé imuaru

* **21:18:** Hénia imi; Ewa goro ménda wammu. † **21:26:** Becnec ic embac eneñ ménisikilu imi uñaginauc zéma niñzénngégic.

mia Icac Nanjanéh kuha zéma edamuya yandaguc hosusuiguc mama hayu hémmu. ²⁸ Haka imuhucyanéh hénima hicniju onac anjgéh tiéncmimiawac nalé imi bec hosuru ducnjzac imuac nin yacma orucgina hima yacma nammu.

Fik icac séséc ac.

²⁹ Imuhuc zéma Yesunéh séséc ac yomuhuc zéyec; Fik ic zéma ic hésa tosara hémmu. ³⁰ Imuac hawa bébélacgia bec éréma séra qeyu hémma kaiwe naléya bec ducnjzac imi ninjegicanzu. ³¹ Imuhucyanec haka imuhucya imuhucya hicnjima kenju hémmuiguc Anutuac héngalej ama areña yanda imi hosuru hazac imi ninjegicmu. ³² Ni hélacnec énézéwa ninjic; Nalé yomuac hicnjisai imi ménda qahac wanjicnec iwawai imi moczonj hélaguc wandacmac. ³³ Baec kuruménj imi aulanjgéma qahac wammac. Wanju nuac ackuazécna imi ménda qahac wammac.

³⁴ Ini enjaoc técgina nimma kecmu. Qahac wanju iwawaigina sicsaoc gilima doku seli nema kecgic kekecac ewa goronéh hélanzji énécmiyu ménda nimmanec kecgic nalé imi élanzanjhec haénécmimac. ³⁵ Nalé imi mia baec séc ic embac moczonj yanda ionac muru bétac éscénc ménda ninjicnec ha énépésimac. ³⁶ Imuac ini imi haka focdac hicni énécmimac moczonj yanda imuarunec efefianec qizizinjgéma kemma Icac Nanja iwac kiwaiguc nammuc séc nalé séc zéwelecma zenzenj qeli qeli kecmu.

³⁷ Wanju Yesunéh kaiwe séc ocmuñ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmima sinjya séc Oliwa baec boñaiguc emma kecañec. ³⁸ Imuhuc wanju ic embac moczonj yanda ackuazécya nimbinj zé sinjunc focdac ocmuñ téréyaiguc emma iwac muru haréanjic.

22

Yudanéh Yesu qehumuwinj zé ac sanja zéyec.

¹ Saméh yisya qahac imuac kendonj, qara ménj nagu sacyaguc ogicogira imuac kendonj zéanzu imi hosuru hayec. ² Hofac oo ic kiwa éréhécgina* zéma héna acac kiwi ic ienenj ic embac ionac zénéngina hiriyec imuac héna dimuhuciguc Yesu qewinj zéma eminingjic. ³ Wanju Biria minjananéh tohotoho ic 12 ionarunec ménj qara Yuda Karioto iwac qeriaiguc hinjgarec. ⁴ Hinjaru Yudanéh hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téreyawac awiawi ic ionac kiwa hécgina ionac muru kemma dimuhuciguc méraginaiguc Yesu

opocmanj zéma eminingjic. ⁵ Wanju ienenj ségiségi wamma soukiwa mimu ninjac acgina zikigic. ⁶ Zikigic Yudanéh ewa momac wamma ic embac Yesuguc ménda kecmu imuaru Yesu méraginaiguc opocmanj zé nalé hiawac mambéc kerec.

Yesunéh tohotoho ichéra iniguc tacma nene negic.

⁷ Wanju saméh yisya qahac imuac kendonj hayec. Hayu kendonj imuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac kendonj ninjac rama qemuac heyec. ⁸ Yesunéh Petero zéma Yohane méli érécmima yomuhuc érézéyec; Kemma nenjanj ninj nagu sacyaguc ogicogira kendonj imuac nene ohaihai wanjic newinj. ⁹ Zéyu qesimiyoc; Ama dimuaru ohaihai wambicac ninzanj? ¹⁰ Qesiyic zéyec; Ninzaoc, iri ama areña yanda kereñic ic méhnéh kewuciguc doku hima huama hamac. Hayu iguc ewagic amuma méndacmima kemma ama i emmac imuaru emmaoc. ¹¹ Emma ama minjina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ guac yomuhuc zézac; Ni tohotoho ic hécna iniguc ama qeria dimuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac nene newinj? ¹² Imuhuc zéyic inéh ama qeria kunéñ yanda ménj qacyaiguc tatawa imi lémbécma arenggégic hezac imi érézéyu hémma imuaru ohaihai wammaoc. ¹³ Imuhuc zéyu ierenj waima kemma zéyec séc mihicnjima nagu sacyaguc ogicogira kendonj imuac nene ohaihai wanjoc.

Minj Kewuac saméh téréya.

¹⁴ Nalé wanju Yesu imi imuaru emma nene newinj zé taru Yesuac Méméli ic 12 ienenj i guc momacnec tacgic. ¹⁵ Tacgic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni qenzénj manzenj imi ménda mihicnjimanec nagu sacyaguc ogicogirawac kendonj yomuac nene iniguc momacnec nemanj zé imuac ewa ewa wamma keré. ¹⁶ Zéwa ninjic; Ni nene yomi muñguc ménda nemanec nagu sacyaguc ogicogira imuac kendonj imi ou Anutuac héngalej ama areña yandaiguc hélaguc wammac. ¹⁷ Imuhuc zéma sokoc mema ewa hia ac zéma énézéyec; Sokoc yomi mema momacnec amuma negic. ¹⁸ Ni énézéwa ninjic; Degucmuacnec ni iwawai wainj ic imuarunec hicnjihicnjija imi muñguc ménda nemanec kecba Anutuac héngalej ama areña yanda imi hamac. ¹⁹ Imuhuc zéma muñguc saméh mema ewa hia ac zéma méndémma énécmima yomuhuc énézéyec; Yomi nuac séwi busuna, onac wai énécmimia, ini ni ninjqeli némma haka yomi wammu. ²⁰ Saméh imi nemaguc imuac andiaiguc inéh sokoc imi imuhucyanec mema yomuhuc zéyec;

* 22:2: Ménj imi Roma ic kewunéh zéyu nanju, ménj imi hofac oo ic enenj hakagina méndacma sumbic néma kumugic nanjec.

Sokoc yomi sisipac ac qelia nuac sacnéj memeya, onac qocgé énécmimia. ²¹ Wañu héngjic, ni andé numac iwac méria imi niguc momacnec zae yomuac qahaiguc haiyu hezac. ²² Icac Naña imi hëna zétécgëyec séc kemmac, nëj ni andé numac ic imi saecyaguc. ²³ Imuhuc zëyu ienëj enjocnec qesiamugic; Mérénéj haka imuhucya wammac?

Sëwi enëjac tualefic ac.

²⁴ Ac imuhuc zëma sugcina igucnec mérénéj kunëjgina keczac zëma tualefic emigic. ²⁵ Imuhuc wañgic Yesunëj zëyec; Ic enia ionac ic kewu ienëj ic embac hécgina énépësima kewu wañ énécmianzu. Wañu ic tosara ai memëac qac buña ginagucnéj sinjinawac galëngé énécmima enëj méra énécmiawac ic zëamuazu. ²⁶ Wañu ini imi imuhuc qahac. Kunëj ginanéj ai merac ésécnec kecmu. Galënginanëj wëlëj qeque ic ésécnec wamma kecmu. ²⁷ Mérénéj kunëj wanzac? Tacma nene nezac imi me namma wëlëj qënécmizac imi? Tacma nezac iminëj kunëj wanzac. Nëj ni you sugcinaiguc nammanec wëlëj qënécmizua. ²⁸ Ini imi ala batuc nalëna imuaru nalé séc ménda wainëmna niguc kecanzu. ²⁹ Nuac Manjocnanëj hénggalëj ama areña yanda imi nuac muru wainëjec ésécnec ni imuhucyanec onac muru imi wai énécmizua. ³⁰ Nuac hénggalëj ama areña yandaiguc kecma nuac zaeiguc lelecgëma tacma nene nema tatic adamuyaguc imuaru tacma Israelac kisc areñhëra 12 imi hénggalëj wañ énécmima niñac imi onac wai énécmizua.

Yesuac tohotoho ichëra ienëj manam batuciguc emmuac heyec.

³¹ Simon, Simon, Biriya minjananëj padi gorosona ésécnec ini hitacgé énécmimanëj zé qesinëzjac. ³² Wañu ni guac niñ wamma guac niñzëj niñzëjga imi ménda sélécgëmac niñac Anutu zëwelec mizua. Imuac ewaga melemna hawésëmanë nalé imuaru guac niñzëj niñzëj dac munahëcga imi meseli énécmiwésëmanë. ³³ Imuhuc zëyu inëj yomuhuc melemna zëyec; Miñ Kewuna, hësa ama zëma humuciguc kenna giguc momacnec kemmanë zé efizua. ³⁴ Zëyu zëyec; Petero gézëwa ninna, deguc kuruc ménda qarunec gi niñnëznanë imi hatac harëwéc qaecgëwésëmanë.

Soukiwa gësé zëma gësé yanda zëma sou.

³⁵ Imuhuc zëma yomuhuc énézëyec; Ni becneq ini soukiwa gësé zëma gësé

yanda zëma hëna usu qahac méli énécmiwa keñangic. Wañu nalé imuaru iwawai méñ niñac hocma météqëtëtanë wañgic me qahac? Imuhuc qesiyu, Qahac! zëgic. ³⁶ Wañu degucmuacnec soukiwa gësé imi mema kemmu, gësé yanda imi momacnec, wañu sougina qahac imi enëj malekugina haima soukiwaya mema sou boñ memu.† ³⁷ Ni énézëwa niñgic, ac tosara nuac niñ ogic hezac imi nalëya bec hama héizac imuac niñac méñ yomuhuc ogic hezac imi nuac kekecnaiguc deguc hëla héimacac hezac; Biriya meme ic qëtëgina olongic imuaru i momacnec olommigic. ³⁸ Imuhuc zëyu ienëj yomuhuc zëgic; Miñ Kewunina, you sou éréhëc hezac. Imuhuc zëgic, Yesunëj, Imi hia, sécgëzjac, zëyec.

Yesu zëwelec ai meyec.

³⁹ Yesunëj hiñgacma wañanëc ésécnec oliwa ic boñaiguc keñu tohotoho ichëra enëj acguc méndacmigic. ⁴⁰ Imuaru kereñdacma inëj yomuhuc énézëyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac zëwelecma. ⁴¹ Imuhuc zëma wai énécmima hoc giligic kembac imuac séc lakec zézé kemma siminëj héima zëwelerec. ⁴² Zëwelecma yomuhuc zëyec; Manjoc, guac ewa sinëj hezaciguc, sokoc yomi nuagincna kemmac.‡ Wañu nuac sinëja qahac, nëj guac sinëja selimac. ⁴³ Imuhuc zëweleru kua meme uñanëj kurumëj igucnec iwac muru wininima meselimiyec. ⁴⁴ Yesunëj qeri yéwéc kunëj yanda mihicnëja ewaya moczonëc zëweleru nëngëcya imi sacnéj baeciguc téngac téngac mazac tanec wajec.§ ⁴⁵ Wañu inëj zëwelec igucnec yacma tohotoho ichëra ionac muru kemna iniru ienëj imi ewa biricgina niñac gaugina hegic. ⁴⁶ Wañu Yesunëj énézëyec; Dimuhuc niñac gaugina hezu? Manambatuciguc ménda keremmu niñac yacma zëwelecma.

Yesu kësä dërécgëma wagicma keñgic.

⁴⁷ Imuhuc zëmanec naju ic tuñ méñ hagic. Wañu 12 ionac sugcina igucnec méñ qara Yuda inëj wésëginaiguc walac walac hayu tosara méndacma hagic. Wañu Yudanëj Yesu kirc nemimanëj zé hosuru hayec. ⁴⁸ Hayu Yesunëj yomuhuc ézëyec; Yuda, gi kirc nenëmna andé nuzanë? ⁴⁹ Wañu tosara Yesuac marëñaiguc nëwéc nëwéc nañgic imi enëj néma haka hicñimac imi héñtegicma Yesu qesimigic; Miñ Kewunina nini sounëj unuwijnë? ⁵⁰ Imuhuc zëma sugcina igucnec méñnéj hofac oo ic kiwa méñac wëlëj qeque ic méñ sounëj

† 22:36: Soukiwa gësé, zëma gësé yanda zëma sou; Imuhucya imi yéwëri mihicniwu niñac kësama keñha wañanëj. Yesunëj yéwëri hahayawac técgina nimma keñha wammu niñac imuhuc ac wañ énécmiyec. ‡ 22:42: Sokoc yomi qeñzëj manzëjac sokoc. § 22:44: Këmbanëja 43,44 imi kiwi méranëj ooya tosaraiguc ménda hezac.

qema gezawa héiyaguc imi qeriru mayec.
⁵¹ Mayu Yesunéh énézéyec; Waigic, haka imi munğuc ménda wammu. Imuhuc zéma gezawa mérianéh osima mehiarumiyec.
⁵² Imuhuc wamma Yesunéh hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téréyawac awiawi ic ionac galengina zéma galen tobara eñeya késawiñ zé hagic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kaižiliwen ic méñac késaanžu éscnec sou qarucginaguc hazu?
⁵³ Ni naléya naléya iniguc ocmuñ téréyaguc keré nalé imuaru ini méragina ménda suluma nosigic. Wañu deguc imi sinji tunumañac miñina zéma onac nalé wanzac.

Peteronéh ménda ninžua zéma Yesu qacégé miyec.

⁵⁴ Wañu ieneñ Yesu késama wag-icma hofac oo ic eñeñawac amaiguc kereñgic. Wañu Peteronéh lakecnec méndac énécmima keñec.
⁵⁵ Wañu ic embac eneñ somben deminaguc imuac namuñaguc geric hagic zeyu lelcégéma tacgic Petero imuhucyanec sugcinaiguc tarec.
⁵⁶ Taru welen qeqe embac serañ méñneh Peteronéh geric bélaña hémma taru héñsosomalima ézéyec; Ic yomi acguc i guc momacnec kecañec.
⁵⁷ Imuhuc zéyu Peteronéh qacégéma zéyec; Embac, ni ic imi ménda nimmuzua.
⁵⁸ Nalé ménda horuyu ic méñneh ic imi hémma zéyec; Gi imi imuhucyanec tuñ imuarunec. Imuhuc zéyu Peteronéh melemma zéyec; Ic ala, ni qahac!
⁵⁹ Wañu kaiwe kiwa momacguc ésc keñu, ic méñneh ewa éréhéc ménda wamma zéseliyec; Ic yomi Galilaia ic, imuac niñ yominéh hélacnec i guc kecañec.
⁶⁰ Imuhuc zéyu Peteronéh yomuhuc zéyec; Ic ala, néma ac zézan? Ni imi acga ménda niñacgézua. Imuhuc zémanec nañu nalé imuaru kuruc qarec.
⁶¹ Qaru Yesunéh liliñgéma héñu Petero imi Miñ Kewunéh, Kuruc ménda qarunec gi ni hatac haréwéc qacégé némbésémañ, zéma zéyec Miñ Kewuac ara imi niñqeliyec.
⁶² Wañu inéh séñganğeniguc hiñgacma siac howuc howuc siarec.

⁶³ Wañu galen mema kecgic ieneñ Yesu zédesimima qegic.
⁶⁴ Qema iwac kiwa osoma yomuhuc qesimigic; Gi Anutuac tilij tilij ic keczanğic mérenéh guzac imi zéhicñina.
⁶⁵ Wañu imi sac qahac, ac tobara sasala zéma zébirimigic.

Qeriawac galen ieneñ Yesuac ara zégésima qesimigic.

⁶⁶ Ama gianñyu ic embac ionac qeriawac galen, hofac oo ic kiwa éréhéc zéma hena acac kiwi ic ieneñ azoroma énézégic Yesu wagicma kaunsol ionac muru emma opogcic nañec.
⁶⁷ Nañu qesimima

zéyic; Gi Kristo wanzanğic nénézéna ninni. Imuhuc zégic melemma zéyec; Zéwa ménda ninžéñgému.
⁶⁸ Wañu neñ qesiéncmiwa ini kileñ ménda melemma zému.
⁶⁹ Wañu degucmuacnec Icac Naña iminéñ Kuc miñina Anutuac héiyaguc tacmac.
⁷⁰ Imuhuc zéyu moczoñ qesimima zégic; Imuhuc wañu gi imi Anutuac Naña? Zégic zéyec; Eneñ mia ni imi mia zéyu.
⁷¹ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Némac niñ nini héipuc ac méñ niñac hochoc ai mewin? Nini neñaoc kuaya igucnec nindaczin.

23

Ic kewu Pilatonéh Yesuac hénia nimmañ zé zéqesi wammiiyec.

¹ Imuhuc zéma ic embac moczoñ yacma Pilatoac muru Yesu wagicma keñgic.
² Kemma késpedesira zéhicñimima yomuhuc zégic; Nini ic yomi hénni, nonac ic embac ikoc wañ énécmima Kaisawac takis ménda miwiñ niñac qetali nénécmima eñeya niñac ic kewu Kristo zéanzac.
³ Imuhuc zégic Pilatonéh Yesu yomuhuc qesimiiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu wanzan? Imuhuc qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Geñgaoc zézan.
⁴ Pilatonéh Hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma tuñ imi énézéyec; Ni hémba ic yomi késpedesira qahac wanzac.
⁵ Imuhuc zéyu tuñ ieneñ munğuc yanda seliseli wamma zégic; Inéh Yuda baec séc ac imi ku énécmima ic embac qerigina netuanzac. Imuhuc wamma Galilaia baeciguc hénima hama hama you hazac.

Yesu wagicma ic kewu Herodeac muru keñgic.

⁶ Imuhuc zégic nimma Pilatonéh Ic imi Galilaia ic me qahac imuac qesiniñec.
⁷ Qesinimma Yesu imi Herodeac héñgalen baec igucnec imi niñasarima Herodeac* muru méliyec. Wañu nalé imuaru Herodenéh Yerusalem hama tarec.
⁸ Herodenéh iwac buña nimma nalé horua ic imi hémma haka baec icnéñ ménda memeya méñ meyu hémmañ zé ic imi miñicñimañ zé wañanec. Imuac niñ Yesu hémma ségiségi yanda wañec.
⁹ Wañu qesiqesi sasala wammiiyec. Néñ Yesunéh ac méñ ménda meñiiyec.
¹⁰ Wañu hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma hena acac kiwi ic ieneñ namma ac geriwiguc zéma acnéñ qatémigic.
¹¹ Herodenéh eñeya yaré ic iniguc Yesu memamima zédesi wammima maleku hiabia asac asaria hélimima Pilatoac muru melemma mélimiyu keñec.
¹² Herode zéma Pilato iereñ becñec hazéc wañamama ekac ekac kecañoc. Wañu nalé imuaru ai imuhuc nanğé amuma mema ala wañoc.

* 23:7: Herode Antipasi, Ic Kewu Yanda Herodeac naña.

Yesu zétecgégic humucac buña wañec.

¹³ Wañu Pilatonéñ ic embac ionac hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma galen hécgina zéma ic embac tocgé énécmiyec. ¹⁴ Tocgo énécmima yomuhuc zéyec; Ini ic yomuac niñac ic embac qerigina netuanzac zéma wagicma hagic. Ni kicginaiguc qesinimma niñgésima kápésic méñ ara imuac sécya ménda mihicñizua. ¹⁵ Qahac ténggér, Herode imuhucyanec ara nimma muñguc mélimiyu wagicma hagic. Niñzu haka inéñ wañec imi humucac sécya qahac. ¹⁶ Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. ¹⁷ (Kendoñ séc hésa ic méñ hulac énécmimacac heyec imuac mia imuhuc zéyec.) ¹⁸ Imuhuc zéyu tuñ eneñ momacnec qacma yomuhuc zégic; Ic imi qahac wammac. Wañu iwac tasia Baraba hulacmina nonac muru mayu. ¹⁹ Baraba imi becneç ama areña yanda imuaru gawaman hazéç wammima yaré yanda mihicñigic imuac suraiguc ic méñ humuyec imuac niñac késama hésa amaiguc haigic tarec. ²⁰ Wañu Pilatonéñ Yesu hulacmiwan zé ac muñguc énézéyec. ²¹ Wañu ieneñ qacmanec namma yomuhuc zégic; Ic hénggeña wéndaraiguc qena humuyu! Ic hénggeña wéndaraiguc qena humuyu! ²² Wañu Pilatonéñ muñguc yomuhuc zéyu hatac haréwéc wañec; Ic yomi néma kápésic wañec? Ni imi kápésic humucac sécya méñ ménda mihicñizua. Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. ²³ Imuhuc zéyu ieneñ muñguc yanda kucnec qacma ic hénggeña wéndaraiguc qemu niñac hinocgéma selianec welecma zéseligic. ²⁴ Imuhuc wanjic Pilatonéñ zéqacacfeñ acgina imi niñénécmimu niñac zétecgéyec. ²⁵ Wañu ic embac ieneñ ic méñ becneç ic embac hinocgé énécmima ac qeçetali wamma ic méñ qehumuyu hésa amaiguc opocgic tarec imuac welecgic imuac niñ Pilatonéñ ewa siñgina tohoma ic imi hulacmiyec.

Yesu ic hénggeña wéndaraiguc biriñnéñ qegic.

²⁶ Wañu Roma ic ieneñ Yesu wagicma keñgic. Kemma hénaiaguc ic méñ qara Simon Kirene† imi ama areñ méñunec haréyu mihicñjima késama ic hénggeña wéndara huayaiguc haigic huama Yesu méndacma keñec. ²⁷ Wañu ic embac tuñ yanda méndacma keñgic. Wañu sugcinaiguc embac sasala ieneñ Yesuac niñac zésiac wamma méndacma keñgic. ²⁸ Wañu Yesunéñ ionac muru liliñgéma énézéyec; Yerusalemac bérachéra ini nuac niñ qahac, néñ eñañ niñac zéma eñañ nambérac hécgina ionac niñac wamma siacmu. ²⁹ Héngic, nalé biria hayu ic

embac ieneñ yomuhuc zému; Embac héñña zéma embac merac ménda memeya, merac namu ménda gumugumuya ieneñ efima ségiségi wammu. ³⁰ Wañu nalé imuaru ic embac ieneñ baec boña hémma nonac qacninaiguc baggeña mana zému. Wañu baec hénggeñ hénggeña hémma mama nini hoturu nénécmima zému. ³¹ Ic hésa ténggiñ ténggiña nuac haka imuhucya wañ nénzuiguc ic hésa humumia onac imi haka dimuhucya hicñjmac?

³² Wañu nalé imuaru biria meme ic éréhéç humucac buña zétecgé érécmigic Yesuguc momacnec onagicma keñgic. ³³ Wañu baec qara méñ Orucsic imuaru keremma imuaru Yesu ic hénggeña wéndaraiguc biriñnéñ qema biria meme ic éréhéç imuhucyanec biriñnéñ urugic méñ Yesuac héñyaiguc méñ kanayaiguc nañoc. ³⁴ Wañu Yesunéñ yomuhuc zéma zéwelerec; Mançoc, ieneñ imi eñaoc néma haka wanzu imi ménda niñteçiczu imuac kápésicgina waina. Wañu ténggiñ ic ieneñ sumbic néma Yesuac malekuya imi méndémma késagic. ³⁵ Wañu ic embac ieneñ hémma nañgic. Wañu Yuda ic galengina ieneñ acguc imi Yesu zédesi wammima yomuhuc zégic; Ic imi ic tosara añgér tiénécmiyec, wañu ic imi Anutuac buña qemimia Kristo wanzaciguc eñaoc añgér tiamuma mawacnec. ³⁶ Wañu yaré ic ieneñ imuhucyanec kemma yomuhuc zédesimima waiñ howuraguc migic; ³⁷ Gi Yuda ic ionac ic kewu keczañguc gi kekecga añgér tima mana. ³⁸ Wañu iwac orucya hanecgeña iguc ou kiwi méñ yomuhuc oma qegic nañec; Yuda ic ionac ic kewu.

³⁹ Wañu biria meme ic urugic nañoc iorarunec méñnéñ yomuhuc zéma Yesu ac geriwaguc zémiyec; Gi Kristo qahac me? Genga zéma norac kekecnina imi añgér tinénécmima. ⁴⁰ Wañu biria meme méñnéñ qetalimima yomuhuc ac zémiyec; Gi imi humucac buña bakia séc momacguc imuhucya zétecgé géngic. Wañu Anutuac zénénga ménda hirizac? ⁴¹ Wañu niri imi haka wanjic imuac bakia sécnira meziç, imuac sécgézac néñ ic yominéñ haka biria méñ ménda wañec. ⁴² Inéñ imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézéyec; Yesu, gi guac hénggalen ama areña yandaiguc kemma nidac imuhucya niñnémbésémañ. ⁴³ Imuhuc zéyu Yesunéñ yomuhuc melemma zéyec; Ni hélocnec gézéwa ninna, deguc gi niguc baec hafi zepaya qahac imuaru kemma kebcic.

⁴⁴ Wañu kaiwe kiwa imi gau komoc wañec, néñ kaiwe imi siñi déngéyec. Wañu baec séc siñinéñ hoturumanec keru maria

† 23:26: Kirene ic Simon.

3 kilok wañu tecgéyec. ⁴⁵ Wañu ocmuñ téréya qeriaiguc maleku horua nañec imi namuñja igucnec zuracgéyec. ⁴⁶ Yesunéñ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Manjoc nuac unñaña guac méragaiguc haizua. Wañu imuhuc zéyu unñaña waimiyec. ⁴⁷ Wañu yaré ic 100 ionac galeñgina iminéñ haka imi hémma Anutu mepésimima yomuhuc zéyec; Ic yomi hélacnec ic solaña kerec. ⁴⁸ Ic embac héipuc wamma hémbiñ zé hagic ieneñ imuhucyanec haka imuhuc hicñiyu hémma ewa biric wamma tétécgina qema liliñgéma keñgic. ⁴⁹ Ic tosara Yesuac niñénécmima zéma embac tosara Galilianeñ Yesu méndacma hagic imi momacnec lakecneñ namma haka imi héndacgic.

Yesu kicsuanjiguc haigic.

⁵⁰ Wañu luae ic solaña ménñ qara Yosefe† kerec. Inéñ Yuda ic ionac ac gésigési ic kaunsol ionarunec. ⁵¹ (Wañu ic iminéñ Yesuac ara zégic nalé imuaru oaec ménda zéénécmiyec.) Inéñ mia Yuda baec Arimataia ama areñ yanda imuac miñina. Wañu Anutuac hénggaleñ ama areña yandawac mambéc kecañec. ⁵² Wañu inéñ Pilatoac muru kemma Yesuac qamoc memañ zé welerec. ⁵³ Wañu kemma qamora metecgéma maleku qara lineñ iminéñ osoma mema kemma baña kifañja ésé oraragic qamoc ménñ ménda haigic qelianec heyec imuaru haiyec. ⁵⁴ Wañu nalé imi Neñgoc, Sabatawac zéréñqéréñ naléya, Wañu Sabata imi bec hénimañ zé wañec. ⁵⁵ Wañu embac tosara Galilaia baec igucnec Yesuguc momacnec hagic ieneñ méndacma kemma kifañja imi zéma qamocya dimuhuc haiyec imi héngic. ⁵⁶ Hémma liliñgéma kemma haléc héméña hiabia zéma iwawai héméña hiabia imi mehahai wandacmaguc héna ac tohoma Sabatawac tac niñgic.

24

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé tecgéyu ama siñima gianjiyu Sonda wañec. Wañu embac eneñ gianjiana igucneñ séwi haléc hémeñaguc hiabia bec mutulanjégic heyec imi mema kic suanjiguc keñgic. ² Kemma héngic hoc yanda imi kifañja igucnec qiliqililiñ géyawac heyec. ³ Heyu emma héngic Miñ Kewu Yesuac qamoc imi ménda heyu hocgic. ⁴ Hocma ewa goro wammanec nanjic. Wañu ninzu, ic éréhécnéñ maleku lalacalac edamuyaguc héma qéhéréñginaiguc élanzañneñ nanjic iricgic. ⁵ Iricma embac eneñ zénéñgina hiriyu sigé érécmima musugina baeciguc mema magic.

Wañu ic éréhéç ieneñ yomuhuc zéyoc; Némac niñ ic kekecyaguc imi ic humumia ionac sugginaiguc miñicñiwiñ zé wanzu? ⁶ Inéñ you qahac, néñ humuc igucnec meqelimiyu yaczac. Inéñ Galilaia baeciguc kerec nalé imuaru dimuhuc énézéyec imi niñyacgému. ⁷ Inéñ mia yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi biria meme ic ionac méraginaiguc opocgic ic hénggeña wéndaraiguc qegic ai meme haréwéc wañu kileñ muñguc yacmacac hezac. ⁸ Imuhuc zéyu ieneñ Yesuac actuazéc imi niñqeligic. ⁹ Niñqelima kicsuanñ imi waima liliñgéma kemma iwawai imi moczoñ Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara énézédacgic. ¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ac imi énézégic embac ionac qacgina imi yomuhuc; Makdala Maria, Yoana, Yakoboac neñgocya Maria zéma embac tosara. ¹¹ Imuhuc zégic Yesuac Méliméli ic ieneñ niñgic ac ewa sohoña ésécneñ wañu ménda niñzégégic. ¹² Wañu Peteronéñ yacma kicsuanjiguc usuñneñ kemma lolocgéma kifañjaiguc kiwa hima héñu lineñ maleku sac heyec. Wañu iwawai hicñiyec imuac qerianeñ niñgumbi niñgunñ wamma liliñgéma keñec.

¹³ Wañu ninzu, tohotoho ic ionarunec éréhécnéñ Emmausi ama areñ komoraiguc kembicac zé keñoc. Wañu ama imi Yerusalemneñ 11 kilomitawac séc. ¹⁴ Wañu ieneñ imi haka hicñiyec imuac ac suruc imi moczoñ wammanec wamma keñoc. ¹⁵ Imuhuc ac suruc eminiñ wammanec keñic Yesunéñ hosucgiraiguc keñu momacnec keñgic. ¹⁶ Wañu kicgira imi ménda bérénggéyu ménda héñtegiroc. ¹⁷ Wañu Yesunéñ yomuhuc qesiéércmiyec; Iri héna kemma ekawu suruc zékeñ zéha wanzaoc imi némac surucyawac wanzaoc? Imuhuc zéyu ieneñ ewa biric kicic wamma nañoc. ¹⁸ Namma iorarunec ménñ qara Keleopa inéñ melemma yomuhuc zéyec; Yerusalem kecma suraiguc haka hicñiyec imi ic enia gi momacguc sac ménda niñzañ? ¹⁹ Zéyu zéyec; Imi némac haka? Zéyu melemma zéyec; Nazarete ic Yesuac suruc mia, inéñ Anutuac kiwaiguc zéma ic embac ionac kicginaiguc kua meme ic kerec. Wañu zézéya zéma wawaña imi kuha yandaguc wañec. ²⁰ Neñañ hofac oo ic kiwa éréhécnina zéma galeñ hécnina ieneñ humucac buña opocgic ic hénggeña wéndaraiguc qegic humuyec. ²¹ Nini imi ic iminéñ Israel doenina menéncmimac niñac mambéc keñiñ. Imi sac qahac, haka imi hicñiyecac deguc ai meme haréwéc wanzac. ²² Wañu sucninaiguc embac tosara ieneñ meauri nénécmigic. Ieneñ siñunec

† 23:50: Yosefe, Arimataia ama igucnec.
 Sondagie maria wañu tecgéanzac.

§ 23:54: Sabata imi Neñgociguc kaiwe hiñgocmañ zé wañu hénima

yanda kicsuanjiguc keñgic. ²³ Kemma iwac qamora imi ménda mihicñima hocma hama zégicnéñ; Kua meme uñanéñ hicñi énécmiyic iricgic. ²⁴ Imi sac qahac alahécnina tosananéñ kicsuanjiguc kemma embac enej zégic éscénc heyu héngic, néñ Yesu ménda mihicñigic. ²⁵ Imuhuc zéyic nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ewagira qahac, qerigira makikia wanju iri Anutuac tilij tilij ic ionac zézéya imi ninzéhégéwic zé ewa qerigiranéñ éséh éséh wanzac. ²⁶ Kristonéñ eñeya edamuyaiguc keremmac niñ qenzej manzej imuhucya mihicñimacac hezac imi iri ménda ninzaoc? ²⁷ Imuhuc zéma Moseac kiwi igucnec hénima Anutuac tilij tilij ic ionac kiwi moczoñ mema eñeya niñac kiwi téréyaiguc ogic heyec imi moczoñ zéasari érécmiyec.

²⁸ Wanju ama areña imuac wamma keñoc imuaru kendaric Yesunéñ ama areña imi ogicma kemmanj zé wanec. ²⁹ Wanju ierenj seliseli wamma yomuhuc qesimiyoc; Kaiwe sima hiñgaru ama bec siñimanj zé wanzac imuac niriguc momacnec tacbiñ. Imuhuc zéyic momacnec tacbiñ zé iriguc eñec. ³⁰ Wanju ic iriguc momacnec nene nemanj zé tacma saméh méñ mema ewa hia ac zéma mésémma érécmiyec. ³¹ Érécmiyu kicgira héréhégéyu Yesu imi héñtegiroc. Héñtegiacma hényic aulanjéyec. ³² Aulanjéyu ierenj yomuhuc zéyoc; Hénaiguc ackuazéc nérézéma kiwi téréya zéasari nérécmiyu ewa qerinjira zeyec. ³³ Imuhuc zéma nalé sosola qahac yacma munjuc Yerusalem liliñgéma keñoc. Kemma iniric Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara iniguc tocgéma tackecgic. ³⁴ Tacma yomuhuc zégic; Imi hélacnec! Miñ Kewuninanéñ qelima yacma Simon mihicñi miyec. ³⁵ Imuhuc zégic ic éréhéc ierenj hénaiguc iwawai hicñi érécmiyec imuac suruc zéma Yesu saméh qésémma érécmiyu dimuhuc héñtegiroc imuac suruc énézéyoc.

³⁶ Ienenj ac imi zémanec tacgic Yesu eñeyaoc sugcinaiguc hicñjima namma zéyec; Onac muru luae hemac. ³⁷ Imuhuc zéyu ienenj aurigic zénéñgina hiriyu uña méñ hénziñ zéma niñgic. ³⁸ Wanju Yesunéñ énézéyec; Némac niñ zénéñgina hiriyu, ewa qeriginanéñ ewa éréhéc wanzu? ³⁹ Nuac mérana zéma hénana hémma néñtegiac. Méraginanéñ ni nosinimma néngic, uña imi séwi busu zéma sira qahac, néñ ni iminaguc. ⁴⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma hénaya énézéyu héndacgic. ⁴¹ Hémma ségiségi kilenj yanda wanjic. Wanju ségiséginéñ sécgé énécmiyu méñgucnec ewa éréhéc wanjic. Imuhuc wanjic Yesunéñ nene tosara taczac me qahac

zéma qesiénécmiyec. ⁴² Imuhuc zéyu lambéc kembangan méñ zezeya momacguc migic. ⁴³ Wanju mima hémma nanjicnec kicginaiguc mema neyec.

⁴⁴ Nema toroqema yomuhuc zéyec; Ac yominéñ mia ni iniguc keru nalé imuaru énézéyi ac imi mia; Moseac kiwi zéma kua meme ic ionac kiwi zéma Legiciguc nuac niñ ogic hezac imi moczoñ héla wammacac hezac. ⁴⁵ Imuhuc zéma ewa qerigina naguya auénécmima kiwi téréya ku énécmiyu niñsarigic. ⁴⁶ Wanju inéñ toroqema zéyec; Méñ imi yomuhuc ooyawac hezac; Imuhucyanec Kristonéñ qenzej manzej nimma ai meme haréwéc wanju humuc igucnec yacmacac hezac. ⁴⁷ Wanju Yesuac qaraiguc ewa qerigina melenjic képésicgina zuac énécmimac imuac buña suruc hiabia imi Yerusalem igucnec hénima baera baera zésai énécmigic nimmu imi moczoñ ogic hezac. ⁴⁸ Wanju ini imi haka moczoñ yanda imuac héipuc ic wanzu. ⁴⁹ Héngic, ni Manjocnanéñ ac ziki énécmiyec imi* onac mélimanj. Imuac ini kuc yanda ouneec mama hoturu énécmimac nalé sura imuac séc ama areña yanda yomuaru kecgic.

⁵⁰ Yesunéñ énépésima Betania baeciguc kemma méria meyu eñu mozoc ac énézéyec. ⁵¹ Mozoc ac zémanec nanju sugcina igucnec wagicma kurumenjiguc eñec. ⁵² Wanju ienenj i mepésima ségiségi yanda wamma Yerusalem liliñgéma keñgic. ⁵³ Kemma nalé séc ocmanj téréyaiguc kecma Anutu mepésimigic.

* 24:49: Uña téréyawac imuhuc zéyec.

Yohane

Ackuazécyanéh séwi busuguc hicnjyec.

¹ Nalé Hénihéniaiguc ackuazéc iminéh kerec. Wañu ackuazéc iminéh Anutuguc kerec. Wañu ackuazéc iminéh Anutu.

² Inéh nalé hénihéniaiguc Anutuguc kerec.

³ Iwawai momac yanda imi iwarunec hicnjidarec. Wañu iwawai hicnjidarec imi moczoñ i qahaciguc méné ménda hicnjyec.

⁴ Iwac qeriaiguc kekec imi heyec. Wañu kekec iminéh ic embac ionac asac mararañ kerec. ⁵ Wañu asac mararañ imi siñj qeriaiguc asarianzac. Wañu siñjinéh ménda hértetegirec.

⁶ Ic méné Anutunéh méliyu iwarunec hayec. Iwac qara imi Yohane. ⁷ Inéh eneya héipuc ac niñac ic momac yanda asac mararañ imi ninzéhégemu niñac asac mararañac héipucya wammañ zé héipuc ic wamma hayec.

⁸ I eneya imi asac mararañ imi qahac. Wañu i asac mararañ imuac héipucya wammañ zé hayec. ⁹ Asac mararañ héla ic embac momac momac asari nénécmianzac imi baeciguc hamanec kerec. ¹⁰ Wañu inéh baec kurumey yomuac qeriaiguc kerec. Wañu baec kurumey imi iwac murunec hicnjyec. Wañu baec ic ieneñ i ménda hértetegic. ¹¹ Inéh eneyaoc medarec imuaru mayec. Wañu ic embachéra ieneñ i ménda héihéré wammigic.

¹² Néh héihéré wammima ninzéhégic séc Anutuac nambérac wammu niñac qac buña énécmiyec. ¹³ Ic imuhucya imi ic sac busu igucnec qahac, séwiac siñ igucnec qahac, wañu ic méñac ewa siñ igucnec qahac, néñ Anutu arunec hicnjigic.

¹⁴ Wañu ackuazéc imi mia séwi busuguc hicnjima sucninaiguc kerec. Keru neñañ iwac edamuya imi hénni, Naña téngéh momacguc kurumey Manjogcarunec hahaya iwac tanec wañec. Wañu ewa hiawac buña zéma ac hélanéh iwac muru kuaya qema heyec. ¹⁵ Yohananéh iwac héipucya wamma yomuhuc qacma zéauyec; Ic yomuac zéma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicnjiwa becnecc kerec. Imuac niñ inéh ni nogiczac. ¹⁶⁻¹⁷ Héna ac imi Moseac muru nénécmiyec, néñ ewa hiawac buña zéma ac héla imi Yesu Kristoac murunec hicnjyec imuac niñac neñañ momac yanda iwac ewa hia imi gauqaunec meyiñac meanziñ. ¹⁸ Anutu imi ic méñnéñ méné ménda hértetañec, néñ Anutu hicñi hicnjiwa momacguc Manjogcyawac qéhéréñaiguc kecanzac iminéh i nénézéyu héñj.

¹⁹ Wañu Yohaneac, Gi méré zéma qesim-imu niñ Yuda ic Yerusalem igucnec ieneñ hofac oo ic zéma Lewi ic méli énécmigic hagic inéh héipuc ac yomuhuc énézéyec;

²⁰ Ni Kristo qahac. Inéh imuhuc zéma ac ménda qaecgéma zéauyec. ²¹ Zéyu ieneñ qesimigic; Wañu gi némac ic, gi Elia me? Wañu melemma zéyec; Ni i qahac. Zéyu muñguc zégic; Gi Anutuac tilin tilin ic hamac zéyec^{*} imi mia me? Zégic zéyec, Qahac. ²² Imuhuc zéyu muñguc qesimigic; Wañu gi méré? Méli nénécmigic hazin, imuac kemma ac bakia dimuhuc énézéwin? Gi geñga niñ dimuhuc zéanzan? ²³ Zégic Yohananéh yomuhuc zéyec; Ni imi Anutuac tilin tilin ic Yesaianéh zéyec ésécnec ic méné baec kisiaiguc qacma Miñ Kewuac héna mindin jigic dindiña wañu zézac ewa hétén imi mia. ²⁴ Wañu méli énécmigic hagic imi Farisaio ic. ²⁵ Wañu ieneñ qesimima zégic; Gi Kristo qahac, Elia qahac, Anutuac tilin tilin ic imi qahac, wañu némac niñ ic doku naec énécmianzan? ²⁶ Zégic Yohananéh yomuhuc énézéyec; Ni dokunéh naec énécmianzua. Wañu sugcinaiguc ic méné nau ni ménda hértetegic. ²⁷ Inéh andénaiguc hama^{*} keczac. Wañu ni mamaya imuhucyanéh iwac héna usu hésaya lolacmañac séc qahac. ²⁸ Wañu haka imi Yodan doku nénécmianzua. ²⁹ Yohananéh doku naec énécmima kerec, Betania ama arenja imuaru hicnjyec.

Anutuac Rama, Yesu.

²⁹ Ama siñjima gianjiyu Yohananéh héñu Yesu iwac murugen hayu yomuhuc zéyec; Héngic, Anutuac rama baec séc ic embac ionac kápéscigina metecgéma kenkenja imi erimi. ³⁰ Iwac mia nimma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicnjiwa becnecc kerec imuac niñ inéh ni nogiczac. ³¹ Ni nenaoc i ménda niñyacgé miyi, wañu Israel ic ionac winin ginaiguc iwac kawéya qewa hémmuac niñ hama doku naec énécmianzua. ³² Wañu Yohananéh yomuhuc héipuc wamma zéyec; Ni Uña Téréya imi kembo nei tanec wamma kurumey igucnec mama iwac orucya hanecgeña iguc putitima nauñ héñi. ³³ Ni ménda niñyacgé miyi, néñ ni doku naec énécmianñ niñac méli néñec iminéh yomuhuc nézéyec; Ic méné orucya qahaiguc Uñanéh mama nammac, ic iminéh Uña Téréyanéh naec énécmimac. ³⁴ Ni imuac mia héñi, hémma Ic yomi Anutuac Naña zéma héipuc wammiiyi.

Yesuac tohotoho ic méréchéra.

³⁵ Ama siñjima gianjiyu, Yohananéh ai ic éréhéra iriguc muñguc baec imuarunec nanjic. ³⁶ Wañu Yesu imuaru hama kenja,

^{*} 1:21: Hén 18:15 ^{*} 1:27: Héna imi hicnjima keczac. Kembaña 30 imuac héngic.

hémma yomuhuc zéyec; Héngic, Anutuac rama erimi. ³⁷ Zéyu merac éréhéra ieren ac imi nimma Yesuac andiaiguc méndacma keñoc. ³⁸ Keñic Yesunéh lilingéma iriru méndacma hayic qesiéércmiyec; Iri némac niñ wanzaoc? Wañu ieren zéyoc; Rabi, (Neñaj aciguc kiwi ic) gi dimuaru kecanzan? ³⁹ Zéyic, Hama héñic zéma érézéyec. Zéyu ieren méndacma kemma ama kecanec imi hémma kaiwe imuaru momacnec tacgic maria 4 kilok wajec. ⁴⁰ Ic éréhéc Yohaneac ac nimma Yesu méndaroc iorarunec ic méñac qara imi Anderea, Simon Peteroac munaya. ⁴¹ Inéh walac dara Simon hocmima yomuhuc ézéyec; Niri Mesia miñicñizic. (Mesia imi Hebiraioc ac, Girik aciguc Kristo†) ⁴² Imuhuc zéma wagiru Yesuaru keñoc. Wañu Yesunéh hémma zéyec; Gi Simon, Yohaneac nañaj, kecma guac Kefa zégémmu. (Kefa imi Girik aciguc melemma zéni Petero.)‡

⁴³ Ama siñjima gñajiyu, Yesu Galilaia baeciguc kemman zé wamma Filipino miñicñjima ézéyec; Hama méndac némma. ⁴⁴ Filipino imi Anderea zéma Petero iorac ama areña yanda Betsaida imuacnec. ⁴⁵ Wañu Filipino Natanael miñicñjima yomuhuc ézéyec; Mosenéh ic méñac héna aciguc oyec, wañu kua meme ic ienen momacnec iwac ogic, ic imi mia nini miñicñizij. Imi Yesu, Yosefeac nañaj, Nazarete taun igucnec. ⁴⁶ Zéyu Natanael inéh yomuhuc qesimiyec; Nazarete taun igucnec iwawai hiabia méñ hia hiñicñimacac séc qahac. Zéyu Filipino yomuhuc zéyec; Hama hémma. ⁴⁷ Wañu Yesunéh hénu Natanael iwac muru hama nañu yomuhuc ézéyec; Héngic, ic yomi Israel ic héla, qeriaiguc ikoc méñ ménda hezac. ⁴⁸ Imuhuc zéyu, Natanael inéh qesimima zéyec; Dimuhuc niñnéñzan? Wañu Yesunéh zéyec, Filipino ménda héihéré géñunec fik ic héniaiguc tackecna géñzua. ⁴⁹ Zéyu Natanael inéh yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, gi Anutuac Nañaj Israel ic nonac Ic kewu. ⁵⁰ Zéyu, Yesunéh zéyec; Fik ic héniaiguc tacna géñzua, imuhuc gézéwa niñzéñgé néñzan? Kecma haka méréra ogicqogira kuney kuney hémbésémañ. ⁵¹ Imuhuc zéma énézéyec; Ni ac héla gézéwa niñgic; Ini kurumen angéyu Anutuac kua meme uñahéra ienen Icac Nañawac muru ou kurumen igucnec enej mama wañgic inicmu.

2

Yesunéh zéyu dokunéh wañ wañec.

¹ Ai meme haréwéc wañu Galilaia baec Kana ama arenajiguc zammaréh ai meéércmiwñ zéma azorogic. Wañu Yesuac neñgocya imuaru momacnec kerec. ² Yesu zéma tohotoho ichéra acguc momacnec imuaru héihéré énécmigic. ³ Wañu wañ qahac wañu neñgocyanéh Yesu ézéma zéyec; Wañgina qahac wanzac. ⁴ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Neñgoc, imi guac mé nuac mazac qahac, naléna ménda hazacnec. ⁵ Wañu Yesuac neñgocyanéh ai merac yomuhuc énézéyec; Ac méñac méñ énézéyu tohoma wandacmu. ⁶ Wañu ama imuaru doku nomuñ hocnéñ memeya 6 tarec. Imi Yuda ic ienen haka silicgina tohoma méragina zuacmu niñac haigic tarec. Wañu doku nomuñ imi héneh bañaj 90 sécyu wajec.* ⁷ Wañu Yesunéh ai merac yomuhuc énézéyec; Nomuñ séc doku qocgéñic kuagina qemac zéyu ienen nomuñ séc doku qocgéñic kuaya qedarec. ⁸ Wañu Yesunéh Degucguc doku kitiwa hima aria galeñaru mema keñgic zéma énézéyu mema keñgic. ⁹ Wañu aria galeñéh dokunéh wañ wañec imi nema siñjima nimma wañ imi dimuacnec hazac imi ménda niñasariyec. Wañu ai merac doku mema hagic ienen sac niñgic. Wañu aria galeñéh ic embac meyec i héihéré miyec. ¹⁰ Héihéremima inéh yomuhuc ézéyec; Ic embac tosaraneñ walac wañ hiabia gumu énécmiyu nekegcic qerigina sicsaoc wañu andiaiguc wañ biria gumu énécmianzu. Wañu guaru imi wañ hiabia soroc imi angéñ tina heyu deguc gumu nénécmizan. ¹¹ Yesu i Galilaia baec Kana ama arenajiguc kiwi méréra walacgina imi wamma edamuya mewininiyu tohotoho ichéra ienen hémma niñzéñgémiñgic.

Yesunéh ocmuñ téréya mesolaniyec.

¹² Imuac andiaiguc Yesunéh neñgoc muna zéma tohotoho ichéra momacnec Kafanaum ama arenaj yandaiguc hiñgacma imuaru ai meme éréhédcac kegcic.

¹³ Yuda ic ionac Nagu sacyaguc ogicma keñkeñaj imuac kendoñ hosuru ducñiyu Yesunéh Yerusalem ekeñec. ¹⁴ Ekemma iniru ic embac ocmuñ téréya demñ qeriaiguc rama, burumakao zéma kembo nei néñnagémba wañgic. Wañu soukiwa meamu ic enej taticiguc tackecgic. ¹⁵ Imuhuc wañgic Yesunéh lewakan miñiyu zikaya wañu iminéh rama zéma burumakao moczoñ nesi énécmiyu hiñgacdacgic. Wañu soukiwa amukegcic ionac soukiwagina imi héndéh qéndéma zaegina melengic. ¹⁶ Imuhuc wamma ic kembo nei haigic ionac yomuhuc énézéyec; Ini yomi mema yomuaru

† 1:41: Wañu neñaj neñaj aciguc Halécnéñ mérére mimia. ‡ 1:42: Neñaj aciguc melemma zéni Zamanzñ.

* 2:6: 100 lita zézéya.

néngcagcic. Manhogcawac ama ménda mebirigic nénnagémba ama éséc wambac niñac. ¹⁷ Wañu tohotoho ichéra i eney kiwi téréyaiguc ac yomuhuc hezac imi niñqeligic; Guac ama niñ wamba wésé polañnanéh zericnéñzac. ¹⁸ Wañu Yuda ic i eney yomuhuc melemma ézégic; Gi haka imuhucya wanzañ imuac némac asé kiwi méréra méñ séha mena hémbiñ? ¹⁹ Zégic Yesunéh melemma yomuhuc énézéyec; Ama téréya yomi héricgic, ai meme haréwéciguc neñ mewa yacmac. ²⁰ Zéyu Yuda ic eney yomuhuc zégic; Ama téréya yomi yawuj 46 kecma mižicgégic. Wañu geñ ai meme haréwéciguc hia mena yacmac? ²¹ Wañu Yesunéh ocmuj téréya zéyec imi eñeya séwiya niñ zéyec. ²² Kecma humuc igucnec meqelimiya yaru, tohotoho ichéra i eney Yesuac ac imi niñqelima kiwi téréya zéma ara zéyec imi ninzégégic.

²³ Yesu i nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonjiguc Yerusalem kecma kiwi méréra hénia hénia meyu ic sasalanéh hémma iwac qara ninzégégic. ²⁴ Wañu Yesunéh ic inictegicdarec imuac niñ ionac muru ménda héiyec. ²⁵ Inéh ic onac ewa qeriginaiguc iwawai hezac imi niñtegicdarec imuac ic méñac héniaqya nimmañ zé ic onac héipuc ac niñac ménda wanec.

3

Yesunéh Nikodemo ac kumiyec.

¹ Farisaio ic suginaiguc ic méñ kerec, qara imi Nikodemo. Ic imi Yuda ic ionac galenjina méñ. ² Inéh sinjiyaiguc Yesuara hama zéyec; Kiwi ic, gi kiwi ic méñ Anutu arunec manec imi nini niñzñ. Némac niñ, séséc méréra hénia hénia meanzñ imi Anutu momacnec ménda kecbacnec ic méñnéñ imuhuc memacac séc qahac. ³ Yesunéh melemma zéyec; Ni ac héla gézéwa niñna, méñ ménda qelima hicñjimaiguc imi Anutuac héngaleñ ama arenja yanda imi hia ménda hémmac. ⁴ Zéyu Nikodemonéh ézéyec; Ic méñnéñ ic yanda wammaguc dimuhuc qelima hicñjimaic? Dimuhuciguc neñgocyaawac héri qeriaiguc munjuc hiñgaru memac? ⁵ Zéyu Yesunéh melemma zéyec; Ni hélacnec ténggéh gézéwa, méñ i doku zéma Uñaguc qelia ménda hicñjima Anutuac héngaleñ ama arenja yandaiguc hia ménda keremmac. ⁶ Séwiiguc hicñzicac imi séwi, Uñaguc hicñzicac imi uña. ⁷ Ini kileñdac qelima hicñjimu zézuac imuac ménda auriwésémañ. ⁸ Luhucnéñ eñeya siñawac kenja wanzñzac. Urumenjac niñanzñ wañu dimuacnec hama dimuaru kenanzñac imi ménda niñanzñ. Uña igucnec hicñzicac imi imuhucyanec. ⁹ Zéyu Nikodemonéh ara melemma yomuhuc

ézéyec; Haka imuhucya imi dimuhuc hia hicñjimaic? ¹⁰ Zéyu Yesunéh ara melemma ézéyec; Gi Israel ic ionac kiwi icnéñ iwawai imi ménda niñasarizañ? ¹¹ Ni hélacnec ténggéh gézéwa, nini iwawai niñanzñ imuac énézéma iwawai héanzññ imuac héipucya wanzññ, néñ ini héipuc acnina imi kileñ ménda késaanzu. ¹² Ni baecac iwawai énézéwa ini ménda ninzéh géanzuiguc kurumenjac iwawai énézémañiguc dimuhuc ninzéhégimu? ¹³ Icac Naña kurumén igucnec mayec i qahac wañu ic méñnéñ mér kurumenjiguc ménda eñecac eñzac. ¹⁴ Mosenéh baec kisiaiguc mokoleñ sésécya iciguc hesanjgéma meyaru nañec imuhucyanec Icac Naña meycagcic nammac. ¹⁵ Imi mia ninzéhégimu i eney kekec hémbénaña memuac niñ imuhuc hicñjimaic.

¹⁶ Anutu i baec ic embac neñañ séha imuhuc goinina héima Naña momacguc ténggéh néncmiyec. Imi mia méñ i ninzéhégzac inéh ménda humuma kekec hémbénaña memac niñac imuhuc wañ néncmiyec. ¹⁷ Anutunéh Naña ic neñañ képésicnina zéteccgé néncmimac niñac ménda méliyu mayec, néñ baec ic embac neñañ képésicnina igucnec añgéhñina timac niñac méliyu mayec. ¹⁸ Méñ Naña ninzéhéganzac i képésicyaguc ménda zémimac. Wañu méñ i naña ménda ninzéhéganzac iwac imi inéh Anutu naña momacguc ténggéh iwac qara ménda ninzéhéganzac hénia imuac niñac képésicyaguc bec zémizac. ¹⁹ Asac mararajnéñ baec ic embac suginaiguc hazac, néñ wawañ memegina biria imuac niñac asac mararaj imuac mézétiti wamma siñjac wamma kecgic haka iminéñ mia képésicyaguc zézéya imuac hénia wanzñac. ²⁰ Méñ i haka biria wanzñac imi asac mararaj imuac mézétiti wamma wawañ memeya hicñjasariwac niñac asac mararaj imuac ménda haanzñac. ²¹ Méñ i ac héla tohoanzac inéh wawañ memeya Anutuac qaraiguc wanzñac imi asariyu hémmu niñac asac mararaj imuac haanzñac.

Doku naec ai ic Yohanenéh Yesuac héipucya wamma zéyec.

²² Wañu kecma Yesu zéma tohotoho ichéra i eney Yuda baeciguc kemma kecgic. Imuaru inéh iniguc kecma ic embac doku naec énécmiyc. ²³ Salim hosuru Aion baeciguc doku sasala heyu Yohane imuhucyanec imuaru doku naec énécmiyu ic embac i eney toroqema hagic doku naec énécmiyc. ²⁴ Imi mia Yohane hésa amaiguc ménda opocgic nalé imuaru hicñjiyec. ²⁵ Wañu Yuda ic méñnéñ Yohane tohotoho ichéra iniguc doku

naec naec imuac haka niñac zéeminiñ wanñic. ²⁶ Wañu merac ieneñ Yohanearu kemma yomuhuc ézégic; Kiwi ic gi Yodan néwécgeñaciguc kecna ic méñ giguc keru héniaya zéasarima nénézénec. Wañu ninzaj, inéñ mia doku naec haka wañ énécmiyu ic embac moczoñ iwac muru kemmanec kenzu. ²⁷ Zégic Yohanenéñ yomuhuc acgina melemma zéyec; Kuc buñaj imi kurumeñ igucnec ménda miyu ic méñnéñ memacac séc qahac. ²⁸ Ni Kristo qahac, néñ méli néñu iwac miha mema hayi imuhuc énézéyi. Acna imuac ini enjaocnec héipuc wammu. ²⁹ Embac buñaj qeénécmimia imi eu buñayawac wanñac. Alaya méñ méra mizac inéñ iwac niñ mambéc wamma gezac qeñe wanñac. Wañu eu buñawac ewaya nimma ségiségi yanda wanñac. Imuac nuac ségiségi imi deguc sécgéma hezac. ³⁰ Iwac buñanéñ yandi saima kemmac, néñ nuac buñanéñ héréma mamac. ³¹ Ounec mazac inéñ iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac. Méñ i baecarunec hicñizac inéñ baecac buñaj éscnec zéañzac. Wañu kurumeñ igucnec mazac inéñ iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac.

³² Inéñ iwawai hémma niñajec imuac héipucya wamma zéañzac. Wañu ic ieneñ iwac héipuc ac ménda angéñ tianzu. ³³⁻³⁴ Anutunéñ méliyec inéñ Anutunéñ Uña imi qetéya qahac waimiyu Anutuac ackuazéc sac zéañzac. Mérénéñ méñ iwac héipuc ac angéñ tizac iminéñ Anutu imi héla wanñac imuac oaec zémizac. ³⁵ Mañgoc imi Nañawac niñ wamma iwawai momac yanda imi iwac mériaiguc haidarec. ³⁶ Méñ i Nañaj ninzégézac i kecec hémbénañ mezac. Wañu méñ i Nañaj andé qezac imi kecec imi ménda miñicñimac. Wañu Anutuac qeri gericnéñ iwac qacyaguc hezac.

4

Yesunéñ Samaria embac méñac héniaya zéauyec.

¹ Tohotoho ichéra Yesunéñ énépésima doku naec énécmianzac imi Yohaneac tohotoho ichéra ionac zañgégina onogiczac zégic Farisaio ic ieneñ niñgic imi Yesunéñ niñsaruyec. ² Héla téñgéñ imi Yesu eneyaoc doku ménda naec énécmiyec, néñ iwac tohotoho ichéra ieneñ naec énécmigic. ³ Wañu Inéñ imuhuc niñasarima Yuda baec waima Galilaia baeciguc muñguc liliñgéma keñec. ⁴ Wañu Samaria baec hénia tima huanñeñ imuaru kemman zé niñec. ⁵ Kemma Samariawac ama areña yanda méñ qara Sika imuaru kereñec. Ama imi Yakopnéñ eneya nañaj Yosefe baec waimiyec imuac hosuraiguc tarec.

⁶ Wañu imuaru Yakopac doku hogocya heyec. Heyu Yesunéñ hénia hakerec imuac niñ kucya qahac wañu baec doku hogocya imuac hosuraiguc mama tarec. Taru bec nalé imi gumpiti éscnec wanñec.

⁷⁻⁸ Wañu tohotoho ichéra ieneñ nene boñaj mewin zéma ama areña yandaiguc kemma ménda hagicnec Samaria embac méñnéñ doku himañ zé hayu Yesunéñ yomuhuc ézégic; Gi doku hia gumu némbésémañ? ⁹ Wañu Yuda ic zéma Samaria icnéñ ménda ala wanñamuma enjac enjac kecañgic imuac niñ embac inéñ yomuhuc zéyec; Gi Yuda icnéñ dimuhuc Samaria embac nuaru doku niñ qesinéñzaj? ¹⁰ Wañu Yesunéñ yomuhuc ézégic; Gi Anutuac sese zéma doku niñac gézégac iwac hénia momacnec niñtegitcañnec welec mina kecec hémbénañawac doku gémbacnec. ¹¹ Zéyu embacnéñ yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, gi doku hiñgic qahac wañu doku hogocya imi hiñgac hiñgara imuac niñ kecec hémbénañawac doku imi dimuacnec hiwésémañ? ¹² Gi yandanina Yakop imi ogicñaj? Inéñ doku hogocya yomi nénécmiyec. I eneyaoc zéma nañhéra zéma ama yanñhéra momacnec imuarunec hima nema kecañgic. ¹³ Zéyu Yesunéñ ara melemma yomuhuc zéyec; Méñnéñ doku yomi nemaciguc muñguc doku niñac wammac. ¹⁴ Wañu méñnéñ doku méñ neñ miwa nemaciguc tetecgia qahac doku niñ ménda wammac. Wañu doku iminéñ iwac qeriaiguc nalé tetecgia qahac éréma hemimac. ¹⁵ Zéyu embacnéñ ézégic; Doku imuhucya némma nema doku niñac muñguc ménda wamanñ. Wañu doku himañ zé yomuaru muñguc ménda hamañ.

¹⁶ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézégic; Kemma guac euga wagicna hamaoc. ¹⁷ Embac imi ara melemma Euna qahac imuhuc ézégic. Wañu Yesunéñ yomuhuc ézégic; Euna qahac zéañaj imi hélacnec. ¹⁸ Gi ic tosara bec mema waidacnec. Wañu ic méñ degucmi mema kecñaj imi guac euga qahac, imuac niñ ac zéañaj imi hélacnec. ¹⁹ Zéyu embac iminéñ zéyec; Miñ Kewu, gi imi Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ imi ni niñasarizua. ²⁰ Yanda hécnina ieneñ boñaj yomuac qahaiguc Anutu mepésigic. Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéselianzaj; Anutu mepésimimia imuac ama téréya imi Yerusalem iguc hezac. ²¹ Zéyu Yesunéñ ézégic, Embac zéwa ninzéggéna. Nalé méñ hayu baec boñaj youmi me Yerusalem qahac, néñ baec tosaraiguc Mañgocac mepé qepési wammu. ²² Ini iwawai ménda ninzu imuac mepésianzu. Wañu képésic igucnec angéñ titi imi Yuda ic nonarunec. Imuac niñ nini iwawai niñasarizij imuac mepésianzaj. ²³ Nalé

mérj hamac imi mia deguc, imuaru mepé qepési ic héla ienen Uña Téréya zéma ac hélanéhnec Manjoc mepésimu. Manjocnéj imuhuc mepési mianzu ionac niñac kic hihi wananzac imuac mia imuhuc zézu. ²⁴ Anutu imi Uña, imuac i mepésianzu ienen uña zéma ac hélanéhnec mepésimu. ²⁵ Zéyu embacnéj ézéyec; Mesia, Kristo zéanzu, iminéj hamac imi ni ninzua. Inéj hama iwawai moczoj zéasari nénécmimac. ²⁶ Wanju Yesunéj ézéyec; Ac gézézua ni imi mia.

Yesuac tohotoho ichéra ienen ama arena igucnec lilingéma hagic.

²⁷ Imuhuc zéma keru tohotoho ichéra ienen lilingéma hagic. Hama Yesunéj embac ménguc ac wanju hémma welicgégic. Wanju némac iwawai niñ wanzan me némac hénia niñac i guc ac zézanj zéma méjnéj hia ménda qesimiyec. ²⁸ Wanju embac iminéj yacma doku nomuñja waima ama arena yandaiguc lilingéma kemma yomuhuc énézéyec. ²⁹ Hagic! Hama ic méj haka ni meanj imi moczoj zédaczac imi héngic. Iminéj Kristo wanzac me deic? ³⁰ Zéyu ienen ama arena yanda waima Yesuaru hagic.

³¹ Suraiguc tohotoho ichéra enej yomuhuc zéma welecmigic; Kiwi ic, nene nena. ³² Wanju inéj yomuhuc énézéyec; Nene méj ini ménda ninzu imi henénzac. ³³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen enjaocnec zégic; Ic méjnéj nene méj mehama mizac me? ³⁴ Wanju Yesunéj yomuhuc énézéyec; Mélinéjec iwac ewa siña tohoma iwac aiya metecgémañ iminéj nenena wanzac. ³⁵ Enjaoc maso 4 tecgéyu nene héla hicñimac imuhuc ménda zéanzu? Kicgina hima ai sasala imi héngic bec qaoc qaoc wanju memeyawac séc wanzac. ³⁶ Metocgotocgo minjanéj ai héla metocgoanzac imi bojaya bec késama ai héla imi mutulangéma kekec hémbénañiguc onopoczac. Imuhuc wanju himichimic ic zéma tocgotocgo ic imi momacnec ségiségi wammu. ³⁷ Imuac niñ, Méjnéj himiru méjnéj mema tocgezac, zéanzu ac iminéj héla wanzac. ³⁸ Neñ enjaoc ai yanda ménda megic imuac ai héla imi memu niñac méli énécmizua. Ini méjnéj ai mema qenzej manzej niñgic imuaru toroqema héla mema tocgézu.

Samaria ic sasala Yesu ninzégégic.

³⁹ Wanju embac iminéj ic imi haka ni wanjanj imi moczoj zédaczac imuhuc zéyu Samaria ama arena yanda igucnec ic sasala ienen Yesu ninzégégic. ⁴⁰ Imuac niñ Samaria ic ienen Yesuaru kemma iniguc kecmac niñac welecmigic inéj kaiwe éréhéc i iniguc kerac. ⁴¹ Wanju iwac ackuazéc niñac ic embac sasalanéj

ninzéj ninzéj ic wanjic. ⁴² Wanju ienen embac yomuhuc ézégic; Deguc imi nini guac suruc niñac sac qahac, néj neñaoac ackuazéc kuaya igucnec nimma ninzégégizj. Hélaacnec! Inéj Kristo, baec séc ic neñaj anjégj titi ic wanzac.

Yesunéj baec galen enjawaac nanja méj mehiaruyec.

⁴³ Kaiwe éréhéc tecgéyu inéj Galilaia baeciguc keñec. ⁴⁴ Kemma Yesu enjawaoc yomuhuc zéauyec; Anutuac tiliñ tiliñ ic méj enjaya ama baeciguc keru ménda mepési mianzu. ⁴⁵ Wanju Galilaia ic imi enej becnecc nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonjiguc Yerusalem momacnec kemma Yesunéj ai meyec imi moczoj héngic imuac niñac inéj Galilaia baeciguc hayu héihéré migic.

⁴⁶ Wanju inéj munjuc Galilaia baec Kana ama arenjaiguc keñec. Baec imuaru becnecc doku melejñ wainj wanjec. Wanju ama imuaru baec galen enjaya méj kerac. Wanju iwac nanja méj hafi kiya Kafanaum ama arena yandaiguc hekerec. ⁴⁷ Merac imi humumanj zé wanjec imuac niñ ic imi Yesu lilingéma Yuda baec igucnec Galilaia hazac imuhuc zégic nimma iwaru kemma hama nanja mehiarumac niñac welecmiyec. ⁴⁸ Wanju Yesunéj yomuhuc ézéyec; Ini séséc méréc méréra zéma kic méréc méréra ménda hémmuiguc kilenjac ménda ninzégému. ⁴⁹ Wanju baec galen enjawanéj zéyec. Minj Kewu nanja ménda humuyunec focdac mama hawéséna. ⁵⁰ Zéyu Yesunéj melemma zéyec; Kenna, nanja imi hiaruzac. Wanju ic imi ac Yesunéj zéyec imi ninzégéma waima keñec. ⁵¹ Mekemma keru welej qeqehéra hama hénaiyuc mihicñjima yomuhuc ézéma zégic; Nanja imi hiaruma keczac. ⁵² Wanju néma naléiguc hiaruyec imuac qesi énécmiyu, Orañ kaiwe kiwa momacguc wanju hafi geriwa imi békéyec zéma ézégic. ⁵³ Wanju manjoc imi nalé imuaru Yesunéj mélimima, Nanja imi hiaruzac zéyec imi niñasarima enjaya zéma taséhéra momacnec Yesu ninzégégic. ⁵⁴ Yesunéj Yudanec Galilaia lilingéma hama kiwi méréra imi meyu hatac éréhéc wanjec.

5

Betsaida zékéñiguc Yesunéj ic méj mehiaruyec.

¹ Andiaiguc Yuda ic onac kendonj méj ducñju Yesunéj Yerusalem ekeñec. ² Wanju Yerusalemiguc nagu méj nanjec, qara imi Rama nagu, wanju imuac hosuraiguc zékéñ méj heyu Hebraio aciguc Bezada zéangic. Wanju zékéñ imuac giñgiñiguc hali méra méj lelecgéma

tacgic. ³Hali imuac qeriaiguc hafi ic sasala; kic hilic, ic hÉna méragina biria zÉma ic puriŋa enej heaŋgic. ⁴(MÉnda hezac.) ⁵Waŋu ic méŋ suginaiguc heyec imi puriŋ keru yawuŋ 38 waŋec. ⁶Waŋu YesunÉŋ ic hekerec imi hÉmma nalÉ horua heaŋec imi niŋyacgÉma qesimiyec; Gi hiarumaŋac zÉ wanzaŋ? ⁷ZÉyu hafi ic iminÉŋ melemma zÉyec; Kuneŋ, doku temboŋa yaru nalÉ imuaru ic méŋ ménda nanÉ nézjac. Imuac niŋac nenaoc hiŋgacmaŋ zÉwa méŋnéŋ nogicma walac hiŋgacanzaŋ. ⁸ZÉyu YesunÉŋ ézÉyec, Yacna! yacma hehega mema kenna. ⁹ZÉyu hafiya nalÉ imuarunec hiaruyu inÉŋ heheya mema keŋec.

Waŋu nalÉ imi mia Sabata. ¹⁰Imuac niŋ Yuda ic enej ic hiaruyec iwac yomuhuc ézÉgic; Deguc imi Sabata, hehega mema kenzaŋ imi hÉna ac logilogiya. ¹¹Waŋu inÉŋ yomuhuc melemma énézÉyec; Mehiaru nézjac inÉŋ hehega mema kenna imuhuc nézÉzac. ¹²ZÉyu qesimigic; Mérénéŋ hehega mema kenna zÉma gézÉzac? ¹³Waŋu ic sasala kecgic suginaiguc Yesu bec waima keŋu ic hiaruyec inÉŋ hocma mérénéŋ imi mia zÉma nimma nimbipiyec. ¹⁴Imuac andiaiguc YesunÉŋ ocmuŋ téréyaiguc ic imi mihicŋima ézÉyec, Niŋzaŋ, gi séwiga hiaruzac. Képésic ménda wambésémang, kecma iwawai biria ogicqogira méŋnéŋ hicŋigÉmbac niŋac. ¹⁵Waŋu ic imi kemma Yuda ic yomuhuc énézÉyec; Ic mehiaru nézjac iwac qara imi Yesu. ¹⁶YesunÉŋ Sabataiguc ai imuhucya imuhucya meaŋec imuac niŋ Yuda ic ieneŋ hazÉc wammigic. ¹⁷Waŋu YesunÉŋ yomuhuc énézÉyec; Maŋgocna imi nalÉ séc ai meyu érékecma deguc. Waŋu ni acguc imuhucyanec ai mekeczua. ¹⁸YesunÉŋ Sabata hÉna ac logima Anutuac niŋ Maŋgocna zÉma iwac séciguc waŋec, imuac niŋ Yuda ic ieneŋ muŋguc méŋgucnec qehumuwiŋ zÉ waŋgic.

¹⁹Imuhuc waŋgic YesunÉŋ ac bakia yomuhuc énézÉyec; Ni ac hélacnec énézÉzua, némac iwawai Maŋgocnéŋ meanzac imuac séc NaŋanÉŋ imuhucyanec meanzac. Imuac niŋ Naŋa imi eneyaoc ai méŋ ménda meanzac. Maŋgocnéŋ meyu hÉmma imi sac meanzac. ²⁰Maŋgoc imi Naŋa héŋsorocanzaŋ. Imuac niŋ aiya meanzac imi moczoŋ ézÉyu héŋanzaŋ. AnutunÉŋ kiwi méréra sasala mema Naŋa ézÉyu hÉmma, waŋu kiwi iminÉŋ iwawai héŋanzaŋ imi ogicdaru ini hÉmma aurimu. ²¹Maŋgoc imi ic humumia meqeli énécmima kecec énécmianzaŋ. Imuhucyanec Naŋa imi ic méŋac ewa hia nimma kecec imi miman zÉ hia mimac. ²²Maŋgoc imi ic méŋ ménda gésiaŋzac. Waŋu imuac ai imi moczoŋ Naŋa midarec.

²³Imi mia ic embac moczoŋ Maŋgoc ehéihéi wammianzu imuhucyanec Naŋa imi ehéihéi wammimu niŋac imuhuc wammiyec. Méŋnéŋ Naŋa ehéihéi ménda wammianzaŋ iminÉŋ Maŋgoc i méliyec imi ehéihéi ménda wammianzaŋ. ²⁴Ni hélacnec téŋgÉŋ énézÉzua, méŋnéŋ acna nimma méli néŋec i niŋzÉŋgÉzac iminÉŋ bec kecec hÉmbÉnaŋa mezac. Waŋu képésiraguc ménda zÉmimac. InÉŋ bec humuc igucnec qericma kececiguc kerenzac. ²⁵Hélacnec téŋgÉŋ énézÉzua, nalÉ méŋ hamaneŋ hazac waŋu imi mia deguc. Imuaru humumia ieneŋ Anutuac Naŋawac ewaye wama. Waŋu nimma tohomu imi enej moczoŋ qelima kecmu. ²⁶Maŋgoc eneya muru kecec hezac, waŋu inÉŋ Naŋa kecec imi miyu iwac muru imuhucyanec hemizac. ²⁷Waŋu inÉŋ Icac Naŋa keczac, imuac niŋ ic gési énécmiawac qac buŋa miyec. ²⁸Ac yomuac ménda aurimu. NalÉ méŋ ducŋiyu kicsuaniguc heanzaŋ ieneŋ moczoŋ iwac ewaye wama. ²⁹Nimma haka hiabia waŋaŋgic ieneŋ kekecyaguc yacyarawac yacma érégic, haka biria waŋaŋgic ieneŋ zÉgési énécmiawac yacma érému.

³⁰Ni nenanec iwawai méŋ hia ménda memaŋ. GezacnanÉŋ niŋanzaŋa séciguc zÉgési énécmianzaŋa. Nenac ewa siŋ niŋac qahac, néŋ méli néŋec iwac ewa siŋ méndacma waŋanzaŋa. Imuac niŋ nuac gésigési ac imi solaŋa waŋanzaŋac.

Yesuac hÉniaya.

³¹Ni nenaoc nuac héipuc ac zÉwa héipuc acna imi hÉla qahac wammac. ³²Héicpuc ic méŋ keczac imi mia nuac niŋ wamma héipuc acna zÉzac. Waŋu iwac héipuc ac imi hÉla wanzaŋ imi niŋnua. ³³Ini Yohaneac muru ic tosara méli énécmigic keŋgic inÉŋ ac hélawac héipuc wamma énézÉyec. ³⁴Waŋu ic méŋarunec nuac héipuc ac memaŋac zÉma ménda zÉzua. Waŋu ini kecec hÉmbÉnaŋa memu niŋac imuhuc énézÉzua. ³⁵Yohane imi kifa wamma zema asari énécmiyu ini nalÉ hotoŋa iwac asahaiguc ewa hia nimma kecgic. ³⁶Waŋu nuaru héipuc ac méŋ Yohaneac héipuc ac ogicqogira henÉnzaŋ. MaŋgocnanÉŋ néŋu metecgÉmaŋ zÉma ai meanzaŋa iminÉŋ Maŋgocnéŋ méli néŋec imi héipuc waŋ nénzaŋ. ³⁷Waŋu méli néŋec Maŋgoc i eneyaoc mia nuac héipuc waŋ nénzaŋ. Waŋu ini ewaye zÉma tanera comoradac méŋ ménda hÉmma niŋgic. ³⁸Ini méliyu hayec i ménda niŋzÉŋgÉzua imuac niŋac iwac ackuazÉc imi qeriginaiguc hia ménda haigic heanzaŋ. ³⁹Ini kiwi téréya igucnec kecec hÉmbÉnaŋa meanziŋ imuhuc nimma kiwi téréya imi oloŋ nimma kuananzaŋ. Waŋu kiwi iminÉŋ mia nuac héipucna waŋ nénzaŋ.

⁴⁰ Wañu kekec hémbénaña késamu niñ nuac muru hawin niñac ménda wanžu. ⁴¹ Ni ic ieneñ mepési némmu niñ ménda wañanzua. ⁴² Wañu qeriginaiguc Anutuac siña ménda heanzac imi ni ninžua. ⁴³ Ni Mañgocnawac qaraiguc hazua wañu ini ménda héihéré néngic. Wañu ic méñnéñ eñeya qaraiguc hamaciguc imi ini kileñdac héihéré mimu. ⁴⁴ Ini eñaocnec mepési amuanžu. Wañu Anutunéñ hiabia zéénécmiyu nimmu niñac ménda wañanzu. Imuac niñ dimuhuc ni ninžéngé némmu? ⁴⁵ Wañu nuac niñ inéñ Mañgocac wésiaiguc aciguc nonopocmac imuhuc ménda zému. Ewa qerigina haimianžu Mose inéñ mia aciguc ini onopocanzac. ⁴⁶ Wañu Mosenéñ kiwi oyec imi nuac oyec. Imuac niñ ini Mose ninžéngé miwunec imi ni ninžéngé némbunec. ⁴⁷ Wañu ac kiwi inéñ oyec imi ménda ninžéngézu imuac niñ acna zézuac imi dimuhuc ninžéngému?

6

Yesunéñ ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuac andiaiguc Yesunéñ Galilaia kondun, qara méñ Tiberia kondun imi qericma néwécgeñ kereñec. ² Wañu hafi ic mehiaru énécmima kiwi méréra hénia hénia meyu héñangic imuac niñ ic embac sasalanéñ méndac migic. ³ Wañu Yesunéñ baec boñaiguc emma tohotoho ichéra iniguc tacgic. ⁴ Wañu nalé imuaru Yuda ic onac kendor méñ nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendornéñ hosuru hayec. ⁵ Wañu Yesunéñ kiwa hima héñu ic embac sasala iwac muru éréma kegcic Filipoac qesimiyec; Nene dimuacnec boña mema ic tun yanda imi gumu énécmimi nemu? ⁶ Wañu Yesunéñ eñeyaoc némac haka memac imi niñasarima i batucgémañ zé imuhuc qesimiyec. ⁷ Zéyu Filiponéñ melemma zéyec; Ai ic méñac maso 8 imuac ai boñawac* sécya saméñ boña mewinñec imi komoc komoc nemuac séc qahac wambacnec. ⁸ Zéyu tohotoho ichéra sugcina igucnec méñ Simon Peteroac munaya Andereanéñ yomuhuc zéyec; ⁹ Merac komoc méñ youmi imi neneyaguc iwaru bali saméñ méra méñ zéma lambéc érehéc hemizac, Wañu imuhucyanéñ tun yanda imi onac dimuhuc sécgé énécmimac? ¹⁰ Zéyu Yesunéñ zéyec; Énézégic tacmu. Wañu imuaru luluc sasala heyu tacgic ic zañgégina 5,000 imuhuc ésc wanjec. ¹¹ Wañu Yesunéñ saméñ imi mema ewa hia ac ézémaguc méndemma ic tacgic sécgina énécmiyec. Wañu lambéc imuhucyanec wamma énécmiyec. ¹² Negic sécgé énécmiyu inéñ tohotoho ichéra énézéyec;

Nene tosara waigic taczac imi moczon tocgému, komora méñ ménda waimu. ¹³ Zéyu bali saméñ méra méñ imi negic bororoña taru tocgégic sasac 12 kuaya qegeya wandarec. ¹⁴ Wañu ic embac ieneñ asé kiwi méréra imi hémma yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tilin tilin ic baeciguc hamac zégic imi mia. ¹⁵ Wañu Yesunéñ ic ieneñ hama wagicma seliseli wamma eñañ ic kewugina kumuwin zé wanğic inictegicma wai énécmima eñeyanec boña méñiguc munğuc eñec.

Yesunéñ kondun qahaiguc tima keñec.

¹⁶ Ama mari wañu tohotoho ichéra kondun giñgiñaguc hiñgacgic. ¹⁷ Hiñgacma imuacnec kondun néwécgeñ Kafanaum ama areña yandaiguc kembin zéma zéiciguc eñgic ama siñiyec. Wañu Yesunéñ ionac muru ménda hayunc eñacnec keñgic. ¹⁸ Wañu luhuc yandanéñ qeyu kondun temboña yarec. ¹⁹ Yaru 5 me 6 kilomita puli qema keñgic Yesunéñ doku qahaiguc tima zéic hosuraiguc hayu héngic zénéngina hiriyec. ²⁰ Wañu Inéñ énézéyec; Ni mia, zénéngina ménda hirimac. ²¹ Zéyu ieneñ ewa hia nimma zéiciguc wagicbin zégic, zéicnéñ baec kembin zé wanğic imuaru bec kendarec.

²² Ama gianjiyu ic embac sasala néwécgeñ kondun giñgiñaguc nanğic ieneñ yomuhuc niñsarigic; Orañ mariya zéic tosara qahac, néñ momacguc sac keru Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc zéiciguc ménda eñunec eñacnec emma keñgic. ²³ (Wañu Yesu ewa hia wac ac zéma saméñ gumu énécmiyu negic imuac hosuraiguc Tiberianec zéic tosara hagic.) ²⁴ Wañu imuaru Yesu me tohotoho ichéra ieneñ ménda tacgic imi niñasarima Yesu hocbin zéma zéiciguc emma Kafanaum amaiguc keñgic. ²⁵ Wañu ieneñ kondun néwéciguc Yesu miñicñima yomuhuc qesimigic; Kiwi ic némac naléiguc you hazañ? ²⁶ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Hélacnec téngéñ énézézuac, ini nuac niñ wañanzu imi asé kiwi méréra wamba héngic imuac niñ qahac, néñ nene gumu énécmiwa negic sécgé énécmiyec imuac niñ nuac hochoc ai mezu. ²⁷ Nene houanzac imuac aiya ménda memu. Wañu kekec hémbénañawac nene imuac aiya memu. Anutu Mañgocnéñ niñu sécgéyu Icac Naña iwac mia eñeya qara oyu hezac imuac niñac kekec hémbénañawac nene imuhucya imi Icac Nañanéñ énécmimac. ²⁸ Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic, Anutuac aiya mewin zéma némac ai mewin? ²⁹ Zégic zéyec; Anutunéñ méli miyu hayec iwac ninžéngému iminéñ Anutuac ai wanzac. ³⁰ Zéyu yomuhuc qesimigic; Némac asé kiwi méréra méñ mena hémma gi ninžéngé

* 6:7: Girik aciguc 200 Denarion. † 6:31: Girik aciguc; Inéñ.

gémbinjac hezac me? Gi némac ai meanzanj? 31 Mosené† kurumené igucnec saméné gumu énécmiyu negic* imuhuc ogic hezac imuhucyanec neñan. Yanda hécninanéné baec kisiaiguc saméné qara mana imi negic. 32 Zégic Yesunéné énézéyec; Hélacnec ténggéné zézia, kurumené igucnec saméné gumu énécmiyec imi Mose qahac, wañu kurumené igucnec saméné héla gumu énécmianzac imi nuac Mañgocna imi mia. 33 Imi mia ic kurumené igucnec hama baec séc ic embac kecec énécmianzac inéné mia Anutuac saméné wanzac imuac niñac imuhuc zézia. 34 Zéyu ienéné zégic, Miñ Kewu, saméné imi nalé séc gumu néncimina. 35 Zégic zéyec; Ni kekecac saméné. Méné nuaru hamac inéné saméné niñ ménda humumac. Wañu méné ni ninzénggé nénczac inéné doku niñ ménda humumac. 36 Wañu ni yomuhuc énézéyi; Ini néñanzu wañu ménda ninzénggé néñanzu. 37 Wañu ic embac Mañgocnéñé néñec ienéné moczoñ nuaru hadacmu. Wañu ménéné méné nuaru hamac imi ni méndagucnec nesimiwa kemmac. 38 Imi mia Kurumené igucnec mayi imi nena siñna méndacmañ niñ qahac, méli néñec iwac siñna méndacmañ niñ mayi imuac niñac imuhuc zézia. 39 Iwac siñna imi yomuhuc mia hezac; Ic embac néñec sugcinaiguc ménac méné ménda méwétécgémañ. Nalé tetcgia ducñiyu meqeli énécmiwa yacmu. 40 Imi mia Mañgocnawac siñna imi ménéné méné Naña hémma ninzénggémac imi kecec hémbénaña memacac niñ heyu nalé tetcgia ducñiyu neñ humuc igucnec meqeli miwa yacmac imuac niñac imuhuc zézia.

41 Wañu, Ni saméné kurumené igucnec mayi imi mia imuhuc zéyec imuac niñ Yuda ic ienéné ac diric doroc zégic. 42 Zéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac Naña Yesu. Wañu neñgoc mañgocya nini niñérécmizij. Wañu dimuhuciguc, Ni kurumené igucnec mayi zézac? 43 Wañu Yesunéné yomuhuc énézéyec; Ini ñindic ñunduc ac imi waigic! 44 Mañgoc méli néñec inéné ménda hérémíyu, ménéné nuaru hamacac séc qahac. Wañu ic méné nuaru hamac imi nalé tetcgiaiguc meqeliwa yacmac. 45 Anutuac tilij tilij ic ionac kiwiiguc yomuhuc ogic hezac; Ic embac moczoñ Anutunéné ku énécmiyu nimmu.* Méñné méné Mañgoc arunec ara nimma niñarené amumac imi nuaru hamac. 46 Ic ménéné Mañgoc ménda héñec, néñ Anutu arunec mayec inéné sac héñec. 47 Ac héla énézézia; Méñné méné ninzénggézac inéné kecec hémbénaña késa keczac. 48 Ni imi kekecac saméné imi mia. 49 Yanda hécninanéné baec kisiaiguc mana negic,

wañu nema humudacgic. 50 Wañu ni imi saméné méné kurumené igucnec mama hahaya imi mia, ménéné nemac imi ménda humumac. 51 Ni imi saméné kekecyaguc kurumené igucnec mama hahaya. Méñné saméné imi nemaciguc inéné nalé tetcgia qahac kecmac. Wañu saméné imi nuac séwi busuna, neñ baec séc ic embac kecec hémbénaña énécmimañ zé wai énécmimañ imi mia.

52 Imuhuc zéyu Yuda ic ienéné sugcinaiguc enawunec tualefic geriwiguc wamma yomuhuc zégic; Ic youmi séwi busia dimuhuc néncimiyu newiñ? 53 Yesunéné énézéyec; Ac héla énézézia, ini Icac Nañawac séwi busia zéma sacya ménda nemu imi qeriginaiguc kecec ménda késa kecmu. 54 Méñné méné nuac sac busuna neñzac imi kecec hémbénañayaguc. Wañu neñ nalé tetcgiaiguc meqeli miwa yacmac. 55 Nuac séwi busuna iminéné nene héla. Wañu nuac sacna iminéné doku héla wanzac. 56 Méñné méné nuac sac busuna neñzac iminéné nuac qerinaiguc keru neñ iwac qeriaiguc kecanzua. 57 Kecec miñjina Mañgocnéñé méli néñu ni iwac kuhaiguc kecanzua imuhucyanec ménéné séwi busuna neñzac iminéné nuac kucnaiguc kecmac. 58 Saméné imi kurumené igucnec mayec imi mia. Yanda hécninanéné mana negic, wañu humudacgic. Néñ ménéné saméné nuarunec imi neñzac iminéné tetcgia qahac kecmac. 59 Ac imi mia Yesunéné Kafanaum tocgotocgo amaiguc ku énécmima énézéyec.

Tohotoho ichéra sasalanéné Yesu andé qema kenjic.

60 Imuhuc zéyu nimma tohotoho ichéra sasalanéné yomuhuc zégic; Ac imi niñni yéwéria yanda, mérénéné hia angétimac? 61 Yesunéné tohotoho ichéra ienéné diric doroc ac zégic imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Ac iminéné meyéwéri énécmizac? 62 Icac Naña imi liliñgéma bec kerec imuaru ena hémmuiguc dimuhuc zému? 63 Uña téréya iminéné kecec énécmimac, wañu séwi imi ménda méra énécmimac. Ackuazéc énézéanzua iminéné Uña zéma kecec wanzac. 64 Wañu Yesunéné mérénéné ménda ninzénggé mac imi zéma mérénéné andé qemimac imi hénihéniya igucnec moczoñ nindarec imuac niñ yomuhuc énézéyec; Sugcina igucnec tosar ini ménda ninzéngézu. 65 Wañu toroqema zéyec; Ni imuac niñ, ménac méné Mañgocnéñé ménda niñmiyu nuaru hamacac séc qahac imuhuc bec énézézia.

66 Nalé imuarunec tohotoho ichéra sasalanéné andé qema kemma Yesu muñguc

ménda méndacgic. ⁶⁷ Kenjic Yesunéh tohotoho ichéra 12 yomuhuc qesiénécmiyec. Ini momacnec wainémma kembiñ zé wanžu? ⁶⁸ Zéyu Simon Peteronéh melemma zéyec; Miñ Kewu guaru kekec hémbénañawac ac héla hegénzac, imuac nini mérac muru hia kembiñnec? ⁶⁹ Nini yomuhuc niñasarima ninzéhégéziñ; Gi imi Anutuac ic téreya Momacguc. ⁷⁰ Wanju Yesunéh zéyec; Neñ ini 12 ménda énépési yi me? Wanju sugginaiguc momacguc imi ic biria wanžac. ⁷¹ (Ac imi Simon Karioto iwac naja Yudawac niñ imuhuc zéyec. Inéh 12 sugcina igucnec, wanju kecmá Yesu andé qemimacac heyec.)

7

Yesunéh Hali kendorñ niñac Yerusalem ekeñec.

¹ Imuac andiaiguc, Yuda ic ieneñ Yesu qe-humuwiñ zé wanjic, imuac niñac Yesunéh Yuda baeciguc ménda kenja wammañ zéma nimma Galilaia baeciguc lelecgéyec. ² Wanju Yuda ic ionac kendorñ méñ qara Sel hali kendorñ* imi hosuru hayec. ³ Hayu Yesuac munahéra ieneñ yomuhuc ézégic; Gi baec yomi waima Yuda baeciguc kenna imuaru guac tohotoho ichéca ieneñ kiwi méréra meanzanñ imi hémmu. ⁴ Méñnéñ hicñi tegicmanñ zéma sasanjaiguc ai ménda meanzac. Gi ai imuhucya meanzanñ, imuac niñac baec séc ic embac guac hénia énézéna hémmu. ⁵ Munahéra imi momacnec i ménda ninzéhégic imuac niñac imuhuc ézégic. ⁶ Zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Nuac nalé imi ménda hazac, wanju onac nalé imi nalé séc hama heanzac. ⁷ Baec ic ieneñ onac hazéc wanj énécmimuc séc qahac. Wanju ni imi wawanj memegina imi biria zéma héipuc ac zéanzua imuac niñ hazéc wanj néñzu. ⁸ Ini kendorñ imuac ekeñgic, nuac naléna dindiña imi ménda ducñizac imuac niñ ni ménda ekemanñ. ⁹ Imuhuc zéma inéh Galilaia baeciguc waima tarec.

¹⁰ Wanju munahéra kendorñac kencacgic andéginuac i acguc momacnec ekeñec, wanju winiñu qahac eñeyacnec sanjima ekeñec. ¹¹ Wanju kendorñiguc Yuda ic ieneñ iwac wamma yomuhuc qesiamugic, ic imi dimia taczac? ¹² Wanju ic tunj yanda sugginaiguc iwac ac sanjic sasala zégic. Wanju tosaraneñ ic imi ic hiabia zégic, wanju tosaraneñ zéqetali wamma zégic; Qahac, ic iminéh ic embac ikoc wanj énécmianzac. ¹³ Wanju Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu méñnéñ méñ winiñu iwac ac méñ ménda zéauyec.

Yesunéh kendorñiguc ackuazéc ku énécmiyec.

¹⁴ Wanju kendorñ imi namuñja éséc kenju degucguc Yesunéh ocmuñ téreyaiguc emma ku énécmiyec. ¹⁵ Kuénécmiyu Yuda ic ieneñ welicgéma yomuhuc zégic; Inéh kiwi amaiguc ménda kerec, néñ niniñ imi dimuhuc késa keczac? ¹⁶ Yesunéh melemma yomuhuc zéyec; Kuénécmianzua imi nena qahac, néñ méli néjeg iwarunec. ¹⁷ Méñnéñ Anutuac ewa siñawac wammañ zé wanžac iminéh ackuazécna zézua imi Anutu arunec me nuarunec imi niñasarimac. ¹⁸ Méñ eñeya niniñ tohoma zéanzac imi eñeya séwiya mepésimimu niñac imuhuc wanžanzac. Wanju méñ mélimiyec imi mepésimimanñ zé ai meanzac imi mia ic héla. Iwaru képésira méñ ménda hezac. ¹⁹ Mosenéh hénia ac imi ménda énécmiyec me? Wanju kileñ sugginaiguc méñnéñ méñ hénia ac imi ménda tohoanzac. Ini némac niñ nuwiñ zé wanžu? ²⁰ Zéyu ac bakia melemma zégic; Gi uñja biria méñ késakeczanñ, mérénéñ gumanñ zé wanžac? ²¹ Yesunéh énézéyec; Ni kiwi méréra momacguc sac wamba ini moczoñ aurizu. ²² Mosenéh séwi heric haka imi zéénécmiyu ini Sabataiguc ic méñac séwiya hericanzu. Wanju haka imi Mosearunec qahac, imi yanda onarunec. ²³ Moseac hénia ac ménda logimuac Sabataiguc séwi heric haka imi wanžanzu. Imuhuc wamma némac niñ Sabataiguc ic méñac séwiya moczoñ mehiaru miyi imuac hazéc wanj néñzu? ²⁴ Iwawai winiñu hezac imuac sac hémma ac ménda zétecgégic. Néñ zétecgictegegic ac imi dindiñanec zégic.

Yesu imi Anutu arunec mayec.

²⁵ Wanju Yerusalem miñina tosaraneñ yomuhuc zéma qesiamugic; Qewiñ zé wanžu imi ic yomi me? ²⁶ Ic imi ac winiñu zéma you nanzac. Wanju ieneñ ara ménda zézu. Galeñ hécnina ieneñ ic yomi Kristo zéma hélacnec nimmizu me? ²⁷ Kristo hayu dimuacnec hazac imi ic méñnéñ ménda nimmac. Wanju ic yomi dimuacnec imi nini ninziñ. ²⁸ Yesunéh ocmuñ téreya qeriaiguc ku énécmima selianec zéyec; Ini ni zéma ni dimuacnec hayi imi ninzu, néñ ni nena siñ niñac ménda mayi. Méñ méli néjeg iminéh héla. Wanju ini ménda nimmizu. ²⁹ Wanju ni imi inéh méli néñu iwarunec mayi imuac niñ ni imi i nimmizua. ³⁰ Imuhuc zéyu ieneñ késawinñ zé wanjic. Wanju naléya ménda ducñiyu méñnéñ méñ méraganéñ méñ ménda osigic. ³¹ Wanju sugcina igucnec sasalanéh i ninzéhégéma yomuhuc zégic; Kristo hawacnec imi ic yominéh kiwi

* 7:2: Baec kéra kérésiaiguc sel haliginaiguc keccic Anutunéh galenjë énécmima gumu énécmiyec imi niñqelima tacniniñ kecanjic.

méréra meanzac imi ogicma kiwi méréra sasala hia mewacnec?

³² Imuhuc zéma Yesuac ac sañec imuhucya imuhucya zégic Farisaio ic ieneñ nimma hofac oo ic kiwahécgina iniguc Yesu késamuac niñ ocmuñac galeñ meme ai ic tosara méli énécmigic. ³³ Wanju Yesunéñ zéyec; Ni nalé hotoñadac iniguc kecmaguc méli néñec iwac muru kemman. ³⁴ Ini hocnémmu wanju ménda mihicñi némmu. Ni kecmanñ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ³⁵ Zéyu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéma eminiñ wañgic; Ic yomi dimuaru keñju hocbiñ? Alahécnina Girik ic sugcinaiguc héndemma keczu ionaru kemma Girik ic ku énécmimanñ zé imuhuc zézac me? ³⁶ Hocnémmu wanju ménda mihicñi némmu. Ni kecmanñ imuhucgeñ hamuac séc qahac zézac ac imuac hénia imi némac?

³⁷ Kendonñ kunuha, nalé yandaiguc Yesunéñ namma selianec zéauyec; Méñnéñ méñ doku niñac humuzaciguc nuaru hama nemac. ³⁸ Kiwi téréyaiguc* yomuhuc ogic hezac; Méñ ni ninzéngé némmac imi qeria igucnec doku kekecyaguc iminéñ éréma luma kemmac. ³⁹ Imuhuc Zéyec imi méñnéñ méñ i ninzéngémac imi kecma Uña késamac, imuac niñac Uñawac niñ imuhuc zéyec. Nalé imuhucgeñ Yesunéñ kurumenñiguc ménda emma edamuyaguc ménda wañec imuac niñ Uña ménda méliyu mayecnec.

⁴⁰ Ac imi nimma ic tosara ieneñ yomuhuc zégic; Hélañec ic yomi Anutuac tilinñ tilinñ ic imi mia. ⁴¹ Tosaranéñ Ic imi Kristo wanzac imuhuc zégic. Wanju tosanéñ yomuhuc zémanec qesigic; Kristonéñ Galilaia baec ama méñ igucnec hia hicñimacac séc? Imi qahacgucnec. ⁴² Kristo imi Betelehem ama areña yanda Dawidi kerec imuarunec iwac qeli onac sugcina igucnec hicñimac imuhuc imi kiwi téréyaiguc ménda hezac me? ⁴³ Imuhuc zéma ic ieneñ Yesuac niñ méndéñ amugic. ⁴⁴ Ic tosanéñ késawinñ zé wañgic wanju méñnéñ mérianéñ i ménda osiyec.

Yuda ic onac galeñhécgina tosara Yesu ménda ninzéngégic.

⁴⁵ Ai merac ieneñ liliñgéma hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ionaru hagic yomuhuc qesiéncmigic; Némac niñac Yesu ménda késama eñ hazu? ⁴⁶ Zégic ocmuñac galeñ meme ai ic ieneñ melemma zégic; Ac imuhucya méñnéñ méñ ménda zéauyu niñaññ. ⁴⁷ Zégic Farisaio ic ieneñ yomuhuc énézégic; Ini acguc ikoc wañ énécmizac? ⁴⁸ Galeñ zéma Farisaio ic nonarunec méñnéñ i ninzéngé mizac me qahac? ⁴⁹ Ic enjomia hénia ac ménda

niñacgézu ini saecginaguc. ⁵⁰ Wanju sugcinaiguc méñ becñec Yesuaru keñec qara Nikodemo inéñ yomuhuc qesiéncmiyec; ⁵¹ Hénia acninanéñ ic méñac ara me hakaya meyec imi walac ménda nimmagucnec késpedesiraguc zéanzac me qahac? ⁵² Zéyu zégic; Gi momacñec Galilaia baec igucnec me? Kiwi oloñ hénna. Hémma Galilaia baec igucnec Anutuac tilinñ tilinñ ic méñ ménda hicñimac imi niñ asariwésémanñ.

⁵³ Imuhuc zégic tecgéyu eñac eñac amag-inaiguc kendacgic.

8

Héna yanda embac méñ Yesuaru wag-icma hagic.

¹ Yesunéñ Oliwa boñaiguc eñec. ² Wanju ama gianñyu inéñ ocmuñ téréyaiguc muñguc eñec. Eñu ic embac moczoñ iwac muru hagic tacma ku énécmiyc. ³ Wanju hénia acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieneñ embac méñ kaisero wammanec keru késagic imi wagicma hama sugcinaiguc haigic nañec. ⁴ Nanju Yesu ézégic; Kiwi ic, embac yomi kaisero wamma keru imuhucgeñ késagic. ⁵ Mosenéñ hénia aciguc embac imuhucya imi hocnéñ héñihumuwinñ niñac zéseli nénécmiyc. Wanju geñ mia dimuhuc zéwésémanñ? ⁶ Wanju ac imi batucgéma késpedesira mihicñima aciguc opocbiñ zéma imuhuc qesimigic. Wanju Yesunéñ siggéma baeciguc mérianéñ kiwi oma tarec. ⁷ Imuhuc taru ieneñ qesima qesi wañgic inéñ dindiñanec namma yomuhuc énézéyec; Onarunec méñnéñ késpedesic qahac kecanzaciguc inéñ walac hénima hocnéñ héiyuguc. ⁸ Imuhuc zéma muñguc siggéma baeciguc kiwi oyec. ⁹ Oyu ieneñ ac imi nimma ic yanda méñ hénima keñju, gi méñ ni méñ wai érécmima kendacgic Yesu zéma embac sugcinaiguc nañec iereñ ekacñec nañoc. ¹⁰ Yesunéñ dindiñanec namma héñu kendacgic embac imi momacguc eñeyanec nanju yomuhuc qesimiyec; Embac, ic moczoñ imi dimia? Késpedesicguc zégénzac méñ ménda nanzac me? ¹¹ Zéyu zéyec; Qahac, Miñ Kewu. Zéyu Yesunéñ ézéyec; Ni acguc késpedesicguc ménda zégénzua. Kemma deguc muacñec késpedesic muñguc ménda wambésémanñ.

Yesuac héipuc ac imi hélaguc.

¹² Yesunéñ muñguc ac yomuhuc énézéyec; Ni baec séc ic embac onac asac marañ. Méñ ni méndac némmac imi sinñ qeriaiguc muñguc ménda keremmac. Wanju kekecac asaha késakecmac. ¹³ Imuhuc zéyu Farisaio ic ieneñ yomuhuc ézégic; Geñgaocñec guac héipuc wañamuanzanñ imuac niñ

* 7:38: Yes 43:20, 44:3, 55:1, 58:1, E3k 47:1-12, Yoe 3:18

guac héipuc ac imi héla qahac. ¹⁴ Zégic Yesunéh yomuhuc melemma zéyec; Ni imi dimuacnec hama dimuaru kemmanj imi ni ninzua, imuac niñac ni nenaoc nuac héipuc acna wanamua zézuu, néñ imi hélacnec wanjac. Wanju imi imi ni dimuacnec hama dimuaru kemmanj imi ménda ninzu. ¹⁵ Eneñ ic onac ninñ igucnec niñgésianzu. Wanju neñ imi ic méñac ménda niñgési manzua. ¹⁶ Ni nenacnec qahac, Manjoc méli néñec i guc momacnec niñgésianzu, imuac niñ ni niñgésimanj iguc, nuac niñgésigésina imi hélacnec wammac. ¹⁷ Héna acginaiguc yomuhuc hezac; Ic éréhécnéh héipuc ac zéyic imi héla wammac. ¹⁸ Méñ imi ni nenawac héipuc wanamuanzua, wanju héipuc icna méñ imi Manjoc méli néñec imi mia. ¹⁹ Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic; Guac manjocga imi dimia? Zégic Yesunéh melemma énézýec; Ini ni me Manjocna ménda niñnércmizu. Ni niñnémbunec imi Manjoc imuhucnec nimmiwunec. ²⁰ Ac imi ocmuj téréyaiguc soukiwa haimimiawac katapa tarec imuaru ku énécmima zéyec. Wanju naléya ménda ducñyec imuac niñac méñnéñ méñ i ménda késayec.

²¹ Wanju inéh munjuc énézéma zéyec; Ni kemma ini hocnémma kápésic ginaguc humumu. Wanju kemma kecmanj imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ²² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ eminiñ wanjic; Ni kemmanj imuhucgeñ ini hamuac séc qahac imuhuc zézac. Hénia imi némac? Eñeyaoc euma humumac me? ²³ Zégic inéh énézýec; Ini younec, wanju ni imi ou kurumen igucnec. Ini baec igucnec, wanju ni imi imuarunec qahac. ²⁴ Imuac niñac ini kápésicgina qeriaiguc humumu imuhuc zézuu. Ni imi i wanzua imi ménda ninzéh gézuiguc kápésic ginawac qeriaiguc humumu. ²⁵ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc qesi migic; Gi méré? Wanju Yesunéh énézýec; Ni héniána nalé séc énézéanzua. ²⁶ Ni onac ac sasala zéma zégésigési ac sasala késakeczua, néñ méli néñec imi héla miñina, imuac niñac inéh nézýec imi sac baec ic embac énézéanzua. ²⁷ Inéh Manjocyawac imuhuc zéma énézýec. Wanju ieneñ imi ménda niñtegicic. ²⁸ Imuac niñ Yesunéh yomuhuc zéyec; Ini Icac Nanja imi meyacmu nalé imuaru ni imi mia i* zéma niñasarimu. Wanju ni nena ewa siñnawac iwawai méñ ménda meanzua, néñ Manjocnéh iwawai ku néñec imi sac énézéanzua imi niñtegicmu. ²⁹ Mélinéñec imi niguc keczac. Ni nalé séc ai tosara Anutunéh héñu séccéanzac ai imuhucya sac meanzua. Imuac niñ inéh nenacnec ménda wainéñanzac. ³⁰ Imuhuc zéyu bec

sasalanéh ninzéhngémigic.

Abarahamac qelihéra.

³¹ Wanju Yuda ic ninzéhngézu ionac yomuhuc énézýec; Ini nuac actuazéc qeriaiguc hémbéñanja kecmuiguc hélacnec nuac tohotoho ichéna wammu. ³² Wanju ini ac héla niñacgéic ac héla iminéh ziki sipacgina hulac énécmimac. ³³ Zéyu ac yomuhuc melenjic; Nini Abarahamac qeli, méñnéñ ziki sipac ménda wanj nénécmigic. Wanju némac niñ ziki sipacgina hulac énécmimac zézanj? ³⁴ Yesunéh melemma énézýec; Hélacnec téñgéh énézézuu, méñnéñ méñ kápésic wanjanzac imi imuac welenj qeje ic wanzac. ³⁵ Wanju welenj qeje icnéñ miñinawac amaiguc nalé ménda kecmac, néñ nanjanéh tetecgia qahac kecmac. ³⁶ Imuac niñ Nanjanéh hulac énécmiyu ini hélacnec ziki sipacgina qahac kecmu. ³⁷ Ini Abarahamac qeli imi ni ninzua. Wanju qeriginaiguc nuac actuazécnawac tatacya méñ ménda he énécmizac. Imuac niñ nuhumuwij zé wanzu. ³⁸ Ni Manjocnawac wésiaiguc héñi imuac énézéanzua. Wanju ini mia manjocgina iwarunec niñjic imuac wanjanzu.

³⁹ Zéyu zégic, Nonac manjoc imi Abaraham. Wanju Yesunéh melemma énézýec; Abarahamac qeli wambunec haka Abaraham wanjic imuhucya wambunec. ⁴⁰ Ni Anutu arunec nimma ac héla énézéwa nuhumuwij zé wanzu. Wanju Abaraham inéh haka imuhucya ménda wanjic. ⁴¹ Ini enjanj manjocgina iwac haka imi wanjanzu, imuhuc zéyu ieneñ melemma zégic; Nini kaisero haka igucnec ménda hicñiyij. Nonac manjoc imi momacguc sac keczac imi Anutu. ⁴² Yesunéh yomuhuc zéyec; Ni Anutu arunec hicñijma mayi. Ni mayi imi nena ewana niñ qahac, inéh méli néñu mayi, imuac niñ Anutu imi onac manjoc wambacnec imi ala wanj némbunec. ⁴³ Dimuhuciguc nuac actuazéc imi ménda niñasarizu? Imi mia acna gezacginanéh nimmuac séc qahac imuac niñac ménda niñasarizu. ⁴⁴ Ini manjocgina Biria miñina iwarunec hicñijic, imuac niñ iwac ewa siñja tohowij zé wanzu. Inéh nalé hénia igucnec euqaqac ic kerecac keczac. Wanju iwac qeriaiguc ac héla méñ ménda hemiyu ac hélaiguc ménda nanjanzac. Inéh mia ic ikora wanju ikoc acwac manjocya keczac, imuac niñ ikoc ac zémanj zé enjeya niñjic késama zéanzac. ⁴⁵ Wanju ni ac héla zéanzua imuac niñ ini ménda ninzéhngé nénzu. ⁴⁶ Onarunec méñnéñ nuac kápésicna méñ hia miñicñimac? Ac héla énézézuuiguc némac niñ ménda ninzéhngé nénzu? ⁴⁷ Méñ Anutuc buñja keczac imi

* 8:28: Ni imi mia Kristo zéma niñasarimu.

Anutuac ac ninzac. Wañu ini Anutuac buña ménda keczu, héna imuac niñ ini ménda ninthoanžu.

Yesunéh ejeya héipuc ac zéyec.

⁴⁸ Zéyu Yuda ic ieneñ yomuhuc melemma zégic; Nini guac yomuhuc zéma ninjanziñ; Gi Samaria ic dac, uña biria késa keczañ. Zéziñ imi hélacnec me qahac? ⁴⁹ Wañu Yesunéh melemma zéyec; Ni uña biria méñ ménda késakeczua. Wañu ni Manjocna eeya héianzua wañu ini ni mematiti wañ nénzu. ⁵⁰ Ni nenaoc nuac eena héinémmuac niñ ménda wañanzua, néñ méñnéñ imuac niñ wamma gésima keczac. ⁵¹ Hélaacnec téngér énézézua, Méñnéñ méñ nuac actuazéc tohoma kecmaciguc inéh ménda humumac. ⁵² Imuhuc zéyu bec Yuda ic ieneñ zégic; Gi uña biria késakeczan imi deguc ninjasarizij. Abaraham zéma Anutuac tilij tilij ic ieneñ moczon humudacgic, néñ geñ mia méñnéñ méñ guac actuazéc tohoma kecmaciguc inéh kilenjac ménda humumac zékeczan me? ⁵³ Gi manjocnina Abaraham humuyec i ogiczan me? Anutuac tilij tilij ic ieneñ acguc humudacgic. Wañu gi geñga niñ niñna méré wanzac me? ⁵⁴ Yesunéh melemma zéyec; Ni nenawac eena héiwa nuac eena imi héla qahac wammac. Neñan Anutu zéanžu Manjocna iminéh eena héianzac. ⁵⁵ Ini i ménda nimmizu, wañu neñ i nimmizua. I ménda nimmizua zéwíneç imi ini ésécneç ic ikora wambineç. Wañu ni i nimmima iwac actuazéc tohoanzua. ⁵⁶ Onac manjoc Abaraham inéh naléna hémmañ zé ewa hia nimma keçma hémmaguc ségiségi wañec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ zégic; Gi yawuñga 50 ménda késazan. Wañu Abaraham bec héñnec? ⁵⁸ Zégic zéyec; Hélaacnec téngér énézézua, Abaraham ménda hicñiyec nalé imuarunec keriac kecza. ⁵⁹ Imuhuc zéyu ieneñ qewiñ zéma hoc megic. Wañu Yesunéh sanggima ocmuñ téréya imi waima hiñgacma keñec.

9

Ic méñ kic hilicyaguc hicñiyec imi mehiaruyec.

¹ Yesunéh hénaiguc kemma ic méñ kic hilicyaguc hicñima kereç imi héñec. ² Wañu tohotoho ichéra ieneñ qesima zégic; Kiwi ic, ic mérenéh képésic wañu inéh kic hilicyaguc hicñiyec? I ejeyaoc me neñgoc manjocya ieren? ³ Zégic Yesunéh yomuhuc énézézuc; Ejeyaoc me neñgoc manjocyanéh képésic ménda wañic. Wañu Anutuac ai méñ imi iwac kekeçiguc wininiyu hémmu niñac imi hicñimiyec. ⁴ Mélinéñec iwac ai imi kaiwe nanzac imuac séçiguc mewiñ. Wañu

siñiya hayu méñnéñ méñ ai memacac séç qahac. ⁵ Ni baeciguc kecanzuanec baecac asac mararañ wanzua. ⁶ Imuhuc zémaguc, baeciguc sépécgéma sépécneñ gizon meyacgéma iwac kiwaiguc haiyec. ⁷ Haima yomuhuc ézéyec; Siloam zékérjiguc kemma zuacna. (Siloam imuac héna imi; Mélimiyec.) Zéyu inéh kemma zuaru kiwa hiaruyu hémma amayaiguc lilingéma keñec. ⁸ Wañu ic ama momachéra zéma ic tosara ic imi zéweleç énéçmiyu héñanñic ieneñ yomuhuc qesigic; Ic yomi hénaiguc tacma iwawai niñac qesinéçmianñec iminéh me qahac? ⁹ Tosaranéh inéh mia zégic. Wañu tosaraneñ qahac, i ésécneç zégic. Wañu i ejeyaoc yomuhuc selima zéyec; Ni ic imi mia. ¹⁰ Zéyu ieneñ qesimima zégic; Kicga dimuhuc hiaruzac? ¹¹ Zégic zéyec; Ic méñ Yesu zémianžu inéh gizon meyacgéma nuac kicnaiguc haima Siloam zékérjiguc kemma zuacna zéyu kemma zuacba hiaruyu héñanzua. ¹² Zéyu ézégic; Ic imi dimuaru keczac? Wañu melemma zéyec; Ni ménda ninzua.

Farisaio ic ieneñ kic hilic mehiaruyec imuac ara zégic.

¹³ Wañu ic becneç kic hilic kereç imi wagicma Farisaio ic ionaru keñic. ¹⁴ Wañu Yesunéh gizon meyacgéma kiwa mehiaruyec imuac naléya imi Sabata. ¹⁵ Imuac niñ Farisaio ic ieneñ imuhucyanec iwac kiwa dimuhuc hiaruyec zéma qesimigic. Wañu ic imi yomuhuc melemma zéyec; Inéh gizon nuac kicnaiguc haiyu zuacba hiaruyu héñanzua. ¹⁶ Farisaio ic tosaraneñ zégic; Ic imi Sabata logianzac imuac niñ Anutu arunec qahac. Wañu tosaraneñ képésic ic méñnéñ dimuhuc kiwi méréra imuhucya mewacneç imuhuc zéma méndén amugic. ¹⁷ Wañu kic hilic imi muñguc qesimigic; Ic iminéh kicga mewéréngézac, geñ iwac niñ némac ac zéwésémañ? Zégic zéyec; Ic imi Anutuac tilij tilij ic.

¹⁸ Wañu Yuda ic ieneñ ic imi kic hilic kereç igucneç hiaruyec imi ménda ninzénngéma iwac neñgoc manjocya héihéré éréçmigic. ¹⁹ Éréçmima yomuhuc zéma qesiréçmigic; Ic yomi orac meracgira me? Wañu ic yomuac kic hilicyaguc hicñiyec zézaoc? Wañu deguc imi dimuhuc héñanzac? ²⁰ Zégic neñgoc manjocya ieren yomuhuc melemma zéyoc; Ic yomi norac nañnira imi zéma kic hilicyaguc hicñiyec imi niri ninzic. ²¹ Wañu dimuhuciguc kiwa hiaruzac imi zéma mérenéh iwac kiwa mewéréngéyec imi niri ménda ninzic. Wañu i imi yawuñga sasala imuac niñ qesimigic ejeyaoc ejeya surucya énézémac. ²² Yuda ic ieneñ méñnéñ Yesu imi Kristo zéma ninzénngémac imi Anutuac

hénaorij sucnina igucnec nesimiwiñ imuhuc zéma bec ewa momac wanjic imuac niñ ieren ionac niñac bacgira yandiyu imuhuc zéyoc. ²³ Imuac niñac iwac nenjoc manjocyanér; I komora qahac, qesimigic, imuhuc énézézoc.

²⁴ Wanju munjuc ic kic hilic kerec imi héihéréma ézégic; Anutuac eeya héiwéséna. Ic imi késpedesiraguc imi nini ninziñ. ²⁵ Zégic inér melemma zéyec; Ic imi késpedesiraguc me qahac imi ni ménda ninzua. Momacguc ninzua imi yomuhuc; Becnec ni kic hilic kerí, nér deguc imi héñanzua. ²⁶ Zéyu zégic; Dimuhuc wanjéñec? Inér dimuhuc kicga méwéréngyéec? ²⁷ Inér melemma énézézec; Ni bec zédaczua, nér gezacginanér ménda nimma némac niñac munjuc nimbiñ zé wanju? Ini momacnec iwac tohotoho ichéra wambiñ zé wanju? ²⁸ Imuhuc zéyu hahali mima zégic; Gi imi iwac tohotoho icya. Wanju nini imi Moseac tohotoho ichéra. ²⁹ Anutunér Mose ac ézézec imi nini ninziñ. Wanju ic imi dimuarunec imi nini ménda ninziñ. ³⁰ Zégic ic iminér yomuhuc énézézec; Ic imi kícna mehiaruyec wanju dimuacnec hayec imi ini ménda niñasarimanec keczu. Imuac mia ni welicgé énécmizua. ³¹ Nini yomuhuc niñanzñ; Anutunér késpedesic ic ionac gezac ménda haianzac, nér ic solaña Anutuac ackuazéc tohoanzac iwac mia gezac haianzac. ³² Ic mér kic hili-cyaguc hinciyecac keru kiwa mébérengyéec ac suruc imuhucya imi nalé hincjima hama éréyec imuac suraiguc mér ménda zégic niñij. ³³ Ic imi Anutu arunec ménda mawacnec ai imuhucya mér hía ménda mewacnec. ³⁴ Zéyu zégic; Ki késpedesic qeriaiguc téngén hincjinec, nér ac ku nénécmizan? Imuhuc zéma nesigic keñec.

Ninziñ ninzégina qahac imi kic hilic ésécnec.

³⁵ Ic imi néfacgéic mayec imi Yesunér niñec. Nimma ic imi mihicjima qesi miyec; Gi Icac Naña imi ninzégézan? ³⁶ Wanju ic iminér zéyec; Mij Kewu, ic zézanz imi méré? Nézéna ic imi ninzégéwa. ³⁷ Yesunér zéyec; Geñ deguc hémma nanzan. Giguc ac zézac iminér ic imi mia. ³⁸ Wanju ic iminér Mij Kewu ni ninzégézua zéma pepési miyec. ³⁹ Wanju Yesunér yomuhuc zéyec; Ni niñgési énécmiman zé baeciguc mayi. Imuac wanj énécmiwa kic hilicnér hémmu, nér kicginagucnér kic hilic wammu.

⁴⁰ Farisaio ic tosara momacnec kecgc ienen imuhuc zéyu nimma zégic; Nini momacnec kic hilic me? ⁴¹ Wanju Yesunér énézézec; Ini kic hilic kecwnec imi késpedesicgina ménda he énécmiwacnec.

Wanju deguc héñanzñ zéyu, imuac niñ késpedesicgina he énécmizacnec.

10

Rama zéma rama galeñ.

¹ Ni hélacnec téngén zézua, mér rama onac demij qeriaiguc emman zéma nagu igucnec ménda emma hena mérñunec logimac imi kowu nene zéma kaiziliwen ic. ² Mér nagu igucnec emmac iminér ramawac galeña. ³ Awiawi icnér iwac niñac naguya auanzac. Wanju rama ienen ara hía niñyacgéic inér ramahéra qacgina unuruma onagiru sénganjen mamu. ⁴ Rama ienen ara hía niñyacgézu imuac niñ onagiru madacgic eneya walac keñu méndacmima keñanzu. ⁵ Wanju ic enia mérñac ara imi ienen ménda niñtegicanzu. Imuac niñ waima héñyacgéma kemmu. ⁶ Yesunér séséc ac imi énézéyu niñgic, nér ac hénia imi ménda niñsarigic.

⁷ Imuac niñ Yesunér munjuc énézézec; Hélacnec téngén énézézua; Ni rama ionac nagu. ⁸ Ni ménda hawa walac hagic imi enen moczon kowu nene zéma kaiziliwen ic. Imuac niñac rama ienen acgina ménda niñgic. ⁹ Ni nagu mianér, mérñér nuac muru keremmac imi anjéna tiwa, nagu imuacnec enen mama wamma nene mihicjimac. ¹⁰ Kowu nene imi en ménda hamac, nér rama sasangiaiguc énépésima kemma mebirima unuhumumac niñac sac haanzac. Ni mia rama ienen kecec imi sécgina mema kuaya qeçe memu niñac hayi. ¹¹ Ni imi rama galeñ hiabia. Galeñ hiabianér rama ionac niñ keckecya hía wai énécmianzac. ¹² Wanju galeñ soukiwa niñac ai meanzac iminér galeñ héla qahac. Wanju rama imi eneya qahac, imuac niñ hasér kazu hayu hémma rama wai énécmima néngaru hasér kazunér inima néndér énécmianzac. ¹³ Ic imi soukiwa niñac ai meanzac imuac niñ néngacanzac. Wanju inér rama niñac ewa éréhéc ménda wanjanzac. ¹⁴ Ni rama galeñ hiabia. Ramahécna niñénécmiwa niñénzua. ¹⁵ Imi mia Manjocnér ni niñnéñu neñ Manjoc nimmanzua imuhuc ésécnec. Imuac niñ ni rama ionac niñac kececna waizua. ¹⁶ Nuaru ramahécna mér keczu imi demij yomuacnec qahac. Wanju ini momacnec onagicma éréwa nuac ewana nimmu. Niñgic rama tuñ momacguc kecgc galeñ momacguc kecénécmimac. ¹⁷ Kececna munjuc memañ zéma waizua imuac niñ Manjocnér nuac goina héianzac. ¹⁸ Kececna imi mérñér ménda nuagicmac. Wanju ni nenaoc waizua. Kececna giliman me munjuc memañ imuac kuc buña imi nuaru henénzac. Zézé seli imi Manjocna iwac murunec hayu késayi.

¹⁹ Ac imuac niñ Yuda ic ieneñ muñguc héndéñ amugic. ²⁰ Wañu sugcinaiguc sasalanéñ yomuhuc zégic; Inéñ uña biria késayu qeria sicsaoc wanzac. Némac niñ ara ninzu? ²¹ Wañu tosaraneñ yomuhuc zégic; Ac imi ic méñ uña biriyaguc imuhucyawac ac qahac. Uña birianeñ ic kic hilic méñac kiwa hia mehiarumac me?

Yuda ic ieneñ Yesu ménda ninzénégmigic.

²² Yerusalemiguc ocmuñ téréyawac naguya augic imuac yawuñ* imi sanjena naléyaguc ducñiyec. ²³ Yesunéñ ocmuñ téréya demin qeriaiguc luhuc ama yanda méñ qara Solomon taru imuac qeriaiguc lelecgéma nanec. ²⁴ Wañu Yuda ic ieneñ lelecgéma yomuhuc zéma ézégic; Némac nalé ducñiyuguc ewa éréhéc ménda wañgémñ? Gi Kristo keczanjiguc zéasarima nénézéna. ²⁵ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ni énézéyi, néñ ménda ninzénéganzu. Kiwi méréra nuac Mañgocnawac qaraiguc meanzua iminéñ nuac héipuc ac zéénécmizac. ²⁶ Wañu ini imi nuac ramahécna qahac imuac niñ acna ménda ninzénégézu. ²⁷ Ramahécna imi ewana niñanzu. Wañu ni ionac niñénécmiwa ieneñ méndac néñanzu. ²⁸ Neñ kekec hémbénaña imi énécmiwa méndaguc nec humumu. Méñnéñ méñ nuac méréra igucnec ramahécna nuagimcacac séc qahac. ²⁹ Nuac hainéñec Mañgocna inéñ momac yanda onogicdacma kuneñgina keczac, imuac niñ méñnéñ Mañgocnawac méria igucnec iwawai méñ paktak wagimcacac séc qahac. ³⁰ Ni zéma Mañgoc niri momacguc.

³¹ Imuhuc zéyu muñguc Yuda ic ieneñ héiwiñ zéma hoc megic. ³² Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Kiwi méréra icnéñ ménda memeya imi hénia hénia Mañgocna iwarunec mema énézéwa héñzu. Wañu imuac sugcinaiguc némac iwawai méñ niñac hocnéñ nuwiñ zé wanzu? ³³ Zéyu Yuda ic ieneñ melemma zégic; Iwawai imuac me imuac niñ qahac, gi baec ic kecma Anutu wanzua zéma Anutu zébiri qébiri wammianzan ac haka imuac mia hocnéñ guwiñ zé wanzin. ³⁴ Yesunéñ melemma énézéyec; Héna acginaiguc, Neñ ini anutu zéénécmizua^a imuhuc ménda ogic hezac me? ³⁵ Kiwi téréya imi augic qahac wammacac séc qahac. Anutunéñ ic tosara ara zéhicni énécmianec ionac niñ anutu zéénécmiyec. ³⁶ Méñ Mañgocnéñ kekecya météré wammima baeciguc mélimiyec iminéñ Ni Anutuac Naña zéyu, némac niñ, Téréya zébiri qébiri wammizac, zénénzu? ³⁷ Mañgocnawac

ai ménda meanzuaiguc ménda ninzénégic némmu. ³⁸ Néñ aiya meanzuaiguc imi, ni qahac, néñ kiwi méréra imi miadac kilen ninzénégimu. Imuhuc wammuiguc Mañgocnéñ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecanzua imi hia niñasarimu. ³⁹ Ieneñ muñguc késawin zé wañgic, wañu inéñ méragina igucnec néñgacma kenec.

⁴⁰ Wañu Yesunéñ Yodan doku néwécgen becneç Yohanenéñ doku naec énécmiyec imuaru kemma kerec. ⁴¹ Wañu ic embac sasalanéñ imuaru hama zégic; Yohanenéñ bec kiwi méréra méñ ménda meyec, néñ ic yomuhuc ac sasala zéyec iminéñ moczon héla wanzac. ⁴² Wañu baec imuaru sasalanéñ Yesu ninzénégic.

11

Yesunéñ Lazaro humuc igucnec meqelimiyeç.

¹ Ic méñ hafi kiyu heyec. Qara imi Lazaro. Inéñ Maria zéma iwac embac dara Mata iorac ama areña Betania igucnec. ² Maria yomi Miñ Kewuac qahaiguc haléc héméña hiabia pocgéma eñeya oruc zucyanéñ hénaya naecmiyec imi mia. Wañu Lazaro hafi heyec iminéñ mia Maria iwac nauñ dara. ³ Wañu nauñhéra iereñ Yesuaru ac yomuhuc haiyc kenec; Miñ Kewu, ic siña niñmianzan imi hafi kiyu hezac. ⁴ Wañu Yesunéñ suruc imi nimma yomuhuc zéyec; Hafi imuac tetcgia imi humuc qahac. Imi mia Anutu mepé qepési mihicni mimuac niñac hicñizac. Wañu imuarunec Anutuac Naña acguc mepésimimu. ⁵ Yesunéñ Mata zéma iwac embac munaya zéma Lazaro ionac siñgina niñañec. ⁶ Wañu Lazaro hafi hezac zégic nimmaguc kerec imuaru waimanec keru ai meme éréhéc kenec. ⁷ Kenu tohotoho ichéra énézéma zéyec; Neñañ lilingéma Yuda baeciguc kembin. ⁸ Zéyu ieneñ zégic; Kiwi ic, Yuda ic ieneñ hocnéñ guwiñ zé wañgic imi ai meme sasala ménda tecgézac. Wañu imuaru muñguc kembésémañ? ⁹ Yesunéñ melemma zéyec; Kaiwe érema hiñgacanzac imuac naléya 12 ac séc ménda hezac me? Méñnéñ kaiweiguc kenja wammaciguc baec kurumenac asac mararanjiguc hémma ménda qonzonon gémac. ¹⁰ Méñnéñ siñjiguc kenja wañu iwac qeriaiguc asac mararanj qahac wañu mama qemac. ¹¹ Imuhuc zémaguc andiaiguc yomuhuc énézéyec; Neñañ alantina Lazaro gauya hezacnec. Ni kemma mindiwa yacmac. ¹² Wañu iwac tohotoho ichéra ieneñ zégic; Miñ Kewu, gau hezaciguc hiarumac. ¹³ Yesunéñ iwac humuc niñac imuhuc zéyec, néñ iwac tohotoho ichéra ieneñ gau hehe niñac imuhuc

* 10:22: Kendon imuac, Hanukah zéanzu. ✧ 10:34: Leg 82:6

zézac zéma ninjic. ¹⁴ Wañu Yesunéh zéasarima zéyec; Lazaro imi humuyec. ¹⁵ Onac niñ wamma nimba imuaru ménda kerí iminéh hia wañu ségiségi wanzua. Imuhuc wamba ini ninzéggému. Neñañ iwac muru kenni. ¹⁶ Wañu ic méñ Toma, Didimo (Héi séwi séwi) zémianzu, inéh tohotoho ic tosara yomuhuc énézéyec; Neñañ momacnec kemma i guc humuwij zé hu-
muwiy.

Yesu imi humuc igucnec yacyac imuac minjina.

¹⁷ Yesunéh ama imuaru hayu Lazaro imi ténggégic kicsuanj qeriaiguc heyu ai meme kemboñ qahac wanzac zégic ninjic. ¹⁸ Betania ama arenja imi Yerusalem horsuraiguc taru hénaya imi 3 kilomitawac séc wañec. ¹⁹ Wañu Yuda ic sasalanéh nauñgirawac songoj iricma songoj ac wañ érécmiwij zé Mata zéma Maria iorac muru hagic. ²⁰ Wañu Yesu hazac zégic nimma Matanéh i hémmanj zé keñec. Wañu Marianéh amaiguc tarec. ²¹ Miñ Kewu! Matanéh ézéyec; Gi you kecbañnec nauñ dacnira imi ménda humuwacnec. ²² Wañu ninzua, deguc acguc némac iwawai niñac Anutu welec mína Anutunéh hia niñgémnac. ²³ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Guac nauñ dacga imi niñguc yacmac. ²⁴ Zéyu Matanéh melemma zéyec; Nalé tetcgia wañu, humuc igucnec yacyac hicñjiyu muñguc yacmac imi niñzua. ²⁵ Zéyu Yesunéh ézéyec, Ni imi humuc igucnec yacyac zéma kekec imuac minjina, méñnéñ méñ ni ninzéggé néñzac imi kekecyaguc kecmac. Wañu humumaciguc kilerñdac kekecyaguc kecmac. ²⁶ Wañu méñ qeliqeli kecma ni ninzéggé néñzac imi kilerñdac humucya qahac kecmac. Gi imi ninzéggézanj me qahac? ²⁷ Zéyu embacnéñ zéyec; Oo, Miñ Kewu, ni ninzéggézua. Gi Kristo, Anutuac Nañ baeciguc hahaya.

²⁸ Imuhuc zémaguc lilingéma kemma embac munaya Maria qaru hayu iwacnec ézéyec; Kiwi ic imi hama guac guruzac. ²⁹ Zéyu Marianéh nimma focdac yacma iwac muru keñec. ³⁰ Wañu Yesu imi ama arenja yanda qeriaiguc ménda hayec, néñ Mataguc azoroyoc imuhucgen najecnec. ³¹ Wañu Marianéh geriwiguc yacma keñu, Yuda ic amaiguc i guc tagcic ieneñ hémma siacmanj zé kic suanjiguc kenzac gezanj imuhuc zéma i méndacmigic. ³² Wañu Marianéh Yesu najec imuaru hama hémma iwac hénayaiguc mama sigéma ézéyec; Miñ Kewu, gi you tacbañnec nauñ dacnira ménda humuwacnec. ³³ Imuhuc zéma siaru Yuda ic i guc hagic momacnec siacgic Yesunéh iniru qeri unjaya yéwériyu wésia témanj zé wañec. ³⁴ Wañu, Dimucgenj haigic zéma qesiyu, Miñ Kewu, hama hénna zégic.

³⁵ Wañu Yesu kic masiya mayec. ³⁶ Wañu Yuda ic ieneñ hémma zégic; Héngic, Lazaro iwac siña dimuhuc ninmianjec! ³⁷ Ic tosanéh yomuhuc zégic; Kic hilic imi mehiaruyec. Wañu ic yomi ménda humuc meñ méra mimacac séc qahac wañec me?

Yesunéh Lazaro humuc igucnec meqeliyec.

³⁸ Wañu Yesunéh wésia muñguc yanda wamma kicsuanjiguc keñec. Wañu kicsuanj imi hoc kifanja, kuaya imi hocnéñ hézicgégic heyec. ³⁹ Yesunéh zéyec; Hoc imi qililingégic keñu. Zéyu ic humuyec iwac embac nauña Matanéh yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, ai meme kemboñ qahac wanzac, imi bec héménaguc wanzac. ⁴⁰ Zéyu Yesunéh ézéyec; Gi ninzéggéma Anutuac edamuya hémbésemanj imuhuc ménda gézézua me? ⁴¹ Wañu hoc qililingégic keñu Yesunéh kiwa hima hémma zéyec; Manjoc gi acna ninzanj imuac niñac ewa hia ac gézézua. ⁴² Gi nalé séc nuac niñanzanj imi niñi. Wañu zézua imi ic you nanzu ieneñ geñ ni méli nénnec imi ninzéggému niñac ionac niñ wamma imuhuc gézézua. ⁴³ Imuhuc zéma Yesunéh kucnec qarec; Lazaro, mama hana! ⁴⁴ Zéyu ic humumia iminéh mama hayec. Wañu hénna méria imi linéh malekunéh osogic heyu musuya imi kereñnéñ osogic heyec.

Yesunéh énézéyec; Hulacmigic kenja wañu.

Farisaio ic enej Yesu qewij zéma ac sañec wangic.

⁴⁵ Imuac niñac Yuda ic sasala Maria iwac hagic ieneñ ai Yesunéh meyec imi hémma ninzéggégic. ⁴⁶ Wañu tosanéh Farisaio ic ionac muru kemma ai Yesu meyec imuac ac suruc wañ énécmigic. ⁴⁷ Hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ kaunsol tocgó énécmima yomuhuc énézégic; Neñañ dimuhuc wañkeczij? Ic imi kiwi méréra hénia hénia yanda wajanzac. ⁴⁸ Neñañ i imuhuc waimini, ic embac moczoñ ninzéggé mimu. Ninzéggé migic Roma ic ieneñ hama baec yandanina zéma ic embac hécnina imi nonagicmu. ⁴⁹ Zégic sugcina igucnec hofac oo ic méñ qara Kayafa yawuj imuaru enejagina kerec iminéh yomuhuc énézéyec; Ini niningina qahac téngéñ! ⁵⁰ Ic méñnéñ ic embachéra moczoñ ionac niñ wamma humuyu ic embachéranéh ménda humumu iminéh onac muru hia wammac imi ménda niñyacgézu? ⁵¹ Ac imi enejawac awaya niñac ménda zéyec. Inéh yawuj imuac enejagina kerec imuac niñ Yesu imi Yuda ic onac humumacac niñ andiawac ara imuhuc zéyec. ⁵² Baec yandagina imuac sac qahac Anutuac nambérac héra baec séc

tuima keczu imi momacnec tocgé énécmiyu tunj momacguc wammac niñac imuhuc zéyec. ⁵³ Wañu nalé imuarunec Yesu qemu niñac ac sañec wañgic.

⁵⁴ Imuac niñac Yesunéh Yuda ic sugginaiguc winiñu munçuc ménda lelecgéyec. Wañu zélérj baec hosuraiguc tauñ ménj gara Eferaim taru, tohotoho ichéra iniguc imuhucgenj kemma kecgcic.

⁵⁵ Yuda ic ionac nagu sacyaguc ogicma kenjgic imuac kendonj hosuru hayu ic embac sasalanéh kendonj imi ménda hayunec imuac météré haka wambinj niñac amaya amaya igucnec yacma Yerusalem ekenjgic.

⁵⁶ Wañu ienenj ocmuñj téréya sombenjguc namma Yesuac kic hihi wamma yomuhuc qesiamugic; Ini dimuhuc ninzu? Kendonj niñac ic imi hélacnec ménda hamac me?

⁵⁷ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienenj bec yomuhuc zéseli wañ énécmigic; Méñnéñ Yesu dimuaru keru ninzagicuc kilenjadac nénézéyu késawinj.

12

Marianéh Yesu haléc naecmiyec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu nagu sacyaguc ogicma kenjgic imuac kendonj imi hamac. Yesu Betania ama arenj becnece Lazaro meqelimiñu humuc igucnec yacma kecañec imuaru hayec. ² Imuaru Matanéh

Yesuac eeya héima nene oma gumu énécmiyec. Wañu ic tosaraneñ lelecgéma tacgic Lazaro inéh sugginaiguc Yesuguc momacnec tarec. ³ Tacgic Marianéh

haléc soroc héménaguc boñj eñeñj yanda gara nada imi hénéñ bajja 5 séc mema hama Yesuac hénja qahaiguc qocgéma oruc zucyanéh kereñj memiyec. Wañu haléc imuac héménanéñ ama qeriaiguc sécgédarec. ⁴ Wañu tohotoho ichéra

sugginaiguc kecma Yesu andé qemacac heyec Yuda Kariotonéh yomuhuc zéyec; ⁵ Haléc héménaguc imi maso haréwécac ai boñj haiyu boñj megic soukiwa imi mema ic maqeqeya énécmimac iminéh hia wambacnec, némac niñj imuhuc ménda wañec? ⁶ Wañu inéh ic maqeqeya ionac niñac wamma imuhuc ménda zéyec. Ic imi kowu nene, gésé késakeru soukiwa haigic élérj meanjec imuac niñac imuhuc zéyec.

⁷ Wañu Yesunéh zéyec; Waina taru. Inéh téñgénémmu imuac nalé niñac wamma haléc héménaguc imi haiyu tarecac taczac. ⁸ Ic maqeqeya ienenj iniguc nalé séc kecma, wañu ni imi iniguc nalé séc ménda kecmanj.

⁹ Wañu imuaru tackecgic Yuda ic sasalanéh Yesu imuaru taczac imi ninjtegicma hagic. Wañu Yesuac niñac sac qahac, néñ Lazaro inéh meqeliyu yarec imi acguc hémbinj zé hagic. ¹⁰⁻¹¹ Wañu Lazaro niñac Yuda ic sasalanéh Yesuaru

kemma ninzégégic imuac niñj hofac oo ic kiwahécgina ienenj Lazaro niñj momacnec qehumuwiñj zé imuac ac sañec zégcic.

Yesunéh donjki qahaiguc Yerusalem ekenjgic.

¹² Ama gianjiyu ic sasala kendonj hagic ienenj Yesu Yerusalem hamanj zé hénaguc hazacnec zégcic nimma ¹³ ewañ ic haréñj mema i hémmbinj zé kemma yomuhuc qacgic; Ohec wahec! Zéhiaru mimia! Minj Kewuac qaraiguc hahaya! Zéhiaru mimia! Israel neñanñ Ic Kewu. ¹⁴ Yesu imi donjki merawa ménj mihicñjima imuac qahaiguc tarec. Imi mia kiwi téréyaiguc ogic hezac ésécnec; ¹⁵ O, béracna Zion, bacga ménda yandimac. Héñna, guac Ic Kewuga hazac. Donjki merawa qahaiguc taczac. ¹⁶ Wañu nalé imuaru iwac tohotoho ichéra ienenj haka imuac hénja imi ménda niñjasarigic. Wañu kecma Yesunéh edamuyaiguc enjguc ac imi iwac ogic heyec imuac niñj ienenj haka imuhuc wammigic imi niñqelgic. ¹⁷ Ic tunj Yesuguc kecma Lazaro kicsuanj igucnec qacma humuc igucnec meqeli miyu yaru héñgic imi enenj ac suruc munguc munçuc zésaigic kenjgic. ¹⁸ Wañu ic embac sasalanéh asé kiwi icnéñ ménda memeya imi meyec imuac surucya nindacgic imuac niñj tunj yandanéh i hémmbinj zé mama kenjgic. ¹⁹ Wañu Farisaio ic ienenj enjaocnec yomuhuc eminijgic; Ninzu, ai yanda meni héla qahac wañzac. Baec séc ic embac moczoñj iwaru méndacmima kendaczju.

Girik ic ienenj Yesuac qac bunja nimma hagic.

²⁰ Wañu Anutu mepésiwiñj zé kendonj niñac érégcic imi onac sugginaiguc Girik ic tosara kecgcic. ²¹ Ienenj ic ménj Galliaiwac ama arenj yanda ménj Betsaidanec hahaya Filipino iwac muru kemma yomuhuc qesimigic; Ic kunenj, nini Yesu hémmbinj zé wanziñj. ²² Zégcic Filiponéh hama Anderea ézéyu Anderea zéma Filipino ierenj hama Yesu ézéyoc. ²³ Ézéyic Yesunéh nimma yomuhuc zéyec; Icac Nanja mepési mimu imuac naléya hazac. ²⁴ Ni hélacnec téñgérj énézéwa, iwawai gocmia méñnéñ baeciguc ménda mama humumaciguc gocmia momacguc imi imuhucyanec hemac. Wañu humumaciguc imi héla sasala haimac. ²⁵ Ménj kekecyawac anjgérj timaciguc kekecyu imi sohomac. Ménj baec yomuac qeriaiguc kekecyawac waijalanj wañ mimaciguc kekec hémbénanñ imi késa kecma. ²⁶ Méñnéñ ménj welenj qenéñanzagicuc ni kilenj méndac némmac. Wañu ni keczua imuhucgenj nuac welenj qeqe ic imi momacnec kecma. Wañu Manjgocnéñ méñnéñ ménj welenj qenéñanzac iwac eeya hémmimac.

²⁷ Degucmi qerina* yéwérizac. Wañu imuac dimuhuc zéman? Manjoc gi nalé yomi nogicmac niñac anjéñna tina zéman me? Qahac, ni imuac niñ nalé yomuac hayi. ²⁸ Manjoc guac qac buñaga edamuyaguc wammac. Imuhuc zéyu kurumenj igucnec ewa méñ yomuhuc mayec; Qacnawac edamuya mihicñiyi, wañu muñguc edamuya mihicñiman. ²⁹ Ic tuñ momacnec namma niñgic ionarunec tosaraneñ, Parandanj héizac, zégic. Wañu tosaraneñ, Kua meme uñaneñ ac ézézac zégic. ³⁰ Yesunéñ énézéyec; Imi nuac niñac qahac, onac méra énécmimanj zé hicñizac. ³¹ Deguc imi baec ic embac ionac gésigési naléya. Baecac nuac miñina imi nesimiyu kemmac. ³² Ni baeciguc meyac néggic emma baec séc ic embac moczoñ nuaru héihéré énécmimanj. ³³ Ac imi mia inéñ dimuhuc humumac imi énéczéyu hémmu niñac imuhuc zéyec. ³⁴ Wañu ic tuñ yandanéñ yomuhuc zégic; Héna ac igucnec yomuhuc zégic niñanziñ; Kristo imi tetcgia qahac kecmac. Wañu gi dimuhuc Icac Nanja meyacgic emmac zézan? Icac Nanja imi méré? ³⁵ Wañu Yesunéñ zéyec; Asac mararaj imi iniguc nalé hotoñadac sac he énécmimac. Siñinéñ ménda hoturu énécmiyunec, asac mararaj he énécmiyunec kenja wanjic. Ic méñnéñ siñi qeriaiguc kenja wanjac imi dimuaru kenjac imi ménda ninjac. ³⁶ Asac mararaj he énécmiyunec asac mararaj imi kileñ ninzégégic. Ninzégéma asac mararajac nambérac héra wammu. Yesunéñ imuhuc zémaguc wai énécmima sañguyec. ³⁷ Kiwi mérera héna héna sasala kicginaguc meañec. Wañu ieneñ i méndagucnec ninzégégic. ³⁸ Imuhuc wanjic Anutuac tilij tilij ic Yesaiawac ac youminéñ héla wanjic; Miñ Kewu, ackuazécnina imi méréñéñ nimma ninzégégic? Miñ Kewuac méra imi mérac muru winiñu hicñi mizac? ³⁹ Héna imuac niñac ninzégégimac séc qahac wanjic. Imi mia Yesaianéñ ac méñ yomuhuc zéyu imuhuc zézu; ⁴⁰ Kicginanéñ héntegicbu niñac, qeriginanéñ niñtegicbu niñac, wañu qerigina melemma hagic mehiaru énécmiwac niñac inéñ ini kic hilic zéma qeri seli meénécmiyec. ⁴¹ Imi mia Yesaianéñ Yesuac kiwi asaha hémma iwac niñac imuhuc zéyec. ⁴² Wañu Galenj yanda suggina igucnec sasalanéñ i ninzégégic. Wañu Farisaio ic ieneñ Anutuac hénaorinj suggina igucnec nesi énécmiwu niñac ninzégéñ ninzégégina imi ménda zéaugic. ⁴³ Imi mia ieneñ niñgic ic ionac mepé qepési imi eñeña wañu, Anutuac mepé qepési imi mamaya wanñajec imuac niñ

imuhuc wanjic.

⁴⁴ Wañu Yesunéñ kucnec zéauyec; Ic méñ ni ninzégéñ nénzac imi ni sac qahac méli néñec i momacnec ninzégéñ mizac wanjac. ⁴⁵ Méréñéñ méñ ni nénzac imi méli néñec i héñzac. ⁴⁶ Ni baeciguc asac mararaj wamma mayi imuac niñac méñac méñ ni ninzégéñ nénzac imi siñi qeriaiguc ménda kecanjac. ⁴⁷ Ni baec ic ini zégési énécmimanj zé ménda mayi, néñ anjéñgina timaj zé mayi. Imuac niñac méñnéñ acna nimma imi ménda tohozaciguc imi ni i ménda niñgési mimanj. ⁴⁸ Ic méñ ni andé numa acna ménda késazaciguc ackuazégéñ énézéyi iminéñ niñgésigési icya wamma nalé tetcgiaiguc késpedesiraguc zémimac. ⁴⁹ Ni ac imi nena ewa siñnawac ménda zézu. Manjoc méli néñec inéñ némac ac dimuhuc zémanj imi nézéyec. ⁵⁰ Iwac héna ac imi kekec hémbéñanawac buña wanjac imi ni ninzua. Imuac niñac ac méñac méñ zéanzua imi Manjocnéñ nézéyec imuhucyanec zéanzua.

13

Yesunéñ tohotoho ichéra hénaquina zuacénécmiyec.

¹ Ai meme momacguc tecgéyu bec nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj imi hamac. Yesunéñ baec yomi waima Manjocaru kenkenawac naléya hosucgéma hayu niñtegicma hénaorinj héra baeciguc keczu ionac goigina hémanec keru eñeya nalé tetcgia hayec. ² Ama mari wañu nene gumu énécmigic Biria miñinanéñ bec Simon Kariotoac nanja Yudawac qeriaiguc Yesu andé qemimac niñac niñiñ biria haiyec. ³ Wañu Yesu imi Manjocnéñ iwawai moczoñ iwac kucya bawaiyuc haidaczac imi zéma Anutu arunec hayecac bec liliñgéma Anutuaru kemmac imi niñec. ⁴ Imuhuc nimma nene waiyu taru yacma malekuya méñ metecgéma kereñnéñ eñeya kembrañaguc zikiyec. ⁵ Zikimagic doku zéiciguc qeyu hiñgaru tohotoho ichéra hénaquina héñima zuacma kereñ zikiyu heyec iminéñ hénaquina kereñ meénécmiyec. ⁶ Zuacma kenjekma Simon Petero iwaru kereñu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu geñ nuac héñana zuacbéseman? ⁷ Zéyu Yesunéñ zéyec; Haka wanjua imuac héna imi gi deguc ménda niñasarizaj, wañu bianguc niñ asariwésémanj. ⁸ Zéyu Peteronéñ ézéyec; Gi nuac héñana méndagucnec zuacbésemanj. Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Neñ héñaga ménda zuacmanjiguc gi amunec qamunec ménda wambésémanj. ⁹ Zéyu Simon Peteronéñ zéyec; Miñ Kewu héñana sac qahac, néñ orucna zéma mérana

* 12:27: Kekec uñana.

momacnec zuacnéna. ¹⁰ Zéyu Yesunéh yémema mélemma zéyec; Méhénéh doku bec naeczac imi hénaya sac zuaru moczoñnec qala qala wammac. Ini qala qala wanzu, néh ini moczoñ niñac imuhuc ménda zézu. ¹¹ Yesunéh ic mérénéh andé qemimac imi bec niñasariyec imuac niñac eñañ moczoñ qala qala wanzu ménda zémanj zéyec.

¹² Hénagina zuacdacma yacma malekuya mema héima tatacyaiguc lilingéma kemma yomuhuc zéyec; Ini haka warj énécmizua imi hia niñasarizu? ¹³ Ini nuac niñac Miñ Kewu, kiwi ic zéanzu. Imi hélacnec, ni imuhuc kecza. ¹⁴ Ni onac kiwi ic zéma Miñ Kewunéh mia hénagina zuac énécmizua. Imuac ini acguc hénagina kilenj zuacamumu. ¹⁵ Ini momacnec haka onac warj énécmizua imuhucyanec wammu niñac neñ onaru séséc wamba hénzu. ¹⁶ Ni hélacnec ténggéh énézéwa, welej qeque ic méhénéh méh kewuya ménda ogiczac. Méh mélimiyu hayec imi acguc mélimiyec imi ménda ogiczac. ¹⁷ Imi niñasarima sécginaiguc wammuiyuc ségiségi ginaguc wammu. ¹⁸ Ni qutulanggé énécmima ménda zézu. Ic énépésiyi imi moczoñ niñtegic énécmizua. Wanju imi mia kiwi téréya youmi héla wammac niñac zéyec; Ic méh nuarunec nene mema nezac iminéh hénaya meyacma nuyec. ¹⁹ Kecma imi hicñiyu imuaru ni imi i nalé tetcgia qahac kecancac imi mia zéma niñzéggé némmu niñac haka imi ménda hicñiyunec walac énézéwa. ²⁰ Ni hélacnec ténggéh énézéwa, méñac méh mélimiwa hayu héihéremizac imi ni héihéré néñzac wanzac. Wanju méhénéh méh ni héihéré néñzac imi méli néhec i héihéré mizac wanzac.

²¹ Yesunéh ac imi zéyu qeri uñaya yéwériyu héipuc wamma zéyec; Ni hélacnec ténggéh zéwa niñgic, onac sugcina igucnec méhénéh ni andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ añamma mérac niñ zéyec imi hia ménda niñyacgégic. ²³ Tohotoho ichéra sugcina igucnec méh Yesunéh siña nimmiañec iminéñ iwac tétéyaiguc héima tarec. ²⁴ Taru Simon Petero orucyanéh séséc wamma ézéyec; Mérac niñac zézac imuac qesimina. ²⁵ Wanju tohotoho icya imi Yesuaru héima tacma qesiyec; Miñ Kewu, mérénéh imi mia? ²⁶ Wanju Yesunéh yomuhuc zéyec; Saméh yomi tinduñgéma mimañ, ic imi mia. Imuhuc zéma saméh mema zéiciguc tinduñgéma Simon Kariotoac naja Yuda Karioto miyec. ²⁷ Miyu saméh Yesuac méra igucnec wagiru imuaru Biria miñinanéh qeriaiguc hiñgarec. Wanju Yesunéh ézéma zéyec; Ai memañ zé wanzañ imi focdac mewésémañ. ²⁸ Zéyu lelegéma tacgic ieneñ moczoñ hénia némac niñ Yesu ac imi zéyec imi ménda niñtegicgic.

²⁹ Yudanéh soukiwa galenj kerec imuac niñ tosaraneñ kendonj yanda niñac me maqeqeya énécmimañ zé iwawai méh bonj memac niñac ézézac imuhuc zéma niñgic. ³⁰ Yudanéh saméh bakia imi mema focdac waima keñec. Wanju ama bec siniyec.

Yesunéh Petero dimuhuc wammac imi niñasarima zéyec.

³¹ Kenju Yesunéh zéyec; Degucmi Icac Naja imi edamuyaguc wanzac. Wanju Anutu imuhucyanec Nanawac hia niñac edamuyaguc wanzac. ³² Anutunéh iwac muru edamuya miñicñizaciguc inéh eñeya muru Naja edamuya miñicñi mimac. Wanju degucdacmi edamuya miñicñi mimac. ³³ Nambérac hécna ni iniguc nalé hotonjadac kecmañ. Yuda ic énézéyi éscnec deguc énézéwa niñgic, imi nuac wammu, wanju ni kemmanj imuhucgenj imi hamuac séc qahac. ³⁴ Youmi héna ac qelia énécmizua; Goigina héiamumu. Neñ onac goigina héiéncmianzua imuhucyanec ini goigina héiamumu. ³⁵ Ini eñaoñec goigina héiamugic ic embac moczoñ inicma ini nuac tohotoho ichécna wanzu imi niñasarimu.

³⁶ Zéyu Simon Peteronéh qesiyec; Miñ Kewu, gi dimucgenj kembésémañ? Yesunéh mélemma zéyec; Gi ni kemmanj imuhucgenj deguc ménda méndac némbésémañ, néh bianjguc méndac némbésémañ. ³⁷ Zéyu Peteronéh yomuhuc qesiyec; Miñ Kewu némac niñac gi hia méndac gémmañ ac séc qahac wanzac? Ni guac niñac kekecna waizua. ³⁸ Yesunéh mélemma ézéyec; Gi hélacnec nuac niñac kekecga waiwésémañ? Hélacnec ténggéh gézéwa niñna; Kuruc ménda qarunec hatac haréwéc nuac niñ ménda nimmizua zéwésémañ.

14

Yesunéh tohotoho ichéra meseli énécmiyec.

¹ Ewa biri ménda wammu. Anutu niñzéggéma ni momacnec niñzéggé némmu. ² Nuac Manjocnawac amaiguc ama qeria sasala hezac. Qahac wambacnec bec énézéwíne. Ni amagina mindiñimañ zé kemmanj. ³ Kemma onac ama dungina mézézéggéma lilingéma hama onagicba kemma ni kecanzua imuhucgenj niguc kecbin. ⁴ Ini héna ni kenza imi hia niñzu. ⁵ Imuhuc zéyu Tomanéh qesimiyec; Miñ Kewu, gi dimuaru kembésémañ imi ménda niñzñ imuac dimuhuciguc héna imi nimbinj? ⁶ Yesunéh mélemma zéyec; Ni héna imi zéma ac héla imi zéma kekec imi wanzua. Imuac nuarunec qahaciguc méhénéh méh Manjocnawac hia ménda hamac. ⁷ Ni niñnéñanzuiguc imi nuac Manjocna momacnec nimmimu.

Değucmuacnec ini nimmima héndaczu.

⁸ Wañu Filiponéh zéyec; Miñ Kewu, Mañgoc nénézéna hénni iminéñ sécgé nénécmimac.

⁹ Yesunéh melemma zéyec; Filipino, ni succginaiguc nalé horua sécyá kecañzua, wañu ni ménda niñnéñzan? Méñ ni néñciguc Mañgocna momacnec héñec. Wañu dimuhuciguc Mañgoc nénézéna hénni zézan?

¹⁰ Ni iwac qeriaiguc i nuac qerinaiguc keczac imi gi ménda ninzéhégézan? Ac énézéañzua imi nuac ewa siñna igucnec qahac imi Mañgoc nuac qerinaiguc kecma eneya aiyá meanzac iwarunec.

¹¹ Ni Mañgocac qeriaiguc kecha Mañgocnéñ nuac qerinaiguc keczac zéwa ninzéhégé néñgic. Niñgic ménda sécgéyu, aina niñac kilen ninzéhégé néñgic.

¹² Hélañec téñgéh énézéwa niñgic, ni Mañgocnawac kemmanñ imuac niñ méñnéñ méñ ni ninzéhégé néñzac imi acguc ai meanzua imuhucya hía memac. Wañu inéh iwawai ni meanzua imi ogicma memac. ¹³ Nuac qaciguc némac iwawai niñac qesigic wamma meénécmimanñ. Imuhuc wamba Nañawac qaraiguc Anutu mepésimu. ¹⁴ Nuac qaciguc némac iwawai niñac ni qesinéñgic wamma meénécmimanñ.

¹⁵ Ini nuac goina héinéñzuiğuc nuac héna ac imi méndacmu. ¹⁶ Ni Mañgoc qesimiwa onac Héipuc ic méñ méli énécmiyu hama iniguc tetecgia qahac kecmac.

¹⁷ Imi mia ac hélawac Uña, baecnéh i nimmac me hémmacac séc qahac imuac niñ baec icnéñ i ménda késamacac séc. Wañu i iniguc keamma qeriginaiguc kecañzac imuac niñ ini i nimmizu. ¹⁸ Ni ini gupanñ merac ésécñec ménda wai énécmimanñ. Ni onaru hamanñ. ¹⁹ Wañu nalé hotonjadac tecgéyu baec icnéñ ni méndagucnec némmu. Wañu ni kekecnaguc kecañzua. Ini acguc kekecnaguc kecmu imuac niñac ini ni némmu. ²⁰ Nalé imuhucgeñ eneñ ni Mañgocnawac qeriaiguc kecha ini nuac qerinaiguc kecgic neñ onac qeriginaiguc kecza imi niñasarimu. ²¹ Méñnéñ méñ nuac héna ac añgéh tima tohozac iminéñ nuac goina héizac. Wañu méñnéñ méñ goina héinéñzac imi Mañgocnanéh iwac goiya héimimac. Wañu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac.

²² Yudanéh (Yuda Karioto qahac) ézéyec; Miñ Kewu némac niñac baec ic ionac qahac, néñ nonacnec sac nénézéna hémmbiñ?

²³ Yesunéh melemma ézéyec; Méñnéñ méñ nuac goina héizaciguc imi inéh nuac ac tohoyu Mañgocnanéh iwac goiya héimiyu niri iwaru hama iwac qeriaiguc amanira mema i guc kecbiñ.

²⁴ Méñnéñ méñ nuac goina ménda héizac iminéñ nuac ackuazéc imi ménda tohomac. Wañu nuac ackuazéc ini niñanžu imi nena qahac, néñ méli néñec Mañgocna iwac ackuazéc wanzac.

²⁵ Iniguc tacmanec ac yomi énézézu.

²⁶ Wañu Mañgocnéñ nuac qaciguc Héipuc icgina, Uña Téréya méliyu mamac. Inéh hama iwawai moczoñ ku énécmima ac énézézu imi moczoñ héiqeli énécmimac.

²⁷ Luae onac muru wai énécmiwa iniguc he énécmimac. Nena luae énécmizua. Ni énécmizua imi baecnéh énécmianzac imuhucya qahac. Imuac niñac ewa qeriginanéñ ménda yéwérimac. Wañu zénéñgina ménda hirimac.

²⁸ Bec yomuhuc énézéwa ninzu; Ni kemmaguc onaru liliñgéma hamanñ. Nuac Mañgocnawac kuha imi nuac kucna ogiczac imuac niñac ini goina héinéñzuiğuc ni Mañgocnawac muru kemmanñ imuac ségiségi wambunec.

²⁹ Kecma andiaiguc hicñiyu ninzéhégé némmu niñac deguc haka imi ménda hicñiyunec énézézu.

³⁰ Baecac kuc miñinanéh hazac imuac niñ ni iniguc nalé horua ac ménda zémanñ. Wañu iwac kucya imi nuac kucna ogicmacac séc qahac. ³¹ Wañu baec icnéñ ni Mañgocna goiya héimianzua imi niñtegicmu niñac ni Mañgocnanéh nézéyec séciguc iwawai wañanžu. Hagic waima kenni.

15

Wañ ic zéma hawa.

¹ Ni wañ ic héla, wañu nuac Mañgocna imi ai ic wanzac. ² Inéh hawana méñac méñ héla ménda haiñzac imi moczoñ qericanzac, wañu hawana méñnéñ méñ héla haiñzac imi séc méñ sasala haimacac niñ tañhéréñeréñ memianzac.

³ Ini imi ackuazéc énézézu iminéñ bec tañhéréñeréñ meénécmizac. ⁴ Nuac qerinaiguc kecgic onac qeriginaiguc kecmañ. Hawa méñnéñ wañ ic uraiguc ménda mékétamaciguc eneyanec héla haimacac séc qahac.

Imuhucyanec nuac qerinaiguc ménda kecmuiguc ini acguc héla haimuac séc qahac. ⁵ Ni imi wañ ic ura ini imi hawahéçna. Méñnéñ méñ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecha imi héla sasala haimac. Wañu ini ni qahaciguc iwawai méñ wammucac séc qahac.

⁶ Méñnéñ méñ nuac qerinaiguc ménda keczaciguc ic hawa éséc metecgéma giliyu dokuya zicgémac. Wañu ic hawa imuhucya imi tocgéma gericiguc giliyu zemac. ⁷ Ini nuac qerinaiguc kecgic nuac ackuazéc qeriginaiguc hezaciguc imi iwawai méñ niñac wamma zéwelecgic imi niñénécmiwa memu.

⁸ Ini héla sasala haimu iminéñ nuac Mañgocna edamuya mihicñi mimac. Wañu ini nuac tohotoho ichéçna wammu.

⁹ Mañgocnéñ nuac goina héinéñanzac imuhucyanec neñ onac goigina héianzua, imuac niñ nuac goi héihéi imuac qeriaiguc kecmu. ¹⁰ Neñ Mañgocnawac héna ac

méndacma iwac goi héihéiua qeriaiguc kecanzua imuhucyanec ini nuac héna ac méndacmuiguc nuac goi héihéina qeriaiguc kecmu.

¹¹ Nuac ségiségi imi qeriginaiguc heyu onac ségiségi imi kuaya qesalecgémac niñac ac imi énézéua. ¹² Nuac héna ac imi yomi mia; Neñ onac goigina héiénécmianzua imuhucyanec ini enjaocnec goigina héiamumu. ¹³ Ic méñnéñ alahéra méra énécmiman zé efima humumac imi iwac goi héihéiua imi eneña yanda. Goi héihéi méñnéñ imi ogimacac séc qahac. ¹⁴ Héna ac énézéua imi tohoma wammuiguc ini nuac alahéna ténggéh wammu. ¹⁵ Welen qegenéh iwac miñjina némac ai meanzac imi ménda zéyu niñanzac imuac niñ ni onac niñac welen qe qe héna ménda zéma imuhuc ménda unurumañ. Ni iwawai Mañgocnawac murunec niñ imi moczoñ énézéua nindacgic imuac niñac onac niñ alahéna zéma unuruzua. ¹⁶ Eneñ ni ménda népésigic, néñ neñ ini énépésiui. Imi mia ini héla hémbénaña heheya haima nuac qaciguc Mañgoc imuac me imuac qesigic énécmiyu késamu niñac kumu énécmiyi. ¹⁷ Héna ac youmi énécmizua; Enjaocnec goigina héiamumu.

Yesu hazéc wammigicac tohotoho ichéra momacnec hazéc waj énécmimu.

¹⁸ Baec icnéñ hazéc waj énécmimuiguc walac ni hazéc waj néngic imi niñtegicmu. ¹⁹ Ini baecac buña wambunec imi baec icnéñ ionac buña wanjgic goigina héi énécmiwunec, wanju ini ionac buña qahac. Wanju ini baecarunec gési énécmiyi imuac niñac baec icnéñ hazéc waj énécmianzu. ²⁰ Ac zézuua yomi nimma nimma kecmu; Welen qe qe ic méñnéñ miñjina ménda ogimac. Ni hazéc waj néngiciguc ini imuhucyanec waj énécmimu. Wanju nuac ackuazéc nimma tohogiciguc onac ackuazéc imuhucyanec nimma tohomu. ²¹ Mérenéh méli néñec imi ménda niñzu imuac niñac ieneñ nuac qacna niñac iwawai imi moczoñ waj énécmimu. ²² Neñ ionaru ménda mama zéauwinec imi ieneñ kápésicgina qahac kecwunec. Wanju deguc kápésicgina niñac acgina zésolanjmuac séc qahac. ²³ Méñnéñ méñ ni hazéc waj nénzac imi Mañgocna momacnec hazéc wammizac wammac. ²⁴ Ni suginaiguc iwawai ic tosananeñ ménda memeyawac séc imi ménda mewinec imi ieneñ kápésicgina qahac kecwunec. Wanju ieneñ Mañgocna zéma ni momacnec niricma hazéc waj nérécmizu. ²⁵ Ieneñ héna qahaciguc ni en hazéc waj nénzua, imuhuc héna aciguc ogic hezac imi héla wammacac niñ imuhuc wanzu.

²⁶ Onac Héipuc ic méñ Mañgoc arunec mélimiwa hamac. Imi mia ac hélawac Uña Anutu arunec mama haanzac imineñ héipucna waj némmac. ²⁷ Ini hénihéna igucnec niguc kecgicac keczu imuac niñ ini acguc nuac héipucna waj némmu.

16

Baec icnéñ hazéc waj énécmimu.

¹ Ini ménda qonzon tonjému niñac imuhuc énézéuiac énézéua. ² Ieneñ Anutuac hénaorin sugina igucnec nesi énécmigic mamu. Nalé méñ hayu imuaru ieneñ ini unuma Anutuac welen qe qe ai meziñ imuhuc zéma nimmu. ³ Ni me Mañgoc ménda niñnércmizu imuac niñac haka silic imuhucya waj énécmimu. ⁴ Naléya hayu, O Miñ Kewunéh youmi nénézéyu niñin zéma niñyacgému niñac ac imi énézéua. Iniguc keru imuac niñac hénihéniaguc ac yomi ménda énézéui. ⁵ Degucmi ni méli néñec iwac muru lilingéma kemmanj zéwa onarunec méñnéñ méñ; Dimucgen kembésemanj, zéma ni ménda qesinéñzu. ⁶ Wanju ac imuhucya imuhucya énézéua qeriginaiguc ewa biricnéñ sécgézac. ⁷ Wanju ac héla zéwa niñgic; Ni ménda kombinec imi onac muru Héipuc ic ménda hawacnec. Wanju ni kemmanjguc nenaoc onac muru i méliwa hamac. Imuac niñac ni wai énécmima kemmanj imi onac hiagina niñac. ⁸ Inéh hamac nalé imuaru kápésic zéma haka solanja zéma gésigési imuac mia baec séc icembac zéqindiñi ac waj énécmimac. ⁹ Kápésicgina niñac zéma ni ménda niñzéhngé nénzua imuac ara zéénécmimac. ¹⁰ Haka dindiña niñac zéma ni Mañgocnawac emba ini muñguc ménda némmu imuac énézémac. ¹¹ Wanju gésigési niñac zéma baec yomuac kuc miñjina saecyaguc zémiyec imuac énézémac.

¹² Ni iwawai sasalawac ara henénzac, wanju deguc énézédacba hia bisiqatéh wammuac séc qahac wammac. ¹³ Ac hélawac Uña téréyanéh hamac nalé imuaru inéh ac hélaiuguc ini héihéré énécmimac. Inéh eneña ewa sinjuc ménda zémac, néñ ac niñanzac imi zéma iwawai andiaiguc hahaya imuacnec sac énézémac. ¹⁴ Inéh ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuac niñ inéh edamuna miñicni némmac. ¹⁵ Iwawai Mañgocaruz hezac imi moczoñ nuac, imuac niñ Uña Téréyanéh ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuhuc zézuua.

¹⁶ Ini nalé hotojadac tacma ni ménda némmu duña nalé herec ménda keñu muñguc ni némmu. ¹⁷ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosara ieneñ enjaocnec qesiamugic; Ni Mañgocnawac kemmanj

imuac ni nalé hotoñadac tacma ménda némmu, néñ duña nalé herec ménda kenju muñguc némmu imuhuc nénézézac ac imuac hénia imi dimuhuc? ¹⁸ Imuac ieneñ zégic; Nalé hotoñadac zézac imuac hénia imi némac? Nini ac zézac imi ménda niñasarizij. ¹⁹ Yesunéh ieneñ qesimiwiñ zé wanju imi nimma énézéyec; Ini nalé hotoñadac ménda némmu, néñ duña nalé herec ménda kenju muñguc némmu zéwa ac imuac mia enjaocnec qesiamuma keczu? ²⁰ Hélañec téñgéh énézéwa niñgic; Ini siacma ewa biric wammu, néñ baec séc ic embac ieneñ ségiségi wammu. Ini ewa biric wammu, néñ ewa biricgina néñ melenju ségiségigina wammac. ²¹ Merac memeyawac naléya ducñiyu embacnéñ qenzej manzej qemac, néñ merac imi hiññiyu merac qelia méñ baeciguc hiññizac imuac ségiségi niñac qenzej manzej imi eluj qemac. ²² Imuhucyanec deguc ewa biric imi onaru hezac, néñ muñguc inicha ewagina ségiségi wanju ségiségi imi méñnéñ méñ onagicmacac séc qahac wammac. ²³ Nalé imuaru ini iwawai méñ niñac ménda qesinémmu. Hélañec téñgéh énézéwa niñgic; Iwawai imuac me imuac nuac qaciguc qesigic Mañgocnéñ énécmimac. ²⁴ Éréma kecma nuac qaciguc iwawai méñ niñac ménda welecanzu. Néñ welecgic énécmiyu onac ségiségi imi sécgemac.

²⁵ Séséc aciguc ac youmi énézézu, néñ nalé méñ hamac imuaru Mañgocac zéman zé séséc ac ménda zéma béñzéhaneñ zéasari énécmimac. ²⁶ Nalé imuaru nuac qaciguc welecmu. Ni onac niñ wamma Mañgocar welecmaj imuhuc ménda énézézu. ²⁷ Imi mia yomuac niñac, ini nuac goina héinémma ni Anutu arunec hayi imi ninzéhégic imuac niñ Mañgoc enjeyac onac goigina héinécmimac. ²⁸ Ni Mañgocarunec mama baec yomuhucgeñ hayiac muñguc baec yomi waima Mañgocar kemmaj. ²⁹ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ zégic; Degucmi séséc ac ménda zéma béñzéhaneñ zéasarizaj. ³⁰ Gi iwawai moczoñ niñasarizanj imuac niñ méñnéñ méñ ménda qesigéhunec ac bakia zéañzaj imi deguc niñtecigima gi Anutu arunec hanec imi ninzéhégic géñzaj. ³¹ Ini degucdacmi ninzéhégic néñzu imuhuc zéma Yesunéh melemma zéyec. ³² Wanju naléya hayi ini wainémma tuima kendacgi ni momacguc kecman. Wanju nalé imi bec hazac. Wanju nenacnec qahac, Mañgocnéñ niñguc kecmac. ³³ Nuac qerinaiguc ini ewa béñzéhingac kecmuac niñ ac imuhucya imuhucya énézézu. Wanju baec yomuac qeriaiguc zérabéra nimmu. Wanju ewa béñzéhic kecmu, ni

baecac kuha imi ogicdaczu.

17

Yesunéh enjeya niñac welerec.

¹ Yesu ac imi zétecgéma kicya kurumeniguc hima yomuhuc welerec; Mañgoc, nalé imi bec hazac. Nanja edamuya mihicñji mina, Nanjanéh gi edamuga mihicñjigémmac. ² Ic embac geñgac minec imi moczoñ yanda kekec hémbénaña énécmimac niñac baec séc ic embac moczoñ galeñgé énécmiawac qac buña imi minec. ³ Anutu héla momacguc gi zéma guac mélimimia Yesu Kristo niñéréc mimia iminéñ kekec hémbénaña wanjac. ⁴ Ni ai memañ zé néñnec imi bec metecgédacma baeciguc gi edamuga mihicñjigénzu. ⁵ Mañgoc, baec kurumenj ménda hiññiyecnec giguc edamuna késa keru imi degucmi kicgaiguc némma edamuna mihicñji némma.

Yesunéh tohotoho ichéra ionac niñ welerec.

⁶ Baecarunec ic embac néñnec ionaru ni qac buñaga zéau énécmizua. Ieneñ imi guac buña, wanju ni néñnec. Wanju ieneñ guac ackua zéccga imi tohoanzu. ⁷ Wanju ieneñ iwawai moczoñ gi ni néñnec imi guac murunec hayec imi deguc niñzu. ⁸ Ackua zéc néñnec imi énécmidacba késadaczu. Imuac ni guarunec hayi imi hélañec niñasarima geñ méli néñnec imi ninzéhégézu. ⁹ Ni ionac niñ weleczua, wanju baec séc ic ionac niñac qahac, néñ ic embac néñnec ionac niñac weleczua. Imi mia yomuac niñ, imi imi guac buña. ¹⁰ Ic embac nuaru hezac imi moczoñ guac. Wanju ic embac guaru hezac imi moczoñ nuac. Wanju ionarunec edamuna hanéñju mezua. ¹¹ Ni baeciguc nalé komodia méñ ménda kecman. Wanju ieneñ imuarunec kecgi ni guaru haman. Mañgoc Téréya, Nekan momacguc keczić ésécnec ieneñ momacguc wammu niñac qacga néñnec iminéñ añgéh tiénécmiwéséman. ¹² Ni iniguc kecma guac qacga néñnec iminéñ añgéh tiénécmiyi. Wanju suggina igucnec méñnéñ méñ kisikiyoñ ménda mihicñjigic, néñ hénac ac héla wammacac niñ méñ kisikiyoñac buña wanec inéñnec sac kisikiyoñ mihicñjyec. ¹³ Wanju degucmi ni guac hazua. Nuac ségiségina iminéñ ionac qerinaiguc sécgémac niñac ac youmi baec yomuhucgeñ gézézu. ¹⁴ Ni guac ackua zéc imi énécmiwa, ni baec séc ic ionaru ménda toroqe énécmima kecanzu ésécnec ieneñ acguc ionaru ménda toroqe énécmima kecgić baec séc ic eneñ hazéc wan énécmizu. ¹⁵ Baec yomuhuc geñnec énépésiwésémanac niñ ménda welecgénzu, néñ biria igucnec

anğérj tiénécmiwésémanj niñac gézézua. ¹⁶ Ni baec yomuac buña qahac éséc nec ienej baec yomuac buña qahac. ¹⁷ Guac ackuazécga iminéj ac héla wanzac. Ac héla iminéj météré énécmiza. ¹⁸ Geñ ni baec ic suginaiguc méli nénnec éséc nec neñ i baec ic suginaiguc méli énécmizua. ¹⁹ Ac hélanéj météré énécmimacac niñ ionac niñ wamma ni nena météré amuzua.

Yesunéj ninzéj ninzéj ic ionac niñac welerec.

²⁰ Ni ionac niñac sac ménda welecza, néj ackuazéc énézégic nimma ninzéggé némmu ionac niñac momac nec welecgénzua. ²¹ Mañgoc gi nuac qerinaiguc kecna ni guac qerigaiguc kecza imuhucyanec ienej momacguc wamma nekanj qeriniraiguc kecgic baec séc ic ienej gi ni méli nénnec imi ninzéggému. ²² Niri momac kecgic imuhucyanec imi momacguc wammu niñac ni édamuna nénnec imi ionac énécmizua. ²³ Ienej momacguc téjgérj wamma kecmu niñac neñ ionac qerigaiguc kecba geñ nuac qerinaiguc kecna. Imuhuc wanzic baec séc ic embac ienej geñ ni méli nénnec hayi imi zéma nuac goina héinéjanzanj éséc nec ionac goigina héi énécmianzanj imi héjtecigimu. ²⁴ Mañgoc, ic embac geñ nénnec ienej ni dimucgeñ kecmaj imuhucgeñ niguc momac nec kecmuac niñ wanzua. Imuhucgeñ baec kurumenj ménda heyunec nuac siñ niñanzanj imuac niñ édamuna mihicij nénnec imi momac nec hémmu. ²⁵ Mañgoc, nuac solanja miñina, baec séc ic embac ienej ménda niñgénzu. Wanju neñ gi niñgémba tohotoho íchéna ienej geñ ni méli nénnec imi niñzu. ²⁶ Neñ guac qac buñağa measari énécmiwa niñgénzu. Ai imi memañac toroqema mewa guac siñga nuac muru hezac iminéj ionac muru hemac. Wanju ni acguc ionac qerigaiguc momac nec kecmaj.

18

Oliwa aiguc Yesu késagic.

¹ Zéweleru tecgéyu tohotoho íchéra iniguc baec imi waima Kidoron doku qericma keñgic. Néwécgeña imuaru oliwa ai heyu Yesunéj tohotoho íchéra iniguc imuac qeriraiguc kereñgic. ² Yesunéj ai imuhucgeñ tohotoho íchéra iniguc tocgéañgic imuac niñ Yuda Isikarioto Yesu andé qemiyec inéj ai imi niñec. ³ Imuac hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienej ai íchéra tosara méli énécmigic Yudanéj ai íchéra imi zéma yaré ic tuñ onagicma ionac héna meénécmiyu ienej kifa zéma lambe zéma yaréac iwawai késama imuaru hacic. ⁴ Yesunéj iwawai hicñimimac imi

bec moczoñ nindacma ionaru kemma qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? ⁵ Ienej melemma zégic; Yesu Nazareteneç iwac. Yesunéj melemma zéyec; Ni imi mia. Wanju andé qeçe ic Yuda Iskarioto i acguc iniguc momac nec nañgic. ⁶ Wanju Yesunéj, Ni imi mia, zéyu ienej andé andé kemma baeciguc mama unuyec. ⁷ Yesunéj muñguc qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? Zéyu zégic; Yesu Nazareteneç iwac. ⁸ Yesunéj melemma énézéyec; Ni imi mia zéma bec énézézua. Imuac ini ni hocnéñzuiguc ic tosara youmi waigic kemmu. ⁹ Imi mia, Gi nénnec imuac nec méj ménda méwétécgéwa sohozac, zéyec ac imi héla wammacac niñac imuhuc zéyec. ¹⁰ Simon Petero souyagucnéj sou imi hérama hofac oo ic eñeñawac ai merac méj qema gezawa héyaiguc heriru mayec. (Ic iwac qara imi Malko.) ¹¹ Yesunéj Petero ézéyec; Souga usuyaiguc tina. Sokoc Mañgocnéj néñec imi ni ménda nemañac zé niñanzj?

Yesu wagicma Anasi iwac keñgic.

¹² Yaré ic tuñ onac taséhécgina zéma ionac galéngina zéma Yuda ic ionac ai ic ienej Yesu késama dérecgéjic. ¹³ Dérecgéma wagicma walac Hanasi iwaru keñgic. Wanju Anasi imi Kayafa yawuñ imuhucgeñ hofac oo ic eñeñagina kerec iwac yéfeya. ¹⁴ Kayafa iminéj mia bec nec yomuhuc zéma Yuda ic zémindinj énécmiyec; Ic momacgucnéj ic embac sasala onac niñ humumac iminéj hia wambac nec.

Peteronéj Yesu qaecgé miyec.

¹⁵ Simon Petero zéma Yesuac tohotoho icya méj Yesu méndaroc. Tohotoho ic méj imi hofac oo ic eñeñanéj nimmiñec imuac niñ kemma moczoñ Yesuguc iwac sombeniguc eñoc. ¹⁶ Wanju Peteronéj demin sénganjen nagu kuayaiguc nañec. Nanju duña ai merac méj hofac oo ic eñeñanéj nimmiyec inéj kemma awiawi embac méj naguiguc nañec imi ézéma Petero wagiru demin qeriaiguc éreyoc. ¹⁷ Awiawi embac naguiguc nañec iminéj Petero qesima zéyec; Gi ic imuac tohotoho icya méj me qahac? Zéyu Peteronéj zéyec; Ni qahac. ¹⁸ Ama sanjen qeyu welen qeçe ic tosara zéma ai ic ienej geric higic zeyu lelecgéma zonemma nañgic Petero i acguc iniguc momac nec geric zonemma nañec.

Hofa oo ic eñeñanéj héna nimmaj zé Yesu qesimiyec.

¹⁹ Hofac oo ic eñeñanéj iwac tohotoho íchéra ionac zéma ac ku énécmiyec imuac Yesu qesiyec. ²⁰ Yesunéj yomuhuc melemma zéyec; Ni baec séc ic onac winiñu énézéañj. Ni nalé séc azoazoro amaiguc me ocmuñ téreyaguc zéwa

Yuda ic acguc moczonj haangic. Ni sasangiaiguc ac méj ménda zéyi. ²¹ Imuac némac niñac qesinéanzañ? Ic embac gezac qema niñangic imi onac muru acna qesiénécmína. Némac ac zéanj imi ienej ninzu. ²² Ac imuhuc zéyu ai ic méj hosuraiguc nañec iminéj méra tawéyanéj otoma zéyec; Héna imuhuc mia hofac oo ic eñeja ara melemma zézanj? ²³ Wanju Yesunéj zéyec; Ac méj késpedesraguc zézuaiguc késpedesra imuac zéauna. Wanju ni ac héla zézuaiguc némac niñac nuzanj? ²⁴ Imuac Hanasinéj Yesu qatéma hésayaguc méliyu hofac oo ic eñeja Kayafa iwac muru kenjic.

Peteronéj munjuc munjuc Yesu qaecgé miyec.

²⁵ Simon Peteronéj gericiguc zonetma nanju tosaraneñ qesima zégic; Gi acguc ic imuac tohotoho ic méj me qahac? Wanju Peteronéj Ni qahac zéma héla qaecgéyec. ²⁶ Wanju hofac oo ic eñejawac ai merac méj, Petero gezawa herirec iwac sac tasia méjnénj Petero yomuhuc zéyec; Gi eri aiguc i guc kerac ni ménda iriczua me? ²⁷ Wanju Petero munjuc, Qahac! zéma héla qaecgéyu nalé sosola ménda wanju kuruc garec.

Yesu Pilato wésiaiguc nañec.

²⁸ Ama gianjanjac Yesu wagicma Kayafawac ama kewuya imuac deminj qeriaiguc kereñgic. Wanju Yuda ic ienej ménda mezapi qeamuma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj nene téréya imi efima newinj zéma baec galeñac ai amaiguc ménda enjic. ²⁹ Imuhuc wangic Pilatonéj yacma sénganjenj ic embac ionac muru hinjgacma qesiénécmiyec; Ic youmi némac hénia niñac késama hazu? ³⁰ Zéyu zégic, I biria ménda wambacnec imi guaru ménda wagicma hawinjec. ³¹ Zégic Pilatonéj énézéyec; Eñaooc wagicma kemma enjan héna aciguc gésimigic. Zéyu Yuda ic ienej zégic; Nini ic méj qehumuwinjac kuc buña ménda kesa kecziñ. ³² Haka imuhucya imi Yesunéj eñejaoc dimuhuc humumac imuac ara zéyec imi héla wammac niñac hicñiyec. ³³ Pilatonéj munjuc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma Yesu qaru enju qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? ³⁴ Wanju Yesunéj duna qesimiyec; Qesiqesi imi géjgacarunec me méjnénj nuac niñac zézézu? ³⁵ Zéyu Pilatonéj melemma zéyec; Ni Yuda ic me? Guagicma nuac muru hazu imi genja hénaorinj hécca zéma hofac oo ic kiwahécca imi enej. Gi némac haka wanjec? ³⁶ Wanju Yesunéj yomuhuc zéyec; Nuac héngaleñ ama areña yandana imi baec yomuacnec qahac. Nuac héngaleñ ama areña yanda imi yomuacnec

wambacnec imi nuac welen qeje hécnanéj angéñ tinémma yaré qegic Yuda ic ienej ménda népésiwunec. Wanju deguc nuac héngaleñ ama areña yanda imi baec yomuacnec qahac. ³⁷ Imuhuc wanju gi ic kewu qahac me? Imuhuc zéma Pilatonéj qesimiyu Yesunéj zéyec; Gi nuac niñac Ic Kewu zézanj imi hélacnec. Ni imuac niñac baec yomuaru hicñiyi. Ac hélawac héipuc wammaj zéma mayi. Imuac ic méj ac hélawac buña keczaciguc imi nuac ewana nimmac. ³⁸ Zéyu Pilatonéj qesiyec; Ac héla imi némac? Imuhuc qesimaguc munjuc sénganjenj Yuda ic ionac muru hinjgacma yomuhuc énézéyec; Iwaru késpedes méj ménda mihicñizua. ³⁹ Naguc sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj séc hésa ic momacguc hulac énécmianj imi onac hakagina. Imuac Yuda ic onac ic kewu imi hulacmiwa hamac niñac wanju me qahac? ⁴⁰ Zéyu munjuc qacma zégic; Qahac! Ic imi qahac! Barabawac wanziñ! Wanju Baraba imi mia kaiziliwenj ic zéma kowu nene.

19

Pilatonéj Yesu iciguc qemuac zéteccéyec.

¹ Wanju Pilatonéj Yesu wagicma hihlocnéj qeyec. ² Wanju yaré ic ienej hésa waiyagucnéj ic kewuac opoc méj mizima orucyaiguc héimima yaréac maleku qouc qoucgia héimigic. ³ Héimigic tecgéyu wésiaiguc hama zégic; Ohec wahec, Yuda ic onac ic kewu. Imuhuc zéma méra tawéginanéj otogic. ⁴ Wanju Pilatonéj méngucnec sénganjenj hinjgacma zéyec; Ninzu, ni késpedes méj ménda mihicñizua imi nimmu niñac ic imi onac muru wagicma mazua. ⁵ Yesu maleku qouc qoucgia zéma opoc waiyaguc mama nanju Pilatonéj énézéyec; Héñic, ic youmi. ⁶ Zéyu hofac oo ic kiwahéccina zéma ai ic ienej i hémma qacma, Ic héngenja wéndaraiguc qena! Ic héngenja wéndaraiguc qena! zégic. Zégic Pilatonéj zéyec; Ni késpedes méj ménda mihicñizua imuac eñaooc wagicma kemma ic héngenja wéndaraiguc qegic. ⁷ Wanju Yuda ic ienej melemma zégic; Nonac muru héna ac he nénécmizac. Inéj, Ni Anutuac Naja zéyec imuac niñ héna acnina tohoma wammimi i humucac buña wanjac.

⁸ Pilatonéj ac imi nimma zénéña munjuc yanda hiriyec. ⁹ Pilatonéj munjuc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma ézéyec; Gi dimuacnec? Zéyu Yesu ac kitiwa méj ménda zéyec. ¹⁰ Wanju Pilatonéj munjuc qesimiyec; Gi nuac ac bakia ménda melembésémanj? Ni hulacgémmaj zé hia hulacgémmaj wanju Ic héngenja wéndaraiguc gumanj zé hia gumanjac séc kuc buñana imi henéñzac imi

gi ménda ninjasarizañ? ¹¹ Zéyu Yesunéh yemelema zéyec; Ounec ménda génuiguc kuc buraganéh ménda nogicmac. Imuac ninj ic méh népésima guac muru haiyec iwac késpedesica imi guac késpedesica ogicma kuney yanda wanžac. ¹² Ac imi zéyu nimma Pilatonéh Yesu dimuhuc hulacmiyu kemmac imuac hénaya horec. Wanju Yuda ic ienej yomuhuc zéma qacmanec nanjic; Gi ic imi waina mama hamaciguc gi Kaisawac alaya qahac. Méhénéj méh enjeya ninjac Ni ic kewu zémac imi Kaisawac hazécyá wammac.

¹³ Pilatonéh ac imi nimma Yesu waguiru sombenj hocnéj haigic hoturuyec imuhucgej hinjacma gésigési taticiguc tarec. Séngagenj sombenj imuac qara imi Hebraio aciguc Gabata. ¹⁴ Orañ imi nagu sacyaguc ogicma keñjic imuac kendonj wammac, deguc imi imuac zéréñqéréñ naléya, wanju kaiwe kiwa bec gumpiti wanju Pilatonéh Yuda ic yomuhuc énézéyec; Héñjic, onac ic kewu. ¹⁵ Zéyu qacgic; Wagicma kenna, wagicma kenna. Ic héñgeña wéndaraiguc qena. Zégic Pilatonéh qesiécmiyec; Ni ic kewugina ic héñgeña wéndaraiguc qeman? Zéyu hofac oo ic kiwahécgina ienej zégic; Ic kewunina imi Kaisa, méh ménda kecžac. ¹⁶ Tetecgiaiguc Pilatonéh ic héñgeña wéndaraiguc qemu ninjac oporec.

Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic.

Oporu yaré ic enej Yesu wagicgic. ¹⁷ Yesunéh enjeyaoc ic héñgeña wéndara huama baec bonj méh qara Orucsic (Hebraio aciguc Golgota.) imuhucgej keñec. ¹⁸ Imuhucgej Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic. Wanju i guc ic éréhéc momacnec uruma néwéc néwéc hai érécmigic nanjic Yesu imi suggiraiguc nanjic. ¹⁹ Pilatonéh kiwi méh oma ic héñgeña wéndara qahaiguc qeyu heyec. Wanju yomuhuc ooyawac heyu oloñjic; Yesu Nazaretene, Yuda ic onac ic kewu. ²⁰ Baec Yesu qegic nanjic imi ama areña yanda hosuraiguc heyec imuac ninj Yuda ic sasalanéh kiwi imi oloñjic. Wanju kiwi imi Hebraio ac zéma Latin ac zéma Girik aciguc ogic heyec. ²¹ Wanju Yuda ic ionac hofac oo ic kiwahécgina ienej hama Pilato qetalimima zégic; Yuda ic ionac ic kewu imuhuc ménda oma, Ic yomi zézacnéj; Ni Yuda ic onac ic kewu, imuhuc owéséna. ²² Zégic Pilatonéh yemelema zéyec; Némac ac ozua imi neñ imuhuc ozua.

²³ Yaré ic enej Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic nanju malekuya mema méndéñjic kembonj qahac wanju sécgina momac momac késagic. Maleku qeria méh heyec imi toroya qahac. Ounec hénima héigic emu hinjacma tecgéyu usuya

momacguc wanjic. ²⁴ Imuac ninj ienej enjaoç yomuhuc eminiñjic; Yomi ménda muzuracgéni taru mérac wammac imi sumbic néma hénni. Haka youmi kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammacac ninj hicñjyec; Ienej malekuna sugginaiguc méndémma késagic. Wanju nuac malekuna késawiñ zéma sumbic négic. Yaré ic ienej wangic imi, imi mia. ²⁵ Wanju Yesuac ic héñgeña wéndara hosuraiguc neñgocya zéma neñgoc komocya zéma Klopawac iniña Maria zéma Makedala Maria enej nanjic. ²⁶ Yesunéh neñgocya zéma tohotoho icya méh siñ nimmiañec imi hosuraiguc nanjic iricma enjeya neñgocya ézéyec; Embac héna guac nanja imi. ²⁷ Wanju iwac tohotoho icya ézéyec; Héna, guac neñgocya imi. (Nalé imuhuc geñec tohotoho icya iminéj Yesuac neñgocya wagicma iwac amaiguc kemma keroc.)

Yesu humuyec.

²⁸ Imuhuc zéma Yesunéh iwawai moczonj sécgédarec imi nimma kiwi téréyaiguc ac hezac imi héla wammac ninjac, Owurunja qañgararaj qezac, zéyec. ²⁹ Wanju imuaru kiruj méh waiñ howuragucnéj kuaya qeyu tarec. Taru ienej konduj kagalic quduñgéma zoroc susuraiguc koroma Yesuac kuayaiguc nanjégic enec. ³⁰ Yesu imi nema yomuhuc zéyec; Tecgézac. Imuhuc zéyuguc orucya sicgéma mayu unjaya waimiyec.

³¹ Ai meme imi Sabata imuac mambéc naléya, wanju orañ imi Sabata kendonj yandayaguc, imuac ninjac qamoc imi ic héñgeña wéndaraiguc imuhuc ménda nammu ninjac Yuda ic ienej Pilato yomuhuc qesimigic; Hénağina sira kuma qamocgina metecgéjic mamu. ³² Wanju yaré ic ienej hama ic éréhéc Yesuguc momacnec urugic nanjoc walac méñac hénaya sira kumaguc andiaiguc méñac imuhucyanec kugic. ³³ Yesuac hama héñjic inéh bec humuyu hénaya sira ménda kugic. ³⁴ Wanju yaré ic méhénéj luacyanéj iwac maréña nézégéyu nalé imuarunec sacya zéma dokuya mayec. ³⁵ Méh kiwanéh imi héñec inéh héipucya wamma zézac. Wanju iwac ac imi hélacnec. Wanju ac héla zézac imi enjeyaoc ninjac. Imi mia ini momacnec ninzégémma ninjac héipucya wanžac. ³⁶ Imi mia kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammac ninjac hicñjyec; Sira méh ménda kugic zéñgémac. ³⁷ Wanju kiwi téréya méh imi yomuhuc ogic hezac; Ienej i nézégégic iwac kicgina hima hémmu.

Yesu téngégic.

³⁸ Yesuac tohotoho ic méh Yosefe Arimataia ama areñ yanda igucnec imi Yuda ic ionac bawa yandiyu sanğima ninzégéyec. Inéh Yesuac qamora memac

ninjac Pilato qesiyu Pilatonénj oaec zémiyu kemma Yesuac qamora mema keñec. ³⁹ Wañu becñec sinjyaiguc Yesuac muru hayec Nikodemo i acguc haléc mér zéma aloe imi 30 kiloac séc mutulanggéma lelecgéma mema hayec. ⁴⁰ Wañu Yesuac qamora mema Yuda ic ienenj qamoc téngéangic imuac haka méndacma haléc hémérñaguc imi héima héima malekunénj osoyoc. ⁴¹ Wañu Yesu qegic imuaru kisi mérñ heyec. Wañu imuac qeriaiguc banec mérñ qelia ésé oraragic heyec. Imuhucgenj qamoc mérñ ménda haigicñec heyec. ⁴² Wañu Yuda ic onac Sabatawac zérérñqérénj naléya imuac ninj banec hosuru heyec imuhucgenj Yesuac qamora haiyoc.

20

Yesu humuc igucñec yarec.

¹ Sonda sinunec ama ewiawac Maria Makdala inénj kic suañ baneciguc kemma héñu hoc yanda imi kuaya igucñec qililingégic angéma nanec. ² Wañu Simon Petero zéma tohotoho icya mérñ Yesunénj sinj nimmiññec iorac muru usuññec hama yomuhuc érézéyec; Minj Kewuac qamocya imi kic suañ igucñec mema keñjic. Wañu dimucgenj haizu imi ménda ninzjin. ³ Zéyu Petero zéma tohotoho ic mérñ ekaocñec yacma kic suañ baneciguc keñoc. ⁴ Wañu ekawu usuññec keñjic tohotoho ic mérñ imi Petero ogicma focdac kemma bec walac eri kicsuanj baneciguc kendarec. ⁵ Kemma siggéma qeria héñu linénj maleku heyu héñec wañu qeriaiguc ménda keréñec. ⁶ Simon Peteronénj méndacma hama banec qeriaiguc kemma héñu malekunec heyec. ⁷ Wañu kereñj orucya osogic imi momacñec kuma lakec haigic maleku qara linénj imiguc ekac ekac heyoc. ⁸ Wañu tohotoho ic mérñ kic suañjic walac hayec iminénj degucguc keremma hémma ara ninzérñgégic. ⁹ (Wañu kiwi téréyaiguc humuc igucñec qelima yacmac imuhuc ogic hezac imi ménda ninjasariyocñec.) ¹⁰ Wañu munjuc lilingéma amagiraiguc keñoc.

Maria Makdala inénj Yesu mihicñiyec.

¹¹ Wañu Maria kic suañ banec kuayaiguc siacmanec nanec. Namma siacma kiwa hiyu ou banec qeriaiguc eñec. ¹² Hima héñu kua meme uña éréhéc malekugira lalac lalacñec qamoc heyec imuaru mérñénj héniaiguc mérñénj orucyaiguc taroc. ¹³ Wañu qesimiyo; Embac némac ninjac siaczanj? Qesiyic zéyec; Ienenj Minj Kewuna mema keñjic. Wañu dimucgenj haizu imi ménda ninzua. ¹⁴ Imuhuc zéma lilingéma héñu Yesu imuhucgenj nanec. Wañu embac inénj i imi Yesu

imi ménda héñtegiñec. ¹⁵ Wañu Yesunénj yomuhuc qesimiyo; Embac némac ninj siaczanj? Gi mérac hoc keczanj? Wañu embac inénj ninj ai minjina ésécñec wañu qesimiyo; Ic kunenj* genj iwac qamora mema kenzanjic i dimucgenj haizanj imi nézéna kemma mewa. ¹⁶ Zéyu Yesunénj zéyec; Maria. Zéyu nimma munjuc lilingéma Hebraio aciguc Raboni! zéyec. (Neñanj aciguc kiwi ic.) ¹⁷ Wañu Yesunénj zéyec; Ménda nosina ni Manjocñawac muru ménda enzuanec. Dac munahéçna ionac muru kemma yomuhuc énézéna; Manjocna, onac Manjocgina momacñec, Anutuna, onac Anutugina momacñec wawaña iwac muru emmanj. ¹⁸ Zéyu Maria Makdala inénj ac suruc imi mema tohotoho ichéra ionac muru keñec. Kemma ni hélacñec Minj Kewu hénzua Minj Kewunénj yomuhuc nézézac zéma ac suruc wañ énéçmiyo.

Yesunénj tohotoho ichéra ionac muru hicñi énéçmiyo.

¹⁹ Sonda maria kaiwe hinjaru tohotoho ichéra Yuda ic ionac ninjac bacgina yandiyu nagu héima tacgic Yesu wininima sugcinaiguc namma zéyec; Luaenénj iniguc heyu. ²⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma maréña imi énézéyu héñjic. Tohotoho ichéra ienenj Minj Kewugina héñtegiçma ségiségi yanda wanjic. ²¹ Wañu Yesu munjuc énézéma zéyec; Luaenénj iniguc heyu. Manjocñénj ni méli nénzac ésécñec neñ ini méli énéçmizua. ²² Ac imuhuc zémaguc kua wéséséya ionaru hihima énézéyec; Uña Téréya megic. ²³ Ini mérñac mérñ képésicgina wai énéçmizuiyuc képésicgina imi qahac wanjac. Ini képésicgina ménda wai énéçmizuiyuc képésicgina imi hezac.

Yesunénj Tomawac muru hicñimiyec.

²⁴ Yesuac tohotoho ichéra 12 sugcina igucñec mérñ qara Toma (Didimo† zémianjic) iminénj Yesu hayec nalé imuaru iniguc ménda tarec. ²⁵ Tohotoho ichéra tosanénj, Nini Minj Kewu hénzjin, zéma ézégic Tomanénj yomuhuc zéyec; Mériaiguc birinj lépéçya imi ménda hémma mérana merawanénj birinj hinjarec imi ménda osima mérananénj iwac maréñaiguc ménda osinimmanjic imi ni ménda ninzérñgémañ. ²⁶ Ai meme 8 tecgéyu Yesuac tohotoho ichéra munjuc ama imuac qeriaiguc tacgic nalé imuhucgenj Tomanénj i iniguc momacñec tacgic. Nagu imi héima wété sulugic heyec, wañu Yesunénj haréma sugcinaiguc namma zéyec; Luaenénj iniguc heyu. ²⁷ Imuhuc zéma Tomawac ninj zéyec;

* 20:15: Girik aciguc; Minj kewu. † 20:24: Didimo imi; Neñanj aciguc Héi séwi séwi.

Mérágawac merawanerj yomuhucgerj suluma mérana osima hémma marérnaiguc méraga haina hingaru osima niŋna. Waŋu ewa éréhéc ménda wamma ninzéngeŋa. ²⁸ Tomanérj melemma zéyec; Nuac Miŋ Kewuna zéma nuac Anutuna! ²⁹ Zéyu Yesunerj ézéyec; Gi kicganérj némmaguc ninzénge nézŋa? Waŋu mérjnéj mérj ménda némmanc ninzénge némmu imi enej ségiségi ginaguc wammac.

³⁰ Yesunerj tohotoho ichéra ionac kicg-naiguc asé kiwi icnéj ménda memeya sasala mérj acguc meyec, néj imi moczŋj kiwi yomuac qeriaiguc ménda odacba hezac. ³¹ Ini Yesu imi Kristo Anutuac Naŋa keczac imi ninzéngeŋa iwac qaraiguc kekec késa kecnuac niŋ kiwi youmi ozua.

21

Tohotoho ichéra ienej Yesuac ara tohoma konduj lambéc sasala hérégic.

¹ Imuac andiaiguc Yesunerj muŋguc Tiberia kondujiguc tohotoho ichéra ionac muru wininiyec. Haka imi yomuhuc hicŋiyec; ² Simon Petero zéma Toma (Didimo* zémiaŋgic) zéma Natanael Galilaia baec Kana imuacnec zéma Zebedαιο nanhéréra zéma Yesuac tohotoho ic éréhéc mérj ienej momacnec kecgic. ³ Waŋu Simon Peteronerj énézéyec; Ni konduj lambéc késamaŋ zé kondujiguc kemmanj. Zéyu ienej Niŋi imuhucyanec giguc kembij zégic. Waŋu hingacma kemma zéiciguc emma keŋgic. Waŋu siŋi imuaru iwawai mérj ménda késagic. ⁴ Kaiwe kiwa denij denij éréyu Yesu doku giŋgiŋa sakasaciguc naŋec. Waŋu tohotoho ichéra ienej Yesu naŋec imi ménda héntegicgic. ⁵ Waŋu Yesunerj énézéyec; Merachéna, konduj lambéc mérj késazu me qahac? Zéyu, Qahac, zégic. ⁶ Waŋu énézéma zéyec; Uficgina héiginaigucgerj gilima tosara késamu. Zéyu imuac séc waŋgic konduj lambéc sasala kuaya qeyec. Imuac niŋac hérémuac séc qahac waŋec. ⁷ Waŋu tohotoho ic mérj Yesunerj siŋ nimmiaŋec iminérj Petero ézéyec; Imi Miŋ Kewu! Waŋu Simon Peteronerj, Imi Miŋ Kewu zéyec imi nimma malekuya ménda héima kerec imuac niŋac malekuya focdac kembraŋguc zikima kondujiguc luma hingarec. ⁸ Konduj giŋgiŋa igucnec kemma nanjic baec igucnec 100 mita imuac séha ménda waŋec. Imuac niŋac tohotoho ichéra tosara ienej zéiciguc ufc konduj lambéc kuaya qeŋeyaguc imi héréma hagic. ⁹ Baeciguc éréma hénggic geric zema naŋu imuac qahaiguc konduj lambéc tosara zéma samérj tosara tarec. ¹⁰ Waŋu Yesunerj énézéyec; Konduj lambéc

degucmi késazu imi tosara mema hagic. ¹¹ Imuhuc zéyu Simon Peteronerj zéic qahaiguc emma ufc héréma sénganŋeniguc haiyec. Waŋu konduj waŋ kunerj kunerj kuaya qegic qétéya 153 imuac séc waŋec. Konduj waŋ sasala imuhucyanec, néj ufc imi ménda tegirec. ¹² Waŋu Yesu unuruma zéyec; Hama nene negic. Waŋu ienej ic imi Miŋ Kewugina imi nindacgic imuac niŋ mérjnéj mérj, Gi méré? zéma ménda qesimiyec. ¹³ Waŋu Yesu hama samérj mema énécmima lambéc imuhucnec énécmiyec. ¹⁴ Yesunerj humuc igucnec yacma tohotoho ichéra winini énécmiyu yomi bec hatac haréwéc waŋec.

Yesunerj Petero ai buŋa qemiyec.

¹⁵ Nene nedacgic Yesunerj Simon Petero qesimiyec; Simon Petero, Yohaneac naŋa, gi iwawai youmi onogicma nuac siŋna niŋanŋaŋ? Zéyu Simon Peteronerj melemma zéyec; O, Miŋ Kewu, neŋ guac siŋga niŋanŋzua imi gi niŋanŋ. Zéyu Yesunerj zéyec; Nuac rama komoc komoc hécna imi gumu énécmiwésémaŋ. ¹⁶ Waŋu Yesunerj muŋguc ézéyec; Simon Yohaneac naŋa, gi nuac siŋna niŋanŋaŋ? Zéyu inérj melemma zéyec; O, Miŋ Kewu ni guac siŋga niŋanŋzua imi gi niŋanŋ. Zéyu Yesunerj ézéyec; Nuac rama imi galenŋgé énécmiwésémaŋ. ¹⁷ Waŋu hatac haréwéc muŋguc qesimiyec; Simon, Yohaneac naŋa, gi nuac siŋna niŋanŋaŋ? Waŋu, Gi nuac siŋna niŋanŋaŋ, zéma hatac haréwéc qesimiyu Peteronerj niŋ yéwérima zéyec; Miŋ Kewu gi iwawai moczŋj nindacŋaŋ ni guac siŋga niŋanŋzua imi gi niŋanŋ. Zéyu Yesunerj zéyec; Nuac rama imi gumu énécmiwésémaŋ. ¹⁸ Ni hélacnec ténggérj gézéwa, gi sac qeli kecneiguc geŋgacnec rikunŋa zikima siŋga tohoma keŋha waŋaŋnec. Waŋu ic yanda wambésémaŋ imuaru imi gi méraga suluna ic mérjnéj rikunŋanerj kembraŋgaguc zikima baec mérjác ménda kemmanj zé niŋanŋ imuaru guagicma kemmac. ¹⁹ Ac imi zéyec imi Peteronerj dimuhuc humuma Anutu mepésimimac imuac séciguc héima zéyec. Imuhuc zémaguc, Ni méndacnéna zéyec. ²⁰ Waŋu Peteronerj liliŋgéma andiaiguc héju merac mérj Yesunerj siŋ nimmiaŋec iminérj méndac énécmima hayec. Inérj siŋiya mérjiguc nene nema tacgic imuaru Yesuac tétécyaguc lapiŋgéma héima tacma, Miŋ Kewu mérénérj andé gumac? zéyec imi mia. ²¹ Peteronerj ic imi hémma Yesu qesiyec; Miŋ Kewu, ic yominérj dimuhuc wammac? ²² Yesunerj ézéyec; Liliŋgéma hamaŋ nalé sura imuac séc kec-mac niŋ wambinec imi guac ai wammac me? Geŋ imi, méndac néna! ²³ Waŋu

* 21:2: Didimo imi; Neŋaŋ aciguc Héi séwi séwi.

suruc iminéj dac muna hécnina ionac geza-
cginaiguc hīngacdaru yomuhuc zésaigic;
Merac youmi ménda humumac. Waŋu
Yesunéj Inéj ménda humumac imuhuc
ménda zéyec, néj liliŋgéma hamaŋ nalé
sura imuac séc kecmac niŋ wambinec imi
guac ai wammac me? imuhuc zéyec.

²⁴ Yesuac tohotoho icya iminéj mia
iwawai yomuac héipuya wamma kiwi yomi
oyec. Waŋu héipucya wamma zéyec imi
hélacnec wanžac imi nini ninziŋ.

²⁵ Waŋu Yesu haka tosara méj sasala
yanda waŋec. Imi moczoŋ owacnec baec
kurumeniguc kiwi imi moczoŋ hia ménda
haihaiyawac séc wambacnec.

Mélíméli icac ai

Anutunéh Yesu wagicma ejec.

¹ Tiofilus, nuac kiwina walac ogéñj imuaru, Yesunéh aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima kenjekma naléya hayu ² Mélíméli ic énépésiyeac ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéh i wagicma ejec, imuac suraiguc haka hicrijyec imuac suruc imi moczoñ odari. ³ Qenzej manzej qema humuyec imuac andiaiguc inéh ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzéh ninzéh mihicñj énécmimacac séc sasala hicñj énécmima Anutuac héngaleñ ama areña yandawac énézéyec. ⁴ Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa ninjic imuac héla ninjac mambéc kecmu. ⁵ Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néñ ini imi ai meme sasala ménda kenjunc Anutuac Uña Téréyanéh ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ieneñ tocgéma Yesu qes-imigic; Miñ Kewu, gi némac naléiguc héngaleñ ama areña yanda imi Israel ic embac neñaj muru meqeli nénécmiwésémañ? ⁷ Zégic inéh melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, enej nimmuac séc qahac. Nalé imi Manjoc eñeya kucyaiguc meyu hezac. ⁸ Wañu Uña Téréya onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec teteçgia séçiguc kemmu nuac héipuc ic héçna wammu. ⁹ Ac imi zéyu tegçéyu hémmanc najjic Anutunéh wagiru ou ejec. Eñu hosusunéh i osoma musañgéyu kicginanéh hémmuac séc qahac wañec. ¹⁰ Imuhuc enu ieneñ kurumenjiguc kicgina hima héñ sosolimanec nanjic ic éréhéc malekugira lalacnec ieneñ hosuçginu wininima nañoc. ¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niñ kurumenjiguc kicgina himanec nanzu? Yesu onac murunc wagiru kurumenjiguc enzac. I kurumenjiguc enu hénzu imuhucyanec lilingéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatac késayec.

¹² Imuhuc zéyu ieneñ baec boña ménj Oliwa zéangic imuarunec lilingéma Yerusalem hagic. Baec boña imi mia Sabata naléiguc kenkenawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.* ¹³ Taru hama ama qeria ménj qacyaiguc heyu tacyac wañanjic

imuhucgeñ ejec. Wañu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipino zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac nanja Yakobo zéma Simon Zelote,[†] wañu Yakoboac nanja Yuda, imuhuc. ¹⁴ Ic imi enej ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanec keçgic. Wañu embac tosara zéma Yesuac nenjocya Maria zéma Yesuac munahéra ieneñ aguc momacnec toroqema keçgic.

¹⁵ (Ic embac tocgégic ionac zañjégina imi 120 imuac séc wañec.) Nalé imuhucgeñ Peteronéh suçginaiguc yacma yomuhuc zéyec; ¹⁶ Dac munahéçna, becnc Uña Téréyanéh Dawidiac kuaya mema Yudawac niñ zéyec ac iminéh héla wammacac niñ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héna meyc ic imi mia. ¹⁷ Wañu ic imi 12 suçninaiguc kecma Miñ Kewuac ai yomuac bakia meañec. ¹⁸ (Wañu ic iminéh hakaya biriawac boñanéh baec ménj boñ meyc, imuac andiaiguc orucyanéh melemma hinjagcma qeyu tomeña qéséñu kera tomeña madaru humuyec. ¹⁹ Wañu haka imi zésaigic kenju ic embac Yerusalem keçgic ieneñ moczoñ nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Wañu ac imuac héña imi Sac baera.) ²⁰ Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi wañu méñnéñ ménj imuhucgeñ ménda kecmac. Wañu ic méñnéñ iwac ai buña imi késamac. ²¹ Imuac niñ Yohanenéh Yesu doku naecmiyec imuhuc geñec érékeçma Anutunéh Yesu suçninaiguc wagicma ejec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunéh suçninaiguc tacyac wañanjec imuac séc ²² niniguc keçgic ionarunec ménj kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambij. ²³ Imuhuc zéyu ic éréhéc mihicñj érécmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Wañu Yosefe iwac Basaba me Yusito zémianjic. ²⁴ (24a) Wañu ieneñ yomuhuc zéma zéwelecçgic; Miñ Kewunina, gi ic embac neñaj qeri héhéñnina keczañ. ²⁵ (25a) Yudanéh ai buñaya imi waima eñeya hénayaiguc kenec. (24b) Imuac ic éréhéc youmi iorac muru mérac késana (25b) tatacyac mema weleñ qeçe ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna héñni. ²⁶ Imuhuc zéma sumbic néma héngic Matia iwac muru héiyu inéh Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

2

Ai meme 50 imuac kendonajic Uña Téréya mayec.

* **1:12:** Yuda ic ieneñ Sabataiguc héna horua ninjic ai tanec wawaña imuhucya ménda kenja wañanjic. † **1:13:** Giriç ac yomuac héña imi seliseli wawaña, imi mia Yuda ic ionac tunj méñac qara, ieneñ Roma gawamañ imuac mégéçiti wamma seliseli wamma euqac wañanjic.

1 Ai meme 50 imuac kendonja* ducnyju ienej moczoj ama méru momacnec tocgégic. 2 Wanju kurumenj igucnec héténj yanda méj élanzajnac luhuc selia qeanzac ésécnec mama ama tagcic imuac qeria séc sécgédarec. 3 Wanju iwawai méj tanera geric bélanja ésécnec imuhucyanéj tuima ic embac tagcic orucgina séc mama héiyec. 4 Wanju ic embac ienej moczoj Uña Téréyanéj qeriginaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

5 Nalé imuaru kurumenj bawaiguc baera baera heyec imuhucgej Yuda ic Anutu méndacma kecañgic ienej Yerusalem hama tacyac wangic. 6 Héténj imi hicnyju tuj yanda imuaru tocgéma ninjic acgina séc zégic imuac ninjac nininjina sicsaoc wanju témpinj wangic. 7 Wanju ienej kilenj yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu yomi Galilaia baec minjina zéma ninzjin. 8 Wanju dimuhuciguc ienej zégic neñaj acninaiguc séc ninzjin? 9 Neñaj youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia minjina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic,† 10 Firigia ic, Pamfilia ic, Izijpte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuacnec, ic kian tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzénj ninzénj ginaiguc torogegic imi mia.) 11 Krete ic zéma Arabia ic, neñaj imuhucyanéj kiwi hénia hénia Anutunéj meyec imi zéaugic acninaiguc séc ninzjin. 12 Ienej moczoj welicégic ewagina sicsaoc wanjec. Wanju eñacnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc? 13 Wanju ic tosara enej zézerec waj énécmima zégic; Ic youmi doku seli sinjaguc imuac kuhanéj qerigina sécgézac.

Peteronéj kiwi baec icnéj ménda memeya imuac hénia énézéyec.

14 Imuhuc zégic Peteronéj Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahéna zéma ic embac Yerusalem kecanzu ini moczoj, neñ hénia zéasari énécmima ac zémañ imuac gezacgina haima ninjic. 15 Ini ninzu ésécnec qahac. Ic youmi doku selinéj ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi sinjunc 9 kilok sac wanzac. 16 Qahac, iwawai imi Anutuac tilij tilij ic Yoelnéj zéyec ésécnec hicnjizac. 17 Minj Kewunéj yomuhuc zézac; Kecma nalé tetcgiaiguc ni Uñana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac hécgina ienej iwawai kecma hicnjimac imuac ara zéaumu. Wanju sac qeli enej

Anutuac tilij tilijiguc éséc hicnj énécmiyu hémmu. Wanju ic embac yanda ienej gau hémmu. 18 Wanju nalé imuaru ni Uñana imi welenj qeque ic me embachéna pocgé énécmiwa ienej iwawai kecma andiaiguc hicnjimac imuac ara zému. 19 Wanju énézéwa ou kurumenjiguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac haka héniya héniya hémmu. Imi mia sac zéma geric bélanj zéma hofac konduj wéséséya. 20 Kaiwe kiwanéj melemma sinj wanju maso kiwa imi sac sac wanjuguc Minj Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac. 21 Wanju méñnéj méñ Minj Kewuac qara qacanziguc képésic igucnec anjgégina tiénécmimanj.

22 Israel ic embac, ac youmi ninjic; Ini ninzu ésécnec, Anutunéj sugcinaiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka héniya héniya imi Yesuac muru mema Yesu Nazaretenec i héipucya wammiyec. 23 Ic imi mia, Anutunéj haka imi ménda hicnjyecnec nimma ewaya dérécgéyu heyec séc onac muru oporu enej ic Moseac hénia ac ménda ninjic ionac méraginaiguc haigic birinjnéj qegic humuyec. 24 Wanju humucnéj i késamacac séc qahac wanju Anutunéj humucac zéra igucnec hulacmima meqeli miyec. 25 Dawidinéj iwac ninjac yomuhuc zéyec; Ni hémba Minj Kewunéj nalé séc wésénaiguc kecañzac. Wanju inéj nuac héinaiguc nanju ni qeka meka ménda wammañ. 26 Imuac ninj ewana ségiségi wanju ecelanjanéj mepési miyu séwina imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmac. 27 Hénia imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumunajiguc ménda waina hemañ. Wanju guac Icga Téréya ménda waimina houmac. 28 Geñ nézéna, kekecac hénaya héñi. Geñ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

29 Dac munahéna ni ac yomi efima hia énézémanjac séc; Yandanina Dawidinéj humuyu téngégic iwac kic suaña imi sucninaiguc heyecac érékecmac deguc hezacnec. 30 Wanju i imi Anutuac tilij tilij ic kerec imuac ninj Anutunéj iwac qelihéra sucnina igucnec méñ kumuyu iwac ic kewu tataciguc tacmac ninjac ac selianec zikima ézéyu ninjec. 31 Iwawai hicnjimac imi héñtegicma Kristoac yacyacwac ninjac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumunajiguc ménda waimiyu heyec. Iwac séwianéj ménda houyec. 32 Anutunéj Yesu imi meqeliyu yarec. Wanju neñaj moczoj haka imuac héipuc ichéra wamma kecziñ. 33 Anutunéj meyacmiyu inéj iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc

* 2:1: Pentikost imi Yuda ic ionac kendonj méj; Nagu sacyaguc ogicma kekenja imuac kendonja tégéyuguc éréma ai meme 50 wanju Yuda ic ienej kendonj tacangic, wanju nalé imuaru mia Uña téréya mayec. † 2:9: Asia komora zéanzjin imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

Manḡocac murunec Uḡa Téréya mema pocḡé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninzu. ³⁴ Dawidi inéḡ kurumenḡiguc ménda eḡec. Waḡu inéḡ yomuhuc zéyec; Miḡ Kewunanéḡ[†] nuac Miḡ Kewuna[§] yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna. ³⁵ Tacnanec neḡ guac hazéchécḡa onopocha guac hénaḡawac héna titiga wammu. ³⁶ Imuac niḡ Israel ama séc ic embac moczoḡ yomuhuc niḡ yacḡému; Ini Yesu ic héḡḡeḡa wéndaraiguc ḡeḡic Anutunéḡ i Miḡ Kewu zéma Kristo kumuyec.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac ieneḡ ac imi niḡḡic ḡerigina néyu Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zéḡic; Dac munahécniḡa, nini dimuhuc wambinḡ? ³⁸ Imuhuc zéḡic Peteronéḡ melemma zéyec; Ini moczoḡ yanda, ewa ḡerigina melenḡic képésicḡa wai énécmimac niḡ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmiḡi ewa hiawac Uḡa Téréya énécmiyu memu. ³⁹ Sésépac ac imi, ini zéma ḡelihécḡina zéma ic embac lakec keczuḡa séc Miḡ Kewu Anutuninanéḡ héihéré énécmimac ionac buḡa wammac. ⁴⁰ Imuhuc zéma inéḡ ac sasala méḡ toroḡema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Eneḡ hiḡḡisai biria yomi onarunec anḡéḡḡina tiénécmiyu érému! ⁴¹ Imuhuc zéyu ic embac tosara iwac ara kéḡagic séc doku naec énécmiḡic nalé imuhucḡeḡ zañḡéḡina 3,000 imuhuc ésécnec tuḡḡinaiguc toroḡe énécmiḡic. ⁴² Waḡu Yesuac Mélíméli ic ieneḡ ku énécmiḡic imuac séciguc selianec namman ala waḡamuma saméḡ kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecḡic.

⁴³ Waḡu ic embac moczoḡ zénéḡḡina hiriyeḡ. Waḡu Yesuac Mélíméli ic ieneḡ kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka méréra sasala meḡic hiḡḡiyec. ⁴⁴ Waḡu ninzéḡ ninzéḡ ic ieneḡ momacnec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru ḡahac guaru ḡahac momacnec mema kecaḡḡic. ⁴⁵ Kecma méḡnéḡ méḡ iwawai méḡ niḡac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécḡina énécmiaḡḡic. ⁴⁶ Waḡu nalé séc ewa momacḡuc wamma ocmuḡa téréyaiguc tocgéaḡḡic. Waḡu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma saméḡ kuma amunec ḡamunec wamma neaḡḡic. ⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ieneḡ eegina héiéncmiḡic kecaḡḡic anḡéḡ tiénécmimac ionac zañḡéḡina imi Miḡ Kewunéḡ toroḡe énécmiyu eḡec.

3

Peteronéḡ ic puriḡ méḡ mehiaruyc.

¹ Zéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kiloc imuhucḡeḡ Petero zéma Yohane iereḡ ocmuḡa téréyaiguc eḡoc. ² Waḡu ic méḡ neḡḡocyawac ḡeria igucnec puriḡ hiḡḡima kekera imi ic tosananéḡ duḡaḡuc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuḡa téréyaiguc eḡeḡ mama waḡḡic iwawai méḡ niḡac ḡesiénécmimac niḡ kaiweya kaiweya nagu méḡ Naguc soroc zéaḡḡic imuaru haigic tacaneḡ. ³ Ic iminéḡ Petero zéma Yohane iereḡ ocmuḡa téréyaiguc embiḡ zé waḡḡic iricma iwawai niḡac welec érécmiyeḡ. ⁴ Weleru Peteronéḡ Yohaneguc héḡsosomalima yomuhuc ézéyec; Niri niriḡna. ⁵ Zéyu inéḡ iorarunec iwawai méḡ memaḡ zé mambécma iricosoliyeḡ. ⁶ Iriḡu Peteronéḡ yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa keczuḡa, waḡu iwawai késaḡeczuḡa imi gémmaḡ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna. ⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc ḡeḡḡec héna tawéya zéma hénaḡawac ḡiniḡa imi kuhaguc waḡec. ⁸ Imuhuc wamma seligiyu técḡéma yacma héniḡa kemma iriguc ocmuḡa téréyaiguc emma tima kemma técḡéma kemma Anutu mepésiyeḡ. ⁹ Waḡu inéḡ tima kemma Anutu mepésiyeḡ ic embac moczoḡ yanda ieneḡ i héḡḡic. ¹⁰ Hémma ic iminéḡ Nagu sorociguc tacma iwawai niḡac welec énécmiaḡec ic imi mia zéma héḡḡeḡicma haka hiḡḡimiyeḡ imuac muḡḡuc yanda welicḡéma aurigic.

Peteronéḡ welicḡéma tocgéḡic imi onac ac énézéyec.

¹¹ Ic iminéḡ Petero zéma Yohane érépésima keḡu ic embac ieneḡ aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuḡḡec hama ionac muru tocgéḡic. ¹² Waḡu Peteronéḡ inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niḡac haka imuac aurizu? Ini niḡḡic nereḡ norac kucnira zéma hakanira hia bianéḡ ic yomi mehiaruḡic esécnec waḡu niriḡ sololima nanzu? ¹³ Imi nereḡ ḡahac, néḡ Yesu eneḡ Pilatoac mériaiguc opocḡic Pilatonéḡ hulacmimaḡ zéma ewaya zikiyeḡ. Waḡu ini iwac kic séḡériaiguc Yesu ḡaecḡémiḡic. Waḡu yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunéḡ eḡeya welen ḡeḡe ic Yesuac ḡac buḡa meyaḡec; ¹⁴ Eneḡ ic solanḡa zéma téréya ménda nimmima sac naec ic méḡ hulacmimac niḡac zéwelec miḡic. ¹⁵ Eneḡ kekeḡ miḡina ḡehumugic. Waḡu Anutunéḡ ic humumia sugcina igucnec i meḡeli miyeḡ. Waḡu neḡaḡa imuac héipuc ic waḡziḡ. ¹⁶ Ic youmi hémma nimmizu, iminéḡ Yesuac ḡara ninzéḡḡéyu ninzéḡ ninzéḡa iminéḡ séwiya meselimizac. Yesuac ḡara zéma ninzéḡ

[†] 2:34: Hebraio aciguc; Yawe. [§] 2:34: Hebraio aciguc; Adonai.

ninzéhé iwac murunec hicnjimzac iminéh ic youmi ini moczoj yanda kicginaiguc séwíya solañja mihicnǝ mizac. ¹⁷ Wañu deguc ni yomuhuc ninzua; Ini ménda niñasarima imuhuc wañgic. Wañu galeñhécgína ieneñ imuhucyanec. ¹⁸ Wañu Anutunéh eñeya kua meme ic ionac kuagina mema eñeya Kristonéh qenzen manzerj nimmac imi ménda hicñiyunec zédarec ac imi imuhuc meselijec. ¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac kápésicgína zuac énécmiyu. ²⁰ Imuhuc wañgic Mij Kewuac murunec tac hiahíaruac naléya hamac. Hayu inéh Yesu Kristo becnecc kumuyec i acguc onac méli énécmimac. ²¹ Anutunéh baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc eñeya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyec séc kurumeñnéñ Yesu tétécgéma heyunec iwawai moczoj meqelimac. ²² Mosenéh yomuhuc zéyec; Mij Kewu Anutuginanéh onac niñac dac munahécgína ionac sugína igucnec kua meme ic méñ ni ésécnec kumuyu nammac. Wañu inéh ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoj niñtohodacmu. ²³ Méñnéñ méñ Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niñtohomac imi ic embac sugína igucnec elicgéyu qahac wandacmac. ²⁴ Anutuac tilij tilij ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac areñjiguc namma zégic imi eneñ moczoj nalé sura yomuac niñac walacnec zégic. ²⁵ Eneñ imi Anutuac tilij tilij ic ionac qelihécgína zéma Anutunéh yanda hécginaguc ac zikiyec zikizki ac imuac qelihéra. Anutunéh Abraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuña tuña moczoj guac qeliga iwac murunec mérianj memu. ²⁶ Eñac eñac kápésicgína igucnec melen énécmima mérianj qéénécmiman zéma Anutu eñeya welen qeje icya kumuma walac onac muru mélijec.

4

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

¹ Petero zéma Yohane ierenj ic embac ac énézéma nanjic hofac oo ic zéma ocmuñ téréyawac demij galeñ kunenjinga zéma Sadukaio ic ieneñ iorac muru hagic. ² Ierenj ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec. ³ Biriyu érepésigic ama bec sinjyec imuac niñ hésa amaiguc oropocgic heyicnec ama gianjyec. ⁴ Wañu acgira niñgic ionac sugína igucnec sasalanéh ninzéhégic ic embac zañgégina 5,000 éséc wañec.

⁵ Ai meme imuhucgenj séwíac galeñ zéma qeriac galeñ zéma héna acac kiwi ic tosara

Yerusalem amaiguc tocgégic. ⁶ Héfac oo ic kunenjinga Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunenjinga iwac sac kitichéra ieneñ momacnec kecgcic. ⁷ Ieneñ Petero zéma Yohane sugginaiguc oropocgic nanyic yomuhuc qesierécmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc? ⁸ Qesigic Petero imi Uña Téréyanéh qeriaiguc kuaya qeyu yomuhuc énézéyec; Hénaorinj neñañ séwíac galeñ zéma Israel neñañ qeriac galeñ hécnina, ⁹ Ic purinja imi haka hiabia wammiiyic imuac némaciguc mehiaruycoc zéma niri deguc aciguc gési nércmizuiguc, ¹⁰ Ini zéma Israel ic embac moczoj yomuhuc niñasarimu; Ini Yesu Kristo Nazaretenecc i ic héñgenja wéndaraiguc qehumugic Anutunéh humuc igucnec meqelimiyc. Wañu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanzac. ¹¹ Yesu imi merige ic eñacoc hoc méñ héñara mema gillic keñkeña iminéh mia ama wañgoñjaiguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹² Kápésic igucnec añgéh titi imi méñaru méñ ménda hezac. Kurumeñ bawaguc ic neñañ muru añgéh tinénécmimacac qac méñ ménda nénécmiyu hezac. ¹³ Petero zéma Yohane ierenj imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda eñoc imuhuc zéma niñgic. Wañu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Wañu becnecc Yesuguc keroc imi irictegicgic. ¹⁴ Wañu ic hiaruyec iminéh iriguc momacnec nanj hémma zéqetali wañ érécmiwinj zéma osigic. ¹⁵ Wañu érezégic gésigési ic ionac murunec waima hiñgaric eñacnec yomuhuc éminimma zégic; ¹⁶ Neñañ ic érehéc imi dimuhuc wañ érécmiwinj? Kiwi héhéra eñeya wanjic ic embac Yerusalem keczu ieneñ moczoj buña imi nindacgic. Wañu neñañ imuac qaecgéwíac séc qahac wanzac. ¹⁷ Ic embac ionac sugínaiguc iwawai imi ménda saima kemmac niñac Yesuac qaraiguc ic méñac méñ, ac méñ muñguc ménda zémaoc niñac zétericgé érécmima zéseli érécmiwinj. ¹⁸ Imuhuc zémaguc muñguc héihéré érécmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc niñac zéseli érécmigic. ¹⁹ Zégic Petero zéma Yohane ierenj yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminéh hia me qahac imi eñacoc niñgésigic. ²⁰ Niri imi iwawai hémma niñic imi ménda zéauwicac séc qahac. ²¹⁻²² Mehihiaruac asé kiwiya hicñimiyec ic iwac yawuñja imi 40 ogirecc imuac niñac ic embac moczoj haka hicñiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri érécmiwinj zé osima muñguc zétericgé érécmima wai érécmigic keñoc.

Ninzéhé ninzéhé ic ieneñ zéwelec wañgic.

²³ Kemma Petero zéma Yohane ieren ekan ic embac ionac muru lilingéma kemma hofac oo ic kiwa zéma qeriwac galej ienen ac érézégic imi moczon énézédaroc. ²⁴ Zéyic ienen nimma momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welec mima zégic; Mij Kewu yanda, Anutu! Gej baec kurumenj zéma kondurj zéma iwawai moczon yanda imuac qeriaiguc hezac imi zéna hicnyiec. ²⁵ Gej Ujaga Téréya mélimima welenj qeqega Dawidi, nenaj yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zéne; Némac nijac baera hazéc wammizu? Wanju imuac ic embac ienenj aigina héla qahac imuhucya mewinj zé sasangaiguc ac zézu? ²⁶ Anutu zéma iwac halécnéj méteré mimia iorac hazéc waj érécmiwij zéma baecac ic kewuhéra ienenj yacma nanzu, waju séwac galej enej momacnec tocgézu. ²⁷ Héla nec, imuac séciguc ama areja yanda yomuhucgej Herode zéma Pilato ierenj baec méhunc méhunc ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac welenj qeqe icga téréya Yesu halécnéj méteréminec i hazéc wammima tocgégic. ²⁸ Imi enej gejgaoc iwawai méj hicnjimacac zéma guac ewa sijga zéma méraga kuhanéj becne nijarengénec imuac mia wambij zéma tocgégic. ²⁹ Mij Kewu deguc zéteric tericgina imi hémma guac welenj qeqehécga nanjé nénécmina zénéngina ménda hiriyu ackuazénga imi zéauwijn. ³⁰ Wanju méraga suluma hafi mehiaruma waina kiwi méréra zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac welenj qeqe icga téréya Yesuac qaraiguc hicnjimac. ³¹ Imuhuc zéma welecjitec tegéyu ama tocgéma tacgic iminénj hiriyu ienenj moczon Uja Téréyanéj qerigina kuaya qeyu zénéngina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc zéaugic.

Ninzéj ninzénj ic ienenj ewa momac wamma kecgc.

³² Ic tunj ninzénngéic ienenj ewa qeri momacguc wamma méhénéj méj iwawaigina méj nijac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacnec mema kecangic. ³³ Wanju Mélíméli ic ienenj kucgina seliaguc Mij Kewu Yesuac yacyarawac héipucya wamma toroqema zéaugic Anutuac ewa hianénj qacginu heyec. ³⁴ (34a) Heyu naléya naléya ic embac baec me ama gericginaguc ienenj iwawai imi haigic megic soukiwaya mema haangic. ³⁵ Hama Yesuac Mélíméli ic ionac hénaginu haigic méndémma ic tosara iwawai méj nijac osigic séc énécmigic, (34b) sugcinaiguc méhénéj méj iwawai méj nijac ménda osigic. ³⁶ Wanju Rewi ic méj gara Yosefe, Kipuro baec zékéna

igucnec keru Mélíméli ic ienenj iwac Banaba zémianjic. (Imuac hénia imi ewa qeri meme seli waj énécmiawac nanja.) ³⁷ Inénj ai méj késa kerec imi haiyu megic soukiwaya mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

5

Anania zéma iniña Safira.

¹ Wanju ic méj gara Anania inénj iniña Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meyoc. ² Wanju inénj bonja bakia musangéyu heyu, iniñanéj momacnec nijec. Wanju bakianec mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec. ³ Haiyu Peteronénj zéyec; Anania, némac nijac Biriá minjanénj qeriga sécgéyu Uja Téréya ikoc wammima baecgawac bonja bakia musangézan? ⁴ Iwawai hegénec imi genja bunja ménda heyec me? Wanju haima soukiwa menec imi genja bunja ménda heyec me? Imi moczon genja, néj némac nijac haka imuhucya guac qerigaiguc nijarengéma kecne? Ic ionac qahac, néj gi Anutu ikoc wammizaj. ⁵ Imuhuc zéyu Ananianénj nimma humuma mama qeyec. Wanju haka hicnyiec imi ningic séc zénéngina kunenj yanda hiriyec. ⁶ Humuyu sac qeli merac enej hama qamocya osoma huama kemma téngégic.

⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok kenju iwac iniñanéj haka hicnyiec imi ménda ninjtecima hama éréyec. ⁸ Éréyu Peteronénj qesimiyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima bonja meyoc imuac sécyu wanzac me? Zéyu inénj zéyec; Oo imi sécyu wanzac. ⁹ Zéyu Peteronénj ézéyec; Dimuhuc Mij Kewuac Uja Téréya batucgéwic zéma ewa momac wanjoc? Inicna, ic tosara euga téngéma lilingéma hama nanguiguc nanzu. Wanju ienenj gi momacnec huagémma kemmu. ¹⁰ Zéyu imuhuc gejnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Wanju sac qeli merac ienenj éréma héngic qamoc méj hicnjima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac qéhéréngaiugic téngégic. ¹¹ Hénarinj zéma ic embac haka imuac surucya ningic séc zénéngina kunenj yanda hiriyec.

Mélíméli ic enej ic embac hafjginaguc sasala mehiaru énécmigic.

¹² Mélíméli ic ienenj méragina suluma ic embac sugcinaiguc asé kiwiac haka zéma kiwi méréra hénia hénia megic hicnyiu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéangic. ¹³ Wanju tosaránénj ionac muru ménda efima toroqegic. Wanju ic embac ienenj Mélíméli ic ionac ningic ejenja wanec. ¹⁴ Wanju ic zéma embac momacnec tunja tunja munjuc yanda ninzénngéma

Miñ Kewuac muru toroqegic. ¹⁵ Imuac niñ Peteronéñ hama kenju irecyanéñ osiénécmimacac niñ ic embac hafiginaguc onagicma hama héna yandaiguc hehe dungina me aturu heheginaiguc onopocgic hagic. ¹⁶ Wañu ic embac sasala ama arenja kunerñ kunerñ séc Yerusalem lelec lelec tacma kenec imuacnec ieneñ imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uña birianéñ wañu qenzerñ manzerñ qeangic imi onagicma hagic. Wañu hagic séc moczonñ hiarudacgic.

Kua meme uñanéñ Yesuac Mélíméli ic hésa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

¹⁷ Wañu hofac oo ic eñeña zéma tosachéra Sadukaio tunaguc kecgic imi eneñ qeri biric nimma yacgic. ¹⁸ Yacma Yesuac Mélíméli ic énépésima ic embac kicginaiguc hésa amaiguc onopocgic. ¹⁹ Wañu sinjyaiguc Miñ Kewuac kua meme uñanéñ hésa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéyec; ²⁰ Kemma ocmuñ téréyaiguc namma kekecac ackuazéc imi moczonñ ic embac énézédacmu. ²¹ Imuhuc zéyu ama gían gíanjaiguc ocmuñ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmigic. Wañu hofac oo ic eñeña zéma tosachéra hama Sanhederin kaunsol zéma Israel qeriaawac galeñ moczonñ énézégic tocgégic. Wañu Yesuac Mélíméli ic onagicma hamu niñac ic tosara hésa amaiguc méli énécmigic. ²² Wañu ocmuñ téréyawac galeñ meme ic ieneñ kemma hésa amaiguc ménda miñicñi énécmima liliñgéma hama énézégic. ²³ Énézéma yomuhuc zégic; Kemma hénni hésa ama imi naguya zikigic taczacnec. Wañu awiawi ic ieneñ nagu séc nanjic. Wañu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic méñ ménda miñicñizij. ²⁴ Ama ocmuñ téréyawac demij galeñ kunegina zéma hofac oo ic kiwa hécgina ieneñ acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niñgic sicsaoc wañec. ²⁵ Wañu ic méñnéñ hama énézéma zéyec; Ninzu, ic tosara hésa amaiguc onopocgic imi eneñ ama téréyaiguc namma ic embac ackuazéc ku énécmizu. ²⁶ Zéyu galeñ iminéñ ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Wañu ic embac ieneñ hocnéñ nunuwu niñac zéma bacgina yandiyu bénzéhñec onagicma hagic.

²⁷ Hama onopocgic kaunsol kicginaiguc nanjic hofac oo ic eñeñaginanéñ qe-siénécmima zéyec; ²⁸ Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niñac selianec zéseli énécmiyiñ. Wañu ini héna acgina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédaczac. Wañu ic iwac sacya niñac Anutunéñ imuac bakia melen énécmiyu nerjaoc bisiwij niñ wanzu?

²⁹ Zégic Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ieneñ yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowiñ zé Anutuac ackuazéc waiwiñac séc qahac. ³⁰ Eneñ Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qehumugic. Wañu imi mia yanda hécnina ionac Anutunéñ meqeliyu yarec. ³¹ Israel ic embac ewa qerigina melengic kápéscigina wai énécmimacac niñ Anutunéñ méra héiyanéñ i wagicma emma ic kewu zéma anjéñ titi icninawac kumuyec. ³² Nini haka imuac héipuc ic wanzij. Wañu Anutunéñ méñnéñ méñ ara tohogic ionac Uña téréya énécmiyu Uña Téréya iminéñ imuhucyanec héipuc wanzac.

³³ Imuhuc zégic niñgic qerigina kilenñ yanda biriyu unuhumuwiñ zé wanjic. ³⁴ Imuhuc wanjic méñnéñ sugcina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Héna acac kiwi ic, wañu ic embac moczonñ yanda eeya héianjic. Inéñ Yesuac Mélíméli ic onagicma komora méñ sénganjenñ kemma nammu niñac énézéyec. ³⁵ Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéyec; Israel ic, ic imi onac iwawai méñac méñ wañ énécmiwiñ zé haka imuac hiabianec niñgésimu. ³⁶ Héña zéwa niñgic, becñec Teuda hicñjima eñeya niñ méñac séciguc séwiya meemna zéyu iwac muru ic zanjégina 400 imuac séc toroqegic. Wañu qegic humuyu ic méndacmigic séc héndéñ amuma kendacgic, héla qahac wañec. ³⁷ Imuac andiaiguc qac meme naléyaiguc Galilaia ic Yudanéñ hicñjima ic tunñ yanda héihéré énécmiyu méndacmigic. Wañu i imuhucyanec humuyu méndacmigic ieneñ héndéñ amuma kendacgic. ³⁸ Imuac ni degucguc énézéza, ic ionac murunec lakec namma wai énécmigic kecgic. Niniñ areñgia zéma aigina iminéñ ic ionac murunec hicñzaciguc birima maqemac. ³⁹ Wañu Anutuac murunec hazaciguc eneñ mebirimuac séc qahac wammac, néñ Anutuguc eumu tanec wambac niñac. ⁴⁰ Imuhuc énézéyu ara tohoma Yesuac Mélíméli ic unurugic érégic kémbijñéñ unuma Yesuac qaraiguc ac méñ ménda zému niñac zéselima wai énécmigic kenjic. ⁴¹ Wañu Yesuac Mélíméli ic eneñ Sanhederin kaunsol wai énécmima kemma Anutunéñ niñu nini Yesuac qara niñac mema titi wañ nénécmiwu éscé wanzac zéma nimma ségiségi wanjic. ⁴² Wañu ieneñ méndagucnec waigic, néñ kaiweya kaiweya ocmuñ téréya me amagina séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma buña suruc hiabia ku énécmianjic.

6

Yesuac Mélíméli ic ieneñ ai ic 7 kumu énécmigic.

¹ Wañu nalé imuhucgeñ Yesuac tohotoho ichéra zangégina toroqema eñec. Enu Yuda ic tosara Hebraio ac zéañgic iener naléya naléya maqeqeya galengé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéañgic ionac maléhécgina méragina ménda énécmigic. Wañu Yuda ic Girik ac zéañgic iener eñacnec ewa hétéñgina memama haka imuac Hebraio ic zébiri énécmigic. ² Imuhuc wañgic Mélíméli ic iener tohotoho ichéra tocgé énécmima zégic; Nini Anutuac ackuazéc ménda zéauma nene yaka méndéñ énécmimanec kecbiñ imi haka hiabia qahac. ³ Dac munahécnina sugcinaiguc ic 7 Uña Téréya zéma niñtegic qñtegic sécgé énécmiyu eegina héiéncmianzu imi mihicñi énécmigic nener ai imuac kumu énécmiwiñ. ⁴ Wañu nener imi zéwelec ai zéma ac téreyawac ai sac toroqema mema kecbiñ. ⁵ Zégic ac iminéñ hénaorñ moczoñ yanda ionac ewagina mehíaru énécmiyu iener ic youmi mihicñi énécmigic; Niñzéñ niñzéñ zéma Uña téréya sécgémimia Stefano imi zéma Filipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, wañu Nikolao inéñ becaru melemma Yuda hénaiguc toroqema kekera. ⁶ Wañu ic imi Yesuac Mélíméli ic ionac kic ségéra ginaiguc hai énécmigic nañgic walac zéwelecmaguc méragina orucginaiguc hai énécmima mozocgé énécmigic.

⁷ Wañu Anutuac ackuazécnéñ saima keñu Yesuac tohotoho ichéra ionac zangéginanéñ Yerusalemiguc kunéñ yanda toroqema eñec. Wañu hofac oo ic sasalanéñ niñzéñ niñzéñ imi tohogic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸ Ewa hía zéma kuc sécgémimia Stefano inéñ ic embac sugcinaiguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwiac haka icnéñ ménda memeya imi sasala meyec. ⁹ Wañu tocgotocgo ama méñac hénaorñ qacgina Ic hulac énécmimia* ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia baec igucnec hagic ienerñ momacnec yacma Stefanoguc zééñ zéma wamma ac zégic. ¹⁰ Wañu Stefanoñéñ Uña Téréyaguc ac hiabianec niñareñ wamma zéyu ienerñ ara melemmuac séc qahac wañec. ¹¹ Wañu ienerñ ic tosara zénañgé énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni Stefanoñéñ Mose zéma Anutu zébiri érécmizac. ¹² Imuhuc zéma ic embac zéma qeriawac galengé zéma hena acac kiwi ic ionac qerigina éségic iwac muru hama késama kaunsol onac muru wagicma keñgic. ¹³ Kemma héipuc ic ikora onopocgi namma yomuhuc zégic; Ic youmi imi ocmuñ téréya zéma hena

ac imuac nalé séc zébirianzac. ¹⁴ Nini imi inéñ Yesu Nazareteneñ iminéñ ama youmi hézéñgéma haka silic Mosenéñ mema mama nénécmiyec imi melenñ qelia wammac imuhuc zéyu niñanzñ. ¹⁵ Zégic kaunsol moczoñ yanda imuaru tacgic imi enerñ Stefanoñac hémma héñ wañgic iwac kic tanera imi kua meme uña ionac kic tanec ésécnec wañec.

7

Stefanonéñ Yesuac hénia zéasariyec.

¹ Wañu mulu memec icya ionac eñeñgínanéñ qesimima zéyec; Ac imi hélacnec me? ² Zéyu Stefanoñéñ yomuhuc zéyec; Dac munahécnina zéma mañgoc hécnina acna zéwa niñgic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéñ hiñjimiyec. ³ Hiñjimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga zéma areñhécgá wai énécmína neñ baec méñ gézéwa hémbésémañ imuaru kembésémañ. ⁴ Imuhuc ézéyu inéñ Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru mañgocya humuyuguc Anutonéñ enerñ deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec. ⁵ Hama inéñ baec yomuaru iwawai méñ ménda waimima baec titiña méñ ménda miyec. Wañu Anutonéñ Abaraham meracya méñ qahac kerunec eñeya zéma andiaiguc qelihéra ienerñ baec yomi késamu niñac ac zikimiyec. ⁶ Wañu ac Anutonéñ ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ienerñ ic méréra ionac baeciguc ic kiarñ kemma kecma. Kecgic baec miñjina ienerñ welenñ qeénécmimuc niñ énépésima yawuñ 400 séc ziki sipacgé énécmimu. ⁷ Wañu welenñ qemuac niñ énépésimu ionac baec yanda imuac ic embac imi niñgési énécmima bakia melenñ énécmimañ. Wañu imuac andiaiguc qelihéra ienerñ baec imi waima hama baec yomuaru ni welenñ qenémmu. ⁸ Wañu Inéñ Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiyec. Wañu naña Isaka héri haima mema keru kaiweya 8 wañu séwi taséya hericheric imuac haka wañec. Wañu Isakanéñ Yakop mihicñiyec. Wañu Yakobonéñ yanda hécnina 12 mihicñi énécmiyec.

⁹ Wañu yanda hécnina ienerñ Yosefeac nimbupuc wammima soukiwa niñac waimigic késama Izipte baeciguc keñgic Anutonéñ i guc kerec. ¹⁰ Kecma zéra béra moczoñ imuac qaha igucnec metecgéma ewa hía nimmima niñtegic qñtegicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéñ héñu hiaruyu Izipte héngalenñ ama areña yanda zéma eñeya ama séc héngalenñ wammac niñac kumuyec. ¹¹ Nalé imuaru Izipte

* 6:9: Yuda ic tuñ méñ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

zéma Kanaan baec séc béti hicniju qenzen manzer he énécmiyu yanda hécnina imi nenegina qahac kecgic. ¹² Wanju Yakopnéh Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégic nimma yanda hécnina méli énécmiyu kenjic. ¹³ Wanju munjuc kenjic Yosefenéh enjeya héniaya zéasari énécmiyu dac munahéra ienen héniaya ninjic. Wanju Farao ézéyu inéh Yosefeac arenhéra héniagima wininiyu incima ninjec. ¹⁴ Wanju Yosefenéh dac munahéra tosara méli énécmiyu manjocya Yakop zéma sac kitichéra moczonj ic embac 75 onagicgic. ¹⁵ Wanju Yakopnéh Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhucnec humudacgic. ¹⁶ Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec ménj Abarahamnéh becnecc Sekem baeciguc Hamoroac qelihéra ionarunec kicsuanjac bunja soukiwa énécmima meyec imuaru téngé énécmigic.

¹⁷ Wanju Anutunéh Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducniju Izipte baeciguc arenhécnina ionac zanjégina imi munjuc yanda saima enjec. ¹⁸ Wanju kecma ic kewu méréra ménj Yosefeac hénia ménda ninjanéh Izipte baecac galen wajec. ¹⁹ Wanju ic kewu inéh mia areh hécnina tiwiqiwilinj waj énécmima zéra béraiguc onoporec. Wanju yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu ninjac deminj sénganjenjiguc wai énécmianjic. ²⁰ Nalé imuaru mia Mose hicnijec. Wanju Anutunéh hénu sécgéyec. Sécgéyu manjocyawac amaiguc namu gumuyu maso haréwéc wajec. ²¹ Wanju kecma winiju waigic Farao béracyanéh wagicma galenjéyu iwac nanja wajec. ²² Wanju Mose imi Izipte ic ionac ninjigina imi moczonj kumigic ara zéma wawan memeya imi kucyaguc wajec.

²³ Kecma yawunja 40 imuac séc wanju kemma Israelac qeli, dac munahéna incimanj zéma qerianéh ninjec. ²⁴ Kemma Izipte ic ménjnéh Israel ic ménj enj qeyu iricma ic ménj yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melenjimima qehumuyec. ²⁵ Wanju inéh dac munahéna ienen Anutunéh mérananéh yéwérigina igucnec metecgé énécmimac imi ninjasarimu imuhuc zéma ninjec, néh ienen imi ménda ninjtecigic. ²⁶ Wanju ama sinjima gianju Israel ic éréhéc euyic munjuc winini érécmima ierenj ewa momacguc wammaoc ninjac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munja, wanju némac ninjac mebiru amuzaoc? ²⁷ Zéyu ic alaya enj qeyec iminéh Mose qéfacgé mima yomuhuc zéyec; Mérénehj gi nonac galenj zéma gésigési ic kumugénjec? ²⁸ Oranj Izipte ic

qehumunec imuhucyanec ni numanj zéma wanjanj? ²⁹ Zéyu ac imuac ninjac Mosenéh néngacma Midian baeciguc ic kianj wamma kecma baec imuhucgenj nanjhéraguc wajec.

³⁰ Wanju yawunj 40 imuac tetecgia wanju, Sinai baec boña imuac hosuraiguc baec kéra kérésiaiguc Minj Kewuac kua meme unja ménjnéh ic hésa waiyaguc imuac geric bélanja qeriaiguc iwac muru wininiyec. ³¹ Wininiyu Mosenéh hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma hénj sosolimanj zéma hosuraiguc kenju Minj Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec; ³² Ni yanda hécga ionac Anutu; Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenéh bac yandi yandi wamma zénéhja hiriyu efima hémmacac séc qahac wajec. ³³ Wanju Minj Kewunéh yomuhuc ézéyec; Baec tima nanjanj imi baec térya imuac hénia usuga imi hénaga igucnec hetecgéna. ³⁴ Ic embachéna Izipte baeciguc kecgic mematiti waj énécmigic hémma hénganzua. Wanju ionac zésiacginanéh nuruyu nimma hulac énécmimanj zéma mazua. Deguc hana nenj gi Izipte baeciguc méligémba. ³⁵ Imi mia ienen Moseac mérénehj gi galenj zéma gésigési ic kumugénjec imuhuc zéma waimigic. Néh Anutunéh ic imi mia ionac galenj zéma anjénj titi icgina wammac ninjac kua meme unja méliyu ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc hicnjimima Mose méliyec. ³⁶ Méliyu ic iminéh kemma Izipte baeciguc zéma Kondunj pésiaiguc zéma baec kéra kérésiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawunj 40 imuac séc meyu héngic onagicma hayec. ³⁷ Wanju Mosenéh mia Israelac qelihéra yomuhuc énézéyec; Anutugina Minj Kewu iminéh dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic ménj ni éséc imuhucya meyacmimac. ³⁸ Mose inéh baec kéra kérésiaiguc azorogic sugcinaiguc yanda hécnina zéma kua meme unja ménj Sinai baec bonjaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Wanju inéh mia ac kekecyaguc imi nénécmimanj zé meyec. ³⁹ Yandahécnina ienenj acya ménda tohoma qéfacgéma sugcina igucnec elicgéyec ewa qeriginanéh Izipte baeciguc lilingéyec. ⁴⁰ Wanju Aron yomuhuc ézégic; Gi anutuc irecya ménj mena iminéh walac walac kenju méndacbinj. Mose Izipte baec igucnec nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicnijec imi nini ménda ninjinj. ⁴¹ Imuhuc zéma sura imuhucgenj burumakao merawa imuac banjaraya mema iwac muru yanj qema héfac héimigic. Wanju méraginanéh megic iwawai imuac ségiségi wanjic. ⁴² Imuhuc wanjic Anutunéh andé unuma

* 7:42: Kembraja 43 iguc hénia imi ooyawac hezac.

wai énécmiyu ieney kurumeŋac iwawai* mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miŋina eney yawuŋ 40 imuac séc baec kéra kérésiaiguc kecma waŋ méŋ qema lémbaŋ méŋ onéŋgic me qahac? ⁴³ Ini Molok imuac* ocmuŋ zéma baniara Refan imuac ménni sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niŋac mesorocgéma megic imi mepési énécmiaŋgic, imuac ni Babilon baec emañgeŋ ini nesi énécmimaŋ.

⁴⁴ Yandahécnina ieney baec kéra kérésiaiguc héipuc ac haliginaguc kecaŋgic. Hali imi Anutunéŋ imuac tanera Mose ézézec séc megic. ⁴⁵ Waŋu hali imi mia yanda hécninanéŋ bisima keŋkecma kecgic. Waŋu Anutunéŋ kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgeŋ yanda hécnina Yesua méra bawaiiguc kecgic imi eney iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galeŋgé énécmiyec imuac naléya hayec. ⁴⁶ Waŋu Dawidi inéŋ Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra onac niŋ wamma Anutuac amaya memac niŋ welerec. ⁴⁷ Waŋu i qahac, néŋ Solomonnéŋ iwac ocmuŋ téréya meyec. ⁴⁸ Waŋu Eŋeŋa yanda iminéŋ amaya amaya ic méranéŋ megic imuaru ménda kecaŋzac. Imuac mia kua meme icnéŋ yomuhuc zéyec; ⁴⁹ Kurumeŋ imi nuac ic kewu tatacna, waŋu baec imi nuac hena titina. Imuac niŋac ini ama dimuhucya hia menémmu? Waŋu baec dimuhucyanéŋ nuac tac niniaŋac sécy hia wammac me? ⁵⁰ Waŋu iwawai momac yanda imi mérananéŋ ménda mihicŋiyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezacgina ménda hericgic béreŋgéyec. Eney yanda hécgina waŋaŋgic éséc nec nalé séc Uŋa Téréya andé qeŋe wammianzu. ⁵² Némac kua meme ic méŋac onac yanda eney ménda qehéi waŋgic kerec? Ic solaŋa méŋ hamac zégic séc unudacgic. Deguc ini imi ic solaŋa imi mia andé qema qehumugic. ⁵³ Waŋu kua meme uŋa eŋeyaoc hama hena ac imi énécmiyec, néŋ kilenjac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu niŋgic qerigina yaru iwac niŋ zécgina kizéŋgéyc. ⁵⁵ Stefano imi Uŋa téréyanéŋ qeriaiguc kuaya qeyu kurumeŋiguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc naŋu hémma ⁵⁶ yomuhuc zéyec; Niŋzu, ni kurumeŋ aŋgéyu Icac Naŋa Anutu méra héiyaiguc naŋu hénzua. ⁵⁷ Imuhuc zéyu ac qeweloŋ yanda qema gezacgina hézicgéma momac yanda yacma iwac muru usuŋ nec kemma qefacgéma ⁵⁸ ama areŋ yanda

demiŋ seliaiguc imuac séŋgaŋgeŋiguc wagicma kemma hocnéŋ héigic héipuc ic tosananéŋ malekugina hetecgéma sac qeli méŋ qara Saulo iwac héniaiguc haigic. ⁵⁹ Waŋu hocnéŋ héima kecgic Stefanonéŋ welecma ac yomuhuc zéyec; O! Miŋ Kewu Yesu, gi qeri uŋana késana. ⁶⁰ Imuhuc zémaguc simiŋ héima kucnec yanda qacma zéyec; Miŋ Kewu gi kápésicgina ionac qacginu ménda haina enu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

8

Yesuac hénaroiŋ hazéc mihicŋima néŋgacma keŋha waŋgic.

¹ Stefano humuyu Saulonéŋ qehumugic imuac ewa momac waŋec. Waŋu nalé imuaru Yesuac hénaroiŋ Yerusalem kecgic ieney hazéc yanda mihicŋima Yuda zéma Samaria baec séc néŋgacma kendacgic. Keŋgic Yesuac Mélíméli ic eŋacnec ménda néŋgacma Yerusalemiguc kecgic. ² Waŋu Anutu ee héihéi wammianzu ieney Stefano héisiaŋ yanda wammima téŋgéyc. ³ Saulo inéŋ amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énépésima qatéhéré waŋ énécmima hénaroiŋ mebiru énécmima hésa amaiguc onoporec.

Filiponéŋ Samaria ama areŋa areŋa séc ackuažéc énézézec.

⁴ Héndéŋ énécmimia imi eney baera baera kemma ackuažéc imi zéau énécmigic. ⁵ Imuhuc waŋgic Filiponéŋ Samaria ama areŋa yandaiguc hiŋgacma Kristoac héniaŋa zéau énécmiyec. ⁶ Waŋu Filiponéŋ kiwi hénia hénia mema ackuažéc énézéyu tuŋ yanda ieney ewa momac wamma hémma nimma acyawaŋ wamma gezacgina haigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Inéŋ zéyu kuwic biria sasalanéŋ ic tosara sipacgé énécmima kecgic ionac murunec qeweloŋ yanda qema éréyc. Waŋu puriŋ zéma hena méragina biria sasala mehiaru énécmiyec. ⁸ Waŋu ama areŋa yanda imuaru ségiségi kuneŋ yanda hicŋiyec.

Séwi galeŋ ic Simonnéŋ Uŋa Téréya boŋ memaŋ zé waŋec.

⁹ Waŋu ama areŋa yanda imuaru séwi galeŋ méŋ kerec. Iwac qara imi Simon. Inéŋ kuwi kuhanéŋ ai ikora meyu Samaria ic embac ieney hémma welicgéyc eŋeya niŋac ic kuneŋ zéamuma kecaŋgic. ¹⁰ Waŋu eŋeŋa mamaya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kuneŋ yanda késakeczac zéaŋgic. ¹¹ Waŋu nalé horua yanda gété manira ai iminéŋ ewagina mesoho énécmiyu méndac miangic. ¹² Waŋu Filiponéŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda zéma

Yesu Kristoac qac buña zéau énécmiyu ninzénégéic ic embac momacnec doku naec énécmiyec. ¹³ Imuhuc waju Simon imuhucnec ackuazéc ninzénégéyu doku naecmiyu Filipo méndacmiyu Filiponén séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininiyu hémma welicgéyec.

¹⁴ Yesuac Mélíméli ic Yerusalem kecgic ienej imi Samaria ic tuñ ienej Anutuac ackuazéc késaniñ wanjic zégic nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic keñoc. ¹⁵⁻¹⁶ (Waju imuaru héniaorinj imi hakecma méñac méñ Uña téréyanén ménda mayecnec, ienej Yesuac qarraiguc dokunec sac naecgic,) imuac niñ iereñ mekemma Uña téréyaguc wammu niñac zéweleroc. ¹⁷ Waju Yesuac mélíméli ic éréhéc iereñ méragira orucginaiguc haiyic Uña Téréya megic. ¹⁸ Simon imi Yesuac mélíméli ic iereñ méragira orucginaiguc haiyic Uña Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec. ¹⁹ Érécmima yomuhuc érézéyec; Kuc buña imuhucya ni momacnec néñic ic embac méñac méñ orucginaiguc mérana haiwa Uña téréyaguc wammac. ²⁰ Imuhuc zéyu Peteronén yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese imi soukiwanén boña hia memañac zéma ninzan, imuac soukiwaga imi gíguc momacnec biridacmaoc. ²¹ Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindiña qahac. Imuac hénia ac yominén guac iwawai me ai buñaga ménda wammac. ²² Qeri biricga imi melemma Miñ Kewu weléc mina qerigaiguc ninij imuhucya késakeczan imuac kápésicga waigémmac gezan. ²³ Gémba biriawac houhouyanén qeriga sécgéyu kápésicganén pipigémma hezac. ²⁴ Zéyu Simonén melemma zéyec; Iri ekaoc nuac niñ wamma Miñ Kewu welecmiyic iwawai zézaoc imi nuaru méñ ménda hicñi némmac.

²⁵ Waju Yesuac Mélíméli ic iereñ Miñ Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc buña suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem lilingéma keñoc.

Filiponén Ediopia ic méñ Yesuac hénia ac ézéyec.

²⁶ Miñ Kewuac kua meme uñanén Filipo yomuhuc ézéyec; Gi yacma emangeñgeñ baec wanjoña Saut iguc hiñgacma hénia méñ Yerusalemnec hénima Gaža amaiguc hiñgaczac imuaru kembésémañ. Waju hénia imi baec kéra kérésiaiguc heyec. ²⁷ Imuhuc zéyu Filiponén yacma keñu Etiopia héñgaleñ ama areña yandawac Embac garata Kandake iwac welen qeque

icnén Yerusalemiguc Anutu mepésimañ zé eñec igucnec mayec. Waju ic imi héñgaleñ ama areña yanda imuac sou kiwa moczon galeñgémac niñac kuc yanda hemiyec. ²⁸ Waju inén lilingéma eñeya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tilij tilij ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec. ²⁹ Waju Uña téréyanén Filipo yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosaiguc kemma kenna. ³⁰ Zéyu Filiponén usuñnec kemma kua meme ic Yesaiá iwac kiwi imi oloñu nimma qesimiyec; Ac olonzan imuac hénia ninzan? ³¹ Waju inén zéyec; Méñnén hénia ménda meyu nimma dimuhuc niñasarimañ? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niñ Filipo héihéré miyec. ³² Embac kewuac welen qeque iminén ac kiwi oloñec imi yomuhuc; Rama merawa méñ qehéric wammu niñ héréma keñanzu ésécnec hérémigic keñec. Waju rama méñ zucya héric héric ic méñac wésiaiguc hétén qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya méñ ménda añgéyec. ³³ Waju mamaya waju didiñanec ménda zétecgé migic. Waju baec igucnec kekeca wagicgic qahac wañec imuac mérénén iwac qelihéruguc wammac hia zéwacnec?

³⁴ Waju garatawac welen qeque icnén melemma Filipo ézéyec; Qesigémma nézénia. Anutuac tilij tilij icnén mérac niñ imuhuc zézac, eñeya niñac me ic méñ niñac? ³⁵ Qesiyu Filiponén kuaya añgéma ac imuaru toroqema Yesuac hénia ézéyec. ³⁶ Waju hénia keñkecma doku méñiguc kereñic garatawac welen qeque icnén zéyec; Doku you hezac imuac némacnén ziki néñu doku ménda naec némbésémañ? ³⁷ (Ménda hezac.) ³⁸ Imuhuc zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic nañu Filipo zéma garatawac welen qeque ic iereñ ekawu dokuiguc mekenjic Filiponén doku naecmiyec. ³⁹ Waju doku igucnec éréyc Miñ Kewuac Uñanén Filipo wagicma keñu welen qeque ic iminén i munjuc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma keñec. ⁴⁰ Waju Filipo inén Azoto* tauniguc wininima lelecgéma ama areña kuneñ kuneñ séc séc buña suruc hiabia énézéma hama Kaisarea† hadarec.

9

Miñ Kewunén Sauloac hicñimiyec.

¹ Saulo imi Miñ Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi waj énécmimacac niñ qeria geriwaguc waju wéséséya héiyu érémanec nañu hofac oo ic eñeña iwac muru keñec. ² Kemma méñnén méñ hénia qelia imi méndacma kecuiguc mihicñi énécmima ic me embac moczon

* 8:40: Qara méñ; Asidot. † 8:40: Ama areña yanda méñ zéic alayaguc.

méragina dérécgéma Yerusalem éréman zé Damasiko ama areña yanda imuac tocgotocgo ama séc kenkenawac oaec kiwi niñac welecmiyec. ³ Welecmiyu omiyu nema kenkecma Damasiko ama areña yanda hosuraiguc keñec. Nalé imuhucgeñ kurumeñ igucnec asac mararañ méñnéñ élanzañnec mama qetagalima lelecgémiyec. ⁴ Lelecgémiyu baeciguc tendiñgéma maqeyu hema ac ewa méñ yomuhuc zéyu niñec; Saulo, Saulo, gi némac niñac nunesi wannémma kecañar? ⁵ Zéyu Saulonéñ qesimima zéyec; Miñ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu geñ qenesi wammima kecañar imi mia. ⁶ Gi yacma ama areña yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kileñ mewéséman imuac ara gézéyu nimbéséman. ⁷ Zéyu ic i guc kenjic ieneñ hétén imi niñgic, néñ ic méñ ménda héñgic imuac niñ acgina qahac nanjic. ⁸ Wañu Saulonéñ baec igucnec yacma kiwa himanec nanec, néñ iwawai méñ hémmacac séc qahac wañu ichéra ieneñ mériaiguc késama wagigic Damasiko ama areña yandaiguc kereñgic. ⁹ Wañu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku méñ ménda neyec.

Ananianéñ Saulo doku naecmiyec.

¹⁰ Damasiko ama areña yandaiguc Yesuac ai ic méñ kerec. Qara imi Anania. Wañu Miñ Kewunéñ tilij tilijiguc hicñjimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miñ Kewu. ¹¹ Zéyu Miñ Kewunéñ ézéyec; Ninzañ, ic méñnéñ welecmataczac, imuac niñ gi yacma héna qara Héna Dindiña imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic méñ qara Saulo, Taso ama areña yanda igucnec iwac hocma mihicñiwéséman. ¹² Inéñ irec méñ tilij tilijiguc hicñjimiyu ic méñ qara Ananianéñ eñeya muru hama méria qacyaiguc haiyu muñguc kic hihiyaguc wañec imi héñzac. ¹³ Zéyu Ananianéñ melemma zéyec; Miñ Kewu, ic embac sasalanéñ iwac niñ zéma Yerusalemiguc guac hénaorij hécga haka biria hatac dahec wañ énécmiyec imuac suruc zégic niñanzua. ¹⁴ Wañu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanziñ nini moczoñ méranina dérécgé nénécmimac niñac hofac oo eñeñagina iwac murunec kuc buña imi nema hayec. ¹⁵ Imuhuc zéyec, néñ Miñ Kewunéñ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israelac nambérac héra ionac muru nuac qac buñana wagicma kemmacac niñ késawa ic imi nuac ai ic wanzac. ¹⁶ Qac buñanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mihicñjimac imi ézéwa hémmac. ¹⁷ Wañu Ananianéñ kemma ama imuaru emma Sauloac

oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muñguc kic hihi wamma Uña Téréya sécgégéñu kecbéséman niñac Miñ Kewu Yesu hénaiguc hicñjigéñec inéñ mia méli néñu hazua. ¹⁸ Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécneçnéñ taima mayu kicya muñguc hima hémma yacma nanu doku naecmiyec. ¹⁹ Wañu nene nema kuhaguc wañec. Inéñ Yesuac ai ichéra Damasiko ama areña yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

Saulonéñ héñima buña suruc hiabia zéauyu zéra béra qahaiguc opocgic.

²⁰ Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Nana keczac zéma zéau énécmiyec. ²¹ Énézéyu niñgic imi eneñ moczoñ welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru qac imi qacañgic ini mebiru énécmiañec imi qahac me? Wañu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemman zé hayec. ²² Wañu Saulo inéñ muñguc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téñgér wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areña yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu niñgic sicsaoc wañec.

²³ Imuhuc wamma keru ai meme sasala kenju Yuda ic eneñ Saulo qewiñ zéma zéeminij wanjic. ²⁴ Wañu ac sana hazéra imi Saulo gezawanéñ niñec. Wañu ieneñ Saulo qehumuwiñ zé siñj kaiwe séc nagu yanda séc awima nanjic. ²⁵ Imuhuc wanjic iwac tohotoho ichéra ieneñ siñjiaiguc nengeñgic Saulo tima hésanéñ nengeñ qatéma demij yanda andia luhuc memecac kifañaguc nangégic hiñgacma néñgarec.

²⁶ Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toroqemac niñ batucgé énécmiyec, néñ ieneñ moczoñ Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzéñgégic imuac iwac zénéngina hiriyec. ²⁷ Wañu Babananéñ Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéñ hénaiguc Miñ Kewu dimuhuc héñu Miñ Kewunéñ dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areña yandaiguc inéñ Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc wañ énécmiyec. ²⁸ Wañu inéñ iniguc momacnec kecma Yerusalem eñer mama wamma Miñ Kewu Yesuac qaraiguc ackuazéc selianec zéauyec. ²⁹ Wañu Yuda ic tosara Girik ac zéangic iniguc ac wanjic acginanéñ eñer mama wañec. Wañu ic ieneñ Paulo qewiñ zé wanjic. ³⁰ Wañu ai momachéra ieneñ nimma Kaisarea ama areña yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiñgacma kemma méligic Taso ama areña yandaiguc keñec.

³¹ Imuac niŋ Yesuac hénaorinŋ Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanan seli mi-hicni énécmimia waŋu Miŋ Kewuac ehéihéi wammima Uŋa Téréyanén ewa qeriginaguc dongé énécmiyu zanŋgégina saima keŋec.

Peteronénŋ ic méŋ mehiaruynec.

³² Peteronénŋ baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénaorinŋ Lida ama arenŋa yandaiguc kecgic ionac muru keŋec. ³³ Waŋu imuaru ic méŋ mihicjiynec, qara imi Ainea, inénŋ purinŋ wamma hehe taticiguc hema keru yawuŋ 8 waŋec. ³⁴ Waŋu Peteronénŋ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonénŋ mehiaru géŋzac imuac niŋ yacma hehe tatacga imi geŋgaoc mindinŋina zéyu nalé imuarunec yarec. ³⁵ Yaru Lida zéma Saron ama arenŋa yanda igucnecnéŋ i hémma ewagina melemma Miŋ Kewuac hagic.

Peteronénŋ Tabita humuc igucnec meqeliynec.

³⁶ Yope ama arenŋa yandaiguc Yesuac tohotoho embac méŋ kerec, qara imi Tabita, neŋaŋ aciguc Noninŋ, waŋu inénŋ ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmianec. ³⁷ Waŋu nalé imuhucgeŋ Tabita i hafi hicnjimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria méŋ qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec. ³⁸ Lida ama arenŋa yanda imi Yope ama arenŋa yanda hosuru tarec. Waŋu Yesuac ai ic embac ieneŋ Peteronénŋ imuaru taczac zéégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic ieneŋ kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niŋ qesimiyoc. ³⁹ Zéyic Peteronénŋ yacma iriguc momacnec keŋgic. Kemma kendacgic ieneŋ ama qeria méŋ qacyaiguc heyec imuaru i wagiric enŋic. Enŋic embac malé sasala ieneŋ ic iwac maréŋaiguc namma siacma zari maleku Tabitanénŋ iniguc kecma meyacgéyec imi ézéégic héŋec. ⁴⁰ Waŋu Peteronénŋ énézéyú hiŋgacdacgic siminŋ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héteggicma Petero hémma yacma tarec. ⁴¹ Taru Peteronénŋ mériaiguc késama héréyu yacma naŋec. Nanu Yesuac hénaorinŋ zéma embac malé unuruyu enŋic Tabita qelizac imi énézéyú héŋgic. ⁴² Waŋu Yope ama arenŋa yanda imuac minŋina ieneŋ haka imi zésaigic nimma sasala ieneŋ Miŋ Kewu niŋzénégégic. ⁴³ Waŋu Peteronénŋ Yopeiguc ic méŋ qara Simon yaŋ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

10

Kua meme uŋa méŋnéŋ Konelio hicnjimiyec.

¹ Kaisarea zéic alawac ama arenŋa yandaiguc ic méŋ kerec, qara Konelio. Inénŋ yaré ic 100 ionac galenŋ kerec. Waŋu inénŋ tunŋ méŋ Italia yaré ic tunŋ zéaŋgic imuacnec. ² Waŋu inénŋ enŋeya ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usunŋgina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric waŋ énécmima haleŋ sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecaŋgic. ³ Kaiwe méŋ maria 3 kilok imuaru inénŋ héŋu Anutuac kua meme uŋa méŋnéŋ tilinŋ tilinŋiguc hicnjimima Konelio, zéma qarec. ⁴ Waŋu inénŋ héŋsosomalima zénéŋa hiriyu zéyec; Miŋ Kewu, hénia némac niŋ? Zéyu zéyec; Haleŋga ic embac maqeqeya ionac haianzaŋ imi zéma zéwelecca iminénŋ Anutuac muru haréyu haihakaga imi niŋqelima niŋgénzac. ⁵ Imuac deguc gi Yope ama arenŋa yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méŋ qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu. ⁶ Ic imi yaŋ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac waŋaŋzac. Waŋu ama imi kondunŋ giŋgiŋaiguc taczac. ⁷ Kua meme uŋanéŋ ac imuhuc ézéma keŋu welenŋ qeŋe ic éréhéc zéma yaré ic sugina igucnec méŋ Konelio enŋeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzac i momacnec unuruyec. ⁸ Unuruma ac suruc imi waŋ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu keŋgic.

Miŋ Kewunénŋ Petero tilinŋ tilinŋiguc ézéyú héŋec.

⁹ Ama siŋjima gianjiyu kaiweya méŋ keŋkecma gau komoc waŋu ieneŋ keŋkecma ama imuac hosuraiguc kereŋgic. Waŋu nalé imuaru Peteronénŋ zéwelec wammaŋ zé ama qacyaiguc enŋec. ¹⁰ Waŋu inénŋ yaka niŋ humuma nene nemaŋ zé wamma énézéyú otocgo wammaŋec kecgic Uŋanéŋ qéléléŋgé miyec. ¹¹ Miyu héŋu kurumenŋ aŋgéyu gésé méŋ maleku ésécnec waŋgoŋa kembonŋ qahac imi zikima nanŋgégic baec qahaiguc mayu héŋec. ¹² Héŋu qeriaiguc yaŋ hénaŋina kembonŋ qahac hénia hénia zéma gisic zinangoc, zini mokolenŋ, zéma nei hénia hénia heyec. ¹³ Waŋu ac méŋ yomuhuc mayec; Petero, yacma unuma nena. ¹⁴ Waŋu Peteronénŋ zéyec; Miŋ Kewu, qahac téŋgéŋ! Ni ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria méndagucnec neanzua. ¹⁵ Zéyu ac méŋ yomuhuc hicjiyu hatac éréhéc waŋec; Iwawai Anutunénŋ zézuaczac imuac geŋ qakolayaguc ménda zéna. ¹⁶ Haka imi muŋguc hicjiyu hatac haréwéc waŋu imuacnec gésé imi hérégic kurumenŋiguc enŋec.

¹⁷ Waŋu Petero iwawai héŋec imuac hénia imi dimuhuc zéma enŋeya ewayanénŋ nimma niŋ éréhéc waŋec. Waŋu ic

tosara Konelionéj méli énécmiyec ieney nagyuyauguc namma Simonac ama niñac qesigic. ¹⁸ Qesima qacma yomuhuc zégic; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac me? ¹⁹ Wanju Petero i iwawai héñec imuac hénia niñ areñgémanc keru Uña téréyanéj yomuhuc ézéyec; Ninzarij, ic haréwéc haréma gi hocgénzu. ²⁰ I ini neñ méli énécmiwa hazu. Imuac gi yacma hiñgacma ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémañ. ²¹ Zéyu Peteronéj ionac muru hiñgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi mia. Hénia némac niñ you hazu? ²² Zéyu zégic, Yaré ic 100 ionac galengina Konelionéj ic solarija kecma Anutu ee héihéi wammianju Yuda ic ieney ee héihéi wammianzu. Kua meme uña téréya méñnéj gi iwac amaiguc héihéré gémma guac murunec ac nimmac niñ ézéyec. ²³ Imuhuc zéyu Peteronéj onagiru ama tacyac warijañec imuaru emma hegic ama gianju yacma iniguc kenjic. Wanju Yope amaiguc ninzérij ninzérij dacmuna tosara ieney acguc i guc momacnec kenjic.

Peteronéj ic enia Konelioac amaiguc kenjic.

²⁴ Ieney héniaiguc sinji méñ hema kenjekcma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kerengic. Wanju Konelionéj sac kitichéra zéma ala hiabia kecgcic tosara unuruyu tocgéma mambéc kecgcic. ²⁵ Peteronéj amaiguc enju Konelionéj iwac muru hama iwac hénayaiguc mama sicgéma mepésimiyec. ²⁶ Mepésimiyu Peteronéj mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic keczuu. ²⁷ Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgcic. ²⁸ Wanju inéj ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic méñnéj ic enia méñ ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Wanju Anutunéj ic méñac méñ qakola me zapí qeqeya ménda zémanac zé nézéyec. ²⁹ Imuac niñ héihéré néngic acna waima hazua. Wanju qesiénécmiwa, ini hénia némac niñ héihéré néngi? ³⁰ Zéyu Konelionéj yomuhuc ézéyec; Haka yomi hicñiyuguc bec ai meme kemboñ qahac tecgézac. Maria yomuhucgeñ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéwelecba ic méñ malekuya lalacnéñ kic ségeranaiguc wininima nanec. ³¹ Namma yomuhuc zéyec; Konelio, welecwelecga zéma halenja ic embac maqeqeya ionac haianzarij iminéj Anutuaru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgénzac. ³² Wanju gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmiwa kemma ic méñ qara Simon Petero zéanzu i héihéré mimu. Ic imi yarij séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac warijañac. Wanju ama imi kondun

giñgiñauguc taczac. ³³ Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazarij imi hiabia! Nini moczarij youmi Miñ Kewunéj ac gézéyec imi moczarij nimbiniñ niñac Anutuac kiwaiguc tocgéma tacziñ.

Peteronéj Konelioac hénia géséhéra ackuazéc énézéyec.

³⁴ Zéyu Peteronéj kuaya auma énézéyec; Deguc ni hénia méñ niñasarizua. Anutunéj ic neñarij séwinina igucgeñ ménda ninicma nénépésianzac. ³⁵ Ic embac baera baera keczu sugcina igucnec méñnéj méñ Anutu ee héihéi wammima haihaka solarija warijañzu imi hia énépésimacac séha wanzu. ³⁶ Anutunéj luaeac ackuazéc imi Yesuac murunec Israelac qelihéra onac énécmiyec. Wanju Yesu iminéj iwawai momac yandawac Miñ Kewu wanzac. ³⁷ Yohanenéñ doku naec hakawac zéauyuguc imuac andiaiguc Galliaia baec igucnec hénima Yuda baec séc néma iwawai hicñiyec imi ini ninzu. ³⁸ Anutunéj Yesu Nazarete ama areña igucnec i Uña Téréya zéma kuc buña imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niñ inéj lelegéma haka hiabia wamma ic embac tosara uña birianéñ helanzi énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec. ³⁹ Nini imi inéj Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka warijañec imi moczarij kicninanéñ hémma héipuc warijañ. I imi ic héñgeña wéndaraiguc qegic humuyec. ⁴⁰ Wanju ai meme haréwéc warijañ Anutunéj meqeliyu wininiyu héñij. ⁴¹ Wanju ic embac moczarij yanda ionaru qahac, néñ humuc igucnec yaruguc héipuc ic wambiniñ zé Anutunéñ becñec gési nénécmiyu i guc nene doku neyiñ nonac muru sac wininiyec. ⁴² Anutunéj ic embac kic qeli zéma ic embac humumia zétecgcé nénécmimacac niñ ic méñ kumuyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc wamma ic embac ackuazéc zéau énécmiwiñ niñac Yesunéñ nénézéyec. ⁴³ Wanju Anutuac tilin tilin ic ieney acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic; Ic embac i ninzérijgeñu moczarij iwac qara niñac kápésicgina zuac énécmimac.

Uña Téréyanéj ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronéj ac imuhuc zémanec narij Uña Téréyanéñ ic embac moczarij ara nimma tacgcic séc qacginaiguc mayec. ⁴⁵ (45a) Mayu ninzérij ninzérij ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc kenjic ieney Anutunéñ ic enia ionac Uña Téréya qocgcé énécmiyu ⁴⁶ enarij ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma (45b) kilen yanda aurigic. ⁴⁷ Wanju Peteronéñ zéyec; Neñarij meyiñ ésécnec ic youmi ieney Uña Téréya mezu imuac

méréneréj doku ménda naec énécmiwiñ niñac neuj héinénéc mimacac séc wammac? ⁴⁸ Imuhuc zéma Peteronéj Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmimu niñac énézéyec. Wañu ic embac ienené ai meme tosara méñ iniguc tacyac wammu niñac Petero welecmitig.

11

Peteronéj ai meyec imuac surucya zéasari énécmima Yuda ic énézéyec.

¹ Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzén ninzénj dacmuna Yuda baec séc kegcig ienené ic enia ienené Anutuac ackuazéc anjénj tígic imuac suruc niñgic. ² Imuac Peteronéj Yerusalem lilingéma enj séwi tasé hericheric ginaguc ienené Petero mematiti wammigic. ³ Wammima yomuhuc ézéigic; Gi némac niñac ic enia ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene nenec? ⁴ Zégic Peteronéj arengéma yomuhuc zéasari énécmiyec; ⁵ Ni Yope ama yandaiguc zéwelecma kecba Anutunéj tilintilinjiguc nézéyu yomuhuc héñj; Gésé méñ maleku yanda ésécnec kitiwa kembon qahac imuaru zikima kurumené igucnec nanjégic ségéranaiguc mayec. ⁶ Mayu qeriaiguc héñj sosoliwa baec yanj hénagina kembon qahacginaguc hénia hénia zéma hasén yanj zéma gisic zinanjoc, zini mokolené zéma sawawac nei hegic iniri. ⁷ Inicma ewa méñ nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena. ⁸ Zéyu neñ zéyi, Miñ Kewu, qahac ténggér! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya méñ kuanaiguc méndagucnec haiwa hingarec. ⁹ Imuhuc zéwa kurumené igucnec ewa méñ yomuhuc melenju hatac éréhécnec mayec; Iwawai Anutunéj zézuaczac imuac genj iwawai zapi qeqeya ménda zéna. ¹⁰ Iwawai imi hicñiyu hatac haréwéc wanjuguc imuacnec iwawai imi moczonj hérégic kurumenjiguc enec. ¹¹ Wañu nalé sosola qahac ic haréwécnéñj ama hema kecañj imuaru hama naguyaiguc nanjigic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama arenja yanda imuarunec nuac muru méli énécmiyu hagic. ¹² Hagic Uña Téréyanéj yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhé ménda wamma iniguc kembésémañ. Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi neñawu kemma méli énécmiyec iwac amaiguc enj. ¹³ Enni inéñ haka dimuhuc hicñimiyec imuac surucya zéma yomuhuc nénézéyec; Kua meme uña méñnéñ nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézéyu niñj; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méñ qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu. ¹⁴ Inéñ hama ackuazéc énézéyu ackuazéc iminénj gi zéma hénia géséhécca moczonj képésicgina igucnec anjéngina

timac. ¹⁵ Imuhuc zéyu ni ackuazéc imi hénima énézéwa Uña Téréya neñaj muru mayec imuhucyanéñ ionac muru mayec. ¹⁶ Mayu hémma Miñ Kewunéñ ac yomuhuc zéyec imi niñj qeliy; Yohanenéñ dokunéñ naec énécmiyec, néñ ini mia Uña Téréyanéñ naec énécmimac. ¹⁷ Anutunéñ neñaj Miñ Kewu Yesu Kristo ninzénjéñj nalé imuaru sese nénécmiyec. Wañu inéñ sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanéñ némaciguc Anutu neñj héimiwinec. ¹⁸ Imuhuc zéyu ienené ac imi nimma ac héténgina waima Anutu mepésima yomuhuc zégic; Ic enia ionac muru kecec memuac ewa qeri melenj melenjac buña énécmiyec.

Antiokia ama arenja yandaiguc Yesuac héniorinj hicñiyec.

¹⁹ Stefano niñac ununesi hicñiyu ic embac tosara ienené héndénj héndénj amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, néñ Yuda ic embac ionac sac ackuazéc énézéigic. ²⁰ Wañu sugginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéñ Antiokia ama arenja yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Miñ Kewu Yesuac buña suruc hiabia énézéigic. ²¹ Wañu Miñ Kewuac mérayanéñ iniguc heyu ic embac sasalanéñ ninzénjéma Miñ Kewuac muru lilingéma hagic. ²² Wañu Yerusalemiguc héniorinj kegcig ienené imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama arenja yanda imuaru keñec. ²³ Kemma Anutuac ewa hía he énécmiyu hémma ségiségi wanjec. Wañu ewa siñgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niñac ic embac moczonj acnéñ meseli énécmiyec. ²⁴ Banaba imi ic hiabia, wanju Uña Téréya zéma ninzénj ninzénj yanda sécgémima heyec. Imuac niñac ic embac tunj yandanéñ Miñ Kewuac muru toroqegic. ²⁵ Wañu Banabanéñ Saulo miñicñimañ zé Taso ama arenja yandaiguc keñec. ²⁶ Kemma miñicñima wagu Antiokia ama arenja yandaiguc hayoc. Hama yawuñj momacguc ekawu kecmu Yesuac héniorinj miñicñi énécmima ic embac sasala ackuazéc ku énécmiyéñ Antiokia ama arenja yanda imuaru mia walac walac Yesuac héniorinj ionac qacma Kristoac ic zéénécmiyec.

Yesuac héniorinj Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic keñec.

²⁷ Nalé imuaru Anutuac tilinj tilinj ic tosara Yerusalemnec Antiokia ama arenja yandaiguc hagic. ²⁸ Wañu ionarunec méñ qara Agabonéñ Uña Téréyanéñ tilingémiyu baec séc béti yanda hicñimac niñ andiawac ara énézéyec. Wañu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru hicñiyec. ²⁹ Hicñiyu Yesuac héniorinj ienené kucgina

he énécmiyec séc iwawai qutulanggéma Yuda baeciguc ninzéh ninzéhac dacmuna hécgina kecgic ionaru halengina haigic kemmac niñ zéteccgégic. ³⁰ Zéteccgégic imuhucyanec haleñ imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc haima, ninzéh ninzéhac dacmuna hécgina ionac muru haigic kenec.

12

Herodenéh Yakobo qehumuma Petero hésa amaiguc oporec.

¹ Nalé imuaru ic kewu Herodenéh hénarorñ tosara ununesi énécmimanñ zé méra meyacma énézéyec. ² Inéh Yohaneac dara Yakobo késama sounéh héiyu humuyec. ³ Imuhuc wanju Yuda ic ienen haka imuac ségiségi wanjic inictegicma Petero acguc késamanñ zé wanec. (Wanju haka imi saméh yisya qahac imuac kendorjiguc hicñiyec.) ⁴ Wanju nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj teggéyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu nanju ara zéteccgémacac niñ hésa amaiguc oporu tarec. Taru yaré ic 16 imi tunhéra 4 méndéh amuma galengému niñac ionac méraginaiguc oporec. ⁵ Petero hésa amaiguc galengégic heyu hénarorñ ienen iwac niñ wamma ewa qerigina hélacnéñ Anutu welecmitigic.

Kua meme uña méñnéñ Petero hu-lacmiyec.

⁶ Herodenéh i wagicma hamuac niñec imuac naléya imi ama gianjiyu ducñimac. Wanju ménda gianjiyunec sinji imuaru Petero señ hésa éréhécnéh qatégic téngñ ic éréhéc iorac sugciraiguc gauya hekerec. Keru galeñ meme ic tosara nagu sénganñenñiguc galeñ mema nanjic. ⁷ Wanju héngic Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac mararanñ méñnéñ asariyec. Wanju kua meme uñanéñ Petero maréñaguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec señ hésanéñ loloma madarec. ⁸ Wanju kua meme uñanéñ ézéyec; Rikuñga zikima héna usuga héina hñgaru. Imuhuc zéyu inéh imuhuc wanec. Wanju kua meme uñanéñ muñguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hñgaruguc méndac némma hana. ⁹ Zéyu Peteronéh méndacmima kenec. Wanju kua meme uñanéñ iwawai hélacnec wammiyec, néñ ménda niñasarima gau hénzua imuhuc zéma niñec. ¹⁰ Wanju ierenñ galeñ meme ic nagu sénganñenñiguc nanoc imi walac nananña zéma andu nananña orogicma keremma demññ yandawac aññ naguya ama arenña yanda wésiaiguc nananña imuaru hayoc. Hayic nagu imi eneyacnec anjé érécmiyu mama héna yandaiguc kenoc. Kenjic kua meme uña

iminéh élanzanñec waimima enec. ¹¹ Enju Peteronéh niñña bérénggéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni niñzua. Haka yomi hélacnec téngéñ. Miñ Kewunéh kua meme uñaya mélima Herodeac méria zéma ai arenñ Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac. ¹² Imuhuc niñtegicma Yohane, Mareko zémimia iwac neñgocya Mariawac amaiguc kenec. Wanju imuaru ic embac sasalanéh tocgéma zéwelec wamma tacgic. ¹³ Kemma Peteronéh naguguc qeyu weleñ qeçe embac méñ gara Rodenéh ewaya niñmanñ zé hosuru hayec. ¹⁴ Hama Peteroac ewaya niñsariyec. Wanju ségiségi yandanéh ewa soho wammiyu nagu ménda auma enñ usuñnec ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec. ¹⁵ Énézéyu ienenñ nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Wanju inéh imuhuc seli qema zémanec nanju ienenñ zégic; Imi iwac kua meme uñaya gezanñ. ¹⁶ Wanju Peteronéh nagu imi qemanec nanju ienenñ nagu auma i hémma aurigic. ¹⁷ Wanju acgina qaimac niñ méranéh sésec wanñ énécmima Miñ Kewunéh hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc wanñ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzéh ninzéhac dac munahéra énézémuac niñ énézéma ama imi waima baec méñjiguc kenec.

Miñ Kewunéh Herode bakia meleñ miyu humuyec.

¹⁸ Ama gianjiyu yaré ic ienenñ Petero hocma iwawai dimuhuc hicñjimzac imi ménda niñasarima qewelonñ yanda wanjic. ¹⁹ Wanju Herodenéh hocma ménda miñicñima awiawi ichéra zéqesi wanñ énécmimaguc humuciguc onopocmu niñac énézéyec. Wanju Herodenéh Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hñgacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenéh Tiro zéma Sidon ama miñña hazéc yanda wanñ énécmiyec. Wanju ama imuac miñña ienenñ nene yaka ic kewu iwac murunec hicññanzac imi mema kecangic imuac niñ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindinjima weleñ qemianñec i meblacgé mima luae niñac welec migic. ²¹ Wanju Herodenéh nalé meyec imi ducñiyu ic kewuac maleku héima tatac edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéyec. ²² Ic momac yanda ienenñ hériañ haïma yomuhuc zégic; Ewa imi icac ewa qahac, néñ Anutuac ewaya. ²³ Wanju Herodenéh mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda meleñju enec, imuac niñ Miñ Kewuac kua meme uñanéñ qeyu nanecnéñ kigic nalé sosola qahac humuma qahac wanec.

²⁴ Wañu Anutuac ackuazécnéñ munğuc yanda yandi saima keñec. ²⁵ Wañu Banaba zéma Saulo ierenñ Yerusalemguc haleñ énécmimiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko zémimia i wagiric Yusalem waima lilingéma keñjic.

13

Buñ zéauau ai niñac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

¹ Antiokia hénaorinñ sugcinaiguc Anutuac tilinñ tilinñ ic zéma qeriawac kiwi ic yomuhuc kegcic; Banaba, Simeon qara mériñ Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo. ² Wañu kaiwe méñjuc nene zikima zéwelec wamma Miñ Kewu mepésima kegcic Uña Téréyanéñ ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaoc niñ ururuyi imuac niñ iri ai imuac gésiércmigic. ³ Zéyu imuac nene zikima zéwelecmağuc méragina qacğiraiguc hai érécmima méli érécmigic.

⁴ Ic éréhéç imi Uña Téréyanéñ méli érécmiuru Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc keñoc. ⁵ Kemma Salami ama areña yandaiguc haréma Yuda ic ionac toçgotocgo amaiguc Anutuac ackuazéc énézécoc. Wañu Yohanenéñ iriguc kecma méra érécmiyec. ⁶ Konduñ baec komoc komoc sugcinaiguc qericma kemma Pafo amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeñ Bayesu mihicñjic. Wañu ic imi Anutuac kua meme ic ikora. ⁷ Wañu inéñ Baec galeñ mériñ Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inéñ nininğaguc. Wañu inéñ Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuazéc nimmanñ zé wañec. ⁸ Wañu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeñ.) inéñ hazéc wañ énécmima baec galeñ imi ninzériñ ninzériñ andé qema kemmanñ seliselé wamma ézécoc. ⁹ Wañu Saulo qara mériñ Paulo inéñ Uña Téréyanéñ qeria sécgémiyu Elima imi héñ sosolima yomuhuc zéyec; ¹⁰ Gi imi uña biriawac merac, iwawai dindiña moczoñ yanda imuac hazécya. Ikoc zéma manam batuc hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miñ Kewuac hénia dindiña imi meqariñ géanzanñ. Haka biria imi ménda waiwésémañ me? ¹¹ Imuac degucuc Miñ Kewuac mérianéñ guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeñ gi kaiwe ménda hémbésémañ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma sinji yandanéñ hoturumiyu mérayanéñ mezanñ qezanñ wamma keñha wamma méraya mema méra mimuac niñ wañec. ¹² Wañu baec galeñ néñ iwawai hicñjyec imi hémma ninzériñgéyec. Wañu Miñ Kewunéñ imuhuc hénia kumiyu auriyec.

Paulonéñ Pisidia Antiokia ama areña yandaiguc Yuda ic buñ suruc hiabia énézécoc.

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec keñha wañjic ienerñ Pafo ama areña waima zéiciguc emma Pamfilia baec Perege amaiguc kereñjic. Wañu baec imuaru Yohanenéñ wai énécmima Yusalem amaiguc lilingéma keñec. ¹⁴ Keñu ienerñ Perege ama igucnec keñkema Pisidia baec Antiokia ama areña yandaiguc kemma kegcic Sabata ducñiyu toçgotocgo amaiguc emma taçcic. ¹⁵ Wañu ienerñ Moseac hénia ac zéma Anutuac tilinñ tilinñ ic ionac kiwi téréya imi oloñjic ama imuac galeñhéra ienerñ ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuazéc méñ nimma keczuiguc zégic niñni. ¹⁶ Wañu Paulonéñ yacma méranéñ séséc wamma yomuhuc énézécoc;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuazéc zéwa niñjic. ¹⁷ Israel ic neñanñ Anutunéñ esañambéc hécnina gési énécmiyec. Ienerñ İzipte baeciguc ic kian kegcic, néñ Anutunéñ eegina héima kuha yandanéñ onagicma hayec. ¹⁸ Zéleñ baeciguc yawuñ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatéñ wañ énécmima kecañec. ¹⁹ Wañu Kanaan baeciguc kisc areñ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buña zéma wai énécmiyec. ²⁰ (Moczoñ toroğema zéwa yawuñ 450 séc ic kian kegcic.) Imi təcgeyu zémindiñ mindiñ ic énécmiyu keñ kecma Anutuac tilinñ tilinñ ic Samuelac naléya hayec. ²¹ Wañu ic kewu niñac welecic Anutunéñ Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naña Saulo énécmiyu inéñ yawuñ 40 imuac séc galeñgé énécmiyec. ²² Wañu i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naña Dawidi mihicñjiwa ewana kuneñ yanda hemizac. Inéñ mia ewa siñna tohoma iwawai moczoñ meselimac. ²³ Wañu Anutunéñ ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neñanñaru añgériñ titi ic Yesu méliyu hayec. ²⁴ Wañu Yesunéñ sucninaiguc hicni asarimac niñ walac Yohanenéñ ewa meleşac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec. ²⁵ Yohane i hénia zémiyec séc titeçgéma ic embac yomuhuc énézécoc; Ini nuac méré zéma niñzu? Ni Kiro qahac, néñ andénaiguc hama keczac iminéñ imi mia wanzac. Nidac imuhucyanéñ hénia usuyawac hésaya hulacmañac séc qahac.

²⁶ Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niñjic; Añgériñ titiac gezac qézéñ ac yomi nonac muru haiyu hayec. ²⁷ Yusalem imuac ic embachéra zéma

ionac galeñ hécgina eneñ Yesu zéma Anutuac tilij tilij ic ionac ackuazéc Sabata nalé séc oloñ niñanžu imuac hénia imi ménda niñsarigic. Hénia imuac niñac Yesuac zéma késpedesiraguc zétéccgégic Anutuac tilij tilij ic ionac ackuazéc imi hélaguc wañec. ²⁸ Ieneñ késpedesira humucac sécyá ménda mihicñgic, nēñ tinduc gehumumac niñac Pilato welecmigic. ²⁹ Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niñ ogic hezac imi moczoñ wammidacgic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifañyaiguc haigic. ³⁰ Wañu Anutunēñ humunia sugcina igucnec i meqeliyec. ³¹ Meqeliyu inēñ ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem keñgic ionac muru ai meme sasala hicñi énécmiyec. Hicñi énécmiyu ieneñ ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu. ³² Nini acguc zikiziki ac esañambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmizij. ³³ Imi mia Anutunēñ Yesu meyaru sisipac ac iminēñ qelihécgina neñañaru hélaguc wanzac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Nañna. Neñ degucmi mihicñgigēñi. ³⁴ Wañu Anutunēñ Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muñguc ménda houmacac niñ imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmiman. ³⁵ Imuac Legic lépaya méñguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waína houmac. ³⁶ Wañu Dawidinēñ naléyaiguc Anutuac ewa siñ tohoma ai metecgéma gau seli heyu esañambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec. ³⁷ Wañu méñ Anutunēñ meqeliyec iminēñ ménda houyec. ³⁸ Imuac niñac iwac murunec késpedes waiwaiac buñ suruc hiabia imi zéauénécmiyu ninzu imi niñasarimu. ³⁹ Moseac hénia acnéñ késpedes momac yanda imuarunec ménda mesolanji énécmiyec. Wañu Yesuac niñ wamma ninzēngégic séc yéwéria moczoñ yanda igucnec metecgé énécmima késpedesicgina qahac zéénécmiac. ⁴⁰ Imuac niñ Anutuac tilij tilij ic ionac ackuazéc zéráguc yomuhucyanēñ onaru hélaguc ménda wammacac niñ galeñ memu. ⁴¹ Ni onac naléñaiguc iwawai méñ memañ. Wañu iwawai imi hémma énézégic ninzēngémuac séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini héñqacgéma humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamaneñ naju ic eneñ Sabata oumuac acguc ackuazéc imi nénézému zéma zégic. ⁴³ Wañu héniaorij imi héndēñ amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac héniaiguc toroqegic ieneñ sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac

ewa hiaiguc kecmu niñ meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Wañu Sabata muñguc ducñiyu ama imuac miñina moczoñ yanda Anutuac ackuazéc imi nimbiñ zéma hadacgic. ⁴⁵ Hagic Yuda ic ieneñ inigic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac mematiti wammima zébiri migic. ⁴⁶ Imuhuc wañgic Paulo zéma Banaba ieneñ kicginaiguc zénéngira ménda hiriyu yomuhuc énézéguc; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc énézégawac hezac, nēñ eñaoc niñgic ini kekec hémbénaña imuac buña wammuaac séc qahac wañu waizu. Imuac niñ wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic. ⁴⁷ Imuac mia Miñ Kewunēñ yomuhuc zénércmiyec; Neñ baec tetcgia séc ic embac ionac añgēñ titi niñac iri ic enia ionac asacmararaj kumu érécmizua. ⁴⁸ Imuhuc zéyc ic enia ieneñ moczoñ ac imi nimma ségiségi wamma Miñ Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Wañu kekec tetcgia qahac imuac buña wammu niñ gési énécmiyec séc ninzégégic. ⁴⁹ Wañu Miñ Kewuac ackuazécnéñ baec imuhucgeñ saima keñec. ⁵⁰ Wañu Yuda ic ieneñ Paulo zéma Banaba urunesi wañ érécmimu niñac embac eneñqaina tosara Anutu ee héihéi wammiangic ini zéma ama imuac ic kuner ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesi érécmigic keñoc. ⁵¹ Kemma ic ieneñ hémma hénia niñ asarimu niñ sésécya wamma hénia titigiraiguc seitotoña qeyic mayuguc Ikonion ama areña yandaiguc keñoc. ⁵² Keñic Yesuac ai ic embac baec imuaru hicñgic ieneñ ewa hía zéma Uja Téréyanēñ sécgé énécmiyec.

14

Ikonion ama areña yandaiguc ackuazéc zéyoc.

¹ Wañu Ikonion ama areña yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc imuhucyanec zéyc Yuda ic zéma Griik ic sasalanēñ Yesu ninzēngégic.

² Wañu Yuda ic tosara ackuazéc ménda tohogic ieneñ ic enia tosara néndēñ énécmigic ninzēñ nacmuna nimbiri énécmigic. ³ Imuac niñ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miñ Kewuaru héima ackuazéc zénéngira ménda hiriyu zéauyoc. Zéauic Miñ Kewunēñ séséc baec icnéñ ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia hénia méragiranēñ memaoc niñ nangé érécmima ackuazéc eñeya ewa hiawac nénécmimia imi measariyec. ⁴ Wañu ama yanda imuac ic embac ieneñ méndēñ amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecgic. ⁵ Wañu ic enia zéma Yuda ic ieneñ galeñ hécginaiguc zébiri

érecmima hocnéj uruwij zé usuh nec harégic. ⁶ Harégic ninjegcigma néngacma Likaonia baec Listera ama areña yanda yanda zéma Debe ama areña yanda zéma ama areña tosara lelecgéma heyec imuaru keñoc. ⁷ Kemma imuaru buña suruc hiabia énézécyo.

Lisitera ama areña yandaiguc

Paulo zéma Banaba iorac ninj Anutu zéérecmigic.

⁸ Wañu Listera ama areña yandaiguc ic méj nengocac héri qeria igucnec héna éréhécyá séléc sélécgíya hicnjima héna kenháya qahac tacañec. ⁹ Wañu Paulonéj ackuazéc zéyu nimma taru hénsosolima iwaru ninzéh ninzégna hafíya mehiaru mimacac séc hemizac imi ninjegirec. ¹⁰ Ninjegicma ac kucnec zéma yomuhuc ézécyo; Gi hénaganéh tíma héngéj nec yacma nanna. Imuhuc zéyu inéh técgéma yacma kenhá wañec. ¹¹ Wañu ic tuñ yanda ieneñ Paulonéj ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégic; Anutu ierenj ic séwiguc wamma sucninaiguc mama hazaoc. ¹² Wañu ieneñ Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galenj kerec imuac ninj Hereme zémigic. ¹³ Wañu ama yanda ieneñ sénganjenjiguc anutu Zeusiác ocmuñ tarec. Taru imuac hofac oo icnéj burumakao zéma iwawai zúria mema ama areñ yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbañ owíñ zé wañgic. ¹⁴ Wañu Yesuac Mélíméli ic éréhé Banaba zéma Paulo ierenj nimma malekugira muzurac gémaguc tuñ yanda sugginaiguc usuh nec kemma qacma yomuhuc énézécyo; ¹⁵ Ic mandac, imi némac ninj haka imuhucya wanzu? Niri imi ini ésec icnec. Nerenj imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kurumenj zéma iwawai moczonj imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicnjyec i imi hénihéniaya zéma tetecgiaya qahac kecanzac iwac muru lilingéma hamuac ninj ackuazéc imi énézécic. ¹⁶ Anutunéh becne baec séc ic embac wai énécmiyu enañ hénagina méndacma kenhá wañangic. ¹⁷ Wañu enéya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacgucnec. Héla nec zéasari énécmiyec. Inéh kia kaiwe énécmima héla memeyawac naléya meénécmima, goi héihéi énéczéyu héñangic. Wañu nene yaka sasala mihicñi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec. ¹⁸ Ierenj ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbañ oérécmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéj héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma kerac Antiokia ama areña yanda zéma Ikonion ama areña yanda imuacnec Yuda ic ieneñ haréma

ic embac énépésima Paulo hocnéj héigic. Héima ninjic humuyec ésecnec wañu ama yanda sénganjenjiguc héréma kemma giligic. ²⁰ Wañu Yesuac ai ic ieneñ keremma lelecgéma nanjic imuarunec inéh yacma muñguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gianjiyu Banaba i guc Debe ama yandaiguc keñoc.

²¹ Ama yanda imuaru buña suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéh Yesuac tohotoho ic wañgic. Wañu imuarunec muñguc lilingéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areña yandaiguc keñoc. ²² Yesuac hénaoirij ninzéh ninzéh ninjelima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héngalenj ama areña yandaiguc kerembinj zé neñañ zéra béra kilenj yanda mihicñiwíñ. ²³ Zéyu tegéyo hénaoirij tuña tuña séc galenjhécgina mihicñi énécmima nene zíkima zéwelecma ninzéh ninzéh miñina Miñ Kewuac muru onoporoc. ²⁴ Wañu Pisidia baec qericma kenkecma Pamfilia baeciguc kereñoc. ²⁵ Keremma Perege amaiguc buña suruc énézéma Atalia amaiguc hinjaroc. ²⁶ Imuarunec zéiguc emma kenkecma Antiokia ama areña yandaiguc kereñoc. Ama imuaru mia becne doku naec ieneñ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhé imi oropocic. ²⁷ Keremma hénaoirij togo énécmima Anutunéh nanjé érecmiyu ai meyc ic enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczonj wañ énécmiyoc. ²⁸ Wañu imuaru Yesuac hénaoirij iniguc nalé horua keroc.

15

Paulo zéma Banaba ierenj ac eminimbij zé Yerusalem enjoc.

¹ Yuda baec igucnec ic tosara Antiokia ama areña yandaiguc mama hama ackuazéc ku énécmima yomuhuc zégic; Ini Moseac haka tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc angéngina ménda timac. ² Imuhuc zégic Paulo zéma Banaba ierenj iniguc zéerj zéma wamma qetotali yanda wañgic. Wañkecma yomuhuc acgina zíkima zégic; Paulo zéma Banaba ierenj ic tosara ionarunec iniguc enawu Yesuac Mélíméli ic zéma galenj tosara Yerusalem keczu ionac muru zézé qesiqesi ac imi mema kemmu. ³ Imuhuc zéma hénaoirij ieneñ méli énécmigic kenjic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanéh ewa qerigina melenjic imuac suruc ninzéh ninzéh dacmuna énézécic. Zégic ninjic ionaru ewa hia kuneñ yanda hicnjyec. ⁴ Wañu kenkecma Yerusalem kereñgic hénaoirij héra zéma Yesuac Mélíméli ic zéma galenjhéra ieneñ zézé ségiségi wañ énécmigic. Wañu Anutunéh iniguc ai

meyec imuac ac suruc moczoŋ waŋ énécmigic. ⁵ Waŋu ninzéh ninzéhŋ dac muna tosara Farisaio tuŋ ionarunecnéh yomuhuc ninzéhŋgéma zégic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac hēna ac tohomuac niŋ ku énécmiwiŋac hezac.

Peteronéh ac énézēyec.

⁶ Zégic Yesuac Mélíméli ic zéma galen ienen imuac ara zéwiŋ zéma enacnec tocgégic. ⁷ Tocgéma ac sasala zézé qesiŋéŋ waŋkecgicguc Peteronéh yacma yomuhuc énézēyec; Dac munahécna ini ninzu ésécnec Anutunéh ic enia ienen nuac kuana igucnec ackuazéc imi nimma ninzéhŋgému niŋac becarunec sucnina igucnec ni gésinéhéc. ⁸ Waŋu qeri héhéh Anutunéh Yuda neŋaŋ niŋ waŋ nénécmiyec ésécnec ic enia ionac agcuc Uŋa Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyec. ⁹ Inéh ninzéh ninzéhŋginanéh qerigina zuacénécmiyu ini zéma nini neŋac neŋac qahac wanzac. ¹⁰ Imuac ini némac niŋac iwawai réwéria esaŋambéc hécnina zéma neŋaoc huabipianzŋŋ imi Yesuac hēnaoriŋ ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwiŋ zé wanzu? ¹¹ Nini zéma ic enia ini momacnec Miŋ Kewu Yesuac ewa hiawac aŋgéhŋnina tiyu kecziŋ imi ni ninzéhŋgēzua.

¹² Waŋu tocgégic ienen acgina qaima eŋ tacma Banaba zéma Paulo ieren Anutunéh nanjé érécmima ic enia ionac sugcinaiguc séséc ai zéma iwawai welic welicgia meyec imuac suruc waŋ énécmiyic nindacgic. ¹³ Énézēyic tecgēyu Yakobonéh ac yomuhuc énézēyec; Dac munahécna acna zéwa niŋgic, ¹⁴ Walac Anutunéh ic enia eŋeya buŋahéra wammu niŋac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnéh nénézēyec. ¹⁵ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac ackuazécnéh ai imi yomuhuc zéma nanjégzac; ¹⁶⁻¹⁷ Ic munduŋa tosara, ic enia nuac qac buŋanaguc zéénécmimia imi moczoŋ Miŋ Kewu qac hoc wammimuac niŋ neŋ bianŋuc liliŋgéma hama Dawidiac ama zénzéhŋgia, ama sauha muŋguc meyacgéma héi qelimaŋ. ¹⁸ Miŋ Kewu iwawai imuhucya moczoŋ nénézēyu baec yomuac naléya hama keŋec imuac suraiguc baec ic neŋaŋ héŋgicac héŋaŋziŋ inéh mia ac imuhuc zézac; ¹⁹ Imuac niŋ ni yomuhuc niŋgésima zézua; Ic enia Anutuac muru liliŋgéma hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwiŋ. ²⁰⁻²¹ Moseac hēna ac imi becarunec ama yanda séc zéaugic niŋaŋzu. Waŋu Sabata séc tocgotocgo amaya amayaiguc oloŋgic niŋaŋzu imuac niŋ ienen nēmu me imuac irehawac buŋa haihaiya imi zéma kaisero ai zéma yaŋ déméŋa miŋzicgéma qehumugic imi zéma

sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwiŋ iminéh hia wammac.

*Yerusalemnec kiwi haigic
baec séc keŋec.*

²² Waŋu Yesuac Mélíméli ic zéma galen zéma hēnaoriŋ momac yanda ienen sugcina igucnec ic éréhéc Paulo zéma Banaba iriguc Antiokia ama areŋa yandaiguc méli énécmigic kemmu niŋ acgina zikima ninzéhŋ ninzéhŋ dacmuna ionac galen Yuda Basaba zémimja imi zéma Sila gésiérécmigic. ²³ Waŋu kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna hécgina kecziŋ Yesuac Mélíméli ic zéma galen tosara nini ninzéhŋ ninzéhŋ dacmuna hécnina baec méŋ Antiokia ama areŋa yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc keczu baec méŋunec dacmuna ini zézé ségiségi waŋ énécmima kiwi yomi hai énécmiziŋ. ²⁴ Sucnina igucnec ic tosanenéh acnina ménda mema eŋ onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imuhuc zégic niŋiŋ. ²⁵ (25a) Waŋu nini ic éréhéc imi gési érécmima ala téŋgéh éréhécnina Banaba zéma Paulo, ²⁶ Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac niŋ wamma kekecgira waiyoc ^(25b) iriguc momacnec méli énécmiwiŋ zé ewa momac wanzŋ. ²⁷ Hénia imuac niŋ nini Yuda zéma Sila méli érécmimi hama kuagiranéh kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc. ²⁸ Uŋa Téréya zéma nini iwawai tosara qahac, néŋ iwawai kilenjad memeyawac séc yomi sac hai énécmiwiŋ niŋac ewa momac wanzŋ. ²⁹ Nemu me imuac irehawac buŋa haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yaŋ déméŋa miŋzicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninzéhŋgēziŋ. Yaizézé waŋ énécmima imdacmi sac oénécmiziŋ.

³⁰ Haigic ienen kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areŋa yandaiguc keremma hēnaoriŋ tocgo énécmima kiwi imi énécmigic. ³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloŋ niŋ wamma ségiségi wanŋic. ³² Waŋu Yuda zéma Sila ieren agcuc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic keroc imuac niŋ ac sasala zéma meseli énécmiyoc. ³³ Waŋu ieren nalé tosara iniguc kericguc ninzéhŋ ninzéhŋ dac muna ienen luac ac érézéma oropocgic keŋoc. Kemma méli érécmigic ionaru liliŋgéma keŋoc. ³⁴ (Ménda hezac.)

*Paulo zéma Banaba ieren
méndéh amuyoc.*

³⁵ Paulo zéma Banaba ieren Antiokia ama areŋa yandaiguc toroqema kecma ic tosara iniguc momacnec Miŋ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic. ³⁶ Ai meme tosara hama keŋu Paulonéh Banaba yomuhuc ézēyec;

Nekaoc ama yanda tosara becnec Miñ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru munçuc lilingéma kemma ninzéh ninzéh dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbin. ³⁷ Zéyu Banabanéh Yohane Mareko zémimia i wagiric enawu momacnec kemmu nin wajec. ³⁸ Wañu Marekonéh becnec Pamfilia baeciguc wai érécmima ménda toroqema ai meyec. Imuac nin Paulonéh wagicma kemmac nin niñu ménda sécgéyec. ³⁹ Wañu Banabaguc zéqeqetali yanda wankecma méndéh amuyoc. Méndéma Banabanéh Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keñoc. ⁴⁰ Wañu Paulonéh Sila megésiyyu ninzéh ninzéh dacmuna ieneñ mériañ ac ézéma Miñ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic keñoc. ⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac hénaorin meseli énécmiyec.

16

Timoteonéh Paulo zéma Sila ioraru toroqeyec.

¹ Paulonéh keñkecma Debe zéma Lisitera ama areña yandaiguc kereñec. Wañu Lisitera ama areña yanda imuaru Yesuac tohotoho ic méñ kerec qara imi Timoteo. I neñgocya imi Yuda embac, néñ ninzéh ninzéh embac wanec. Wañu mançocya imi Girik ic. ² Lisitera zéma Ikonion ama areña yanda igucnec ninzéh ninzéh dac muna ieneñ Timoteoac eeya héigic. ³ Wañu imuaru Yuda ic kemma kecgic ieneñ iwac mançocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac nin Paulonéh i wagicma kemman zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec. ⁴ Wañu ama areña kuneh kuneh séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ eneh Yerusalemiguc ac zikima héna ac mema ogic imi tohomu ninçac énécmiyoc. ⁵ Imuhuc wamma ai meyc hénaorin ieneñ ninzéh ninzéhgina seligiyyu kuçgina mema kaiweya kaiweya zangégina toroqema keñec.

Paulonéh Makedonia ic méñnéñ tilin tilinçiguc wininiyyu héñec.

⁶ Wañu Uña Téréyanéh Asia baeciguc ackuazéc ménda zéamuac nin énézéyu Firigia zéma Galatia baec orogicma keñgic. ⁷ Keñkecma Misia baec giñgiñçiguc keremna Bitinia baeciguc kerembin zéigic Yesuac Uñanéh imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec. ⁸ Imuac ieneñ Misia baec giñgiñanec keñkecma Troa amaiguc mekeñgic. ⁹ Sinjiyaiguc Paulonéh tilin tilinçiguc héñu Makedonia ic méñnéñ iwaru wininima namma welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma kondun néwécgeñ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémañ. ¹⁰ Paulonéh tilinçiguc

séséc hémbia zéyu, Anutunéh ionac bunç suruc hiabia énézéliñ nin nénézézac zéma ninzéhngéma nalé sosola qahac kondun qericma Makedonia kembin ninçac zéréñ qéréñ waninç.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama areña yanda imi waima qericma didinaneç kemma Samotera kondun baec komociguc kereñinç. Ama gianyyu imuacnec keñkecma Neapoli ama areña yandaiguc kereñinç. ¹² Imuaru zéic igucnec mama keñkecma Filipai ama areña yandaiguc kereñinç. Filipai imi Makedonia imuac ama areña yanda tosara onogicma kunengina wawaña. Roma ic eneh ama areña yanda imi añgéh tima galengéma kecgic. Wañu ama areña yanda imuaru ai meme tosara kerinç. ¹³ Sabata ducniyyu ama areñ imuac nacyu yanda séngançençiguc doku méñ hegeç imuaru zéwelec welecac tatarawac séc méñ hezac me qahac imi hémbin zéma keñinç. Kemma imuaru tacma embac tocgoma tacgic ionac ackuazéc énézéñ. ¹⁴ Wañu ninçiguc ionac suggina igucnec embac méñ qara Lidia kerec. I imi maleku qouc qoucçia meme embac. Wañu Tiatira ama yanda igucnec. Inéh Anutu ehéihéi wammianec. Wañu Miñ Kewunéh qeria meberéngéyyu ackuazéc Paulonéh zéyec imuac wamma ninçec. ¹⁵ Wañu eneya zéma héna géséhéra moczon doku naec énécmiñ nalé imuaru inéh amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc zéyec; Eneñ mia nuac ninçiguc ninzéh ninzéh embac wamma Miñ Kewuac qeriaiguc kecuaiiguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

Paulo zéma Sila hésa amaiguc oropocgic.

¹⁶ Nalé méñu zéwelec welecac kawéiguc kembin zé keñkecni welen qeçq embac méñ kuwicyagucnéñ mihicni nénécmiyec. Embac imi biançac ac zéénécmima miñhéra ionac soukiwa sasala mihicni énécmiançec. ¹⁷ Wañu inéh mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominéh Anutu eneña yanda iwac welen qeçqehéra kecma añgéh titiac héna zéau énécmiançu. ¹⁸ Kaiweya kaiweya imuhuc wañ nénécmima keru ai meme sasala tecgéyec. Paulonéh ninçu aiyya kileñ yanda héricmiyyu lilingéma kuwic yomuhuc ézéyec; Ni Yesu Kristoac qaraiguc gézéuac, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec éréma keñec. ¹⁹ Wañu welen qeçq embac iwac miñhéra ieneñ soukiwa hia mihicniyuac séc qahac wanec imi héñteçicma Paulo zéma Sila érépésima galeñ mihicni énécmiwinç zé nénngagémba sombençiguc hére érécmima keñgic. ²⁰ Galeñ ionacmuru hére

érecmima yomuhuc zégic; Ierenj Yuda icnéj amaninaiguc hama mebiri nénécmiyic qewelonj yanda mihicnijizij. ²¹ Wanju haka mérera Roma ic nenanj ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézaoc. ²² Wanju ic tunj yanda nanngic ienenj nanjé amuma momacnec hazéc ac wanj érecmigic galej ienenj séwu usugira hetec qetecgéma hihilocnéj urumu ninjac énézégic. ²³ Zégic ienenj hihilocnéj kilej yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima nammac ninj galej meme ic ézégic. ²⁴ Ézégic nimma hésa ama qeria méj suraiguc tacza imuaru oropocma hénagira ic kembangan dépanj yanda éréhéc imuac namunjaiguc qatéyu kilanziju heyoc.

Hésa ama galej meme ic doku naec miyec.

²⁵ Sijiya namunjaiguc Paulo zéma Sila ierenj Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosaranej imi ninjic. ²⁶ Wanju élanzañnec nanj yanda geriwigucnéj mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczonj anjédarec. Wanju ic momac yanda sej hésagina loloma madarec. ²⁷ Wanju galej meme icnéj gau igucnec ninjelima hénu nagu anjéma nandaru hésa ic néngacdaczu imuhuc zéma nimma souya héréma eumanj zé wanjec. ²⁸ Imuhuc wammañ zéyu Paulonéj qacma zéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczonj you taczij. ²⁹ Wanju galej meme icnéj kifa ninjac qacma emma zénéja hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc sicgé érecmiyec. ³⁰ Wanju oragima éréma qesiérecmima zéyec; Ic kewu éréhécna ni dimuhuc wamba Anutunéj anjéjna timac? ³¹ Zéyu ierenj yomuhuc ézéyoc; Miñ Kewu Yesu ninzégéna gi zéma héná géséhéca anjéngina timac. ³² Wanju ierenj i zéma héná géséhéra Miñ Kewuac ackuazéc énézéyoc. ³³ Énézéyic galej meme icnéj sinji imuaru nalé sosola qahac oragima wizigira hicnijyec imi zuac érecmiyec. Wanju nalé sosola qahac eneya zéma héná géséhéra doku naec énécmiyoc. ³⁴ Wanju i eneyaoac ama qeriaiguc oropocma nene hai érecmiyec. Wanju i zéma hénagéséhéra moczonj hama Anutu ninzégégic imuac ninj ségiségi yanda wanjec.

³⁵ Ama gianjyu galej ienenj ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érecmina. ³⁶ Zégic galej meme icnéj nimma Paulo yomuhuc ézéyec; Galej éréhécna ienenj ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érecmina zézu imuac iri ewa bénzérj nimma kemmaoc. ³⁷ Zéyu Paulonéj yomuhuc ézéyec; Niri Roma ic keczié wanju kápésicnina ménda zétécgéma ic tunj yanda kicginaiguc enj

nuruma hésa amaiguc noropocgic. Wanju deguc éléj méli nérécmiwinj zé wanju? Imuhuc qahac, enjaoc hama noragicgic kembinj. ³⁸ Wanju ai ic ienenj lilingéma kemma galej énézégic. Énézégic ienenj ic éréhéc imi Roma ic wanzaoc imi ninjasarima aurigic. ³⁹ Aurima ic éréhéc mebelacgé érecmiwinj zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areña yanda imi waima kemmaoc ninj érézégic. ⁴⁰ Wanju ierenj hésa ama igucnec éréma dunja Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzérj ninzérj dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keñoc.

17

Paulo zéma Sila ierenj Tesalonika ama areña yandaiguc keñoc.

¹ Wanju Paulo zéma Sila ierenj Amfipoli zéma Apolonia ama areña yanda orogicma Tesalonika ama areña yandaiguc kereñoc. Wanju imuaru Yuda ic onac tocgotocgo ama méj tarec. ² Wanju Paulonéj hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminingic. ³ Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzenj manzenj qema humuma humuc igucnec yacmac ninjac kiwi téréyaiguc ogic hezac. Wanju ni énézéanzua Yesu iminéj Kristo wanjac. ⁴ Zéyu sugcinaiguc tosara zéma Girik ic tunj yanda Anutu ehéihéi wammiangic imi enej zéma embac eneya éréhécdac qahac, néj sasala momacnec ninzégéna Paulo zéma Sila iorac muru torogegic. ⁵ Wanju Yuda ic enej nimbupuc ninj érecmima nénnagémba sombenjiguc kemma kaiziliwenj ic tosara onagicma tunjinaiguc wamma hénima ama areña yanda qeriaiguc qewelonj yanda wanjic. Wanju Paulo zéma Sila mihicni érecmima ic embac sugcinaiguc héréma kemma oropochij zé Yasonac amaiguc usunñec keñic. ⁶ Wanju ménda mihicni érecmigic. Imuac ninj Yason zéma ninzérj ninzérj dacmuna tosara énépésima unuruma ama galej ionac wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi enej mia nonac muru hayoc. ⁷ Hayic Yasonnéj héihéré érecmiyecac érecmima keczac. Ienenj Roma ic kewuac ac logima Ic kewu méj keczac, imi mia Yesu zéanzaoc. ⁸ Zéyic ama areña yanda ichéra zéma galej ienenj ac imi nimma qewelonj yanda wanjic. ⁹ Wanju galej enej Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic keñoc.

Paulo i Berea ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰ Wañu sinjiyaguc ninzéh ninzéh dac muna ieneñ Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea taunjuguc kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc enoc. ¹¹ Wañu Berea ama areña yanda miñina ionac hakagina imi Tesalonika ama areña yanda miñina ionac hakagina ogicma bénzéña wañec. Imuac ackuazéc imi siña nimma késama aṅgéh tигic. Aṅgéh tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téréya imi olomma niñgésigic. ¹² Imuhuc wamma ionarunec sasalanéh ninzégégic. Wañu Girik embac eñeña zéma Girik ic embac efefia qahac, néñ sasala ninzéhégégic. ¹³ Yuda ic Tesalonika ama areña yanda igucnec ieneñ Paulonéh Berea ama areña yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi nimma Berea ama areñ yandaiguc hama imuac miñina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaon qeénécmima yéwéri miñicñi énécmigic. ¹⁴ Imuhuc wañgic ninzéh ninzéh dac muna ieneñ Paulo kondur heyec imuhucgeñ lakec kemma kecmac niñac mélimigic. Wañu Sila zéma Timoteo iereñ imuaru* waima keroc. ¹⁵ Wañu ic tosara ieneñ Paulo wagicma Aten ama areña yanda tarec imuhucgeñ lakec keñgic. Wañu Paulonéh Sila zéma Timoteo eñeña muru foc méli érécmigic hamaoc niñ énézéyu gezac qé3éh ac imi mema lilingéma keñgic.

Paulonéh Aten ama areña yanda yandaiguc buña suruc hiabia énézéyec.

¹⁶ Wañu Paulo i Aten ama areña yandaiguc iorac mambéc tac kecma ama areña yanda imuac qeriaiguc baniara sasala nañgic hémma qeri geric wañec. ¹⁷ Wañu Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuazéc énézéyec. Wañu nénnagémba sombenjuguc kaiweya kaiweya ic miñicñi énécmiyec séc imuhuc wañ énécmiyec. ¹⁸ Wañu Epikue ninñ ic zéma Stoike ninñ ic ieneñ acguc i guc ac eminiñgic. Wañu Paulonéh Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niñ tosanaréh Pauloac niñ kua doku ic yominéh néma ac zéman zé wanzac me imuhuc zégic. Wañu tosanaréh ic yomi mia baec méñac nemu mérérawac suruc zézac gezan imuhuc zégic. ¹⁹ Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombenjuguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézan imi nini hia niñareñ géwiñac séc wanzac me? ²⁰ Geñ ackuazéc méréra zéna ninzññ imuac héniaya nimbiñ zé wañzññ. ²¹ Imi mia Aten ic zéma ic kian imuaru kecgic ieneñ ac méréra nimma ac imuacnec zéma

zé wamma nalégina auañgic imuac niñ imuhuc qesimigic.

Miñ Kewu mérérawac hénia énézéyec.

²² Wañu Paulo imi Areopago kaunsol sombenñ yanda namuñaguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé qepési ic keczu. Iwawai muczonñ yanda mepési énécmianzu. ²³ Ni ama areña yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiac iwawai inicba zaki téréya méñjuguc kiwi yomuhuc heyu olon3ua; Nemu méréra ménda ninzññ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa niñtecgicmu. ²⁴ Anutu baec kurumeñ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hiçñidarec inéh mia baec kurumeñ imuac miñina keczac imuac niñ inéh ocmuñ téréya méraninanéh memeya imuac qeriaiguc ménda kecanzac. ²⁵ Wañu I eñeyaoc ic embac muczonñ yanda kecec zéma wésésé zéma iwawai muczonñ yanda nénécmianzac imuac niñ iwawai méñ niñac wañu méraninanéh haimiwiñac séc qahac. ²⁶ Inéh ic momacguc miñicñima iwarunec ic tuña tuña hiçñima kemma baec séc kecmuac niñ ézébec. Wañu nalénina zéma kececac qañañ sililicnina zénénécmiyec. ²⁷ Imi mia ic neñañ iwac niñ wamma qerininanéh mété qététañ wamma kemma Anutu eñeña miñicñiwiñ niñac nimma imuhuc wañec. Wañu inéh ic momac momac neñañ murunec lakec ménda kecanzac.

²⁸ Neñaac iwac kuhaiguc kecec wamma keñha wañan3ññ. Onac legic zéra meme ic tosanaréh yomuhuc zégic; Neñañ Anutuac qelihéra. ²⁹ Imuhucyanec Anutuac qelihéra kec3ññ imuac niñ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéñ ninññnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéan3ññ séc ménda wammac. ³⁰ Anutunéh ménda nimma kececac naléyaguc ménda ninicma tuambuam wañec. Wañu deguc mia baec séc ic momac yanda qerininina melembiñ niñac nénézézac. ³¹ Anutunéh baec ic embac solañanec gési nénécmianñ zé naléya meyecac heyu ic méñ ai imi mia memac niñac kumuyec. Wañu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic muczonñ ninzéhégémuac séya nénécmiyec.

³² Paulonéh imuhuc zéyu ic tosanaréh humuc igucnec yacyac imuac zédesi wañgic. Wañu tosanaréh nalé méñac ac suruc imuac muñguc zéna nimbiñ imuhuc zégic. ³³ Imuhuc wañgic Paulonéh wai énécmima keñec. ³⁴ Ic sasala qahac, néñ tosara Paulo ala wammima ninzéhégégic. Ionarunec érehéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio

* 17:14: Berea ama areña yandaiguc.

zéma embac Damari, waŋu tosara méŋ kecgic.

18

Paulo inéŋ Korinti ama areŋa yandaiguc ackuažéc ai meyc.

¹ Imuac andiaiguc Paulonéŋ Aten ama areŋa yanda waima Korinti ama areŋa yandaiguc keŋec. ² Imuaru Yuda ic méŋ mihiçniyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hiçniyec. Ic kewu Klaudionéŋ Yuda ic imi Roma ama areŋa yanda waima kemmu niŋac énéžéyec. Imuac niŋ inéŋ iniŋa Priskilaguc* Italia baec igucnec Korinti ama areŋa yandaiguc qelia hayoc. Waŋu Paulonéŋ iricmaŋ zé keŋec. ³ Iereŋ imi aigira momacguc imuac niŋ momacnec kecma ai meyc. Waŋu iereŋ yaŋ séwélanéŋ sel meyacgéyu boŋ meanoc. ⁴ Waŋu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Giriç ic iniguc ac eminimma meme seli ac waŋ énéçmiaŋec.

⁵ Waŋu Sila zéma Timoteo iereŋ Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuažécneŋ Paulo kéŋayu ewa moczoŋnec Yesu imi Kristo téŋgéŋ zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énéçmiyec. ⁶ Waŋu Yuda ic ieneŋ hažéc wammima zébiri migic séséç wamma séwi usuya miminžaliyu seitotoŋa mayu yomuhuc énéžéyec; Onac sacnéŋ onac oruçginaiguc lilingéma hamac, néŋ ni aina mema solananiwa képésicna qahac waŋzac.* Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemmaŋ. ⁷ Waŋu tocgotocgo ama imi waima ic méŋ Anutu mepésianžac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac waŋec. Amaya imi tocgotocgo ama imuac maréŋaiguc tarec. ⁸ Waŋu tocgotocgo amawac galeŋ qara Krispo zéma héná géséhéra ieneŋ ackuažéc nimma Miŋ Kewu ninžégégic. Waŋu Korinti ic ionarunec sasalanéŋ acguc Pauloac ara nimma ninžéŋgéma doku naecgic. ⁹ Waŋu siŋi méŋiguc Miŋ Kewunéŋ Paulo tiliŋ tiliŋiguc hiçniçimima yomuhuc éžéyec; Gi zénéŋga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémaŋ. ¹⁰ Ni giçuc kecanžac imuac niŋ ic méŋnéŋ méŋ gumebiri ménda waŋgémmac. Ama areŋa kuney yanda yomuaru nuac ic embac sasala keczu. ¹¹ Imuhuc éžéyu Paulonéŋ ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuažéc ku énéçmima keru yawuŋ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹² Waŋu Galionéŋ Akaiia baeciguc baec galeŋ yanda waŋec. Nalé imuaru Yuda ic ieneŋ zikiamuma Paulo hažéc wammima baec galeŋac muru wagicma keŋgic. ¹³ Kemma yomuhuc zéçic; Ic yomi héná

acnina logima héná méréraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu niŋac zéhinocgé énéçmiaŋzac. ¹⁴ Waŋu Paulonéŋ ac zémaŋ zé waŋu Galionéŋ Yuda ic yomuhuc énéžéyec; Ini Yuda ic, kaiziliweŋ me haka biria niŋac zéžuiçuc neŋ agina niŋénéçmimaŋac hezac. ¹⁵ Néŋ eŋaŋ ackuažéc me qac méŋ me héná ac imuhucyawac ara waŋžuiçuc eŋaoc zémindinimiu. Ni iwawai imuhucyawac niŋgésimaŋ zé wammaŋac ménda ninžua. ¹⁶ Imuhuc zéma nesi énéçmiyu magic. ¹⁷ Waŋu ieneŋ momac yanda tocgotocgo amawac galeŋ Sositene wagicma baec galeŋac kiwaiguc qehéi wammigic. Waŋu baec galeŋ Galionéŋ inicma ewa éréhéc ménda waŋec.

Paulonéŋ Antiokia ama areŋa yandaiguc lilingéma hayec.

¹⁸ Paulonéŋ Korinti ama areŋa yandaiguc ai meme sasala méŋ kecmaguc ninžéŋ ninžéŋ dac muna wai énéçmima zéiciguc Siria baeciguc keŋec. Waŋu Priskila zéma Akila iereŋ i guc momacnec keŋgic. Waŋu zézé selia niŋac zéiciguc embiŋ zéma Korinti ama areŋa yanda Keŋkereaiguc oruc zucya merirec. ¹⁹ Waŋu Efeso ama areŋa yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keŋgic ini imuaru wai énéçmimaŋ zé eŋeyaoc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma iniguc ackuažéc eminiŋ waŋgic. ²⁰ Waŋu ic sasalanéŋ eŋaŋguc nalé horua méŋ kecmac niŋac welecgic, néŋ ménda niŋénéçmiyec. ²¹ Waŋu Anutuac ewa siŋ imuac heyu onaru muŋguc lilingémaŋ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areŋa yanda imi waima keŋec. ²² Keŋkecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kereŋec. Imuaru élélaŋaiguc ekemma Yesuac hénáorinŋ héra yaizézé ac waŋ énéçmima Antiokia ama areŋa yandaiguc keŋec.

²³ Imuaru komora kecmaguc muŋguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énéçmimima momac yanda meseli énéçmima keŋec.

Apolonéŋ Efeso ama areŋa yandaiguc ackuažéc énéžéyec.

²⁴ Waŋu Efeso ama areŋa yandaiguc Yuda ic méŋ hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areŋa yandaiguc hiçniyec. Ic imi nininŋ yandayaguc, kiwi térya hia niŋareŋ gédarec. ²⁵ Inéŋ Miŋ Kewuac héná ac zéçic niŋareŋgéma ewa moczoŋnec Yesuac ac suruc dindinaneç ku énéçmiaŋec. Néŋ ic imi Yohaneac doku naec haka sac niŋec. ²⁶ Inéŋ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuažéc zénéŋga ménda hiriyu hénima zéyec. Zéyu Priskila

* 18:2: Me Priska. ☆ 18:6: E3k 3:18

zéma Akila ierenj zézéya nimmaguc i am-agiraiguc héihéré mima Anutuac héna munjuc yanda zéasarimiyoc. ²⁷ (27a) Wanju Apolonénj Akaia baeciguc kemmanj zé wanju ninzénj ninzénj dac muna ienenj meme seli ac wammima ninzénj ninzénj dacmuna imuaru keczu ienenj Apolo hérémimuac ninjac énézéwijnj zé ionac muru kiwi oma migic késama kenjec. ²⁸ Kemma Korinti ama arenja yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanzac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. ^(27b) Imuac ninj ic embac Anutuac ewa hia ninjac ninzénjgégic ionac ménguc yanda méra énécmiyec.

19

Paulonénj Efeso ama arenja yandaiguc Yohane mihicnijec.

¹ Apolonénj i Korinti ama arenja yandaiguc kerunec Paulonénj huanjenj baec wanjonja Saut iguc kenkecma Efeso ama arenja yandaiguc keremma Yesuac tohotoho ic tosara mihicij énécmiyec. ² Wanju inénj yomuhuc qesiénécmiyec, Ini ninzénjgégic nalé imuaru Uña Téréyaguc wanjic me qahac? Zéyu zégic, Qahac, Uña Téréya keczac imuac buña méj méndagucnec ninijn. ³ Imuhuc zégic munjuc qesiénécmiyec; Ini némac doku naecgic? Zéyu zégic; Yohaneac doku. ⁴ Zégic Paulonénj yomuhuc énézéyec; Yohanenénj ewa melej melej doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i ninzénjgému. Wanju ac imi Yesuac ninj mia imuhuc zéyec. ⁵ Ic enej ac imi nimma Minj Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic. ⁶ Wanju Paulonénj orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uña Téréyanénj ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic. ⁷ Wanju ic zanjgégina imi 12 ésécnec wanjec.

⁸ Wanju Paulonénj Yuda ic ionac togotogoc amaiguc nalé séc emma, ackuazéc zénéna ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héngalenj ama arenja yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec. ⁹ Wanju ic tosara enenj ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héna imi zébirigic. Wanju Paulonénj wai énécmima tohotoho ic tosara onagicma kemma Tirano kiwi téréyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁰ Ai yawunj éréhéc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc keczu ienenj moczonj Minj Kewuac ackuazéc nindacgic.

¹¹ Wanju Anutunénj Paulo nanngémima iwarunec kiwi baec icnéj ménda memeya ogicqogicma sasala meyec. ¹² Wanju ic enenj séwi kerej tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaguc osima mema kemma hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Wanju kuwic acguc wai énécmima néngacgic. ¹³ Wanju Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meanjic ienenj batucgéma Yesuac qaraiguc kuwicginaguc yomuhuc énézéjic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézu, éréma kenjic. ¹⁴ Yuda ic hofac oo ic kiwa méj qara Sikewa iwac nanhéra 7 ienenj imuhuc mia wanjic. ¹⁵ Wanju kuwicnéj ac yomuhuc melej énécmiyec; Yesu ninzua, wanju Paulo i ninzua, wanju ini méré ic? ¹⁶ Imuhuc zéma kuwicygucnéj merac éréhéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac wanj érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néngacgic. ¹⁷ Wanju haka imuac buña Efeso ama arenja yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ienenj nindacma zénéngina hiriyu Minj Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic. ¹⁸ Wanju ninzénjgégic ienenj sasala haréma wawanj memegina biria zéaudacgic. ¹⁹ Wanju ic tosara méra kiwi meanjic ienenj imuac kiwi papia mutulangéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wanju kiwi imuac bonja toroqegic siliwa gocmia* 50,000 ogirec. ²⁰ Imuhuc wanjic Minj Kewuac ackuazécnéj kuhaguc yacma saiyec.

Paulonénj Yerusalem kemmac ninjac zéréngqéréj wanjec.

²¹ Héla imuhuc hicnjidaruguc Paulonénj Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemmanj zé ewayanénj ninjelima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc bianjuc Roma ama arenja yanda acguc hémmaj zé wanzua. ²² Wanju ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasito ierenj Makedonia baeciguc kemmaoc ninjac méli érécmiyec. Wanju i eneya Asia baeciguc nalé komodia méj toroqema kerec.

Efeso ama arenja yandaiguc qewelonj yanda hicnijec.

²³ Wanju nalé imuaru Efeso ama arenja yandaiguc héna ac imuac ninj héténj efea fia qahac, néj héténj yanda hicnijec. ²⁴ Surucya imi yomuhuc; Ic méj siliwanénj iwawai meyacgéma kerec, qara imi Deme-tirio. Ic inénj nemu Atemiac† ocmunj imi siliwanénj meyacgéma soukiwa efea fia qahac, néj kunenj yanda ai momachéra

* 19:19: Siliwa gocmia momacguc imi ai ic méngac ai meme momacgucac ai bonja wanzac. † 19:24: Anutu embara Daianawac qara.

mihicnji énécmianec. ²⁵ Wañu inéñ ai ichéra zéma ai momachéra togo énécmima yomuhuc énézýec; Ic mandac, ini aina iminéñ mia soukiwa yanda mihicnji nénécmianzac imi ninzu. ²⁶ Wañu Paulonéñ Efeso ama areña yanda zéñac Asia baec tosara igucnec ic embac zéñangé énécmima yomuhuc zéñazac; Iwawai ic méranéñ memeya imi Anutu héla qahac. ²⁷ Imuhuc wañkeru nénnagémba aininawac qara imi qahac wambac niñac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Ateni iwac ocmuñ imi mamaya wañu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéihéi wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac niñac.

²⁸ Demetirionéñ ac imuhuc énézýu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic neññ Ateni i eñeña yanda! ²⁹ Imuhuc zégic nalé sosola qahac wañu ama areña yanda séc hétéñ yanda imi sécgéma kendarec. Wañu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec keñha wañangic i iri imi érepésima héré érécmima moczon yanda séséc memaac azoazoro ama kuney yandaiguc usunec keñgic. ³⁰ Wañu Paulonéñ nimma sugcinaiguc kemman zéyu tohotoho ic ieneñ neñ héimigic. ³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eñeña tosara Pauloac alahéra kegcic ieneñ azoazoroiguc ménda kemmac niñac kiwi oma haigic iwaru keñec. ³² Wañu azoazoroiguc ic eney ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qewelon yanda wañgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niñ tocgégic hénia imi ménda niñasarigic. ³³ Wañu Yuda ic ieneñ alagina méñ qara Aleksande nanjémigic ou wéséginaguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néñ hazécnina wanzac zéma yéwéri imi zémindinimanñ zé acgina qaimac niñac méranéñ séséc wañ énécmiyec.† ³⁴ Wañu ic ieneñ ic imi Yuda ic wanzac imi héñtegicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma nanjic; Efeso ic neññ Ateni i eñeña yanda! ³⁵ Imuhuc wañkegcic tauñ imuac kiwi oo ic inéñ ic melanzi énécmima yomuhuc énézýec; Efeso ic mandac, Efeso ama areña yanda minjanéñ Ateni yanda ninawac ocmuñ zéma baniara kurumey igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanziñ imi baec séc ic embac moczon nindaczu. ³⁶ Iwawai imi qaege mimiaawac séc qahac. Imuac niñ ini qerigina kugic mayu haka sicsaocya méñ ménda wammu. ³⁷ Ic énépésima hazu yomi eney embac nemuninawac ocmuñ igucnec iwawai méñ kowu ménda megiç. Wañu

nonac embac nemu ménda zébirimigic. ³⁸ Wañu Demetirio zéma ai ichéra ieneñ ic méñac ara kesa kecziuguc kápésic zézé naléya zéma baec galenjinga he énécmizaoc imuac niñ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamugu. ³⁹ Wañu ac tosara méñ hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétecgému. ⁴⁰ Nini azoazoro yanda héniya qahac yomuac niñac yéwéri mihicnjiñ. Ic kewu yandanéñ nimma hétéñ yanda niñac ac zé nénécmiwac niñac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro hénia ac logilogiya yomuac ac bakia méñ owiñac séc qahac wammac. ⁴¹ Imuhuc zéyu teggyu méli énécmiyu kendacgic.

20

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc keñec.

¹ Ac hétéñ yanda imi qahac wañu Paulonéñ tohotoho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc keñec. ² Baec imi ogicma tohotoho ic ac sasala énézéma meseli énécmima keñkecma Girik baeciguc kereñec. ³ Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemmanñ zé wañu Yuda ic ieneñ Paulo qewiñ zéma ac sañec zégic niñtegicma Makedonia baeciguc muñguc liliñgéma kemmanñ zé niñselyec. ⁴ Wañu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc keñgic imi yomuhuc; Berea ic Piroac nanñ Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, wañu Timoteo, wañu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo. ⁵ Ic imi ieneñ walac kemma Troa ama areña yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacgic. ⁶ Nini saméñ yisya qahac imuac kendonñ teggyu Filipi ama areña yanda waima zéicguc kaiwe méra méñ keñkecma Troa ama areña yanda niñjina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerijñ.

Paulo i Troa ama areña yandaiguc merac méñ mehiaruyec.

⁷ Sabata teggyu Sondaiguc saméñ newiñ zéma tocgéiñ. Wañu Paulonéñ ama gianjiyu kemmanñ zéma ackuazéc zémanec nanñ sinji namuñha wañec. ⁸ Ama qeria qacyaiguc tariñ imuaru kifa sasala zema nanjec. ⁹ Wañu merac méñ qara Yutiko inéñ luhuc memaac kifaña igucnec tackecma gau niñac qeka meka qema tarec. Wañu Paulonéñ ackuazéc zéyu horugiya gauac kuhanéñ qéléléñgye tendiñgéma hiñgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéñgic humuyec. ¹⁰ Wañu Paulonéñ hiñgacma eñeñaoc merac

† 19:33: Yuda ic eney Paulo zéma Kristoac hénaroiñ niñac hazéc mihicnjiwiñ niñac zéñéngina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiwiñ zé imuhuc batucgéic.

gacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénénghina ménda hirimac, kekecyá hemizac. ¹¹ Imuhuc zéma ama qeria gacyaiguc heyec imuaru emma samén nema ic iniguc ac eminiñ wamma nalé horua tacgic ama gianiyec. Ama gianiyu wai énécmima kenec. ¹² Ic ieneñ merac qeliyu amayaiguc wagicma kenjic ewagina hiaruyu ségiségi yanda wanjic.

Paulonéh Milete ama areña yandaiguc kenec.

¹³ Paulonéh eneyanec baec héna kemmanj zé ai areña zénénécmiyec imuac ninj nini walac zéiciguc emma Paulo wagicbinj zéma Aso amaiguc kenjij. ¹⁴ Wanju Paulonéh Aso amaiguc mihicñj nénécmiyu zéiciguc wagicma Mitilene ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁵ Imuacnec kenjkecma Zintaiguc Kio konduj baec komociguc kereñij. Imuacnec kenjkecma Mititwoiguc Samo konduj baec komociguc kereñij. Wanju imuacnec kenjkecma Seiyaiguc Milete ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁶ Paulonéh ai meme 50 imuac kendorjicguc Yerusaleme kemmanj zé wanec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niñac Efeso ménda kemma qericma moczoñ Milete ama areña yandaiguc kenec.

Efeso ama areña yandaiguc kua meme ic ac énézéyec.

¹⁷ Kemma Milete imuarunec inéh Yesuac hénarorij héra ionac galeñ hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiyu Efeso ama areña yandaiguc kenjic. ¹⁸ Onagicma hagic Paulonéh ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hénia igucnec hénima kaiweya kaiweya wawanj memena dimuhuc wamma kecanj imi hémma nindacgic. ¹⁹ Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic enej menéñgic zéra béra hénia hénia imuac qahaiguc kecma Miñ Kewu mepésiyyi. ²⁰ Wanju iwawai méra énécmimia méñnéñ méñ henéñu hénarorij kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñyéwérima moczoñ énézéma ku énécmiyyi. ²¹ Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina melemma Anutuac muru kápésicgina zéauma Miñ Kewunina Yesu Kristo niñzégému niñac énézéyi. ²² Wanju ninzu? Uñanéñ qerina qatéma héréyu Yerusaleme kenjua. Wanju ou kemma haka dimuhucya méñ mihicñimanj imi ni ménda ninzua. ²³ Momacgucdac ninzua imi yomuhuc; Ama séc keremma kecha imuaru Uña Téréyanéhj hési ama zéma zérabéranéhj mambéc néñzac imi nézézac. ²⁴ Héna menéñec imi usuñec kemma Anutunéhj ewa hiawac ackuazéc imi héipuc wamma énézémanj niñac ai

buña qenéñec imi metecgémanj zéma neñ nena kekecnawac nimba eeyaguc ménda wanjac.

²⁵ Ninzu, ni sugcinaiguc kenja wamma héngaleñ ama areña yandawac buña énézédaczua. Wanju ini moczoñ kic ségérana muñguc ménda hémmu imi ni ninzua. ²⁶⁻²⁷ Ni ménda osima Anutuac ewa siñ moczoñ énézédari. Imuac ninj, zésolanjwa niñgic, sugcinaiguc méñnéñ méñ birigic ionac sac kitiwa imi nuac muru ménda hemac. ²⁸ Eñaooc galeñgé amuma rama tunhécgina imuhucyanec galeñgé énécmimu. Uña Téréyanéhj ini ionac galeñ gési énécmiyec imuac ninj Miñ Kewuac hénarorij héra, eneya sawanéñ boñhére énécmiyec ionac inicgaleñ wamma kecmu. ²⁹ Ni wai énécmima kema haséñ kazu zéragucnéñ onaru haréma rama goigina ménda héimu. ³⁰ Wanju enañ sugcinaiguc ic tosara hicñjma tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niñac ac qarinj qarinjia zému. ³¹ Imuac galeñgina mema kecmu! Wanju yawuj haréwéc séc siñj kaiwe ménda waima kic masinaguc enac enac énézéanji imi niñqelima kecmu. ³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuazéc iminéñ mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra sugcinaiguc ai buña mihicñjmu. ³³ Ni ic méñac goli me siliwa me séwi usuya niñac hémbaoc ménda wanji. ³⁴ Ini ninzu ésécnec, ni méra éréhécnanéñ ai mema ni zéma ichéna nonac iwawinina mihicñjanzua. ³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiénécmiwa héndacgic. Ini imuhucyanec ai kuneñ mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Wanju Miñ Kewu Yesunéhj ac yomuhuc zéyec imi niñqelima kecmu; Haleñ énécmimia ionac ségiségigina imi haleñ késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzac.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczoñ yanda iniguc siminj héima zéwelerec. ³⁷ Zéweleru ieneñ moczoñ zésiác yanda wamma Pauloac ewayaguc giligic hiñgaru kiricne qiricne wammigic. ³⁸ Ini kic ségérana muñguc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kuneñ yanda wamma wagicma zéiciguc kemma opocgic.

21

Paulonéh Yerusaleme kemmanj zé zéiciguc enec.

¹ Wanju nini wai énécmima kenjkecma konduj baec komoc Ko baec komociguc kereñij. Ama gianiyu kenjkecma Rodo konduj baec komociguc keremma kenjkecma Patara ama areña yandaiguc kereñij. ² Imuaru zéic méñ Foinike konduj baec komoraiguc kemmanj zé wanju mihicñjima

imuaru emma kenjij. ³ Kenkecma Kipuro kondun baec komoc kanaigucgej taru hémma ogicma Siria baecigucgej kenkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnéj hinaya haihulac wammaj zé wanju élélahaiuguc enij. ⁴ Emma tohotoho ic tosara mihicnji énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 kerij. Wanju Ujanéj hinocgé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac niñac welec migic. ⁵ Nalé imi tecgéyu ic embac waima kenni ienej inij merachécgina moczoj yanda iniguc nonagicgic ama areña yanda imuac élélahaiuguc hiñgacma sakasaciguc siminj héima Miñ Kewunina zéwelec miyij. ⁶ Zéwelecní tecgéyu waiamuma zéiciguc enni ienej amaiguc liliñgégic.

Anutuac tiliñ tiliñ ic Agabonéj Pauloac andiawac ara zéyec.

⁷ Wanju Tiro ama areña yanda igucnec kenkecma doku héna méndacma Tolemai zéic ala ama areña yandaiguc keremma imuaru ninzérj ninzérj dacmuna yaizézé ac waj énécmima ai meme momacguc iniguc kerij. ⁸ Ama gianjiyu waima kenkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma Filipo mihicnjiyij. Filipo imi ai ic 7 gési énécmigic ionac sugcina igucnec. Iwac amaiguc mia emma kerij. ⁹ Iwaru bérachéra imi kembon qahac kecgic. Wanju ienej moczoj embac seraña. Wanju andiawac ara zéañgic. ¹⁰ Wanju imuaru ai meme sasala kecni Yuda baec igucnec Anutuac tiliñ tiliñ ic méj qara Agabo i nonaru mama hayec. ¹¹ Haréma Pauloac rikunja mema iminérj eñeya héna méria zikima yomuhuc zéyec; Uña Téréyanéj yomuhuc zézac; Yerusalemiguc Yuda ic ienej rikun yomuc miñina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiuguc haimu. ¹² Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miñina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niñ Anutu zéwelec miyij. ¹³ Wanju Paulonéj yomuhuc zéyec; Némac niñ siacma ewa howuc néñzu? Zikinémму sac qahac, Miñ Kewu Yesuac qara niñac Yerusalemiguc humumanj niñac efidaczua. ¹⁴ Wanju ac ézéni ménda niñu waima yomuhuc zéyij; Miñ Kewuac ewa siñnéj selimac.

Paulo Yerusalem kenec.

¹⁵ Ai meme tosara imi tecgéyu zérérj qérérj wandacma Yerusalem enij. ¹⁶ Wanju Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec tohotoho ic tosara ienej niniguc momacnec kemma Kipuru ic méj qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbij zé ic imi wagicma kenjij.

¹⁷ Wanju kenkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzérj ninzérj dacmuna ienej goihéihéi waj nénécmima nénépésigic. ¹⁸ Wanju ama gianjiyu Paulonéj Yakoboac

amaiguc nonagicma enju inicni galenj moczoj imuaru hama kecgic. ¹⁹ Wanju Paulonéj yaizézé ac wajénéc midacmaguc inérj welej qemiyu Anutunérj ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzérj bénzérj énézéadec. ²⁰ Énézéyu ienej nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzaj, Yuda ic sucninaiguc ninzérj ninzérj ic tausenja tausenja hicñigic. Wanju ienej moczoj Moseac héna ac seliseli wamma nanjéanzu. ²¹ Wanju ienej imi gej Yuda ic tosara ic enia ionac sugcinaiguc keczu ienej Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaiuguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niñ énézéanzaj imi nindacgic. ²² Gi Yerusalem hazaj imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niñ dimuhuc wambij? ²³ Imuac nini ac méj gézéni imuac séc wambésémanj. Nonaruiguc ic kembon qahac Anutuguc ac zikima nalé hotoñadac oruc zucgina ménda mericma kecanzu. ²⁴ Wanju gej ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémbarj boña meénécmima oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niñgic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecanzaj imi héñtegicmu. ²⁵ Wanju ic enia Yesu ninzérjgéma kecanzu ionac imi haka imuhucya ménda niñtohomu, néj baniarawac ireha zéma imuac olémbarja zéma sac zéma waj hásaiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac elingé amuma lakec kecmu niñac zétecgéma oma hai énécmiyij. ²⁶ Wanju ama siñima gianjiyu Paulonéj ic kembon qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma enaj météré meme naléya tecgéyu enac enac lémbaj oo naléya wajec imi énézéwijn niñaj ama téryaiguc enec.

Paulo ocmuniguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbaj oo ai mema kecgic imuac naléya tecgémanj zé wanju Paulonéj ocmunj téryaiguc nanjkeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ienej i hémma ic momac yanda qerigina acginanéj netu énécmima Paulo késagic. ²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neñaj hazéc waj nénécmima héna acnina zéma ocmunj téryanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmunj téryaiguc Girik ic onagicma érema ama térya yomi mezzapi qezac. ²⁹ (Imi mia ic méj Efeso ama areña yanda igucnec qara Tirofimo inérj Pauloguc ama areña yanda imuaru kenkenj haha wanju hémma inérj ic imi wagicma ama téryaiguc éréyec gezaj imuhuc

zéma ninjic.)³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuñec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galeñginanéñ Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic eneñ Paulo qehumuwiñ zé wanjic Yerusalem imi hétéñ yandayaguc wanjic imuac hurucya yaré ic 1,000 galeñgina iwaru hayu ninjic.³² Ac imuhuc nimma imuarunec yaré ic tuñhéra zéma yaré ic 100 imuac galeñhéra énépésima usuñec mekenjic. Wanju hétéñ meme ieneñ yaré ic 1,000 imuac galeñ zéma yaré ichéra inicma Paulo qema nanjic imi waima en nanjic.³³ Wanju yaré ic 1,000 ionac galeñgina iminéñ kemma Paulo wagicma señ hésanéñ zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai wanjic imuac qesiénécmiyec.³⁴ Qesiénécmiyu ic tuñ suggina igucnec méñnéñ méñac, méñnéñ méñac qacma zégic qewelon ninjac hénia ninjtegicmacac séc qahac wanju ai ama qeriaiguc wagicma kemmu ninjac énézéyec.³⁵ Wanju Paulonéñ déc héniaiguc emmanj zé wanju ic eneñ kaiziliwen yanda wammigic yaré ic ieneñ Paulo eliñgémima hua nanjémima enjic.³⁶ Imi mia ic tuñ yanda ieneñ nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zégic imuac ninj imuhuc wanjic.

Paulonéñ saiaa ac wanjamuyec.

³⁷ Wanju Paulo ai ama qeriaiguc mema embiñ zé wanjic Paulonéñ yaré ic 1,000 imuac galeñ ézéyec; Ninna ni ac méñ hia gézémañac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninjanj?³⁸ Imuhuc wanju gi becneç yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérésiaiguc kenjic Izijpte ic imi mia me?³⁹ Qesimiyu Paulonéñ yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areña yanda imuacnec. Kilikia imi ama areña yanda enjomía qahac. Gi ninjénna ac komora énézéwa.⁴⁰ Wanju inéñ nimmiyu Paulo i déc hénia imuac boñaguc namma ic méranéñ séséc wanj énécmiyu acgina qaiyu nandacgic Hebraio aciguc yomuhuc énézéyec;

22

Paulonéñ Yerusalemiguc Yuda ic ac énézéyec.

¹ Manjoc dacmuna hécna hénia imi zéasariwa ninjic. ² Paulonéñ Hebraio aciguc ac zéyec. Hénia imuac ninjac némbéñ yanda qema nanjic. ³ Wanju toroqema énézéyec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areña yandaiguc hicñji. Wanju ama yanda Yerusalem yomuaru kecma

yandima ic Gamaliel iwac méra bawauiguc kecba yanda hécninawac hénia ac selianec ku néñu ninjareñ gédari. Wanju ini moczoñ yanda deguc wanjanzu ésécnec Anutuac ninj wamma geriwiguc ai meanj. ⁴ Wanju hénia qelia yomi mebirimo tohotoho ic humuac séc unuma hazéc wanj énécmima ic embac momacnec qaté énécmima hésa amaiguc onopocanj. ⁵ Héfac oo ic eneña zéma galeñ ieneñ imi haka imuac héipuc ic wanju. Wanju ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areña yandaiguc kecañjic ionac kiwi mema ama imuac ninzén ninzén ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima hawa kitiwa memuac ninj kenj.

⁶ Kenjekma Damasiko ama areña yandaiguc hosuru kemma gau komoc ésécnec wanjic. Wanju imuaru kurumenj igucnec asac mararanj yandanéñ élanzanjec mama hoturunéñec. ⁷ Hoturunéñu ni baeciguc mama nuyu hema nimba ewa méñ yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac ninj nunesi wanj némma keczanj? ⁸ Zéyu zéyi; Miñ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézéyec; Nunesi wanj nénanzanj Yesu Nazarete ama areña igucnec ni imi mia. ⁹ Ic niguc kecgic ieneñ asac mararanj sac héñjic, néñ i nézéyec iwac ewaya imi ménda ninjic. ¹⁰ Ni qesima zéyi; Miñ Kewu ni némac wammanj ninjac wanjanj? Zéwa Miñ Kewunéñ yomuhuc nézéyec; Gi yacma Damasiko ama areña yandaiguc kenna ic méñnéñ guac ai buña qegénzua imi moczoñ gézémac. ¹¹ Wanju ni imi asac mararanj ninjac kicanéñ hémmañac séc qahac wanjic imuac ninj ic tosara niguc kecgic ieneñ méranaguc népésima hérénéñjic Damasiko ama areña yandaiguc kenj.

¹² Ama areña kunéñ yanda imuac ic méñ qara Anania inéñ hénia ac séciguc keru Yuda ic ama areña yanda imuaru kecgic imi eneñ momac yanda iwac ehéihéi wammianjic. ¹³ Ic iminéñ mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzén ninzén ic munana Saulo, kicga munguc hima hémbésémañ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héñi. ¹⁴ Wanju ac yomuhuc nézéyec; Yandahécna ionac Anutunéñ eneya ewa siñ imuac gézéyu ninjarima Solanja miñjina imi hémma ewaya kuaya igucnec nimbésémañ ninjac gésigéñec. ¹⁵ Imuac gi iwac ninj wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma ninjic imuac héipuc wamma énézéwésémañ. ¹⁶ Wanju némac ninj mambéc keca horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna késpedesca zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Wañu Yerusalem lilingéma hama omunɔj téréyaiguc emma zéwelecma tilij tilinjiguc Yesu héñi. ¹⁸ Hémba Miñ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ieneɔ ac imi ménda niñ tohomu, imuac gi focdac ama areña yanda yomi waima kembésémañ. ¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miñ Kewu, ni ic embac gi ninzénggé gëngic ini énépésima hésa amaiguc onopocmañ zéma togotocgo amaya amaya kenji imi ic youmi eneñ nindaczu. ²⁰ Wañu buña icga Stefano qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc wañ énécmima i qegic ionac malekugina galeñgéyi. ²¹ Imuhuc zéwa Miñ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Keñña, neñ ic enia baera baera keczu ionac muru méligéñzua.

²² Bénzéh nimmanec kecgic, néñ ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanéh baec igucnec qahac wammac. Kekerawac séc qahac. ²³ Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitotoñ héigic eñec. ²⁴ Wañu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh Paulo ai ama qerigaiguc wagicma emma ic eneñ némac niñac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niñac qesimima hihilocnéñ qemu zéma yaré ic énézéyec. ²⁵ Wañu hésa yañ séwélanéhñec meyacgéic iminéh qatégic Paulonéh yaré ic 100 ionac galeñ méh hosuraiguc nanu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéñ hia qemuac séc? ²⁶ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeñginanéh nimma 1,000 ionac galeñ iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac wammañ zé wañzañ? Ic imi Roma ic. ²⁷ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Wañu Paulonéh zéyec; Oo, ni Roma ic. ²⁸ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buña meyi. Wañu Paulonéh zéyec; Ni imi hicñi hicñihicñina igucnec érema deguc Roma ic kecanzua. ²⁹ Wañu imuarunec Paulo iwawai qesimi-wiñ zégic imi eneñ waima kendacgic. Yaré ic 1,000 galeñginanéh acguc Paulo i Roma ic imi niñ asarima hésanéh qatémiiyec képésic imuac niñac auriyec.

³⁰ Ama gianjiyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh Yuda ic eneñ Paulo némac niñac hazéc wammigic imuac hénia nimmac niñac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tunj eneña Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hiñgacma wéséginaiguc oporu nañec.

23

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

¹ Paulonéh gésigési ic inicosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solananeñ Anutuac kiwaiguc kecanzua. ² Imuhuc zéyu hofac oo ic eneña Ananianéh Pauloac hosuraiguc nangic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic. ³ Zéyu Paulonéh yomuhuc ézéyec; Gi biriawac deminjalac Anutunéh gumac. Gi hénia aciguc niñgési némmañ zé tacma hénia ac imi logima ni numu niñac énézézan? ⁴ Imuhuc zéyu ic hosuraiguc nangic ieneñ yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic eneña efima zébirimizañ? ⁵ Zégic Paulonéh yomuhuc zéyec; Dacmuna hécna, inéh hofac oo ic eneñagina keczac imi ménda nimma ac zézia. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac hénaoñ hécga ionac galeñgina ménda zébirimiwésémañ.

⁶ Wañu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, wañu tosara imi Farisaio ic kecgic imi Paulonéh niñasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécna ni imi Farisaio ic, esañ ambéchécna ieneñ Farisaio ic kecgic. Imuac ni niñkumama humuc igucnec yacyac imuac nanjéma zéwa aciguc nopoczua. ⁷⁻⁸ Sadukaio ic eneñ humuc igucnec yacyac zéma kua meme uña zéma qeri uña iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzégégic, néñ Farisaio ic eneñ iwawai imuhucya imuhucya imi moczoñ keczu zéma ninzégégic. Imuac niñ ac imuhuc zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic suginaiguc hazéc ac hicñiyu méndéh amugic. ⁹ Wañu imuaru tohalic yanda hicñiyec. Wañu Farisaio ic ionarunec hénia acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc eminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niñni képésira qahac wañzac. Uña méh me Kua meme uña méhneh ézéyeciguc dimuhuc zéwiñ? ¹⁰ Wañu hazéc ac imi kuneñ yanda wañu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh Paulo késahérégic séwéla tegicbac niñ zénéña hiriyu, yaré ic ieneñ haréma ic sugina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niñ énézéyec.

¹¹ Wañu Miñ Kewunéh sinji imuaru Paulo hosuraiguc namma yomuhuc ézéyec; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézan imuhucyanec Roma ama areña yandaiguc acguc héipuc ac wañ némbésémañ.

Yuda ic tosia eneñ Paulo qewiñac zéma ara zégic.

¹² Ama gianjiyu Yuda ic ieneñ tunjinaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiñiguc yakanina ménda newiñ zéma zéseligic. ¹³ Ic eneñ qerigananéh

zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zanjégina 40 ogirec. ¹⁴ Ic eney mia hofa oo eneja zéma galej ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewinjiguc yaka ménda newinj. ¹⁵ Imuac eney kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galejgina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara mujguc nimma didijanez zétecgéwiñ. Mélimiyu hosucginu ménda hayunec hénaiguc qehumuwiñ zé ninzinj.

Paulo ac sañec imi niñec.

¹⁶ Wañu Paulo deuyanéh ac sañec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oña Paulo ézéyec. ¹⁷ Ézéyu Paulonéh yaré ic 100 ionac galejgina méj uruma yomuhuc ézéyec; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galejgina iwaru wagicma kenna ac méj késakeczac imi ézémac. ¹⁸ Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galejgina iwaru kemma yomuhuc ézéyec; Merac yominéh ac méj késakeczac imuac niñ hésa ic Paulonéh nuruma merac yomi wagicma guaru hamañ niñac qesinénczac. ¹⁹ Imuhuc ézéyu yaré ic 1,000 ionac galejginanéh merac mériaiguc késama sasanjaiguc wagicma kemma éléh qesimiyec; Némac ac nézémarj zé wanzanj? ²⁰ Zéyu zéyec; Yuda ic ienej Pauloac ara mujguc didijanez nimbij zéma hénaorinj hécgina ionaru Paulo wagicma hamu niñac qesigémbij zé ewa momac wamma ac sañec zézu. ²¹ Wañu gi acgina ménda niñ énécmiwésémarj. Ic zanjégina 40 ogicogiranéh Paulo qehumuwiñ zéma sañgima mambéc taczu. Ienej imi i ménda qewinjiguc nene ménda newinj zéma acgina zikigic. Wañu ienej zéréh qéréh wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niñac mambéc keczu. ²² Yaré ic 1,000 ionac galejgina inéh merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézéyec; Gi ac nézézanj imi ic méj ménda ézézéwésémarj.

Kawali ienej Paulo Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc késama kenjic.

²³ Wañu yaré ic 100 galejgina éréhéc ururuma ac yomuhuc érézéyec; Baec héna kenjic yaré ic 200 zéma becotic yaré ic 70 zéma luac késa késa yaré ic 200 énézéyic zéréh qéréh wamma kecgic sinija 9 kilok wañu Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremmu. ²⁴ Wañu Paulo bénzéh baec galej Feliki iwaru wagicma kemmuac niñ becotic méj héitatac héimima mambéc nammu. ²⁵ Wañu inéh kiwi méj yomuhuc oyec; ²⁶ Klaudio Lisia, neñ kewuna baec galej Feliki guac yaizézé ac wañgénzua. ²⁷ Yuda ic ienej ic imi qehumuwiñ zé wañgic. Wañu ic imi Roma ic imi nimma yaré

ichéčna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi. ²⁸ Wañu aciguc opocgic imuac héna nimmanj zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma kenjic. ²⁹ Ara zégic imi moczonj héna acgina imuac ara wañec, néj iwawai wañec méjnéj méj qehumumu me hésanéh ziki mimiawac séc ménda wañec imi miñicijiyi. ³⁰ Wañu ic tosanaréh ic yomi qewinj zéma ac sañec zégic ic méjnéj nimma nézéyu duña guac muru méliwa hazac. Wañu ara zézu ic imi eney imuhucnec guaru kemma ara gézému niñac énézézu.

³¹ Wañu baec héna yaré ic ienej énézéyec séc Paulo sinijaiguc wagicma kenjic ama Antipatri ama areña yandaiguc kerengic. ³² Imuaru ama gianjiyu becotic yaré ic ienej Paulo wagicma kenjic ama Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kemmuac niñ ionac muru opocma baec héna kenjic yaré ic ienej yaré ic ionac amaiguc lilingéma hagic. ³³ Becotic yaré ic ienej Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma baec galej yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic. ³⁴ Baec galejnéj kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niñasariyec. ³⁵ Wañu inéh Aciguc gopoczú ic imi eney hama harégic guac ac nimmanj imuhuc zéma yaré ic eney Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galejgégic tacmac niñ énézéyec.

24

Paulonéh Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc nañec.

¹ Kaiwe ai meme méra méj tegéyu hofac oo ic eneja Ananianéh qeriaawac galej tosara zéma héna acac zézé ic méj qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc hiñgacma Paulo aciguc opocbij zé baec galejic kiwaiguc nanjic. ² Wañu Paulo ézéma wagicgic hayuguc Teatulonéh baec galej ac yomuhuc hénimma ézéyec; Ic kewunina Feliki, geñ hia galejgé nénécmima luaeiguc kecanzinj. Wañu bianj héhéñawac niniñ yandaga niñac baec yomuaru hai netec ai sasala hiñjianzac.

³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hiñjiyu imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda niñgénanzinj. ⁴ Wañu yéwéri ménda gémbij zé ac hotoñadac gézeni gi ewa bénzéggauc niñnécmima. ⁵ Nini ic yomuac ninni hafi warihaguc ésécnec wañanzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sugcinaiguc qewelonj yanda miñicij énécmianzac. Inéh mia héna ikorawac miñjina Nazaretenez iwac tohotoho ichéra ionac galejgina. ⁶ Wañu inéh ocmuñ téreyanina mezapi qemanj zéyu késayinj. ⁷ (Ménda hezac.) ⁸ Imuac gi geñgaoz

zéqesi wammima acnéj qatémizij imuac hénia imi moczoj niñ asariwésémanj. ⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ienej, Ac imi héla, zéma méra migic.

Paulonéj baec galeñac kiwaiguc ac bakia melenec.

¹⁰ Wañu baec galeñ yandanéj Paulo orucnéj séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuj sasala gésigési ic eneja kecañaj imi nimma saia acna efima gézémañ. ¹¹ Niñtegiczanj éscnec, ni Yerusalemiguc Anutu mepésimanj zé emma kecba ai meme 12 ménda ogirec. ¹² Wañu ienej ni ocmuñ téréya qeriaiguc ic ménguc ac méj ménda zéwa néngic. Wañu tocgotocgo amaiguc me ama areña yanda imuac héniaiguc ic embac qeriiguc ésé ésé méj ménda waj énécmiwa néngic. ¹³ Ic yomi enej aciguc nopocma gézézú imuac héipuc ac méj gézémuac séc qahac. ¹⁴ Wañu ac yomi mia héla wanjac, Ni hénia qelia méj ienej hénia ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianzua. Wañu ni Anutuac tilij tilij ic ienej ogic hezac imi moczoj zéma iwawai hénia ac séciguc hezac imi moczoj ninzégéanzua. ¹⁵ Wañu ic yomi enej iwawai méñac Anutu ninzégéma mambéc keczu imi ni momacnec késakecma mambécanzua, waju imi mia yomuhuc; Ic solanja zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu. ¹⁶ Imuac niñac Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solanja kecmanj zéma nalé séc seliseli wamma kecañzua. ¹⁷ Wañu yawuj sasala baec lakeciguc kecañi, waju degucdacmi ic embac yéwérigina mihicnjizu ionac énécmiwiñ zéma halej zéma Anutuac buña haihaiya mema hayi. ¹⁸ Wañu Anutuac buña imi haimañ zé météré amuma ocmuñ téréyaiguc enj. Wañu tocgotocgo me hétéj méj ménda wamma enjac kecba mihicni néngic. ¹⁹ Wañu Yuda ic tosara Asia baeciguc kecgc ienej mia nuac képésic méj héngiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac. ²⁰ Imi qahac waju ic yomi enej ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc naji imuaru nuac képésic méj mihicnjigiciguc gézému. ²¹ Ionac suginaiguc namma acna momacguc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac nangéma zéwa deguc aciguc nopocgc kicginaiguc nanzua. Ac imi qahaciguc ac méj zémuac séc qahac.

²² Felikinéj hénia imuac buña niñhumuyec imuac niñ Pauloac ac imi ménda zétecgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galeñ Lisia mayuguc acgina zétecgémañ. ²³ Wañu yaré ic 100 ionac galeñgina méñac yomuhuc ézéyec; Ini

Paulo ménda zikimigic en keru galeñgému. Alahéra méñnéj méj haréma goi héihéi wammiiwiñ zégic ménda qetalimu.

Paulo yawuj éréhéc hésa amaiguc taru baec galeñnéj waima keñec.

²⁴ Ai meme tosara kecma Felikinéj iniña Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qarú emma Kristo Yesuac ninzég ninzég imuac hénia imi érézéyu niñoc. ²⁵ Wañu haka dindiña zéma séwi siñac sigi kecec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinéj aurima Paulo yomuhuc ézéyec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura méñu titiña hiciñyu muñguc héihéré gémmañ. ²⁶ Wañu inéñ ara sac nimmac niñac ménda wanjec, Paulonéj soukiwa mimac niñac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac wanoc.

²⁷ Wañu yawuj éréhéc tecgéyu baec galeñ qara Porikio Fesito inéñ Felikiac tatac késayec. Wañu Felikinéj Yuda ic ewa hia waj énécmimanj zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerac.

25

Yuda ic ienej Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zégic.

¹ Fesitonéj baec galeñ wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec Yerusalemanj. ² Enj hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeñhécgina ienej iwaru keremma Paulo acnéj qatéma ézégic. ³ Wañu ienej héniaiguc sangima Paulo qehumuwiñ zéma acgina nimma Fesitonéj niñéncmima Paulo méliyu Yerusalemanj hamac niñac welecmigic. ⁴ Zégic Fesitonéj yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc tacjac. Wañu ni imuaru muñguc liliñgéma hiñgacmanj. ⁵ Pauloac képésic méj hemizaciguc onarunec kiwahécgina tosara niñguc momacnec hiñgacma zému.

⁶ Imuhuc zéma ai meme 8 me 10 Yerusalemanj kecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc mekeñec. Ama siñima gianjiyu gésigési taticiguc tacma Paulo késama érému niñac énézéyec. ⁷ Inéñ haréyu Yuda ic Yerusalemanj magic ienej leleccé mima hazéc ac réwéria sasala zégic. Wañu acgina héipuc wammuac séc qahac wanec. ⁸ Zégic Paulonéj kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic nenaj hénia ac me ocmuñ téréya me Roma ic kewu Kaisawac képésic méj ménda waj. ⁹ Wañu Fesitonéj Yuda ic enej niñgic hiarumac niñac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalemanj kemma imuaru acga zétecgémañac wanzanj? ¹⁰ Qesimiyu Paulonéj yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc

nankeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geŋgaoc ninzaŋ éšécneć ni Yuda ic. Waŋu iwawai biria méŋ ménda waŋ énéćmiyi. ¹¹ Ni héna ac logima kápésic méŋ mewa nuwiŋ zézuiguc humumaŋ zé ewa éréhéc ménda wambineć. Ac zénénzu imi moczoŋ héla qahac wanzaciguc méŋnéŋ méŋ ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanéŋ acna zétecgémac niŋac wanzua. ¹² Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiŋ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa* iwaru acga haizaŋ imuac Kaisawac muru kembésémaŋ.

*İc kewu Agripanéŋ Fesito
hićŋimima Pauloac niŋac ézéyec.*

¹³ Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauŋa Beanike iereŋ Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc hiŋgacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc. ¹⁴ Waŋu iereŋ ai meme sasala imuaru tacyac waŋic Fesitonéŋ Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinéŋ hésa ama ic méŋ waima keŋu tacma keczac. ¹⁵ Waŋu ni Yerusalem eŋi nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galeŋ ieneŋ iwac hazéc ac zéma kápésiraguc zéma zétecgémaŋ niŋac welećnéŋgic. ¹⁶ Waŋu ni ac bakia yomuhuc énézéyi; İc méŋ aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda aŋamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niŋgicneć waimiwiŋ imi Roma ic nonac haka silicnina qahac. ¹⁷ Imuhuc énézéwa Yuda ic ieneŋ niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gjanjyu gésigési tataćiguc tacma énézéwa ic imi wagicma érégic. ¹⁸ Waŋu ac wammigic ieneŋ ac zégic, néŋ kápésira méŋ nimmaŋ zé mambéc kerí imi ménda mihicŋjiyi. ¹⁹ Waŋu eŋaŋ hénağina zéma ic méŋ qara Yesu iwac niŋ Paulonéŋ humuc igucneć qelima yareć zéyec ac imuac niŋ zéer zéma waŋgic. ²⁰ Waŋu ni ac imuhucya dimuhuc zémindiŋimaŋ zéma hocma Paulonéŋ Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémaŋac wanzaŋ? zéma imuhuc qesimiyi. ²¹ Waŋu Paulonéŋ Roma ic kewunéŋ acya zétecgémac niŋ galeŋgé mimaŋac welećnéŋeć. Waŋu keŋkeŋ naléya ducŋiyu méliwa Kaisa† iwacmuru kemmac niŋ ézéwa hésa amaiguc taćzac. ²² Imuhuc ézéyu Agripanéŋ Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimmaŋ zé wanzua. Zéyu Fesitonéŋ zéyec; Hia oraŋguc nimbésémaŋ.

* 25:12: Romawac ic kewu yanda niŋac Kaisa zéaŋgic.

*Paulo i ic kewu Agripa iwac kiwaiguc
naŋeć.*

²³ Ama gjanjyu Agripa zéma Beanike iereŋ ehéihéi waŋ éréćmima hénağira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galeŋ tosara zéma ama yanda imuac ic kuner iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéŋ énézéyu Paulo késama eŋgic. ²⁴ Eŋgic Fesitonéŋ ac yomuhuc zéyec; İc kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niŋgic. İc nanzac yomi iwac niŋ Yuda ic ieneŋ kucneć qacma, İc yomi Kekećac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welećnéŋgic. ²⁵ Waŋu ni niŋgésiwa haka humucac séc méŋ ménda waŋeć. Waŋu i eŋeyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niŋ iwaru mélimimaŋ zé wanzua. ²⁶ Waŋu ic kewu eŋeŋawac ac héla méŋ omaŋac séc qahac wanzac. Imuac mia zéqesi mima ac héla méŋ mihicŋjiwiŋ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanzac. ²⁷ Ni hésa ic méŋ kápésicyawac ara méŋ ménda oma Roma ama areŋa yandaiguc eŋ méliwa kemmacac séc qahac.

26

*Paulonéŋ Agripa zéma Fesito
iorac kicgiraiguc ac zéyec.*

¹ Waŋu Agripanéŋ Paulo yomuhuc ézéyec; Geŋgaoc ac zéna guac niŋgenni. Zéyu Paulonéŋ méranéŋ séśeć wamma yomuhuc zéyec; ² İc kewu Agripa, Yuda ic eneŋ ac waŋ néŋzu imuac bakia degucmi guac kicgaiguc zémaŋ zéwa ewana hiaruzac. ³ İmi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéqesinina imi nindaczaŋ imuac niŋ imuhuc wanzua. Imuac ewa bészéŋgaiguc acna zéwa niŋnémbésémaŋ. ⁴ Ni komocna igucneć hénima Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiŋi imi Yuda ic ieneŋ moczoŋ nindaczu. ⁵ İeneŋ becarunec nalé horu néŋgicac néŋaŋzu imuac niŋ héipuc waŋ némmuac siŋgina hewacneć ni Farisaio ic Yuda ic ionac tuŋ méŋ héna ac dindiŋaneć méndacanzu ionarunec zéma héniana momacneć hia zédacbunec. ⁶ Waŋu ni Anutunéŋ yanda héćnina ac ziki énéćmiyec imuac mambéc kećanzua. Waŋu hénia imuac niŋ ni deguc ac gésigési amaiguc nanzua. ⁷ Waŋu zikiziki ac imuac héla imi kéśawit zéma İsrailac qelihéra kisic areŋhéra 12 neŋaŋ siŋi kaiwe séc Anutu mepési mianziŋ. İc kewuna, buŋa imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ieneŋ aciguc nopoczū. ⁸ Anutunéŋ humumia meqeli énéćmianzac, héla imi ini némac niŋ niŋgic ménda

† 25:21: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

wawañac ésecnec wañanzac? ⁹ Wañu ni acguc Yesu Nazarete ama areña igucnec iwac qac buña mesoho wammimanñ zé iwawai moczonñ tinduc wammañ imuhuc zéma niñi. ¹⁰ Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Wañu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buña mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma keru. Wañu unuhumuwiñ zé zétecgégic ewa momac wamma oaec zéénécmiyi. ¹¹ Bakia énécmimanñ zé Yuda ic ionac tocgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirimu niñac tericgé énécmiyi. Wañu qerina geriwaguc wañu mebiru énécmimanñ zé ama areña yanda yanda Yuda baec sénganñerñ hezac imuaruñerñ acguc kenñi.

¹² Ai imuhucya memañ zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama areña yandaiguc kemmanñ zéma kenñi. ¹³ O, ic kewuna, kenñkecha gau komoc wañu, kurumeñunec asac mararañ kaiwe kiwa asac mararañ ogicogira imuhucyanerñ mama ni zéma ichécna hoturu nénécmima qetagali nénécmiyec. ¹⁴ Wañu niñi moczonñ baeciguc tendingé nunuyu hema ewa méñ Hebiraiu acguc yomuhuc niñi; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ néñanzañ? Gi zéraiguc héñaganerñ qena guyu sinja hia nimbésémanñ? ¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miñ Kewu, gi méré? Zéwa Miñ Kewunerñ yomuhuc nézéc; Nunesí wañ néñanzañ Yesu ni mia. ¹⁶ Gi yacma héñaganerñ tima nanna, ni imi gi iwawai héñzañ imi zéma kecma gézéwa hémbésémanñ imuac buña zézé ic wamma nuac welen qeque icna wambésémanñac gésigemmanñ zé hicñigénzua. ¹⁷⁻¹⁸ Geñ kicgina méwéréngé énécmina sinji igucnec asac mararañ igucgeñ, Biria miñinawac kuc igucnec Anutuac murugeñ liliñgéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzénngé némma météré ic sugcinaiguc ai buña késamu niñac neñ geñga ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac sugcina igucnec gésigemma munñuc ionac muru méligemmanñ.

Buña suruc énézéc imi munñuc zéma Agripa ézéc.

¹⁹ Ic kewuna Agripa, hénia imuac niñ ni iwawai kurumeñunec nézéc yu héñi imi ménda qetalima ²⁰ walac imi Damasiko ama areña yanda miñina, wañu kenñkecha Yerusalem miñina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutuaru liliñgéma hama haka hiabia, qeri melen meñac séha wammuniñ ackuazéc énézéma keru. ²¹ Wañu imuac niñ Yuda ic eneñ ocmuñ téréyaguc

népésima nuwiñ zé wañjic. ²² Wañu Anutunerñ nanñéñu érékema deguc ic eneña mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuazéc énézéañac énézézanza. Wañu zézanza imi ac méréra qahac. Anutuac tiliñ tiliñ ic zéma Mosenérñ iwawai kilenñ hicñimac zégic imi sac énézézanza. ²³ Kristonerñ qenzerñ manzerñ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia asac mararañac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neñ zéñanñéanza.

²⁴ Paulonerñ zéñinima ac imuhuc énézéc yu Fesitonérñ ac kucnec zéma ézéc; Paulo, gi ewaga sohozac. Niñiñ yandanerñ qeriga mesoho géñzac. ²⁵ Zéyu Paulonerñ ac yomuhuc melenñ miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néñ ac héla niñjareñgéma zézua. ²⁶ Ic kewu, geñgaoc iwawai hicñiyec imi moczonñ nindaczanñ imuac niñ ni efima gézézua. Iwawai imi baec wañgoñaguc ménda hicñiyec. Imuac haka méñac méñ guac kicga igucnec musañ gégégawac méñ ménda hezac imi ni ninzénngéza. ²⁷ Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzénngéanzañ? Gi ninzénngéanzañ imi ni ninzua. ²⁸ Imuhuc zéyu Agripanerñ Paulo yomuhuc ézéc; Ac hotonñadac zéma Kristoac ic wammañ niñ meseli néñzañ me? ²⁹ Wañu Paulonerñ zéyec; Ac hotonñ me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néñ tosara deguc acna ninzu inu moczonñ señ héšana yomuac sac ménda miñicñima nena ésecnec téngéñ wammu niñac wanzua.

³⁰ Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galenñ zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ieneñ moczonñ yacma kenñic. ³¹ Kemma eminiñ wamma enawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka méñ humumia me hésa amawac buña wawaña séc méñ ménda wanec. ³² Wañu Agripanerñ Fesito yomuhuc ézéc; Ic imi Kisanerñ* acya zétecgémac niñ ménda welec miwacnec geñ hia hulac miwanñec.

27

Paulo Romaguc wagicma kemmu niñac zéiciguc opocgic.

¹ Italia baeciguc zéiciguc kembinac niñ baec galenñerñ zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galenñina méñ qara Yulio iwac méraiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec. ² Zéic méñ Adramiten ama areña yanda igucnecnerñ Asia baeciguc ama areña yanda tosara kondunñ giñgiñaguc tacma kenec imuaru kemmanñ zé taru eniñ. Wañu Makedonia ic méñ qara Aristako, Tesalonika ama

* 26:32: Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunerñ

areña yanda igucnec imi momacnec kenjñ. ³ Ama gianjiyu zéicnén Sidon ama areña yandaiguc kereñ héiyu Yulionén Paulo goi héihéi wammima alahéra iniru méra mimuac niñ ézéyec. ⁴ Ama imuarunec munjuc hénima kenni Luhuc kembñ zé wanjñ imuhuc geñec hayec imuac niñ Kipuro baec komoc imuac héiya igucnec luhuc qizizñgéma kenjñ. ⁵ Wanju Kilikia kondunj zéma Pamfilia kondunj qericma kenjkecma Likia baec Mira ama areña yandaiguc kereññ. ⁶ Imuaru zéic Aleksandria ama areña yanda igucnec méñnén Italia baeciguc kemmarj zéyu yaré ic 100 galeñginanéñ nonagiru imuaru enjñ. ⁷ Wanju zéic iminén béñzén béñzén kenkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido kondunj baec komoc wésiaiguc kereññ. Wanju luhucnén ménda wai nénécmiyu Salmone sia yanda andé qema Krete kondunj baec komoc kanaya igucnec kenjñ. ⁸ Baec komora imuac giñjiyaiguc méndacma qenzerj manzerj qema kemma Lasea ama areña yanda hosuraiguc zéic ala méñ qara zéic Asia Soroc imuaru kereññ.

Pauloac ac ménda nimma héna méñu kemma yéwéri miñicñigic.

⁹ Kondunjiguc nalé horua kemma kecni nene zikima zéwelec wawanja imuac kendoñ tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec kondunñén biriyu kenkenjawac séc ménda wanjñ. Imuac Paulonén gorogina zéma yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic mandac, ni hémba héna yominén hina zéma zéic sacnec qahac, néñ ic neñaj kekecniña acguc nonagimacac séc wanjac. ¹¹ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeñginanéñ Pauloac ac niñbipima zéic galeñ zéma zéic miñjina lorac ac nimma tohoyec. ¹² Wanju kondunj imi zéicnén sangeña naléyaiguc hia tatarawac séc ménda wanjñ. Imuac sasalanén kondunj imi kilenj waima Krete baec komoc imuac ama méñ Foiniksi imuaru keremma tacni sanjeña naléya tecgémac niñ zégic. Ama baec imuac sunjuruña bakianén Is zéma imuac héiya sugcira hémba heyec. wanju baec bakia méñnén Is zéma imuac kanaya sugciraiguc hémba heyec.

Kondunjiguc hiñgacbiñ zé wanjñ.

¹³ Wanju luhucnén Is imuac héiya igucnec béñzén éréyu nanjé nénécmizac imuhuc zéma nimma anja hérégic éréyu Krete kondunj baec komoc giñjiña méndacma kenjñ. ¹⁴ Kenjñic nalé ménda horugiya kondunj baec komoc imuac qaha igucnec qeuqewanj luhuc méñ qara Is igucnec iminén mama qeyec. ¹⁵ Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeñ kemmacac séc qahac wanju mebiñpima waigic luhucnén zéic wagicma héna méñu kenjñ. ¹⁶ Kenjkecma baec komoc méñ qara Kauda imuac giñjiña

igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma kenjñ imi galeñgéwiñac séc qahac wanjñ. ¹⁷ Wanju ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éréyec. Wanju zéic téwac niñac rewakanjñén bawa igucnec wagic emma zikiyiñ. Wanju sakasac éré éréya méñ qara Siriti imuaru emmac niñac hénsaya hérégic maleku mayu luhucnén nanjé nénécmiyu kenjñ. ¹⁸ Wanju luhuc niñac qenzerj manzerj nimma kerijñ. Imuac niñ ama gianjiyu hina tosara kondunjiguc giligic hiñgarec. ¹⁹ Wanju ama munjuc sinjima gianjiyu zéicac iwawai tosara imuhucyanec giligic hiñgarec. ²⁰ Wanju ai meme sasala kaiwe me ménisikilu méñ ménda hicñjiyu héññ. Wanju luhuc yanda qemanec nanju ewa qerinaiguc kekecac niñkumu méñ ménda he nénécmiyec.

²¹ Wanju ic sasalanén nalé horua nene newiñac séc qahac wanju enj kecgicguc Paulonén kemma sugciraiguc namma yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini acna tohoma Krete kondunj baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda miñicñjima hinagina imi ménda giliwunec. ²² Deguc meme seli ac wanj énécmiwa niñgic. Zéic imi qahac wammac, néñ ic méñnén méñ ménda humumac, imuac ewagina déñ wanju. ²³ Deguc sinjiyaiguc miñña Anutonénén ejeya buña kecanzua nuac muru kua meme uñaya méñ méliyu mama hama maréñjaiguc nanjac. ²⁴ Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc nambésémanj. Wanju Anutonénén ic gíguc zéiciguc keczu imi moczoñ ewa hiawac génu guac buña wandacmu. ²⁵ Imuac alahéna ini ewagina déñ wanju, ni Anutu niñzénjézu. Ac nézézac imi hélaguc wammac. ²⁶ Zéicnén kondunj baec komora méñiguc enju nini imuaru osiwiñ.

²⁷ Héna sicsaoc kecgic ai meme 14 wanjñ. Wanju Adria kondunjiguc lelecgémanec kerijñ. Sinji namuñja igucgeñ zéicac ai ic ieneñ niñgic baec hosuru hazijñ ésc wanjñ. ²⁸ Imuhuc nimma hésa qétéyaguc waigic hiñgaru 37 mita wanjñ. Komora méñ kemma hésa qétéyaguc munjuc haigic hiñgaru 28 mita wanjñ. ²⁹ Wanju haronajiguc emma qewiñ niñac bacgina yandiyu zéic andiaiguc anja 4 haigic hiñgaru ama gianjimac niñ welecma tacgic. ³⁰ Wanju zéic ai ic enej zéic waima néñgacbiñ zé nimma gomba haigic hiñgaru ikoc wamma yomuhuc zégic; Nini zéic sunjuruñjaiguc anja méñ haini hiñgacmac. ³¹ Imuhuc wanjñ Paulonén yaré ic 100 ionac galeñ zéma ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic ic ieneñ zéiciguc ménda kecmuiguc ini kekecginaguc kecmuac séc qahac wammac. ³² Zéyu yaré ic ieneñ

gombawac hésaya hericgic kondunjugic hingarec.

³³ Wañu ama gianjimarj zé wañu Paulonéj ic momac yanda nene nemu niñ yomuhuc énézéyec; Ini qeri séwigina hénggen hénggen wammanec kecma nene ménda nema enj mambéc kecgic kaiwe ai meme 14 wanzac. ³⁴ Imuac nene nemu niñac welec énécmizua. Ménda humuwiñ zé wanzuiguc nene nema selimu. Oruc zucgina méj ménda mama sanjgimac. ³⁵ Imuhuc zéma saméj mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec. ³⁶ Neyu hémma qerigina efiyu imuhucnec nedacgic. ³⁷ Ic zéiciguc kerinj zangénina imi 276. ³⁸ Nene negic tomenjina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi kondunjugic giligic hingacdaru zéic imi efima éreyec.

Zéicnéj kondunjugic baec komora sunjgurunajugic emma zéngéyec.

³⁹ Ama gianjidar u baec imi héntegicbiñ zé hibipigic. Wañu kondunjugic bakiaiguc sakasac sénganjen heyu zéicnéj imuaru keremma emmac niñac zéma niñgic. ⁴⁰ Ic tosara enej anja hésaya qericma kondunjugic giligic kenju tosanenéh maleku hésaya zikigic heyec imi hulacma hérégic malekunéh enju zéic imi luhuc mema sakasac igucgen kenjec. ⁴¹ Kenju doku nénéwéc nénéwécnec hahayanéh euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru enjec. Wañu zéic sunjgurunaja kiselima tacma seli qeyu temboñ yandanéh zéic andia kuyu zéic andia imi zéngéyec. ⁴² Wañu hésá ama ic enej fifia mema kemma néngacbu niñac yaré ic enej unuhumuwiñ zé ac zéigic. ⁴³ Wañu yaré ic 100 ionac galenjinanéh Pauloac kekecyá anjéña timarj zé wamma qetali énécmima fifia meme ic énézéyu walac kondunjugic luma hingacma fifia mema baeciguc enjic. ⁴⁴ Wañu tosara enej palanj me zéic bakia qahaiguc emma kenjic. Imuhucnéj imuhuc wamma moczorj élélahaiguc endacma méj ménda humugic.

28

Ic ienen susunec Melite kondunjugic baec komociguc endacgic.

¹ Élélahaiguc bénzéhnecc emmaguc baec komoc qara Melite imi zéigic niñinj. ² Wañu baec komoc imuac miñina ienen ala goi héihéi sasala waj nénécmigic. Wañu kia hayu ama sanjen qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmigic. ³ Wañu Paulonéh geric tosara mutulanjéma haiyu hingarec wañu imuac qeria igucnec mokoleñ méñnéñ séwéla geric wañu éréma iwac mériaiguc pipima nanjec. ⁴ Wañu

baec miñina ienen mériaiguc mokoleñ naju hémma eminiñ wamma zéigic; Ic yomi ic tosara unuyec gezan. Kondunjugic ménda humuyec, néj solanja miñinanéh ménda waimiyu kecmac. ⁵ Wañu Paulonéh mokoleñ qetecgéyu gericiguc hingaru yéwéri ménda miñicñiyec. ⁶ Imuhuc wamma naju ienen sisiwiñ hicñjimiac me élanzanjec tendinjéma humumac zéma mambéc nanjic. Wañu nalé horua haka méréra méj ménda hicñjimiya hémma zéigic; Ic yomi anutu.

Paulonéh hafi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini kerinj imuac hosuraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Wañu ic inéñ mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc séc goi héihéi waj nénécmiyec. ⁸ Wañu Popilio manjocya hafi hicñjimima séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéh nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc méria oruhaiguc haima mehiaruyec. ⁹ Imuhuc wañu ama areñ komoc imuaru ic tosara hafi zepaginaguc ienen harégic imuhucnec mehiaru énécmiyec. ¹⁰ Wañu ic ienen eenina kuney yanda héigic. Wañu kembinj zé enni hénaiuguc hochinjac hezac héná mauñ iwawai tosara zéiciguc hai nénécmigic.

Paulonéh zéic méñjugic kenjekcma Roma ama areña yandaiguc kereñec.

¹¹ Baec komoc imuaru mia kecni maso haréwéc tecgéyu zéic méñ Aleksandria imuaru sanjenja naléya ogiru kemmac niñ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Wañu imuaru emma waima kenjic. ¹² Wañu Surakusai ama areña yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kerinj. ¹³ Imuacnec lelecgéma Legium ama areña yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéñ baec wanjoña Saut igucnec hayu kenni ama munjuc sinjima gianjiyu Puteoli ama areña yandaiguc kereñinj. ¹⁴ Kenni ama areña yanda imuac niñzéh niñzéh dac muna ienen héihéré nénécmigic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc Roma ama areña yandaiguc kereñinj. ¹⁵ Wañu ama areña yanda imuac niñzéh niñzéh dac muna hécnina ienen nonac buña nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombenajuguc miñicñi nénécmigic. Tosianéh ama baec qara méñ Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama miñicñi nénécmigic. Wañu Paulonéh inícma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

* 28:11: Nenaj aciguc qara imuac hénia imi; Nemu héi séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

Paulo i Yuda ic héihéré énécmima ac énézéyec.

¹⁶ Roma ama arenja yandaiguc kerenni baec galejnénj zéyu Paulonénj yaré ic méjnénj galejgé miyu ama saména méjniguc tacyac wanec. ¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc wanu Yuda ic ionac sugina igucnec ic kunenj tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézéyec; Dac munahéna ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac méj ménda zéyi, néj Yerusalemiguc népésima Roma ic ionac méraginaiguc nopocgic. ¹⁸ Wanu Roma ic ienenj qesinémma késpedesna méj humucac sécyá ménda mihicjima hulac némmu niñac zégic. ¹⁹ Wanu Yuda ic ienenj selianec qetaligic, héna méj qahac wanu, Kaisanénj acna zétecgémac niñ wanj. Imuac mia nuac dac munahéna Yuda ic zébiri énécmimanj zéma you ménda hayi. ²⁰ Wanu ni hénia imuac niñ mia inicna iniguc zéeminiñ wambin zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neñanj ninzéhégéma mambécanzin imuac wamma hésa ic wamma kecanzua. ²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niñ kiwi méj ménda haigic hayu héjn. Wanu dac munahécnina ionaru méjnénj hama guac késpedesca me hazéc ac méj ménda zéyu niñ. ²² Baec séc ic embac ienenj héna qelia imuac hazéc ac wamma zéanzu imi nini ninzin. Imuac gi dimuhuc ninzéhégézan imi geñgaoc zéna nimbijnac wanzin.

²³ Ienenj imuhuc zéma nalé megic. Wanu nalé imi ducñyu Yuda ic sasalanénj Paulo tackerec ama imuaru tocgégic. Wanu Paulonénj Anutuac héjgaleñ ama arenja yandawac ac suruc imi sungeñnec hénima énézéma keru ama sinjyec. Wanu Moseac héna ac zéma kua meme ic ienenj kiwi ogic hezac iminénj meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimanj zé wanec. ²⁴ Wanu ic tosanenénj ac zéyec imi ninzéhégic. Wanu ic tosanenénj ménda ninzéhégic. ²⁵ Wanu acgina zéma zéqeqetali wanamugic. Imuhuc wamma waima kembin zé wanjic. Wanu Paulonénj ac momacguc yomuhuc énézéyec; Uñ Téréyanénj Anutuac tilin tilin ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminénj héla wanzac; ²⁶ Gi kemma ic tun yomuhuc énézéna; Ninzu wanu ménda niñasarizu hénzu wanu ménda héntegiczu. ²⁷ Ic tun yomi ienenj qerigina seli qeyu ienenj gezacginanénj nimma niñyéwérigic. Niñyéwérima kicgina héménzalgic. Imuhuc qahac wanu kicginanénj héntegicma gezacginanénj nimma qeriginanénj niñtecgicma lilingéma hagic neñ mehiaru énécmiwinec. ²⁸ Imuac ni

énézéwa yomuhuc niñ asarimu; Anutunénj anjénj titi bunja imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ienenj imi kilenj niñtohomu. ²⁹ (Ménda hezac.)

³⁰ Wanu Paulonénj yawunj éréhéc téjgénj ama geric méj lagulawac bonj mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec. ³¹ Héihéré énécmima Anutuac héjgaleñ ama arenja yandawac surucya zésai énécmima Miñ Kewu Yesu Kristoac héna ac imi bac yandi yandi qahac efima ku énécmima kerec. Keru méjnénj ménda qetali miyec.

Roma

Pauloac yaizéé ac.

¹ Kristo Yesuac welen qeçe icya,* ni Paulo imi, Anutuac buña suruc hiabiawac méliméli ic wammañ niñac nuruma гэsinéñec. ² Buña suruc hiabia imi, Anutunéh kua meme ichéra kuagina mema eñeya naña niñac i ménda hicñiyec nec kiwi téryaiguc sisipac ac waj nénécmiyec imuac héla wanzac. ³ Naña imi mia baec séwiguc Dawidiac qeli wamma hicñiyec. ⁴ Waju téré Uñayaiguc† imi humuc ic sugcina iguc nec muñguc qelima yarec. Yaru imuac kuhanéh énézéyu hémma Anutuac naña wanzac imi ninzéhé migic. Imi mia Kristo Yesu. ⁵ Iwac murunec neñaj goi héihéi zéma Yesuac Méliméli icac ai buña mema iwac qac buña niñac ic enia ionac sugcinaiguc ai meni ninzéhégéma niñtoho wañanzu. ⁶ Ini acguc ionac sugcina iguc nec Yesuac buñawac unuru énécmimia.

⁷ Roma ama areña yandaiguc Anutuac niñsoroc héra, héihéré énécmimia, zéma méteré énécmimia, moczoñ yanda onac muru; Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéh he énécmimac.

Paulonéh Roma ama areña yandaiguc kemmanac zé niñec.

⁸ Walac imi ninzéh ninzéh ginawac surucyanéh baec séc saima kenzac imuac buña nimma Yesu Kristoac qaraiguc ni Anutuna ewa hia ac ézézu. ⁹ Nañawac buña suruc hiabia imuac qeriaiguc qeri uñananéh welen qemianzua Anutu inéh mia acna yomuac héipuc wanzac. Ni zéwelec wañanzua séc ménda misimanec onac qacgina olomma zéanzua. ¹⁰ Waju deguc tetcgiaiguc Anutuac ewa siñ heyu onac muru hahayawac héna imi méñac méné mewéringé némmac niñac nalé séc zéwelecanzua. ¹¹ Inicman niñ wañanzua imuac hénia imi qeri uñawac sese térya méné ewa hiawac énécmima ewa qerigina meseli énécmimané niñac imuhuc wañanzua. ¹² Imuhuc wamma sugcinaiguc kecma neñaj ninzéh ninzéh ninanéh meseli amuwñ niñac. ¹³ Dacmuna hécna, ni hatac sasala onac muru hamañ zé wanj imi ini ménda nimmanec kecnu niñac ménda wanzua. Imi mia ic enia ionac sugcinaiguc hicñianzac éséc nec onac sugcinaiguc imuhucyanec héla miñicñimané niñac wañanzua hénia imuac mia. Waju suraiguc héna méné ménda

béringé néñanzac. ¹⁴ Ni imi Girik ac zézé ic zéma tosara, niniñginaguc zéma niniñgina qahac momac yanda, buña suruc hiabia énézemanac taséna henénzac. ¹⁵ Hénia imuac niñac ni Roma baeciguc keczu onac muru acguc buña suruc hiabia zéau énécmimané niñac siñna kunen yanda henénzac.

Buña suruc hiabia imi Miñ Kewuac kuha.

¹⁶ Buña suruc hiabia imi mia Anutuac kuha, ninzéh ninzéh ic añgéh tiénécmiawac buña. Walac imi Yuda ic ionac, duña imuhucyanec Girik ic ionac, imuac niñ ni imuac gamuna ménda niñanzua, ¹⁷ Ic solaña imi ninzéh ninzéhaneñ kekecyaguc kecanzac kiwi imuhuc ooyawac hezac séc,* buña suruc hiabiaiguc imi Anutuac haka solañaneñ winiñu hicñima hezac. Héna méné iguc nec qahac néñ ninzéh ninzéh iguc nec hénimma kemma ninzéh ninzéhiguc kenkecni solaña zénénécmimac.

ic embac ieneñ Anutuginá andé qema siñ yanda qeriaiguc kerençic.

¹⁸ Haka birianéh ackuazéc héla hédacgéanzu ionac haka eeya qahac hénia hénia zéma haka biria hénia hénia niñac Anutuac qeri gericnéñ kurumené iguc nec wininianzac. ¹⁹ Anutunéh eñeya hénia mewinini énécmiyec imuac niñac Anutuac héniaya hia nimmuac séc wanzac imi winiñu hezac. ²⁰ Baec kurumené hicñiyec nec Anutuac kuha hémbénaña zéma iwac hénia saña iminéh iwawai zéyu hicñiyec imuaru solañanec wininiyu hémma niñasariwñac séc, imuac niñac ic embac imi enen héikenzé héihazé wammuc séc qahac. ²¹ Anutuac hénia niñtegicmaguc kilen eeya ménda héimima ewa hia ac ménda zémima néwécgeña niniñginaneñ nimma nimbipigic héla qahac waju, siñ tunumañnéñ ewa qerigina sécgé énécmiyec. ²² Waju eñao nec niñtegic qñtegic ninaguc zégic, néñ ewa soho ic wanjic. ²³ Imuhuc wamma Anutuac edamuya ménda houhouya imi melemma méraganané megic, ic me, wanj qesi me, nei me, mokolen houhouya ionac irecgina tanec wañec.

ic ieneñ Anutu andé qema haka ménda wawaja imi wanjic.

²⁴ Imuac niñac Anutunéh kaiseroac siñ biria zéma kaiseroac siñsiñguc wai énécmiyu eñao nec séwigina mebiru amudacgic. ²⁵ Imi mia ieneñ Anutuac ackuazéc héla imi melengic ikora wandaru, kekec Miñina imi andé qemima iwawai

* 1:1: Girik aciguc; dulos, ic imi miñinanéh boña meyu eñeya kuc buña méné ménda késa kecma miñinawac ara sac tohoma kecanec. † 1:4: Uña Térya. ✱ 1:17: Hab 2:4

zéyu hicnjigic imuac mia sigcé énécmima mepési énécmigic. Néj kekec miñina iwac muru mepé qepési hehe seli hema emma hemac, hélacne! ²⁶ Hénia imuac niñac Anutunéj wai énécmiyu ewa siñsiñ gamuyaguc imuaru kecanzu. Imi mia embac hécgina ienej acguc eu iniñac haka hezac imi sigima ménda wawañaguc kereñdacgic. ²⁷ Ichécgina imuhucyanec ewa siñsiñ birianéj geric bélaña ésécne onoyu embac hécginawac hénia imi waima ic enjaocne haihaka gamuyaguc wamma tasia wawañ meme biria imuac sécyu melenj énécmiyu séwiginaguc medacgic. ²⁸ Wañu ienej niniñginaiguc Anutu añgégj tiwiñ niñac ménda wañgic. Imuac niñac Anutunéj ewa sohoginawac wai énécmiyu haka ménda wawañ imi wañgic. ²⁹ Imi mia késpedes wawañ biriçiria yomuhucya; kaiçiliweñ, hémbaoc, ewa siñ biria, nimbupuc, unuhumuc, zéej zéma, ikoc, manam batuc, kuakisañ biria, ³⁰ andélukuc ac, Anutuac niñ mézétiti, mema titi, tétéc qeçe, séwi enej, haka biria niñarenj wawaña, neñgoc mançocac ac qeçe, ³¹ niñ sohosoñoya, méñzé méñzéya, wésé niniñ qahac, goi héihéigina qahac. ³² Anutunéj wawañ meme imuhucya wanzu imi humucac buña qeénécmiyec imi niñteçimaguc kilen enjacne sac ménda wamma imuacne toroqema alahécgina tosia areñ imuhucya wañgic inicma imi hia zéma héipuc wañ énécmianzu.

2

Anutuac gésigési ai imi solañ dindiña.

¹ Gi acguc haka imuhucya wañanzañ imuac niñac ic méñac niñgési mima zézanj gésigési acga iminéj mia geñgac késpedesga zéteçgézac. Hénia imuac niñac zégési niñgési ic gi imi geñga késpedesga musañgémanj zé héikenjzé héihazé wambésémañac séc qahac. ² Haka imuhucya wañanzu ionac muru Anutuac gésigési ai imi ackuazéc héla méndacma wañ énécmianzac imi neñaj niñziñ. ³ Ic embac tosarua haka imuhucya wañanzu imi zégési énécmimaguc geñga acguc haka imuhucya wañanzañ. O, baec ic gi, geñ ninna Anutuac gésigési ai imuac hia qizizijgéma kembésémañac tanec wanzac me? ⁴ Imi qahac wanzaciguc, Miñ Kewunéj gi ewa qeriga melembésémañ niñac goi héihéi kuaya qeçeya wañgémma qindiñj géñanzac imi ménda niñteçicma goi héihéiya zéma gum béñzénzénja zéma mambéc kekecyu iminéj séçgégénju hémma zédesi wammizanj gezanj? ⁵ Ewa seliga zéma ewa qeriga ménda melenj melenja imi méndacma Anutuac gésigési ai solaña zéma qeri gericya wininimac

nalé imuaru qeri gericya imi mihiçijmanj zé geñgaocne metocgona enjanzac me? ⁶ Anutunéj wawañ meme wañanzañ imuac séciguc icya icya tasia melenj énécmimac. ⁷ Nañselima haka hiabia wamma kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma iwawai ménda houhouyawac mihiçijwiñj zé wanzu ionac imi kekec hehe selia énécmimac. ⁸ Néwécgeña enañ ewa siñ niñac wamma ackuazéc héla imi andé qema haka biria méndacma wammu ienej imi qeri biric zéma niniñ biric mihiçijmu. ⁹ Icyu icyu haka biria wammu séc qeri unjagina imi zéra béra zéma yéwéri ginaguc wammu. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacne baera baera ic embac ionac muru. ¹⁰ Wañu néwécgeña icyu icyu haka hiabia wammu séc imi kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma luaenéj he énécmimac. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacne baera baera ic embac ionac muru. ¹¹ Anutuac gésigési imi solaña imuac séwiac wamma keñkésa hakésaya qahac. ¹² Ic enia keçma késpedes wanzu ienej hénia ac qahac humucac buña wandacmu. Wañu hénia acginaguc késpedes wanzu ienej hénia ac imi méndacma zéteçgé énécmimac. ¹³ Anutuac kiwaiguc imi hénia ac gezacginanéj sac niñanzu imi onac qahac, néj hénia ac tohoma wañanzu imi onac sac solañ dindiña zé énécmimia wammac. ¹⁴ Ic enia ienej Anutuac hénia ac ménda nimma enañ ewa qeriginanéj qindiñj énécmiyu hénia acac séc wanzuiguc imi hénia acgina qahac kilen enjyaocne enañ hénia ac ésécne wamma keczu. ¹⁵ Ic imuhucya ienej enañ ewa qeriginaiguc baecac hénia ac ooyawac hezac imi tohoma wañgic kekecginaiguc wininianzac. Wañu enañ ewa qeriginanéj aciguc opoc amugic imuhucyanec ac bakia melemma zésolañani amuanzu. ¹⁶ Imi mia, buña suruc hiabia zéau énécmianzua imuaru hezac séc, Anutunéj Yesu Kristo ézéyu ic embac ionac ewa qeriginaiguc niniñ saña imi gési énécmimac nalé imuaru mia, imuhuc hicnjimac.

Yuda ic zéma hénia ac.

¹⁷ Gi qacga Yuda ic zéamuma hénia ac imuaru héima namma Anutuac qeriaiguc séwi enej wamma ¹⁸ hénia acnéj pakenj ac ku énécmiyu Anutuac ewa siñ niñteçicma imuac niñgic, séc méñ enej wañanzañ. ¹⁹ Wañu imuhuc wamma geñga niñac yomuhuc efima zéanzañ; Ni kic hilic onac galençina, siñjiiguc keczu ionac kifagina, ²⁰ ewa soho ic ionac mindi qindiñj ic, nambérac ionac kiwi ic wanzua. Niniñ zéma ackuazéc héla hénia aciguc hezac imi tanecçira hénia hénia nuaru hedaczac. ²¹ Imuhuc zéma tosarua ku énécmima

kilenj genja imi ménda kuamuanzanj me? Kowu nene ménda wammu zéma zéau énécmima genjaoc kowu neanzanj me? ²² Kaisero ménda wammu zéma genja kaisero wananzanj me? Nemu irecya surema imuac ocmunjug iwawai haigic heyu kowu meanzanj me? ²³ Héna acac séwi enej wamma genjaoc mia héna ac imi logima Anutu gamu qeqe wammianzanj me? ²⁴ Kiwi ooya hezac séc onac haka biria ninjac Anutuac qara imi ic enia ionac sugcinaiguc zébiri qébiriyaguc wananzac. ²⁵ Gi héna ac tohoanzanjiguc séwiiguc séwi tasé hericheric hakaya imi méra gémmac, néj héna ac imi logianzanjiguc guac séwiiguc séwi tasé hericheric haka imi enjomia wanzac. ²⁶ Héna imuac ninjac imuhucyanec ic méj séwiiguc séwi tasé hericheric ménda wanjec inéj héna ac tohoanzaciguc séwiiguc séwi tasé heric herira qahac néj iwac ninjic séwi tasé heric heriraguc éséc ménda wammac me? ²⁷ Séwiiguc séwi tasé heric herira qahac méjnénj héna ac imi solanjanec tohomaciguc inéj héna ac ooyaginaguc zéma séwiiguc séwi tasé heric hericginaguc wamma héna ac logianzu ini ménda zégési énécmimac me? ²⁸ Héna imuac ninjac séwiiguc Yuda ic imi Yuda ic héla qahac, wanju imuhucyanec séwiiguc séwi tasé hericheric imi séwi tasé hericheric héla qahac. ²⁹ Imuac ninjac ewa qeriiguc Yuda ic kekera iminéj mia Yuda ic héla wanzac. Wanju séwi tasé hericheric imi qeri unajiguc heheya, néj kiwi kicninanéj hémbinjac séc imuaru ménda heheya. Wanju mepé qepési imi baec ic onarunec qahac, néj Anutu arunec. Imuac ninjac séwi tasé herichericgina imi ewa qeriginaiguc memu.

3

Anutuac haka imi méjzé méjzéya qahac.

¹ Héna imi imuhuc wanju, némac nananjiguc Yuda ic wamma kekera iminéj héla wanzac? Wanju némac nananjiguc séwiiguc asé kiwi mema kekera iminéj eeyaguc wanzac? ² Héna hiabia sasala hezac. Walac imi Anutuac ackuazéc imi ninjkumu énécmima méraginaiguc hai énécmiyec imi mia.

³ Wanju ic tosianéj ménda ninzénj gémuiguc dimuhuc wammac? Ewa éréhécginanéj Anutuac haka méjzé méjzéya qahac imi mesohomac me? ⁴ Imuhuc wammacac séc qahac, icya icya ikocginaguc, néj Anutu momacguc sac hélaguc wanzac. Imuac mia ac zézéya méj yomuhuc ooyawac hezac; Anutu acga

zéna, hélacnec zégénjéna wammac. Aciguc gopocgic onogicbésémañac hezac. ⁵ Wanju wawanj memenina birianéj Anutuac solanj dindiña mewininimaciguc dimuhuc zéwinj? Baec ic hakanina méndacma zéwa ninjic; Anutunéj qeri biric wanj nénécmiyu qacninaiguc mayu haka imuac ninj Anutu imi solanj dindiña qahac imuhuc zéwinjac séc wammac me? ⁶ Imuhuc qahac téngénj! Imuhuc wammaciguc Anutunéj baec ic embac dimuhuc gési nénécmimac? ⁷ Wanju ic méjnénj acna melemmanj zé qeriyanéj yomuhuc sumbuñ yanda ninjekzac gezanj; Ac ikocna ninjac Anutuac solanj kekecyawac ninjic ou emma edamu yandayaguc wanju némac ninjac ni képésic ic ésécnec zégési némmac? ⁸ Imuhuc wanju iwawai hiabia mihicnjwijn zé haka biria wambinj imuhuc hia ménda zéwunec? Ic tosara ienenj ac ikoc wamma zégic nenenj ac imuhucya zéyinj tanec wanzac. Ac imuhuya zéanzu imi enej imuac kitiwa mihicnjmuac séc wanzac.

Ic solanja méj ménda keczac.

⁹ Imuhuc wanju dimuhuc zéwinj? Yuda ic neñanj imi tosia onogicma hiabianec kecancanj? Imi qahacgucnec! Bec yomuhuc zétecgézinj; Yuda ic me Yuda ic qahac* imi moczoñ biriawac méra bawu képésic ic keczinj. ¹⁰ Ac kiwi méj yomuhuc ooyawac hezac; Ic solanj dindiña méj ménda keczac. ¹¹ Ic ninjtegic qinjtegicyaguc imi méj ménda keczac. Wanju Anutuac hochoc ai wammimia méj ménda keczac. ¹² Momac yanda sigima kemma imuhucyanec enjomia wandacgic haka hiabia wawanja méj ménda keczac, méj méndagucnec keczac. ¹³ Déméngina imi kicsuanj suanja qahac ésécnec, wanju ezelanj ginanéj ac ikoc mihicnjima kua taséginajiguc imi qatéac sacmasi biria kisamma kecancanzu. ¹⁴ Kuaginaiguc imi ac saec zéma ac howuc howucnéj sécgéma hezac. ¹⁵ Wanju hénaginanéj sac naec énécmiwijn zé eféñanec wananzac. ¹⁶ Wanju dimia me dimia kenanzu séc kisikiyonj qema saohanec waigic heanzu. ¹⁷ Wanju ienenj luaeac héna imi ménda ninjtegiczu. ¹⁸ Kicginaiguc haka méj wambinj zé Anutuac ninj bac yandi yandi ménda wananzu. ¹⁹ Neñanj yomuhuc ninjanjinj; Héna acnéj ic embac imuac méra bawu keczu séc énézéanzac. Imi mia baec ic enej kuagina moczoñ zikima acgina qaiyu Anutuac gésigési ai imuac bawajiguc nammu ninjac. ²⁰ Imuac ninjac baec ic méjac méj héna ac ninjtoho tohoiguc ic solanja zémimia méj ménda keczac. Héna aciguc imi képésicninawac ninjtegicancanj imuac mia.

* 3:9: Me Girik ic.

Yesu ninzéhéni solañ dindiña zénéécmmimac.

²¹ Wañu deguc imi Anutuac solañ dindiña méñ mihicñi nénécmiyecac heyu ninziñ. Wañu imi mia héna ac igucnec qahac, néñ héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic enej héipuc wammimia imuacnec hahaya. ²² Imi mia Anutuac solañ dindiña, ic embac Kristo Yesu ninzéhégic séc ionac mia, ninzéhé ninzéhé imuacnec, séc momacnec ha énécmimia. ²³ Ic embac moczoñ yanda imi késpedes wandacgic imuac Anutuac edamuyaiguc kereñ kereñawac séc qahac wanzac. ²⁴ Wañu Kristo Yesunéhé késpedes igucnec hulac nénécmiyu Anutuac ewa hía niñac bonteñic mesolañi nénécmimia wanzac. ²⁵ Anutunéhé eneya solañ dindiña imi mewininimañ zé nalé horua qeri béñzéhéiguc kerec. Kecma becñec késpedes wawaña imi moczoñ hémma ogirec. Ogicma sacya ninzéhégé mimia ionac Yesu imi mulumanañ buñawac kumuyec.† ²⁶ Imi mia gum béñzéhéñzéhéiguc nalé yomuac eneya solañ dindiña mewininima eneyaoc solañ dindiña wamma, imuhucyanec Yesu ninzéhégé mimia méñac solañ zémimañ zé imuhuc wañec.

²⁷ Imuac némac hianina niñac séwi enej wambin? Imi ososiya! Wañu héna dimia, wawañ meme ninaiguc me? Imi qahac, ninzéhé ninzéhéñac hénaiguc sac tima kembinac hezac. ²⁸ Imuac mia ic méñéhé héna acac aiguc qahac, néñ ninzéhé ninzéhéñac solañ zémimia wammacac hezac imi niñtegicziñ. ²⁹ Anutu imi Yuda ic ionacnec keczac me? Baera baera ic embac ionac Anutu momacnec ménda wanzac me? Owec, ic enia ionac Anutu momacnec wanzac. ³⁰ Séwi tasé heric heriraguc imi acguc ninzéhé ninzéhé igucnec, séwi tasé heric herira qahac imi imuhucyanec ninzéhé ninzéhé igucnec, solañ zénéécmmimac imi méñ qahac, néñ Anutu momacguc. ³¹ Wañu imuhuc zéma ninzéhé ninzéhéñac kecma héna ac imi hía auwiñ me? Imi qahac téñgéhé, néñ héna ac imi meseliwñac hezac.

4

Abaraham zéma Dawidi i Anutu ninzéhégé miyic késpedesgira waiyec.

¹ Wañu duña séwiiguc ambéc sakoñnina Abaraham imi némac iwawai mihicñiyec zéwiñ? ² Abarahamnéhé wawañ meme igucnec solañ zémimia wañeciguc séwi enej wammacac séc, néñ Anutuac wésiaiguc imi imuhuc wammacac séc qahac. ³ Kiwinéhé dimuhuc zézac? Abarahamnéhé Anutu ninzéhégé miyu imuac

niñac wamma solañ zémiyec. ⁴ Ic méñéhé ai mema ai boña késayu niñni boña imi ewa hiawac buña éséc ménda wanzac, néñ tasé kuku éséc wanzac. ⁵ Ic méñ wawañ memeya qahac iminéhé késpedes ic solañ zémianzac i ninzéhégéñac ninzéhé ninzéhé imuac niñac mia solañ zémimac. ⁶ Dawidi imuhucyanec ic méñ wawañ memeya séha ménda hemizac, néñ Anutunéhé nimmima solañ zémiyu ic imi zézé ségiségiyaguc wanzac zéma yomuhuc zéyec; ⁷ Héna ac logigic késpedesgina wai énécmima késpedesgina hoturu énécmimac imi ségiségi ginaguc. ⁸ Miñ Kewuninanéhé ic méñac késpedesgina ménda olommac imi ségiségiyaguc wammac. ⁹ Imuac ségiségi iminéhé séwi heric heriraguc iwac muru sac hemac me séwi heric herira qahac iwac muru momacnec hemac? Neñañ imi yomuhuc zéanzin; Abaraham imi ninzéhé ninzéhéñac niñac wamma solañ zémiyec. ¹⁰ Némac nanañiguc nany solañ zémiyec? Séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru me séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru? Zéwa niñgic, séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru qahac, néñ séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru mia solañ zémiyec. ¹¹ Inéhé séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru ninzéhéñac solañ zémiyecac solañ dindiña imuac asé kiwiya imi meyec. Imi mia eneyaoc séwi tasé heric herira qahac kecma ninzéhé ninzéhé ic moczoñ yanda ionac ambéc sakoñnina waju qelihéra héna imuhucyanec solañ zénéécmmimac niñac imuhuc wañec. ¹² Wañu inéhé imuhuc wamma séwi tasé hericheric haka imuac ambéc sakoñnina wañec. Imi mia kecma séwi tasé hericheric memu ionac sac qahac, néñ Abarahamnéhé séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru ninzéhé ninzéhé kesa kerec imuac héna tima méndacmizihé neñañ momacnec ambéc sakoñnina wammac niñac imuhuc wañec.

¹³ Abaraham zéma qelihéra ienen baec moczoñ yanda mératéc memu niñac sisipac ac megic. Wañu sisipac ac imi mia héna ac igucnec qahac, néñ ninzéhé ninzéhéñac solañ dindiña imuarunec. ¹⁴ Ic embac héna ac igucnecnéñ mératéc meme ic wambunec ninzéhé ninzéhé imi héla qahac wañu sisipac ac imi auyu qahac wambacnec. ¹⁵ Héna ac niñac wamma qeri gericyanéhé aiyaguc wanzac. Wañu héna ac ménda hezac imuaru héna ac logilogi imuhucyanec ménda hemac. ¹⁶ Imuac niñac mératéc meme ic wawaña imi ewa hiawac buña wammac niñac ninzéhé ninzéhé méndacma haanzac. Imi mia zikiñziki ac imi qelihéra ionac

† 3:25: Késpedesnina bisima humuma Anutuac qeric gericya igucnec metecgé nénécmimac niñ kumuyec.

muru meseli énécmimanj niñac imuhuc wanjanzac. Wanju imi mia ic embac hénac ac igucnec sac qahac, néj Abarahamac ninzéh niñzéhjiguc toro qeqeya imi onac momacnec. Wanju Abaraham imi Anutuac kiwaiguc baec ic momac yanda neñaj ambéc sakonjnina wanzac. ¹⁷ Ac kiwi méj imi yomuhuc hezac; Neñ gi ic embac hénia hénia ionac manjogcgina wambésémañ niñac kumugénzua. Wanju Anutu Abarahamnéh niñzéhjé miyec imi yomuhuc; Humuc ic meqelima iwawai ménda kekera imi iwawai kekera igucnec unuruanzac éscnec unuruyu hicñjanzac. ¹⁸ Abarahamnéh héju mambécma kecmacac séc qahac wajec, néj kilen mambécma niñzéhjéyec. Imi mia qelihécga imi yomuhuc wammu zéma ézéyec séc ic embac hénia hénia ionac manjogcgina wammac niñac imuhuc hicñjyec. ¹⁹ Yawuñ 100 wanju eñeya séwiya imi humuc tanec wajec. Wanju Sarawac merac gésia imi acguc humuc tanec wajec imi niñtegirec. Wanju niñzéh niñzéhawac kuhanéh ménda mayec. ²⁰ Wanju niñzéh niñzéhjanéh ménda waimiyu Anutuac sisipac ac imuac niñ éréhéc ménda wajec, néj niñzéh niñzéhjiguc nanjelima Anutu eeya héiyec. ²¹ Imuhuc wamma ac zikima ézéyec imi wandacmac ac séc zéma hélacnec niñzéhjéyec. ²² Imuac niñac niñzéh niñzéh imuac mia solaña zémiyec. ²³ Solaña zéma nimmiyec ac ooya imi Abarahamac niñacnec sac qahac, ²⁴ Imi mia solaña zé énécmimacac buña neñaj zéma Minj Kewunina Yesu humuc ic ionarunec meqeliyec Anutu i niñzéhjé mimuc heyec neñaj niñac momacnec imuhuc ooyawac hezac. ²⁵ Yesu imi késpedesicnina niñac humuciguc opocopora wajec. Wanju imuhucyanec solaña zénénécmimac niñac meqeli miyu yarec.

5

Yesunéh luac mihicñj niñénécmiyec imuac zézé ségiségi wambin.

¹ Imuac bec, nini imi niñzéh niñzéh niñac solaña zénénécmiyec, imuac niñac Minj Kewunina Yesu Kristoac muru héima Anutuguc luac mihicñjijñac kecziñ. ² Imuacnec iwacmuru héima niñzéh niñzéh ninanéh Anutuac ewa hiayaiguc keremma imuac qeriaiguc namma Anutuac edamuyawac mambéc kecma zézé ségiségi wamma kecanzñ. ³ Imi sac qahac, neñaj imi zéra béraiguc kecma imuhucyanec zézé ségiségi wanjanziñ. Imuac hénia imi zérabéranéh bisiqatéh wamma kekec, ⁴ bisiqatéh wamma kekecnéh haka eeyaguc, wanju haka eeyagucnéh niñkumuma kekec imi mihicñjanzac imi nini nindacziñ imuac

mia imuhuc wanjanziñ. ⁵ Wanju Uña Téréya neñaj buñawac nénécmiyec inéh Anutuac goi héihéi neñaj ewa qerinaiguc qocgé nénécmiyecac nénécmianzac. Imuac niñac niñkumu ninanéh gamu ménda mihicñj nénécmimac. ⁶ Imi mia neñaj kuc mama météqététañ kerñ nalé imuaru Kristonéh naléya wanju késpedesic ic neñaj niñac wamma humuyec. ⁷ Ic solaña méñac niñac wamma humu humumia imi osiosiya. Wanju ic hiabia méñac niñac méñnéj hia efima humumac me qahac niñ éréhéc wanzua. ⁸ Néj neñaj késpedesic ic kerñ imuaru Kristonéh neñaj niñac wamma humuyec. Wanju haka iminéñnec mia Anutunéh eñeya goi héihéiya neñaj muru mewinini nénécmiyec. ⁹ Wanju neñaj deguc iwac sacyanéh mesolañ nénécmimia wanzac. Wanju iminéñnec sac qahac, inéh kecma Anutuac qeri geric igucnec nénépésidacmac. ¹⁰ Imi mia hazéchéra wamma kerñ nalé imuaru nañawac humucyaiguc Anutuguc ewa momac mihicñj nénécmiyec. Imuac niñac iwac kekec hémbénañajiguc imi, séc méñ ogicma mehiaru nénécmimac. ¹¹ Iminéñnec sac qahac, ala kekec deguc mihicñj nénécmiyec neñaj Minj Kewunina Kristo Yesu iwac niñac wamma Anutuac qeriaiguc zézé ségiségi wanjanziñ.

Adam zéma Yesu.

¹² Imuac bec ic momacgucac niñac késpedesicnéh baeciguc haréyec. Haréyu késpedesic imuac niñac mia humucnéh haréyec. Wanju ic embac moczoñ yandanéh imuhucyanec késpedesic wandacgic humucnéh ionac muru hadarec. ¹³ Késpedesic imi hénac ac ménda heyec imuaru baeciguc bec heyec. Néj hénac ac ménda hezac imuaru imi késpedesic imi ménda olombinjac séc. ¹⁴ Wanju Adam imi méñ hamacac heyec iwac asé wanzac. Imuac niñac Adamwac nalé igucnec éréma Moseac nalé imuac suraiguc imi, Adamnéh késpedesic wajec késpedesic imuhucya ménda wangic ionacmuru imuhucyanec humucnéh ic kewu waj énécmiyec.

¹⁵ Néj ic momacgucac késpedesic niñac ic embac sasala humugic, wanju imuhucyanec Anutuac ewa hia zéma ic momacguc Kristo Yesuac ewa hia niñac sese énécmiyu ic embac sasala sécgé énécmiyec. Imuac niñac sese imi késpedesic imuac sécya qahac. ¹⁶ Wanju ic momacgucac késpedesic wajec idacminéh sese imuac séc qahac. Ic momacgucac késpedesic niñac késpedesicac zégégésinéh haréyec. Wanju Anutunéh ewa hia niñac késpedesic sasala imi ménda olomma solañ dindiña zénénécmiyec. ¹⁷ Ic momacgucac acqeqe niñac humucnéh ic momacguc

inéhneec ic kewu wañ énécmiyec. Wañu ewa hia zéma solañ dindinawac buña kuaya qeqeya mezu ieneñ imi momacguc Kristo Yesunéhneec kekec hélawac qeriaiguc enjaoec ic kewu wamma kecmu. ¹⁸ Imuac ic momacgucac acqeqe njac ic embac moczonj kápésic ginaguc zéénécmimia wañec. Wañu imuhucyanec haka solañ momacguc niñac ic embac moczonj solañ zéénécmimia wañu kekec hélaiugc kereñdacgic. ¹⁹ Ic momacgucac acqeqe niñac ic embac sasalanéh kápésic ic wañgic ésécneec ic momacgucac niñtohotoho niñac ic embac sasalanéh ic solañ wammucac hezac. ²⁰ Kápésic meyandimanj zé hénac acnéñ haréyec. Wañu kápésic toroqeqeya imuaru ewa hianéh muñguc yanda sécgé énécmizac. ²¹ Imi mia kápésicnéñ humuc qeriaiguc ic kewu wañec ésécneec ewa hia imi acguc solañ dindinaj niñac ic kewu wanzac. Wañu ewa hia iminéh Mij Kewunina Kristo Yesu inéhneec kekec hémbénanaj igucgeñ nonagicma keremmacac hezac.

6

Képésicac muru humuma

Kristoac muru kecbin.

¹ Imuac némac ac dimuhuc zéwiñ? Ewa hiaya toroqeqeya mihicjiwiñ zé biria wamanec kecbin? ² Imuhuc wambinjac séc qaha! Neñan biriawac muru humudariñ, imuac dimuhuciguc biria qeriaiguc muñguc yanda nammanec kecbin? ³ Yesu Kristoac muru toroqema doku naerinj imi iwac humuciguc momacneec toroqema naerinj wanzac. Wañu hénia imi ménda niñasarizu? ⁴ Manjocnéñ edamuya mewininima Kristo imi humuc ic ionac sugcina igucneec meqelimiyeec ésécneec neñan acguc kekec qeliawac qeriaiguc tima kembinj niñac humucac qeriaiguc kereñ kereñawac doku naec haka wann i guc momacneec téngé nénécmimia wañec. ⁵ Neñan imi iwac humucya méndacma toroqeqeya wamma kecbinjuc, iwac yacyaguc imuhucyanec toroqeqeya wambinjac hezac. ⁶ Wañu kápésicac buña séwinina imi humuyec. Imuac niñac muñguc biriawac welen qeqe ménda wammiwiñ niñac neñan hakanina wahala imi i guc momacneec ic héñgeñ wéndariugc qeni humuyec imuhuc zéma ninzinj. ⁷ Imi mia méñnéñ méñ humuyec imi kápésic igucneec hulacmima solañ zémimia wanzac hénia imuac mia. ⁸ Kristoguc humuyinjuc imi i guc momacneec kecbinjac hezac imi ninzégézinj. ⁹ Imi mia Kristonéh humuc ic ionac sugcina igucneec yarec imuac niñac muñguc ménda humumac. Wañu humucnéñ galeñ muñguc ménda wammimac imi niñasarizinj imuac mia.

¹⁰ Humuyec imi biriawac muru hatac momacguc sac humuyu tecgéyec. Deguc kekec keczac imi Anutuac muru keczac. ¹¹ Imuhuyanec, ini acguc enañ niñac niñgic biriawac muru humugic, néñ Anutuac muru imi Kristo Yesuac qeriaiguc keczinj tanec wammac.

¹² Imuac niñac, kápésicac qeqetali wammigic, kápésic enjeyaac séwigina houmacac hezac imuac ic kewu ménda wammimac. Wañu séwiac sij ménda niñtohomu. ¹³ Wañu onac séwi taségina méñac méñ tewi zakonj ac qeqe wawanaj ésécneec biriawac buña ménda qemimu. Wañu enañac niñgic humuc igucneec qelima yacyawac buña wañu Anutuac muru haiamuma séwi taségina imi moczonj solañ dindinawac tewi zakonj ésécneec haiamumu. ¹⁴ Ini imi hénac acac méra bawauguc ménda keczu, néñ ewa hiawac méra bawu keczu imuac niñac kápésicnéñ manjoc ménda wañ énécmimacac hezac.

Haka solañ dindinawac welen qeqe icya.

¹⁵ Imuac bec dimuhuc wambinj? Nini hénac acac méra bawu ménda kecmu ewa hiawac méra bawu keczinj zéma kápésic wambinj? Imuhuc ménda hicjimac! ¹⁶ Ini mérac méñ welen qemima niñtohoanzuiguc, niñtoho wammianzu iwac welen qeqehéra wanzu imi ini ménda ninzu? Tosara imi kápésicac welen qeqehéra wamma humuciguc kereñanzu. Wañu tosara imi niñ tohotohowac welen qeqehéra wamma solañ dindinajugc kereñanzu. ¹⁷ Imuac Anutu ewa hia ac ézému. Imi mia ini hénia hénia igucneec kápésicac welen qeqehéra kecgic, néñ pakeñ ac énézéigic imuac nananaj imi ewa qerigananéñ niñtohogic. ¹⁸ Kápésic igucneec hulac énécmimia wamma solañ dindinawac welen qeqehéra wañgic hénia imuac mia. ¹⁹ Ini séwigina mété qétetanjugc kecanzu imuac niñ ni ic neñan murugeñ séc héima zéwa niñgic; Becneec ini imi séwiginawac tasia imi haka biria zéma hénac ac logilogi imuac haimima hénac ac logilogi imuaru kereñgic. Wañu deguc imi imuhucyanec séwiginawac tasia imi solañ dindinawac welen qeqe buña qema kekec téreyauguc keremmu. ²⁰ Ini kápésicac welen qeqehéra kecgic nalé imuaru solañ dindinaj igucneec hulac amuma ewa éréhécc ménda wamma kecanjic. ²¹ Wañu nalé imuaru ini imi kekecac héla gocmia dimuhucya mihicñanjic? Wañu deguc imi, imuac tetecgia imi humuc zéma niñasarima haka imuhucyawac gamugina ninzu. ²² Wañu deguc ini kápésicgina igucneec hulac énécmimia wanzu. Imuhuc wamma Anutuac welen qeqehéra wamma

kekec térya imuaru kerej kerejawac héla gocmia mihicjjanzu. Wanju imuac tetcgiaiguc imi kekec hémbénañanéj mambéc keczac. ²³ Képésicac tasia imi humuc. Wanju Anutuac ewa hiawac ai buña imi kekec hémbénaña. Kekec seli imi mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc he nénécmizac.

7

Uña téryawac héna qeliaiguc kekera.

¹ Alahécna, héna ac ninzu onac qesi énécmizua, ini imi héna acnéj kekecginaguc keczu ionac sac mañgoc waj énécmianzac imi ménda ninzu? ² Embac euyaguc imi euya kekecyaguc kecanzac nalé imuac sura igucnec sac héna acnéj dérécgé mianzac. Wanju euya humuyu eu inijac héna ac igucnec hulacmimia wananzac. ³ Imuac bec, euya kerunec ic méj memaciguc imi embac kaiseroya zémimia wammac. Néj euya humumaciguc imi imuac héna ac igucnec hulacmimia wammac. Wanju ic méj memac imi embac kaiseroya ménda wammac. ⁴ Imuac, alahécna, ini acguc Kristoac séwiguc toroqema héna acac muru unuhumumia wanzu. Imi mia méj humuc igucnec qelima yarec iwac muru kemma neñaj Anutuac nijac wamma héla gocmia mihicjjiwaj nijac imuhuc waj nénécmiyec. ⁵ Neñaj séwinainaguc kerij imuaru imi kápésicac sij héna acnéj héiqeli nénécmianzac iminéj séwininawac tasiaiguc ai meyu neñaj imi héla gocmia humucac buña mihicjjanij. ⁶ Deguc neñaj imi qaténécmiyec imuac humudariñ imuac nijac héna ac igucnec hulac nénécmimia wanzac, imuac nijac neñaj héna ac ooyawac haka wahalanéjñec qahac, néj uñawac haka qelianéjñec welen qewin.

Képésicac kuhanéj méramma nénépésianzac.

⁷ Imuac dimuhuc zéwiñ? Héna ac iminéj kápésic me? Qahac! Ic enia wambacnec imi kápésic imi ménda nijacgéwinec. Héna acnéj hémbaoc ménda wanna imuhuc ménda zéwacnec imi hémbaocac héna ménda nimbinec. ⁸ Wanju kápésicnéj naléya mihicjima héna acnéjñec ewa qerinaiguc hémbaoc héna héna mihicji néjec. Héna imi yomuhuc; Ic enia waj kápésic acguc humu humumia wanzac. ⁹ Becnec héna ac ménda nijtegiri nalé imuaru imi neñ kekecnaguc kerij. Wanju héna acnéj haréyu kápésicnanéj qelima yaru ni humuyi. ¹⁰⁻¹¹ Kápésicnéj naléya mihicjima héna acnéjñec ni manam batuc

waj némma héna ac iminéj mia ni nuhumuyec imuac nijac. Héna ac imi kekecac buña, néj neñ hémba melemma humucac buña tanec wajec. ¹² Imuac héna ac imi hélacnec térya wanzac. Zézépañ ac imi acguc térya, solañ dindinaj, zéma hiabia.

¹³ Imuhuc waj iwawai hiabianéj melemma nuacmuru humucac buña wajec me? Imuhuc wammacac séc qahac! Imi mia kápésicna hémba kápésic tanec wammac nijac iwawai hiabia iminéj ni nuhumuyec. Imi mia kápésicac nimba kápésic réwéria tanec wammac nijac héna acnéj ai meanzac. ¹⁴ Héna ac imi térya imi nini nindacziñ. Wanju ni imi séwias sij nijac wamma kecba kápésicnéj bojña meyu imuac welen qemianzua. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Qeri uñananéj waj nénzac imi ménda wamma haka tosara sureanzua imuac mia wananzua imuac nijac haka wananzua imuac hénia imi nenaoc ménda nijasarizua. ¹⁶ Ni ménda wammanj zé waj nénzac imuac wammanjiguc ewa sij iminéj héna ac imi hiabia wanzac imuac héipuc wanzac. ¹⁷ Wanju deguc haka wawañaj imi ni nenaoc qahac, néj kápésic ewa qerinaiguc heanzac iminéj mia wananzac. ¹⁸ Nuac qerina me nuac séwinaiguc* iwawai hiabia méj ménda henénzac imi ni ninzua. Haka hiabia wammanj zé sijña henénzac, néj wawañaj memenaiguc imi ménda wananzua. ¹⁹ Haka hiabia wammanj qerinanéj waj nénzac imi mia ménda wamma haka biria ménda wammanjac ninzua imuac mia wananzua. ²⁰ Haka méñac méj neñ ménda wammanj zé nijanzua imi wammanjiguc, imi mia nenaoc qahac, néj biria qerinaiguc nanzac iminéj mia wananzac. ²¹ Imuac ni kekecac hénia méj yomuhuc nijtegizua; Haka hiabia wammanj zé sijña henénzac ni imuhucya qerinaiguc birianéj momacnec henénzac. ²² Nuac qeri uñananéj Anutuac héna ac imuac ségiségi wanzua. ²³ Nuac séwi taséna qeriaiguc sij méjnéj henemma nuac ewa qerinaocac héna ac imiguc euma ni nuagicma séwi tasénawac qeriaiguc sij hezac imuac hési ic nopocanzac. ²⁴ Oo yéwérinaguc, séwina humucac buña imuacnec mérénéj metecgé némmac? ²⁵ Ni Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac muru héhélima Anutu ewa hia ac wammimanj.

Imuac mia ni ewa qerinanéj Anutuac héna ac welen qema séwinanéj biriawac héna ac welen qeanzua.

8

Séwias sijnéj humuciguc, Uñawac sijnéj kekec hémbénañajiguc onagicma kenzac.

* 7:18: Séwinawac sijinguc.

¹ Imuac bec ic embac Kristo Yesuac qeriaiguc kecanzu ionac muru imi kápésic ginaguc zéénécimimía imi ménda hezac. ² Hénia imi yomuhuc; Yesu Kristoac qeriaiguc kekecac Uḡa imuac héná ac keczac iminéḡ mia humucac kápésic imuac héná ac igucnec ni hulac néḡec.* ³ Imuacnec Kucnina mamaya waḡu iwawai héná acnéḡ séwininaguc wammacac séc qahac imi Anutunéḡ waḡec. Inéḡ mia kápésicnina niḡac eḡeya Naḡa méliyu séwinina kápésicyaguc imuhucyanec hicḡiyec. Hicḡiyu zétecgéyu kápésicnina imi séwiyaiguc eḡec. ⁴ Imi mia séwiac siḡ qahac néḡ Uḡawac siḡ méndacma kecanziḡ neḡaḡ muru héná ac imi mesolaḡanimanḡ zé imuhuc waḡ nénécmiyec. ⁵ Séwiac siḡ méndacanzu ieneḡ séwiac ai niḡac niḡkumanzu, néḡ Uḡawac siḡ méndacanzu imi eneḡ Uḡawac ai niḡac niḡkumuanzu. ⁶ Waḡu séwiac niḡkumuma kekec imi humuc, waḡu uḡawac niḡ kumuma kekec imi kekec zéma luae. ⁷ Némac niḡ, séwiac niḡkumu imi Anutuac hazéc waḡanzac. Imi mia Anutuac héná ac imiguc ewa momac ménda waḡanzaoc, waḡu imuhuc wammaocac séc qahac. ⁸ Séwiac siḡiguc kecanzu imi eneḡ Anutu ségiségi mihiḡci mimuac séc qahac. ⁹ Néḡ ewa qeriginaiguc Anutuac Uḡanéḡ keczaciguc ieneḡ séwiac siḡiguc ménda kecma uḡawac siḡiguc kecanzu. Méḡnéḡ méḡ Kristoac Uḡaguc ménda keczaciguc Kristoac ic qahac. ¹⁰ Waḡu Kristonéḡ ewa qeriginaguc keczaciguc kápésic niḡac séwiginanéḡ humumia waḡzac, néḡ uḡaginanéḡ solanḡ dindinḡ niḡac kekecyaguc waḡzac. ¹¹ Yesu humuc ic ionac suggina igucnec meqeliyec iwac Uḡanéḡ ewa qeriginaiguc keczaciguc, Kristo Yesu humuc ic ionac suggina igucnec meqelimiyeḡ inéḡ mia Uḡa Téréya ewa qeriginaiguc keczac iminéḡnec humucac buḡa séwígina imi acguc meqeli énécmimac.

¹² Imuac niḡac dacmuna hécná neḡaḡ imi taséninaguc, waḡu tasénina imi séwigucac zéma séwiac siḡ méndacma kecbiḡac ménda hezac. ¹³ Imi séwiac siḡ méndacma kecmuiguc, kilenḡ humumu, néḡ Uḡaguc séwiac wawaḡ meme imi qehumumuiguc, kekecguc kecmuac hezac. ¹⁴ Anutuac Uḡanéḡ qindinḡ énécmiyu kecanzu imi eneḡ Anutuac naḡhéra waḡzu. ¹⁵ Ini imi welenḡ qeḡeac uḡa zénéḡ hirihiri wawaḡa imi ménda késa keczu, néḡ naḡa éséc kekerawac uḡa énécmiyu keczu. Imuac niḡac iwac mia Aba† maḡgoc zéma qacanzu. ¹⁶ Uḡa Téréya eḡeyaoc, qeri uḡaninaguc, nini Anutuac nambérac keczinḡ imuac héipuc

waḡ nénécmianzac. ¹⁷ Nambérac héra keczinḡiguc imi mératéc meme ic waḡzinḡ. Imi mia méḡac qahac, néḡ Anutuac mératéc ic, Kristoguc momacnec mératéc ic wambiḡac hezac. Imuac niḡac i guc momacnec edamuninaguc wambiḡ zé zérabéra imi acguc i guc momacnec mihiḡciwiḡac hezac.

Kecma edamuninaguc wambiḡac hezac.

¹⁸ Zérabéra deguc mihiḡcianzinḡ imuac nimba efeaḡa waḡzac. Waḡu iminéḡ kecma edamu hicḡi nénécmimac imuac sécyá ménda waḡzac. ¹⁹ Anutunéḡ zéyu hicḡidacgic moczoḡ yanda iminéḡ Anutuac nambérac héra hicḡimu niḡac ewa ewa wamma mambéc keczu. ²⁰ Hénia imi yomuhuc; Zéyu hicḡidacgic momac yanda imi, iwawai héla qahac imuac welenḡ qema keczu. Waḡu imi mia eḡaḡ siḡgina qahac, néḡ Maḡgoc waḡénéḡ énécmia iwac ewa siḡ méndacma imuhuc hicḡi énécmizac; ²¹ Zéyu hicḡima kekec imi acguc iwawai houhouyawac welenḡ qema kekec imuacnec hulac énécmiyu Anutuac nambérac héra ionac kekec edamuyaguc imuac toroqema qutuma kecmu. ²² Iwawai zéyu hicḡima keczu imi moczoḡ yanda momacnec yaiwisisinḡ wamma merac memeiguc qenzeḡ qeanzu ésécnec wamma érékecma deguc, imi neḡaḡ nindaczinḡ. ²³ Imi sac qahac, Uḡa téréyawac héla gocmia walac walac hicḡihicḡiya† aḡgéḡ tima keczinḡ neḡaḡ imuhucyanec ewa qerininanéḡ yaiwisisinḡ wamma naḡawac séc nénépésima séwinina boḡ hére menéncmimac niḡ mambéc keczinḡ. ²⁴ Neḡaḡ imi qerininanéḡ mambéc wamma kecma aḡgéḡ titi mihiḡciyiḡ. Waḡu kicninanéḡ hémbiḡac séc imuac ménda mambéc kecanzinḡ. Mérenéḡ kiwaiguc hemizac imuac mambéc wammac? ²⁵ Waḡu neḡaḡ iwawai ménda hénzinḡ imuac mambéc waḡzinḡiguc qeri bénzéḡiguc mambéc wambiḡ.

²⁶ Imuhucyanec Uḡa imi acguc kuc mama ninaiguc méra nénécmianzac. Neḡaḡ némac acnéḡ dimuhuc zéwelec wanní sécgmec imi ménda ninzinḡ, néḡ Uḡa eḡeyaoc neḡaḡ niḡac wamma acnéḡ zéwiḡ zé osiosiya imuac séciguc yaiwisisinḡ wamma zéwelecanzac. ²⁷ Waḡu Uḡanéḡ Anutuac ewa siḡ hezac séc méndacma ic embac téréya ionac zéwelecanzac. Imuac niḡ qeri héhéḡ miḡjina Anutunéḡ Uḡawac nininḡ imi bec nindaczac. ²⁸ Neḡaḡ ninzinḡ ésécnec, Anutunéḡ ewa siḡ heyec séc unuruyec. Waḡu goi héihéi wammianzu ionac muru imi iwawai moczoḡ yandanéḡ qenaḡgé amuma iwawai hiabia mihiḡci

* 8:2: Girik ac zéma Kiwi tosaraiguc; Hulacgénc. †

8:15: Aram aciguc Maḡgoc. ‡ 8:23: Hénia imi Kristo

Yesu.

énécimianzac. ²⁹ Anutunéh eņeya Naņa imi dacmuna sasala sugcinaiguc walacgina wammac niņac, becarunec niņénécmiyec imi eneņ eņeya Naņa éśécnec kecmu niņac walac gési énécmiyc. ³⁰ Waņu walac gési énécmiyc imi unuruyec. Waņu unuruyec imi onac solañ dindiņa zéénécmiyc. Waņu solañ dindiņa zéénécmiyc imi meyc énécmiyu edamuginaguc waņgic.

Anutuac goi héihéi Kristoguc hicņitegirec.

³¹ Waņu neņañ haka imuac dimuhuc zéwiņ? Anutunéh nonac wamma keczaciguc mérénéh hia hazéc waņ nénécmimac? ³² Eņeya Naņa imi ménda aņgéh tima momac yanda neņañ niņac wamma wai nénécmiyc inéh dimuhuc iwawai tosara moczoņ yanda imi i guc momacnec ewa hiaiwac ménda nénécmimac me? ³³ Solañ dindiņa zéyec imi Anutu mia, waņu mérénéh Anutuac gési énécmimia imi aciguc hia onopocmuac séc? ³⁴ Mérénéh képésicniaguc zéma hia zétécgé nénécmimacac séc? Yesu Kristo inéh mia nonac niņ humuyec. Waņu humuyec sac qahac néh muņguc qelima yarec. Yacma ou emma Anutuac méra héiyaiguc kecma nonac niņ héipuc wamma zéwelec waņanzac. ³⁵ Mérénéh Kristoac goi héihéiya igucnec hia elicgé nénécmimacac séc? Manambatuc me, qeņeņ manzeņ me, nununesi me, béti me, séwi usu qahac kekec me, zérabéra me, sou? ³⁶ Kiwi méņ yomuhuc ooyawac hezac; Nini guac niņ wamma kaiwe herec humunia nunuhéi waņu. Waņu nonac niņgic rama unuheric wawaņawac buņa tanec waņec. ³⁷ Waņu neņañ imi réwéri imuhuya me imuhucyaiguc kecma goi héihéi waņ nénécmianzaciguc séc méņ ogicqogic waņanzij. ³⁸ Imuac ni yomuhuc niņseli nénéņa wanzac; Humucnéh me, kekecnéh me, kua meme uņa eneņ me, héngaleņ miņina eneņš me, iwawai imuhucya deguc heheyanéh me, bian hicņi hicņijanéh me, kucginaguc méņnéh méņ me, ³⁹ Iwawai ounc mamayanéh me emunec éré éreyanéh me, tosara méņnéh méņ moczoņ Miņ Kewunina Yesu Kristo iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi hezac goi héihéi imuacnec mia elicgé nénécmimacac séc qahac.

9

Anutuac ewa siņ térya.

¹ Ni Kristoac qeriaiguc ac héla zézu, néh ac ikoc ménda zézu. Nuac ewa solañanéh Uņa téryawac qeriaiguc héipuc wannemma yomuhuc zéauzac; ² Nuac

muwa ewa biric yanda henénzac. Waņu ewa qerinaiguc qeņeņ manzeņ ménda misi misiyanéh hezac. ³ Ni nena séwinawac dacmuna hécna, sac kitichéna ionac niņac wamma saecgé nénéņa wamma Kristoac murunec hia qetecgé nénéņa wambacnec séc zéma zéweleri. ⁴ Ieneņ mia Israel ic. Waņu Anutuac naņhérawac buņa zéma eebipi zéma zikiziki ac ooya zéma héna ac énécmimia zéma mepé qepési ai buņa zéma sisipac acginaguc. ⁵ Yanda hécnina imi acguc ionac buņa, waņu baecac séwiiguc imi Kristonéh ionac murunec hicņiyec. Waņu Kristo imi mia iwawai moczoņ yanda imi onogicma ou keczac. Waņu Kristo imi nalé tetcgia qahac mepé qepési wammiiwaņac hezac Anutu imi mia, hélacnec!

⁶ Waņu Anutuac ackuazéc imi sigima mazac tanec ménda wanzac. Israel ionac murunec hicņihicņiya imi Israel ic héla ménda wandacgic. ⁷ Waņu Abarahamac qelihéra imi acguc qelihéra héla ménda wandacgic, néh Isakawac murunec hicņihicņiya sac qelihécga zé énécmimia wammac zéyec. ⁸ Imi mia séwiguc qelihéranéh Anutuac nambérac héra qahac, néh zikiziki acac nambérac héranéh héla gocmia zéma niņénécmiyc. ⁹ Waņu zikiziki ac imi mia yomuhuc; Yawuņ oumuac nalé imuhucyanec muņguc hamaņ, waņu Saranéņ naņaguc wammac. ¹⁰ Waņu imi sac qahac, Rebeka imi yandanina Isaka momacguc iwac murunec hériyaguc waņec. ¹¹ (Waņu Anutuac ewa siņ iminéh wawaņ meme igucnec qahac, néh ic méņac méņ niņgésima ururumac ionac muru sac seligimac niņac hezac. Waņu hénia imi zéaumaņ zé ¹² naņ héra ménda mihicņi érécmiyu haka hia me biria méņ ménda waņocnec) Rebeka yomuhuc ézéyec; Kuneņ néh komora weler qemimac. ¹³ Imi mia kiwi méņ yomuhuc ooyawac hezac séc hicņiyec; Yakop siņ nimmima Esau héņara mezua.

¹⁴ Imuac neņañ dimuhuc zéwiņ? Anutuaru képésic hezac me? Qahac téngéh! ¹⁵ Inéh Mose yomuhuc ézéyec; Méņac méņ ewa biric nimmañ iwac mia ewa biric wammimaņ. Waņu méņac méņ wéséna wanzac iwac mia wéséna nimmimaņ. ¹⁶ Imuac niņac imi mia ic méņac ewa siņ igucnec qahac, waņu ic méņac seliseli igucnec qahac, ewa biric miņina Anutuac murunec haanzac. ¹⁷ Ac méņ Faraoc zéyec imi kiwiiguc yomuhuc ooyawac hezac; Ni guac muru nuac kucna mewininima nuac qacna baera baera zéau énécmimaņ niņac gi meycgégzua. ¹⁸ Imuac Anutunéh ewa siņa méndacma méņac imi ewa biric wammima méņac imi ewa seli mihicņi

mianzác.

Anutuac qeri biric zéma goi héihéi.

¹⁹ Wañu ac bakia yomuhuc nézéwéséman gezaj; Imuhuc wañu Anutunéh némac niñac kápésicninawac hochoc ai mekeczac me? Mérénéh iwac ewa siñ qetalimacac séc? ²⁰ O baec ic, gi mérénéh Anutuac ac bakia melenzaj? Iwawai méñnéñ miñina mihicñi miyec iwac zéma Némac niñac ni yomuhuc mihicñi néñnec? imuhuc hía zémac me? ²¹ Miñ Kewuc nomuñ memenéñ qakéh dac momacguc iminéñnec kewuc éréhéc memañ zéma, méñ ai eeyagucac buñja wañu méñ ai biriawac buñja wammac zéma eñeya siñja méñdacma hía méñda memac me?

²² Anutunéh qeri biric wañ énécmima eñeya kuha mewinini énécmiyu héñtegitmu niñac kewuc qeri biricac buñja, mebiri énécmiawac zéréh qéréh wandac wandara imi nalé horua gum bénzénzéh wañ énécmimac iguc dimuhuc zéwiñ? ²³ Wañu kewuc méñ walac memézéh wandac wandara imi wagicma wéséniniñ wammima ai eeyaguc méñac buñja qemima kekec edamuyaguc kuaya qeqeya imi énézéyu hémmu niñac imuhuc wañeciguc dimuhuc zéwiñ? ²⁴ Neñaj imi Yuda ic me ic enia ionac sugina igucnec héihéré nénécmimia kewuc nomuñ imi mia. ²⁵ Hoseawac kiwiiguc acguc yomuhuc zézac; Ni nuac ic embac qahac ionac mia nuac ic embachécna zéénécmimañ. Wañu ic embac méñda siññiñ énécmiyi imi onac ic embac sorochécna zéénécmimañ. ²⁶ Wañu ic embac tosara nuac ic embac hécna qahac zéénécmimia ionac baec igucnecnéñ, Anutu kekecyaguc iwac nambérac héra zé énécmimia wammu imuhuc zéyec séc hícñi nénécmizac. ²⁷ Wañu Yesaianéh Israel ic onac niñac yomuhuc qacma zéyec; Israelac qelihéna ieneñ konduj giñgiñawac sakasac ésécnec sasala wammu, néñ bakia wai énécmimia imi onac sac kekec hémbéñañja mihicñi énécmimac. ²⁸ Héñia imi yomuhuc; Miñ Kewunéh baeciguc ackuazéc imi focdac meselimaguc aiya metecgémac. ²⁹ Yesaianéh walac yomuhuc zéyec éséc; Wañu Miñ Kewu pupunda ginanéñ sucnina igucnec wariha méñ méñda wai nénécmiwacnec nini imi Sodom zéma Gomora ésécnec birima qahac wambinjec.

Israel ieneñ ewa éréhéc wamma méñda ninzéhégic.

³⁰ Imuac bec néma ac zéwiñ? Ic enia ieneñ kekec solañawac méñda nes-ima keñgic ieneñ mia kekec solañja mihicñigic. Imi mia solañ dindiña ninzéh ninzéh igucnec. ³¹ Wañu kekec solañawac héna ac nesima keñgic Israel ic

ieneñ imi héna ac imuaru keñ bipigic. ³² Imi némac niñ? Imi mia ieneñ ninzéh ninzéhiguc méñda héima namma wawañ memeiguc héima nançic. Wañu imuac niñac mia ieneñ qonzononj gégeg yawac hociguc qonzon tonjégic. ³³ Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Héñgic neñ qonzon tonjégég yawac hoc zéma maunu unuyawac bañja méñ Zion amaiguc haiwa hemac. Wañu méñnéñ méñ i ninzéhégic mimaciguc gamu mamasuñ méñda wammac.

10

¹ Dacmuna hécna, ewa siñja zéma zéwelec welecna imi Israel ic ionac niñac wamma añgéh tiénécmimac niñac Anutuac muru haianzua. ² (2a) Ni yomuhuc héipuc ac wanzua; ³ Ieneñ imi Anutuac solañ dindiña imi méñda niñasarima eñaj solañ dindiña imi meyacgéwiñ zé ai yanda mema Anutuac solañ dindiña imuac méra bawu méñda kecgic. (2b) Imuac niñac, ieneñ imi Anutuac wamma seliselé wañgic, néñ ninñ solañaguc méñda héima nançic. ⁴ Kristo imi ninzéh ninzéh ic moczonj yanda solañ dindiña mihicñi énécmimañ zé héna acwac teteçgia wañzac.

⁵ Mosenéh yomuhuc oyecac hezac; Haka solañja héna ac igucnec hahaya wañanzu imi eneñ solañ dindiña imuacnec héima kecmu. ⁶ Wañu solañ dindiña ninzéh ninzéh igucnec hahayanéh yomuhuc zézac; Genja ewa qerigaiguc mérénéh kurumeniguc emmac imuhuc méñda zéwéséman. Imuhuc zéna niñiñ mérénéh kurumeñ igucnec Kristo hía wagicma mamac zézanj tanec wammac. ⁷ Me mérénéh humumia ionac baec dumuñaguc hía hiñgacmac méñda zéwéséman. Imuhuc zéna niñiñ mérénéh Kristo humuc ic sugina igucnec hía wagicma éramac zézanj tanec wammac. ⁸ Imuhuc qahac, néñ dimuhuc zézac? Ac kuazéc imi kuagaiguc zéma qerigaiguc hosucgu hezac hezac. Imi mia ninzéh ninzéhac ackuazéc zéauanzij imuac mia imuhuc zézac. ⁹ Guac kuaganéh Yesu imi Miñ Kewu keczac zéma zéauma Anutunéh i humuc ic ionac sugina igucnec meqelimiyeç imi ewa qeriganéh ninzéh géwéséman iguc gi imi añgéh tiğéñgéhna wammac. ¹⁰ Ic méñ imi, ewa qerianéh ninzéhégma solañ dindiñaguc kereñanzac. Wañu kuayanéh zéauma añgéh titiiguc kereñanzac. ¹¹ Kiwi téréyanéh yomuhuc zézac éséc; I ninzéhég mimac ionarunec méñac méñ gamu qeqeiguc méñdacnec opocopora wammac. ¹² Miñ Kewu momacgucnéñ ic embac momac yanda kewu wañ énécmima i héihéré migic séc sécgé énécmianzác, imuac niñac Yuda ic zéma Girik ic sécnina imi ekac ekac qahac.

13 Imuac niḡac méḡnéḡ méḡ Miḡ Kewuac gara ḡacmac imi aḡḡéḡa timimac.

14 Waḡu dimuhuc méḡac méḡ ménda ninzégḡé mianzu iwac mia hia ḡac héreḡu? Dimuhuc méḡac méḡ surucya ménda nimma ninzégḡé mimu? Waḡu méḡnéḡ ménda zéauénécmiyu dimuhuc nimmu?

15 Ménda méli énécmimia waḡu dimuhuc kemma ackuazéc zéau énécmimu? Kiwi méḡ yomuhuc ooyawac hezac; Buḡa suruc hiabia kisamma hazu ionac héna tawégina imi hiabia soroc! 16 Waḡu Isiraél ic imi buḡa suruc hiabia ménda niḡtohodacḡic. Imuac mia Yesaianéḡ yomuhuc zéyec; Miḡ Kewuna méreḡnéḡ ackuazécina imi ninzégḡéḡic? 17 Héna imuac niḡac ninzégḡé imi ackuazéc niḡaḡziḡ imuacnec haanzac. Waḡu ackuazéc imi Yesuac buḡa suruc hiabia imuacnec haanzac. 18 Waḡu zéwa niḡḡic; Ieneḡ imi ackuazéc méḡ ménda niḡḡic me? Imi ḡahacḡucnec! Kiwi méḡ yomuhuc ooyawac hezac; Ewa hétéḡgina imi baec séc kereḡdarec. Waḡu ackuazécgina imi baec tetcḡiaḡuc kereḡdarec.

19 Waḡu neḡ yomuhuc qesi énécmizua; Isiraél ic ieneḡ ménda niḡasarizu me? Mosenéḡ yomuhuc zéyec; Ni hénaoriḡ hécna ḡahac imi énépésima Yuda ic imi nimbupuc mihiḡi énécmiaḡ. Waḡu ic embac tosara niḡteḡic ḡiḡteḡicgina ḡahac imi énépésima qeri biriḡgina mihiḡi énécmiaḡ. 20 Waḡu Yesaianéḡ porija ḡahac Anutuac kuaya mema yomuhuc zéyec; Nuac niḡ hochoc ai ménda meangic ieneḡ imi ni mihiḡi néḡḡic. Waḡu zéqesi ménda waḡ néḡaḡic ionac muru hiḡi énécmiyi. 21 Waḡu Isiraél ionac niḡac yomuhuc zéyec; acna ménda niḡtohoma acqeqe waḡaḡzu ionac mia kaiwe herec mérana terere énécmianzu.

11

Isiraél ic sasalanéḡ ewa seli waḡḡic.

1 Imuac neḡ muḡuc yomuhuc qesi énécmizua; Imuhuc waḡu Anutunéḡ ic embachéra nesi nénécmiyu moczoḡ séḡḡaḡḡeḡ kendacziḡ me? ḡahacḡucnec! Ni acḡuc Isiraél ic, Abarahamac qeli, Benzaminac hiḡiḡai igucnec. 2 Anutunéḡ ic embachéra walac niḡnénécmiyec imi héḡacina ménda meyec. Kiwi téreyaiḡc Eliawac niḡ yomuhuc zézac imi ini ménda ninzu me? Elianéḡ Isiraél ic embac acḡuc onopocma Anutu yomuhuc zéwelerec; 3 Miḡ Kewu, ieneḡ guac kua meme ichécḡa unuhumudacḡic. Waḡu guac zaki téreyaga imi ḡetcéḡéḡic madarec. Waḡu ni sac wainéḡic keczuawac deguc ni acḡuc nuhumuwij zé hochoc ai mema keczu. 4 Imuhuc zéyu Anutunéḡ ara dimuhuc melen miyec? Neḡ ic embac hécna tosara baniara Baalac

muru simiḡ ménda héimianzu 7,000 nena buḡa wai énécmiwa keczu. 5 Imuhucnec nalé yomuac acḡuc Anutunéḡ ewa hiawac tosara wai énécmiyu iwac buḡa keczunec. 6 Ewa hia niḡac imuhuc hiḡi nénécmizaciguc, wawaḡ memenina niḡac imuhuc hiḡi nénécmizac zéwiḡac séc ḡahac. Imuhuc zéwiḡac séc wambacnec ewa hia iminéḡ ewa hia héla ménda wambacnec. 7 Waḡu dimuhuc niḡac? Iwawai Isiraél ieneḡ hochoc ai meḡic imi ménda mihiḡiḡic, néḡ gési énécmimia ieneḡ sac imi mihiḡiḡic. Waḡu tosara wai énécmimia ieneḡ imi ewa seli wandacḡic. 8 Imi mia Anutunéḡ ionac muru imi ewa soho zéma kic hiḡic zéma gezac héhéḡ mihiḡi énécmiyecac érékecma deguc waḡac. Ac imuhuc ooyawac hezac séc imuhuc hiḡizac. 9 Waḡu Dawidinéḡ yomuhuc zéyec; Nene dokuginawac karocyanéḡ leletuc zéma simba zéma iwawai ḡonzon tonḡé énécmianzac ésécnec wamma kitiwa melen énécmimac. 10 Waḡu kicgina siḡi déḡḡéyu ménda hima hémmuac séc waḡu, gemacgina imi hémbénaḡa milicḡédacmac.

Oliwa ic hélaiguc haséḡ oliwawac hawa lagula mema toroqeqeya waḡec.

11 Zéwa niḡḡic, ac imuhuc heyu bec, Ieneḡ mama unumac niḡac ḡonzoḡ tonḡéḡic me? Imi ḡahac! Aḡḡéḡ titiac buḡanéḡ ic enia ionac muru kereḡdaruguc Isiraél ic embac ieneḡ nimbupuc nimmu niḡac wai énécmiyu képésic waḡḡic. 12 Képésic wawaḡ ginanéḡ melemma baera baera ic embac ionac mériaḡ waḡu, maqeqe ginanéḡ ic enia mériaḡ imuhuc mihiḡi énécmizaciguc, howiacnec kuaya qeqeya ginanéḡ mériaḡ dimuhucya mihiḡi énécmimac!

13 Ni ic enia onac niḡ zézu. Ni ic enia onac méliméli ic wamma kecma, ai imuac nimba eebipiḡaguc waḡaḡzac. 14 Imi mia ai imi mema sac taséhéna nimbupuc mihiḡi énécmima suggina igucnec dahecac séc mehiaru énécmiaḡ zé wanzua. 15 Nesi énécmiyu keḡkeḡa iminéḡ baec ic tosara Anutuguc ala kekec mihiḡi énécmizaciguc, muḡuc énéc énépésianéḡ iwawai tosara ḡahac, néḡ humuc igucnec kekec imi mihiḡi énécmimac? 16 Gocmia walac waziyu meḡic iminéḡ téreya waḡu saméḡ iminéḡnec ooya imi acḡuc téreya wanzac. Waḡu zalia imi téreya wanzaciguc, imuac hawaya hawaya imi imuhucyanec moczoḡ téreya wanzu.

17 Waḡu imuac hawa tosara hézégḡ hézégḡia waḡu gi haséḡac oliwa néḡ ionac sugginaiguc toroqé géḡḡéḡa waḡecac oliwa héla imuac zalia igucnec doku halécya héreḡma kecanzaḡ. 18 Imuac hawa walaha tosia imi onocima séwi eḡeḡ ménda

wambésémanj. Imuhuc wambésémanjguc, hénia yomuhuc ninjacgévésémanj; Geñ oliwa zalia ménda méra mima nanjar, néj oliwa zalianéj gi méra gémma nanjac. ¹⁹ Duña yomuhuc zéwanj ninjac; Imi mia ni imuaru toroqe némmac ninjac hawa tosia imi hézérj hézérjgia wanjec. ²⁰ Imi hélacnec. Ienej imi ménda ninzérjgégic hézérjgégic énécmiyec. Wanju geñ imi ninzérjgéma namma kecañarj. Imuac ninjac séwi enej ménda wamma néwéciguc bac yandi yandi wamma kecbésémanj. ²¹ Anutunéj oliwa eneya hawahéra téngérj ménda wai énécmiyu kecgicguc, gi acguc hia ménda waigénu kecbésémanjac hezac. ²² Imuac bec Anutuac goi héihéiya zéma qeri gericya imi héj tegicbésémanj. Mama unuyec ionac imi gericya mihicij énécmiyec, néj guac muru imi goi héihéi wanjéj. Imuac mia gi imi ménda misimanec goi héihéiya qeriaiguc kecbésémanj. Qahac wanju, gi acguc qericgémmac. ²³ Ienej acguc ninzérj ninzérj qahac kekec imuaru kecgic ménda horugimaciguc, Anutuac muru toroqe énécmimacac kuha hemizac imuac ninjac munjuc toroqe énécmimac. ²⁴ Gi haséjac oliwa ura igucnec qericgérjgérjgia wanjec. Wanju ama oliwa héwiña titiya imuac uraiguc toroqe géngérjgia wanjec. Wanju oliwa hawa téngérj imi ienej, enaj oliwa ic nenjogcinawac muru séc dimuhuc onogicma toroqe énécmimia wammac?

Yuda ic imi kecma ackuazéc qeriaiguc kerejadacmu.

²⁵ Ala hécna, ini séwi enej ménda wammu ninjac ac saña yomi ini ménda nimmu ninjac ménda wanzua. Ac saña imi yomuhuc; Ic enia ionac qétégina ninju heyec séc harédacmu nalé imuac séc Israel ic ionac sugcina igucnec tosara imi ewa seli wamma kecmu. ²⁶ Wanju imuhuc mia Israel ic embac moczoj anjérgina tiénécmimia wammac. Kiwi méj yomuhuc ooyawac hezac; Anjéj titi icnéj Zion igucnec hama Yakopac qelihéra ionac murunec Anutu eeya ménda héimianzu imi metecgé énécmimac. ²⁷ Nejj ionac kápésicgina auénécmimanj nalé imuaru ionac muru nuac sisipac ac yomuhuc hélaguc wammac. ²⁸ Buña suruc hiabiaiguc imi ienej onac ninjac wamma Anutuac hazéchéra wanjic, néj gési énécmimia imuac aiguc imi ionac yanda hécgina ninjac wamma ionac goigina héiénécmiyec. ²⁹ Anutuac ewa hiawac sese zéma héihéré énéc énécmiaiguc imi ewa érhéc méj ménda hemizac. ³⁰ Ini becnecc imi Anutuac muru acqeqe wamma kecgic. Wanju deguc imi Israel ionac acqeqe ninjac wamma goi héihéi wanj énécmiyu kecju. ³¹ Imuac ienej imuhucyanec deguc Anutuac goi héihéi onac muru hezac éscnec

goi héihéi wanj énécmimac ninjac deguc ac qeqeiguc kecju. ³² Imi mia Anutunéj ic moczoj yanda wésé ninij wanj énécmimanj zé ac qeqetalliguc onopocma qaté énécmiyec.

Anutuac goi héihéi.

³³ Yei Anutuac ninjtegic qinjtegic zéma ninija imi qeyu hijgac hijgara. Iwac ninjgésigési ai imi ninjtegicbinjac séc qahac! Wanju héna tianzac imi méndacmiwinjac séc qahac. ³⁴ Mérénéj Minj Kewuac ewa qeria imi ninjac? Mérénéj iwac zémindinj icya keczac? ³⁵ Mérénéj walac Anutu iwawai méj miyecac kitiwa hia melej mimiawac séc? Imi osiosiya. ³⁶ Imi mia iwawai moczoj imi minj kewu iwac murunec zéma inéjnec hicjima iwac muru lilingéma kejanzac imuac mia. Qac buñayanéj iwac muru hehe seli hema emma hema! Hélacnec!

12

Séwininanéj Anutuac ocmuj téréya wammac.

¹ Imuac bec, daccuna hécna, Anutuac wésé ninijguc zéseli énécmizua; Enaj séwigina imi mulumanaj téréya kekecyaguc wanju Anutunéj hémma ségiségi wammacac séc héimimu. Iminéj mia qeri unjaginawac mepé qepési héla wammac. ² Ini imi baec yomuac nanañ imuhucya ménda méndacmu, néj waigic Anutunéj ewa qerigina héiqelima meqeli énécmiyu Anutuac ewa sinj hiabia, eeyaguc, zéma solanja imi ninjtegicmu.

³ Anutunéj sese néjéc imuac séciguc sugcinaiguc icya icya kecju onac mia yomuhuc énézézua; Zénimmuac séc hezac héna imi ogicma ninij tosara ménda dongéma zénimmu, néj Anutunéj icya icya ninzérj ninzérj méndéj énécmiyec imuac séciguc ninjtegic qinjtegic wamma zénimmu. ⁴ Neñanj imi séwi momacguc imuaru séwi taséhéra sasala késama kecjin. Wanju séwi taséhéra imi moczoj ai buña séc momacgucnec ménda késakecju. ⁵ Imuhucyanec Kristoac qeriaiguc neñanj sasala, néj séwi momacgucac taséhéranec wamma kecañarj. ⁶ Wanju ewa hiaya méndacma ewa hiawac ai buña nénécmiyec imi enaj enaj. Imuac ninjac bianjac ara zézé imuac ai késazaciguc imi ninzérj ninzérjyawac séhaiguc, ⁷ Wanju welenj qeqe ai késazac imi welenj qeqe aiguc, ackuazéc imuac kiwi ic ai késazaciguc imi kiwi ic aiguc, ⁸ meme seli ai késazac imi meme seli aiguc, halen haihai ai késazaciguc imi haihulac yandayaguc, galeñ ai késazaciguc méjéttiti qahaciguc, wanju wésé ninij wanj énécmianzu imi enej ségiségi wamma memu.

Goi héihéiac haka.

⁹ Goi héihéigina imi ikocya qahac kecma haka biriawac surema haka hiabiaiguc qékétama kecmu. ¹⁰ Ala sinjiguc solanjanecc sinjina ninjamuma walac eegina héiamumu. ¹¹ Mézétiti qahac seliseli wamma qeri urjagina ewa sinjinaguc Miñ Kewu welen qemimu. ¹² Mambéc kekciciguc ségiségi wammu. Wanju zéra béraiguc imi nanjelima kecmu. Wanju nalé séc seliseli wamma zéwelec ai memu. ¹³ Ic embac téréya ieney iwawai méñac méñ hogcig amunec qamunec wanjamuma hehengajina qegic yandima kemma ic enia ionac acguc kej sécgé énécmimac. ¹⁴ Unu nesi wanj énécmigic mozocgé énécmima ménda saecgé énécmimu. ¹⁵ Ségiségi wanju iniguc ségiségi wammu. Ewa biric wanju iniguc ewa biric wammu. ¹⁶ Enjawu ewa momac wamma nanaj enjajaguc ewa qerigina ménda ninjukumumu, néñ nanaj mamayaiguc kecmu.* Wanju enjaocnec ninjegic qinjtegic ic ésécnec ménda meen amumu. ¹⁷ Méñac méñ haka biria wanj énécmigic haka birianéñ tasé kuku ménda wammu. Wanju ic embac ionac kicginaiguc haka hiabia wamma kecmu. ¹⁸ Ini ninjic enjaoc wammuaac séc wanju, ic embac moczoñ yanda iniguc lue qema kecmu. ¹⁹ Ala sorochéna ini enjaoc hazécgina tasé kuku ménda wanj énécmimu, néñ Miñ Kewuac qeri biriawac buña zéma haigic hemac. Kíwi méñ yomuhuc ooyawac heyu imuhuc zézuac; Hazéc ionac kitiwa melen melen ai imi nuaru hezac imuac nenaoc melen énécmimaj, Miñ Kewunéñ zézac. ²⁰ Wanju néléwéccenajaguc guac hazéccganéñ yaka nin humuyu nene gumuwéséman. Wanju doku nin humuyu doku mina nemac. Imuhuc wamma gi imi iwac oruhaiguc lokoc bélanajaguc tocgéna emmac. ²¹ Birianéñ ménda gogicmac, néñ haka hiabia wamma haka biria imi tidacgéna mamac.

13*Baec galen ionac ac ninjtoho wammu.*

¹ Icy a icya imi galen hécgina ionac méra bacginu kecmu. Hénia imi yomuhuc, galen ai buña méñnéñ méñ Anutunéñ ménda ninunec méñ ménda hincjima hezac. Wanju galen moczoñ yanda imi Anutunéñ kumu énécmiyecac kecju. ² Imuac ninjac galen buña ionac acgina qeqe imi Anutuac zézé seliawac ac qeqe wanjac. Wanju imuhuc acgina logianzu imi enjaocnec kápésic imuac tasia mihicjimu. ³ Galen ic imi haka hiabia wambin zéni bac yandi yandi ménda wanj nénécmianzu, néñ haka biria

wambin zéni imuhuc wanj nénécmianzu. Imuac gi imi ic méñ kuhaguc iwac nin bac yandi yandi ménda wammaj zé ninzanjiguc haka hiabia wamma kecbéséman. Imuhuc wanna mepési géñgéna wammac. ⁴ Ic galen méñ imi Anutuac welen qeqeya kecma guac muru kecec hiabia mihicji gémmaj zé keczac. Wanju gi haka biria wanzanzanjiguc iwac mia bac yandi yandi wambéséman. Inéñ sou qaruc imi enjac ménda késa keczac. Imi mia Anutuac welen qeqe icya kecma méñnéñ haka biria wanju Anutuac qeri gericyawac welen qema kápésicyawac kitiwa melen mianzac. ⁵ Hénia imuac ninjac méra bacginu kecmuac hezac. Imi mia Anutuac qeri geric imuac ninjac sac qahac, néñ ewa qerigina solanja imuac acguc haimuac hezac. ⁶ Ieney imi Anutuac welen qeqe ichéra kecma nalé séc ai mema welen qeénécmianzu. Hénia imuac ninjac ini takis acguc haimuac hezac. ⁷ Imuac takis hénia hénia énécmimuac hezac imi moczoñ énécmimu. Takis ninjac zégic takis énécmimu. Bac yandiyandi wanj énécmimuac hezac ionac imi bac yandi yandi wanj énécmimu. Eegina héi énécmimuac hezac ionac imi eegina héiénécmimu.

Ala wanjamuma qerinéñ goihéihéi wanjamuma.

⁸ Ic méñac méñ taséginaguc ménda wammu, néñ sinj ninjamuma kecec imuac sac ninjic taségina wammac. Méñnéñ ic tosara goigina héianajaguc ic imi mia hénia ac moczoñ méndacdaczac. ⁹ Kaisero ménda wammu. Ic ménda unuhumumu. Kowu ménda nemu. Héipuc ac zéwiñ zé ac ikoc ménda wammu. Hémbaoc ménda wammu. Wanju hénia ac tosara hezac, néñ hénia ac moczoñ imi genja goiga héiamuanzanj imuac séciguc alagawac goiya héimiwéséman ac imuac qeriaiguc hedaczac. ¹⁰ Goi héihéinéñ alayawac haka biria ménda wammac. Hénia imuac ninjac goi héihéi momagucnéñ hénia ac moczoñ wandac wandara wanjac.

Haka dimuhuc wanjamuma kecbin?

¹¹ Wanju nalé yomuc tanera bec ninjegicma hakagina yomuhuc wamma kecmu. Kicga hima gau igucnec yacbéseman imuac naléya imi bec hazac. Némac nin, walac ninzéngéma mambéc wanjin éséc qahac, néñ imi ogicma deguc anjén titinina imi hosucgé nénécmizac. ¹² Sinji imi kej keru bec ama gianmaj zé wanjac. Imuac ninjac nenaj sinji tunumajac wawanj meme aténdacma edamuyawac bunda maleku

* 12:16: Welen qeqeac ai hia memaj zé ninjukumuma.

héini hingacmac. ¹³ Kaiweac séciguc waway meme ee héihéiyaguc qindinj amuma kecbinj. Kaiziliweñj zéma doku seligac ewa soho qahac, kaisero zéma séwiac sinjiguc qahac, waju euqege zéma nimbupuciguc qahac, ¹⁴ néñ maleku éséc Miñ Kewu Yesu Kristo héiamuma kecmu. Waju séwiginawac sinj niñac wamma séwiac ai* imi ménda niñareñgemu.

14

Ninzhén ninzhén selia zéma ninzhén ninzhén bébélacgia.

¹ Mérénehé méné ninzhén ninzhéna kuha mamaya kecmu niñ éréhéc waju zésure ménda wammimu. ² Méné imi iwaiwai moczoñ efima nemacac séc ninzhén ninzhén selia késa keczac, néñ méné imi ninzhén ninzhéna bébélacgia imuac zuaquia sac neanzac. ³ Nene imuac me imuac efima neanzac inéñ nene tosara ménda neanzac iwac niñu mamaya ménda wammac. Waju nene tosara ménda neanzac imi acguc nene imuac me imuac efima neanzac i késpedesyaguc ménda zémimac. ⁴ Gi mérénehéñ ic méñac weleñ qequeya niñgésima keczañ? Nanañ selia me maqeqeya imi moczoñ eñeya niñinanéñ niñu hezac. Miñ Kewuninanéñ hia meselimiyu nammacac séc. Imuac i imi Anutunéñ nanjéyu hia nanjelmac. ⁵ Ic méñnéñ ai meme méñac niñu tosara onogicma téréya wananzac. Waju ic méñnéñ niñu ai meme moczoñ sécgina momacguc wananzac. Imuac waigic ic eñac eñac niñinginaiguc niñselima zému. ⁶ Ai meme méñac niñu téréya wanzac imi mia Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc eeya héimianzac. Waju iwawai méñac méné efima neanzac imi acguc Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc wananzac. Waju iwawai méñac méné niñgésima ménda neanzac imi acguc Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc wamma Anutu ewa hia ac ézéanzac. ⁷ Neñañ murunec méñnéñ méné eñeya niñac ménda kecancac. Waju méñnéñ méné eñeya niñac ménda humuanzac. ⁸ Kecbinjiguc Miñ Kewuninawac niñac kecbinj. Waju humuwiniñguc imuhucyanec Miñ Kewuninawac niñac humuwiniñ. Imuac Kecbinjiguc me humuwiniñguc séc nini Miñ Kewuac buñac wanziñ. ⁹ Héñia imuac mia Kristonéñ humumia zéma kekecginaguc momacnec Miñ Kewu wañ énécmianñ zéma humumaguc muñguc qelima yarec. ¹⁰ Waju neñañ moczoñ Kristoac gésigési tatak imuac wésiaiguc nambinac hezac. Imuac gi némac niñac dacga me munaga gésimianzañ? Waju némac niñac dacga me

munaga mematiti wammianzañ? ¹¹ Imuac mia kiwi méné yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewu zézacnéñ; Ni hélacnec kecqua, imuac simingina séc simiñ héinéndacmu. Waju ezelanjina séc Anutuac muru zéhicñima mepésimimu. ¹² Imuac neñañ murunec icya icya Anutuac muru eñeya aiy meyec séc zéhicñi mimacac hezac. ¹³ Imuac bec neñaoacnec ménda zégési wanjamuwiniñ. Néñ dacga me munagawac muru qonzontonj gégéyawac bañac me manam batucac iwawai méné ménda haimiwésémanj. ¹⁴ Ni Miñ Kewu Yesuac qeriaiguc niñasarima niñzhéñgésua imi mia yomuhuc; Iwawai méñnéñ méné* zapi qequeyaguc ménda wanzac, néñ iwawai méñac niñu zapi qeanzac iwacnec sac iminéñ zapi qequeyaguc wanzac. ¹⁵ Nene gi neanzañ imuac niñac dacga me munaganéñ niñ yéwérizaciguc gi imi goi héihéiiguc ménda wanzañ wanzac. Kristonéñ alagawac niñac wamma humuyec, imuac gi nene niñac wamma ménda meberi miwésémanj. ¹⁶ Imuac ini galeñ megic haka hiabiagina imuac niñac wamma qegetali ac zéénécmiwi niñac. ¹⁷ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi nene doku nezéléléñguc ménda hezac, néñ Uñ téréyawac qeriaiguc solañ dindiña zéma luac zéma ségiségi wamma kekec iminéñ mia hezac. ¹⁸ Némac niñ, haka imuhuc wamma Kristo weleñ qemizac imi Anutunéñ angéñ timimacac séc wanzac. Waju baec ic ieneñ acguc imuac niñgic sécgémac. ¹⁹ Imuac bec neñañ luacac buñac zéma meme seli ai imuac mia nesima kembij. ²⁰ Nene niñac wamma Anutuac ai imi ménda hézhéñ géwésémanj. Nene moczoñ yanda imi hiabia. Waju ic méñnéñ nene méné alaya ménda neanzac imi kiwaiguc nema meyéwéri mimac imi hiabia qahac. ²¹ Waju yan beric, wain selia, me iwawai tosara ménda nema alaga qonzontongé mimia méné ménda wambésémanj iminéñ haka hiabia soroc wanzac. ²² Imuac ninzhén ninzhénga imi Anutuac kiwaiguc genja muru késa kecbsémanj. Ic méñnéñ haka méné wammañ zé hiabia zéma ninzhéngéma wammaguc eñeya haka imuac ménda zégési amumaciguc zézé ségiségiyaguc wanzac. ²³ Ewa éréhéc wamma neanzaciguc imi, ninzhén ninzhén igucnec qahac imuac niñac késpedesyaguc zémimia wanzac. Wawanj meme ninzhén ninzhén igucnec ménda hahaya imi moczoñ késpedesyaguc wanzac.

15

* 13:14: Késpedes ac sinjiniñ.

* 14:14: Nene héñia héñia.

Yesuac séciguc wamma neñaj ewanec ménda kecbij.

¹ Kucninaguc nini imi tosara kucgina mamaya ionac qeka meka hakagina imi bisiqatén waj énécmima kecbij, néñ neñacnec ségiségi ménda mihicnji amuwij. ² Neñac neñac imi haka hiabiawac alahécnina meyac énécmiwij zé ségiségi mihicnji énécmiwij. ³ Kristo acguc eñeya ewa hia niñac ménda wanamuyec. Kiwi yomuhuc ooyawac hezac; Zébiri qébiri wanğéngic ionac zébiri qébirinéñ nuac qacnaiguc mazac. ⁴ Ac kuazéc becneç ogic imi neñaj pakeñ ac wammac niñac ogic. Imi mia neñaj gum béñzénzéniguc bisi qatén wamma kecni kiwi téréya iminéñ nanğé nénécmiyu kic hihi wamma kecbij niñac imuhuc ogic. ⁵ Deguc gum béñzénzéniguc zéma qeri efiefi miñjina Anutunén waj énécmiyu ini Kristo Yesuac séc méndacma enjawu ewa momac wammu niñac imuhuc waj énécmiyec. ⁶ Imuac mia ewa qeri momacguc zéma kuagina momacnec Anutu Miñ Kewunina, Miñ Kewu Yesuac Manğocya mepé qepési wammimu niñac imuhuc waj énécmiyec.

Buñ suruc hiabia imi Yuda ic zéma ic enia momac yanda neñaj buñ.

⁷ Imuac niñac Kristonén neñaj nénépésima Anutu mepésimiyec ésécnec ini acguc épésiamumu. ⁸ Énézéwa niñgic; Kristonén Anutuac ac héla niñac wamma séwi tasé hericheric haka imuac welen qeç ic wañec. Imi mia sisipac ac yandagina ionac waj énécmiyec imi meselimar zé imuhuc wañec. ⁹ Imi mia ic enia ieneñ wésé niniña niñac wamma Anutu mepésimimu niñac imuhuc wañec. Imuac mia kiwi ooya méñ yomuhuc hezac; Imuac bec ni baera baera ic embac ionac sugcinaiguc Miñ Kewu gi ewa hia ac gézéma qacga mepésima legic héigemmañ. ¹⁰ Wañ muñguc yomuhuc ooyawac hezac; Baera baera ic embac hénia hénia ini imi, Miñ Kewuac ic embachéra iniguc ségiségi wammu. ¹¹ Wañ muñguc yomuhuc zézac; Baera baera moczon Miñ Kewu mepési mimu, baera baera ic embachéra ini legic héimimu. ¹² Wañ Yesaianén yomuhuc zézac; Yesiac zalí méñnéñ baera baera ic embac galenğé énécmimar zé qerawia qema yacmac. Yaru baera baera ic embac ieneñ iwac muru kic hihi wammu. ¹³ Niñkumunina Anutunén ségiségi hénia hénia zéma lue imi niñzén niñzéniginaiguc kuaya qeçeya tiénécmiyu Uña téréyawac kuhanén niñkumugina meséçgé énécmiyu qesaleçgémac niñ wanzua.

Pauloac ai buñ.

¹⁴ Ala héçna, ini haka hiabia zéma niniñginanéñ séçgé énécmiyu meseli

amuma kecanzu imi ni niñzénğé énécmizua. ¹⁵ Wañ ini imuac muñguc niñqelimu niñac Anutunén sese néñec imuaru héhélima porij qahac ac yomi oénécmizua. ¹⁶ Wañ neñ baera baera ic embac ionac niñac wamma Kristo Yesuac ai ic wamma Anutuac buñ suruc hiabia imuac hofac oo ai ic wamma baera baera ic embac imi iwawai Anutuac haimimia ésécnec onopocha Uña Téréya qeriaiguc météré énécmimia wañ Anutunén énépésimac niñac ewa hiawac ai buñ imi qeñeçec. ¹⁷ Imuac ni Kristo Yesuac qeriaiguc Anutuac ai imuac nimba ni imi eebipinaguc wanzua. ¹⁸ Ni iwawai tosara niñac ménda zémar, néñ ac yomuac sac porijna qahac zéwa niñgic; Yesu Kristonén baera baera ic embac welen qeñécmiwa niñtoho wammu niñac ni nénépsiyu acna zéma wawaj memena zéma ¹⁹ asé kiwi kuhaguc zéma haka welicwelicgia zéma Anutuac Uña téréyawac kuhaguc ai meyi. Imuhuc wamma Yerusalemnec Ilurikon ama areña yanda séc buñ suruc hiabia imi zéau énécmiyi. ²⁰ Wañ ai ic méñac ai qambañaguc ai mema nambiac zéma osima bec Kristoac qara qacma keczu baec imuaru imi buñ suruc ménda zéau énécmimar zéma niñseliyi. ²¹ Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac tosara Miñ Kewuninawac buñ suruc ménda énézégic niñgic imi eneñ hémmu. Wañ ménda niñgic imi eneñ niñasarimu.

²² Hénia imuac niñac mia onac muru hamañ zé wañanzua. Wañ hatac sasala hézicgé nénéña wañec.

Paulonén Roma ama areña yanda ogicma Spein ama yandaiguc kemmar zé keñec.

²³ Wañ deguc imi yomuaru ai memeyawac ama baec méñ ménda hezac. Wañ yawuñ sasala érékeçma deguc ini inicmar zé siña henéçecac henénzac. ²⁴ Spein baeciguc kemmar zé kemma onac baec ogicma kemmar nalé imuaru inicba niğuc tacgic séçgénéñu duña eneñ mia méra némma baec imuaru méli némmu niñac wañanzua. ²⁵ Wañ deguc imi Anutuac ic embac téréya welen qeñécmimar zé Yusalem kençua. ²⁶ Imi mia Makedonia zéma Akaia ic embac ieneñ ic embac téréya Yusalem keczu ionac sugcina igucnec ic maqeqeya ionac niñac wamma ewa hiawac iwawai haigic imi mema keñ énécmimar niñac kençua. ²⁷ Ieneñ imi ségiségi wamma imuhuc wañgic néñ taséçgina imuhuc melen énécmimuac hezac. Baera baera ic embac imi iwawai téréya méndén énécmiyu késa keczuiguc baecac iwawai mema Yuda ic welen qeñécmimu iminéñ haka

dindiña wanzac. ²⁸ Imuac mia neñ ai imi metecgéma héla yomi nenaoc héipuc wamma méraginaiguc haimaguc onac muru hama inicmaguc duña imuacnec Spein baec yandaiguc kemman. ²⁹ Neñ onac muru hamañ imuaru Kristoac mozoc kuaya qeqeya mema hamañ imi ni ninzua.

Enyeja méra mima Anutu zéwelec wammimu niñ énézýec.

³⁰ Ala hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac niñac zéma Uña téréyawac ewa siñ niñac wamma zénañgé énécmizua; Niguc momacnec seliseli wamma zéwelecinaiguc nuac niñ Anutu yomuhuc zéwelecmmimu; ³¹ Yuda baeciguc ic tosara niñtoho ménda wamma keczu ionac méragina igucnec metecgé némmac. Wanju Yerusalemiguc welen qeéncmiwa ic embac téréya eney niñic hía wammac. ³² Wanju Anutuac ewa siñ heyu ségiségi wamma onac muru hama iniguc momacnec tachiarumanñ niñac zéwelecmmu. ³³ Luae miñina Anutunéñ momac yanda iniguc kecmac. Hélaacnec!

16

Pauloac yaizézé ac.

¹ Ni Kenkerea hénaorinj ionac ai embac kecanzac embac nauñnina Foibe iwac mia héipuc wammima énézézua. ² Embac yomi mia ic embac sasala zéma ni momacnec méra néncmianzac. Imuac mia ini imi Miñninawac qeriaiguc haka soroc ic embac téréya ionac wanñ énécmimia séciguc i héihéré mimu. Wanju iwawai méñ niñac horu méra mimu.

³ Wanju yaizézé acna Kristo Yesuac qeriaiguc nuac ai momac éréhéhcna Priska * zéma Akila iorac érézému. ⁴ Ierenj imi nuac niñac wamma kekecgira momacnec zéraiguc haiyoc. Kenec qahac, néñ hénaorinj baera baera keczu imi eney imuhucyanec iorac niñac ewa hía ac érézému. ⁵ Wanju yaizézé acna imi hénaorinj iorac amaiguc tocgéanzu i momacnec énézému. Ala sorocna Epaineto yaizézé acna ézému. Ic imi mia Asia baeciguc Yesuac muru héla gocmia mérérwac hicñiyecac keczac. ⁶ Onac niñac wamma ai kuneñ yanda meyc Maria iwac acguc yaizézé acna ézému. ⁷ Nuac sac tasé éréhéhcna, hésa ic momac éréhéhcna, Androniko zéma Yunia iorac mia yaizézé acna érézému. Yesuac Méliméli ic ienenj acguc qac buñagira ninzu. Wanju ierenj imi ni Yesu ménda nimmiwanec walac ninzéhégéma Kristoac qeriaiguc kecanzaoc. ⁸ Wanju Yesuac qeriaiguc ala sorocna keczac Ampiliato iwac imuhucyanec yaizézé acna ézému. ⁹ Wanju Kristoac qeriaiguc ai

momacna Urbano zéma ala sorocna Sitaki iorac acguc yaizézé acna érézému. ¹⁰ Wanju Kristoac qeriaiguc manam batuciguc nanseiyu ninzéhégé mini keczac Apele i zéma Aristobulo iwac ama qeriaawac arenhéra ionac mia yai zézéna énézému. ¹¹ Wanju sac kiticna Herodion yaizézé acna ézému. Wanju Narikiso ama qeriaawac arenhéra ionac imuhucnec yaizézé acna énézému. ¹² Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuneñ meyc Tirifaina zéma Tirifosa iorac acguc yaizézé acna érézému. Wanju Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuneñ yanda meyc Peasi iwac mia yaizézé acna ézému. ¹³ Miñ Kewuninawac qeriaiguc gésimimia wanec Rufu zéma iwac nenjocyanéñ ni momacnec nenjoc wanñ néñec. ¹⁴ Asinjkrito zéma Filegon zéma Hereme zéma Patoroba zéma Herema zéma dacmuna enawu momacnec keczu ionac yaizézé acna énézému. ¹⁵ Filologo zéma Yulia zéma Nirea zéma iwac nauña zéma Olimpa zéma ic embac téréya iniguc keczu ionac mia yaizézé acna énézému. ¹⁶ Ini imi haka téréyaiguc kircine amuma yaizézé ac wanjamumu. Kristoac hénaorinj moczoñ yandanéñ yaizézé ac énézému.

Tiliñtilij ic ikora ionac bianñac ara zéyec.

¹⁷ Dacmuna hécna ni selianec zénañgé énécmizua. Pakenj ac niñarenjégic imi héñara mema héndéñ héndéñac yaré niñicñianzu imi onac galenj mema héñacñina memu. ¹⁸ Ic embac imuhuya imi Miñnina Kristo ménda welen qemianzu, néñ enañ kerac tomenjgina welen qeamuma ac haléc zéma ac ikoranéñ ic embac ewa éréhéhc ménda wamma kecanzu imi ikoc wanñ énécmianzu. ¹⁹ Onac niñtohotoho hakaginawac suruc buña imi zégic niñanzinj. Imuac ni onac niñ wamma ségiségi wananzua. Wanju eney haka hía biaiguc imi niñtegic qinjegic ginaguc wammu, néñ haka biriaiguc imi képésic qahac kecmu niñac wanzua. ²⁰ Luae miñina Anutunéñ Biria miñina imi hénaagina duandiaiguc oporu tizizamu. Miñ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéñ iniguc hemac.

Pakenj ac tectecgia.

²¹ Ai momacna Timoteo zéma nuac taséhéhcna Lukio zéma Yason zéma Sosipata ienenj imi onac yaizézé ac énézému. ²² Pauloac méra mima kiwi yomi ozua ni Tetio acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézé ac énézému. ²³ Wanju ni zéma hénaorinj moczoñ ninicgalenj wamma keczac ama miñina Gaio i acguc onac yaizézé ac énézézac. Wanju ama arenja

* 16:3: Me Priskila.

yanda yomuac soukiwa galen Erasito zéma ic muna Kuato ieren acguc yaizézé ac énézézaoc. ²⁴ (Miñnina Yesu Kristoac ewa hianéñ onac muru hemac. Hélacnec!)†

²⁵ (^{25a}) Buña suruc zéma Yesu Kristo zéauau imuac ai buñana imi nalé hénihénia igucnec sanjima heyec. ²⁶ Heyu deguc imi usuya aunénécmiyec. Wañu Anutu heheseli miñjina iwac zézé selia imi niñtohoma kua meme ic ienen kiwi onénécmiyec. Wañu kiwi iminéñnec baera baera ic embac ienen niñzéngeéma niñtohomu niñac ac saña mewinini nénécmiyec. Wañu ac saña imuac séciguc hicñiyec buña suruc hiabia iminéñ (^{25b}) ini efefianec meseli énécmimacac séc wanzac. ²⁷ Nindac qindac Anutu iwac muru mia Yesu Kristoac murunec qac buñanéñ heheseli hema emma hemac. Hélacnec!

† **16:24:** Kiwi tosarraiguc; Kembraña yomi ménda hezac.

1 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa sij ninjac Kristo Yesuac méliméli ic wammañ ninjac héihéré nénéña ni Paulo zéma neñaj dacmunanina Sositené nerenj imi ² Korinti ama areña yandaiguc Anutuac hénarorinj, Kristo Yesuac qeriaiguc météré énécmimia, ic embac téréya zéénécmimia ini zéma baera baera séc, neñaj Minj Kewu, onac zéma nonac Minj Kewu Kristo Yesuac qac bunyaya qac héhélíma kecañzu momac yanda onac muru momacnec oénécmizic. ³ Manjocnina Anutu zéma Minj Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj he énécmima kecmac.

Ewa hia ac.

⁴⁻⁶ Kristoac héipuc wamma zéyinj ackuazéc iminénj kekecginaiguc seligima heyec. Heyu iwac qeriaiguc ai memeac buña zéma zéauauac kuha zéma nininja imuhucya moczoñ yanda énécmiyu sécgé énécmima hezac. Heyu Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña qeénécmiyec Anutuac ewa hiawac buña imuac ninjac wamma ni nalé séc onac niñ wamma Anutu ewa hia ac ézéañzua. ⁷ Hénia imuac ninjac ini qeri uñawac sese méñac méñ météqététarj ménda wamma késa kecmá Minj Kewunina Kristo Yesunénj wininju haénécmimac niñ mambéc kecañzu. ⁸ Anutunénj Minj Kewunina Yesu Kristoac hahayawac naléiguc képésic qahac solañ nammu ninjac meseli énécmiyunec kecgic nalé tetcgia hamac. ⁹ Anutu imi méñzé méñzéya qahac, inénj mia ini nañ Minj Kewunina Kristo Yesuguc ala kekec wammu ninjac unuruyec.

Hénarorinj enej héndénjamuma kecgic Paulonénj ac waj énécmiyec.

¹⁰ Imuac bec, Dacmuna hécna, ni Minj Kewunina Yesu Kristoac qaciguc zéwelec énécmizua. Ini ac zéwíñ zé hénia momacnec zému. Imuhuc wamma sugginaiguc héndénj qéndénj qahac, néñ ewa momaciguc zéma ewa sij momaciguc toroqé amuma kecmu. ¹¹ Dacmuna hécna, sugginaiguc ac zéénj zémaya hicñiyec hezac imi Koloac hénia géséhéra ienenj zéégic niñi. ¹² Ni ac imi hénia yomuhuc ninjac zézia; Ini enaj enaj yomuhuc zéañzu; Ni imi Pauloac ic. Ni imi Apoloac ic. Ni imi Kefawac* ic. Ni imi Kristoac ic. ¹³ Ini ninjic, Kristonénj téma sasala wamma keczu me? Paulo neñ onac ninjac wamma ic héñgeña wéndaraiguc humuyi

me? Wañu ini Paulo nuac qacnaiguc doku naecgic me?† ¹⁴ Ni nenaoc Krispo zéma Gaio iorac sac doku naec énécmima tosara doku ménda naec énécmiyi. Wañu imuac mia deguc nimba hia wañu, Anutu ewa hia ac ézézua. ¹⁵ Méñnéñ méñ ini nuac qacnaiguc doku naec énécmimia zéwu ninjac imuhuc ninzua. ¹⁶ (Munjuc nimba Sitefana iwac hénia géséhéra imi acguc doku naec énécmiyi. Wañu tosia méñac méñ doku naec énécmiyi me qahac imi ménda ninzua.) ¹⁷ Kristonénj méli néñec imi ic doku naec énécmimaj ninjac qahac, néñ buña suruc hiabia énézémaj ninjac. Imuac mia, Kristoac ic héñgeña wéndara imi enjomia wambac ninjac zéma, nena ninjtegic qinjtegic acnanénj ménda énézéañzua.

Kristo imi Anutuac Kuha zéma ninjtegic qinjtegic acya wañzac.

¹⁸ Imi mia hénia yomuhuc ninjac imuhuc wañanzua; Ic héñgeña wéndarawac buña suruc imi humucac hénia tianzu ionac muru imi ac qelañ wañzac, néñ kekec hénia nénécmiyu anggénj tíma kecañzñ nonac muru imi Anutuac kuha wañanzac. ¹⁹ Imuac mia ac kiwi méñ ooyawac hezac imuaru Anutunénj yomuhuc zézac; Ni ic ninjtegic qinjtegic ginaguc ionac ninjtegic qinjtegic ac imi qewa qahac wandacnac, wañu nininj asac asariginaguc ionac nininj asac asarigina imi qewa madacnac.* ²⁰ Ninjtegic qinjtegic ic imi dimia? Kiwi ic imi dimia? Nalé yomuac zézé ic imi dimia? Anutunénj baec yomuac ninjtegic qinjtegic ac imi qeyu qelañ ménda wandaczac me? ²¹ Anutuac ninjtegic qinjtegic ac imi mia baec ic enaj ninjtegic qinjtegicinanénj ninjasarimuac séc qahac. Imuac mia, Anutunénj buña suruc zéauauya imi hénia qelañaguc haima ninzénj ninzénj ic kekec hénia mihicñi énécmimaj zé nimma ségiségi wañec. ²² Yuda ic enej sésécac kiwi méréra ninjac zéwelec wañjic. Girik ic ienenj ninjtegic qinjtegic ac hénia hénia imuac ninjeku wañanzu. ²³ Néñ nini imi ic héñgeña wéndaraiguc birinénj qegic humuyec Kristo i zéau énécmianzñ. Wañu hénia imuac Yuda ic ienenj ninjic hoc ésécnec hewétécgé énécmianzac. Wañu ic enia ionac muru imi, hénia qelañ ésécnec wañanzac. ²⁴ Wañu Yuda ic zéma Girik ic momacnec, héihéré énécmimia ionac muru imi Kristonénj Anutuac kuc zéma Anutuac ninjtegic qinjtegicya wañanzac. ²⁵ Imi mia hénia yomuac ninjac; Anutuac qelañanénj baec ic ionac ninjtegic qinjtegic imi ogicma eneña wañanzac. Wañu

* 1:12: Kefa imi Aram ac, Petero imi Girik ac, héniagira momacguc, neñaj aciguc baña zézéya.

† 1:13: Me

kembaña 15 imuaru imuhucyanec. * 1:19: Yes 29:14

Anutuac bébélacgianéh baec ic ionac kucgina ogicma selia wanjanzac.

²⁶ Dacmuna hécna, imuac mia nanarjina dimuhucyanec unuruyec imi hémma ninjtegicgic. Séwiac hénaiug namma zéni, sugcinaiguc ninjtegic qinjtegic ic sasala qahac. Wanju kucginaguc acguc sasala qahac. Wanju ic enjéja tuñ yanda igucnec hicnjihicnija sasala qahac. ²⁷ Wanju Anutunéh baecac qelaja énépésima ninjtegic qinjtegic ic gamu qeçe mihicni énécmianzac. Wanju baecac bébélacgia énépésima ic kucginaguc imi gamu qeçe mihicni énécmianzac. ²⁸ Anutunéh baec yomuac ic mamaya zéma nenesic ic zéma ic maqeqeya imuhucya énépésima ic tosara imuhucyanec qahac imi wai énécmianzac. ²⁹ Imi mia baec ic méjnéj méj Anutuac kiwaiguc séwi enjéj wambac ninjac imuhuc wanjanzac. ³⁰ Ini imi ninjtegic qinjtegicnina zéma haka solanjanina zéma méteréac bujanina zéma boj héréhéréac minjina Kristo Anutuac murunec hahaya iwac qeriaiguc Anutuac murunec hicnjima kecanzu. ³¹ Imi mia ac ooyawac hezac séc ic méjnéj mépé qepési ac méj zémanj zé Miñ Kewuac qeriaiguc zému ninjac imuhuc wanj nénécmiyec.†

2

Kristo ic héjgeja wéndaraiguc humuyec imuac buja zéauauya.

¹ Dacmuna hécna ni onaru hama Anutuac ackuazéc énézéyi* nalé imuaru nena acna me nena ninjtegic qinjtegicna mezeric qezeric wamma ménda énézéyi. ² Imi mia ni sugcinaiguc kecma iwawai tosara qahac, néj Yesu Kristo zéma birinjnéj qegic ic héjgeja wéndaraiguc humuyec imuacnec sac ninjarenjémanj zé nijseliyac imuhuc wanj. ³ Wanju sugcinaiguc bébélacgia wamma bac yandi yandi wamma zénéj hiri hiri wamma kerí. ⁴ Wanju ac zézéna zéma ackuazéc zéauauiguc imi nalé yomuac ninjtegic qinjtegic ac méra qemimiawac séhanéh ménda nangéma zéyi, néj Uña Teréyawac winiwiniya zéma iwac kuhaguc énézéyi. ⁵ Imi mia onac ninzéh ninzéhjanéh ic onac ninjtegic qinjtegic aciguc qahac, néj Anutuac kuciguc sac héiseligima hemac ninj imuhuc wanj.

Ninjtegic qinjtegic héla Anutu arunec hahaya.

⁶ Wanju nini imi yandima ninzéh ninzéh ic héla wamma keczu ionac sugcinaiguc imi ninjtegic qinjtegic acwac

zéanzij. Wanju imi mia baec yomuac ninjtegic qinjtegic zéma baec yomuac galeñ ionac ninjtegic qinjtegicgina qahac, néj ⁷ Anutuac ninjtegic qinjtegic sasanjia imuac zéanzij. Imi mia musanjéyu heyec, néj Anutunéh nejaj edamu ninjac wamma baec kurumenj ménda hicnjyocnec nalé hama keñec imuaru zéseliyu heyec imi mia. ⁸ Ninjtegic qinjtegic imi mia baecac galeñ sugcinaiguc méjnéj méj ménda ninjtegirec. Ninjtegicbunec imi Miñ Kewunina edamuyaguc imi ic héjgeja wéndaraiguc ménda qewunec. ⁹ Imi mia ac kiwi méj yomuhuc ooyawac hezac ésécnec; Anutunéh sij nimmianzu ionac ninjac wamma némaria méj walac mezerirecac hezac imi kicnéj ménda héhéja, gezacnéj ménda niniña, wanju baec ic méjñac ewa qeri méjnéj ménda ninjtegic qinjtegira wanzac. ¹⁰ Wanju imuhucya imi Anutunéh ionac qahac, néj nonac muru Uña Téréyanéhñec mewinini nénécmiyec. Uña Téréya imi mia iwawai moczoñ ninjtegicma Anutuac ninj qeyu hinjac hinjarawac séc ninjtegicanzac. ¹¹ Ic méjñac hénia imi tosara qahac, néj uñaya qeriaiguc keczac imi sac ninjac. Hénia imuhucyanec Anutuac hénia imi acguc tosara qahac, néj Anutuac Uñanéh sac ninjac. ¹² Nini imi baecac uña imi ménda meyj, néj nini sese Anutunéh ewa hiawac nénécmiyec imi ninjtegicbij ninjac Uña Téréya Anutu arunec hahaya imi mema kecziñ. ¹³ Nini imuac mia zéauma baec icac ninjtegic qinjtegicnéj ku nénécmimia imuacnec ménda mema zéanzij, néj Uña téréyanéh ku nénécmiyec imuacnec mema zéanzij. Iwawai Uña téréyawac murunec hahaya imi Uña téréyawac sesenéh méra nénécmiyu ninjtegicanzac. ¹⁴ Séwiac sinjguc kecancac imuhucyanéh iwawai Anutuac Uña téréyawac sese imuac niñ qelaja tanec wanju, ménda anjétiñzac. Iwawai imuhucya imi Uñaguc ninjgésimacac séc, imuac ninjac ic imuhucyanéh méndagucnec ninjtegicanzac. ¹⁵ Ic Uña téréyagucnéj iwawai Anutu arunec hahaya imi moczoñ hia ninjgésima anjétiñzac, néj enjéja imi gésigési aciguc ménda opocgic enjanzac. ¹⁶ Mérenéh Miñ Kewuac ewa sij ninjtegicma hia kumimac me?‡ Wanju nejaj imi Kristoac ewa sij imi anjétiñ kecziñ.

3

Korinti hénarinj imi héndéjamuma kecgc.

¹ Dacmuna hécna ni ic embac Uña téréyaginaguc énézéanzua ésécnec onac

† **1:31:** Yer 9:24, Ac yomuac hénia imi iwawai tosara ninjac mépé qepési ménda wambij, néj Miñ Kewu nimmizij imuac meyacma zéwijnac hezac. * **2:1:** Kiwi méraginanéh ooya tosaraiguc; Ni Anutuac ac sanja zéau énécmiyi.

‡ **2:16:** Yes 40:13

énézémanj zé osizua. Imuac séwiguc kekec zéma Kristoac kokochéra énézéanzua ésécnec énézézia. ² Ini nene selia nemuac séc qahac kecañgic imuac niñac ni nene selia ménda gumu énécmima namunec gumu énécmianji. Deguc imuhucyanec séha ménda seligima kecañzu. ³ Sucginaiguc nimbupuc wañamuma méndéñ amuma euqac wamma kecañzu imuac niñ, ini éréma kecma deguc acguc séwiac sinjiguc kecañzu. Haka imuhucyawac wamma dimuhuc nini baec icac haka ménda niñtohoanzijñ hia zéwunec? Ini osiosiya. ⁴ Ic méñnéñ ni Pauloac ic, duña ic méñnéñ ni Apoloac ic zéañzu. Imuac ini baec ic zéma ic enjomia ménda keczu me? ⁵ Imuhuc wañkeczuiguc qesiénécmiwa acna meñgic. Apolo imi méré, néñ Paulo ni imi méré? Niri imi Miñ Kewuninanéñ sécnira ai buña qenérécmiyu welenj qeque sac kecma méra énécmizic ini Miñ Kewu ninzéggéma keczu. ⁶ Ni héhimic wamba Apolo imi weric héwiñ ai meyec.* Wañu Anutunéñ meyandi énécmiyec. ⁷ Imuac héhimic wawaña me weric héwiñ wawaña imi enjomia zézéya, néñ meyandiyec Anutu iwac sac niñgic eneña wammac. ⁸ Héhimic wawaña zéma weric héwiñ wawaña imi sécgira momacguc, ai meanzaoc séc ekac ekac boña érécmiyu memaocac hezac. ⁹ Niri imi Anutuac mérahééra wamma i guc momacnec ai meanzijñ, néñ ini imi Anutuac nene ai zéma Anutuac ama wanzu.

¹⁰ Ewa hiawac buña nuac néñec séc meriqe ic niñtegic qijñtegicyaguc ésécnec neñ ama baecya mindinjiwa tecgéyu, tosranéñ imuac qahaiguc ama miyacgéañzu. Wañu ama memu imi eneñ dimuhuc mewijñ imuac dindijaneñ niñgésimu. ¹¹ Baec qambaña neñ héimindijwa hezac imi mia Yesu Kristo, imuac méñnéñ méñ imi waima méñac héimindijñ wammuac séc qahac. ¹² Wañu baec qambaña imuac qahaiguc goli me siliwa me hoc eeyaguc me ic hésa me ic haréña me tomocnéñ memuiguc, ¹³ kecma imuac hénia imi nalé yandanéñ hama mewininiyu hicñjitegimac. Nalé imuaru imi geric bélanj yandanéñ onoma aigna dimuhuc megic imuac hénia imi measarimac. ¹⁴ Méñac méñ gericnéñ zebipiyu solañaneñ heyu bakia hia memu, néñ ¹⁵ méñac méñ gericnéñ zema zedaru amaya qahac wammaciguc, eneña imi goiya héima anjgérñ timimac, néñ geric igucnec metec metecgia tanec wammac. ¹⁶ Ini Anutuac ocmuñ téréya qezuac imi zéma Anutuac Uña téreyanéñ qeriginaiguc tacyac wañanzac imi ini ménda niñyacgézu me? ¹⁷ Anutuac ama imi téréya, imuac mia

méñnéñ méñ Anutuac ocmuñ téréya imi mebirimac imi Anutunéñ ic imi auyu qahac wammac. Ini imi ocmuñ téréya wanzu.

¹⁸ Ini ikoc ménda wañamumu. Onarunec méñnéñ eneña niñac niñu baec yomuac naléyaiguc niñtegic qijñtegic ic wanzaciguc, memaamuma qelañja wammac. Walac imuhuc wammaguc niñtegic qijñtegic ic héra wammacac hezac. ¹⁹ Baecac niñtegic qijñtegic imi Anutuac muru qelañja tanec wanzac. Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac imuac niñac imuhuc zézua;* Inéñ niñtegic qijñtegic ic imi eneñ haka diwi qiwiliña iminéñ bétaç ésécnec haima énépésianzac. ²⁰ Méñ imi yomuhuc, Miñ Kewunéñ niñtegic qijñtegic ic ionac ninijñ imuac niñu haréña tanec wañanzac.* ²¹ Iwawai moczoñ yanda imi onac buña kecénécmizac, imuac niñac baec ic onac niñgic mepé qepésiginaguc ménda wammac. ²² Paulo me Apolo me Kefa me baec kurumey me kekec me humuc me deguc kekeru me bianj hahaya imi moczoñ onac buña. ²³ Wañu ini imi Kristoac buña, Kristo inéñ Anutuac buña wanzac.

4

Yesuac Méliméli ic ionac welenj qeque ai.

¹ Ini nonac niñac niñgic Kristoac welenj qeque ic zéma Anutuac ac saña imuac ai ic wambijac hezac. ² Wañu ai buña késa keczu imi eneñ ai imuac niñkumuma kenhéi hahéigina qahac memuac hezac. ³ Wañu ini me tosara nuac zégési néñanjgic imuac nimba héra yanda ménda wanzac. Ni nenaoc acguc nena ménda zétécgé amuanzua. ⁴ Ni képésicna méñ ménda niñtegicanzua, néñ hakana imuhucya niñac ic solañja zénénéña ménda hezac. Wañu hia zétécgé némmacac hezac imi Miñ Kewunina momacguc sac keczac. ⁵ Imuac nalé yanda imi ménda hayunec, Miñ Kewunéñ ménda hayunec imi méñnéñ méñ ic embac tosara ménda zégési énécmimu. Inéñ hama sijñ tunumarjiguc musañ gégéya imi mewininima ewa qeriginaiguc ewa sijñ hezac imi mewininimac. Nalé imuaru Anutunéñ ic embac enac enac mepési énécmiyu anjgétimu.

⁶ Ninzénj ninzénj dacmuna hécna, enaac kenkésa hakésa ménda wamma séwi eneñ ménda wammu niñac, ini ac ooyawac hezac imuac séñganjgerjiguc ménda logima mamu zézéya imi nonac murunec nimma niñjareñgému niñac, ni méra énécmimaj zé ni zéma Apolo nekanj suruc wamma séséc acwac wañ énécmizua. ⁷ Mérenéñ gési énécmima meyac énécmiyu séwi eneñ

* 3:6: Girik aciguc; doku haimiyec. ✧ 3:19: Yop 5:13

✧ 3:20: Leg 94:11

wankeczu? Wanju iwawai he énécmizac imuarunec ménda énécmimia méjnéj méj hezac me? Qahacgucnec, moczonj énécmiyu késa kecma dimuhuc hénihénia igucnec enaj bujawac heyecac ésécnec séwi enej wankeczu? ⁸ Ini mia bec tomej qeqe wankeczu. Bec mérianj yandaguc wankeczu. Nini qahaciguc enacnec kecma ic kewu bec wankeczu. Nini imi iniguc momacnec ic kewu héla wamma kecbinj niñac ini bec ic kewu héla wamma kecbunec zéma ninzj. ⁹ Ni nimba Anutunéj Yesuac Méliméli ic nini humucac buja zétécgé nénécmimia tanec tetcgiaiguc nonoporu mamayagina wanzj. Wanju nini imi baec kurumenjiguc kua meme uña zéma baec ic kicginaiguc ninicdesic wawajawac buja wanzj. ¹⁰ Nini imi Kristoac niñac wamma ic qelanj wanzj, néj ini imi Kristoac qeriaiguc ninjtegic qinjtegic ginaguc wanju. Nini imi qeka meka wanzj, néj ini imi kucginaguc wanju. Ini imi eebipiginaguc wanju, néj nini imi maqeqeya wanzj. ¹¹ Hama éréma deguc imuac sura séc nini imi yaka doku niñ humuma, séwi usu qahac nununesi wanj nénécmiyu kianj éséc kecanzj. ¹² Wanju méraninanéj ai réwéria meanzj. Saec ac wanj nénécmigic mozoc ac wanj énécmianzj. Wanju nununesi wanj nénécmigic bisiqatéj wanj énécmianzj. ¹³ Wanju zébiri qébiri wanj nénécmigic ac bakia goigina héima wanj énécmianzj. Érékema deguc nini imi baec ic moczonj yanda ionac nenesic tanec wamma keczj.

¹⁴ Ni gamu qeqe wanj énécmianj zé kiwi yomi ménda oénécmizua, néj onac mia nambérac sorochéna zéma nimma pakej ac wanj énécmianj zé oénécmizua. ¹⁵ Kristoac qeriaiguc kiwi ic imi kilenj keczu, néj sugcinaiguc hélacnec manjoc wanj énécmianzu imi sasala qahac. Wanju neñ imi Yesu Kristoac qeriaiguc buja suruc hiabia imi ku énécmima ini nena nambérac héna ésécnec azi mema mihicij énécmiyi. ¹⁶ Imuac ni zénañgé énécmizua. Wanjanzua imuac séciguc méndacma wamma kecmu. ¹⁷ Ni hénia imuac niñac wamma mia Mij Kewuac qeriaiguc nuac naj sorocna wamma keczac Timoteo imi mélimiwa onac muru hazac. Wanju inéj mia Kristo Yesuac qeriaiguc haka wanjanzua imi zéma baera baera lelecgéma hénaorinj ama séc emma ku énécmianzua imuac mia héiqeli énécmimac. ¹⁸ Onarunec tosanéj ni onac muru ménda hamanj éséc nimma séwi enej wamma keczu, ¹⁹ ^(19a) néj Mij Kewunéj niñu sécgéyu focdac onac muru hamanj. ²⁰ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi ac enjomiaiguc ménda hezac, néj Uña téréyawac kuciguc hezac. ^(19b) Imuac niñac

ni hama séwi enej ic ionac inictegicma acgina qahac, néj kucginaguc me qahac imi inictegicmanj zé ninzua. ²¹ Ini dimuhuc wanj énécmianj niñac ninzu? Hihilocguc hamanj me goi héihéi zéma ewa bénzéhéñ ewa qerinaiguc sécgéñeru hamanj?

5

Kaiseroac hakanéj hénaorinj mebiré énécmiyec.

¹ Sugcinaiguc kaisero haka hezac zégic niñi. Wanju kaisero imuhucya imi ic enia ionac sugcinaiguc acguc ménda heheya. Ic méjnéñ eneya manjocyawac ininja wagicma i guc kecanzac imuac mia zézu. ² Wanju ini séwi enej wamma keczu. Haka imuac ewa biric ménda wanju. Haka imuhuc wanjec imi sugcina igucnec nesigic kembacnec, néj imuhuc ménda wankeczu. ³ Ni séwananéñ lakec keczua, néj qeri uñananéñ iniguc kecma imuaru keczua séc, haka imi wanjec i bec zétécgémizua. ⁴ Ini Mij Kewu Yesuac qaraiguc azorogic imuaru, ni acguc uñananéñ iniguc keczua. Mij Kewunina Yesuac kuc acguc imuaru keczac. ⁵ Ic imi Biria miñinawac mériaiguc waimimia wanjec. Imi mia séwiya imi humuqai wammac, néj uñaya imi Mij Kewunina Yesuac nalé yandaiguc kekkec mihicijimac niñac imuhuc wammimia wanjec. ⁶ Séwi enej wanjanzu imi haka hiabia qahac. Yis komodianéñ falawa uha dokuyaguc imuac séc sécgéanzac imi ini ménda ninzu me? ⁷ Ini hénia hénia igucnec yisginaguc qahac imuac deguc falawa uha qelia wambinj zéma, yis wahala imi gillic kendacnac. Naguc sacyaguc ogicma kenkeña, kendonj imuac ramaya Kristonéñ doenina mema humuyec. ⁸ Imuac kendonac tacbinj niñ, yis wahala qahac, yis biria zéma kai ziliwenajaguc qahac, saméñ héla zéma solanja yisya qahac nema tacbinj. ⁹ Kaisero ic iniguc mutu qutulaj ménda wammu niñac nuac kiwiguc oénécmiyi, ¹⁰ néj ac imuac hénia imi baec yomuac kaisero ic me hémbaoc ic me senkowu ic me banjarawac mepé qepési ic imi méndagucnec ala wamma kecmu niñac ménda zéyi. Imuhuc wambinj zé baec yomi waima keñ humuni sécgémacac hezac imuac mia imuhuc zézu. ¹¹ Imuhuc qahac, néj deguc oénécmizua imi yomuhuc; Ninzéhéñ ninzéhéñ dacmuna keczj zéanzu ionac sugcinaiguc méjnéñ méj kaisero me hémbaoc me banjarawac mepé qepési wawanja me zébiri qébiri wawanja me doku seli nene ic me senkowu wawanja iniguc imi mutu qutulaj ménda wamma yaka acguc momacnec ménda nemu. ¹² Ni ic enia keczu imi némaciguc zégési wanj énécmiwinec?

Imi osiosiya. Wanju hénáorij enjañ sugcinaiguc imi ménda ninjési amumuac hezac me? ¹³ Séngagenj ic imi Anutunéñ ninjési énécmimac, néñ biria meme ic imi mia enjañ sugcina igucnec nesimigic mama kemmac.

6

Hénaorij sugcinaiguc tualefic hicniju dimuhuc wammu.

¹ Onac muru méñnéñ alaya méñac képésic ac késa kecmac imi météré ic ionac muru ménda zéhicjima képésic ic ionac muru zéhicjimac me? ² Météré icnéñ baec ic zégési énécmimuac hezac imi ménda ninzu me? Baec séc ic embac moczoñ zétecgé énécmimuac hezaciguc, ac ai efefiadac méñ heyu hia ménda zétecgéme me? ³ Neñañ imi kua meme uña zétecgéwiñac hezac imi ini ménda ninzu me? Imuac baecac ara efefia imi enjaoc hia ninjési wammuac hezac.* ⁴ Imuac, baecac kekeciguc ac méñ hicniju ini ic méñ hénaorij sugcinaiguc ninjic mamaya wanzac imuhucyanéñ ara imi zétecgémac ninjac hia kumunimu me qahac?† ⁵ Ni gamugina nimmu ninjac ac imuhuc énézézua. Sugcina igucnec ic méñ ninjteñic qinjteñicaguc dacmuna enjañ ac hia zétecgémacac séc méñ méndagucnec kecénécmizac me? ⁶ Dacmuna ninzén ninzénjiraguc néñ aciguc opocamuwic zé ic ninzén ninzénjina qahac ionac muru hia kemmac me? ⁷ Ini enjawunec aciguc opoc amugic képésicgina wininju hicnijegirec. Imuac hénia imi ini bec momacnec aciguc maunuyu gamu qeçeginaguc wandaczu. Nécéçenja, képésicgina enj bisigic hia wambacnec. Wanju waigic ikoc icnéñ iwawai onagiru hia wambacnec. ⁸ Imuhuc ménda wamma ini haka biria wanjumama ikoc wamma iwawai onagic amuanzu, néñ imi enenj mia enjañ ninzén ninzénjac dacmuna héçgina kecçu. ⁹ Ic birianéñ Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi mératéc mémuac hezac imi ini ménda ninzu? Ikoc wañ énécmiwi ninjac, kaisero ic me, baniara mepé qepési ic me sasañgiaiguc eu ininj hénia qelogiligi ic me, embac ala me ic alawac inicbaoc wawanja me, icnéñ ic alayaguc kaisero wawanja me, ¹⁰ kowu nene ic me hémbaoc ic me doku selinéñ ewa soho wawanja me zébiri qébiri ic me diwi qiwiliñ ic imuhucyanéñ Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi mératéc memuac séc qahac. ¹¹ Wanju sugcinaiguc ic imuhucya keccig, néñ Miñ Kewu Yesu Kristoac qaraiguc neñañ Anutuac Uña Téréyanéñ

zua énécmima météré énécmima mesolanj énécmiyu kecçu.

Qeri séwagina imi Anutuac bunja.

¹² Ni haka sasalanec wammañ zé hia wammañac hezac, néñ wammañ séc moczoñ méra némmacac séc qahac. Haka sasalanec hia wammañac zénénéña, néñ ni haka méñnéñ méñ ménda waiwa méra bawu nopocmac. ¹³ Nenenéñ tomenjac waju tomenjnéñ neneac wanzac, néñ Anutunéñ imi moczoñ metecgéyu qahac wammac. Séwinina imi kaiseroac ménda hezac, néñ imi mia Miñ Kewuninawac heyu, Miñ Kewunina imi mia séwininawac galenj keczac. ¹⁴ Anutunéñ Miñ Kewunina humuc igucnec meqeliyec. Wanju iwac kuhanéñ neñañ munjuc meqeli nénécmimac. ¹⁵ Séwagina imi Kristoac séwi tasia wanzac imi ménda ninzu? Wanju Kristoac séwi tasia iminénj dimuhuc melejñic hénia yanda embacac séwi tasia wammac? Qahac téngéñ. ¹⁶ Hénia yanda embacguc toro qemaciguc i guc séwi momacguc wammaocac hezac imi ménda ninzu? Yomuhuc ooyawac hezac; Érhéçnéñ séwi momacguc wammaoc.* ¹⁷ Imuac bec Miñ Kewuguc toroqemac imi i guc uña momacguc wamma kecmaoc. ¹⁸ Kaisero haka imuac qizizinjéma kecmu. Képésic wanjanzu sasala imi séwi busuninawac sénganjenj hezac, néñ kaisero icnéñ enjeya séwiac képésic wanzac. ¹⁹ Wanju séwagina imi enjaç enjaç qeriginaiguc keczac Uña téréya Anutuac murunec hahaya iwac ocmuñ téréya wanzac imi ménda ninzu? Ini imi séwiginawac miñina qahac. ²⁰ Ini imi boñhérégina meénécmimia wanzac. Imuac séwiginanéñ Anutu ee héihéi wammimu.

7

Çammaréñ memeac hénia ac.

¹ Acgina kiwiiguc oma néngic imuac zéwa ninjic; Ic méñnéñ embac ménda mema kecmac imi hia, ² néñ kaiseroac manam batuc hezac, imuac ninj ic séc embac mema kecmu. Wanju embac séc ic mema kecmu. ³ Wanju icnéñ enjeya séwiya imi iniña ménda anjénj timimac. Embac acguc euya imuhucnec ménda wammimac. ⁴ Iniña imi enjeya séwiyawac miñ manjocya qahac, néñ euyanéñ imuac miñina wanzac. Euya imuhucyanec enjeya séwiyawac miñ manjocya qahac, néñ ininjanéñ imuac miñina wanzac. ⁵ Enjañ séwagina ininjina me euginawac enj ménda anjénj tiénécmigic. Zéwelec weleac efima nalé titiña mi-hicjwiñ ninjac walac zéemininj wamma imuhuc wanjic tecgéyu munjuc toroqé

* 6:3: Girik aciguc; Wanju baec yomuac ara némac ninjac toroqema zéwiñnec? † 6:4: Kiwi tosaraiaguc; Hénaorij sugcinaiguc ic enjomia méñ hia kumunigic ara imuac zéçéçigési ic wammac. ✱ 6:16: Hén 2:24

amumu iminéh hia wammac. Eñañ ewa siñgina helanzi amugic, Biria minjanéh batucgé énécmiwac niñac. ⁶ Wañu ac imi qenanjá wamma zézuá, néñ ménda zéseli énécmizua. ⁷ Ic moczoñnec ni ésécnec wamma kecmu niñac wanzua. Néñ icya icya eñeya sese Anutuac murunec hahaya kesa keczac. Méñnéñ méñac kesa keru méñnéñ méñac kesa keczac.

⁸ Ic embac ménda meamuma kecanzu zéma embac malé ionac mia yomuhuc zézuá; Ieneñ ni éséc kegcic hia wammac. ⁹ Eñ kegcic séwíac siñginanéñ geric bélaná ésécnec onoyu hiabia qahac wammac. Sécgina imuhuc wanzaciguc eu iniñ meamuma kegcic sécgémac. Imuac niñac séwíac siñgina helanzi amuwíñac séc qahac wañu ic embac meamuma kecmu. ¹⁰ Zammaréh meamuma keczu onac mia yomuhuc zéseli énécmizua; (Zézé seli ac yomi nuarunec qahac néñ Miñ Kewuarunec.) Embac imi icyawac murunec waimimia ménda wammac. ¹¹ (Néñ waimimia wammaciguc ic méñ ménda mema eñ kecmac me euyawac muru muñguc luae mihicñi mimia wañu torogemac.) Wañu icnéñ imuhucyanec iniña ménda waimimac. ¹² Ac yomi mia tosía ionac énézézuá; (Wañu ac yomi nuarunec, néñ Miñ Kewuarunec qahac.) Niñzéh niñzéh dacmuna méñac muru iniña méñ Miñ Kewu ménda niñzéhégémac kecmá euyaguc momacnec kecmac niñ ewa siñ hemiyu iniña imi ménda waimimac. ¹³ Wañu embac méñac muru euya méñ Miñ Kewu ménda niñzéhégémac kecmá iniñaguc kecmañ zé ewa siñ hemiyu euya imi ménda waimimac. ¹⁴ Euya Miñ Kewu ménda niñzéhégémac keczac imi iniñawac niñzéh niñzéhaneñ métérémmimac. Wañu iniña ménda niñzéhégémac keczac imi euyawac niñzéh niñzéhaneñ métérémmimac. Qahac wambacnec nambérac hécgina acguc solaña ménda wambunec, néñ deguc solaña kegcic nambérac hécgina imuhucyanec solaña keczu. ¹⁵ Néñ ménda niñzéhégémac kecanzu ionac sugginaiguc eu iniñ méñnéñ wai amumaociñguc wai érécmigic imuhuc wammaoc. Ic me embac imuhucya imi zézé seli iminéh ménda ziki énécmizac. Néñ ini imi Anutunéh luaeguc héihéré énécmiyec. ¹⁶ Imi mia embac gi Anutunéh euga kecec héla mihicñi mimac me qahac imi ménda niñzaj. Ic gi imuhucyanec Anutunéh iniñga kecec héla mihicñi mimac me qahac imi ménda niñzaj. Imuac siñginawac ménda wammu.

¹⁷ Néñ Miñ Kewunéh icya embacya séc ewa hiawac buña méndéh énécmiyec imuac séciguc héna imuac me imuac unuruyec séc téñgéh méndacma wammu. Ni hénaoríñ ama séc imuhuc zéseli énécmianzua.

¹⁸ Séwíiguc séwí tasé heric heriraguc keru Miñ Kewunéh hérémíyeciñguc séwí tasé hericheric haka waimac niñ ménda zéñanjégémimu. Wañu séwí tasé hericheric qahac keru Miñ Kewunéh hérémíyeciñguc séwí tasé hericheric memac niñ ménda zéñanjégémimu. ¹⁹ Séwí tasé herichericguc kecec me séwí tasé hericheric qahac kecec iminéh héla qahac, Anutuac héna acwac niñtohoma kecec iminéh mia héla wanzac. ²⁰ Imuac niñ nanaj imuaru me imuaru nanu Miñ Kewunéh héihéré miyeciñguc nanaj imuacnec nankecmac. ²¹ Gi welen qeque kecnac héihéré géñeciñguc niñna iminéh réwériga ménda wammac. Wañu kecec ziki sipacya qahac mihicñiwésémañ imuac héna méñ bérehégé géñu efíma kecec ziki sipacya qahac imi hia mihicñiwésémañ. ²² Welen qeque ic kerunec Miñ Kewuac qeriañguc héihéré mimia wanzac imi welen qeque keczac, néñ deguc Miñ Kewuac buña wamma keczac. Héna imuhucyanec miñ mañgoc kerunec héihéré mimia wañec imi miñ mañgoc wanzac, néñ Kristoac welen qeque ic wañecac keczac. ²³ Ini bec bongina memeya imuac niñ ic onac welen qeque ménda kecmu. ²⁴ Dacmuna hécna, méñnéñ méñ héihéré mimia wañec nalé imuaru areñ méñac méñ nankecec areñ imuarunec namma Anutuguc momacnec kecmac.

Embac serañá zéma embac malé ionac pakeñ ac.

²⁵ Embac serañá ionac Miñ Kewuac actuazéc méñ ménda kesa keczuá. Wañu Miñ Kewunéh ewa biric niñnéñu méñzé méñzéna qahac kecanzu nenaoc mia nena niñiñnawac zéwa niñgic. ²⁶ Neñ nimba nalé zéna waiyayaguc yomuac niñac ic méñnéñ kecanzac imuhucyanec kecmac iminéh hia wammac. ²⁷ Imuac gi embacgaguc déréccgé érécmimíawac keczaociñguc ménda waiwésémañ. Wañu gi embac qahac solañacnec keczañguc embac memañ zé ménda nimbésémañ. ²⁸ Embac memañ zé mewésémañguc iminéh képésic ménda wammac. Wañu embac serañá méñnéñ ic memaciguc imi acguc képésic ménda wammac. Wañu imuhucya ieneñ kececginaiguc yéwéri sasala mihicñimu. Imuac niñ ni añgéh tiénécmimañ zé imuhuc zézuá. ²⁹ Alahéna ac yomi zéwa niñgic; Nalé meducñyju hotojadac hezac, imuac niñ ic tosara embacginaguc ieneñ embac qahac ésécnec kecmu. ³⁰ Wañu siacanzu imi eneñ zésiaccina qahac ésécnec kecmu. Wañu ségiségigina qahac ésécnec kecmu. Wañu iwawai boñ meanzu imi eneñ iwawaigina qahac ésécnec kecmu. ³¹ Baecac iwawainéh ai meanzu imi eneñ,

ninȝic imi ménda he énécmizac ésécnec wammac. Baec kurumén deguc héngu imi hama keŋu qahac wandacmac imuac mia. ³² Eneŋ mia iwawai omaya imuac mia ninj éréhéc ménda wamma kecmu ninȝac nimma zézuu. Ic méŋ iniŋa qahac kecanzac inéŋ Miŋ Kewuac ai ninȝac ninj goro wamma dimuhuc wamma Miŋ Kewu ségiségi mihicŋi mimanȝ zéma nimmac. ³³ Iniŋagucnéŋ mia dimuhuc wamma iniŋa ségiségi mihicŋi mimanȝ zéma baecac iwawai ninȝac ninġumbi ninġunȝ wanȝanzac. ³⁴ Wanȝu ewaya téma éréhéc wanȝanzac. Wanȝu embac seranȝa me embac ic ménda mema kekera méŋnéŋ Miŋ Kewuac ai ninȝac ninġumbi ninġunȝ wamma eŋeya séwi uŋaya momacnec Miŋ kewuac buŋa haimac, néŋ embac icyagucnéŋ dimuhuc wamma euya ségiségi mihicŋi mimanȝ zéma baecac iwawai ninȝac ninġumbi ninġunȝ wanȝanzac. ³⁵ Ziki énécmimanȝ ninȝac ménda zézuu, néŋ ini solanȝanec kecmu ninȝac ac yomi énézézua. Ini solanȝanec kecma ewagina ménda héséŋunec Miŋ Kewuac howiacnec kekecgina haimimu ninȝac imuhuc zézuu.

³⁶ Ic méŋnéŋ embac seranȝa eŋeya buŋa qemimia hemiyuguc haka dindinȝanec ménda wammianȝac tanec wanzaciguc, wanȝu embac buŋaya imi zammarénȝ naléya ogicma embac yanda wamma keczaciguc imi ewa siŋa méndacma hia memac. Imi mia kápésic qahac. Iereŋ imi kileŋ meamumaocac hezac. ³⁷ Wanȝu ic méŋnéŋ ewayanéŋ nimma embac imi ménda memanȝ zé ninȝ seligizaciguc, wanȝu kileŋ memac ninȝac iwawai méŋ ménda hinocgézaciguc, wanȝu eŋeya séwiac siŋa imi hélanzȝi amumac ac séc kuha hemiyu ménda memanȝ zé ewaya zikizaciguc, imi acguc hia wanȝac. ³⁸ Imuac embac seranȝa mezac imi haka hia wanȝac, néŋ embac ménda mezac imi haka séc méŋ ogicma hia wanȝac.

³⁹ Embac méŋ imi euyanéŋ kekecguc kecmac séc hésa qatéyaguc wanȝac. Euya humuyu ic méŋ me méŋ memanȝ zé wammaciguc imi hia memac, néŋ Miŋ kewuac ewa sinȝiguc wammac. ⁴⁰ Nininȝaiguc imi eu qahac imuhucnec kecmac imi séc méŋ ogicma ségiségiyaguc wammac. Wanȝu ni nimba Anutuac Uŋa Téréya imi nuac muru acguc henénzac imuac ninȝac ac imi nuarunec sac qahac.

8

Baniarawac ohaihaiyawac ara.

¹ Baniarawac ireha imuac mulu haimimia imi hénia nindacma keczinȝ imi ninȝacgéma keczinȝ. Wanȝu nininȝ imi tétéc qeŋeac haka mihicŋianȝac, néŋ goi héihéi iminéŋ qenanȝéac haka

mihicŋianȝac. ² Méŋnéŋ méŋ eŋeya ninȝac ninȝu nininȝaguc wammac imi, ac ninȝasarimacac hezac imi ménda ninȝasarimanec keczac. ³ Wanȝu méŋnéŋ méŋ Anutu goi héihéi wammianȝac imi Anutunéŋ nimmianȝac. ⁴ Imuac olémbanȝ baniarawac ireha imuac buŋa haihaiya imi mema neanȝu imuac mia yomuhuc zéma ninzinȝ; Baniarawac ireha baec kurumenȝiguc hezac imi moczoŋ enomia. Anutu imi méŋ qahac, néŋ momacguc sac keczac. ⁵ Baec me kurumenȝiguc anutu zéénécmimia sasala hezac imi hélacnec. Anutu sasala miŋ kewu sasala keczu zézéya, ⁶ néŋ kileŋ neŋanȝ muru imi Anutu momacguc Manȝocnina sac kecnéncmizac. Iwarunec mia iwawai momac yanda hicjidarec. Wanȝu neŋanȝ iwac wamma kecanzinȝ. Wanȝu imuacnec Miŋ Kewunina Kristo Yesu momacguc sac keczac. Wanȝu inéŋnec iwawai momac yanda mihicŋi énécmiyu kecgic neŋanȝ acguc iwacnec kecanzinȝ.

⁷ Néŋ nininȝ imuhucya imi ic séc ménda késa keczu. Imuac ninȝac ic tosia ieneŋ baniarawac ireha imuac ninȝanȝic séc nimmanec kecma nene newinȝ zé, yomi baniarawac ohaihaiya gezanȝ, zéma ninȝ éréhécguc wamma negic eŋanȝ ewa qeriginanéŋ kuc mama wamma zapi qeanzac. ⁸ Yaka neneac hakanéŋ nonagiru Anutu hosucgéwiŋac séc qahac. Ménda newinȝiguc séc méŋ ogicma biriwiŋac séc ménda hezac. Imuhucyanec newinȝiguc séc méŋ ogicma hiaruwiŋac séc ménda hezac. ⁹ Néŋ técgina nimma kecmu. Ewa éréhéc ménda wamma ewa sinȝinawac séc wamma megic haka iminéŋ alahécgina bébélacgia tosara méwétécgé énécmiwac ninȝac. ¹⁰ Gi nininȝaguc néŋ baniarawac ireha imuac ocmunȝ qeriaiguc nene saméŋa nema tacna, ic ninzénȝ ninzénȝa bébélacgia méŋnéŋ méŋ imuhuc gémma kuc mema baniarawac ireha imuac nene saméŋ imi efima mema newac ninȝac. ¹¹ Haka imuhuc hicŋimaciguc imi guac nininȝanéŋ ninzénȝ ninzénȝa bébélacgia dacmunaga Kristonéŋ wammima humuyec i mebirimac. ¹² Gi mia imuhuc ninzénȝa ninzénȝa dacmunaga bébélacgia ewa qeriaiguc wizi ésécnec héninȝ géwésémanȝ iguc imi Kristo kápésic wammizanȝ ésécnec wammac. ¹³ Imuac nenenéŋ ninzénȝa ninzénȝa dacmunana méŋ méwétécgé nimaciguc, ni yanȝ busia méndagucnec nema dacmuna imi qonzonzoŋ gégéya ménda mihicŋi mima kecba nalé teteccgia hamac.

9

Yesuac Méliméli ic ionac nananȝina.

¹ Ini ningic, ni ziki sipacnaguc keczua me? Ni Yesuac Méliméli ic ménda wanzua me? Ni Miñ Kewunina Yesu ménda héñj me? Miñ Kewuninawac qeriaiguc ainawac héla hicñjima kecanzu imi ini qahac me? ² Ini mia Miñ Kewuninawac qeriaiguc Yesuac Méliméli ic ai buñanawac asé kiwi tanecac hicñjima kecanzu. Imuac niñac ni ic embac tosia ionac muru imi Yesuac Méliméli ic ménda gezanñ kecbiac, néñ onac imi Yesuac Méliméli ic hélawac kecanzu.

³ Zégési wañnéñanzu ionac mia yomuhuc zéma saiwa acna wañ énécmizua; ⁴ Niri nene doku newiac qac buña méñ ménda zénérec mimiawac kecziac me? ⁵ Yesuac Méliméli ic tosia zéma Miñ Kewuac munahéra zéma Kefa ieneñ imi iniñhécgina kecénécmigic ai meanzu. Wañu nini imi imuhucyanec wamma kecbiñ zé qac buña ménda zé néncmimia wac kecziñ me? ⁶ Wañu ni zéma Banaba niri sac séwiguc kekecac ai waima Anutuac ai sac mewic niñac qac buña ménda zénérec mimiawac kecziac me? ⁷ Wañu mérénéñ téñginñ ic kecma eñeja soukiwa kiricma welen gemac? Wañu mérénéñ waiñ ic himicma imuac gocmia méñ ménda menec wammac? Wañu mérénéñ rama inicgaleñ wamma ionac namu késanec ménda wammac? ⁸ Ni ac imi baec icac nananjiguc namma zézia me? Héna ac acguc imi ménda zéhicñizac me? ⁹ Moseac héna aciguc ac méñ yomuhuc hezac imuac mia imuhuc zézia; Burumakao méñnéñ padi gocmia tizizama séwéla qétimaciguc oficnéñ kuaya ménda osomu, néñ waigic nemac. Ini ningic, Anutunéñ burumakao ionac niñac ewa goro wanzac me? ¹⁰ Moczoñ ic neñañ niñac ménda zéyec me? Hélacnec, imi mia ic neñañ niñac imuhuc ooyawac hezac. Imuac niñac ai patoma keczac inéñ héla niñac niñkumuma patomac. Wañu metocgézac i acguc nena buña henémmac zéma niñkumuma metocgo wammac. ¹¹ Nini onaru qeri uñawac iwawai himirinñ. Wañu ic imuhucyanéñ onarunec séwíac iwawai mewinjiguc, ningic sécnina ogicma kuney yanda mezinñ tanec wammac me? ¹² Tosia ieneñ onarunec séwíac iwawai imi memu niñac zéénécmimia wañu niri imi imuac séc imi ogicma kilenñ imuhuc hia wambicac hezac, néñ Kristoac buña suruc hiabia imi neuja qahac saima kemmac niñ wamma qac buña zénérecmíyec séc ménda wamma imuac me imuac osimaguc kilenñ yéwéri imi bisiqaténñ wamma kecancic. ¹³ Ocmuñ téreyaiñic ai meanzu imi eneñ ocmuñ téreya imuaru nene mihicñjima neanzu. Wañu zaki téreyaiñic welen qeçe ai meanzu imi eneñ zaki téreya imuac buña haihaiya imi sécgina séc meanzu imi

imi ménda niñzu? ¹⁴ Héna imuhucyanec Miñ Kewuninanéñ yomuhuc zéma zéseli nénécmíyec; Buña suruc hiabia zézé ic imi eneñ buña suruc zézé ai iminéñnec séwiginawac kekec qeñaggé wamma kecmu. ¹⁵ Wañu ni wawañawac séc me memeyawac séc imuhucya imuhucya méñ ménda wamma meanzu. Ac imuhuc zéma oénécmizua imi mia ini imuac séciguc wañ némmu niñac ménda zézia. Qahacgucnec, osima humumañ zé hia humumañ, néñ iwawai méñac méñ ménda zéwelec énécmimañ. Imuhuc wambinec méñnéñ méñ iwawai zéhiaruauñza imi mematiti wambac niñac. ¹⁶ Ai imi mia nuac qacnaiguc hainéñéña, imuac niñac hetecgémanñac séc qahac. Buña suruc hiabia imi ménda zéau énécmimanjiguc imi saecnaguc wammañ. Héña imuac niñac, buña suruc hiabia zéauauñza hakana imuac mia zéhiaru amumañac séc qahac. ¹⁷ Ni ai imi nena ewa siñnawac mewinec kecma imuac bakia mewinec, néñ nena ewa siñnawac qahac, néñ niñkinzénñ wañ némma ai buña zénéñéña iwac mia meanzu. ¹⁸ Imuac ainawac bakia imi némac? Ni buña suruc hiabia zéau énécmianñza séc boñtegit zéau énécmima buña suruc hiabia imuaru héima namma haka méñac méñ wawañawac séc buñana qenéñec imi méñ ménda añgétianñza. Wañu ai meanzu iminéñ mia ainawac boña wanzac.

¹⁹ Ni ic momac yanda ionac muru taséna qahac solarñanec kecanzu, néñ ogicma sasala énépésimañ zé kilenñ welen qeçeginawac opocamuma kecanzu. ²⁰ Yuda ic ionac muru imi Yuda ic tanec wañi imi Yuda ic énépésimañ zé imuhuc wañi. Wañu héna acwac méra bawaiñic kecanzu ionac muru imi ni héna acac bawaiñic ménda kecanzu, néñ ic héna acwac bawaiñic kekeca éscnec wañi imi, héna acac méra baciguc keczu imi énépésimañ zé imuhuc wañi. ²¹ Ic enia kecanzu ionac muru imi ni héna ac qahac ménda kecma néwécgeña Kristoac héna ac imuac méra bacyaiguc kecanzu, néñ ic héna ac qahac kecanzu ionac tanec wañi imi, ic héna ac qahac imi énépésimañ zé imuhuc wañi. ²² Ic niñzénñ niñzénñgina bébélacgia ionac muru imi ic niñzénñ niñzénñ bébélacgia tanec wañi imi, ic niñzénñ niñzénñ bébélacgia énépésimañ zé imuhuc wañi. Ic héña héña ionac muru ic héña héña tanec wañi imi, tosara añgégina timañ zé imuhuc me imuhuc wañi. ²³ Ni buña suruc hiabia imuac wamma haka héña héña méndacma wañanzua imi, ni nenaoc acguc buña suruc hiabia imuac héla imi ic embac tosara iniguc momacnec memañ zé imuhuc wañanzua.

²⁴ Somben yandaiguc nogicna gogicba aria wamma moczon usujnec kenanzu, nér sugcina igucnec momacguc sac onogicma bakia meanzac imi ini ménda niñtegiczu? Ini aguc bakia mewin zé imuhuc usujnec kemmu. ²⁵ Ariac ic enej onogicbin zé sigi hénia hénia kecanzu. Wanju imi enej zunzariñ mizicmizicya houmacac hezac imuhucyawac orucginaiguc haimimu niñac wamma imuhuc wananzu, nér nenaj mia iwawai ménda houhouyawac mewin zé imuhuc wananzin. ²⁶ Hénia imuac niñac ni nenaoc hénia hezac imi ménda héñtegicma sicsaoc ménda kenanzua. Wanju ni zika qeman zé sawaiguc méragina sicsaoc gilianzu ésécnec ménda qeanzua. ²⁷ Néñ ni ic tosara onac ackuazéc zéau énécmima kecma nena gorosona wambi niñac séwinanéñ welen qeqe kecmac niñ imuac siña qewa hinjaru kecanzua.

10

Pakeñ ac Israel ionac wawan meme igucnec hahaya.

¹ Alahéna, ini iwawai yomi ménda niñasarimanec kecmu niñac ménda wanzua. Esañ ambéc hécnina ieneñ moczon hosusua amiaiguc kemma konduj doku namuñaguc qericma kenjic. ² Wanju moczon Mosearu toroqegic hosusu zéma konduj doku qeriaiguc naec énécmiyec. ³ Wanju nene téréya imuhucyanec nema kecgic. ⁴ Wanju ieneñ imi, Kristo qeri uñawac zamanziñ kecanzac inéñ méndac énécmiyu zamanziñ imuacnec mia qeri uñawac doku imuhucyanec nema kecgic. ⁵ Néñ kileñ, ionarunec zañgégina moczonnec séc ionac imi Anutunéñ ségiségi ménda wamma baec kéra kérésiaiguc unuyu humudacgic. ⁶ Wanju imi mia ieneñ haka biria siña nimma wanjic ésécnec nenaj imuhucyanec ménda wamma kecbin niñac haka imuhucyanéñ sésécac hicñi nénécmiyec. ⁷ Ionac murunec tosara ésécnec ini banjarawac welen qeqe ic ménda wammu. Haka imuhucyawac wanjic, ac yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac ieneñ mama tacma nene zéma doku selia nema yacma nezéléléñ aria mezu.* ⁸ Wanju ionac sugcinaiguc tosara ésécnec kaisero haka ménda wambin. Kaiwe ai meme momacguc imuaru ic embac 23,000 humuma madacgic. ⁹ Wanju Miñ Kewunina manam batuc ménda wammiwijn. Ieneñ imuhuc wanjic mokoleñ enej inigic humudacgic. ¹⁰ Wanju ionarunec tosanéñ wanjic ésécnec njindic njuduc ac ménda zému. Ieneñ imuhuc zégin metecmetec niñinanéñ metecgé

énécmiyu qahac wandacgic. ¹¹ Ionaru haka hicñiyec imuhucyanéñ sésec wanj nénécmizac. Wanju baec yomuac nalé teteçgiawac kecanziñ nenajaru pakeñ ac wanj nénécmimac niñ kiwiiguc ooyawac hezac. ¹² Imuac mia nanseizua zéma niñzu imi enej mama unuwac niñac técgina nimma kecmu. ¹³ Ic séc hicñi énécmianzac manam batuc imuhucya sac onac muru hicñi énécmianzac. Anutu imi ménzézé ménzézé qahac imuac niñac manam batuc sécgina ogicogicya imi ménda waiyu hicñi énécmimac. Wanju manam batuc hicñi énécmimac séc hia nanseimu niñac néngacma kenkenjawac hénia mihicñi énécmimac.

Banjarawac olémbarja.

¹⁴ Imuac mia inicsoroc sorochéna ini banjarawac welen qeqe ai imuac mia héñacya mema kecmu. ¹⁵ Ic niñtegic qinñtegic ginaguc énézéanzua ésécnec ac wanj énécmizua. Eñac mia ac énézézu imi niñgésigic. ¹⁶ Sokociguc mérianac wain doku, mérian ac zéma neanzin imi Kristoac sacya amunec qamunec haka qahac me? Wanju saméñ méndemma neanzin imi Kristoac séwi busia amunec qamunec haka qahac me? ¹⁷ Nene saméñ hénia momacguc heyu saméñ momacguc amunec qamunec wamma neanzin, imuac niñac nini sasalanéñ séwi busu momacguc wamma kecanzin. ¹⁸ Séwiiguc Israel ic embac keczu ionac niñgic, mulu haima neanzu imi enej zaki téréyawac buñ amunec qamunec ménda wamma kecanzu me? ¹⁹ Ac imi dimuhuc niñac zézu? Iwawai banjarawac haimimia imi iwawai héla wanzac me? Wanju banjara eñeya imi iwawai héla wanzac me? ²⁰ Imuhuc qahac. Ic enia ieneñ mulu haianzu imi Anutuac buñ qahac, nér kuwic onac haianzu. Ni ini kuwic iniguc amunec qamunec wamma kecmu niñac ménda wanzua. ²¹ Ini Miñ Kewuac sokoc igucnec* zéma kuwicac sokoc igucnec momacnec nemuac séc qahac. Wanju Miñ Kewuac zaeiguc zéma kuwic ionac zaeiguc momacnec toroqema nemuac séc qahac. ²² Me nenaj imuhuc wammanec kecma Miñ Kewu nimbupuc mihicñi miwin me? Kucninanéñ kuha ogiczac me?

Ninzéñ niñzéñ ic ionac keckec solana.

²³ Iwawai moczon hia wambinac séc, nér iwawai moczonéñ méra ménda nénécmidacmac. Iwawai moczon hia wambinac séc, nér iwawai moczonéñ ménda nanjé nénécmidacmac. ²⁴ Méñnéñ méñ eñeya nanjé amunan zé ménda hochoc ai memac, nér tosara onac nanjé

* 10:7: Mmh 32:6 * 10:21: Wain sokoc.

énécmiman] zé hochoc ai memac. ²⁵ Ini nénnagémba sombenjiguc yañ beric busia haigic heyu ewa qerigina solañanéh yomi omaya me kuwicac buña zéma ménda qesiamura eñ boj mema oma nemu. ²⁶ Hénia imi yomuhuc; Baec zéma iwawaiya imuaru sécgéma hezac imi moczoñ Miñ Kewuarunec.* ²⁷ Ic enia méñnéñ héihéré énécmiyu amayaiguc emmuiguc, wéségina iguc iwawai haigic hezac imi imuac me imuac ewa qerigina solaña niñac wamma zéqesi ménda wamma efima hia nedacmu. ²⁸ Wañu ic méñnéñ yomi baniarawac mulu haimimia zéma énézémaciguc imi, énézémac i zéma iwac ewa qeria solaña niñac wamma iwawai imi ménda nemu. ²⁹ Geñga qahac, néñ iwac ewa kétéñ kétéñawac zézua. Némac niñ ic méñac ewa qeri solañanéh hakana ziki sipacya qahac imuac zégési wañnémmac me? ³⁰ Ni ewa hia nimma amunec qamunec wammañiguc méréñéñ némac niñac hakana ewa hia zézéyaguc imuac niñac zébiri néñu nimbinec? ³¹ Imuac ini nene zéma doku nemu, me haka méñac méñ wammuiiguc imi, Anutuac edamuyawac niñac wamma memu. ³² Ini Yuda ic me Girik ic me Anutuac hénaorin] ieneñ inicma qonzonton] géwu niñac solañanec kecmu. ³³ Haka hénia hénia wammañ séc, ic hénia hénia ewa hia mihicñi énécmima, nena nañgé amumañ zé hochoc ai ménda mema, ic sasala nañgé énécmiman] zé hochoc ai meanzua ni éscnec wañ énécmigic Anutunéh ionac añgégina tiénécmimac.

11

¹ Ni Kristoac haka kéréndéh méndac mianzua éscnec ini imuhucyanec nuac haka méndacma wammu.

Mepé qepésiac haka solaña.

² Ini ai hénia hénia meanzu séc ni niñqeli némma mératéc haka ku énécmiyiac séciguc tohoma kecanzu imuac niñac mepési énécmizua. ³ Wañu yomi méñ zéwa niñasarimu niñac wanzua; Icyá icyá ionac orucgina imi Kristo wanzac. Wañu embacac oruha imi icyá wanzac. Wañu Kristoac oruha imi Anutu wanzac. ⁴ Ic méñnéñ oruc usuyaguc zéwelec ai me bianaç ara zéauau ai mezac imi eñeya oruha Kristo gamu mihicñi mizac. ⁵ Wañu embac méñnéñ oruc usuya qahac eñnec zéwelec ai me bianaç ara zéauau ai mezac imi oruha keczac icyawac gamu mihicñi mizac. Wañu embac imi oruc zucya moczoñ mericdacma keczac tanec imuhuc ésc wanzac. ⁶ Imuac embac méñnéñ oruha usuya qahac kecmaciguc oruc zucya imi mericdacmac me hézérac

gédacma kecmac. Wañu embac imi oruc zuc qahac kecmaj zé gamuya nimmaciguc oruc usuyaguc kecmac. ⁷ Ic imi Anutuac tanec zéma edamuya wanzac imuac oruhaiguc usuya kileñ ménda haimacac hezac, néñ embac imi icyawac edamuya wanzac. ⁸ Ic imi embac igucnec ménda memeyanéh embacnéñ ic igucnec memeya. ⁹ Wañu ic imi embacac niñ wamma ménda mihicñiyec, néñ embac imi icac wamma mihicñiyec. ¹⁰ Hénia imuac niñac zéma kua meme uña ionac niñac wamma embacnéñ méra bacginaiguc keczac imuac asé kiwiya oruc usuya haima kecmac. ¹¹ Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc imi ic qahac embacnec ménda kecanzac. Wañu imuhucyanec embac qahac icnec ménda kecanzac. ¹² Embac icarunec hicñiyec* éscnec ic acguc embacarunec hicñiyec. Néñ momac yanda imi Anutu arunec. ¹³ Ini eñaoc niñgésigic embac méñnéñ oruc usuya qahac Anutu zéwelec wammiyu hia sécgémac me? ¹⁴ Wañu ic méñnéñ oruc zuc horua hemiyu iminéh eñeya gamuya mihicñi mianzac imi ewa sinñinawac boj zalianéh hia ménda ku énécmizac me? ¹⁵ Wañu embac onac oruc zucgina imi usu buñawac énécmiyec imuac niñ embac méñnéñ oruc zuc horua hemiyu, edamuyaguc wanzac. ¹⁶ Méñnéñ ac imi qemañac zéma yomuhuc nimmac. Haka imuhucya imi nini me Anutuac hénaorin] neñañguc ménda hezac.

Miñ Kewuninawac saméh téréya.

¹⁷ Ini azoroanzu nalé imuaru ménda nañgé amuanzu, néñ mebiri amuanzu imuac niñac ini ménda zéhiaru énécmima zézé seli ac méñ yomi énézémañ zé wanzua. ¹⁸ Walac imi ini hénaorin] togoanzu nalé imuaru sugcinaiguc héndéh héndéh hicñianzac zégic nimma ac tosara imi niñzégéguja. ¹⁹ Wañu nimba Anutunéh niñu tuñ diminéh solaña keczu imi hicñitegicmac niñ sugcinaiguc eñac eñac tuñginaguc téamuma kecmuac hezac. ²⁰ Hélawac zéwa niñgic; Ini momacnec azoroanzu nalé imuaru imi Miñ Kewuac saméh newin] zé ménda azoroanzu. ²¹ Némac niñ, tosara imi eñañ nene késama hama eñac eñac walac negic tosara imi yaka niñ humananec kecgic tosara imi doku selinéñ ewa soho mihicñi énécmiyu keczu. ²² Eñañ yaka neneac ama imi hocma imuhuc wañanzu me? Imi qahac wañu, Anutuac hénaorin]ac niñgic mamaya wañu maqeqeya gamu qeqe mihicñi énécmianzu me? Némac ac énézémañ? Zéhiaru énécmiman]? Qahacgucnec! Yéwéri imuac zéma ménda zéhiaru énécmiman].

* 10:26: Leg 24:1 * 11:12: Hén 2:21

²³ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ni haka ku énécmiyi imi mia Miñ Kewuarunec meyi. Miñ Kewu Yesunéh siñi méh Miñ Kewu Yesu késagic imuaru saméh mema ²⁴ ewa hia ac zéma kuma yomuhuc zéyec; Yomi imi séwi busuna onac buña. Niñqeli némma haka yomi wammu. ²⁵ Saméh negic tegéyu waiñ sokoc imuhucyanec nema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi imi zikiziki qelia sacnanéh memeya. Nemu séc niñqeli némma haka imi wammu. ²⁶ Ini saméh zéma waiñ sokoc imi mema nemu séc Miñ Kewuac humuc buña imi zéauma kegcic inéh lilingéma hamac.

²⁷ Hénia imuac mia méhñéh méh Miñ Kewuac saméh me sokoc imi haka sicsaocyaguc nemac imi Miñ Kewuac séwiya zéma sacya nesoho sohoyawac kápésic miñicñimac. ²⁸ Imuac méhñéh méh eñeya niñgési amumaguc saméh imi nema sokoc imi mema nemac. ²⁹ Méhñéh méh Miñ Kewuac séwiya zéma sacya ménda héñasarima nemac imi eñeya kápésic nemac tanec wammac. ³⁰ Hénia imuac niñac suginaiguc sasalanéh kuc mama zéma hafiginaguc wamma keczu. Wañu tosara imi bec gau seli miñicñima keczu. ³¹ Neñañ niñgési amuyiñiguc ménda niñgési nénécmiwacnec. ³² Wañu neñañ niñgési nénécmimac iguc imi zéqindiñi wañ nénécmimac. Imi mia baec ic iniguc momacnec zétecgé nénécmiyu kápésicniñaguc ménda wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac. ³³ Imuac dacmuna hécna saméh newiñ zé azoromu nalé imuaru imi mambéc amumu. ³⁴ Méh imi neneac wammiyu walac eñeya amaiguc nemac. Azoazoro sicsaocya wañgic kápésic ginaguc zéénécmiwac niñac. Yéwéri tosara imi ni nenaoc kec hama zémindiñimañ.

12

Qeri uñawac sese.

¹ Dacmuna hécna ini qeri uñawac sese imuac hénia niñasarimu niñac wanzua. ² Ini becneic ic enia kegcic imuaru siñginanéh héihéré énécmima onagiru baniara ac ménda zézéya imuhucyawac muru rouc wamma kendacgic. ³ Imuac ni zéasari énécmizua; Méhñéh méh Anutuac Uñaguc ac zéanzac imi Yesu imi saecac buña imuhuc ménda zémac. Wañu Uñanéh ménda nanjé énécmiyu méhñéh méh Yesuac Miñ Kewuna zémacac séc qahac.

⁴ Ewa hiawac ai buña imi hénia hénia, néñ Uña imi momacguc. ⁵ Ai memecac nananjina imi hénia hénia, néñ Miñ Kewugina imi momacguc. ⁶ Ai haka imi hénia hénianéh icya icya ionac muru ai

haka imuac me imuac moczoñ wamma meanzac imi Anutu momacguc. ⁷ Wañu ic miñ séc nanjé énécmimañ zé Uña téréyanéh aiginaiguc eñeya mewinini amuanzac. ⁸ Méñac imi Uña téréyawac murunec niñtegic qinñtegicac ackuazé, méñac imi Uña Téréya iminéhñec mia niniñ hénia héniaawac ackuazé, ⁹ wañu méñac imi Uña Téréya iminéhñec ninzéh ninzéh, méñac imi Uña Téréya iminéhñec hafi zepa mehia hiaruac ai buña seseya, ¹⁰ Wañu méñac imi kiwi méréra memeyawac kuha, méñac imi Anutuac bianjac ara zézé, méñac imi uña hénia hénia icnñtegic tegira, méñac imi ac méréra zézé, méñac imi ac méréra imuac hénia melemma zéasac asariac ai buña énécmiyec. ¹¹ Ai haka imi moczoñ Uña Téréya momacgucñéh medacanzac. Wañu eñeya ewa siña méndacma méndémma icya icya énécmianzac.

¹² Ic neñañ séwinina imi momacgucñéh séwininawac tasia imi sasala hemizac. Wañu séwiac tasia imi sasalanéh séwi momacguc hemizac ésécnec Kristo acguc imuhucyanec. ¹³ Nini imi Yuda ic me Girik ic, weleñ qeqe ic me miñ mañgoc wañamuma kekera, moczoñ Uña Téréya momacguc néñec* naec nénécmiyu séwi momacguc wamma Uña momacguc imi doku ésécnec nénécmiyu neyiñ. ¹⁴ Wañu séwi imuac tasia imi momacguc qahac, néñ sasalanec. ¹⁵ Wañu héñanéh ni méra qahac, imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc ménda toroqeqeya hia wammac me? ¹⁶ Wañu gezacñéh ni kic qahac imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc toroqeqeya hia ménda wammac me? ¹⁷ Séwi howiacñéh kic wammaciguc hétéh hiñiyu dimuacnec nimmac? Wañu séwi moczoññéh hétéh niniña wammaciguc dimuacnec héménéh nimmac? ¹⁸ Wañu Anutunéh ewa siña méndacma séwi tasia hénia hénia séwiiguc haiyu hezac. ¹⁹ Séwi tasé momacguc sac hewacnec séwi eñeya dimuaru hia hemac? ²⁰ Imuac séwi taséhéra imi sasalanec, néñ séwi imi momacguc. ²¹ Wañu kicñéh mérawac ni gi qahac hia kecmañ zéyu, orucñéh héñawac ézéma gi qahac ni hia kecmañ zémacac séc qahac. ²² Néwéciguc, séwi tasé tosarawac niñni mamaya tanec wanzu, néñ imi moczoñ aiginaguc sasala. ²³ Wañu séwininawac taséhéra maqeqeya imuhucyawac niñni eeginaguc wañu usu hiabianéh héiénécmianziñ. Wañu séwi tasé gamuginaguc imuhucyawac niñni héla wañanzac. ²⁴ Wañu séwi tasé tanecgina hiabia ieneñ imi imuac me imuac zéwelectmuac ménda hezac. Anutunéh séwi tasé mamaya ionac eegina

* 12:13: Me momacgucac qeriaiguc.

ogicma héima séwinina imuhuc arengéma meycagé nénécmiyc. ²⁵ Wanju imuhuc meyu séwi tasé eñac eñac ménda méndéñ amuma séc momacguc galeñgé amuma kecanzu. ²⁶ Tasia méñnéñ qenzen qeyu tosara moczonj imuhucnec momacnec geriwa niñanzu. Wanju tasia méñnéñ edamuyaguc wanju tosara moczonj imi momacnec ségiségi wananzu.

²⁷ Ini imi Kristoac séwi zéma séwi taséhéra wamma keczu. ²⁸ Anutunéñ imi hénaoññ héra neñañaru ai ic yomuhuc kumu nénécmiyc; Walac imi Yesuac Méliméli ic, imuacnec bianjac ara zézé ic, ai imuacnec kiwi ic zéma kiwi méréra memeya, zéma hafi zepa mehiahiaruac ai buña seseya, zéma qenanjé ai, zéma galeñ ai, zéma ac méréra zézé ai imuhucnec hai nénécmidarec. ²⁹ Momac yanda Yesuac Méliméli ic wanziñ me? Momac yanda bianjac ara zézé ic wanziñ me? Momac yanda kiwi ic wanziñ me? Momac yanda kiwi méréra meme ic wanziñ me?

³⁰ Momac yanda hafi zepa mehiahiaru ic wanziñ me? Momac yanda ac méréra zézé ic wanziñ me? Momac yanda ac méréra imuac hénia zéauau ic wanziñ me? ³¹ Wanju ini ai buña seseya, séc méñ tosara onogicma eñeña wanzac imuac qerigina hélacnec ewa ewa wammu.† Wanju ni hénia méñ tosara onogicma solañja wawanjawac zéwa niñgic.

13

Goi héihéiac haka.

¹ Ni baec ic zéma kua meme uña ionac ac hénia héniaiguc ac zémanec kilen goi héihéi qahac keczuaiguc, ni imi gonjon qacqaraguc zéma aññ hétéñaguc tanec wanzua. ² Wanju ni bianjac ara zéma ac saña moczonj zéma ninññ moczonj niñasarima imuacnec ninzénñ ninzénñ baec boña méñ hia ézéwa yacma kemmacac séc kesa keczuaiguc kilen goi héihéi qahac keczuaiguc imi ni eñomia wanzua. ³ Wanju nena iwawai moczonj méndéñ énécmianzua iguc, wanju imuacnec séwina gericiguc hai énécmiwa zedaruguc kilen goi héihéi qahac keczuaiguc imi héla méñ ménda késakeczua.

⁴ Goi héihéinéñ nalé horua bisiqaténñ wanj énécmianzac, goi héihéinéñ gum bénzénzénñ wanj énécmianzac, wanju nimbupucya qahac, wanju tétéc qeqe qahac, séwí eñeñ qahac, ⁵ Géréñu nézénñ qahac, ewalima kesa kekec qahac, kiu sélélec wammiyu qeri biric ménda ninzac, késpedes kesa kekec qahac. ⁶ Imi birianénñ sécgéma kenju ewa hia ménda nimma ac hélawac wamma ségiségi wananzac. ⁷ Goi héihéinéñ yéwéri

momac yanda bisiqaténñ wamma iwawai moczonj ninzénngéma iwawai moczonj niñkumu wamma iwawai moczonjguc nanjselimac.

⁸ Goi héihéi imi tetcgiaya qahac hema emma kecmac, néñ bianjac ara qaiyu, ac méréra acguc tecgéyu, ninññ momacnec qahac wandacmac. ⁹ Nini hénia bakia sac niñasarima bianj ac imi bakianec zéanzññ. ¹⁰ Imuac hénia howia hélanéñ hicñiyu bakianec zézéya imi moczonj tecgédacmac. ¹¹ Ni komocnaiguc imi nambérac éscénc ac wamma nambérac éscénc ninjtegicma wambérac éscénc niñaññ, néñ ic kunenñ wamma nambérac haka silic imi hetecgédari. ¹² Nalé yomuaru imi nini wikinjguc héñanzññ éscénc méiméiyawac héñanzññ, néñ nalé hahaya imuaru imi musunina séc añambññ imuhucyanec hémbññ. Deguc imi bakia sac niñasarianzññ, néñ nalé imuaru imi Miñ Kewunénñ ni niñyacgé héñanzac éscénc ni solaññanec niñasarimanñ. ¹³ Imuac ninzénñ ninzénñ zéma niñkumu zéma goi héihéi haréwéc imi nalé séc hemac, néñ sugginaiguc goi héihéinéñ éréhéc orogicma eñeña wanzac.

14

Bianjac ara zézé zéma ac méréra zézéyawac sese.

¹ Goi héihéiac hénia imi seliseli wamma méndacmu. Wanju qeri uñawac sese hénia hénia niñac wammu, néñ ai buña sasala imuarunec Anutuac gezac qézénñ acwac niñgic eñeña wanju imi zéhicñiwññ zé seliseli wammu. ² Ic méñ ac méréra zéanzac imi Uña téréyanénñ wammiyu ac saña zéyu ic tosara eñeñ hénia ménda niñasarianzññ. Imuac niñac inénñ ic onac ménda énézéanzac, néñ Anutuac ézéanzac. ³ Néñ Anutuac bianjac ara zéhicñianzac imi eñeñ ic onac énézéma zéñanjé énécmima meme seli ac wanj énécmima héibélac qéibélac wanj énécmianzac. ⁴ Ac méréraiguc ac zéanzac inénñ eñeña nanjé amuanzac, néñ Anutuac actuazéc zéhicñianzac inénñ hénaoñññ meyac énécmianzac. ⁵ Ni imi ini moczonj ac méréra zému niñac wanzua, néñ Anutuac bianjac ara imi niñgic tosara onogicma eñeña wanju sasala zéhicñimu niñac wanzua. Ac méréra zéma hénaoñññ nanjé énécmimanñ zé hénia ménda melemma zéhicñi wanzaciguc Anutuac bianjac ara zéanzac inénñ i ogicma kunenña wanzac.

⁶ Imuac dacmuna hécna ni onaru hama hénia zéauauyawac ara zéma ninññ zéma bianjac ara zéma pakenñ ac ménda zéma ac méréraiguc ac énézéwa iminénñ dimuhuc

† 12:31: Me nimbupuc wananzu.

nanjgé énécmimac? ⁷ Kuḡa me mimisule, iwawai kekecyā qahac imuhucyanéḡ legic maraya dindinānec ménda qaru mérénéḡ legic imuac hénia ninḡtegimac? ⁸ Waḡu témuḡnéḡ hétéḡ sicsaocyā qaru mérénéḡ yaréac zéréḡ qéréḡ hia wammac? ⁹ Ini imuhucyanec ezelaḡ ginanéḡ ac ninḡtegicbiḡac séc imuhucyā ménda zégic ac zézégina imi dimuhuc niḡsariḡmu? Acgina eḡ zégic sawaiguc keḡsohozac. ¹⁰ Ac ewa hénia hénia baeciguc hezac, néḡ ac ewa hénia qahac méḡ ménda hezac. ¹¹ Imuac ic méḡnéḡ zéyu ni imuac hénia ménda niḡsariḡmaḡiguc ni imi ac zézac iwac muru ic enia wamba i acguc nuac muru ic enia wammac. ¹² Imuac ini acguc Uḡawac ai buḡa niḡac waḡanzu. Imuac hénaoḡiḡ nanḡé énécmiwiḡ zé sécgé énécmimac niḡ seliseli wammu. ¹³ Imuac ac ewa méréraiguc zéanḡac imi ac meleḡ meleḡawac kuha niḡac zéwelec wammac. ¹⁴ Ni ewa méréraiguc zéwelec wamaḡiḡiguc imi mia qeri uḡananéḡ zéwelec waḡzac, néḡ nuac ewa qerinanéḡ héla ménda mihiḡizac. ¹⁵ Imuhuc waḡu dimuhuc wamaḡ? Ni Uḡananéḡ zéwelecma ewa qerinanéḡ momacnec zéwelecmaḡ. Waḡu uḡananéḡ legic héimima ewa qerinanéḡ momacnec legic héimimaḡ. ¹⁶ Imuhuc ménda wambésémaḡiguc imi uḡaganéḡ mériaḡ ac énézéwésémaḡiguc ic sese imuhucyā qahac kecanzu imi eneḡ ḡi némac ac zézaḡ imi ménda niḡsariḡma dimuhuciguc guac ewa hia ac nimma hélacnec hia zémac? ¹⁷ Gi ewa hia ac hia zézaḡ, néḡ acḡa iminéḡ tosara ménda nanḡé énécmimac. ¹⁸ Ni ini moczoḡ onogicma ac méréra hénia hénia sasala zéanzuawac Anutu ewa hia ézézua. ¹⁹ Waḡu hénaoḡiḡ amaiguc tosara ku énécmimaḡ zé ackuazéc éréhécdac ewa qerinanéḡ niḡsariḡzac imuac hia zémaḡ, néḡ ac méréra 10 tausenḡac séc horua zémaḡ zé nimba mamaya wandaczac.

²⁰ Dacmuna hécna ninḡtegic qinḡtegiciguc imi kokoc éséc ménda wammu, néḡ Haka biriaiguc imi kokoc éséc wammu. Ninḡtegic qinḡtegiciguc imi ic kunéḡ éséc wammu. ²¹ Héna aciguc yomuhuc ooyawac hezac; Miḡ Kewunéḡ yomuhuc zézac; Ni ac méréra zéanzu ionac ezelaḡgina zéma ic enia ionac kua tasé mema ic embac yomi énézémaḡ, néḡ kileḡ ménda niḡtohomu.* ²² Imuac ac méréra imi ninzéḡ ninzéḡ ic onac buḡa qahac, néḡ ic enia ionac asé kiwi wanzac. Anutuac biaḡac ara imi ic enia onac qahac, néḡ ninzéḡ ninzéḡ ic ionac buḡa wanzac. ²³ Imuac hénaoḡiḡ momac yandanéḡ tocgéma momacnec ac méréraiguc zémuiguc ic tosara imuac

hénia ménda ninzu imi eneḡ zéma ninzéḡ ninzéḡgina qahac imi eneḡ éréma inicma ewagina sohozac ménda zému? ²⁴ Waḡu momac yanda eneḡ Anutuac biaḡac ara zéhicḡima tacmuiguc imi, ic enia me omaya éréma ic momac yanda ionac murunec zéqindiḡi ac zéma gésigési ac waḡ énécmimia wammac. ²⁵ Waḡu ewa qeriginaiguc niniḡ musaḡ musaḡgina imi usuya auyu hiḡḡiteḡiru Anutuac sicgémiḡa mepésimiḡa Anutunéḡ hélacnec sugginaiguc keczac zéma zéaumu.

Ai areḡa méndacma mepé qepési ai memu.

²⁶ Imuac dacmuna hécna dimuhuc wambiḡ? Ini azoromu séc legic zéra zéma pakeḡ ac zéma ackuazéc zéauauya zéma ac méréra zéma ac meleḡ meleḡ momacnec heanzac imuac imi moczoḡinéḡ nanḡé amuwḡiḡ zé wamma memu. ²⁷ Méḡnéḡ ewa méréraiguc ac zémaciguc éréhéc me haréwéc sac wai énécmigic zému. Waḡu momacnec qahac, néḡ ic méḡnéḡ zéyu tecgéyu ic méḡnéḡ zémac. Waḡu méḡnéḡ hénia melemma énézémac. ²⁸ Ac meleḡ méḡ ménda keczaciguc hénaoḡiḡ amaiguc ara qaiyu bénzéḡ kecmaḡ, néḡ zémaḡ zé eneyanec Anutuaru zémac. ²⁹ Waḡu Anutuac biaḡac ara zéhicḡianzu imi biaḡac ara zéwiḡ zé ic éréhéc me haréwécnéḡ zému. Waḡu tosara imi nimma niḡgésimu. ³⁰ Waḡu ic méḡ momacnec taczac iwac muru Uḡa téréyanéḡ ackuazéc zéaumaciguc, walac hénima zézac inéḡ waima bénzéḡnec tacmaḡ. ³¹ Ini momac yanda niniḡ héiqelima qeri efi mihiḡijimu niḡac biaḡac ara imi areḡa méndacma ic méḡnéḡ zéyu tecgéyu méḡnéḡ zéyu kemmac. ³²⁻³³ Anutu imi ai memaḡ zé sicsaoc qahac, néḡ luaeyaguc meanzac. Imuac niḡac biaḡac ara zézé ic ionac uḡahécḡina imi biaḡac ara zézé ic ionac méra bawu kecma luaeguc mambéc kecanzu.

Méteré ic momac yanda azoazoroiguc waḡanzu ésécnec ³⁴ embac eneḡ hénaoḡiḡ sugginaiguc acgina waima bénzéḡnec kecma. Ionac imi ac zému niḡac ménda zéénécmimia. Waḡu héna aciguc hezac séc euhécgina méra bacḡinu kecma. ³⁵ Niniḡ méḡac méḡ héiqeliwiḡ zé wanzuiguc imi enaḡ amaiguc euhécgina qesiéncimiu. Embacnéḡ hénaoḡiḡiguc ac wawaḡa imi gamuyaguc wanzac. ³⁶ Anutuac ackuazécnéḡ onac murunec hiḡḡiyec me enacnec sac kecḡic hiḡḡi énécmiyec?

³⁷ Onarunec méḡnéḡ eneyawac niḡu kua meme ic wanzac me Uḡa téréyayaguc wanzaciguc imi ac oénécmizua yomi kewuac zézé seli ac imuhuc zéma

* 14:21: Yes 28:11, 12

nin̄tegicmac. ³⁸ Méñnéñ méñ héña yomi ménda nin̄tegicmaciguc ic imi ménda nin̄mimia wammac. ³⁹ Imuac dacmuna hécna ini Anutuac bian̄ac ara imi zéhic̄niw̄in̄ zé seliseli wammu. Wan̄u ewa méréaiguc ac zé zé imuac neuj ménda héimu. ⁴⁰ Ai haka héña héña moczoñ sécyá ménda ogicma ai aren̄j méndacma wamma memu.

15

Kristo humuc igucnec qelima yarec.

¹ Dacmuna hécna buña suruc hiabia énézéyi imuac ku énécmiwa nin̄zu. Imi mia ini bec an̄gétigic. An̄gétima imuac qeriaiguc nan̄selima kecan̄zu. ² Ini ackuazéc neñ énézéyi imi eñ ménda nin̄zégéma selianec késa kecziuguc imi nin̄zégé nin̄zégé imuac qeriaiguc an̄géggina tiénc̄mimia wammac. ³ Ni néñu meyi imuac mia walac onac énézéyi. Kiwi téréyáiguc hezac séc Kristonéñ képsic̄ninawac wamma humuyec. ⁴ Humuyu tén̄gégic kiwi téréyáiguc hezac séc ai meme haréwéc wan̄u mun̄guc humuc igucnec qelima yarec. ⁵ Yacma walac Kefawac hic̄njimiyec. Imuacnec tohotoho ichéra 12 ionac hic̄ñj énécmiyu héngic. ⁶ Imuacnec nin̄zégé nin̄zégé dacmuna 500 azoroma kec̄gic winini énécmiyu momacnec héngic. Ionarunec sasalanéñ qeliqeli kec̄zu, néñ efefianéñ humugic. ⁷ Imuacnec éréma Yakobo hic̄njimiyu héñec. Wan̄u imuacnec Yesuac Méliméli ic momac yanda hic̄ñj énécmiyu héngic. ⁸ Tetc̄giaiguc naléna ménda héiyunec kembanju téma hic̄ñjiyi nidac imuhucya acguc hic̄ñjinéñu héñj. ⁹ Ni imi Yesuac Méliméli ic ionac sugc̄inaiguc mamayagina téngéñ. Ni Anutuac hén̄aoriñ ununesi wan̄ énécmiyi imuac nin̄jac Yesuac Méliméli ic zéma nurugic nimba ménda sécgéanzac. ¹⁰ Wan̄u Anutuac ewa hia igucnec ni sécna wamma kecan̄zua. Ewa hiawac buña néñec imi eñ ménda heyu ni Yesuac Méliméli ic momac yanda onogicma ai kuney yanda meyi, néñ imi mia nena qahac, néñ niguc momacnec kecan̄zac Anutuac iwac ewa hia igucnec. ¹¹ Neñ me ieneñ imuhuc zéau énécmi ini imuhuc nin̄zégéma kec̄zu.

Humuc ic ionac qelima yacyac.

¹² Kristo imi humuc igucnec qelima yarec imuhuc énézani nin̄gicguc dimuhuc sugc̄inaiguc tosaraneñ humuc igucnec qelima yacyac imi ménda hezac zéanzu? ¹³ Humuc igucnec yacyac ménda hewacnec Kristo acguc mun̄guc ménda yacbacnec. ¹⁴ Kristo ménda yareciguc ackuazéc nini zéauanzin̄j imi eñomia wan̄zac. Wan̄u nin̄zégé nin̄zégégina imi acguc eñomia wan̄zac. ¹⁵ Wan̄u imuacnec nini imi

Kristonéñ humuc igucnec meqelimiya yarec zéma héipuc ac wan̄ énécmiyin̄ héña imuac nin̄jac Anutuac héipuc ic ikochéra kec̄zin̄j imi hic̄ñjitegiru nin̄ic̄dacbunec. Humuc igucnec yayac qahac wambacnec Anutunéñ Kristo humuc igucnec mun̄guc ménda meqeliwacnec. ¹⁶ Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc Kristo acguc humuc igucnec ménda meqelimiya yacbacnec. ¹⁷ Kristo imi humuc igucnec ménda meqelimiya yacbacnec nin̄zégé nin̄zégégina imi acguc eñomia wan̄u ini képsic̄ qeriaiguc kec̄gicac kecbunec. ¹⁸ Wan̄u Kristoac qeriaiguc humuma kec̄zu imi acguc qahac wandacbunec. ¹⁹ Kristoac qeriaiguc neñan̄j nin̄kumu wan̄anzin̄j iminéñ baec yomuac sac wambacnec ic embac sugc̄inaiguc neñan̄j imi tosarana onogicma ewa biric̄ninaguc wambin̄ñec.

²⁰ Néñ Kristo imi hélacnec humuc igucnec qelima yarec gau seli kec̄zu ionac héla gocmia walac wan̄zac. ²¹ Humuc imi icac murunec, imuhucyanec humuc igucnec yacyac imi acguc icac murunec hahaya. ²² Adamwac qeriaiguc ic embac moczoñ humugic ésécnec Kristoac qeriaiguc ic embac moczoñ kecec mihic̄ñjimu. ²³ Wan̄u aren̄a zézéya séc méndacma hic̄ñj énécmimac. Walac imi héla gocmia méréra Kristo, imuacnec Kristonéñ lilingéma hayu iwac buña kekerá. ²⁴ Imuac andiaiguc imi nalé tetc̄gia hamac. Inéñ ic kewuya kewuya zéma ic qac buñaguc zéma kuc buñaguc imi moczoñ mebirí énécmima héngaléñ ama aren̄a yanda imi man̄gocya Anutuac muru haimimac nalé imi mia hamac. ²⁵ Inéñ ic kewu kecmanc̄ hazéchéra moczoñ eñeya héna duandiaiguc onopocmacac hezac. ²⁶ Wan̄u hazécyá nalé tetc̄giaiguc gemacac hezac imi humuc. ²⁷ Anutunéñ iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onopocdarec. ²⁸ Imuac iwawai moczoñ héna duandiaiguc hezac zéyec nalé imuaru iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onoporec Anutuac eñeya imi ménda torogema zéyec imi hic̄ñjitegic̄zac. ²⁸ Iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onopocmac nalé imuaru imi nan̄a eñeya acguc iwawai moczoñ héna duandiaiguc onoporec iwac muru sigc̄émimacac hezac. Imi mia Anutunéñ iwawai momac yanda imuac min̄jina kecma iwawai moczoñ imuac qeriaiguc acguc sécgémac kecma nin̄j imuhuc wan̄ec.

²⁹ Qahac wan̄u, humuc ic ionac nin̄jac wamma doku naecanzu imi eneñ némac wammu? Wan̄u humuc ic ieneñ kilen̄j ménda yacmuiguc némac nin̄jac ic embac humuc ic ionac nin̄j wamma doku naec

haka wanjanzu? ³⁰ Wanju nini némac niñac zérabéra qahaiguc emmanec kecbiñ? ³¹ Dacmuna héčna, ni Kristo Yesu Miñ Kewuninawac qeriaiguc mepé qepésina wanzu onac niñac wamma zéhiaru amumanec kečna ni kaiweya kaiweya humuanzua. ³² Ni Efeso ama areña yandaiguc baec icac niñkumu niñacnec sac wamma yañ zécginaguc yaré wanjiguc imi némac héla méñ hicjñémac? Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc orañ humuwiñac hezac, imuac nezélélér wammanec kecbiñ hia zéwiñec.* ³³ Ikoc wañ énécmiwi niñac, ic ala biria eney haka hiabia mesohoanžu. ³⁴ Ewa solañaiguc lilijgéma késpedes ménda wamma haka solaña wamma kecmu. Onarunec tosanéñ Anutu ménda nimmianžu imuac gamugina nimmu niñac imuhuc zézua.

Séwi qelia humuc igucnec yacyacwac buña.

³⁵ Tosianéñ yomhuc gezañ zému; Humuc ieneñ dimuhuc muñguc yacmu? Wanju séwi tanecgina imi dimuhucyanéñ yacmu? ³⁶ Ac qelaña zézé ic ini! Iwawai gocmia qesaanžu iminéñ ménda humumaciguc imi kekecyaguc muñguc ménda érémac. ³⁷ Wanju iwawai himicanžu imi kečna érémacac hezac iwawai howia imuac ménda himicanžu, néñ padi me tosara imi gocmianec himicanžu. ³⁸ Wanju Anutunéñ eneya ewa siñiguc tanecgina énécmima gocmia hénia hénia imuac séc tanecgina hénia hénia hai énécmiyec. ³⁹ Séwi tanecgina acguc imuhucyanec qahac, enac enac. Méñ imi icac séwi, méñ imi yañ onac séwi, méñ imi nei onac séwi, wanju méñ imi lambéc onac séwi. ⁴⁰ Séwi tanec tosara imi Kurumenarunec, séwi tanec tosara imi baecarunec, wanju kurumenjiguc kekerja ionac edamugina imi séc méñ, wanju baeciguc kekerja ionac edamugina imi séc méñ. ⁴¹ Kaiwe asaha imi séc méñ, maso asaha imi séc méñ, méñni sikiluac asaha imi séc méñ, wanju méñni sikilu enañ edamugina imi enac enac.

⁴² Humuc igucnec yacyac imi acguc imuhucyanec. Himicanziñ imi humuma qahac wawaña, wanju imuacnec yacyacwac buña imi ménda humuma qahac wawaña. ⁴³ Iwawai eeya qahac imuhucyanéñ himicma iwawai edamuyagucnéñ yachbiñ. Iwawai bebélacgja himicma iwawai selianéñ muñguc yachbiñ. ⁴⁴ Séwi busunéñ himicma uñawac tanecnéñ muñguc yacma kecbiñ.

Séwi busuac tanera hezac, imuac uñawac tanera imi acguc hezac. ⁴⁵ Yomuhuc ooyawac hezac, Ic walac hicñihicñiya Adam imi

séwiac ic kekecyaguc wañec.* Wanju Adam tetcgia hahaya imi kekec énécmiawac uña wañec. ⁴⁶ Wanju walac imi uñawac buña qahac, néñ séwiaguc, imuac andiaiguc hahaya imi uñawac buña wanzac. ⁴⁷ Walac imi baeciguc hicñiyec imuac baecarunec. Andiaiguc hahaya imi kurumenj igucnec hahaya. ⁴⁸ Baecarunec imi moczoñ baecac buña tanec, kurumenjarunec imi moczoñ kurumenjaguc buña tanec ésécnec. ⁴⁹ Wanju nini imi imuhucyanec baec icac murunec tanec meyiñ imuhucyanec kurumenj icac murunec tanec mewiñ.

⁵⁰ Dacmuna héčna ac méñ yomi zéwa niñgic; Sac zéma séwi busunéñ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi mératéc ménda angréñ timac. Wanju houhouyanéñ iwawai ménda houhouya imi mératéc ménda angréñ timacac hezac. ⁵¹ Niñžu, neñ onac muru ac saña méñ zéwa niñgic; Nini moczoñ gau seli ménda hewiñ, néñ témuj tetcgiawac qaru focdac élanzañnec melemma qelia wambiñ. ⁵² Tomuj qaru humuc ic eney iwawai ménda houhouyanéñ muñguc qelima yacmu. Wanju neñañ acguc melemma qelia wambiñ. ⁵³ Séwi houmacac hezac yominéñ séwinina ménda houhouyawac usu ésécnec héini hiñgacmac. Humucac buña yominéñ hehe seliac buña héimac. ⁵⁴ Houhouyawac buña yominéñ hehe seliac buña héiyu humucac buña yominéñ kekec seli héimac nalé imuaru imi, Anutuac kuhanéñ ogiru humuc imi qécgé mimia wammac imuhuc ooyawac hezac imi moczoñ seligidacmac.* ⁵⁵ Humuc gi néma kucganéñ ogicqogic wambésémañ? Humuc gi waiga dimua? ⁵⁶ Humucac waiya imi késpedes, wanju késpedesic kuha imi héna ac wanzac. ⁵⁷ Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristonéñnec ogicqogirawac kuc nénécmianzac Anutu iwac muru ewa hia ac ézézua. ⁵⁸ Imuac dacmuna soroc héčna seligima namma hérékeñ héréha ménda wamma nalé séc Miñ Kewuninawac ai seliselis wamma memu. Imi mia onac kuc qeçe ai iminéñ Miñ kewuac qeriaiguc enjñec ménda sohomac.

16

Méra énécmiawac haka.

¹ Deguc yomi imi ic embac téréya ionac sese tocgému imuac ara; Ni bec Galatia hénaoñiñ énézéyi imuac séciguc ini imuhucyanec wammu. ² Sondaya Sondaya* ini enac enac soukiwa miñicjigic saméñaguc he énécmiyu séc goiya héima toroqema haigic tacmac. En kecgic onaru hawa soukiwaguc qutulanjéwu niñac.

* 15:32: Yes 22:13 * 15:45: Hén 2:7 * 15:54: Yes 25:8 * 15:55: Hos 13:14 * 16:2: Girik aciguc;

Sondawac ai meme walac walaha séc.

³ Onaru hamañ imuaru ic tosarawac ninjic sécgéyu kiwi énécmima méli énécmiwa sese imi mema Yerusalem kemmu. ⁴ Wañu nuac ninjic sécgéyu ni acguc kemba Ieneñ niguc momacnec hia kembiñ.

Eñeya méra mimac niñ énézéyec.

⁵ Ni Makedonia baec imi qericma kemmanñ zé wanzua imuac Makedonia baec qericma kemmaguc onac muru hama in-icmanñ. ⁶ Hama iniguc kecmanñ gezanñ. Iniguc kecha nalé sanjeña imi hia kendacmac. Imi mia imuhuc wamba enej mia hénana mindinñima méli néñu imuaru me imuaru kemmanñ. ⁷ Miñ Kewunéñ ninju sécgéyu onac muru hama iniguc nalé tosara kecmanñ zé ninzua. Imuac mia nalé yomuac imi onogicmanec hotonñadac inicmanñ zé ménda wanzua. ⁸ Ni Efeso ama arenña yandaiguc kecha ai meme 50 imuac kendorñ wammac zéma ninzua. ⁹ Hénia imi yomuhuc; Ai kuneñ yanda hélaguc sasala mihicñimañac séc nagu béréñgé néñu, hazéc ic acguc sasala hicñima keczu imuac mia imuhuc ninzua.

¹⁰ Timoteonéñ onaru hamaciguc héñgaleñ wammigic bac yandi yandi ménda wamma suginaiguc kecmac. Ic imi ni éscnec Miñ Kewuac ai seliseli wamma meanzac hénia imuac niñac imuhuc wañmimiawac hezac. ¹¹ Imuac iwac niñac ninjic mamaya ménda wammac. Wañu luaeguc mélimigic nuaru lilingéma hamac. Ni zéma ninzéñ ninzéñ dacmuna hécna imi iwac mambéc kecziñ.

¹² Ninzéñ ninzéñ dacmuna Apolo iwac imi dacmuna tosara iniguc onac muru kemmu niñ hatac sasala zéñanñgé miyi, néñ nalé yomuac imi kemmanñ zé kileñ ménda efizac. Wañu nalé méñac niñu sécgéyu hamac.

¹³ Ini qeriginanéñ técgina nimma kecma ninzéñ ninzéñiguc nañseligima ic hélawac séc seligima kecmu. ¹⁴ Wañu ai memu séc goi héhíeyaguc mema wammu.

¹⁵ Ini Sitefana zéma héná géséhéra ieneñ Akaia baeciguc walac walac ninzéñ ninzéñ ic embac wañgic imi zéma météré ic embac welen qeenécmiwiñ zé eñianzu imi ini ninzu. Imuac ini zéñanñgé énécmizua. ¹⁶ Ic embac imuhucya zéma tosara momacnec ai mema kucqege wañanñu séc acgina ninñtoho wañ énécmimu. ¹⁷ Stefano zéma Fotunata zéma Akaiko ieneñ imi onac wañ néñu kic tanecgina késama hayic ewana hiaruyu kecanñua. ¹⁸ Ieneñ imi ni zéma ini momacnec ewa qerinaiguc ségiségi mihicñi nénécmigic. Imuac ini ic imuhucya imi niñénécmimu.

Tetecgiawac yaizézé ac.

† **16:22:** Aram aciguc; Marana ta. ‡ **16:24:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc kiwi yomuac tetecgiaiguc, Hélacnec! ogic hezac.

¹⁹ Asia baeciguc hénaorinñ tunja tunja keczu imi enej onac yaizézégina zézu. Akila zéma Priska zéma amagiraiguc hénaorinñ toggoanñu imi enej acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézégina zézu. ²⁰ Ninzéñ ninzéñ dacmuna momac yanda acguc yaizézégina zézu. Imuac eñaoac kiricne téréya wañamuma yaizézégina zéamumu.

²¹ Yomi Paulo ni nena mérananéñ oma yaizézégina zézu. ²² Méñnéñ méñ Miñ Kewu goiya ménda héimac imi saecyaguc wammac. Miñ Kewunina gi hawésémañ!†

²³ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hianéñ iniguc hema kecmac. ²⁴ Goi héhíéñanéñ Kristo Yesuac qeriaiguc tunj iniguc momacnec hema kecmac. ‡

2 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siŋ niŋac Kristo Yesuac Méliméli ic waji ni Paulo zéma ninzérj ninzérj munanina Timoteo niri hénarorj Korinti ama arenja yandaiguc keczu zéma ic embac téréya Akaia baec séc keczu ionac momacnec kiwi yomi oénécmizic; ² Neŋaŋ Maŋgocnina Anutu zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma lu-aenérj onac muru he énécmimac.

³ Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac Maŋgocya Anutu mepésimiwiŋ. Inérj wésé niniŋac Maŋgoc zéma qeri mebélac qebélac hénia hénia moczoŋ imuac Anutu kecanzac. ⁴ Inérj zéra waiya hénia héniaiguc qeri mebélac qebélac waŋ nénécmianzac. Waŋu neŋaŋ qeri mebélac qebélac Anutuac murunec meyiŋ iminérjhec ic embac tosara zéra béra hénia héniaiguc keczu imi bénzérjhec qeri mebélac qebélac waŋ énécmiwiŋ. ⁵ Imi mia hénia yomuac niŋac imuhuc zézu; Kristoac qenzerj manzerjnéŋ neŋaŋ kekeciguc sécgéma hezac. Imuhucyanec qeri mebélac qebélacnéŋ Kristoac murunec hama neŋaŋ muru qesalecgé nénécmizac hénia imuac niŋac imuhuc zézu. ⁶ Nini zéra waiya mihičjima kecanziciguc imi onac qeri mebélac qebélac zéma anđerj tiénécmiawac niŋac, waŋu nini qeri mebélac qebélac waŋ nénécmiawac kecanziciguc imi acguc onac qeri mebélac qebélac niŋac, qeri mebélac qebélac iminérj onac muru ai meyu zéra béra nini mihičjianzjŋ imuhucya imi ini acguc hia bisiqatérj wamma naŋselimu. ⁷ Ini zéra waiya imuaru toroqema kecanzu éscéc qeri mebélac qebélaciguc imuhucyanec wamma kecmu imi ni niŋzua imuac niŋac niŋkinzérjnina onac muru hezac imi mimiŋzalia qahac.

⁸ Ninzérj ninzérj dacmuna hécnina, imi mia hénia yomuhuc niŋac, nini Asia baeciguc zéra waiya qahaiguc kecma éréyiŋ imi ini ménda nimmu niŋac ménda wanziŋ. Nalé imuaru zéra waiya yéwéria sécnina ogicogicya qacninaiguc emma kilanzi nénécmiyu kekecninawac niŋkinzérj imi acguc waiyiŋ. ⁹ Humucac buŋa zétecgé nénécmimia zéma niŋni hélaguc waŋec, néŋ haka imuhuc hičji nénécmiyec imi mia nini neŋaoc ménda héiseli amuma humuc ic meqeli énécmianzac Anutu iwac muru sac héiseliwiŋ niŋac imuhuc hičji nénécmiyec. ¹⁰ Waŋu inérj mia humucac dec igucnec metecgé nénécmiyec. Waŋu toroqema

metecgé nénécmimac. Waŋu muŋgucnec metecgé nénécmimac zéma iwac muru niŋkinzérjnina haianzjŋ. ¹¹ Waŋu ini acguc toroqé nénécmima zéwelec wamma méra nénécmimu. Imi mia ic embac sasalanérj nanjé nénécmima zéweleciguc ewa hiawac ai buŋa nénécmiyu iminérj ai meni, nonac niŋac wamma Anutu ewa hia ac wammimu.

¹² Nini baeciguc kecma haihaka wamma onac muru geŋ imi ogicogicyawac wamma Anutuac haka méndacma kenhéi hahéi qahac hélacnec wamma baecac niŋtegic qinŋtegiciguc qahac, néŋ Anutuac ewa haiyaiguc héima namma ai meanziŋ imi nonac ewa qeri solaŋa ninanérj héipuc waŋ nénécmizac. Waŋu nini imi imuac niŋni eeyaguc wananzac. ¹³ Imi mia hénia yomuhuc niŋac, Nini kiwi tosara qahac, néŋ ini hia olomma hia niŋtegicmuac séc imuhucya sac oénécmianzjŋ. Ini niŋasaridacma zéma niŋkewu waŋ énécmizua. ¹⁴ Ini hénianina bakianec sac niŋasarianzu imuac séc Miŋ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc nini onac zézé ségiségigina wanni, ini acguc nonac zézé ségiségigina wammu.

¹⁵ Ni imi hélacnec ninzérjgéyi. Hénia imuac niŋac onac muru walac hamaŋ zé niŋarenjgéyi. Imuhuc wamba ini hatac éréhécnec mériaŋginaguc wammu. ¹⁶ Héniaiguc keŋ inicma Makedonia baeciguc kemmaguc muŋguc Makedonia baec imuacnec onac muru liliŋgé hawa méli néru Yuda baeciguc kemmaŋ zé niŋ arenjgéyi. ¹⁷ Ini niŋgic ni sic saoc nimma hénia qahac imuhuc waŋi tanec wanzac me séwinawac siŋ méndacma eŋ hia hia qahac qahac zéma niŋarenjgéyi tanec wanzac me? ¹⁸ Anutu imi méŋzé méŋzéya qahac, imuac séciguc acna imi acguc hia zémaguc duŋa melemma qahac ménda zémanj. ¹⁹ Ni zéma Siliwanó* zéma Timoteo neneŋ Anutuac naŋa Yesu Kristo iwac hénia imi sugcinaiguc zéau énécmiyiŋ. Waŋu inérj hia zéma qahac ménda zéyec. Imuac niŋac iwac muru imi hia sac heanzac. ²⁰ Kristoac qeriaiguc imi Anutuac sisipac ac imi moczoŋ yanda hia zézéya. Imuac niŋac nini iwac muru héima namma hélacnec zéma Anutu mepésimianzjŋ. ²¹ Nini zéma ini momacnec Kristoac qeriaiguc meseli nénécmima halécnéŋ météré nénécmiyec imi mia Anutu. ²² Inérj mia eŋeya qara asé kiwi éscécnec ewa qeriniŋaiguc oma Uŋa Téréya nénécmiyec. Waŋu Uŋa Téréya iminérj iwawai kecma hičji nénécmimac imuac qérawia wanzac.

²³ Ac geriawaguc waŋ énécmiwi niŋac ni Korinti ama arenja yandaiguc ménda

* 1:19: Roma ic eneŋ Silawac Siliwano zéanŋic.

hayi. Ac imi hélacnec zézua, Anutunéh qeri unjanawac héipucya wanjac. ²⁴ Ini ninzéh ninzéhiguc nanjelima keczu imuac ninjac, nini onac ninzéh ninzéh imuac galen kecziñ zéma ménda zézua, néñ nénéwécgeña iguc ini ségiségigina mihicijimu ninjac, ai momacgina kecziñ.

2

¹ Héña imuac ninjac, ni onaru munjuc ewa goronaguc ménda hamañ zé ninjelizua. ² Ewa biric mihicijí énécmizuaiguc, nenaoc ewa biric mihicijí miyi i qahac wanju, ic diminéh ewa hia mihicijí nénzac? ³ Ni kiwina imuhuc oénécmiyi imuac héña imi onac muru hamañ nalé imuaru ewa hia mihicijí némmuac hezac ionac murunec ewa biric mihicijí ninjac. Ni imi nuac ewa hianéh momac yanda onac ewa hia wammac zéma ninjumuzua. ⁴ Ni qerina yéwériyu ewa goro wamma kecha kic masina sasala mayec imuac ninjac kiwi imi oénécmiyi. Wanju imi mia yéwéri mihicijí énécmimanñ ninjac qahac, néñ onac siñna sasala késa keczua imi ninjegicmu ninjac kiwi imi oénécmiyi.

Képésic waiwai.

⁵ Mérénehéñ méñ wanju ewa biric hicñizaciguc imi, netecgéma ogicma zéman zé ménda wanjua, néñ zékañ zékañ zéwa, inéh imi nuacnec ménda mihicñizac, néñ hénaoññ moczoñ yanda mihicijí énécmiyec tanec wanjac. ⁶ Sasalanéh ic imuhucyawac zémindiññ qemindiññ wammigic nimba sécgézac. ⁷ Imuac ninjac néwécgeñac képésicya waimima ewa qeria mebelacgéjic. Ewa biric ogicogicyanéh hélanzimiawac ninjac. ⁸ Imuac zéwelec énécmizua, siñ ninmimanec keczu imi mewininigic seligimac. ⁹ Ni imi ini ackuazéc moczoñ ninthoanžu me qahac imi batucgé nimmanñ zéma kiwi imi oénécmiyi. ¹⁰ Ic méñac méñ képésira waimigic ni imuhucyanec waimimanñ. Képésic imuac me imuac waimizuaiguc waiwai hakana imi Kristoac kiwaiguc onac ninjac wawanja. ¹¹ Nini Biria miñinawac ninññ qambaranja imuac qelañna ménda kecziñ imuac ninjac Biria miñinanéh ikoc wanñ nénécmiwac ninjac imuhuc wanjua.

Sisipac ac qeliawac ai ichéra.

¹² Ni Kristoac buña suruc hobia zéau énécmimanñ zé Troa amaiguc kenji nalé imuaru Miñ Kewuninanéh ninñññ ai memec sanjulanñ méñ auma nanjec. ¹³ Wanju ni ninzéh ninzéh dactmuna Tito imi ménda mihicijiyi imuac ninjac nuac ewa qerina imi hia ménda mebelacgéyi, néñ yaizézé ac wanñ énécmima Makedonia baeciguc kenji.

¹⁴ Wanju Anutu ewa hia ac wammiiwinñ, inéh nalé séc Kristoac qeriaiguc meseli nénécmiyu yaréiguc onogicanziñ. Wanju Kristo ninmimia imuac héméhña hiabianéh neñañ murunec saima baec séc sécgéma keñanzac. ¹⁵ Héña imi yomuhuc; Nini imi gési énécmimia zéma humucac buña ionac sugcinaiguc momacnec Anutuac kiwaiguc Kristoac héméhña wanziñ. ¹⁶ Tunñ méñac muru héméhña iminéh humucac buña tanec wanju humuciguc onagicma kemmac, néñ tunñ méñac muru imi héméhña iminéh kekecac buña wanju kekeciguc onagicma kemmac. Ic mérénehéñ ai buña imuac sécyá wammac? ¹⁷ Nini ic tosara ésécnec soukiwa mihicijiwijñ zé waiñiguc doku haianžu ésécnec Anutuac ackuazécnéh diwi qiwiliñna ménda wanñanziñ, néñ nini imi Anutunéh méli nénécmiyu Anutuac kiwaiguc zéma Kristoac qeriaiguc qeri hélacnec zéau énécmianziñ.

3

¹ Nini neñaac zéñanggé amuwijñ zé munjuc hénima ac zéziñ? Nini ic embac tosara ésécnec zéñanggé ac kiwi onac muru haini hamac me, onac murunec onac muru kiwi imuhucya haigic hamac ninñ qesi énécmiwinñac ménda hezac. Ini ninñic imuac wambinñac hezac me? ² Eñaac mia kiwinina wanžu. Imi mia ewa qerininaiguc ooya. Ic embac momac yanda oloñ nimmuac hezac. ³ Ini imi Kristoac kiwi héndéh héndéhña kegcic héngalenñ wanñ énécmima kecziñ. Wanju kiwi imi kirifi dokuyanéh ménda ooya, néñ Anutu kekecyaguc iwac Uñanéh ooya. Wanju Kiwi imi hoc hilañjaiguc ménda ooyanéh ic embac ewa qerininawac hilañjaiguc ooya.

⁴ Ninñkinzéhñina imuhucya Kristoac murunec imi Anutuac kiwaiguc késa kecziñ. ⁵ Iwawai imuac me imuac imi moczoñ neñañ murunec zéma neñaac sécnina hezac imuhuc ménda zéma nimbiñ. Néñ sécnina séc he nénécmiac imi Anutu arunec zéma nimbiñ. ⁶ Inéh mia sisipac ac qelia imuac ai ic wambinñ zé ninñkinzéhñina mihicijí nénécmiyec. Imi mia kiwiyanéññec qahac, néñ Uñayanéññec, kiwinéh nunuhumuaznac néñ Uñanéh kekec mihicijí nénécmianzac.

Sisipac ac qeliawac edamuya.

⁷ Kiwi hoc hilañjaiguc néndéngéma ooya, humuc mihicijí nénécmimia, imuac ai acguc edamuyaguc hayu Israel qelihéra ieneñ Moseac kic taneciguc imuac asaha hama héiyu, kecma qahac wawanja, imuac ninjac wamma héñsosloma hémmuac séc qahac wanjec. ⁸ Uña téréyawac ai imi séc méñ ogicma edamuyaguc ménda wammac me? ⁹ Képésicginaguc zétecgé nénécmiawac ai

imi edamuyaguc wanzaciguc, solanaguc zénécmmia imuac ai imi edamuya qesalecgéma mamaya wanzac! ¹⁰ Imi hénia yomuhuc niñac imuhuc zézuac; Edamuya ogicogicya méhñéñ hayu bec-nec edamuyaguc kerec imi mia mepé qepésiyaguc ménda wanzac. ¹¹ Kecma qahac wawaña imuhucyanéñ edamuyaguc wanzaciguc heheseli heheya iminéñ edamuya ogicma kuneñec wanzac.

¹² Nini imi niñkumu imuhucyaguc kecziñ, imuac niñac, bac yandi yandi qahac, haihaka wañanzñ. ¹³ Mosenéñ Israel qelihéra imi iwawai kecma qahac wawaña imuac tetcgia imi ménda héñ sosolimu niñac kereñnéñ eneya kic tanera hoturu amuma kerec. Wañu nini imi imuhuc ménda wañanzñ. ¹⁴ Néñ éréma deguc acguc imi eney ewa seliseli wañ énécmimia wañu sisipac ac wahala oloñ niñanzu nalé imuaru kereñ imi ménda augic heanzac. Wañu kereñ imi Kristoac qeriaiguc auyu mazac. ¹⁵ Wañu érékecma deguc Moseac kiwi oloñanzu nalé imuac séc kereñ imi ewa qerigina hoturu énécmimanec hezac. ¹⁶ Wañu méhñéñ Miñ Kewunina Yesuac muru melemma kemmac nalé imuaru mia kereñ imi aumimia wammac. ¹⁷ Miñ Kewunina imi Uña keczac, imuac niñac imuac me imuac Miñ Kewuninawac Uña keczac imuaru mia qutuma keñha wawaña hezac. ¹⁸ Neñañ momac yanda imi kic tanecninaiguc kereñ qahac Miñ Kewuninawac edamu imi wikiñiguc héñziñ ésécnec héñanzñ. Héñni Miñ Kewuac Uñanéñ wañ nénécmiyu iwac tanecac séc melemma edamuya décy méñac murunec emma méñac muru kereñanzñ.

4

Iwawai eeyagucnéñ kewuc nomuñ qeriaiguc hezac.

¹ Imuac niñac Anutuac wésé ninñiguc ai yomi késa kecziñ imuac nini qeri mama ménda wanzñ. ² Néñ Imuac gamu qeqe haka sasañgiaiguc wawaña imi waima diwi qiwiliñ haka héñacya mema Anutuac ackuazéc imi ménda mohosowiñ, néñ ac héla zéau énécmima Anutuac kiwaiguc icya icya ionac ewa qerigananéñ kétéñkétéñ wañ énécmiyu niñgési nénécmimu niñac neñac mewiniñ amuanziñ. ³ Neñañ buña suruc hiabia imi kereñaguc hezaciguc imi humucac buña ionac muru sac imuhuc hezac. ⁴ Ionac muru imi Anutuac kic tanera Kristoac buña suruc hiabia imuac edamuya imi ménda hémmu niñac baec yomuac baniara ginanéñ ménda niñzéhéanzu ionac ewa qerigina hoturu énécmiyu keczu. ⁵ Hénia yomuhuc niñac ac

imuhuc zéma mazua, Nini imi neñañ niñac ménda zéau énécmianziñ, néñ Kristo Yesu imi momac yanda neñañ Miñ Kewu keczac imi zéma Yesuac niñac wamma nini onac welen qeqe ic kecziñ imi zéau énécmianziñ. ⁶ Hénia imi yomuhuc; Sinji tununan qeriaiguc asac mararañnéñ qetagaliyu zéyec Anutu iminéñ wañ nénécmiyu Yesu Kristoac kic taneraiguc Anutuac edamuya niñmimiawac asac mararañ hemizac iminéñ neñañ ewa qerininaiguc qetagali nénécmianzac.*

⁷ Neñañ imi iwawai eeyaguc imi zéic baecnéñ memeya séwinina imuac qeriaiguc késa kecziñ. Imi mia kuc yanda imi Anutuac muru hezac, néñ neñañ muru ménda hezac imi niñtegicma kecbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸ Néwécnec néwécnec hélanzi nénécmianzu, néñ héz hézézaya ménda wañanzñ. Kukuderec mi-hicñi nénécmianzu, néñ kucmama ménda wañanzñ. ⁹ Nunuhéñ wañ nénécmizu, néñ ménda wai nénécmiyu kecanzñ. Qenzangé nénécmianzu, néñ ménda birima qahac wañanzñ. ¹⁰ Imuhuc wamma séwininaiguc Yesuac humucyawac buña imi bisima kenni Yesuac kekecyawac buña acguc séwininaiguc hicñiteguru hémmu. ¹¹ Imi mia Yesuac kekecnéñ séwinina houhouyawac buña imuaru hicñiteguru hémmu niñac neñañ kekecninaguc nalé séc Yesuac niñac wamma humucac déciguc nonopocgic kereñanzñ. ¹² Imuac humucnéñ nonac muru ai meyu kekecnéñ onac muru ai mezac. ¹³ Ni niñzéhégéyi imuac zéauyi* imuhuc ooyawac hezac ésécnec, nini niñzéhéñ niñzéhéñac ewa qeri imuhucya késa kecziñ, imuac niñac nini acguc niñzéhégéziñ imuac zéauziñ. ¹⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac, Miñ Kewunina Yesu meqelimiyc inéñ mia Yesuguc nini acguc meqeli nénécmiyu iniguc momacnec iwac wésiaiguc nambñ zéma niñtegicziñ. ¹⁵ Imi hélacnec, nini imi Anutuac ewa hiayanéñ sécgé énécmiyu ic embac sasalanéñ ewa hia ac zésaima keñgic Anutuac muru edamuya hemimac niñac haihaka nina moczoñ yanda imi onac hia niñac wamma meanziñ.

¹⁶ Imuac nini qeri mama ménda wanzñ. Séwi icninanéñ zazagima kenzac, néñ qeri icnina imi naléya qelimanec keñanzac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoña dac meanziñ zéra béra efea iminéñ edamu yéwéria hehe seli heheya imi miñicñi nénécmimac. ¹⁸ Héhéña imi hotoña dac hemac, néñ ménda héhéña imi hehe seli hemac, imuac mia nini imi kicninanéñ héhéñawac séc imuac qahac, néñ kicninanéñ ménda héhéña imuac kic

hihi wamma kecanzîj.

5

Kurumêj amaiguc tacyac wambîj.

¹ Kic hihi wamma kecanzîj imuac hénia imi yomuhuc; Baec séwi halinina imi birima qahac wanju, ama mên Anutunêj menénéc mimia, méranêj ménda memeya, ou kurumenjiguc hehe seli heheya he nénécmizac imi ninzîj. ² Imi sac qahac hénia mên imi yomuhuc; Nini séwi hali yomuac qeriaiguc yaiwisisîj wamma kurumenjac séwi ama héinénécmyi mewîj zé qerininanêj késama mambéc keczîj. ³ Imuhuc héiwîjiguc, katanec ménda nanni ninicmu. ⁴ Hali yomuac qeriaiguc kecma bisî qaténiguc yaiwisisîj wananzîj imi hetecgéwîj niñac qahac nêj imuac qahaiguc mên qeliawac héini houhouyawac buña imi kekecnêj qécgémac niñac imuhuc wananzîj. ⁵ Wanju Anutunêj mia haka imi mihicîj nénécmima Uña Téréya nénécmiyec. Wanju Uña Téréya iminêj haka tosara kecma hicîj nénécmimac imuac asé kiwi waj nénécmizac.

⁶ Imuac niñac nini baecac séwi halin-inaiguc kecanzîj nalé imuaru imi Miñ Kewunina ou keru nini lakec you neñacnec kecanzîj imi ninzîj, nêj kilen nalé séc niñkinzêñninaguc kecanzîj. ⁷ Imi mia nini kicinananêj héhéja imuaru qahac, nêj ninzêj ninzêjiguc kecanzîj. ⁸ Nini niñkinzêñninaguc, wanju efima séwîac ama hali imi waima ama héla imuaru kemma Miñ Kewuninaguc kecbîj zé wananzîj. ⁹ Imuac nini kecbîj me waima kembîjiguc, ségiségi mihicîj miwîj zéma niñselima kecanzîj. ¹⁰ Hénia imi mia yomuhuc, neñan moczon yanda Kristoac zégésigési tatac imuac wésiaiguc wininima namma neñac neñac séwininaiguc kecma wawaj meme hia me biria wanjîj imuac séc méndacma bakia mewîjaguc hezac.

Miñ Kewuac luae qeqe ai.

¹¹ Miñ Kewuninawac bac yandi yandi imuac hénia niñtegicanzîj, imuac niñac ic embac tosara zénañgé énécmizîj. Wanju nini miñ séc Anutunêj niñyacgé nénécmizac. Wanju ini acguc ewa kétîj kétîj waj énécmiyu niñyacgé nénécmizu zéma niñkumuzua. ¹² Nini muñguc neñaoc ménda zénañgé amuzîj, nêj eñaoc nonac niñac niñgic zézé ségiségi ginaguc wammu niñac nalé titîja mên mihicîj énécmizîj. Wanju tosara ewa qeriac buña niñac qahac, nêj séwîac buña niñac wamma meyac amuzu imi onac ac bakia hia melenj énécmimu. ¹³ Nini ewa soho keczîjiguc

imi Anutuac wamma imuhuc keczîj. Wanju nini ewanina hia keczîjiguc imi acguc onac niñac wamma imuhuc keczîj. ¹⁴ Momacgucnêj momac yanda neñan niñac wamma humuyec. Imuac niñac neñan moczon humuyîj imi niñzêñgézua. Hénia imuac niñac Kristoac goi héihéinêj hinocgé nénécmizac. ¹⁵ Wanju kekecguc kecanzîj neñan imi muñguc neñan niñac wamma ménda kecbîj, nêj neñan niñac humuma muñguc qelima yarec iwac niñac wamma kecbîj niñac inêj momac yanda neñan niñac humuyec.

¹⁶ Imuac degucmuaneac ic méñac mên séwîya hémma ménda nimbiñ. Nini Kristo acguc séwiguc hémma niñi, nêj muñguc mên imuhucyanec ménda niñanzîj. ¹⁷ Imuac ic méndêj mên Kristoac qeriaiguc keczu imi ic qelia, wahala imi keñec, nêj héggic, qelia hazac. ¹⁸ Haka imuhucya imuhucya moczon Anutuac murunec hicjihicîja. Inêj Kristoac qeriaiguc ewa momac mihicîj nénécmiyec. Wanju ewa momac mihicîj énécmimawac ai buña qenénécmiyec. ¹⁹ Imi mia Anutunêj képésicina imi ménda olomma Kristoac qeriaiguc eñeyaguc baec ic embac momac yanda ewa momac mihicîj nénécmiyec. Imuhuc wamma ewa momac mihicîj mihicîjyawac ackuazéc imi méraninaiguc hai nénécmiyec. ²⁰ Hénia imuac niñac nini imi Kristoac kua meme ic wamma Anutunêj neñan kuanina mema zéwelec énécmizac ésécnec Kristoac nanañguc namma zéwelec énécmima yomuhuc énézéza, Anutuguc ewa momac wamma kecmu. ²¹ Anutunêj neñan imi Yesuac qeriaiguc Anutuac solaj dindîjyawac buña wamma kecbîj niñac Kristo képésic mên ménda wanec, nêj képésic ic tanec nimmiyec.*

6

¹ Anutuguc momacnec ai meanzîj neneñ énézéziñ, Anutuac ewa hia imi eñ ménda késa kecmu. ² Imuac Anutunêj yomuhuc zézac, Nalé nimba hezac* * Ninzu, deguc imi nalé nimba hezac imi mia wanzac, ninzu, deguc imi anjêñ titiac naléya wanzac! ³ Aininaiguc gocya mihicîju niñac nini haihaka qonzon tongé énécmimia mên ménda hai énécmianzîj. ⁴ Nêj ainina meanzîj séc Anutuac welej qeqe ic keczîj zéma imuac séc neñaocnec mewinini amuma yéwéri hénia hénia eñeña yomuhucyaiguc nar selianzîj, zéra waiya, yéwéri, waizalan, ⁵ nunuhéi, hésa ama, qewelon waj nénécmimia, ai yanda, gau qeqe, yaka

* 5:21: Me képésicac mulu.

titiac naléiguc méra énécmizua.

* 6:2: Énépésimanjac séc wanzac. imuaru gezac qema niñénécmizua, wanju anjêñ

* 6:2: Yes 49:8

niŋ humuc, ⁶ météré amuma kekec, ninin ai, bisiqatérŋ wamma kekec, qambaŋtoho, Uŋaguc kekec, goi héihéi héla, ⁷ Ac héla zéma Anutuac kuha qeriaiguc kekec, kekec solanawac sou méra héi kananinaiguc késa kekec, ⁸ edamuiguc me mema titiiguc, qac buŋa hia me biria, ic héla kecni ikoc ic zénéncímimia, ⁹ ic enomia tanec, néŋ ic qac buŋa ninaguc kecma, ic humunia tanecnérŋ kekecninguc, haka biriawac bakia meziŋ tanecnérŋ ménda humuziŋ, ¹⁰ ewa biric kekec tanecnérŋ nalé séc ségiségininaguc, maqeqeya tanec, néŋ sasala mériaŋ mihicŋi énécmianziŋ, iwawai méŋ ménda késa kecziŋ tanecnérŋ iwawai moczoŋ yanda he nénécmizac.

¹¹ Korinti ic embac, kuanina imi efima auauya, imuac ewa qerina imi acguc onac auauyawac hezac. ¹² Nonac goi héihéinina imi moucmoucŋia qahac néŋ iminéŋ onac ewa qeriginaiguc mouc moucŋiawac hezac. ¹³ Ni nambérac hécna énézéanzua ésécnecc énézézuwa imuac ini acguc eena héima ewa qerigina imi meyandigic moucmoucŋia imi qahac waŋu.

ic ninzéŋ ninzéŋgina qahac iniguc ewa koronŋ koronŋ ménda wammu.

¹⁴ Solanŋ dindiŋa zéma héna ac logiloginéŋ dimuhuc séc érerérŋ wammaoc? Asac mararaj zéma siŋi tunumaŋnéŋ dimuhuc ala waŋamumaoc? Imuac niŋac ini imi ménda ninzéŋgéanzu iniguc ewa koronŋkoronŋ ménda wammu. ¹⁵ Kristo zéma Beliaru† ierenéŋ némaciguc ewa momac wammaoc? Ninzéŋ ninzéŋ icnéŋ ic méŋ ménda ninzéŋgéanzac i guc némac iwawai amunec qamunec wammaoc? ¹⁶ Anutuac ocmuŋ zéma baniara ierenéŋ némaciguc niŋni momacŋuc wammaoc? Anutunérŋ zéyec ésécnecc neŋaŋ imi Anutu kekecyaguc iwac ocmuŋ kecziŋ. Imuac mia Anutunérŋ yomuhuc zéyec; Ni ionac sugŋinaiguc keŋha wamma i iniguc momacnecc kecmaŋ, ni ionac Anutugina wamba ienenéŋ nuac ic embachécna wammu.* ¹⁷ Miŋ Kewunérŋ yomuhuc zézac. Imuac ini ionac murunec éréma héŋ héima kecnu. Waŋu iwawai sigiginawac buŋa qeqeya imi késa osi ménda wammu. Imuhuc waŋgic, neŋ héihéré énécmiaŋ. ¹⁸ Neŋ onac maŋgoc waŋ énécmiwa ini nuac nambérac hécna wammu. Medac medac wandac wandac miŋinanérŋ imuhuc zézac.*

7

¹ Ala sorochécna neŋaŋ imi sisipac ac zéma maziŋ imuhucyawac késa kecziŋ, imuac mia Anutuac bac yandi yandi wamma kecbiŋ. Kecma kekec téréya imi

mesolanŋanima séwinina zéma uŋaninawac haka biria hénihénia igucnec météré amuma kecbiŋ.

Pauloac zézé ségiséŋiya.

² Ini ewa qerigina ménda aŋgérŋ tinénécmimu. Nini méŋac méŋ haka biria ménda waŋ énécmiyiŋ. Méŋac méŋ ménda mebiric énécmiyiŋ. Waŋu iwawaigina eŋ ménda onagirin. ³ Ni kápésicgina zéhicŋimaŋ zé ac imuhuc ménda zézuwa. Bec zéyi ésécnecc, nonac ewa qerinaiguc kecgic momacnecc kecma momacnecc humuwiŋ niŋac imuhuc énézézuwa. ⁴ Ni niŋkinzéŋgéma énézézuwa. Ni onac niŋ nimba zézé bipiginaguc waŋu qeri mebélac qebélac hakanérŋ sécgé néŋanzac. Waŋu zéra waiya hénia hénianinaiguc ségiséginérŋ qesalecgé néŋanzac.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini Makedonia baeciguc hayiŋ nalé imuaru nonac séwinina imi tachiahiaru qahac kerinŋ, néŋ héna séra séc zéra waiya mihicŋiyiŋ. Séŋgaŋgeŋiguc tualeficnéŋ, ewa qerinaiguc bac yandi yandinérŋ he nénécmiyec.

⁶ Néŋ Qeri mama wawaŋa qerina mebélacgé nénécmianzac Anutu inérŋ mia Tito hayu qerina mebélac nénécmiyec ⁷ Tito hayec imi sac qahac néŋ meseli wammigic meme seli onarunec mihicŋiyec imuac suruc wamma ini qerinéŋ késama mambéc kecanzu imi zéma, zésiaccina zéma, qeri siŋgina nuac hezac imuac suruc momacnecc waŋ némma qerina mebélacgé néŋu ségiséŋi wammaŋac waŋi. ⁸ Imi mia hénia yomuhuc niŋac, ni kiwina oénécmima niŋyéwéri mihicŋi énécmiyi imuac nimbiri amuyi. Néŋ kiwi iminéŋ nalé hotoŋa dac sac niŋyéwéri mihicŋi énécmiyec imi niŋasarima deguc imi ménda nimbiri amuzua. ⁹ Ni zéma ségiséŋi wanzuwa imi mia niŋyéwéri mihicŋi énécmiyi imuac niŋac qahac, néŋ niŋyéwéri ginanéŋ énépésima keŋ onoporu ewa hakagina melenŋic hénia imuac niŋac mia. Ini Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwérigic imuac niŋac kiwi nonac murunecnérŋ héna méŋac méŋiguc haka méŋac méŋ ménda mebiric énécmiyec. ¹⁰ Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwéri waŋanzin imi kecma ménda nimbiri amuwiŋ. Niŋyéwéri imuhucyanérŋ ewa hakanina hainetec mihicŋima aŋgérŋ titiiguc nonagicma keŋanzac. Waŋu baecac niŋyéwéri imuhucyanérŋ humuc mihicŋi nénécmianzac. ¹¹ Héŋgic, Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwéri kekec imi yéwéri qeriaiguc eŋaŋ héniagina qitiric zéaumu niŋac ewa qeriginaiguc wésé polanŋ dimuhucya, zésolanŋ amuamuya dimuhucya, qerigina kétinŋkétinŋ dimuhucya, bac yandi yandi

† 6:15: Beliaru imi Sacdanac qara méŋ, qac imuac hénia imi Ikoc miŋina.

* 6:16: Lew 26:12, Yer 32:38, Ezk 37:27

* 6:18: 2Sa 7:14, 2Sa 7:8

dimuhucya, qerinéñ késama mambéc kekec dimuhucya, qeri siñ dimuhucya, zémindinj qemindinj dimuhucya mihicñj énécmiyec. ¹² Imuac kiwi oénécmiyi imi ic méñ képésic wañec me ic méñ képésic enj wammimia iorac niñac qahac, néñ qeri siñginanéñ Anutuac kiwaiguc onac muru hicñj énécmimac niñac oénécmiyi. ¹³ Wañu ai imuacnec nini héibélaç qéibélaç wañ nénécmimia wanziñ.

Wañu Titoac qeri uñanéñ onac niñac wamma qeri béñzénj mihicñjyec. Imuac niñac ewa qerнина mebélaç gégyéya imuac qahaiguc toroqema iwac ségiségi niñac nini ségiségi wammanec wamma kecziñ. ¹⁴ Ackuazéç énézéyinj imi moczoñ héla wanzac éscnec Tito ézéma meyac énécmiyi imi acguc ac héla wanzac, imuac niñ ni onac ac suruc ézéma meyac énécmiyiiguc imuac gamuna ménda niñzua. ¹⁵ Ini moczoñ bac yandi yandi wamma zénéñ hirihiri wamma héihéré mima ara niñtoho wammigic imuac niñ qelima ewa qeriyanéñ onac muru moczoñ kendaczac. ¹⁶ Ni solañanec niñkinzéñgé énécmizua imuac niñac ségiségi wanzua.

8

Haihulac haka.

¹ Ninzéñ ninzéñ dacmuna hécna Anutunéñ Makedonia hénaorinj goi héihéya qeénécmiyec imi ini nimmu niñac wanzua. ² Zéna waiyawac manam batuc kuney yandaiguc ségiségigina qesalecgé énécmima mayu maqeqe osiqosiyaiç kilen haihulac wamma haleñgina kuney yanda aleñ aleñ késama haigic. ³ Ni héipuc ac wamma zéau énécmizua, ieneñ hia wammucac séc haleñ hai énécmima enañ ewa siñgina méndacma sécgina ogicma hai énécmigic. ⁴ Ieneñ imi ic embac téryéya tosara welen qeénécmima haleñ hai énécmiawac ai imuaru toroqewinj zé niñénécmiwinj niñac hélacnec zéwelec nénécmigic. ⁵ Kic hihi wanij imuacnec sac qahac néñ toroqema ieneñ walac enañ kekecgina Miñ Kewuninawac muru haimigic, wañu imuhucyanec Anutuac ewa siñguc nonac muru hai nénécmigic. ⁶ Titonéñ bec suginaiguc ai imi héniyec imuac niñac ewa hiawac haleñ ai imi meyacgéma metecgémac niñac zénañgé mizinj. ⁷ Ini ninzéñ ninzéñ zéma ackuazéçgina zéma ninñgina zéma wésé polañgina zéma goinina héianzu ai imuhucya moczoñiguc séc méñ ogicma wamma meanzu éscnec ewa hiawac haleñ haihai aiiguc acguc imuhuc séc méñ ogicma wamma memu.

⁸ Ni zéseli énécmima ménda zézua, néñ onac siñgina iminéñ hélacnec me qahac imi tosara ionac wésé polañ hakaginaguc

haiséséç wamma niñgésima keczua. ⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mayi; Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiayawac haka yomi ini niñzu. Inéñ eneya maqeqeya néñnec ini sécgina séc wamma kecmu niñac eneya saméñ bipiyaguc kerec, néñ onac niñac maqeqeya wañec. ¹⁰ Ai imuac mia ninñjna zéwa niñgic iminéñ nañgé énécmimac. Ini yawuñ emumuac walac ai imi hénima megic. Wañu imi sac qahac ini imuac muñguc wammañ zé ewa siñgina he énécmiyec. ¹¹ Imuac ai imi mema medacmu. Wañu wésé polañgina he énécmizac séc, iwawaigina he énécmizac séc méndacma wamma medacmu. ¹² Wammucac siñgina he énécmizaciguc, iwawai he énécmizac séc haigic memeyawac séc wammac, wañu ménda he énécmizac igucnec imi ménda memeya wammac. ¹³ Imi mia tosara meefi énécmima ini meyéwéri énécmimanj niñac qahac, néñ séc éréñj wañu kecmu niñac. ¹⁴ Onac saméñaginanéñ ionac mété qététanginawac, imuhucyanec ionac saméñaginanéñ onac séc mété qététanginawac haigic kenja wañu, séc éréñnec hiabia wammac. ¹⁵ Imuac mia yomuhuc ooyawac hezac, sasala tocgégic imi enej saméña ginaguc ménda wañgic. Wañu komodia tocgégic imi enej acguc mété qététañ ginaguc ménda wañgic.

Tito Korinti ama areñ yandaiguc mélimiyec.

¹⁶ (16a) Onac niñac wamma wésé polañ nenamuru henéñzac imuhucyanec Anutunéñ Titoac ewa qeriaiguc momacnec haimiyec. ¹⁷ Miyu inéñ nonac zénañgé ac késayec imi sac qahac, néñ wésé polañ hemiyecac deguc kuneynec ogicma hemiyu eneya ewa siñ méndacma onac muru kemmanj zé kenzac imuac niñac (16b) Anutu ewa hia ac wammizua. ¹⁸ Ninzéñ ninzéñ dacmuna méñ i guc momacnec mélini hazac. Wañu inéñ mia buña suruc hiabia zéau énécmima hénaorinj tuña tuña ionac suginaiguc qac burayaguc wanjanzac. ¹⁹ Imi sac qahac, nini Miñ Kewuninawac edamuyawac niñac zéma nonac ewa siñ héla imi énézéyu hémmu niñac zéma ewa hiawac haleñ ai meni ic imi momacnec kenja wammac niñac hénaorinj tuña tuña ieneñ gésimima kumugic. ²⁰ Nini imi haleñ kuney yanda nonac méraninaiguc haigic galenñéanzinj ai imuac méñnéñ méñ zébiri nénécmiwac niñac técnina nimma kecanziñ. ²¹ Hénia imi yomuhuc, nini Miñ Kewuninawac kiwaiguc sac qahac, néñ ic embac ionac kicginaiguc momacnec haka hiabia wambinj zé, técnina nimma kecbinj zé wanzinj. ²² Wañu iriguc momacnec ninzéñ

ninzéh dacmuna méh mélini keñec. Iwac mia héngésima niñni, ic imi ai sasala imuac wésé polañaguc kerec. Wañu deguc imi onac niñu ewa qeriaiguc niñkinzéh kuneñ yanda hicñimiyu, wésé polañ imi ogicma kuneñ yanda ai imi memañ zé wanžac. ²³ Titoac zéwa niñgic, inéh onac welen qeçe ainaiguc mérana zéma ai momacna wanžac, wañu ninzéh ninzéh dacmuna éréhéçna niñac zéwa, ieneñ imi hénaorin tuñ tuñ ionac méliméli ic éréhéçgina zéma Kristoac edamuya wanžac. ²⁴ Imuac niñac ini imi hénaorin tuñ tuñ ionac kicginaiguc enañ siñginawac héla zéma zézé bipi ac wañ énéçmiyinj imuac hénia imi enañ haihaka ginaiguc haima ic haréwéc ionac mewinini énéçmigic hémmu.

9

¹ (2a) Ni onac wésé polañ imi ninzua hénia imuac niñac ⁽¹⁾ ic embac téréya welen qeéncmimiawac kiwi muñguc oénéçmiman zé nimba hénia qahac wanžac. ² (2b) Ni onac niñ wamma Makedonia ic embac énézéma Akaia baeciguc imi yawuñ emunuac bec zéréh qéréh wandacig zéma onac mepési énéçmiyinj. Wañu imuhuc énézéwa onac wésé polañginanéñ ic embac héla yanda ewa qerigina meefi énéçmiyec. ³ Wañu mepési énéçmima ac zéyi iminéñ héla qahac ménda wammac, néñ zéyi éséçnec zéréh qéréh wandacmu niñac ic imi méli énéçmiyi. ⁴ Qahac wañu, Makedonia ic embac ieneñ niguc momacnec kemma ini zéréh qéréh ménda wamma keçgic inicmuiguc ini sac qahac, néñ nini momacnec ninzéngéma kerinj imuac mia gamunéh qacninaiguc embac niñac. ⁵ Imuac ni ninzéh ninzéh dacmuna ini meefi énéçmiwa walac walac onac muru hama ewa hiawac haleñ becneç haiwiñ zé ac zikima zégic imi nalé ménda ducñiyunec zéréhqéréh wandacmu zéma zénañgé énéçmimu iminéñ hia zéma niñi. Imuhuc zéréh qéréh wamma tocgogic zéhinociguc qahac, néñ ewa hiawac haleñ héla wammac.

Héla sasala mihicñiwij zé gocmia nétéréma qesagic.

⁶ Ançgétima komocdia héihimic wammu imi eneñ komocdia metocgomu, néñ nétéréma sasala héihimic wammu imi eneñ sasala metocgomuac hezac. ⁷ Niñgic qeriginaiguc hezac imuac séc méndacma haimu, néñ ançgétitiginaguc me zéhinociguc ménda haimu. Anutunéh ewa hia nimma haianzu ionac siñgina niñanzac. ⁸ Imi mia nalé sé ai hiabia imuac me imuac séçginaguc wamma nétéréma memu niñac Anutu imi ewa hiawac buñ hénia hénia hia qesaleçgé énéçmimacac kuha hemizac.

⁹ Ac kiwi yomuhuc hezac; inéh séc qema méndemma ic maqeqeya énéçmianžac. Wañu iwac solañ dindiñawac haka imi nalé teteçgia qahac hemac. ¹⁰ Héi himicanzu ionac muru wariha zéma neneac buñ momacnec énéçmianžac inéh iwawai mesa énéçmima wariha énéçmima imuhucyanec onac solañ dindiñawac haka imuac héla momacnec toroqe énéçmimac. ¹¹ Ini hénia hénihéniaiguc meséçgé énéçmiyu haka hénihéniaiguc sese kuneñ yanda hai énéçmigic, enañ haihulac haka imuac hélanéñ ai meni ic embac ieneñ Anutu ewa hia ac ézému. ¹² Welen qeçe ai iminéñ ic embac téréya tosara iwawai imuac me imuac hogic mihicñi énéçmianžac. Wañu imi sac qahac, haka iminéñ ewa hia kuneñ yanda Anutu qesaleçgé mianžac. ¹³ Welen qeçe ai iminéñ héipuc wañ énéçmiyu, Kristoac buñ suruc hiabia imi hélacnec zéauma niñtoho wamma, Yerusalem hénaorinj zéma ic embac tosara ewa hiawac haleñ haihulac yandanec welen qeéncmigic, hémma ic embac ieneñ Anutu mepésimianzu. ¹⁴ Imuac ieneñ acguc onac niñac zéwelec ai mema Anutuac ewa hiaya ogicogira qacginaiguc he énéçmizac imuac niñac onac niñ wamma kecanzu. ¹⁵ Iwac sese imi acninanéñ zézéyawac séc qahac, imuac niñac Anutu ewa hia wammizinj.

10

Paulonéh aiya niñac saiwa acya énézéyec.

¹ Iniguc anamma kecanzua imuaru memaamuma kecanzua, néñ wai énéçmima lakec kecanzua imuaru imi zénéñ hirihiri qahac ac énézéanzua Paulo ni nenaoc deguc imi Kristoac memaamuma kekeac haka zéma gum bänzéñjé hakaiguc namma zéwelec wañ énéçmizua. ² Nini séwiac siñiguc namma haihaka wanžanj zéma nimbiri nénéçmianzu imi onac ac selianec énéçemañac hezac. Wañu onacmuru hama imuac séçiguc meefima ménda zémanj zé zéwelec énéçmizua. ³ Nini séwiic kecanzuj imi hélacnec, néñ séwiac nananjguc yaré ménda qeanzuj. ⁴ Yaréninacwac tewi zakonj imi séwi igucnec qahac, néñ Anutuac kuhanéh raragina selia quwuc muwura tianzuj. ⁵ Wañu ac zéej zémaya imi zéhéçngéma iwawai Anutuac nininj qetalima emma nanžac imi qeni maanzac, wañu Kristo niñtoho wammimu niñac niniñgina hénia hénia imi ziki sipacgé énéçmianzuj. ⁶ Niñ tohotoho hakaginanéh hélaguc wandaru acqeqe haka tosara zémindiñj qemindiñj wambinj zé zéréh qéréh wamma keczuj.

7 Ini imi séwiiguc sac ninicgési waj nénécmianzu. Ic méhénéj eņeyac Kristoac buņa kecaņzac imuac niņkinzérj gézaciguc eņeya éśécneć nini acguc Kristoac buņa kecaņziņ imi ewa qerianérj muņguc nimma niņtegicmac. 8 Qac buņa Miņ Kewuninanérj nénécmiyec imi hézérjgé énécmiwiņ niņac qahac, néj meyac kumu énécmiwiņ niņac nénécmiyec imuac niņac ni imuac komora méj ogicma meycamuma zémanjiguc gamuna ménda nimmaņ. 9 Ni kiwi o énécmima memeteric waj énécmimaņ zé wanıza éśéc nimbu niņac. 10 Ic tosara ienej yomuhuc zéanžu, iwac kiwiya imi yéwéria zéma kuhagucnéj eņeya hama ninicmaciguc qeka méka wamma ac hiabia ménda zéanžu. 11 Ic imuhucya imi enej yomuhuc niņtegicmu; Nini imuaru kemma iniguc momacnec kecbiņ nalé imuaru imi iniguc ménda kecma kiwiiguc oma zéziņ éśécneć haihaka imuhucya hélacnec wambin.

12 Nini imi tosara eņaj meycamuma zéanžu iniguc haiséséc wamma niņgési amuwiņac séc qahac, néj ienej eņawunec haiséséc wajamuma héngési wajamuanžu imuac ionac nimba niņtegic qințegicgina ménda he énécmizac. 13 Nini imi sécnina ogicma ménda meyc amuwiņ, néj Anutunérj miņ séc méndérj nénécmiyec nanaņ imuhucgej tima kecbiņ. Imuhuc wamma kec kecžu imuac séc ai mewiņ zé haréyiņ.* 14 Nini imi méréć méréćginawac Kristoac buņa suruc hiabia énézéwiņ zé walac walac hayiņ, imuac niņac nini onac muru hayiņ nalé imuaru imi nanaņ ninawac séc imi ogicma ménda hayiņ. 15 Nini imi tosara ionac ai memeiğuc héima namma sécnina ogicma ménda meyc amuziņ, néj niņzérj niņzérjgina yandima kemmac séc sugcinaiguc nonac ai memeać titiņa imi netéréma kunerj yanda wammac zéma imuac niņkumuma kecziņ. 16 Imi mia tosara ionac ai buņaiguc namma bec mihicniğic imuaru héima ménda meyc amuwiņ, néj onac baecgina hezac imuac andiaiguc ogicma kemma buņa suruc hiabia imi énézéwiņ zé imuhuc wamma kecaņziņ. 17 Zézé ségiségi wambin zé Miņninawac qeriaiguc zézé ségiségi wammu.* 18 Méj eņeyawac mepési amumac imi héipucyaguc qahac, néj Miņninanéj mepésimimac iminérj héipucyaguc wanžac.

11

Paulo zéma Yesuac Méliméli ic ikora.

1 Hakana qelaja dac imuac ewaginanérj nanjgé némma niņkeczu zéma niņkumuzua. Ohećgina mezu, bisiqatérj waj néngic! 2 Ni Anutuac qeri siņiguc onac niņac qeri

siņ niņzua. Ni ini embac seraja solaja éśécneć Kristoac muru onopocmaņ zé zammarérjiguc iwac buņa qeénécmizua. 3 Mokoleņnéj diwi qiwiliņiaiguc Ewa imi ikoc wammiyec éśécneć onac niniņ solaja zéma niniņ héla Kristoac muru héikumuņa heyec imuacnec héņacya mema néņgacma ewa qeriginanéj zapi qeņeya wambac niņac. 4 Imi mia hénia yomuhuc niņac imuhuc zéma mazua, Méhénéj méj hama Yesuac hénia zéau énécmiyiņ imi qahac, néj hénia méj zéau énécmizac me Uņa megic imi qahac, néj uņa méj énécmizac me buņa suruc hiabia niņgic imi qahac, néj méņac énécmizaciguc nalé imuaru imi ini gum bėnzėnzėj wamma gezacgina hia haianza. 5 Yesuac Méliméli ic kunerj kunerj iniguc haiséséc wamma hémma nimba ewa bacginu ménda kecžua. 6 Hélacnec, ni acna imi hiabianec ménda zéanžu, néj niniņa imi imuhuc qahac, héniana imi ic embac momac yanda sugcinaiguc hénia héniaiguc mewinini énécmiwa nindaczu.

7 Ni eņaj meyc énécmima nenaoc memaamuma Anutuac buņa suruc hiabia boņ tegic zéau énécmima képésicna mihicnižua me? 8 Ni welen qeénécmimaņ zé wamma hénaoriņ tuņa tuņa tosara ienej méra néngic mema kowu neyi gezaņ. 9 Ni iniguc kecma iwawai méņac méj yéwéri ménda mihicni miyi. Imi mia niņzérj niņzérj dacmna tosara Makedonia igucnec hagic imi enej iwawai ménda henéņec imi mema hama néngic. Ni hénia hénia héniaiguc yéwéri ménda mihicni énécmimaņ zé galeņ mema kerj, waju toroqema imuhuc wamma kecmaņ. 10 Kristoac ac héla ewa qerinaiguc hezac imuac niņac Akaia baeciguc imuhucyanec mepé qepési acna zéma mazua imi ewa qerinaiguc hezac imi méhénéj menéņqe némmacac séc qahac. 11 Hénia némac niņac imuhuc zéžua? Goigina ménda héima imuhuc zéžua me? Imuhuc qahac, Anutunérj niņzac.

12 Ic tosia enej niņiguc séc érerérj kecžu zéma niņénécmimu niņac mepési amuwiņ zé nalé titiņa mihicniwiņ zé wananza, néj ionac nalé titiņa imi netecgemaņ niņac ni imi wananza. Waju imuac toroqema wammaņ. 13 Ic imuhucya imi Yesuac Méliméli ic ikora zéma ai ic ikora. Ienej imi Kristo Yesuac Méliméli ic tanec héiyon baiyon wamma kecaņzu. 14 Imi mia haka méréra qahac. Biri miņina acguc edamuya kua meme uņa tanec héiyon baiyon wamma kecaņzac. 15 Imuac niņac Biri miņinawac ai ichéra imi enej acguc eņjac solaj dindinawac ai ic tanec héiyon

baiyoŋ wamma kecanzu. Imi mia haca wellicwelicgia qahac. Ieneŋ imi tetecciaiguc wawaŋ memegina biria imuac bakia séc éréreŋec késamu.

Paoloac kekec zérabéraya.

¹⁶ Ni muŋguc énézézua, méŋnéŋ méŋ nuac nimma ic qelaŋa ménda zéma nimmac. Waŋu imuhuc ninzaciguc, qelaŋa ésec hia ninŋéŋu ni acguc komodia mepési amumaŋ. ¹⁷ Ac zézua imi Miŋ Kewuninawac ewa siŋiguc ménda namma zézua, néŋ haka qelaŋaiguc namma meefima mepési amuzua. ¹⁸ Ic sasala ieneŋ séwiiguc héima namma mepési amuanzu imuac ni acguc mepési amumaŋ. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niŋ imuhuc zézua, ini eŋaoc niŋigic niŋteŋic qinŋteŋic ginaguc waŋuguc kileŋ ic qelaŋa tosara ségiségi wamma ewaŋinanéŋ doŋgé énécmianzu. ²⁰ Imuacnec sac qahac, néŋ méŋnéŋ hésa ic ésec énépésizac me, kinecqinecya ésecnec énépésizac me, iwawaigina onagiczac me, meyac amuzac me, hulun ginaiguc onotozaciguc qeriginanéŋ hia doŋgé mianzu. ²¹ Ni imuhucya me imuhucyawac qeka meka téŋgéŋ kerin imuac gamuna bisima zéauzua. Néŋ Méŋnéŋ iwawai méŋac meefima meyac amumaciguc, ni acguc qelaŋa ésecnec meefi amuma hia zémaŋ. ²² Ieneŋ Hebraio ic? Ni acguc. Ieneŋ Israel ic? Ni acguc. Ieneŋ Abarahamac qelihéŋ? Ni acguc. ²³ Ieneŋ Kristoac ai ic? Qelaŋa ésecnec zézua. Ni onogicma iwac ai ic héla kecua. Ai kuneŋ yanda onogicma meyi, hésa ic hatac sasala onogicma keru, hihilocnéŋ nugic qétéya imi olommaŋac séc qahac, nalé momacguc momacguc humucac déciguc kereŋi. ²⁴ Yuda ic eneŋ hihilocnéŋ hatac 5 nugic. Nugic séc, 40 igucnec 1 auma 39 séc nugic. ²⁵ Hatac 3 aribambanéŋ nugic, hatac 1 hocnéŋ gilima nugic, hatac 3 konduniguc zéic biriyeŋ, waŋu siŋi kaiwe momacguc kondunéŋ huanéŋu keru. ²⁶ Héna gowogowiguc haka yomuhucya hicŋinéŋec, doku téfara zérabéŋa, kowu nene, nena ic embac, ic enia, ama areŋa yanda, baec kisia, kondun, waŋu dacmuna ikora, imuac qeriaiguc séc, yéwéri mihicŋiyi. ²⁷ Waŋu kucqeqe ai zéma qenzeŋ manzeŋ, siŋi sasala gau qeqe, yaka niŋ humuc, doku niŋac déméŋna qanŋararar qeqeya, nene qahac kekec, sanŋeŋa zéma séwi usu qahac imuac séciguc zéma ²⁸ waŋu imuac qahaiguc méŋ hezac imi naléya naléya hénaorin tuŋa tuŋa héŋgaleŋ waŋ énécmiwa yéwéria kuneŋ yandanéŋ hélanzi néŋanzac. ²⁹ Sucginaiguc méŋnéŋ qeka meka waŋu ni acguc qeka meka ménda waŋanzua me? Sucginaiguc méŋac méŋ wammigic qonzonŋonŋ géyu ni

acguc ewa biricna geriwiguc ménda waŋ néŋanzac me?

³⁰ Kileŋ meyac amumaŋac hezaciguc, iwawai qeka mekana mewininianzac imuac mia meyacmaŋ. ³¹ Miŋ Kewunina Yesuac Maŋgocya, nalé teteccia qahac mepé qepési waŋmimiawac hezac inéŋ mia ni ikoc ac ménda zéanzua imi ninzac. ³² Damasiko ama areŋa yandaiguc ic kewu Areta iwac baec galeŋa méŋnéŋ ni népésimaŋ zé ichéŋa énézéyu ama yanda imuaru awima kecŋic. ³³ Néŋ alahéna eneŋ ni neŋŋeŋ yandaiguc tinéma ama areŋa yanda imuac demin gouŋa igucnec hésaiguc tikologic hinŋacma baec galeŋ iwac méria igucnec néŋgari.

12

Paulonéŋ tilin tiliniguc héŋec.

¹ Ac haréŋa tanec wanzac, néŋ kileŋ meyac amuma zémaŋac hezac. Imuac Uŋawac haka Miŋ Kewuninanéŋ nézéyu héŋi imi zéma ac zéauma nézéyec imuac zéwa niŋigic. ² Ni Kristoac ic méŋ ninzua. Ic imi Uŋanéŋ wagiru kurumeŋ qétéya 3 imuaru emma mayec. Mama keru yawuŋ 14 bec tecgézac. (Nalé imuaru inéŋ séwi qeriaiguc kerec me imuac séŋŋanŋeniguc kerec imi ni ménda ninzua, néŋ Anutunéŋ ninzac.) ³ Ni ic yomuhucya ninzua, (inéŋ séwi qeriaiguc kerec me imuac séŋŋanŋeniguc kerec imi ni ménda ninzua, néŋ Anutunéŋ ninzac.) ⁴ I imi baec hafi zepaya qahac imuaru wagiru kemma ac zémacac séc qahac imuhucya niŋec. Ic méŋ humuma hounmacac hezac méŋnéŋ ac imi muŋguc zémacac niŋ ménda zémimia. ⁵ Ni ic imuhucyawac hia meyacmimaŋ, néŋ nena imi qeka mekanawac ménda zéma méŋac méŋ mepési amumaŋac séc qahac. ⁶ Ni ac héla sac zémaŋ, imuac niŋac mepési amumaŋ zé wammaŋiguc imi qelaŋa ménda wammaŋ. Néŋ méŋnéŋ niŋu haihakana iguc héŋec me kuana igucnec niŋeŋ imi ogicma ic hiabia zéma niŋnémbac niŋac zémaŋ zé osizua. ⁷ Uŋawac iwawai hénia hénia meauénéŋec imuac nimba eneŋa yanda waŋanzac. Imuac niŋac ni sécna ogicma meyac amuwi niŋac séwinaiguc waiya, qara Biria miŋinawac kua meme uŋa hainéŋec. Imi mia sécna ogicma ménda meyac amumaŋ niŋac yéwéri mihicŋi némmaŋ zé imuhuc hainéŋec. ⁸ Waŋu yéwéri imi wainémmac niŋac Miŋ Kewu zéwelec wammima kecba hatac haréwéc waŋec. ⁹ Waŋu ac yomuhuc nézéyec, kucnanéŋ qeka mekagaiguc mesolaŋanianzac imuac niŋac ewa hiananéŋ sécŋé géŋzac. Imuac niŋ ni Kristoac kuhanéŋ nuaru henémmac niŋac ségiségi wamma qeka mekanawac nimba

enju Anutu zéhiaru mimañ. ¹⁰ Qekameka mihicñanñua séc kucnaguc wanñanñua imuac niñ, ni Kristoac wamma qeka mekana zéma mematiti ac zéma ai yanda zéma, nunesi zéma yéwéri mihicñanñua séc ségiségi wanñanñua.

Paulonéj ic enia ionac ai ic buñja gemimia wanñec.

¹¹ Ni qelañja wanñua, néj ini hinocgé néngic imuhuc wanñua. Eneñ meyac némmuac hezac. Ni ic enjomia, néj Yesuac Méliméli ic enjeña yanda iniguc haiséséc wamma hémba ni ewac bacginu ménda kecñua. ¹² Ni onac sugcinaiguc gum béñzénzénj kunéj yandaiguc sésécac haka mérera zéma haka welic welicgia zéma ai kuhaguc wamma mewa iminéj Yesuac méliméli ic héla kecñua imuac asé kiwiya waj nénzac. ¹³ Yéwéri ménda mihicñi énécmiyi késpedesca imi sac waima haka tosara méñac méñ niñac ménda nimbiri némmu, néj welenj qeénécmiwa onac muru hénaorij tosia ionac séc ménda wawaña méñ he énécmizac me? ¹⁴ Ninzu, onac muru hamañ zé zéréñqéréñ wamba deguc hatac haréwéc wanñac, néj yéwéri méñ ménda mihicñi énécmimañ. Ni onac iwawaigina niñac qahac, néj enaj niñac wamma zéwelec énécmizua. Nambérac enej neñgoc mañgoc ginawac iwawai hofiiguc haiyic heyu emmacac ménda hezac, néj neñgoc mañgoc enaoc nambérac hécginawac wamma imuhuc wammuac hezac. ¹⁵ Ni mia kekec uñaginaneñ hiarumac niñac ségiségi wamma iwawaina auma imuacnec toroqema kekecna momacnec hia auénécmidacmañ. Wanju siñgina niñanñua séc kemma muñguc yanda kunéj yanda wanju, siñja niñgic séc kemma muñguc yanda komora wammacac hezac me? ¹⁶ Ic tosiañej nuac yomuhuc zéanñu, ni onac réwéri ménda énécmiyi, néj diwi qiwiliñ ic kecñuawac diwi qiwiliñ waj énécmima énépésiyec. ¹⁷ Ni ichéna onaru méli énécmima ionarunec mérac zéwa méra néñu iwawaigina onagiri me? ¹⁸ Wanju Tito onacmuru kemmac niñac zémiyi imuhucnec ninzénj ninzénj munana méñ méliwa wagic amuma hayoc, wanju Titonéj hama iwawai méñ onagirec me? Ini niñgic, i zéma ni nekaoc Uña téréya imuhucyanec zéma héna momacguc ménda kecancic tanec wanñac me?

¹⁹ Ini niñgic éréma deguc nini héikenjzé héihazé wammanec kecñij tanec wanñac gezanj. Imuhuc qahac. Nini Kristoguc kecma Anutuac kiwaiguc énézénj. Ala sorochécnina, imi moczoñ ini nanjé énécmiwij zé zéziñ. ²⁰ Ni onac muru hamañ nalé imuaru, ini hémmañ zé niñj

haka imuhucya ménda wamma kegcic inicbi niñac, ini acguc hémbij zé niñgic séc ménda wamma kecma némbu niñac, bacna yandizac. Imi sac qahac onac muru tualefic zéma nimbupuc zéma qeri geric zéma méndéñ amuma kekec zéma zébiri qébiri zéma andé lukuc ac zéma tétéc qeque zéma kaiñjiliwéñ wamma kecbu niñac zénéñña hirizac. ²¹ Onac murunec tosiañej haihaka zapi qequeya zéma kaisero zéma nezéleléñ haka imuhucya wamma qerigina ménda meñanñu. Wanju imuhuc wammanec kegcic, onaru hawa Anutunanéñ memañéñu, ic imuhucya ionac siacma ewa goro wambi niñac bacna yandizac.

13

Goro ac tetecgia.

¹ Ni deguc hatac haréwécac onac muru hamañ. Hama énézéwa héipuc ic éréhéc me haréwécnéñ ac kuagina igucnec nindacma hélawac zéseliwijn.* ² Hatac éréhéc hayi nalé imuaru bec goro ac énézéyi éscénc deguc lakec kecma goro ac walac énézéwa niñgic, muñguc hamañ imuaru imi becneç késpedesc wanñic ic ionac zéma ic tosara ionac késpedescina imi ménda wai énécmimañ. ³ Kristonéj nuac qeriiguc ac haiyu zéanñua imuac hénia hicñiteguru hémbij zé wanñanñu. Imuac niñac imuhuc zéñua. Kristo imi onac muru kuc mama ménda wanñanñac, néj ewa qeriginaiguc kuhaguc aya meanñac. ⁴ Hélawac zéni, Kristo imi kuc mama keru ic héñgeña wéndaraiguc qegic, néj Anutuac kuciguc yarecac kecancac. Nini imi imuhucyanec iwac qeriaiguc bélacgéma kecancij, néj welenj qeénécmiwijn zé Anutuac kuciguc kecancij.

⁵ Ini ninzénj ninzénjguc kecancu me qahac imi niñasariwijn zé batucgéma niñgési amumu. Yesu Kristonéj ewa qeriginaiguc kecancac imi ménda niñasariwu me? Ini imi ménda niñtegcizuiiguc ini ninzénj ninzénj ic héla qahac. ⁶ Wanju nini imi ninzénj ninzénj ic ikora qahac, hénia imi niñtegcimu niñac wanñua. ⁷ Anutunéñ galeñgé énécmiyu késpedesc méñ ménda wammu niñac Anutu zéwelecimima kecancij. Imi mia ninicgic nini ninzénj ninzénj ic héla kecancij tanec wambijn niñac qahac. Nini imi ninicgic ninzénj ninzénj ic ikora tanec hia wambijn, néj ini imi haka silic solaña wamma kecmu niñac imuhuc wamma kecancij. ⁸ Nini imuhucyanéñ haka méñac méñ ac héla imi logima wambijnac séc qahac, néj imuacnec sac méndacma wamma kecwinñac hezac imuac mia imuhuc zéñua. ⁹ Hénia méñ imi yomuhuc; Kucnina qahac kecni

* 13:1: Hén 19:15

kucginaguc kecanzu séc ségiségi wamma imuhuc solañanima kecmu niñac Anutu zéwelec wammianziñ. ¹⁰ Miñ Kewunéñ qac buña néñec iminéñ ménda hézégé énécmimañ, néñ meyac énécmimañ niñac néñec. Imuac niñac ni onaru hama qac bujana imuaru héima namma ac geri-waguc ménda wañ énécmimañ zé lakec kecmanc walac goro ac oénécmizua.

Yaizéze ac teteçgia.

¹¹ Dacmuna héçna ac teteçgiawac zéwa gezacgina haima nimma niñtohomu, ségiségi wamma kecmu. Imuhuc wamma solañanima ewa momac wamma luaeguc kecmu. Goi héihéi zéma luae miñina Anutunéñ iniguc kecmac. ¹² Kiricne téréyaguc yaizéze ac wañamumu.* ¹³ Ic embac téréya momac yanda eneñ acguc yaizéze ac wañ énécmizu.

¹⁴ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hia zéma Anutuac goi héihéi zéma Uñja téréyawac ala kekecnéñ tuñ onac muru he énécmimac.†

* **13:12:** Kiwi tosarraiguc ac yomi kemaña 11 teteçgiaiguc toroçema ogic heyu kemaña 13 zéma 14 imi melemma 12 zéma 13 ogic hezac. † **13:14:** Kemaña yomi kiwi tosarraiguc ménda hezac.

Galatia

¹ Ic onarunec me ic méjnénj zéyec niñac qahac, néj Yesu zéma i humuc igucnec meqelimiyc Anutu mañgoc ierenj méli néju hahaya Yesuac Méliméli ic Paulo neñ imi ² ninzénj ninzénj dacmuna hécna moczoñ niguc keczu iniguc momacnec hénaoññ Galatia baeciguc kecma kenzu onac muru ³ neññ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj hama he énécmimac niñac wanzññ. ⁴ Kristonénj Anutu neññ mañgocninawac ewa siña méndacma neññ baec yomuac hicñisai biria yomuacnec metecgé nénécmimaj zé kápésicnina niñac wamma eñeya séwi kekecyca wai nénécmiyc. ⁵ Imuac iwac muru edamuya tetecgia qahac hema emma hema kecma. Hélcacnec!

Buñ suruc hiabia imi méñ ménda hezac.

⁶ Ini Anutunénj Kristoac ewa hiayaiguc unuruma énépésiyec, wañu ini focnec i waíma ackuazéc tanera méñiguc kendaczu imuac niñ welicgé énécmizua. ⁷ Wañu imi buñ suruc hiabia méñ ménda wanzac, néj ic tosia ienenj mesoho énécmima Kristoac buñ suruc hiabia imi zébirigic tanera méñ wañññ. ⁸ Wañu nenenj me kua meme uñ méñ kurumenj igucnec hahayanénj buñ suruc hiabia énézéyññ imi mesohoma méñac énézémaciguc imi saecñaguc wandacmac. ⁹ Walac énézéyi imuacnec mia deguc muñguc énézézu. Méjnénj méñ buñ suruc hiabia walac nimma késcagíc imi qahac, néj méñac énézémaciguc imi saecyaguc wammac.

¹⁰ Ni degucmi icnénj niñgic sécgémac niñac wanzua me Anutunénj niñ sécgémac niñac wanzua? Ni ic ienenj welicgé némmu niñac zézu me? Ni ic ienenj niñgic sécgémac niñac zéwinec imi Kristoac welen qeqe icya héla ménda wambinec.

Anutunénj Paulo dímuñuc héihéré miyc imuac suruc.

¹¹ Dacmuna hécna, enej niñtecigcma niñac énézézu, buñ suruc hiabia zéauañua imi ic méñac ewa siñ méndacmimia qahac. ¹² Imi mia ni ic méñac murunec ménda meyi me ic méjnénj ménda ku néjec, néj Yesu Kristo eñeyaoc measari néju iwarunec meyi.

¹³ Ni becneç Yuda ic ionac héná tima kerí imuaru, ini niñgic ésécneç Anutuac hénaoññ réwérianec ununesi wañ énécmima mebirí énécmiñ. ¹⁴ Wañu ni imi yawuñ momachécna sasala onogicma Yuda ic ionac héná imi selianec

ninzénjéma yanda hécninawac ac pakenj mératéc memeya imuac seliseli wamma méndacanj. ¹⁵ Wañu neñgocnawac héri qeri igucnec gésinémma ewa hiaya niñac wamma héihéré néjec inénj mia ¹⁶ Nañawac héná imi ic enia ionac muru zéau énécmimaj niñac, i ewa qerinaiguc ewa hia nimma miñicñi néjec nalé imuaru, ni baec ic iniguc ménda eminiñi. ¹⁷ Wañu ic walac hénima Yesuac Méliméli ic ai megic ionac inicmaj zé Yerusalem ménda kenñ, néj moczoñ Arabia baeciguc kemmaguc Damasiko amaiguc lilingéma kenñ.

¹⁸ Imuacnec kecma yawuñ haréwéc tecgéyu Petero (Kefa zémimia) hémmaj zé Yerusalem ekemma i guc momacnec ai meme 15 kerí. ¹⁹ Wañu nalé imuaru Yesuac Méliméli ic tosara ménda iniri, néj Miñ Kewuninawac munaya Yakobo iwacnec héñi. ²⁰ Héñgic, ni onac niñ wamma kiwi ozua yomi imi ikoc qahac. ²¹ Imuac andiaiguc Siria zéma Kilikia baec keremba ²² Kristoac hénaoññ Yuda baeciguc keczu ienenj becneç kic tanecna ménda héñgic, néj ²³ ic méñ nunuhéi wañec iminénj deguc ninzénj niñzénj walac qeténjémaj zé wañññ imuac mia deguc zéaukeczac imuac sac zégic niñgic. ²⁴ Nimma nuac niñac Anutu mepésigic.

2

Yesuac Méliméli ic ienenj Paulo añgétima tétécgémigic.

¹ Ai yawuñ 14 tecgéyu neñ Banabaguc Tito wagicma muñguc Yerusalem ekenñ. ² Imi mia Anutunénj nézéyu hémma ekemma buñ suruc hiabia ic enia ionac sugcñaguc zéauaññ imuacnec énézéyi. Énézéma aina memañac hezac imi zéma walac meyi imi momacnec héla qahac ménda wambac niñac qacgina kenñña ionacnec sac énézéyi. ³ Wañu Girik ic Tito niguc momacnec kerec i acguc séwi tasia héricmac niñac ménda zéañgémii. ⁴ Imi mia dacmuna ikora tosara éléñec harégic ionac niñac imuhuc wañi. Ienenj imi Kristo Yesuac qerñaguc hulacamuma kecññ imi kowu ninicma acnénj qaténénécmigic welen qeénécmiññ niñac imuhuc wañgic. ⁵ Wañu buñ suruc hiabia imi onac sugcñaguc nalé séc hemac niñac nalé hotoññac méñ ionac ac niñac ménda bélcagéyññ. ⁶ Qacgina niñénécmigic keczu ionac sugcñaguc méñac méñ ewa éréhéc ménda wañññ. Anutu imi ic ionac séwiginá tanerawac ménda hémma énépésianzac. Ic qacgina kenñña ienenj méñac méñ ménda méra héñgic, ⁷ néj néwécgeñaguc Peteronénj séwic ac sé kiwiginaguc ionac muru buñ suruc hiabia énézémac niñ ai buñ qemiyec ésécneç ni imuhucyanec ic enia ionac ai

bunja qenéhéc imi héntegicgic. ⁸ Wanju Peto ro qindinji mima séwi hericginaguc ionac Méliméli ic oporec inéh mia ni momacnec qindinji némma ic enia ionac Méliméli ic noporec. ⁹ Wanju ai ic tandéya ésécnec zéma ninéhémianzu Yakobo zéma Kefa zéma Yohane ienen goi héihéiya nuac muru nénu hezac imi héntegicma ni zéma Banaba imi ic enia ionac muru kenziç enaoc imi séwi tasé hericheric ginaguc ionac muru kembinji zé ninçic hiaruyu yaiçézénira zéma méranira qegic. ¹⁰ Wanju maqeqeya ionac ninçqeli énécmiwiç imuacnec sac qesinércmigic. Wanju haka silic imuhucya imi neç bec seliseli wamma meanji.

Paulonéh Petero zéqeqetali wammiyec.

¹¹ Wanju Kefanéç Antiokia ama arenjaiguc hayec imuaru hakasilic Képésiraçuc mérç wanju musu qeqe wammima ac zémiyi. ¹² Walac Yakoboac murunec ic tosara hagic ienenj ménda harédacçicnec Kefanéç ic enia iniguc momacnec nene nema tarec, néç ic ienenj hosucgé énécmigic séwi hericginaguc ionac bac yandi yandi wamma néçgacma keçec. ¹³ Wanju Yuda ic tosara açguc toroqemima haka tilicçilicya wañçic, Banaba açguc ionac haka tilicçilic ginanéç hérémiyu sigima keçec. ¹⁴ Wanju hémba bunja suruc hiabia imuac héna dindinja hezac séc ménda tigic mocçonj yanda kicginaiguc Kefa* yomuhuc ézéyi; Gi imi Yuda ic, wanju kilenç Yuda ic tanec qahac, néç ic enia tanec keçma némac ninçac ic enia ienenj Yuda ic ionac héna méndacmu nin seliseli wamma héihéré énécmikeççanç?

¹⁵ Neñaç ic enia képésicguc këkera ionac murunec qahac, néç Yuda ic hicinçiyinç. ¹⁶ Képésic solanç zémimima imi héna ac wawañ memeya igucnec qahac, néç Yesu Kristo ninzéhçgé mimia imuacnec hezac imi ninçinç. Imuac ninç nini açguc Kristo Yesu ninzéhçgézançinç. Imi mia nini héna ac wawañ memeya igucnec qahac, néç Kristo ninzéhçgé mini képésic solanç zénéncémimac imuac ninç mia. Héna acac wawañ memeyic séwi ic méçac mérç képésic solanç zémimima mérç ménda hezac. ¹⁷ Neñaç Yesu Kristoac qeriaiguc kkepésic solanç zé néncémimima wammac nin seliseli wañkeçni kkepésicnéç mihicnçinéncémimaciguc, Kristonéh kkepésic imuac welenç qeqe ic wançac me? Imi mocçonj nec qahac! ¹⁸ Ni némac iwawai mérç qema téççéyi imi munçuc meyaç kumumançiguc, hakana iminéç measariyu nenaoc héna ac logilogi ic tanec wawañ. ¹⁹ Héna acnéç zéteççéyuç humuma héna ac igucnec añaççéç tiamuyi imi Anutuac kic hihç

wamma qeliçeli keçmanç ninçac imuhuc wanj. ²⁰ Ni imi Kristoguc ic héççenja wéndaraiguc nurugic humuyi. Imuac deguc keççua yomi imi nenaoc qahac, néç qeriaiguc keçnézçac Kristo imi mia. Kekeçna séwinaguc keççua imi goina héima nuac ninç wamma eneya séwi kekeçya waiyec Anutuac naña i ninzéhçgéma ninzéhç ninzéhç imuac qeriaiguc keçançua. ²¹ Ni Anutuac ewa hiaya imi ménda çetalizua. Képésic solanç wawaña imi héna ac igucnec haanzaciguc Kristonéh enç humuyec tanec wammac.

3

Ninzéhç ninzéhçac héna.

¹ O Galatia ic qelara! Yesu Kristo imi dimuhuc ic héççenja wéndaraiguc qegic keçkeçma humuyec imi dindinçanec zéasari énécmiwa nindacçic, néç kilenç mérénéç ewa soho meénécmizac? ² Ni onac murunec haka momacçuc sac qesinimmanç zé wanzua. Ini Uña téççiya imi héna ac tohoma megic me Yesu ninzéhçgéma megic? ³ Ini ewa soho wanzu me? Uña téççeyaguc héniçic, néç deguc Uña téççiya waima séwiginawac sinçiguc metecçéwijnç zé wanzu me? ⁴ Ini haka kuhaguc sasala imuhucya hicnçinécmiyu héççic imi héla qahac enjomia wanzac me? Imi hélaçnec enjomia me? ⁵ Imuhuc wanj Anutu Uña téççiya énécmima suçginaiguc kuc méréra mewininima keçec imi ta héna ac tohotoho imuacnec me Yesu ninzéhçgé mimia imuacnec? ⁶ Abarahamnéh Anutu ninzéhççéyuç ic solanç zémimima wañec.

⁷ Imuac ic embac ninzéhç ninzéhç igucnecnéç Abarahamac qeliçéra wanzu imi ninçasarimu. ⁸ Wanju Anununéh ic enia ninzéhç ninzéhçgina ninçac wamma solanç zé énécmimac imi walac ninçasarima Abaraham bunja suruc hiabia imi yomuhuc ézéya zéyec; Baera baera ic embac imi guac qerigaiguc mozocgé énécmimima wammac. ⁹ Imuac ic embac ninzéhç ninzéhç igucnec ienenç imi ninzéhçgéma keçanç Abaraham i guc mozocgé énécmimima wammac. ¹⁰ Mérénéç mérç héna ac wawaña imuac héma nançu séc saecac méra bawu keççu imuhuc ooyawac hezac imuac ninç héna acac ai mezu séc saecac bawaiçuc keççu. ¹¹ Wanju Anutuac kiwaiçuc ic mérçnéç héna ac méndacma solançanimac ac séc qahac téççéç. Imi mia ic solançanéç ninzéhç ninzéhçiguc sac keçmu. ¹² Héna ac imi ninzéhç ninzéhç igucnec hahaya qahac, imuac ic mérénéç héna açiguc kiwi hezac imi méndacanzanç inéh héna ac qeriaiguc keçmac. ¹³ Kristonéh neñaç ninçac wamma saec ac zémimima wañec. Wanju héna acac

* 2:14: Kefa imi Hebräia ac, Petero imi Girik ac, héniagiara imi neñaç açiguc çamançinç.

saec ac igucnec mulu menénécmyec. Imuac mia ic qahaiguc qegic nanaña séc saecac bawaiguc kekera imuhuc ooyawac hezac. ¹⁴ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc Abarahamac mériaññé ic enia ionac muru kerenu neñan ninzéh ninzéhiguc namma sisipac acac buña uña téréya nénécmiyu añgéh tiwijn niñac imuhuc wañec.

Héna ac zéma sisipac ac.

¹⁵ Dacmuna hécna, baec ic neñan kacanzijn igucnec séséc mén héma zéwa. Icac sisipac ac acguc zéteccéni méñnéñ mén aumac me toro qemacac séc qahac wañanzac. ¹⁶ Wañu sisipac ac mén yomi mia Abaraham zéma qelia iorac muru zézéya wañec. Wañu sasala niñac qelihécga ménda zéma momacguc sac niñac zéma guac qeliga zéyec. Wañu imi mia Kristo. ¹⁷ Ni zézua imi yomuhuc niñac, Anutunéh walac zéseliyec sisipac ac yomi imi mia Moseac héna ac yawuñ 430 tecgéyuguc hicñiyec iminéh qeyu kemma héla qahac wammacac séc qahac. ¹⁸ Mératéc imi héna ac igucnec hayeciguc sisipac ac igucnec hahaya qahac, néñ Anutuac sisipac ac niñac wamma Abaraham ewa hiawac eñ miyec. ¹⁹ Imuhuc wañu bec héna ac imi némac niñac nénécmiyec me? Imi mia ac qege niñac toroqe nénécmiyec. Imi mia kua meme uñanéñ ic suc Moseac méria igucnec nénécmiyec. Wañu hekeru sisipac acac buña Abarahamac qelianéh hayu aiya tecgémacac heyec. ²⁰ Ic momacguc sac keru ic suc imi aiya qahac. Wañu néléwécgeñaguc Anutu imi momacguc imuac mia Moseac ic suc zézua.

Welenqege ichéra me nambérac héra?

²¹ Wañu héna ac iminéh Anutuac sisipac ac imi qéfacgézac me? Imuhuc wammacac séc qahac. Wañu héna ac kekec hémbénaña nénécmimac séc imuhucya nénécmiyeciguc solañja zémimia imi héna ac igucnec hawacnec, ²² Yesu Kristo ninzéhégic énécmimay zéma zikiziki ac meyec imuac héla imi ninzéh ninzéh ic onac énécmimay zé héna acac kiwi téréyanéh momac yanda késpedes bawaiguc qaté énécmiyec.

²³ Becnec ninzéh ninzéh imi ménda hayec imuaru nini héna acac méra bawu qaté nénécmiyu kerij. Qaté nénécmiyunec kecni ninzéh ninzéh mewinini nénécmimawac naléya haimec. ²⁴ Nalé imuac suraiguc héna ac iminéh neñan ninzéh ninzéhñina niñac solañja zénéncmimia wammac niñac Kristoac muru kerkenawac mindi mindijn icnina éséc wamma kerec. ²⁵ Deguc ninzéh

ninzéhac héla hayu mindi mindijn icnina héna ac imuac méra bawu ménda kecanzijn.

²⁶ Ini moczon yanda ninzéh ninzéhñina niñac Yesu Kristoac qeriaiguc Anutuac nañhéra wamma keczu. ²⁷ Némac niñ méñnéñ mén Kristoac muru toroqema doku naec énécmimay wañec séc Kristo imi owo malekugina ésécnec héigic meénécmiyu keczu. ²⁸ Wañu ini imi Yuda ic me, Girik ic me, hésa ic me, miñ manjoc kekera me, welen qege ic me, ic me embac moczon Kristo Yesuac qeriaiguc momacguc wanžu. ²⁹ Ini Kristoac buña kecziuguc imi ini Abarahamac qelihéra wanžu. Wañu sisipac aciguc namma ini mératéc imuac miñina wanžu.

4

¹ Wañu mératéc miñinanéh iwawai moczon imuac miñina wanžac, néñ nambérac kecmac imuac suraiguc imi welen qege icac sécyá ménda ogicmac. ² Wañu manjocyanéh naléya zéyec séc mindi mindijn ic me ai ic kiwawac méra bawu kecanzac. ³ Imuac neñan acguc imuhuyanec, nambérac kerij nalé imuaru baecac héna tosia mamaya imuac welen qege ic kerij. ⁴ Wañu nalé imi hahéiyu Anutunéh naña méli nénécmiyu embacac héri qeri igucnec zéma héna acac méra bawu hicñiyec. ⁵ Imi mia héna acac méra bawu keczu nini boñhére menénécimima Anutuac nañhéra imuac buña nénécmiyu añgétiwijn niñac imuhuc wañec. ⁶ Ini Anutuac nambérac wanžu imuac niñac Anutunéh eñeya nañawac uña imi ewa qerininaiuguc méli nénécmiyu Anutuac Aba manjoc zéma qacanzijn. ⁷ Imuac gi degucmuacnec welen qege ic qahac, néñ naña kecanzajn. Wañu naña kecanzajuguc Anutuac murunec mératéc mema imuac miñina wamma kecanajn.

Paulonéh Galatia ic ionac niñac goro ac énézéyec.

⁸ Ini bec imuaru imi Anutu ménda niñasarima iwawai Anutu héla qahac imuac welen qegegina kecgic. ⁹ Wañu deguc imi ini Anutu nimmizu, wañu imuacnec toroqema Anutunéh ini niñénécmianzac. Wañu dimuhuc niñac ninijn eñomia mamaya* baecac ninijn efeaia imuac lilingéma munjuc imuac ziki sipac ichéra kecbijn zé wanžu? ¹⁰ Ini ai meme nalé zéma maso zéma kendor yanda zéma yawuñ imi eeya héma kecanžu. ¹¹ Imuac ni onac niñac ai seliseli wamma meyi imi héla qahac wambac niñac bac yandi yandi wanžua.

* 4:9: Ic onac kekecginanéñ uña ionac méra bawu hezac zéma ninzéhégic, wañu imuac hénia imi ménni sikiluac kic taneraiguc hezac zéma imuac nimbinj zé wañjic.

¹² Dacmuna héčna ni onac séc wamma keczaua imuac welec énécmima zézua, ini nuac séc wamma kecmu. Ini kecmu hama haka biria méj ménda wanj néngjic. ¹³ Ni héhéniaiguc imi hafi zepananéj wanj onacmuru hama buja suruc hiabia zéauénécmiyi imi ini ninzu. ¹⁴ Nuac ninjic réwérimacac séc imuhucyanéj séwinaiguc heyec, néj mema titi ménda wanj némma ni ménda wainéngjic, néj Anutuac kua meme uja me Kristo Yesuac séciguc ninjémma héihéré néngjic. ¹⁵ Wanj deguc ségiségigina imi dimia kendaczac? Ni héipuc ac héla énézéwa ninjic. Nalé imuhucgej imi wawanawac séc wambacnec kic gomacgina acguc hia néfindiŋgéma némbuac séc wanjic. ¹⁶ Wanj deguc imi ackuazéc héla énézéwa nuac ninjic hazécgina wanzua me? ¹⁷ Ic imuhuya imi enej onac ninj wamma seliselé wanzu imi hénia hiabiawac qahac, néj wéségina misigic tosara andé unuma kemma ionac muru qékétama ninjumu énécmimu ninjac imuhuc wanj énécmima keczu. ¹⁸ Haka hiabiawac qeri sinjiganéj wawaja imi ni iniguc keczaua nalé imuac sac qahac, néj nalé séc hiabia wanzac. ¹⁹ Nambérac héčna ni onac ninjac wamma merac memeya ésécnec azi niyu qenzéj manzej qemanec kecha ewa qeriginaiguc Kristoac kekec tanera imi hicj tegiruguc waimaj. ²⁰ Ni onac ninjac aurima sicsaoc wanzua. Imuac nalé yomuaru focdac hama iniguc kecmu ewana melemma bénzéhneac ac énézéman ninj wanj néju keczua.

Haga zéma Sara.

²¹ Nézégic nimba, hénia acac méra bawu kecbij zé ninzu ini hénia ac imi ménda ninjtegiczu me? ²² Yomuhuc mia ogic hezac; Abaraham imi nanj hérera éréhéc keroc. Méj imi embac sisipac acyaguc iwac murunec méj imi embac sisipac acya qahac iwac murunec. ²³ Welenj qeque embac iwac murunec imi séwi igucnec hicjihicjiya, néj embac miŋina iwac murunec imi sisipac ac qelia igucnec hicjihicjiya wanzac. ²⁴ Ac yomi séséc ac wanzac. Embac éréhéc imi sisipac ac éréhéc, méj imi Sinai baec boja imuaru welenj qeque ic mihicjiyec Haga imi mia. ²⁵ Haga imi Sinai baec boja Arabiaiguc nanaŋa, Yerusalem deguc hezac imuac sésécya. Inéj enjeya nambérac héra iniguc welenj qeque ic wamma keczu. ²⁶ Wanj Yerusalem méj kurumenjiguc hezac imi ziki sipacya qahac hezac. Iminéj mia nenjocnina wanzac. ²⁷ Imuac mia yomuhuc ogic hezac; Embac euya qahac iwac qelihéranéj embac euyaguc iwac nambérac héra ionac zanjégina ogiczac.

Imuac ninjac, o embac héfija gi ségiségi wambéséman! Azi ménda gianzac gi kucnec qacna! ²⁸ Dacmuna héčna, ini Isaka ésécnec sisipac ac imuac nambérac héra wanzu. ²⁹ Wanj nalé imuaru merac séwi igucnec hicjiyec inéj merac uja téréya igucnec hicjiyec imi qenesi wammijec séc deguc acguc imuhucyanec. ³⁰ Wanj kiwi téréyanéj dimuhuc zézac? Welenj qeque embac zéma nana nesi érécmina keŋjic. Némac ninj welenj qeque embac iwac nanjanéj embac ziki sipacya qahac iwac nanjaguc momacnec mératéc ménda memaoc zéyec? ³¹ Imuac dacmuna héčna, nenjan imi welenj qeque embac iwac nambérac héra qahac, néj embac miŋina iwac merachéra wamma keczin.

5

Kristonéj ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec.

¹ Zikisipacnina qahac kecbij ninjac ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec. Imuac ninjac nanjelima ziki sipacguc kekecac tenj hésaya imi munjuc ménda bisiwésémanj.

² Ninzu? Paulo nej mia énézézua, ini séwi tasé hericheric meénéc mimuiguc imi Kristo imi onac muru enjomia wammac. ³ Munjuc zéauma énézéwa, ic mérénéj séwi tasé hericheric memimia wammaciguc inéj hénia ac moczoj wamma medacmac ac hezac. ⁴ Hénia ac qeriaiguc ic solanja zéénécmimac ninjac wanzu ini Kristoguc toro qequeya imi tegicma goi héihéi igucnec metecgé énécmimia wanzac. ⁵ Nenjan imi uja téréyanéj nanjé nénécmiyu ninzéh ninzéhiguc solanj dindija zénénécmiyu nimbij zé ninjkumuma mambécanzin. ⁶ Kristo Yesuac qeriaiguc imi séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi aigira qahac, néj imuaru imi Anutuac sinj qeriaiguc ai meanzac ninzéh ninzéh imi sac hezac.

⁷ Ini usuŋnec hiabianec keŋanji, néj mérénéj ackuazéc héla imi ménda tohomu ninjac héric énécmiyec? ⁸ Zéhinoc ac imuhucya imi unuruma héihéré énécmiyec Anutu iwac murunec ménda hicjiyec. ⁹ Ninzu, yis komoranéj saima uha dokuyaguc imi moczoj sécgeanzac. ¹⁰ Enej ninj tosara ménda anjétimu imi Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ninzéhngézu. Wanju ic mérénéj méj ewa soho mihicji énécmimac imi kitiwa memac. ¹¹ Dacmuna héčna, ni séwi tasé hericheric imuac hénia zéau énécmima kecbinec hénia némac ninjac nuhéi wambunec? Imuhuc wambinec ic héngenja wéndara imi aunénéja wanju iminéj hénana ménda kizicgécwacnec. ¹² Ic mérénéj méj yéwéri imuhucya mihicji énécmima keczu imi enej séwiya sac

qahac, néj gocmiagina momacnec moczoj héricdacma kecmu niñac wanzua.

¹³ Dacmuna hécna ini ziki sipac qahac kecmu niñ unuruyec. Néj ziki sipac qahac kekecnéj usugina wañ énécmiyu séwíac siñgina tohomu niñ nalé titiña ménda mi-hicñi énécmimac, néj goi héihéiiguc welerj qeamuma kecmu. ¹⁴ Imuac mia geñga goiga héi amuanzanj séc imuhucyanec alagawac goiya héimibésémañ zézéya momacguc yominéj mia héna ac moczoj mesolañanizac. ¹⁵ Ini mia enjawunec kuanéñ injima qécqéamuma qahac wambu niñac goro ac énézéua.

Anutuac Uña zéma séwininawac siñ.

¹⁶ Wañu mia yomuhuc zézuac; Ini Uña téréyawac méndacmima hakagina wammu. Imuhuc wañgic séwiginawac siñsiñ imi ménda seligimac. ¹⁷ Séwíac siñsiñ iminéñ Uña Téréya qetalimianzac. Wañu imuhucyanec uña téréyawac siñsiñ iminéñ séwíac siñsiñ qetalimianzac. Imuac siñsiñ éhécnéñ hazéc wañamuma euyic haka méj wambij zé ninzu imi wammuac séc qahac wañanzac. ¹⁸ Uña téréyanéñ héngagina walac andu wañ énécmimac imi ini héna acac méra bawu ménda kecmu. ¹⁹ Séwíac haka silic imi usuya qahac hémma nindacziñ. Imi mia kaisero, ninij zapi qeqeya, haka gamu qeqeya, ²⁰ baniara mepé qepési, suña zinac, hazéc hazéc kekec, danpero ac, nimbupuc biria, qeri bélanj, tualefic, féngéc, téamuma kekec, ackuazéc ikorawac téamuma kekec ²¹ wanna wamba, doku selia nene, nezéleléñ, zéma haka imuhucya tosara mia. Becnec zéseli énécmiyi imuac séc zéseli énécmizua. Haka imuhucya wammu imi enej Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi mératéc ménda memuac hezac.

²² Wañu uña téréyawac héla gocmia imi mia yomuhuc. Goi héihéi, ségiségi, luae, qeri bénzéñ, ala kekec, ehéihéi, méñzé méñzéya qahac, ²³ gum bénzénzénj, qer-inéñ sigisigi kekec, haka imuhucyawac imi héna ac méñnéñ méñ neuj ménda héianzac. ²⁴ Kristo Yesuac ic embachéra imi enej séwígina zéma imuac siñsiñ imi ic héngena wéndaraiguc qedacgic. ²⁵ Neñañ uña téréyaguc kecziñguc uña téréyaguc qéhéréngéma tacyac wambij. ²⁶ Edamu asaha enjomíawac ménda wamma enjacnec nimbupuc biria ménda wamma qeri netunetu ménda wañamumu.

6

Baocgé amuma kecmu.

¹ Dacmuna hécna ic méñnéñ bélacgéma kápésic méñ wañu winiñu hicñiyu ic téréya ini qerigina gum bénzénzénj anec mindiñi mima enañ hakagina acguc niñgési amuma

enañ acguc manam batuciguc embu niñac wamma bac yandi yandi wamma kecmu. ² Réwérigina imi wagic amuma bisimu. Imuhuc wamma Kristoac héna ac niñtohodacmu. ³ Ic méñnéñ enjomia keca enjowawac niñu tosara onogicma eneña wañu ic imi ikoc wañamuzac. ⁴ Icyá icyá eneña wawañ memeya héngalenj wañamumac. Imuhuc wañu zézé ségiségi ac imi tosara ionac muru qahac, néj eneña wawañ memeyaiguc sac hemimac. ⁵ Eñeña réwéria imi eneñaoc bisimac. ⁶ Ic méñ ackuazéc kumimia wamma ninij niñañéñ géanzac inéñ iwac iwawaiya hiabia moczoj ic kumianzac imiguc momacnec amunec qamunec wammaoc. ⁷ Ic méñnéñ iwawai méñ himicmac imi héla imuacnec sac metocgéanzac. Imuac niñac ini enjaoc ikoc ménda wañamumu. Anutu imi ménda zédesi wammimia. ⁸ Eñeña séwíac niñ wamma himicanzac imi séwíya igucnec iwawai hou houyawac metocgémac, néj uña téréyawac niñac wamma himicanzac inéñ uña téréyawac murunec kekec seli metocgémac. ⁹ Neñañ haka hiabia wamma kuc mama ménda wambij. Kuc mama qahac kecbiñguc naléya ducñiyu héla gocmia metocgé wambij. ¹⁰ Imuac nini nalé he nénécmimac imuac séc ic embac moczoj wawañ meme hiabia wañ énécmiwiñ. Imuhuc wamma niñzénj niñzénjac héna gésé ionac imi séc méñ nétéréma imuhuc wañ énécmiwiñ.

Goro ac tetcgia.

¹¹ Héngic yomi mérananéñ kiwi imi kunej kunej o énécmizua. ¹² Ic tosara séwiiguc kiwi hiabia mewij zé wanzu imi enej hinocgé énécmima séwi tasé hericheric meénécmianzu imi Kristoac ic héngena wéndaraya niñac wamma ununesi ménda mihicñiwiñ zéma imuhuc wañanzu. ¹³ Wañu séwi tasé hericheric meénécmimia imi enej acguc enjaoc siñginanéñ héna ac ménda tohoma ini séwi tasé hericheric memu niñ zéanzu imi séwi tasé hericheric ic zañgégina olomma séwi enej wambij zé imuhuc wañanzu. ¹⁴ Wañu nuac muru imi Yesu Kristoac ic héngena wéndara imi qahac wañu, méñac méñ zézé ségiségi ac wammañac méñ ménda henénzac. Kristoac niñ wamma baec imi nuac muru ic héngena wéndaraiguc humuyu ni acguc baecac muru humuyi. ¹⁵ Séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi moczoj enjomia, néj kekec qelia meme imi sac eeyaguc wanzac. ¹⁶ Haka silic yomi tohomu onac muru zéma Anutuac Israel ic onac muru luae zéma goi héihéianéñ he énécmimac.

¹⁷ Degucmuacnec méhénéh méh réwéri méh ménda mihicji némmu. Ni imi séwinaiguc Yesuac lépéc kiwiya heyu késa kecza.

¹⁸ Dacmuna hécna Minj Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéh onac ewa qeriginaiguc hema kecmac. Hélacnec!

Efeso

Yaižézé ac.

¹ Anutuac ewa sinjiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaŋa ni Paulonéh Efeso ama arenja yandaiguc kecanzu ic embac téréya ini zéma Kristo Yesuac qeriaiguc ic héla wamma ninžéngéma kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizua. ² Anutu Maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma lu-aenéh onac muru hemac.

Qeri uŋawac mozocya.

³ Mepé qepési wammini! Miŋ Kewunina Yesu Kristoac Maŋgocya Anutunéh Kristoac qeriaiguc qeri uŋawac mozoc kurumeŋ igucnec hahaya hénia hénia mozocgé nénécmiyec. ⁴ Waŋu eŋeya kiwaiguc zéma eŋeya ala sinjiguc, neŋaŋ téréyanec zéma solanjanec kecbiŋ niŋac, baec kurumeŋ ménda zéyu hincŋiyecnec, Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyec. ⁵ Gési nénécmima ewa hia nimma eŋeya ewa sinjiguc becaru niŋareŋgéyu heyec séc, Yesu Kristonéhneŋ neŋaŋ eŋeya nambérac héra buŋa qenénécmiyec. ⁶ Imi mia siŋa nimmiانزاع Yesu iwac qeriaiguc, iwac ewa hia edamuyaguc imi neŋaŋ muru boŋtegic eŋ nénécmiyec imi mepésimiwiŋ niŋac, imuhuc waŋ nénécmiyec. ⁷ Kristo iwac qeriaiguc mia, ewa hiaya kuaya qeŋeya imuac séhaiguc, sacyanéh boŋ héré menénécmima képésicnina wai nénécmiyec. ⁸ Imi mia inéh niŋtegic qinžtegic zéma niŋ asac asaria moczoŋnec neŋaŋ muru meséccgé nénécmiyec. ⁹ Imuhuc wamma ewa siŋa sasangi, eŋeya ewa qeriaiguc niŋareŋgéyu heyec imuac séciguc, ewa hiawac zéau nénécmiyu qerininanéh ninziŋ. ¹⁰ Imi mia nalé niŋec imi ducŋiyu, iwawai kurumeŋiguc kekera zéma iwawai baeciguc kekera imi moczoŋ Kristoac qeriaiguc areŋhéra tuŋ momacguc wammac niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec. ¹¹ Iwawai moczoŋ ewa siŋa hezac séc waŋanžac Anutu iwac ewa siŋ méndacma bec zétecgéyu heyec séciguc Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyu iwac mératécac buŋa wamma kecanziŋ. ¹² Imi mia Kristoac qeriaiguc walac walac mambéc kerinžac kecanziŋ neneŋ imi kecma tetecgiaiguc iwac edamuyawac mepé qepési héra wambiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec. ¹³ Ini acguc iwac qeriaiguc ac héla, képésic igucnec angéh titiac buŋa suruc hiabia imi nimma ninžéngégic sisipac acwac Uŋa téréyanéhneŋ eŋeya buŋawac asé

kiwi meénécmiyec. ¹⁴ Waŋu Uŋa Téréya iminéh mia kurumeŋac mératécnina imuac sisipac acwac asé kiwiya wanžac. Waŋu ic embac elinžé nénécmimia imi boŋ hérénina menénécmiyu eŋeya edamuya mepésimiwiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

Pauloac zéwelec ac.

¹⁵ Hénia imuac niŋac ini Miŋ Kewunina Yesuac qeriaiguc ninžéh ninžéngina késakeczu imuac suruc zéma ala siŋgina ic embac téréya ionac waŋ énécmianzu imuac suruc imi ni acguc zégic nindari. ¹⁶ Imuac mia onac niŋ wamma ménda misimanec ewa hia ac ézéma zéwelecanzua séc onac qacgina imi zéhicŋi mianzua. ¹⁷ Miŋnina Yesu Kristoac Anutu, maŋgocnina edamuyaguc inéh mia niŋtegic qinžtegic zéma ackuažéc zéauauya imuac qeri uŋa imi énécmiyu Anutuac hénia séha nintegicmu niŋac zéwelec waŋanzua. ¹⁸ Waŋu ewa qeriginawac kiwa measari énécmiyu hénia némac niŋac unuruyu mambéc keczu imi zéma ic embac téréya sugginaiguc mératéc edamuyaguc dimuhucya kuaya qeŋeya késa keczu imi niŋyaccgému. ¹⁹ Waŋu iwac kuc yandaya ogicqogira ninžéh ninžéh ic neŋaŋ muru ai meanžac iminéh kukuc duruc durucya eŋeŋa wanžac imi niŋtegicmu niŋac zéwelecanzua. ²⁰ Waŋu Anutuac kuc yanda iminéh Yesu humuc igucnec meqeliyec. Meqelima wagicma kurumeŋiguc emma eŋeya méra héiyaguc oporec. ²¹ Opocma gara imi meyaru ic kewuya kewuya zéma qac buŋa zéma kuc buŋa zéma galeŋ buŋa zéma qacgina hénia hénia baec yomuac naléiguc hezac imi sac qahac, néŋ ama baec hahaya hémbénaŋaiguc hezac imi moczoŋ onogicdarec. ²² Waŋu iwawai moczoŋ imi hénia duandiaiguc haiyec. Haima Yesu imi iwawai moczoŋ onogicma hénaoŋiŋ neŋaŋ orucnina wammac niŋac oporec. ²³ Waŋu hénaoŋiŋ neŋaŋ imi iwac hénia méria* wamma kecziŋ. Waŋu hénaoŋiŋ imi mia iwawai moczoŋ imuac qeriaiguc iwawai moczoŋ séccgé énécmianžac iwac howiacnec wanziŋ.

2

Humuc igucnec kekeciguc.

¹ Waŋu ini wawaŋ meme biria zéma képésicgina imuac qeriaiguc humugic meqeli énécmiyec. ² Becnec imi ini haka biria imuhucyawac qeriaiguc tacyac wamma baec yomuac haka silic zéma Biria miŋnina kurumeŋ bawa sawawac galeŋ memecac kuha késa kecžac imi méndacma kecanžic. Waŋu deguc ac qeŋe

* 1:23: Girik aciguc; Soma, neŋaŋ neŋaŋ aciguc séwiya.

ic ionac sugcinaiguc ai meanzac uña biria iminéñ mia Biria minjina wanzac. ³ Becnec imi neñaj imuhucyanec sugcinaiguc kecma séwininawac siñ tohoma kecma séwinina zéma ewaninawac siñanérñ waj nénécmiyec séc wanjñ. Imuac ic tosara iniguc hénianina momacguc wanju qeri biriawac buñawac nambérac héra kerinj. ⁴ Anutu wésé nininj kunerñ yanda hemiyu neñaj ala siñ waj nénécmima ala siñ yanda imuac niñac wamma ⁵ kápésic nina niñac humuyinj neñaj imi Kristo Yesuac qeriaiguc meqeli nénécmiyec. (Ini imi ewa hiaya niñac angégñina tinénécmiyec.) ⁶ Neñaj Yesuguc momacnec meqeli nénécmima Kristo Yesuac qeriaiguc kuruménac kekeciguc i guc momacnec tacbiñ niñac nonoporec. ⁷ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc wésé nininj waj nénécmima iwac ewa hiaya ogicqogira imi baec yomuac naléya hama emmac séc nénézéyu hémbinj niñac imuhuc waj nénécmiyec. ⁸ Ini imi ninzégégic ewa hiaya niñac angégñina tiénécmiyec. Imuac niñac imi mia onac murunec qahac, néñ sese Anutuac murunec hahaya wanzac. ⁹ Imi mia wawanj memenina igucnec qahac, imuac ic embac méñnéñ méñ séwi enejñ hia ménda wammac. ¹⁰ Neñaj imi Kristo Yesuac qeriaiguc ai solañ mewinj niñac Anutunérñ menénécmiyec. Wanju ai imuhuc geñnec tima kembinj niñac Anutunérñ becnec niñu heyec.

Kristoac qeriaiguc ewa momac wamma kecbinj.

¹¹ Imuac niñac ini yomuhuc niñqelimu; Becnec ini séwi tasé herichericgina qahac ic enia kecañgic. Imuac niñac ic embac méraginanérñ séwi taségina hericma séwi tasé hericheric ginaguc zéénec mimiaiwac kecañgic ienen onac niñ séwi tasé herichericgina qahac zéénec mianjgic. ¹² Nalé imuaru ini imi Kristo qahac séngañgeñ kecañgic. Kecma Israelac héngalenj ama areñja yanda imuacnec elicgé énécmimia wamma eñacnec kecañgic. Wanju zikiñziki acwac sisipac ac imuac mia ic embac méréra tanec kecma niñkinzégñina qahac Anutuginaj qahac baeciguc kecañgic. ¹³ Wanju deguc imi becnec lakec kecañgic ini Yesuac qeriaiguc Kristoac sacya niñac Anutuac muru hosuru énépésima onoporu kecañzu.

¹⁴ Kristo imi luaenina. Inéñ sucni-naiguc deminj elic elicgia nanec imi iwac séwiya aunénécmima hézégéyu mayu tunj éréhécnéñ momacguc wanjñ. ¹⁵ Wanju tunj éréhécnéñ imi enjeya qeriaiguc séwi momacguc qeliawac wamma luaeiguc kecmu niñac enjeya séwiya wai nénécmima zézé seli ac zéma pakenj ac zéma héna ac hénia hénia

imuhucya imi nénéhélina hazéc wamma kekec imi audarec. ¹⁶ Wanju ic héngalenj wéndara iminéñnec tunj éréhécnéñ imi séwi momacguc wamma Anutuacguc ewa momac wammu niñac imuac qahaiguc hazéc nininj imi qeyu humuyec. ¹⁷ Wanju mama hama lakec kecañgic ionac zéma hosuru kecañgijñ Yuda ic nonac momacnec luaeac buñja neñaj muru zéau nénécmiyec. ¹⁸ Imi mia iwac qeriaiguc ini zéma nini neñawu Uñja téreyawac qeriaiguc Manjogac muru kerembinj niñac imuhuc waj nénécmiyec. ¹⁹ Imuac deguc muarunec, ini imi ic méréra me ic kianj qahac, néñ ic embac météré énécmimia i iniguc séc momac wamma Anutuac areñhéra zéma héngalenj ama areñja yanda imuac buñahéra wamma keczu. ²⁰ Ini imi Yesuac Méliméli ic zéma Anutuac tilinj tilinj ic ionac qambañja imuac qahaiguc kumu énécmimia. Kristo Yesu enjeyaoc imi ama imuac wanjogañguc hoc qambañja wanjogac keczac. ²¹ Iwac qahaiguc sécna sécga momacnec toroqema enni ama imi moczorñ Minj Kewuninawac qeriaiguc ocmuñj téreya wamma yandima enjanzac. ²² Ini acguc Uñja téreyawac qeriaiguc ocmuñj téreya Anutunérñ tacyac wawanja wammac niñ Yesuac qeriaiguc momacnec toroqé énécmiyu enjanzac.

3

Paulonérñ ic enia ionac niñac wamma ai meyec.

¹ Wanju Paulo ni ac zéma mazua hénia imuac niñac ic enia onac niñac wamma Kristo Yesuac hésa ic wamma kecañzua. ² Wanju ama imuac welenj qeñe ai imi Anutunérñ onac niñ wamma goi héhéhiyawac niñac wamma nuac néñec imi ini hélacnec bec niñgic gezanj. ³ Wanju usuya auma ac sañja imi nézéyu niñasariyi suruc imuac imi bec zékanj zékanj wamma oénécmiyi. ⁴ Ini kiwi imi olommuiguc Kristoac hénia sañja niñtegiñi imi ini acguc niñtegiñmu. ⁵ Ac sañja imi deguc Yesuac méliméli ic téreya zéma Anutuac tilinj tilinj ic ionac muru Uñja téreyanérñ zéhicñi énécmiyec ésécnec becaru imi hiññisai nalé tosaraiguc imi ic onac nanjhéra méñac méñ imuhuc ménda zéhicñi énécmiyu niñgic. ⁶ Imi mia ic enia enejñ buñja suruc hiabia imuaru toroqema Kristo Yesuac qeriaiguc sisipac acya imi momacnec mératéc mema neñawu momacnec séwi momacguc wamma keczinj. ⁷ Wanju Anutuac goi héhéhia niñac ai memeac sese miñicñi néñju, imuac kuhanérñ nuaru ai meanzac séciguc buñja suruc hiabia imuac ai icya wamma keczua. ⁸ Buñja suruc hiabia, Kristoac mérianj yanda oloñ oloñawac séc qahac imi ic enia énézémanj

nijac ic embac téréya ionac sugcinaiguc maqeqeya téngérj tosara onogicma mamaya kecanzua nidac imuhucyawac goi héihéiyawac buña qenéjec. ⁹ Imi mia iwawai moczonj zéhicijyec Anutu iwac qeriaiguc nalé hénihénia qahac imuarunec musañj musañgiawac nijju heyec ai arenja imuac héla imi dimuhucya wanzac imi zéasari énécmimanj nijac imuhuc wannéjec. ¹⁰⁻¹¹ Imi mia nalé hénihénia qahac imuarunec Anutunéj Mij Kewunina Kristo Yesuac qeriaiguc nijarenjéyú heyec imi méndacma degucmi Yesuac héniaorinj héra nejaocnec Anutuac nijtegegic qinjtegegic hénia hénia imi mewininini kurumenjiguc kua meme uña qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ienenj hénia imi héntegicmu nijac imuhuc wanec. ¹² Neñanj imi Yesuac qeriaiguc i nijzénjgéma imuacnec mia bac yandi yandi qahac Anutu hosucgé mimiawac hénia mihicijma kecziñ. ¹³ Imuac zéwelec énécmizua. Onac nij wamma qenzenj manzenj hénia hénia mihicijma kecanzua imuac mia ewagina ménda mamac, néñ nijgic edamuginaguc wammac.

Kiwi yomi olommu ionac nijac wamma zéwelerec.

¹⁴ (14a) Hénia imuac nijac ¹⁵ baec kurumenjiguc ic embac hénia hénia keczu ionac qacgina mihicij énécmiyec.* ^(14b) Manjocnina iwac muru ni siminjna héimima yomuhuc zéwelec mizua; ¹⁶ Inéñ wanju, iwac edamuya kuaya qeqeya séciguc Uña téréyanéñ onac qeri icgina imi kuhanéñ meseli énécmimac. ¹⁷ Meseliyu nijzénjgégic Kristonéñ onac ewa qeriginaiguc kecénécmiyu enéñ imi goi héihéi imuac qeriaiguc gété zaligina meyu nammu. ¹⁸ Namma seligima météré énécmimia moczonj yanda iniguc momacnec Kristoac goi héihéiya imuac hilañaya zéma horuaya zéma hijnjac hijnjaraya zéma enejaya imi séha nijtegegicmu. ¹⁹ Wanju Kristoac sij sorocya imi baec ic ionac nininj ninanéñ olommuac séc qahac, wanju ini imi nijasarimu nijac zéwelecanzua. Nijasarigic Anutuaru qeriaiwac mérianj kuaya qeqeya hezac iminéñ onac muru kuaya qesalecgéma hemac zéma zéwelecanzua.

²⁰ Kuha yandanéñ neñanj muru ai meanzac imuac séciguc, iwawai hénia hénia welec mianzinj me nijanzinj imi ogicma emma wandac wandac medac medac minjina ²¹ Anutu iwac muru mia Kristo Yesu zéma iwac héniaorinj héra

ionac sugcinaiguc edamuyanéñ hicñjisaiya hicñjisaiya hema emma hemac, hélacnec!

4

Kristoac séwi tasia wamma momacnec ai mewij.

¹ Imuac mia Mij Kewuninawac wamma séha ic kekera neñ meme seli ac yomuhuc énézézu; Anutunéñ unuruyu ini iwac buña kecanzu imuac hakagina imi imuac séha wamma kecmu. ² Ewa qerigina memaamuma qeri bénzénjiguc zérabéraiguc nalé horuacnec nanjelima goi héihéiac qeriaiguc bisiqaténj wanjamumu. ³ Imuhuc wamma Uña téréyanéñ luacac hésanéñ dérecgé énécmiyu momacguc wanjic imi mia seliseli wamma qambantohoya memu. ⁴ Séwiya imi momacguc, Uña téréya imi acguc momacguc, wanju ini imi héihéré énécmimac nijac momacnec nijkinzénjgéma kegcic unuruyec. ⁵ Mij Kewunina imi momacguc, wanju nijzénj nijzénj imi acguc momacguc, wanju doku naec imi acguc momacguc, ⁶ Wanju Anutu acguc momacguc, wanju inéñ mia kecec momac yanda imuac manjoc keczac. Wanju kecec momac yanda iminéñ méra bawu kegcic momacguc wammu nijac dérecgé énécmima duña imuac sugcinaiguc kecanzac.

⁷ Wanju icya icya Kristoac sese séha séc méndacma goinina héima nénécmiyec. ⁸ Imuac mia ac kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Inéñ ou enec nalé imuaru séha ic sasala dérecgé énécmima onagicma enec. Emma ic embachéra ionac muru sese énécmiyec.*

⁹ Ou enec zéyec imuac hénia imi walac baeciguc emu hijnarec imi mia, néñ hénia méñ ménda hezac. ¹⁰ Hijnarec inéñ mia kurumenja kurumenja onogicma enec i enjyaoc wanzac. Inéñ iwawai momac yanda imi sécge énécmimanj zé imuhuc wanec. ¹¹ Wanju inéñ mia tosara Yesuac Méliméli ic, tosara kua meme ic, tosara buña suruc hiabia zéauau ic, tosara pasto, tosara kiwi ic wamma zéma onoporec. ¹² Imi mia ic embachéra téréya mesolajani énécmima welenj qeqe ai megic toroqe amuma Kristoac séwi ésécnec yacmac nijac imuhuc ai buña qeénécmiyec. ¹³ Neñanj imi Anutuac naja nijzénjgéma hénia nijasariwij. Imuhuc wannéñ nijzénj nijzénjnina zéma nij asac asarinina iminéñ toroqe nénécmiyu séwi momacguc wamma ic yandi tetecgia wambinj. Imuhuc wamma Kristoac yandi yandiac séc érerénjiguc yandiwij. ¹⁴ Imuhuc wamma neñanj imi

* **3:15:** Ac yomuac hénia imi; Inéñ momac yanda neñanj Manjocnina. * **4:8:** Nalé imuaru kawaligina yaréiguc onogicma liliñgéma hama iwawai onagicgic imi ic embachégina gili énécmianjic. Yesu imi neñanj kawalinina wanzac imuac haka imuaru ac héima zézac.

deguc muacnec nambérac tanec ménda kecbin. Ic diwi qiwilijanéñ ac halécnéñ ala batuc wañ énécmigic ninzérñ ninzérñac ac arenjareñgia hénia hénia imuac temboñ temboñanéñ qeken qeña wañ énécmiwac ninjac. ¹⁵ Néñ goi héihéiya qeriaiguc ac hélawac zéma wawañ memenina séc orucnina Kristo iwac kekecac séciguc yandiwiñ. ¹⁶ Iwarunec séwi tasia imi moczoñ toroya toroya toroqe mimia waju iwawai hiabia séc qema énécmiyu qéhéréñgé amuma séwi tasiawac kuha séc ai mema séwi imi meyandima goi héihéi imuac qeriaiguc miyacgé amuanzac.

Kecec wahala zéma kecec qelia.

¹⁷ Imuac ninjac ni séwíac hénia imi zéma Miñ Kewunawac qeriaiguc ninzérñ ninzérñna zéau énécmizua; Deguc muacnec imi ic enia enej ewa qeriginanéñ iwawai héla qahac imuac wamma kecanzu éscnec imuhuc ménda wamma kecmu. ¹⁸ Ieneñ imi ninjasac asari ginanéñ sinjidéñgyu ninjina qahac imuac suraiguc ewa qeriginanéñ seligiyu Anutuac kecec igucnec waima kenjic. ¹⁹ Ieneñ ninjegic qinjtegicgina qahac tanec wamma séwíac sinjiguc opocamuma haka biria hénia héniawac hémbaoc wamma wanjanzu. ²⁰ Ini imi Kristoac hénia imuhuc méñ ménda kuamugic. ²¹ Ac héla imi Yesuac qeriaiguc hezac éscic ini hélacnec iwac murunec ku énécmiyu ninjigic imi ²² ini ala batucac féngéc ic méndacma houma kenjanzac ic wahala imuac haka imi séwi usugina éscnec hetecgému. ²³ Ewa qeriginawac uña imi meqli énécmimia waju ²⁴ Solañ dindiña zéma ac hélanéñ météré énécmiyu Anutuac tanec ic qelia maleku éscnec héiamuma kecmu.

Kecec hena ac.

²⁵ Waju neñañ momacnec Yesuac séwi tasia wamma kecziñ imuac ninjac ini ikoc waima ama momac ic iniguc enjaocnec ac hélacnec zému. ²⁶ Ini qeri biric nimmuiguc képésic ménda wammu. Waju kaiwe kiwa hinjacmac imuac séc qeri biric ménda késama kecmu. ²⁷ Biria mininawac titiña méñ ménda waimigic érémac. ²⁸ Kowu nenenéñ muñguc kowu ménda nemac, néñ néwéciguc maqeqeya méra mimacac séc iwawai mihicñimañ zé eneya mérianéñ ai mema haka hiabia wammac. ²⁹ Ac biria imi kuagina igucnec ménda waigic mamac, néñ ac hiabia ic tosara meyac énécmimacac sécyá zéma acgina ninzu imi onac goi héihéi mihicñi énécmimu. ³⁰ Ini imi Uña téréyawac qeriaiguc asé kiwi menénécmiyu añgérñ titiac nalé ducñimac imuac séc iwac buña kecmu, imuac ninjac Ini Anutuac Uña Téréya ewa biri ménda mihicñi mimu. ³¹ Ini qeri howuc zéma

qeri biric zéma yonkanzanñ zéma waju silac zéma zébiri qébiri haka silic imuhucya imi enañ muru augic qahac wandacmac. ³² Enjaocnec goi héihéi wanjamuma wésé ninñ wanjamuma Anutunéñ Yesuac qeriaiguc képésicgina wai énécmiyec éscic képésicgina waiamumu.

5

¹ Imuac goi héihéi wañ énécmiyu kecanzu nambérac imuhucya éscnec Anutuguc kéréndéñ wamma kecmu. ² Ini imi Kristonéñ goi héihéi wañ énécmiyec séciguc enjaocnec iwawai méñ wamma mewiñ zé goi héihéiyawac qeriaiguc wammu. Kristo inéñ neñañ ninjac wamma eneya kececya waima mulu manañ héméña hiabia éscnec Anutu héimiyec. ³ Ini imi sugcinaiguc kaisero zéma haka biria hénia hénia zéma hémbaoc haka imuhucya imuac qara acguc méñ ménda zéhicñimu. Iminéñ ic embac météré énécmimia ionac hakagina séha wanjac. ⁴⁻⁵ Kaisero zéma ic qerigina zapi qeqeya zéma hémbaoc (banjarawac mepé qepési ai) wammu imi enej moczoñ yanda Kristo zéma Anutuac ama yandaiguc mératéc méñ ménda memu. Imi ini ninjacgéma nindaczu imuac ninjac ac zapi qeqeya zéma zézorañ ac zéma lisi ac imi ménda zému, néñ néwéciguc ewa hia ac ézému.

⁶ Méñac méñ ménda wai énécmigic ac gorosona énézéma ikoc wañ énécmiwu ninjac. Haka imuhucyawac ninjac Anutuac qeri gericnéñ ac qeqe haka imuac nambérac héra ionac muru maanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhucya iniguc késayu késa ménda wammu. ⁸ Ini becneç imi sinji tunumanjac buña kecgic, néñ deguc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc asac mararantaj buña keczu. Imuac asac mararantaj nambérac imuac séciguc kecmu. ⁹ Asac mararantaj héla gocmia imi mia haka hiabia, haka solañ zéma haka héla. ¹⁰ Némacnéñ Miñ Kewunina ségiségi mihicñi mianzac imi batucgé hémma, ¹¹ ini imi sinji panamanjac ai iwawai héla qahac imuac ménda toroqemu, néñ énézégic haka biria héñtegicmu. ¹² Ieneñ sasanjiaguc wanjanzu imi kuananéñ zémanñ zéwa gamu mamasuñaguc waju réwérizua. ^(14a) Hémbiñac séc imi moczoñ asac mararantaj, ¹³ hénia imuac ninjac, iwawai moczoñ asac mararantaj néñ qetagaliyu wininianzac imi kicinanéñ hémbiñac séc wanjanzac. ¹⁴ ^(14b) Imuac ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Gaugina hekeczu ini yacgic! ini humuc ic ionac sugcina igucnec yacgic! Kristonéñ qetagalima asari énécmimac.

¹⁵ Imuac ini hakagina dimuhuc wamma kecmu imi ninjegicmu. Imuhuc wamma

ic embac niŋtegic qinŋtegicgina qahac éśécneć qahac, néŋ niŋtegic qinŋtegic ginaguc wamma kecmu. ¹⁶ Nalé imi biria yéwériyaguc, imuac niŋac ini nalé imi qaurac ménda qemu. ¹⁷ Imuac bec ini ewa soho ic ménda wammu, néŋ Miŋ Kewuninawac ewa siŋ imi dimuhuc hezac imi nitegicma kecmu. ¹⁸ Waiŋ doku seliaguc ewa soho ménda wammu. Imi mia kekeć soho sohoya. Néŋ Uŋa téréyanéŋ séćgé énéćmiyu kecmu. ¹⁹ Mepé qepési legic, zéma ewa hiawac legic, zéma legic téréya eŋaŋ héiamuma ewa qeriginanéŋ Miŋ Kewuninawac muru legic héimima mepésimimu. ²⁰ Haka hénia hénia hićŋi énéćmianzac séć Miŋ Kewunina Kristo Yesuac qaraiguc nalé séć Anutu maŋgocnina ewa hia ac ézému.

²¹ Waŋu Kristo ee héihéi wammima eŋaocneć méra bacginu kecamumu. ²²⁻²³ Kristonéŋ hénaořiŋ ionac orucgina wamma eŋeya séwi wamma keczu ionac aŋgérŋ titi ic wanzac éśécneć, embac méŋac euyanéŋ iniŋa iwac oruha wanzac, imuac niŋac embac ini euhéćgina ionac méra bacginu kecmu Miŋ Kewuac muru wammianzu éśécneć wanŋ énéćmimu. ²⁴ Néŋ hénaořiŋ eneŋ Kristoac wammianzu éśécneć embac ini imuhucyanec euhéćgina tohotoho wanŋ énéćmima kecmu. ²⁵ Ic ini acguc inihéćgina ionac goigina héiénéćmima Kristonéŋ hénaořiŋ ionac goigina héi énéćmima ionac niŋac wamma eŋeya kekecyá wai énéćmiyec imuac séćiguc wanŋ énéćmimu. ²⁶ Imi mia dokunéŋ naec énéćmima ackuazéćnéŋ zuac énéćmima méteré énéćmiyec. ²⁷ Imuhuc wanŋ énéćmima eŋeya kiwaiŋguc hénaořiŋ téréya kumu énéćmima métać métać me kići misicya qahac téréyanec solananeć wammu niŋac imuhuc wanŋ nénéćmiyec. ²⁸⁻³⁰ (30) Neŋaŋ imi Kristoac séwi tasia keczinŋ imuac niŋac, ⁽²⁹⁾ Kristonéŋ hénaořiŋ héra galenŋé nénéćmianzac. Ic méŋnéŋ méŋ eŋeya séwiya niŋac mézé titi ménda wanŋamuma nalé séć nene gumu amuma kecanzac. ⁽²⁸⁾ Imuac ic ini imuhucyanec eŋaŋ inihéćgina imi eŋaŋ séwigina éśécneć goigina héi énéćmimu. Ic méŋnéŋ méŋ iniŋa goiya héimianzac inéŋ imi eŋeya séwiya goiya héiamuzanac tacneć wanzac. ³¹ Hénia imuac niŋac ic méŋnéŋ neŋgoc maŋgocya wai éréćmima kemma eŋeya inihaguc toroqema séwi éréhéćnéŋ séwi momacguc wammaoc imuhuc zéyu ooyawac hezac. ³² Waŋu imuac hénia saŋa imi qeu hiŋgac hiŋgara. Ni imi Kristo zéma Anutuac hénaořiŋ ionac niŋac momacneć imuhuc zézu. ³³ Waŋu ini imuhucyanec eŋac eŋac eŋaŋ inihéćgina imi eŋaŋ éśécneć goigina héi énéćmimu. Waŋu embac ini acguc euhéćgina onac

eegina héi énéćmimu.

6

Nambérac zéma neŋgoc maŋgoc.

¹ Nambérac ini Miŋ Kewuninawac qe-riaiguc neŋgoc maŋgoc héćgina niŋtoho wanŋ énéćmimu. Haka iminéŋ haka dindiŋa wanzac. ² Genŋa neŋgoc maŋgocga ee-gira héi éréćmiwésémaŋ iminéŋ mia hénia ac walac walac zikiziki acyaguc wanzac. ³ Imuhuc wambésémaŋguc gi imi baeciguc nalé horua kekećgaguc kecbésémaŋ. ⁴ Maŋgoc ini nambérac héćgina qeri geric ménda mihićŋi énéćmimu, néŋ Miŋ Kewuninawac pakeŋ ac zéma zézé seli acnéŋ qegumu énéćmimu.

Welenŋ qeŋe ic zéma ionac miŋ maŋgocgina.

⁵ Welenŋ qeŋe ini imi bac yandi yandi wamma zénéŋgina hiriyu ewa qerigina hénanéŋ séwiginawac miŋ kewu héćgina imi Kristoac muru wammianzu éśécneć welenŋ qeénéćmimu. ⁶ Ionac kicginaiguc baec ic ionac ewa qerigina mehiau énéćmianzu éśéc qahac, néŋ Kirisistoac welenŋ qeŋe ic éśécneć ewa qeriginanéŋ Anutuac ewa siŋ niŋtoho wamma ⁷ siŋa nimma welenŋ qeénéćmima ic ionac wanŋanzu éśécneć qahac, néŋ Miŋ Kewuninawac wammianzu éśécneć welenŋ qeénéćmimu. ⁸ Imi mia icya icya haka hiabia méŋac méŋ wammuiŋguc welenŋ qeŋe me miŋ maŋgoc kekera séć ai imi Miŋ Kewuninanéŋ nénéćmiyu meanzinŋ imuhuc zéma nimma imuhuc wanŋ énéćmimu. ⁹ Imuac Galenŋ ini acguc welenŋ qeŋe héćgina imuhucyanec wanŋ énéćmimu, néŋ ménda tericgé énéćmimu. Némac niŋ ionac zéma onac Miŋ Kewugina imi ou kurumenŋguc kecanzac. Waŋu iwac muru imi séwiac hémma niŋgésigési méŋ ménda hezac imuac mia imuhuc wammu.

Anutuac yaréac maleku selia.

¹⁰ Tetecgiaiguc yomuhuc zéma niŋgic; Ini imi Miŋ Kewuninawac qeriaiguc zéma iwac kuc buŋawac kuhanéŋ meseli amumu. ¹¹ Ini imi Biria miŋinawac ikoc imi qewinŋ zé Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczoŋ hoturudacmac. ¹² Neŋaŋ yaré imi ic séwi busuninaguc me sacninaguc qahac, néŋ Biria miŋinawac kewuya kewuya zéma kuc buŋa zéma baec siŋi tunumanaguc imuac galenŋhéra zéma sawaiguc uŋa biria iniguc wanŋanzinŋ. ¹³ Imuac Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczoŋ hoturu énéćmiyu nalé biriaiguc ini efima yaré qemaŋguc naŋselimu niŋac imuhuc wammu. ¹⁴ Imuac ini naŋselima ac hénanéŋ rikunŋgina mema zikigic haka solananeŋ tétéćginaiguc hoturumu. ¹⁵ Waŋu hénia usugina luaeac

bunja suruc hiabianéh haima zéréhqéréh wanjamumu. ¹⁶ Imuac qahaiguc toroqema ninzéh ninzéhac saiwa mema iminéh ic biriawac zakonj geric bélanaguc imi hézéhqéma qéwécgému. ¹⁷ Anghéh titiac opoc selia zéma Uña téréyawac sou Anutuac ackuazéc imi memu. ¹⁸ Wanju zéwelecgina zéma zéqagacgina moczonj nérj naléya qahac Uña téréyawac qeriaiguc zéwelecmu. Imuhuc wambinj zé zenzerj qeli qeli wamma nalé séc seliseli wamma zéwelecmu. Wanju ic embac téréya ionac nij wamma zéwelecmu. ¹⁹ Wanju nuac nijac momacnec zéwelecmu nuac muru ackuazéc néju kuana anghéma bunja suruc hiabia imuac hénia saña imi porinj qahac zéau énécmimanj nijac zéwelecmu. ²⁰ Neñ ai imuac mia Yesunéh méli néju hésa ic wamma keczua. Wanju imi mia neñ ac zémanj hezac imi porinj qahac selianec énézémanj nijac imuhuc mihicñi néhec.

Mozoc ac.

²¹ Kekecnawac hénia me némac ai mema keczua imi onac momacnec énézéwa nimmu nijac ninzéh ninzéhac dacmuna zéma Minj Kewuninawac qeriaiguc ai ichéla keczac Tikiko inéh mia héniana imi moczonj énézédacmac. ²² Inéh mia nonac kekecninawac hénia énézéma ewa qerigina meefi énécmimac nijac ni ic imi ai imuac téngéh méli énécmizua.

²³ Anutu manjocnina zéma Minj Kewunina Kristo Yesuac murunec goi héihéiya luaeguc zéma ninzéh ninzéhaguc iminéh dacmuna hécna onac muru hemac. ²⁴ Minj Kewunina Kristo Yesu siña ménda humumia nimmianzu séc ionacmuru ewa hiayanéh he énécmimac.

Filipai

Yaizézé ac.

¹ Yesu Kristoac welenj qeqe icya Paulo zéma Timoteo niri hénaorinj Kristo Yesuac qeriaiguc Filipi ama areña yandaiguc kecanzu ini zéma galeñj hécgina zéma ai ichécgina onacmuru kiwi yomi oma haiwa hazac. ² Anutu manjocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenérj hama onac muru hemac.

Pauloac zéwelec ac.

³ Ni niñqeli énécmianzua nalé imuac séc Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Zéwelecanzua séc ic tuñ onac niñac wamma ségiségi wamma nalé séc zéwelec wañanzua. Imuac hénia imi yomuhuc; ⁵ Ini buña suruc hiabia niñgic nalé imuac hénihénia igucnec éréma deguc imuac ai imi nanjé amua meanzu imuac mia imuhuc wañanzua. ⁶ Wañu sugcinaiguc ai hiabia héniyec Anutu inérj ai imi nalézéngéma metecgýuguc Kristo Yesuac nalé yanda imi hamac imi niñkinzérj gézua. ⁷ Ni hésa qaténaguc wamma buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéseliwa ini ewa hiayawac qeriaiguc ai momachéchna wañ nanjanzu. Imuac niñac ni ic tuñ onac imuhuc nimba sécgézac. Imuhuc nimba ini imi nuac ewa qerinaiguc kecanzu. ⁸ Yesu Kristo inérj ewa qerianérj wañ énécmianzac imuac séciguc ni dimuhuc onac niñac wamma qerinanérj hakhak wañanzac imuac mia Anutunérj ni héipuc wañ nénzac. ⁹ Wañu ini nininj hiñgac hiñgara zéma niñgésigési ginanérj goi héihéigina imi mesaiyu kuaya qeqeya wammac imuhuc zéma zéwelecanzua, ¹⁰ Imuhuc wamma némac iwawainérj héra wanzac imi niñtegicma solañanec kitic késpedes qahac kecgic Kristoac haha naléya imi hamac. ¹¹ Wañu Yesu Kristonérj qenanjé wañ énécmiyu kecec solañawac héra gocmianérj sécgé énécmiyu Anutuac edamuya onac murunec qetagali énécmiyu tosara enérj hémma Anutu mepé qepésiac legic héimimu.

Pauloac zéwelecwecac ac.

¹² Dacmuna hécnina haka hicñinérj nec imuac niñac Miñ Kewuac buña suruc hiabia imi muñguc yanda saima kenzac imi ini niñtegicmu niñac wanzua. ¹³ Imuac Kristoac niñac wamma hésa qaténaguc kecza imi baec galeñac ai ama yomuac qeriaiguc owohotoñ keczu i zéma ic embac

tosara moczoñ ionac sugcinaiguc wininiyu héñtegicdaczu. ¹⁴ Imuac niñac dacmuna hécnina sugcinaiguc sasalanérj nuac hésa qaténa niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñzérjgéma zénérjgina ménda hiriyu Anutuac actuazéc imi hanj qema zéanzu.*

¹⁵ Ic embac tosanenérj nimbupuc wamma nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu, nérj tosara imi ewa hélanérj zésaianzu. ¹⁶ Yomi enérj imi ni buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéasarimanj niñac kumunérjec hénia imi niñtegicma siña hia nimma ai meanzu. ¹⁷ Wañu tosara imi enérj hésa qaténaguc réwéri méñj toroqewinj gezanj zéma ewa hélanérj nec qahac, nérj nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu. ¹⁸ Imuac némariawac hémba birimac? Ikoc me hélacnec imuhuc me imuhuc wañgic saima kenjanzac imi Kristo imi mia. Hénia imuac niñac ni ségiségi wañanzua. Wañu toroqema ségiségi wammanec kecmanj. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Onac zéwelecgina zéma Yesu Kristoac Uña téréyanérj nanjénérj zéra waiya imuhucya niñac añgérj titina mihicñimanj imi ni ninzua, imuac niñac mia imuhuc wañanzua. ²⁰ Wañu gamusinj gamusinj ménda nimma becne ésecnec degucmi acguc zénérjna ménda hiriyu séwiiguc me humuciguc séwinanérj Kristo iwacnec sac mepési mimanj niñ ninzua. ²¹ Imi mia nuaru imi kecmanjguc Kristoac kecmanj, wañu humumanjguc humucna imi acguc méra némmac. ²² Wañu séwinaguc kecmanjguc imi téré ainawac héra mihicñimanj. Imuac niñac kecec zéma humuc iorac sugciraiguc némariawac añgérj tiwa hia wammac imi ménda ninzua. ²³ Ni imuac sugciraiguc kecba momacnec wañ nénzao. Waima kemma Kristoguc kecmanj iminérj ogicogicya imuac niñ imuac wanzua, nérj ²⁴ imi waima séwinaguc kecmanj imi onac niñ nimba hia wanzac. ²⁵ Wañu ni waima kecmanj imi zéma onac niñzérj niñzérjgina meyanidima imuac zézé ségiségi wamma ic tuñ iniguc momacnec kecmanjguc hezac imi ni niñyaccgézua. ²⁶ Imuac neñ muñguc hama iniguc kecba nuac niñac Yesu Kristoac qeriaiguc onac zézé ségiségi ginanérj qesalecgéma yandimac.

²⁷ Momacguc niñgic eeyaguc wammac imi yomuhuc; Ini Kristoac buña suruc hiabia imuac séciguc wamma kecmu. Imi mia ni ha inicmanj me wai énécmima lakec kecmanj imi ini ewa momac wamma namma ewa siñgina momacnec buña suruc hiabiawac niñzérj niñzérjginawac wamma

* **1:14:** Paulonérj hésa ic kerec, nérj Romawac baec galeñérj eeya héimiyu ziki sipac qahac kecmu actuazéc zéauénécmiyu hémma tosara enérj acguc kucgina mema zénérjgina ménda hiriyu buña suruc hiabia zéau énécmianjgic.

enjaoc nanggé amumu. ²⁸ Ionac muru imi buja suruc hiabianéh kisikeyonac asé kiwiya wanžac, néj onacmuru imi anğğér titiac asé kiwiya wanžac. Imuac niñac ai imuac me imuac mewij zégic hazéc wañ énécmimuguc ionac bac yandi yandi ménda wammu. ²⁹ Kristoac niñac ewa hia wañ énécmiyec imi niñzéggé mimu niñac sac qahac, néj niñzéggéma iwac niñ wamma zérabéra acguc momacnec bisimu niñac imuhuc zézua. ³⁰ Ini imi becne nuac muru hicniyu héngicac deguc nuacmuru heyu héranžu qenzey manzer imuhucya onac muru acguc he énécmizac.

2

Kristoac memaamuma kekecac haka.

¹ Imuac Kristoac qeriaiguc meme seli ai, me goi héhiéiac qeri mebélac ai, me uña téreyawac ala kekec, me wésé niniñ, me ewa biricnéj he énécmiyu ² ewa momac wamma goi héhiéi imuhucyanec anğğér tигic ewa siñgina momac wañu siñniñ momac wamma ségiségina solanangic kuaya qeqeya wammac. ³ Ai imuac me imuac mewij zé nogicna gogicba hakaiguc me séwi eñejawac hakaiguc ménda wamma ewagina memaamuma tosara ionac niñgic gi gogicma eñeja wammu. ⁴ Ini enjac enjac ewa siñgina sac qahac, néj alahécgina ionac ewa siñ imuac momacnec hénggaleñ wañ énécmimu. ⁵ Yesu Kristoac ewa siñ heyec ewa siñ imuhucyanec anğğér tигic hemac. ⁶ Inéj Anutu eñejawac kekec kerec, néj Anutuac séc anğğér tima kecmañ zé ménda nimma, ⁷ kileñ memaamuma welen qeqe ic tanec mema baec ic ésécnec wañec. ⁸ Imuhuc wamma ic tanec wamma hicniyec. Hicniya eñeya memaamuma kileñ humucac séc keremma Anutuac ara niñtohoma ic hénggeña wéndaraiguc humuyec. ⁹ Imuhuc wañu Anutunéh ou meyacmima qac buja méj, qac tosara moczoñ onogiczac imuhucya miyu késayec. ¹⁰ Imuhuc wammima ou kurumeniguc zéma you baeciguc zéma emu baec bawaguc kecanzu ieneñ moczoñ Yesuac qac buñaguc simiñ hélimiuac hezac. ¹¹ Wañu kuaya kuaya séc Yesu Kristowac Miñ Kewuna zéma Anutu mañgoc mepési wammimu.

Kifa asaha ésécnec kecbiñ.

¹² Imuac ala soroc héčna wésénaiguc sac qahac, néj deguc iniguc ménda kecza nala yomuac acguc nala séc ara niñtohoma bac yandi yandi wammima zénéngina hiriyunec onac anğğér titigina imi mesolananimu. ¹³ Ewa qeriginaiguc ai meanzac imi mia Anutu. Inéj mia eñeya ewa siña hiabia imuac niñ kewugina haima aigina memu niñac meseli énécmianzac.

¹⁴ Wañu ai hénia hénia imi mematiti me tualefic ac qahac memu. ¹⁵ Imi mia ini kápésic qahac solananecc kecma hicniñisai qariñ qariñgia zéma acqeqe wawaña ionac sugginaiguc Anutuac nambérac héra wamma solananecc kecma baec ic ionac sugginaiguc asac mararanñ wamma qetagali énécmima kecmu. ¹⁶ Kekecac ackuazéc measarigic ni usuñnec kenña wamma qenzey manzer qeyi imi héla qahac ménda wañu Kristoac naléiguc qerinanéh niñpanğgéma onac niñac ségiségi ac zémañac séc wammac. ¹⁷ Onac niñzér niñzéggina zéma welen qeqeginaneñ mulu ésécnec haimigic ni imuaru toroqema nena kekecna mulu manañac doku selia ésécnec qocgé mimaniguc kileñ ségiségi wamma ic tuñ iniguc qeqeginaneñ. ¹⁸ Ini imuhucyanec ségiségi wamma niguc momacnec ewa hia nimmu.

Timoteoac ac.

¹⁹ Ni onac ac buja nimba qerina meefi némmac zéma hénia imuac niñac Timoteo focdac onac muru méli énécmimañ niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumu wamma kecanzua. ²⁰ Niguc ewa momac wamma onac niñac wamma inicgaleñ wammacac hezac imi tosara qahac, néj i sac nuacmuru keczac. ²¹ Ic tosara ieneñ imi Kristo Yesuac aiyawac ménda wañanzu, néj enjañ ewa siñginawac wamma kecanzu. ²² Néj Timoteo imi merac méñnéñ mañgocyawac wammianzac ésécnec wañ némma niguc buja suruc hiabiawac kuc qema ai meyec. Imuac niñac ai hakayawac hénia imi wininiyu hémma nindaczu. ²³ Imuac nuac muru haka dimuhuc hicni némmac imi hémma niñtegiemañ nala imuaru focdac ic imi méli énécmimañ zé niñkumuma kecza. ²⁴ Ni acguc focdac hamañ zé Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumuma kecza.

²⁵ Wañu nimba Epaforodito onac muru méli énécmimañac hezac. Ic imi méli néngic hama dacmuna zéma ai momac zéma ténggiñ ic ésécnec niguc momacnec welenqeqe némma iwawai méñac méñ niñac wamba méra néhanzac. ²⁶ Inéj ini moczoñ inicmañ zé qeria hénggeñnec kerec. Wañu eñeyaoc hafi wamma kerec imuac suruc ini nindacgic imuac niñac ewa goro wamma kecanzac. ²⁷ Inéj hafi kiyu humumañ zé wañec. Wañu Anutunéh wéséya nimmiyec. Wañu i sac qahac, néj ewa goronéh ewa goro méñ mihicniyawac niñac niñyéwéria kecbac wéséya niñnémma ewa gorona momacnec meefinéñec. ²⁸ Imuac ini ic imi hémma ségiségi wañgic ewa qerina réwéria imi acguc momacnec meefimañ zé seliseli wamma méli énécmizua. ²⁹ Imuac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi yanda

wamma ic imi héihéré mima ic imuhucya ionac imi eegina héima énépésimu. ³⁰ Ini welen qenémma ai megic ai tasia ménda sécgéma heyec imi meyu sécgédacmac niñac ic imi Kristoac ai niñac enjeya kekecya ménda galeñgé amuma humumañ zé hia humumañ zénimma ai meanjec.

3

¹ Dacmuna hécna ac tetcgiawac zéwa niñgic, Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi wammu. Ac imuacnec muñguc muñguc oma nimba imi nuaru ai yanda ménda wanžac, néñ onac imi ac iminéñ demin meénécmimac.

Haka wahala maleku ésécnec hetecgéwiñ.

² Ini haséñ kazu ic* zéma biria meme ic zéma séwi taségina héricma séwi enjey wanžu imi onac galeñgina mema kecmu. ³ Anutuac uña téréyaguc welen qeqe ai mema Kristo Yesu mepési mima séwiğuc ménda héiselima kecanziñ neñañ imi séwi tasénina hélacnec héricma kekera wanziñ. ⁴ Ni acguc séwiğuc héi selimañac séc wanžu ic tosia enej séwiğuc héiseliwiñac séc zéma niñziğuc ni imi onogicma imuhuc nimmañac séc. ⁵ Ni hicñima kecha ai meme 8 wanžu séwinaiguc séwi heric haka wannéngic,† wanžu ni Israelac sac kitiwa, Benzaminac qeli, Hebiraio ic sugcinaiguc Hebiraio ic héla, wanžu héna aciguc koroma zéwa Farisaio ic wanzua. ⁶ Hakana imi seliseli wamma Yesuac hénaorin ununesi wanžu énécmiyi wanžu héna ac méñ ménda logima kápésic méñ ménda mihicñiyi. ⁷ Wanžu becneç iwawai imuhucya moczon nanğé néñec, néñ Kristoac wamma nimba iwawai imi méñ ménda méra néñec, néñ iwawai enjomia wanžec. ⁸ Wanžu hélacnec zéwa iwawai imi moczon maqeqeya mihicñi nénéña, néñ miñna Kristo Yesuac hénia niñasariwa hicñinéñec ninin imuac mia nimba eeya enjeyaguc wanžac. Ni imi iwac niñ wamma iwawai moczon imuac nenesic zéma niñzua. Imi mia Kristo anğétiwa ⁹ iwac qeriaiguc mihicñi nénéña wammac niñac. Solañanima kecžua imi héna ac igucnec ménda hicñiyec, néñ Kristo niñzéngéwa kekeç solaña imi Anutuac murunec hicñinéñec. ¹⁰ Ni Kristo zéma humuc igucnec qelima kekeç imuac kuha zéma iwac qenzer manzer imi momacnec bisinimmañ zé iwac humuc imi niñtohoma ¹¹ Imuhuc me imuhuc wamma humuc ic sugcina igucnec yacma kekeç qelia mihicñimañ zé wanzua.

* **3:2:** Yuda ic ionac haka silic méndacanjic ieneñ Kristo ic tosara ionac haka silic ménda méndacgic mebiric énécmianjic hénia imuac niñac kazu ic zéénécmiyec. † **3:5:** Yuda ic ieneñ nalé imuaru nanğéçgina séwi hericheric haka imi wanžu énécmigic.

* **4:3:** Girik aciguc; boñ zura momacnec huama kekera.

Kekeçac qambaña hémma usuñnec kembin.

¹² Ni nena imi bec mihicñizua ménda zéžua. Wanžu bec mesolañani wanžu néñec ménda zéžua, néñ Kristo Yesunéñ ni népésiyec séc imuac mihicñimañ zé wamma usuñnec kemmanec kecžua. ¹³ Dacmuna hécna, ni bec imi mezua zéma ménda niñzua, néñ iwawai andénaiguc hezac imuac eluñ nuyu, iwawai wésénaiguc hezac imuac memañ zé ¹⁴ kemma anğétimañac hezac, imuac mia kicna hiwa kenju Kristo Yesuac qeriaiguc Anutunéñ onec héihéré néñec imuac héla haiyu hezac imuac memañ zé usuñnec kecžua. ¹⁵ Imuac solañanima kecziñ neñañ sucninaiguc méñnéñ méñ yomuhuc nimmacac hezac; Haka méñac ini niñgic tanera méñ wanžu Anutunéñ imi acguc measari énécmiyu hémmu. ¹⁶ Nini anğétima kecziñ héna imuacnec sac tima kembin.

¹⁷ Dacmuna hécna ini enawu ni méndac némmu. Wanžu ic tosia haka kekeçninaiguc héñzu séc imuhucyanec wamma kecanzu ionac haka imi acguc kic hihi wamma hémmu. ¹⁸ Ni hatac sasala énéžeyi. Deguc acguc kic masina mayu énéžéžua. Ic embac sasala imi Kristoac ic héñgeña wéndara imuac hazéc wamma kenja wanžu. ¹⁹ Ieneñ imi tetcgiaguc kisikiyon mihicñimu. Ionac anutu imi tomençina. Gamuginanéñ zunzariñ ésécnec hai hoturu wamma baecac iwawai niñac niñanzu. ²⁰ Wanžu neñañ imi kurumenjic ama miñina wamma kecní qacnina ou kurumenjic ooyawac hezac. Imuarunec mia anğéñ titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo hamac zéma mambéc kecanziñ. ²¹ Néñ iwawai moczon énéžeyu niñtoho mimuac séc kuc bunja hemizac. Kuha imuhucyanéñ séwinina maqeqeya imi melej nénécmiyu enjeya séwiya edamuyaguc ésécnec wambin.

4

¹ Imuac nuac niñkumu, dacmuna sorochéçna, nuac ségiségi zéma ic kewuac soroc, ini imuhucyanec Miñ Kewuninawac qeriaiguc namma kecmu.

Memeseli ac.

² Ni Yuodia zéma Sintike embac éréhéc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa momac wamma kecmaoc niñac zénanğé érécmizua. ³ Wanžu ai momacna* solaña guac weleç géñzua. Embac tosara bunja suruc hiabiawac niguc momacnec seliseli wamma ai megic imi zéma Klemento zéma

nuac ai momac hécna méra énécmína, qacgina imi kekecac kiwiiguc hedaczac. ⁴ Miñ Kewuninawac qeriaiguc nalé séc ségiségi wanjic. Ménjuc énézéwa ségiségi wammu. ⁵ Onac ewa bénzéngina imi ic embac énézégic nindacmu. Miñ Kewuninanéh hosucgé nénécmizac. ⁶ Iwawai ménéjac méné ménda niñyéwérimu, néñ ai hénia héniaiguc zéwelec zéma zéqesiqesi ginanéñ ewa hia ac ézéma Anutu ézému. ⁷ Imuhuc wanjic bec Anutuac luac niñingnawac séha ogicogicya imuhucyanéh Kristo Yesuac qeriaiguc onac ewa qerigina zéma niñingina galeñgé énécmimac.

⁸ Dacmuna hécna metecgéma zéwa, iwawai héla, iwawai téréya, iwawai dindiña, iwawai solaña, iwawai siñ niñmimiawac séc, iwawai zézé sorociyaguc, iwawai méra énécmimiawac séc me iwawai mepé qepésiyaguc, imuhucyawac wamma kecmu. ⁹ Ini nuac murunec niñareñgéic me megic me héngic imuac wamma kecmu. Imuhuc wanjic luacac Anutunéh iniguc momacnec kecmac.

Filipo hénaorih ewa hia ac ézégic.

¹⁰ Ini nuac nimma kegcic imuac zariñanéñ hutuzac imuac ni Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi kuneh yanda wanzua. Becnec ini niñnéngic, néñ imuac naléya ménda hayu osigic. ¹¹ Ni iwawai ménéñ wamma imuhuc ménda zézua. Ni kekecac hénia kuamuma haka hénia héniaiguc hia zéma nimmanjac séc wanzua. ¹² Ni imi maqeqena iguc hia kecmanjac séc, wanju iwawaina saméh bipiyaguc hia kecmanjac séc. Imuac haka hénia héniaiguc nimba sécgé néñanzac. Yaka niñ humu humuiguc me iwawaina saméh bipiyaguc me maqeqena iguc dimuhuc kecha hiarumac imuac hénia imi niñtegicdaczua. ¹³ Meseli néñanzac iwac qeriaiguc ni iwawai moczon hia wandacmanjac séc. ¹⁴ Wanju ini nuac qenzeh manzejiguc momacnec toroqezu imuac nimba sécgézac.

¹⁵ Filipi ic zéwa niñgic, becnec buña suruc hiabiawac ai imuac nalé hénihéniaiguc ni Makedonia baec waima kema méñnéñ méné méra ménda néñec, néñ ini sac méra néngic imi ini niñzu. ¹⁶ Wanju Tesalonika ama areña yandaiguc keru nalé imuaru acguc ini hatac éréhécnéh méné méra néngic. ¹⁷ Ni sese ménéñ wamma niñjac ménda welec énécmizua, néñ mériañginaguc wammu niñjac onac muru haka hiabiawac hélanéh saima hemac niñjac imuhuc zézua. ¹⁸ Nuac muru imi iwawai moczon sasala henéndaczac. Epafirodito mériaiguc iwawai néngic imi mewa sécgénénzac. Imi mia hofac oo ésécnec héméña hiabia wanju

Anutunéh memacac séc wanju ségiségi mihicñi mizac. ¹⁹ Nuac Anutunanéñ Kristo Yesuac qeriaiguc, edamuyawac qeriaiguc, eñeya hofi yanda kuaya qeqeya igucnec sécgina tiénécmimac. ²⁰ Anutu Manjocnina iwac muru nalé tetcgia qahac mepé qepési hemimac. Hélañec!

Ac tetcgia zéma mozoc ac.

²¹ Ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kecanczu ionac yaizéze ac énézému. Dacmuna tosara niguc keczu imi eneh onac yaizéze ac énézézu. ²² Ic embac téréya moczon onac yaizéze ac énézézu. Wanju ionac suginaiguc Kaisawac amaiguc areñhéra ionac murunec tosanéh imuhucnec yaizéze acgina zézu imi meyacma zéwa niñzu. ²³ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéh onac ewa qeriginaiguc hemac.

Kolosai

¹ Anutuac ewa sinjuc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac munana Timoteo ² niri Kolosai ama yandaiguc ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kenhéi hahéi qahac* kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizic. Anutu Manjocnina iwarunec† ewa hia zéma lu-aenéh he énécmimac.

Ewa hia ac zéma zéwelec ac.

³ Nerenj onac niñ wamma zéwelec wanjanzic séc neñan Minj Kewunina Yesu Kristoac Manjocya Anutu ewa hia ac ézéanzic. ⁴ Imi mia Kristo Yesu ninzéhé mizu imuac buña zéma ic embac téréya ionac muru ala sinjina hezac imuac buña niñanzic imuac niñac imuhuc wanjanzic. ⁵ Wanju ninzéh ninzéh zéma sinjina imi mia onac wamma kurumenjiguc niñkinzéh gina kumugic hezac imuacnec mia hicñianzac. Wanju niñkinzéh imi suruc hélawac buña hiabia becnecc niñgic imi mia. ⁶ Buña suruc hiabia imi onac muru haréyu ini nimma hélacnec Anutuac ewa hia niñtegicgic nalé imuarunec sugcinaiguc hicñiyec ésécnec baera baera sécgéma kemma hélaguc wamma yandianzac. ⁷ Imuhucyanec niniguc momacnec welenj qeque icya wamma keczac ala sorocnina Epafranéh ku énécmiyu niñgic. Ic imi onac Kristoac ai ic héla wamma keczac. ⁸ Inéh mia Uña téréyawac qeriaiguc ala sinj wanjamuanzu imuac suruc nérézéyec.

⁹ Hénia imuac niñac onac suruc niñc nalé imuarunec éréma niri onac niñ wamma ménda waima Anutu zéwelec mianzic. Imi mia Uña téréyawac niñtegic qinjegic zéma ini asac asariawac kuaiguc niñin Anutuac ewa sinj murunec hahaya imi kuaya qequeya tiénécmimac niñac zéwelec wanjanzic. ¹⁰ Wanju wanjic séc Minj Kewuninanéh niñ sécgéyu ewa hia nimmac. Wanju ai hénia hénia eeyaguc memu séc héla miñicñima Anutuac hénia niñarenjégic imuac niñin imi yandima kemmac. ¹¹ Wanju zérabéra horu horugia ségiségi wamma bisima kenkeccic tegémac niñac iwac edamuyawac kuhanéh kucgina moczoñ meseli énécmimac. ¹² Imi mia edamuyaiguc ic embac téréyawac ai buña bakia késamuac séc mehiaru énécmiyec† Manjocnina iwac mia ewa hia nimmimanec imuhuc wammu. ¹³ Inéh mia panamanjac deminj totonj qeriya

igunec nénépésima enjeya nanj sorocyawac héngalenj ama arenj yandaiguc nonoporec. ¹⁴ Nanja imi sawanéh mulu menénécmiyu késpedesicnina moczoñ waiwaiya wanjec.

¹⁵ Inéh mia hémbinjawac séc qahac Anutu iwac kic tanera wanjac, iwawai méñ ménda zéhicñiyu kerec nalé imuaru bec walac walac hicñima kerec. ¹⁶ Imi mia hénia yomuac niñac; Iwawai moczoñ imi iwac qeriaiguc zéyu hicñidacgic. Iwawai kurumenjiguc kekera zéma baeciguc kekera, kicnéñ hémbinjac séc zéma ménda hémbinjac séc, tatac edamuyaguc me héngalenj wawanawac kuc buña, galen me galenjac qac buña imi moczoñ iwac murunec zéma iwac buñawac zéhicñi énécmimia. ¹⁷ I enjeyaac imi iwawai tosar ménda ménda hicñima kecgicnec i bec kerecac keczac, wanju iwawai moczoñ imi iwac qeriaiguc qéhéréngé amuma nandarecac nanjac. ¹⁸ Wanju inéh zéyu hicñidarec momac yanda ionac walac walacgina kecmac niñac, héniaorinj neñan orucnina zéma kekecac hénihénia wamma humuc ic ionac sugcina igunec walac walac qelima yarec. ¹⁹ Imi mia Anutunéh iwawai moczoñ Yesuac qeriaiguc kuaya qema sécgémima kecmuac zé niñ sécgéyu imuhuc hicñidarec. ²⁰ Iwac murunec iwawai kurumenjiguc zéma baeciguc hedaczac imi moczoñ enjeyaguc ewa momac wammu niñac Yesuac sawanéh ic héngenja wéndaraiguc luac qenécmiyec.

²¹ Becnec ini, elicgé énécmiyu kecgic. Kecma ewa qerigina zéma wawanj memeginaguc hazéra kecgic. ²² Wanju deguc imi aciguc ménda emmu néh késpedes solanj wamma Anutuac kiwaiiguc ic embac téréyawac buña nammu niñac séwiya wai nénécmima humuma Anutu zéma neñan sucninaiguc ewa momac miñicñi nénécmiyec. ²³ Ini ninzéh ninzéhiguc kumuselima kenjeq haqegina qahac kecmu. Kecma buña suruc hiabia nindacgic imuac niñkinzéh wamma imuacnec ménda néngacma kemmu. Wanju buña suruc hiabia imi mia zéau énécmimia wanju, kurumenj bawaguc kekec yanda Anutunéh zéyu hicñima keczu imi moczoñ nindacgic. Wanju Ni Paulo imi buña surucya imuac welenj qeque ic wanjac keczua.

Pauloac welenjeqeqe ai.

²⁴ Deguc ni onac wamma qenzen manzenjiguc kecmu imuac mia ségiségi wanju. Imuhuc wamma Kristoac qenzen manzenj kitiwa hezac imi iwac hénia méria wamma kekera héniaorinj onac niñ wamma séwinanéh bisiwa sécgénenzac.

* 1:2: Hénia méñ imi ninzéhégéma. † 1:2: Kiwi méraginanéh ooya tosaraguc; Manjocnina zéma Minj Kewu Yesu Kristo iorac. ‡ 1:12: Kiwi méraginanéh ooya tosaraguc; mehiaru nénécmiyec.

²⁵ Ni imi Anutunéh onac niñ wamma ai ara nézéyec imi tohoma Anutuac ackuazéc imi énézédacba sécgé énécmimac niñac hénarorñ héra ionac welen qeçe ic wanj. ²⁶ Ac saña imi nalé hénihénia qahac hama keñec imuarunec zéma baec yomuac hicñjsaiya hicñjsaiya ionac murunec musañgéyu heyec néñ deguc imi ic embachéra téréya ionac muru énézéyu wininiyec. ²⁷ Imi mia Anutunéh ac musañ musañgia imuac edamuyanéh baera baera ic embac ionac muru dimuhuc kindindina sécgé énécmizac imi énézéyu nimmu niñac imuhuc wanj énécmiyec. Wanju ac musañ musañgia imi mia Kristo sugcinaiguc keczac inéh mia wanzac. Edamu asaha miñina iwac mia nenarñ niñkumuma kic hihí wammianñj. ²⁸ Nini imi icya icya Kristoac qeriaiguc solañani énécmima onopocni nammu niñac iwac buñaya zésaima icya icya meme seli ac énézéma niñtegic qinñtegic ac moczoñnec ku énécmianñj. ²⁹ Ai imuac mia ni acguc nuac qerinaiguc kuhaguc ai meanzac iwac ai hakaya méndacma kucna moczoñnec ai meanzua.

2

¹ Ni ini zéma tosara Laodikea ama arenarñ yandaiguc kecza i zéma tosara kicginanéh kic tanecna ménda hénzu ionac niñ wamma dimuhuc kucna qema ai mema kecanzua imi ini niñ asarimu niñac wanzua. ² Ienen qerigina mebélacgé énécmiyu goi hénihéi imuac qeriaiguc qutulanñgé amugic niñtegic qinñtegic ginanéh saima kemma zékén yanda wanju, Anutuac saña Kristoac hénia niñyacgému niñac wanzua. ³ Iwac qeriaiguc niñtegic qinñtegic ac zéma ninin yanda imuhucya eebipiayagucnéh sanjima hezac. ⁴ Imi mia méñnéñ méñ haléc acnéñ ménda mesoho énécmimac niñac imuhuc zézua. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Ni séwinanéh wai énécmima kecanzua, néñ qerí uñananéh iniguc kecanzua. Wanju ini téréc dindinaneccema Kristo niñzénngéma seligima nanzu zégic nimma ségiségi wananzua.

Kristoac qeriaiguc kekecyawac séha mihicñjiñj.

⁶ Ini Kristo Yesu añgéh tигic miñ kewugina wanzac imuac bec iwac ewa siñ méndacma kecmu. ⁷ Kristoac qeriaiguc himic énécmiyu gété zaliginanéh késaseligima namma ackuazéc ku énécmigic sécyaguc niñzénngéma nanñseligigic ewa hiawac aranéh doku éséc kuaya qesalecgé énécmimac. ⁸ Ini técgina nimma kecmu, baecac icac niñtegic qinñtegic ac zéma ikoc acginanéh énépésima hésa amaiaguc onopocbu niñac. Ninin

imuhucya imi yanda onac haka silic mératéc memeya zéma baecac pakenj ac efefia imi méndacanzac, néñ Kristo i ménda méndacanzac. ⁹ Hénia imi iwac muru imi Anutuac séha kuaya qeçeyanéh séwi héra wamma kecanzac. ¹⁰ Ini acguc Kristoac qeriaiguc kecgc sécgé énécmiyu méñac méñ ménda hocmu. Inéh mia galen zéma ai memecac qac buñaginaguc ionac orucgina wanzac. ¹¹ Iwac qeriaiguc météré énécmiawac aséya hai énécmiyec. Imi mia méranéh séwi tasé hericheric imi qahac, néñ Kristoac météré aiguc séwiginawac siñ hericdagic kenñerñ wanzac. ¹² Ini imi iwac doku naec hakaiguc Kristoguc momacnec ténggé énécmimia wanec. Wanju Anutunéh Yesu meqelimiyyu yarec imi niñzénngégic iwac qeriaiguc momacnec meqeli énécmimia wanec. ¹³ Wanju kápésicgina wamma séwiginaguc séwi tasé hericheric qahac humumia kecanjic, néñ Anutunéh Yesuguc meqeli énécmima kápésicgina moczoñ wai énécmiyec. ¹⁴ Wanju musuqeqe wamma hazéc wanj nécnécmianñec méra kiwi hénia acíguc ooya imi moczoñ audacma mema ic hénñerñ wéndara qahaiguc birinñéh qeyu qahac wandarec. ¹⁵ Yesu imi ic hénñerñ wéndaraiguc humuyu imuac kuhanéh galen kewuya kewuya zéma ai memecac qac buñaginaguc ionac tewi zakonjina imi mahanñgéyu madarec. Wanju onogicma kawali wanec imi ic embac kicginaguc mewinini énécmiyu héndacjic.

¹⁶ Imuac bec ic méñnéñ nene dokuaac ara me nalé yanda me maso qeliawac hai ségiségi zéma Sabata niñac kápésic ginaguc zégic qetali énécmigic acgina qaimac. ¹⁷ Nalé imuhucya imi bian héra hamacac heyec imuac uñayanec wanzac, néñ Kristonéh imuac héra wanzac. ¹⁸ Ikoc wamma memaamuma kua meme uñja mepési mianzac imuhucyanéh onac taségina kurumenjiguc hezac imi onagichac niñac galen memu. Ic imuhucya imi baec séwiac ewa siñnéñ qéfacgé miyu emma iwawai méñ héñec imi meyandima hiñjac hiñjarawac zéanzu. ¹⁹ Imuhuc wamma orucnina keczac Yesu iwac muru ménda toroqeanju. Wanju oruc imuacnec mia séwi tasia moczoñ toroya zéma giniñanéh dérécgéma gumuyu Anutunéh kuha haiyec séc, séha yandianzac.

Pakenj ac ikora niñac goro ac zéyec.

²⁰ Ini Kristoguc humuma baecac pakenj ac hénia hénia imuac niñac iwawai humumia wanec, néñ némac niñac baecac buña kecanzu ésécnec haka silic imi tohoanzu? ²¹ Ménda késamu, ménda nenimmu, ménda osimu, zézéya imuhucyawac zézua. ²² Ic onac zézé seli

ac zéma pakenj ac imuhucya méndacbinj me? Imi qahac, iwawai imuhucya imi moczoñ houma qahac wandacmu. ²³ Haka imuhucya méndacma siñginawac mepé qepési ai mema memaamuma séwiginawac yéwéri mihicñi amuma héngic, meyac énécmimacac séc ninjtegic qinjtegicyaguc tanec wanzac gezanj. Wanju haka imuhucyanéñ séwíac siñja sigima kekerawac kuha méñ ménda késa keczac.

3

Kekec qelia Kristoguc kecbinj.

¹ Imuac ninjac ini Yesuguc meqeli énécmiyu qelima keczuiguc iwawai ou heheya ninjac wamma kecmu. Imuaru mia Kristonéñ Anutuac héiyaiguc tacma keczac. ² Baecac iwawai ninjac qahac, néñ iwawai ou hezac imuac mia nimma kecmu. ³ Hénia imi yomuhuc; Ini bec humudacgic kekecgina imi Yesuguc Anutuaru musanjé énécmiyu keczu. ⁴ Wanju kekecgina wawanja Yesunéñ wininimac nalé imuaru ini acguc edamuginaguc wininima nammu.

⁵ Imuac ninjac baeciguc kekerá séwi taséginawac siñ imi qegic humudacmac. Imi mia yomuhucya; kaiseroac haka silic, haka qakolayaguc, séwíac siñ, biriaawac siñ nininj, zéma hémbaoc. Wanju iwawai méñac hémbaoc wawanja imi baniara mepési mimia tanec wanzac. ⁶ Haka imuhucya ninjac Anutuac qeri biricac zérabéranéñ nambérac ac qeqeya ionac muru hicñi énécmianzac. ⁷ Ini acguc imuac qeriaiguc kecgic nalé imuaru imuac qeriaiguc tacyac wanjangic. ⁸ Wanju deguc imi yonkanzanj, qeri biric, ninj zapi, zézé suresure, zéma zégoranj ac biria, biria imuhucya moczoñ kuagina igucnec hetecgégic kendacmac. ⁹ Ini ic wahala zéma imuac wawanj meme imi hetecgéma ic qelia héima mema keczu, imuac ninjac enjaoc ac ikora ménda wanjamumu. ¹⁰ Wanju ic qelia imi enjeya zéhicñimiyec Anutu iwac hénia méndacma meqeli miyu nininja acguc qelia wanzac. ¹¹ Meqeli ai imuac qeriaiguc imi méñ wai méñ késa qahac, Girik ic me Yuda Ic, ic tunj séwi tasé hericheric ginaguc me ic tunj séwi tasé herichericgina qahac, baec méñac icya icya me haséñ ic,* welenj qeqe ic me miñ kewu kekerá, wanj Kristo imi moczoñ yanda, wanj moczoñ yanda ionac qeriginaiguc kecdaczac.

¹² Wanju ini Anutuac gési énécmimia, ic embac héra téréya zéma wéiwécya séc kecma goi héihéi zéma ala siñ zéma memaamuma kekec zéma gum bénzénzénj zéma qeri biricgina helanzj amuma kekec imi malekugina ésécnec héigic meyu kecmu. ¹³ Wanju méñnéñ méñac ara

zéyu enjawu tétécgé amuma képésicgina waiaamuma Miñ Kewuninanéñ képésicgina wai énécmiyec éséc ini acguc imuhucyanec wanjamumu. ¹⁴ Wanju haka hiabia moczoñ imuac qahaiguc goi héihéi haka imi toroqema wammu goi héihéi haka iminéri rikuj solanja wamma dérécgé énécmimac. ¹⁵ Luae qeamuma kecmu ninjac unuru yu séwi momac wamma keczu. Imuac waigic Kristoac luaenéñ qerigina galenagéyu. Imuacnec toroqema ewa hia ac ézémanec kecmu. ¹⁶ Qeriginaguc Kristoac ackuazéc iminéñ kuaya qeqeya qesalecgé énécmima heyu, ninjtegic qinjtegic moczoñnec enjawu kuamuma zénanjé amuma legic zéra zéma legic ewayagucnéñ legic téréya héima qeriginanéñ ewa hia nimmima Anutu mepésimu. ¹⁷ Wanju ackuazéc ginanéñ me wawanj memeginanéñ haka méñac méñ wambinj zé imi moczoñ Miñ Kewunina Yesuac qaraiguc iwac muru héima namma wammu. Imuhuc wamma iwac hia ninjac wamma Anutu manjocnina ewa hia ac ézému.

Kristoac tohotoho ichéra ionac héna zéénécmimia.

¹⁸ Embac ini euhécgina onac méra bacginaiguc kecmu, Miñ Kewuninawac qeriaiguc héna iminéñ sécyá wanzac. ¹⁹ Ic ini inihécgina ionac goigina héimu. Wanju ionac qeri howuc howuc ménda meénécmimu.

²⁰ Nambérac ini iwawai moczoñjiguc neñgoc manjoc hécgina ionac ac ninjtoho wandacmu. Haka iminéñ Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa hia mihicñianzac. ²¹ Manjoc ini merac hécgina qerigina ménda mebirimu qerigina kuha mawac ninjac.

²² Welenj qeqe ic ini iwawai moczoñjiguc baec miñ kewugina ionac kuagina tohomu. Ic tosara baec ic ionac qerigina meharianzú séc ic onac kicgina igucnec sac qahac, néñ kurumenj Miñ Kewuninawac bac yandi yandi wamma ewa solanjane wammu. ²³ Ai imuac me imuac mewinj zé kurumenj Miñ Kewuninawac meanzinj séc wambinj, néñ ic onac meanzinj séc ménda wammu. ²⁴ Imi mia tasénina imi Miñ Kewuninanéñ mératéc nénécmiyu mewinjac hezac imi ini nindacma welenj qemianzu. Wanju welenj qemianzu imi Kristo, imuac ninjac haka imuhuc wanjanzinj. ²⁵ Méñnéñ méñ haka biria wammac imi, haka biria imuac bakia melenj mimac. Miñ kewuninanéñ séwiginawac inicma ménda énépésianzac.

* 3:11: Girik aciguc; Skite ic.

4

¹ Ic galeñ ini imi onac muru acguc kuruñeñguc kunerjgina keczac imi nimma welen qeçe hécgina haka dindinaneç zéma séc momacnec wañ énécmimu.

Pakeñ ac toroqeçeya.

² Ini nalé séc seliseli wamma zéwelec ai mema imuac qeriaiguc ewa hia ac ézéma kicqeli kecmu. ³ Wañu nonac niñac momacnec zéwelecma Anutunéñ hénac ac énézewiñ niñac naguya aunénécmiyu Kristoac ac saña Anutunéñ zéau nénécmiyec imi zéau énécmiwiñ niñac zéwelecmu. Ni ai imuac mia señ hésanéñ qaté néñgic kecanzua. ⁴ Ini Anutu imuhuc zéwelec wammigic neñ ac saña imi zémarjac hezac séc zéau énécmimañ. ⁵ Ini niñteçic qinçteçic ginaguc tacyac wammu. Imuhuc wamma séñgañgeñ ic ionac imi nalé eñ ménda aumu. ⁶ Acgina imi nalé séc seinéñ naecmima siña mehiaruanzu ésécnec goi héihéiiguc wammu. Imuhuc wamma ic méñac méñ, ac taséya dimuhuc melenmigic hia wammac imi niñasarimu.

Mozoc ac.

⁷ Tikikonéñ nenac ac suruc imi wañ énécmiyu nindacmu. Ic imi nuac ala sorocna zéma ai ic solañ inéñ Miñ Kewuninawac qeriaiguc nekawu welen qeçe ic wamma kecçic. ⁸ Ic imi nonac qerininawac hénia zéasarima ewa qerigina mebélacgé énécmimac niñac ai imuac mia méliwa onac muru hazac. ⁹ Wañu ai ic héla ala sorocnina Onesimo imi momacnec méli érécmizua. Ic imi onac murunec hayec. Wañu iereñ imi yomuac ac suruc imi moczoñ wañ énécmidacmaoc.

¹⁰ Wañu niguc momacnec hésa ic noropocgic kekera Aristako zéma Banaba newura Maka (Mareko yomuac bianjac ara zéwa niñzu imuac ic yomi hamaciguc héremimu.) zéma ¹¹ Yesu Yusito zémimia ieneñ acguc yaizézé ac énézézu. Ieneñ ic tuñ séwi tasé hericheric ginaguc ionac murunec, wañu ai momac hécna wanzu. Ieneñ sac Anutuac héngaleñ ama areña yandawac momacnec ai meanzu imuac ic imuhucya eneñ imi ewana mehiaru néñgic. ¹² Ic méñ onac murunec hahaya Kristo Yesuac welen qeçe ic Epafira inéñ acguc yaizézé ac énézézac. Inéñ nalé séc onac wamma zéwelecma ini Anutuac ewa siñguc solañanima selianec niñzéñgéma nammu niñac zéwelecanzac. ¹³ Ni ic imuac héipuc ac zéwa niñgic. Ic imi onac zéma ic embac Laodikea baeciguc kecçu ionac zéma ic embac Hierapolia ama areña yandaiguc kecçu ionac niñ wamma ai kuneñ yanda meanzac. ¹⁴ Ala sorocnina dokta Luka zéma Dema acguc yaizézé ac énézézaoc. ¹⁵ Dacmuna hécna

Laodikea ama areña yanda igucnec zéma niñzéñ nauñnina Numfa zéma iwac amaiguc hénacoriñ toçgéanzu ionac nuac yaizézé acna énézéçic nimmu. ¹⁶ Kiwi yomi sugginaiguc oloñgic tecgéyu Laodikea hénacoriñ énézéçic olommu wañu kiwi méñ Laodikea igucnec hamac imi ini imuhucnec oloñnimmu. ¹⁷ Wañu Akipoac mia miñ kewuninawac qeriaiguc ai buña qemiyu késayec imi meycagéna zéma ézému.

¹⁸ Ni Paolo mérananéñ oma yaizézé ac énézézu. Ni señ hésanéñ qaténéñgic kecanzua imi niñqelima kecçic. Anutuac ewa hianéñ onac muru hemac.

1 Tesalonika

Yaižézé ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nenej Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika ama areŋa yandawac hénaorij imi onac kiwi yomi haini hazac. Ewa hia zéma luaenenj onac muru hemac.

Tesalonika hénaorij ionac ninzéh ninzéhgina zéma hakagina.

² Nini ic tuŋ onac niŋac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac ézéma zéwelec mianzŋj séc onac aigina zéhicŋjima ³ ninzéh ninzéhginawac wawaŋ meme, zéma goi héhéiac méra baoc ai, zéma miŋ kewunina Yesu Kristoac kic hihi wamma yéwéri hénia hénia bisiqatéh wamma kecanzu imuac Anutu maŋgocninawac wésiaiguc nalé séc niŋqelianzŋj. ⁴ Anutuac siŋniŋ waŋ énécmimia, ninzéh ninzéh dacmuna hécna, ini Anutunéh gési énécmiyec imi nini ninzŋj. ⁵ Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Nonac buŋa suruc hiabia imi onac muruc acnec sac ménda hayec, néŋ kuha zéma uŋaya téréya zéma ninzéh ninzéh kuaya qeqeyaguc ha énécmiyec. Nini suginaiguc onac niŋac wamma ic dimuhucya kerij imi eŋaoc nindaczu. ⁶ Waŋu ini zéra béra yanda qeriaiguc uŋaya téréyanéh nanŋgé énécmiyu ségiségi wamma héna ac imi késama nonac haka zéma miŋ kewuac haka méndacma wamma kecanzu. ⁷ Imuac niŋ onac kekecgina iminéh Makedonia zéma Akaia ninzéh ninzéh ic ionac kicginaiguc séséc héla waŋec. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewuninawac ackuazécnéh onac murunec keŋu, Makedonia zéma Akaia ama miŋina enej gezacginanéh nindacgic. Waŋu onac ninzéh ninzéhgina Anutuac muru melemma hezac imuac buŋa surucnéŋ baera baera saima kendarec. Imuac mia neŋaoc, ac imuac me imuac méŋ zéwiŋac ménda hezac. ⁹ Baera baera imuac ic embac eŋaoc imi nini onac suginaiguc haréni enej dimuhuc nénépésigic imuac suruc zéma ini Anutu héla kic qeli kekera i welenj qemiwiŋ zé dimuhuc baniaragina wai énécmima iwac muru liliŋgéma hagic imi nénézéŋic nindacŋj. ¹⁰ Waŋu humuc ic ionac murunec meqelimiyeac Naŋa iminéh kurumenj igucnec mama hamac zéma imuac mambéc kecanzu zéma nénézéŋic. Naŋa imi bianŋguc Anutuac qeri biriawac zéra waiyanéh hayu imuacnec neŋaŋ metecgé nénécmimac Yesu imi mia.

2

Paulonéh Tesalonika ama areŋa yandaiguc Miŋ kewuac ai nanŋgéma meyec.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécna zéma nauŋ hécnina, nenej suginaiguc kereŋij imi héla qahac ménda waŋec imi ini eŋaoc ninzu. ² Ini ninzu ésécnec, nini walac Filipi ama areŋa yandaiguc zérabéra zéma gamu qeqe mihičŋi nénécmigic, néŋ Anutuninawac kuhanéh nanŋgé nénécmiyu onac muru hama Anutuac buŋa suruc hiabia imi kileŋ énézédarij. ³ Memeseli acnina imi ikoc me niniŋ biria me manam batuc igucnec hahaya qahac, ⁴ néŋ Anutunéh ninzéhŋgé nénécmima buŋa suruc hiabia imi énézéwiŋ niŋac qutuŋgé nénécmiyec. Nini ac yomuhuc zéziŋ imi baec ic ségiségi mihičŋi énécmiwiŋ zé qahac, néŋ qeri héhéŋ miŋina Anutu ségiségi mihičŋi miwiŋ zé yomuhuc zéziŋ. ⁵ Nini nalé méŋac méŋ ic méŋac méŋ haléc ac me iwawai méŋac hémbaoc wamma musunina haihoturu wamma féŋgé ménda waŋ énécmianzŋj imi Anutunéh héipuc waŋ nénécmizac imi ini ninzu. ⁶ Onac murunec me tosara ionac murunec, houhouyawac buŋa, baec ic méŋac murunec mepe qepési ac méŋ mihičŋiwiŋ zé, kic hihi ménda waŋanŋj, ⁷ néŋ nini onac suginaiguc ic gum bénzénzéŋa wamma neŋgoc merachéra namu gumu énécmianzac iminéh nambérac héra lolongé énécmima héwiwiŋgé énécmianzac ésécnec waŋ énécmiyiŋ. ⁸ Ini wéiwéc sorocnina keczu imuac niŋac qerinanéh imuhuc doŋŋé énécmima buŋa suruc hiabia imuacnec sac qahac, néŋ kekecnina momacnec efima wai énécmiwiŋ zé ewa hia ninzŋj. ⁹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécna, ai kuneŋ yanda mema kuc qema kerij imi ini niŋqelima ninzu ésécnec onac muru méŋac méŋ yéwéri ménda énécmiwiŋ zé siŋi kaiwe méraninanéh ai mema buŋa suruc hiabia Anutu arunec imi énézéanŋj. ¹⁰ Nini ninzéh ninzéh ic onac muru dimuhuc météré amuma haka dindŋjanec képésic qahac keŋha waŋij imi enej kicginanéh ninicma héipucnina wanzu. Waŋu Anutu i acguc imuhucyanec. ¹¹ Ini ninzu ésécnec, nenej imi maŋgocnéŋ nambérac héra waŋ énécmianzac ésécnec eŋac eŋac waŋ énécmiŋj. ¹² Waŋu eŋeya héŋgaleŋ amaya zéma edamuyaiguc keremmu niŋac héihéré énécmianzac Anutu iwac ic embachéra séciguc kecmu niŋac hinocgé énécmima meme seli ac waŋ énécmima zéseli énécmiyiŋ.

¹³ Waŋu nini imuac niŋ nalé séc Anutu ewa hia ac ézéanŋj. Waŋu ini Anutuac ackuazéc nonac murunec niŋŋic nalé

imuaru eney ninjic ackuazéc imi ic onac ac suruc éséc ménda wanec, néj Anutuac ackuazéc héla téngéj waju angétigic. Imi hélacnec, ackuazéc iminéj mia ninzérj ninzérj ic embac onac ewa qeriginaiguc ai mema hezac. ¹⁴ Ninzérj ninzérj dacmuna hécnina zéma nauj hécnina, ini Kristo Yesuac qeriaiguc hénaorij Yuda baeciguc keczu ionac haka silic méndacma wanjic. Héna orij imi eney Yuda ic ionac murunec zéra béra mihicnjigic ésécnec ini acguc enaj baecac ic embac ionac murunec réwéri imuhucya mihicnjigic. ¹⁵ Yuda ic eney Mij Kewunina Yesu zéma kua meme ic unugic humudacgic. Waju duja nini nununesi waj nénécmima Anutu ségiségi ménda mihicnj mima nénéwécgeja baec ic onac ségiségi mihicnj énécmanzu. ¹⁶ Waju ic enia ackuazéc énézéni nimma hiaruwu nijac neuj héinéncmima kápésicgina torogegic kuaya qeqeya waju imuac tetcgiaiguc Anutuac qeri biricnéj qacginaiguc mama énépésiyec.

Paulonéj munjuc keñ inicmanj zé nijec.

¹⁷ Ninzérj ninzérj dacmuna hécnina zéma nauj hécnina, nini séwiguc nalé hotojadac wai énécmiyij, waju qerinéj qahac. Nini munjuc kic tanecgina inicbij zé onac ewa sinjij hia waju nénécmiyu imuac wammanec wamma kecziñ. ¹⁸ Nini onacmuru hawij zé waj nénécmiyu, hélacnec ni Paulonéj munjuc munjuc onacmuru hamanj zé batucgéyi. Waju Biria minjananéj hézicgé nénécmiyec. ¹⁹ Mij kewunina Yesu Kristo hamac nalé imuaru némacnéj neñaj nijkamu zéma ségiségi zéma ic kewuac opocnina eebipiyaguc imuac buja wammac? Eney imi nonacmuru imuac buja wanzu. ²⁰ Hélacnec, eney imi nonac eebipinina zéma zézé ségiséginina wanzu.

3

¹ Imuac nij munjuc mambéc wanbipiwinjac séc qahac waju, tosara nini nijni sécgéyu neñacnec you Aten ama areña yandaiguc kecziñ. ² Kecma Kristoac buja suruc hiabiawac wamma Anutuac ai ic keczac ninzérj ninzérj dacmunanina Timoteo i onacmuru mélizij. Imi mia meseli énécmmima onac ninzérj ninzérjinawac wamma qerigina zéhiaru énécmiyu ³ méñnéj méñ zérabéra hénia hénia qeriaiguc keñqe haqe ménda wammu nijac mélizij. Waju neñaj imi réwéri imuhucya mihicnjiwij nijac nonoporec imi mia enjaoe ninzu. ⁴ Nini iniguc momacnec kerij nalé imuaru kecma réwéri mihicnjiwij imuac mia walac énézéyij. Waju hélacnec imuhuc hicnyiec imi ini ninzu. ⁵ Imuac ni acguc munjuc

ménj mambéc wanbipimanjac séc qahac waju, ninzérj ninzérjgina imi hémma nimmanj zé i méliyi. Imi mia héna imuhuc me imuhuc ala batuc minjananéj ala batuc waj énécmiyu ai kuneñ meyiñ imi héla qahac wambac nijac.

Timoteonéj Tesalonika hénaorij ionac hakagina qacguc imuac suruc Paulo ézéc.

⁶ Waju degucmi Timoteonéj onac murunec lilingéma hama onac ninzérj ninzérjgina zéma goi héihéi onac muru hezac imuac suruc zézé ségiségiyaguc nénézéyu nijij. Waju zéyecnéj ini imi neneñ onac nij wanjanzij ésécnec nalé séc ninij qeli qelinec nijsoroc waj nénécmima qerigina waizalanj wamma ninicbij zé wamma keczu imuhuc zéyu ninzij. ⁷ Ninzérj ninzérj dacmuna hécnina zéma nauj hécnina, imuac nijac zéra waiya zéma nununesiiguc kecziñ, néñ ninzérj ninzérjgina néñ meseli nénécmizac. ⁸ Ini Mij Kewuninawac qeriaiguc imuhuc nanjelima keczu imuac nijac nini nijni degucmi kekecnina kecziñ imi hélaqac wanzac. ⁹ Neneñ neñaj Anutuac wésiaiguc onac nij wamma ségiségi yanda mihicnjiñ. Imuac mia onac nij wamma imuac tasiawac ewa hia dimuhucyanéj Anutu meleñ mini sécgémac zéma nijanzij. ¹⁰ Waju sinj kaiwe séc onac kic tanecgina munjuc inicma onac ninzérj ninzérjgina séha ménda he énécmmizac imi mesolañaniwij zé qerininanéj hélawac zéwelec wanzij.

¹¹ Deguc Anutu manjocnina enjyaoe zéma Mij Kewunina Yesunéj onacmuru keñkeñawac hénanina nénézéyic hémbij zé ninzij. ¹² Waju Mij Kewuninanéj goi héihéigina mesai énécmiyu neneñ goi héihéi waj énécmanzij ésécnec enaj suginaiguc zéma tosara ionac muru sécgé énécmmima qesalecgé énécmmimac. ¹³ Waju inéj qerigina meseli énécmiyu neñaj Mij Kewunina Yesunéj enjya ic embachéra téréya iniguc mama hamac nalé imuaru, Anutu manjocninawac wésiaiguc kápésic solanj téréyanec nammu nijac wanzij.

4

Kekec Anutunéj héñu sécgéanzac imuhucya.

¹ Tetcgiaiguc, ninzérj ninzérj dacmuna hécnina zéma nauj hécnina, nini Mij Kewunina Yesuac qeriaiguc welec énécmmima zéhinocgé énécmizij. Ini nonac murunec ackuazéc megic ésécnec tohomuac hezac séc nijtoho wamma ini deguc wanjanzu imi munjuc yanda ogicma wamma Anutu ségiségi mihicnj mimu. ² Nini Mij Kewunina Yesuac murunec

néma paken ac énézéyiñ imi ini ninzu. ³ Anutuac ewa siñ imi mia onac kekec téréya, imi mia kaisero waima ⁴ enac enac imi eneya iniña imi météré amuma eeya héima memacac hezac imi niñtegimac. ⁵ Ic enia Anutu ménda ninzu ienenj kaiseroac siñ tohoanzu éséc nec méñnéñ méñ héna imi ménda méndacma ⁶ haka imuhucyaiguc neuña ménda logima ninzér ninzér dacmuna méñ me nauñhéra ionarunec méñ ménda mebirimac. Némac niñ, bec nec énézéma zéselima zéseli énécmiyiñ éséc nec haka biria imuac tasé kuku miñjina imi Anutu wanzac imuac mia imuhuc énézézua. ⁷ Anutunér nini qakolaninaguc wambinñ niñac qahac, néñ kekec téréya kecbinñ niñac héihéré nénécmiyec. ⁸ Imuac héna yomi qetalizac imi ic méñ qahac, néñ Uña Téréya énécmiyec Anutu iwac mia qetalizac.

⁹ Ini imi Anutunér ku énécmiyu goi héihéi wanamuanzu imuac niñ dacmuna hécgina zéma nauñ hécgina goi héihéi wan énécmimu niñac ac méñ ménda oénécmiwiñ. ¹⁰ Hélac nec, enenñ imi Makedonia baec séc ninzér ninzér dacmuna hécgina kec zu ionac goi héihéi wan énécmianzu. Wanu ala sorochéna imuhucyanec muñguc muñguc wammu niñac zénañgé énécmima zézinñ. ¹¹ Wanu zéseli énécmiyiñ éséc nec hétér waima béñzér kecbinñ zé seliseli wamma enañ aiginawac niñkumuma méraginanéñ aigina mema kecmu. ¹² Imi mia ic enia ionac kicginaiguc hakagina eeyaguc wamma kecma iwawai méñ niñac mété qététañ ménda wamma kecmu niñac imuhuc zézua.

Miñ kewuac hahayawac zérén qéréñ wamma kecmu.

¹³ Ninzér ninzér dacmuna hécnina, enenñ ic humumia ionac hénia imi ménda nimma enñ kecmu niñac ménda wan nénécmizac. Niñkumugina qahac kecanzu éséc nec zési ac wambu niñac. ¹⁴ Neñañ Yesu humuma muñguc yarec imi ninzér géziñguc yomuhuc nimbiniñ; Anutunér Yesuac qeriaiguc gau yanda hema kec zu imi Yesuac qaraiguc muñguc onagiru hadacmu.

¹⁵ Nini Miñ Kewuninawac ackuazéc méndacma ac yomi énézéziñ. Miñ Kewunina hamaciguc kic qelinc kecziñ neñañ imi gau yanda hema kec zu i méndaguc nec onogichinñ. ¹⁶ Miñ kewunér zézé seli acwac qac qac yanda zéma kua meme uña orucgina méñac ewa hétér zéma Anutuac témuñ imuac hétérñaguc kurumenñ iguc nec mama ou kurumenñ gélélécyai guc nammac. Nanu kirisitoac qeriaiguc walac humugic ienenñ walac yacmu.

¹⁷ Imuac andiaiguc neñañ kic qeli kekera acguc iniguc momac nec nénépésima hosusu qeriaiguc meenju gélélécyai guc Miñ Kewunina miñicniwiñ. Wanu nalé séc Miñ Kewuninaguc momac nec kecbinñ. ¹⁸ Imuac ac sasala yomuhuc zéma meseli amumu.

5

¹ Ninzér ninzér dacmuna hécnina, Yesu hahayawac naléya zéma yawuñawac oénécmiwiñ ménda hezac. ² Imi mia Miñ Kewuninawac naléya imi sinjiyaiguc kowu nene ic éséc nec hamac imi enaoc niñhumuzu imuac mia. ³ Ic enenñ luaeninaguc, saiwaninaguc zémanec kecgic nalé imuaru embac hériyaiguc azi kikiac qenzenñ manzerñénñ hosucgéanzac éséc nec kisikiyoñnéñ fuk nec haénécmiyu kilenñdac néñgacmuac séc qahac wammac. ⁴ Ninzér ninzér dacmuna hécnina, ini sinji tunumanji guc ménda kec zu imuac nalé imi kowu nene éséc nec ménda haénécmimac. ⁵ Ini moczoñ asac mararanac nambérac héra, kaiweac nambérac héra, imuac neñañ imi sinji me tunumanji guc ménda toroqema kecziñ. ⁶ Imuac neñañ imi ic tosara éséc nec gau ménda hema zenzerñ qeli qeli kecma galenñ mema séwininawac siñ imi zikima kecbinñ. ⁷ Gau heanzu imi enenñ sinjiyaiguc heanzu. Doku selia nema miñgoñ wananzu imi enenñ sinjiyaiguc miñgoñ wananzu. ⁸ Neñañ imi kaiweiguc toroqema kecziñ imuac séwiac siñ sigima ninzér ninzér zéma goi héihéinéñ tétécac saiwa éséc nec haima añgér titiac niñkumunér yaréac opoc éséc nec orucninaiguc héima kecbinñ. ⁹ Anutunér eneya qeri biricayaiguc kerembiniñ niñac qahac, néñ neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec añgér titi miñicniwiñ niñac gési nénécmiyec. ¹⁰ Yesu imi neñañ kic qeli guc me gauiguc eneyaguc momac nec qeliqeli kecbinñ niñac nonac niñ wamma humuyec. ¹¹ Imuac niñac ini wananzu éséc nec enac enac meseli amuma nanjé amumu.

Tetecgiawac paken ac zéma yaizé ac.

¹² Ninzér ninzér dacmuna hécnina, nenenñ zéwelec énécmiziñ. Sugcinaiguc kuc qema ai mema Miñ Kewunina qeriaiguc galenñgé énécmima zénañgé énécmianzu ionac niñgic kuneñ yanda eeginaguc wammac. ¹³ Wanu ionac aigina niñac goi héihéiguc eeya ogicogira héiéncmimu. Imuhuc wamma sugcinaiguc luac qema kecmu. ¹⁴ Wanu ninzér ninzér dacmuna hécnina, meseli énécmiziñ. Qéizén wamma kecanzu i ackuazéc ku énécmigic, wanu ewagina ménda nanjelima kec zu i meseli énécmigic. Wanu qeka meka wanzu i nanjé

énécmima ic embac hénia hénia imuhucya moczoŋ bisiqatéŋ waŋ énécmima kecmu. ¹⁵ Galeŋ megic, méŋnéŋ méŋ ic méŋac méŋ haka biriawac tasé kuku wammiwac niŋac. Néŋ eŋac eŋac me ic tosara moczoŋ ionac nalé séc haka hiabiawac waŋ énécmima kecmu.

¹⁶ Nalé séc ségiségi wammu. ¹⁷ Zéŋgé toroya qahac zéwelec wammu. ¹⁸ Haka hénia hénia hicŋi énécmianzac séc Anutu ewa hia ac ézému. Iminéŋ mia Anutuac ewa siŋ Kristo Yesuac qeriaiguc onac buŋa heheya wanzac. ¹⁹ Uŋa téréyawac geric ménda qéwécgému. ²⁰ Anutuac bianac ara imi mema titi ménda wammu. ²¹ Haka hénia héniaiguc niŋgésima haka hiabiawac késa aŋgéh tima wammu. ²² Haka tanera biria imuac me imuac héŋara mema qer-ictegic amuma kecmu.

²³ Anutu luae miŋina eŋeyaoc solananeŋ météré énécmima onac qerí uŋagina zéma ewa siŋgina zéma séwigina moczoŋ galeŋgé énécmima keru Miŋ Kewunina Yesu Kristo mama hamac nalé imuaru kápésic qahac solananeŋ kecmu. ²⁴ Héihéré énécmizac inéŋ méŋzé méŋzéya qahac imuac niŋac inéŋ imi moczoŋ wandacmac.

²⁵ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina, nonac niŋac wamma zéwelec wammu.

²⁶ Kiricne qiricne téréya waŋ énécmima ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina moczoŋ yaizéégina énéégic nimmu. ²⁷ Ni Miŋ Kewuac qaraiguc zéseli énécmizua. Ini kiwi yomi ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina moczoŋ oloŋ énécmigic nindacmu.

²⁸ Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hi-anéŋ onac muru hemac.

2 Tesalonika

Mériañ ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timo-
teo nini Anutu manjocnina zéma Miñ
Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu
Tesalonika hénaorij onac kiwi yomi
oénécimizij. ² Anutu manjocnina zéma Miñ
Kewunina Yesu Kristoac murunec ewa hia
zéma luaenérj onacmuru hema kecmac.

Gésigési ai.

³ Ninzérj ninzérj dacmuna hécnina, nenenj
onac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac
wammima kecbijac hezac. Wanju imuac
niñji sécgézac. Némac niñ? Onac ninzérj
ninzéngina imi yandima sécgéyu goi héihéi
eñac eñac késa keczu iminérj yandianzac
imuac mia imuhuc zézua. ⁴ Wanju unu nesi
zéma zérabéra hénia hénia moczorj yanda
imuac sugcinaiguc nanjelima ninzérjgégic
imuac suruc imi Anutuac hénaorij ama
séc keczu ionac nejaoc meemma waj
énécmanzij. ⁵ Imuhuc wannu haka iminérj
moczorj Anutuac niñgésigési ai solañja
imuac asé kiwiya wanzac. Wanju nalé
imuaru Anutunérj iniru solañja wangic
eñeya héngalenj ama areñja yanda imuaru
kererj kererjawac séc wammu niñac ini
qerzerj manzerj mihicijj énécmigic keczu.
⁶ Wanju qerzerj manzerj mihicijj énécmimu
imi onac qerzerj manzerjnéj kitiwa hiabia
ku énécmimac. ⁷ Wanju Anutunérj solañja
wanzac imuac mia qerzerj manzerj bisima
kecanzu onac imi niniguc momacnec
tacniniñ mihicijj nénécmima bakia hiabia
melenj nénécmimac. Imuac Miñ Kewunina
Yesunérj eñeya kua memé ujahéra
kucginaguc iniguc momacnec kurumenj
igucnec ⁸ geric bélanjiguc wininimu nalé
imuaru imi, Anutu ménda nimmizu i zéma
Miñ Kewunina Yesuac buñja suruc hiabia
imi ménda niñtoho wananzu i tasé zéra
wayaguc ku énécmimac. ⁹ Ic imuhucya
imi enej Miñ Kewuninawac kic tanera
zéma iwac kuc edamuyaguc imuacnec
elicgé énécmima taséginawac kisikiyonj
hémbéñanj mihicijj énécmiyu memu. ¹⁰ Ini
imi nonac héipuc ac énéc énézéya imi
ninzérjgégic imuac niñac Yesu imi nalé
imuaru iwac météré énécmima zéma
hénaorij ninzérjgégic migic ionac sugcinaiguc
nanju hémma mepési mima welicgé mimu
niñac mama hamac. ¹¹ Imuac nini acguc
nalé séc onac wamma zéwelec wammima
yomuhuc zéanzij; Anutuninanérj onac
niñju héihéré énécmiyec imuac sécyá waju
nanjgé énécmiyu haka hiabia hénia hénia
imuac siñja nimma ninzérj ninzérj aiya
imi iwac kuhanérj meselimu. ¹² Wanju

Anutunina zéma Miñ Kewunina Yesu
Kristoac ewa hiaya niñac Miñ Kewunina
Yesuac qaranérj sugcinaiguc eeyaguc
wanju ini acguc iwac qeriaiguc eeginaguc
wammu niñac zéwelec wananzij.

2

Héna ac logima kekec.

¹ Ninzérj ninzérj dacmuna hécnina, Miñ
Kewunina Yesu Kristoac mama hahaya
zéma iwac wésiaiguc neñaj hénaorij
imuac ara mérj énézéni niñgic. ² Bianjac
ara me zéauau me kiwi nonarunec zézéya
imuaru koroma Miñ Kewuninawac nalé
yanda imi hazac zégic ewa qerigina qekerj
geha ménda wamma ménda aurimu.
³ Méñérj méñ ikoc ac imuhuc me imuhuc
zéyu kenhéi hahéi ménda wammu. Ac
qege haka zéma héna ac logilogi ic,
kisikiyonjac merac mérj hicñiyuguc nalé
tetcégia hamacac hezac. ⁴ Inérj mia
hazéc ai meanzac. Inérj anutu zéénéc
énécmia zéma tosara mepési énécmianzu
ionac sugcinaiguc onogimca eñeyanec ou
nauj kecmá Anutuac ocmurjiguc tacma
eñeya ézéamuyu héngic, ni imi Anutu
zémac. ⁵ Ni iniguc kerij nalé imuaru ac
imuhucya énézéyi imi ménda niñqelizu
me? ⁶ Eñeya naléya ducñiyu hicñimac
niñac deguc imi neuj héimiyu keczac.
⁷ Wanju ac qege miñinawac kuc sajanérj bec
aiya mema keczac, neñ neuj héimianérj
imuhuc wamma kenkeru nalé wanjuguc
héna namuñja igucnec wagiru neujja
qahac wammac. ⁸ Qahac waju imuaru
mia ac qege miñina iminérj wininimac.
Wanju Miñ Kewunina Yesunérj eñeya kua
wéséséyanérj ic biria imi qeyu humumac.
Wanju mama wininiyu, mama hahaya
imuac edamuyanérj imuhucya imi moczorj
mebiri énécmidacmac. ⁹ Ic biriawac hahaya
imi Biriá miñinawac ai méndacma kuc
hénia hénia zéma séséc hénia hénia zéma
kiwi mérera ikora zéma ¹⁰ wawaj memé
biriawac haka ikoranérj humucac buñja
ionac muru hama hicñi énécmimac. Némac
niñ ieneñ imi mehiaru énécmimac niñ
ménda wamma ac hélawac goi héihéiya
imi ménda angégtic imuac mia imuhuc
hicñi énécmimac. ¹¹ Imuac niñ Anutunérj
wai énécmiyu ikoc kuhaguc imuhucyanérj
sugcinaiguc aiya meyu iwawai ikora
imi ninzérjgéganzu. ¹² Wanju imi mia ac
héla ménda ninzérjgégima haka biriawac
siñja nimma kecanzu séc kápésic ginaguc
zéénécmimia wammac.

¹³ Miñinawac siñnij waj énécmimia,
ninzérj ninzérj dacmuna hécnina, Uñja
téreyanérj météré énécmiyu ac héla imi
ninzérjgégic mehiaru énécmimac niñac
Anutunérj hénihénia igucnec énépésiyec.

Hénia imuac niñac nini nalé séc onac wamma niñni sécgéyu Anutu ewa hia ac ézéwiñac hezac.

Ini gési énécmiyu anğęę titiac buña wanžu.

¹⁴ Imuac mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac edamuya imi eñ énécmiyu késamu niñac inéñ buña suruc hiabia nonarunec hahaya imi énézéma héihéré énécmiyec. ¹⁵ Imuac niñac ninzėę ninzėę dacmuna hécnina, selianec nañselima ackuazéc kuaninanéñ zézéya me kiwininanéñ ku énécmiyiñ mératéc buña imi niñtoho wammu. ¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo zéma goi héihéi wañ nénécmima meme seli ac teteçgia qahac zéma niñkumu hiabia imi ewa hiawac eñ nénécmiyec Anutu mañgocnina iereñ ¹⁷ onac ewa qerigina meseli énécmima wawañ meme hiabia hénia hénia zéma acginaiguc meseli énécmimaoc niñac wanziñ.

3

Žéwelec weleçac ai énécmigic.

¹ Ninzėę ninzėę dacmuna hécnina, teteçgiawac énézeni niñgic. Ini nonac niñ wamma yomuhuc žéwelec wammu; Miñ Kewuninawac ackuazécneñ onac sugcinaiguc ai meyec ésécneç foc foc saima kemma ee héihéiyaguc wammac. ² Wañu ic žipiliñ zapalaña zéma biria meme ic ionac murunec metecgé nénécmimac niñac žéweleçmu. Ninzėę ninzėę imi baec ic moczoñ ionac buña qahac, néñ momac momacneñ késa kecžu imuac niñac imuhuc žézuu. ³ Miñ Kewunina imi méñžé méñžéya qahac, imuac meseli énécmima ic biriawac muru galeñ memac. ⁴ Onac imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc yomuhuc zéma ninzėęgėziñ; Ini žéseli énécmiziñ imi niñtoho wamma emma keçmu. ⁵ Miñninanéñ onac ewa qerigina qindiñ énécmiyu Anutuac goi héihéi zéma Kristoac nañseli seliiguc keremmu.

Qéizėę wamma keçbu niñac goro ac wañ énécmigic.

⁶ Ninzėę ninzėę dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaraiguc yomuhuc žéseli énécmiziñ; Sicsaoc wamma mératéc haka nonac murunec niñareñgėgic imi ménda tohoanžu ionac murunec néngacmu. ⁷ Haka silic wañanziñ imi dimuhuc méndacma wammu imi ini eñaoç nindacžu. Nini onac sugcinaiguc qéizėę ménda wamma kerin. ⁸ Wañu nini onac muru méñac méñ réwéri ménda mihicni énécmiwiñ niñac, onac murunec yaka boñteçtic méñ ménda mema neyiñ, néñ méraninanéñ siñi kaiwe séc ai selianec meaniñ. ⁹ Imi mia imuhuc wambiñ niñac

qac buña ménda žé nénécmiyecac qahac, néñ onac muru haka séséha wamma énézéni ninicma méndac nénécmimu niñac imuhuc wañanjiñ. ¹⁰ Nini iniguc momacneç kerin nalé imuaru acguc yomuhuc žéseli énécmiyiñ; Méñnéñ méñ ai memeyawac méžėgina tizaciguc nene ménda nemac. ¹¹ Néñ yomuhuc žėgic niñiñ; Onac sugcinaiguc tosaraneñ méžėtiti wamma kecma ai méñ ménda mema eñ keñha wamma acneñ réwéri sasala mihicñianžu. ¹² Ic imuhucya imi žéseli énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc žėnanğę énécmima yomuhuc žėziñ; Acgina qaiyu ai mema eñan nene mihicñima nemu. ¹³ Ninzėę ninzėę dacmuna hécnina, ini haka hiabia wamma kecma ewa qerigina qeka meka ménda wammu. ¹⁴ Méñnéñ méñ kiwi yomuaru ackuazéc wañ énécmiziñ imi ménda niñtohoçu ic imuac hénia zėhicñima qėqėhéreñ ménda wammigic gamuya nimmac. ¹⁵ Wañu iwac mia niñgic hažėcgina ésécneç ménda wammac, néñ dacmuna ésécneç wañu žėnanğę mimu.

Ac teteçgia.

¹⁶ Luaeac Miñ Kewunina eñeyaoç nalé zéma aigna séc onac muru luae qeénécmimac niñac wanziñ. Miñnina imi momac yanda iniguc momacneç keçmac. ¹⁷ Ni Pauloneñ mérananéñ oma yai zėžėgina žézuu. Imi mia kiwi imi nuarunec hahaya imi héñteçticmu niñac asé kiwina yomuhuc oanžu. ¹⁸ Neñan Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianeñ ic tuñ onac muru hema keçmac.

1 Timoteo

Kiwi oo icac hénia zéma mériañ ac.

¹ Anjéñ titi miñina Anutu zéma ninikumunina Kristo Yesuac zézé seli ac ninac Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Pauloneñ ² ninzéh ninzéh qeriaiguc naj téngéña wañec Timoteo guac muru kiwi yomi oma haiwa hazac. Anutu mañgoc zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec ewa hía zéma wésé ninij zéma luaenéh guac muru hema kecmac.

Pakenj ac ikorawac goro ac.

³ Ni Makedonia baeciguc kenj nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc waima kecbésémañ ninac zénañgé gēñj imi, gi ic embac tosara zéseli énécmína pakenj ac ikora tosara ménda ku énécmima ⁴ nemu suruc zéma hicñjsaiac qac areña imuhucyawac ninjoro ménda wammuc ninj imuhuc wañj. Ac imuhucyanéh Anutuac ai areña ninzéh ninzéh qeriaiguc hezac imi ménda meselimac, néñ nénéwécgeña zéññ zéma miñicñianzac. ⁵ Pakenj ac imuac héla imi goi héihéi imi mia, wañu goi héihéi iminéh ewa qeri qala qala zéma ninjtegi qinjtegi hiabia zéma ninzéh ninzéh solaña imuacnec hicñihicñiya. ⁶ Ic embac tosara ieneñ imi sigima ac enjoma imuaru qizizinjéma kenjanzu. ⁷ Ieneñ héna acac kiwi ic wambinj zé wañ énécmianzac, néñ enañ ac me héipuc ac zéanzu imuac hénia acguc ménda ninjasarianzu.

⁸ Wañu nini yomuhuc ninjanziñ, ic embac méñnéñ méñ héna ac imi héna dindinjacnec méndacmaciguc héna ac imi hiabia wanzac. ⁹ Héna ac imi ic solaña ionac ninac ménda hezac, néñ ic embac tosara yomuhucyawac hezac, héna ac logianzu, acqeqe wañanzu, Anutuac eeya ménda héianzu, képésic wañanzu, ménda méteré amuma kecanzu, kaiziliweñ wañanzu, neñgoc hécgina me mañgoc hécgina unuhumuanzu, ic embac ionac kekecgina unuhumuanzu, ¹⁰ kaisero wañanzu, icnéñnec ic alayaguc me embacnéñnec embac alayaguc sero ai meanzu, ic embac iwawai ésécnec soukiwa ninac haianzu me meanzu, ikoc wañanzu, ikoc wamma héipuc ac zéanzu, zéma haka méñac méñ pakenj ac dindinñ imuac qac-qotikicya wañanzu imuhucya. ¹¹ Wañu pakenj ac iminéh mériañ miñina Anutunéh énézémañ ninac qutungé néñec buña suruc hiabia edamuyaguc imuac mia méndaczac.

Anutunéh ewa hiawac Paulo goiya héiyec.

¹² Nuac mia ai ic kenhéi hahéiya qahac zénéma ai buña qenéhéc imuac ninac ni kuc miñicñi néñec Miñ Kewu Kristo Yesuac ewa hía ac ézézua. ¹³ Ni becneç imi miñ kewu mema titi wammima ai ichéra ununesi wañ énécmima zébiri qébiri wammima kerí. Néñ ni ménda ninzéhngéma hénia ménda ninjasarima imuhuc wañj, imuac ninj inéh kilenj wésé ninij wañ néñec. ¹⁴ Miñ Kewuninawac ewa hía imi ninzéh ninzéhñina zéma goi héihéi Kristo Yesuac qeriaiguc hezac imiguc momacnec qacnaiguc qocgénéñu kuaya qeqeya hezac. ¹⁵ Ic embac moczoñ yandanéh anjéñ timuac séc ackuazéc yominéh héla wanzac. Zéyecnéñ; Kristo Yesunéh képésic ac anjéñgina tiénécmimañ zé baeciguc mayec. Wañu képésic ic ionac sugcinaiguc neñ imi tosara onogicma ic biria wanzua. ¹⁶ Wañu Yesu Kristonéh nalé horua képésicna bisiqatéh wannéhéc haka iminéh bianjuc Miñ Kewunina ninzéhngéma kekec hémbénaña memu ionac muru séséc wammac ninac ni imuhuc wésé ninij wañ néñec. ¹⁷ Ic kewu hémbénaña, ménda houhouya, kicninanéh ménda héhéña, Anutu momacguc sac kekerá, iwac muru ee héihéi zéma edamuyanéh nalé teteçgia qahac hema kecmac. Hélaçnec!

¹⁸ Nanña Timoteo ni ac pakenj yominéh zéseli gēnzua. Becnec kugēñi bianjac ara imi méndacma ackuazéc iminéh yaré ic ésécnec haka hiabiawac yaré qema kecbésémañ. ¹⁹ Ninzéh ninzéh zéma ewa kétinjkétiñ késa kecbésémañ. Tosara eneñ ewa kétinjkétiñ imi qetaligic qahac wañu ninzéh ninzéhñina imi kondunj zéic ésécnec zéñgédarec. ²⁰ Ic imuhucya ionac sugcinaiguc Humeneo zéma Aleksande keczaoc. Iri imi kitiwa mema zébiri qébiri ménda wammaoc ninac Biria miñinawac mériaiguc waiérécmiyi.

2

Zéwelec welecac hénia.

¹ Imuac ac walac zéma zénañgé gémmañ zé wanzua imi yomuhuc; Ic embac moczoñ yanda ionac wamma zéwelec welec zéma zéqesiqesi zéma miñ suc wamma zé welec welec zéma ewa hía ac wammima ² ic kewuya kewuya zéma tatac eñeña késa kekerá moczoñ ionac imuhuc wammu. Imi mia nini Anutu mepésima haka eeyaguc bēnzéh luaeiguc kecbinj ninac. ³ Haka imi hiabia, wañu anjéñ titi miñina Anutu ségiségi miñicñi mimacac séc wanzac. ⁴ Anutu imi ic embac moczoñ anjéñgina tiyu keremma ackuazéc héla ninjasarimu ninac wañanzac. ⁵ Anutu imi momacguc sac keczac. Wañu Anutu zéma ic embac sucninaiguc ic miñ sucnina acguc momacguc

keczac. Inéj mia hélaec nec ic wamma baeciguc kerec Kristo Yesu mianéj. ⁶ Inéj ic embac moczoj neñaj niñac wamma eñeya kekecy mulu meme buñawac hai nénécmiyec. Haka imi naléya niñu heyec imuaru hicñiyec. ⁷ Imuac mia ni ackuazéc zéauau ic zéma Yesuac Mélémi ic kumu néju, ac yomi hélaec, ikoc qahac. Ninzéj ninzéj zéma ackuazéc héla imuac qerai-guc ni baera baera ic embac ionac kiwi ic wañj.

⁸ Imuac niñac ama séc ic enej qeri biric qahac, zéqeqetali qahac, méragina téreya meemna zéwelec ai memu niñac wanñua. ⁹ Wañu imuhucyanec embac enej acguc séwi usugina imi hénorinj kekecgina-nawac sécyaguc meamuma hémbéngina héima kecgic inicgic sécgémac. Néj oruc zucgina hiabianec mizicmizic zéma goli me hoc boña eñeja zéma séwi usu boña eñeja ménda haimu. ¹⁰ Wañu haka hi-abia wamma Anutu eeya héimimia séciguc kecanzu imuac héniaquina mewininimu. ¹¹ Embac méñnéj méñ moczoñec niñtoho wamma bénzéñec ninij ai mema kua-mumu. ¹² Embac méñnéj pakenj ac ic méñac ézémac me icya niñ manjoc wañ mimacac niñac oaec ménda zémizua. Inéj ara qaiyu kecmac. ¹³ Adam walac mi-hicñi mimaguc Ewa miñicñi miyec imuac mia imuhuc zézua. ¹⁴ Wañu Adamwac ikoc ménda wammiyec, néj embacac ikoc wammiyu képésc miñicñiyec. ¹⁵ Wañu embac enej séciguc kecmac ninzéj ninzéj zéma goi héihéiiguc météré amuma kecmac héri haima merac miñicñiyu anjéñ titi mi-hicñi mimia wammac.

3

Qeria galeñ zéma méra baoc ic.

¹ Ac yominéj héla wanñac. Méñnéj héñgaleñ ai imuac ewayanéñ niñkumu wanñaciguc qerianéñ ai hiabawac memañ zé niñanñac. ² Imuac niñac héñgaleñ icnéñ aciguc ménda opocopora wamma iniña momacgucac euya wammima qerinéñ séwiac siñ sigi kecmac niñtegc qinñtegyaguc haka eeyaguc wamma ic tosara onac goigina héima pakenj ac hiabianec ku énécmima ³ doku seli sasala ménda nema biñ qeçeyawac ménda efima qeri bénzéñac kecmac zéqeqetali ménda wamma soukiwa hinac niñac hémbaoc ménda wamma kecmac. ⁴ Wañu inéj eñeya iniñ merahéra hiabianec galeñgé énécmiyu nambérac héra ieneñ iwac eeya séciguc héimima niñtoho wammimuac hezac. ⁵ (Ic méñnéj méñ eñeya iniñ merahéra hiabianec ménda galeñgé énécmima némaciguc Anutuac hénorinj hia galeñgé énécmimac?) ⁶ Ewa qeri

melenjuc nalé ménda horugizac ic imuhucyanéñ galeñ ménda kecmac. Séwi eñeñ wañu Biria miñina zétecgé miyec gésigési ac imuhucyawac miñicñiwac niñac. ⁷ Séñganñeñ ic ieneñ acguc nimmigic sécgéanñac ic imuhucyanéñ héñgaleñ ai ic kecmac. Qahac wañu zébiri qébiri zéma Biria miñinawac bétaciguc hiñgacma héiwac niñac.

⁸ Méra baoc ic acguc imuhucyanec eeginaguc kecmac ezelangina kalé kalé ménda kecmac doku seli sasala nézéléléñ ménda wamma ikoc wamma soukiwa memañ zé hémbaoc ménda wamma ⁹ Ewa kétiñkétinj qala qalagia zéma ninzéñ ninzéña ewa qeriaiguc téngéyu heheya imuhucya késa kecmacac hezac. ¹⁰ Wañu walac ala batuc wañ énécmima inicgic héniaquina solañ qeçe wañu méra baoc ai ic onopocgic welenj qeénécmimu. ¹¹ Iniñhécgina imuhucyanec eeginaguc kecmac zébiri qébiri ménda wamma qerinéñ séwiac siñ sigi kecmac ai hénia hénia kuñqañ qahac wandacmu. ¹² Méra baoc ai icnéñ embac momacgucac euya wamma nambérac héra zéma ama tacyachéra hiabianec galeñgé énécmimac. ¹³ Méra baoc ai hiabianec wandacgic ieneñ nanangina hiabia miñicñima ninzéñ ninzéñgina Yesuac wamma késa keczu imi zénéñ hirihiri qahac zéau énécmimu.

Buñu suruc hiabia imuac hénia sanja.

¹⁴ Ni guaru foc hamañ zé niñzua, néñ kiléñ kiwi yomi ogénzua. ¹⁵ Keçba nalé horugiyu geñ Anutuac amaiguc haka dimuhuc wambésémañ imi niñ asariwésémañ niñac ac yomi zézua. Ama imi Anutu kic qeli kekera iwac héihéré énécmimia zéma ac hélawac tandéya zéma qambaña wanñac. ¹⁶ Héna téreya yomuac hénia sasangia imi qeyu hiñgac hiñgara wanñac. Imuac ewa éréhéc ménda wanñua. I imi séwiiiguc hiññitegrec. Wañu Uña téreyanéñ hénia solaña imi zéhicñiyu kua meme uña enej héñgic. Wañu baera baera zésaigic ic enia enej ninzéñgé migic. Wañu meyacmiyu ou emma eebipiaguc kecanñac.

4

Kiwi ic ikora.

¹ Wañu uña téreyanéñ yomuhuc pitiri zéasariyec; BIANJUC tosara enej ninzéñ ninzéñ imi waimu. Wañu uña biria ionac ikoc ac zéma kuwi ionac pakenj ac méndacmu. ² Pakenj ac imuhucya imi kiciguc welenj qeçe ic ewa kétiñ kétiñgina gericnéñ oqeyu ikoc ac wanñanzu ionac murunec haanñac. ³ Ieneñ imi ic me embac ménda mema qapé kecmu. Wañu nene imuhucya imuhucya ménda nema

imuac sigi kecmu. Néj nene imi Anutunéh ninzéh ninzéh ic zéma ac héla ninzu enej ewa hia nimma mema nemu niñac zéyu hicñidarec. ⁴ Iwawai Anutunéh zéyu hicñiyec imi moczoñ hiabia. Imuac niñac ewa hia ézéma késanec wañanzinñiguc méñac méñ qeçetaliya ménda hezac. ⁵ Anutuac ackuazéc zéma zéwelecninanéh météré mimia wanñac imuac niñac imuhuc zézuu.*

⁶ Geñ ac iminéh dacmuna hécnina measari énécmima Kristo Yesuac ai ic hiabia wambésémañ. Wañu geñ méndacanzañ ninzéh ninzéhac ackuazéc héla zéma pakeñ ac hiabia iminéh qeri uñaga meyandi wañgémmac. ⁷ Héré embac neñgiawac ac enomia zéma nemu suruc imi andé qema Anutu eeya héimima kecmañ zé meefiefi ai mewésémañ. ⁸ Séwíac meefiefi ai imi komodia nañgé gémmac, néñ Anutu eeya héimima kecec iminéh wawañ memega sasala nañgégérñu kekeçga deguc keczañ imuac qeriaiguc zéma kecec hémbénañaga bianñuc hahaya imuac qeriaiguc momacnec sisipac acwac buña hegémmac. ⁹ Ac imi hélacnec wañu momac yanda nimma késa kekerawac séc eeyaguc wanñac. ¹⁰ Wañu neñañ Anutu, kicqeli kekera, iwac muru niñkumunina haini hezac imuac niñac héla imuac mia neñañ kucnina moczoñnec ai meanzñ. Wañu inéh momac yanda neñañ añgéh titi miñina keczac, néñ ninzéh ninzéh ic neñañ imi muñuc yanda meemma añgéhñina tianñac.

¹¹ Ac yomi zéseli énécmima ku énécmima. ¹² Gi sac qeli keczañ imuac niñac méñnéñ méñ guac niñgic mamaya wambac niñac. Imuac galeñgé amuma guac ac zéma wawañ meme zéma ninzéh ninzéhga zéma niñkumuga solañaguc ninzéh ninzéh ic tosara ionac kicginaiguc séséc hiabia wambésémañ. ¹³ Ewa qeriga moczoñnec ackuazéc oloñ énécmima zénañgé énécmima ku énécmima kecnanec ni hamañ. ¹⁴ Qeria galeñ ieneñ Uña téreyawac murunec ac zéhicñima méragina orucgaiguc haima mériañ ac zégic imuac héla ewa hiawac géñgéhña iminéh sohowac niñac, imuac niñna mamaya ménda wammac. ¹⁵ Wañu ai hénia hénia imuhucyaiguc ewa qeriga zéma kucga moczoñnec ai mena yandima kenju héndacmu. ¹⁶ Gi geñga zéma pakeñ aigawac hiabianec galeñgéma zéñgé toroya qahac imuhuc wammanec kecbésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, gi añgéh titi geñga miñicñi amuma ic embac ackuazéc imuac gezac qema niñanzu ionac momacnec miñicñi énécmiweémañ.

5

Welen qeçe ai imuac ai ara.

¹ Ic neñgia ac geriwiguc ménda wammiwésémañ, néñ niñna mangocga ésécnec wañu bénzéhñec zénañgé wañ miwésémañ. Merac sac qeli méñac imi munaga ésécnec qacguc wammiwésémañ. ² Wañu embac yanda imi neñgocgawac séciguc, embac sac qeli imi nauñgawac séciguc nimma inicbaoc ménda wamma qeri solañanec wañ énécmiwésémañ.

³ Wañu embac malé ténggéh imuac eegina héiwésémañ. ⁴ Embac malé méñ nambérac me esahéra kecmizuiguc énézégic ieneñ walac neñgoc mangocgina zéma awu asagina ionac goi héihéi imuac tasé ku énécmima amginaiguc sactasé hécgina goigina héima haka imuhucya niñarenñ wammu. Haka imuhucyanéh Anutu ségiségi miñicñi mianñac. ⁵ Embac malé héla imi neñyanec sukusisi wamma keczanciguc Anutuaru niñkumu kumuya haima siñi kaiwe séc zéñgé toroya qahac zéweleac ai memac. ⁶ Embac malé méñ séwíac siña sac méndacma wañanzanciguc i imi qeliqeli néñ humumia tanec keczac.

⁷ Ac imi acguc énézéma tohoma kecmu, eñ imuhucyanec kecmac ai miñicñiwu niñac. ⁸ Méñnéñ méñ sactasé héra me imuacnec toroqema inñ merachéra ménda inicgaleñ wammaciguc ic imi ninzéh ninzéh andé qema ic enia onogima ic biria keczac. ⁹ Embac malé ic momacguc sac mema kerecac deguc 60 bawaiguc ménda keczac imuhucyawac sac, qara newahaleñ wawañawac kiwiiguc haimimiawac hezac. ¹⁰ Wañu nambérac héra hiabianec galeñgé énécmianñac me ic kian goigina héianñac me ai ic téreya welen qeénécmianñac me helanzí énécmigic yéwéri ginaguc keczanzu ionac méra énécmima haka hiabia hénia hénia wamma memañ niñac kekeçya qutuñgé amuma keru héipuc wamma héñanzuiguc imuhuc wammimu. ¹¹ Embac malé sac qeli imi qetali énécmima kiwi imuaru qacgina ménda omu. Imuhucya imi séwíac siñnéñ hére énécmiyu Kristo andé qemu nalé imuaru ic mewinac zé wammu. ¹² Imuhuc wamma ninzéh ninzéh walac késaguc imi timbecgéma gésigési acac buña wanzu. ¹³ Imuacnec toroqema ieneñ qéizéhñ wamma kecmac mézétiti haka imi niñarenñgéma añgétima ama arenñ séc lelecgéma embac enomia kecmac ac nenesicya lisi sicsaoc olomma kecmac ac ménda zézéyawac séc zéanzu. ¹⁴ Imuac embac qawéc sacqeli ionac imi yomuhuc wammu niñac wanzua. Ieneñ ic muñuc mema nambérac miñicñi énécmima neñya amaya galeñgéma kecgic hazéc miñina

* 4:5: Mat 15:11, Mrk 7:18,19, 1Ko 10:31

zébiri qébiri ac wañ nénécmimanj zé titiña méñ ménda mihicnjimac. ¹⁵ Embac qawéc tosara ienerj bec Biria miñjina méndacbiñ zéma lilijgéma kenjic. ¹⁶ Ninzérñ ninzérñ ic méñac sac taséhéra sugginaiguc embac malé méñ keczaciguc ninzérñ ninzérñ ic enjeyaoc embac imi galeñgé miyu hénaorinj qutulanjinanerñ yéwéri imi ménda bisima embac qawéc maqeqeya imi ionac méra énécmimuac séc wammac.

¹⁷ Galenj tosara hiabianec galeñgé énécmianzu ionac imi séc méñ eegina héi énécmima imuacnec buña suruc hiabia imuac zézé ic zéma kiwi ic ionac imi ogicma eegina héimu. ¹⁸ Kiwi téréyaguc yomuhuc zézéya, burumakao iwa méñnéñ padi gocmia tizizama séwéla qétiyu kuayaiguc ufc ménda haiwésémanj. Imuac ninjac ai icnéñ ai boña memacac hezac. ¹⁹ Galenj méñac ara imi héipuc ic éréhéc me haréwéc qahac wañu ménda nimmima aciguc ménda opocmu. ²⁰ Ic embac késpedes mihicnjianzu imi ic embac momac yanda ionac kicginaiguc zémindinj énécmigic tosia enej haka imi hémma nimma bac yandi yandi wammu. ²¹ Ni pakerj ac imi kenkésa hakésaya qahac mema geñga ewaga ménda méndacma dindinjanec tohowésémanj ninjac Anutu zéma Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéma kua meme uña énépésiyu keczu ionac kicginaiguc zéseli géngua. ²² Gi buña suruc hiabia imuac ai énécmimanj zé ic enjomia focdac méraga ménda hai énécmiwésémanj. Wañu ic tosara késpedes wañgic ménda toroqe énécmiwésémanj. Wañu geñga météré amuma solanjanec kecbésémanj. ²³ Gi hafi zepa toroqeu kecbésémanj wañanzaj imuac ninj tomenjgawac doku sac ménda nema waiñ doku efefiadac momacnec newésémanj.

²⁴ Késpedes tosara imi ic ionac wéséginaiguc wininju hicñj tegiru béñzérñec hémma ninjésianzñ, néñ késpedes tosara imi andéginaiguc méndacma haanzac. ²⁵ Imuhucyanec haka hiabia acguc wininju hicñjanjac. Wañu tosara hiabia qahac imi acguc musanjgémuac séc qahac.

6

¹ Welenj qeqe ic miñhécgina ionac méra bawu keczu imi, ionac miñhécgina nalé séc ee héihéi wañ énécmimuac hezac imi nimma kecmu. Anutuac qac buña zéma pakerj acyawac zébiri qébiri hicñiwac ninjac. ² Ninzérñ ninzérñ miñhéc ginaguc keczu imi enej ninzérñ ninzérñ dacmuna kecziñ zéma ionac ninjic mamaya ménda wammac, néñ énézéna ogicma welenj qeqe hiabianec wañ énécmimu. Imi mia aigina imuac héla imi ninzérñ ninzérñ ic, Anutuac

siññinj wañ énécmimia ienerj enjaoc késamu imuac mia imuhuc zézua. Gi imi héna yomi ku énécmima zénañgé énécmiwésémanj.

Sokiwawac ninj siññinj.

³ Méñnéñ méñ pakerj ac méñ ku énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac ackuazéc solaña zéma héna eeyaguc imuac pakerj ac Anutunérñ ninj sécgéanzac imuhucyawac ewa momac ménda wammac imi, ⁴ Inérj séwi enej wamma héna méñ ménda ninj asarima hazéc ac zéma zé qeqetali acwac nimbaoc wañanzac. Wañu imuacnec mia nimbupuc zéma euqagac zéma zébiri qébiri zéma ewa éréhéc biria hicñjanjac. ⁵ Wañu ewa qerigina houyu ac héla sohouy héna eeyaguc imuac ninjic sokiwa memecac héna tanec wañanzac imi ionac murunec zéqeqetali ac hicñjanjac. ⁶ Wañu ninjic ewagina hiaruyu héna eeyaguc iminérñ kunej yanda nañgé énécmimac. ⁷ Neñaj baeciguc iwawainina méñ ménda mema hayñ, imuac kembinj zéma imuhucyanec méra enjuc kembinj. ⁸ Imuac iwawai neneya zéma séwi usunina he nénécmizaciguc ninjic sécgémac. ⁹ Hinac yandaguc wambinj zé wanzu imi enej manam batuc zéma bétac zéma haka sicsaocya héna héna zéma séwi siñ biriaiguc maunumac. Haka imuhucya iminérñ ic embac héré énécmima mebirí énécmimac. ¹⁰ Soukiwa ninjac siññinj wammimia imi haka biria héna héniawac zalia wanzac. Imuac ninjac imuac wañanzu i mesoho énécmiyu ienerj ninzérñ ninzérñgina waima rouc wamma kenja wañgic ewa gorogina sasalanérñ qeriginaiguc kumuyu biridaczu.

Paulonérñ Timoteoac pakerj ac wammiyec.

¹¹ Imuac Anutuac ic gi iwawai imuhucyawac néñgacma kemma haka solaña zéma wawañ meme eeyaguc zéma ninzérñ ninzérñ zéma goi héihéi zéma bisiqatérñ zéma qeri béñzérñ imuhucyawac méndacma kembésémanj. ¹² Imuac gi imi ninzérñ ninzérñjac yaré hiabia imuac qema kecbésémanj. Yaré hiabia qema kecec hémbénaña añgérñ tiwésémanj. Héna imuac mia gi guruyu héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninzérñ ninzérñgina hiabia énézéne. ¹³ Iwawai momac yanda kecec mihicñj énécmianzac Anutu iwac kiwaiguc zéma Pilatoac muru ninzérñ ninzérñ ac hiabia zéau énécmiyec Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéseli géngua. ¹⁴ Gi zézé seli ac yomi ninj tohoma solanjanec zéqindinj ac méñ ménda mihicñjima kecanec Miñ Kewunina Yesu Kristonérñ wininimac. ¹⁵ Nalé zéyec imi ducñju Anutunérñ mewininiyu Yesu i wininimac. Anutu imi mériañ miñjina enjeyanec momacguc,

hénngalen miñina, ic kewu ionac ic kewugina, miñ kewu ionac miñ kewugina wanzac. ¹⁶ Iwarunec sac humuc ménda hezac. Inéñ edamuya hosucgéwiñac séc qahac imuhucya qeriaiguc keczazac. Wañu méñnéñ méri ménda héñec. Wañu héhéñawac séc qahac. Iwac muru eebipiya zéma kuc tetecgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

¹⁷ Gi imi baec yomuac naléiguc soukiwaginaguc keczu ionac yomuhuc zéseli énécmiwésémañ, Ewa qerigina memaamuma hinac qahac wawaña imuac qahac, néñ ségiségi mihicñi nénécmimañ zé iwawai moczoñ sécnina ogicma nénécmianzac Anutu iwac muru mia niñkumugina haimu. ¹⁸ Haka hiabia sasala wañgic, wawañ meme hiabianéñ kekecginaiguc sécgé énécmiyu efima siña nimma tosara haleñ sécgina haihulac wañ énécmimu. ¹⁹ Imuhuc wamma hofi ama hélaiguc iwawai eeyaguc haigic enju iminéñ kurumeñac nalé hahaya imuaru qambañgina wañu kekec héla añgéri timu.

²⁰ O Timoteo qutungé géñgéri imi galeñgéma kesa kecma ninin héla zéañzu, néñ ninin ikora wanzac, baecac ac enjomia houhouya zéma andé qeçe ac imuac mia andé qema kecbésémañ. ²¹ Ic tosanéñ ac imuhucya nesima kemma ninzéñ ninzéñ waima rouc wamma keñha wañañzu.

Ewa hianéñ iniguc hema kecmac.

2 Timoteo

Yaizézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac qeriaiguc kekecac sisipac ac hezac imi méndacma Kristo Yesuac Méliméli ic wanj Paulo neñ mia ² nañ sorocna Timoteo guac muru kiwi yomi ogéñzua. Manhocnina Anutu zéma miñ kewunina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma wésé ninij zéma luauenéñ hegémmac.

Miñ kewuac gamuga ménda nimmu.

³ Ni siñj kaiwe séc zéwelecmu imuac suraiguc ménda misimanec niñgéganñzua séc yanda hécnu ionac murunec hénima hama deguc ewa qerinina lalacnec mepésimianñij Anutu iwac mia ewa hia ac ézéanñzua. ⁴ Wanñ ewa hia kunenñ yanda nimmanñ niñac guac kic masiga niñqelima kic tanecga hémmañ niñac wanñzua. ⁵ Imi mia guac ewa qerigaiguc niñzénñ niñzénñ solañna hezac imi niñqelima imuhuc wanñzua. Niñzénñ niñzénñ imi mia walac awuga Loisi zéma neñgocga Yunike iorac ewa qerigiraiguc heyec imuhucyanénñ guaru acguc momacnec hezac imi niñzénñgézua. ⁶ Imuac ni mérana orucgaiguc haiwa Anutunénñ ai memecac sese géñec imi héiososoc mena geric bélanñaguc wammac zénimma gi imuac nimbésémañ niñac wamma ac yomi gézézua. ⁷ Uñ Anutunénñ nénécmiyec imi bac yandiñ yandiac uñ qahac, néñ kuc zéma goi héihéi zéma niñgésigési galenñ meamuwiñac uñ wanñac. ⁸ Imuac gi imi miñ kewuninawac héipuc ac imuac zéma miñ kewuninawac wamma hésa ic kecñzua nuac momacnec gamuga ménda nimbésémañ, néñ Anutuac kuhanénñ buñ suruc hiabiawac zéma béraiguc toroqe némbésémañ. ⁹ Anutunénñ mehiaru nénécmima ac téréyanénñ héihéré nénécmiyec. Wanñ imi mia wawanñ memenina niñac qahac, néñ eneyu ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wanñ nénécmiyec. ¹⁰ Wanñ imuac héra imi nalé yomuaru añgérñ titi miñjina Kristo Yesunénñ mayu hicñjitegirec. Inénñ mia humuc nehélima kekec zéma haka hehe selia imi buñ suruc hiabiaiguc meau nénécmiyec. ¹¹ Wanñ ni imi buñ suruc hiabia imuac wamma zézé ic zéma Yesuac Méliméli ic zéma kiwi ic kecmanñ niñac kumunéñec. ¹² Wanñ ni niñzénñgég mima kecñzua iwac

hénia niñasarizua. Imuac moczoñ yanda mériaiguc haiwa hezac imi inénñ kuhanénñ hiabianec galenñ gémanec keru nalé yanda ducñimac imi niñhumuzua. Hénia imuac niñac ni zéra waiya qahaiguc kecma gamuna ménda niñzua. ¹³ Gi imi Kristo Yesuac qeriaiguc niñzénñ niñzénñ zéma goi héihéi késa kecñanñ imuaru héima namma ac héra nuac murunec niñnec imi méndacma wambésémañ. ¹⁴ Uñ téréya qerininaiguc kecancac inénñ nañgégénñ ac héra eeyaguc méraguaguc haigénñ imi galenñgévésémañ.

¹⁵ Asia baeciguc ic embac kecñu imi moczoñ wainéndacgic imi nindacñanñ.* Figelo zéma Hemogene imi erenñ acguc ic imuhucya ionac sugcinaiguc kecñaac. ¹⁶ Miñ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niñ wanñzua. Inénñ mia hatac sasala ségiségi mihicñi némma hésa ic kecha nuac gamuya ménda nimma ¹⁷ Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma hocma mihicñi néñec. ¹⁸ (Miñ kewuninanénñ nimmiyu nalé yandaiguc miñ kewuninawac murunec goi héihéi mihicñimac niñ wanñzua.) Inénñ Efeso baeciguc weleñ qeñe ai réwéria dimuhucya meyec imi gi genñaac niññanñ.

2

Kristo Yesuac téñgij ic hiabia.

¹ Nañna, imuac gi Kristo Yesuac qeriaiguc ewa hia hezac imuac qeriaiguc seliseli wamma ² neñ zéwa gi héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninnec imi ic tosara kenhéi hahéi qahac énézénu ienenñ imuhucyanec ic embac tosara ku énécmiuac séc wammac. ³ Imuac gi Kristo Yesuac téñgij ic hiabia éscnec niguc mena mewa wamma zéra waiya qahaiguc seligima kecñésémañ. ⁴ Téñgij ic kecma kenña wanñanñu imi enenñ qutulanñgé énécmima téñgij ic qac buñ énécmiyec i ségiségi mihicñi mimu niñac enañ kekecginawac ainénñ ménda qaté énécmiyu kecancñu. ⁵ Méñ ogicgogic ariac mema hénu zawéya hezac imi logimaciguc oruhaiguc ic kawaliac opoc méñ ménda haimimu. ⁶ Ai ic méñ ai geriwaguc meanñac iminénñ imuac héra walac memacac hezac. ⁷ Ac gézézua imi qeriganénñ nimbésémañ, miñ kewuninanénñ ai hénia héniaiguc niñtegcic qñjtegic haigémmac.

⁸ Buñ suruc hiabia gézéwa ninnec séc Dawidiac qeli Kristo Yesu humuc igucnec meqelimiyu yarec i niñqeliwésémañ. ⁹ Buñ suruc hiabiawac niñac wamma ni képésic ic éscnec señ hésanéñ qaté némmuac séc zéra béra mihicñi néñgic,

* 1:15: Paulonénñ Roma baeciguc aciguc opogic enec nalé imuaru hénarorññ Asia baeciguc kecgic ienenñ héipuc ménda wammigic imuac niñac imuhuc zézac.

něj Anutuac ackuazéc imi qatémuac séc qahac. ¹⁰ Imuac ni ic embac Anutuněj megési énécmiyc ionac niñ wamma iwawai moczon bisiqatěj wanjanza. Imi mia ieneñ acguc Kristo Yesuca qeriaiguc anğérj titi hakaya hezac imi zéma edamuya tetecgia qahac imi momacnec énécmiyu memu niñac imuhuc wanjanza. ¹¹ Ac yomi hélaguc, nini Miñ Kewuninaguc momacnec humuzinjiguc imuhucyanec i guc momacnec qelima kecbiñ. ¹² Qenzen manzenjiguc meseliwijniguc momacnec ic kewu wamma kecbiñ. Wanju miñ kewunina qaecgé miwijniguc i acguc qaecgé nénécmimac. ¹³ Nini ménzé ménzé wambijnac séc, něj iněj eñeya qaecgé amumacac séc qahac, imuac niñ nalé séc ménzé ménzéya qahac kecanczac.

Ai ic Anutuněj niñmimia.

¹⁴ Eluj unuwac niñac, gi ac imi héiqeli énécmima acac zéerñ zéma ménda wammu niñac Anutuac* kiwaiguc selianec énézéna. Haka imuhucya imi nanğé énécmimacac séc qahac, něj nówécgeñac ac imuhucya niñzu i mebirí énécmianzac. ¹⁵ Gi imi ac héla imi dindinaneñ niñtegicma ai ic gamu qeçeya qahac zéma niñgémmacac séc, Anutuac wéséyaiguc geñga mihicñi amumanj zé nimma seliselijiguc aiga mewésémanj. ¹⁶ Ac biria gorosonja zégic néñgacma kecbésémanj. Ac imuhuc wanjanzu imi enej keñkecma keñkecma iwawai eeyaguc qahac imuac mia keremmu. ¹⁷ Acginanéñ wizi selia ésécnec saima kemmac. Ic imuhucya ionac sugcinaiguc Humeneo zéma Fileto keczaoc. ¹⁸ Humuc igucnec yayac imi bec hicñiyu tegéyec zéma ac héla imi zésigima énézéyic ic tosara ionac niñzénj niñzénjina melemma bacğéanzac. ¹⁹ Něj Anutuac sérañ selia imi asé kiwiya yomuhucyaguc hiñgac seligima nanzac. Miñ kewuninanéñ eñeya buñahéra inic tegicanzac. Wanju měj yomuhuc; Miñ kewuninawac qara qacma kecanczac séc biria héñacya memu. ²⁰ Ama kewuyaiguc zéic goli zéma siliwanéñ memeya zéma zéic icnéñec memeya zéma baecnéñec memeya momacnec taczac. Taru zéic tosara imi ai eeyagucac késaanzu, něj tosara imi ai eñomiawac késaanzu. ²¹ Imuac méñnéñ měj haka imuhucya zuac amuma lalacnec kecmac imi zéic eeyaguc éséc wammac. Imuhuc wanju miñ kewuginanéñ késamacac séc zéic téréya wammac. Téréya wanju ai hiabia hénia héniaiwac haiyu mambéc kecmac. ²² Wanju gi imi sac qeliac séwiac siñ imi qizizinjéma qeri

lalacnec miñ kewuninawac qacmianzu iniguc momacnec haka solanja zéma niñzénj niñzénj zéma goi héihéi zéma luae niñac méndacma kemmu. ²³ Wanju ac sicsaocya zéma ac qelañawac zéerñ zéma haka imi waina keñu. Ac imuhucya igucnec tualefic acnéñ hicñianzac. ²⁴ Miñ kewuninawac weleñ qeçe ic imi, acnéñ ménda euma, ic embac moczon ionac gum bñzénzénj wamma, hiabianec ku énécmima, haka biria wanğic kilenj bisiqatěj wanj énécmianzac. ²⁵ Wanju ic tosara enej ac qeçe wanğic qeri bñzénjiguc pakeñ ac wanj énécmima. Anutu eñeyaoc qerigina melenj énécmimanj zé nimma niñ énécmimaciguc ac héla niñtegicmu. ²⁶ Wanju qerigina béréñgéyu Biria niñinawac ac bétacya zéma iwac ewa siñ qaté énécmima hezac imi hetecgé amuma néñgacmu.

3

Nalé tetecgiaiguc ic embac ionac kekec tanera imi dimuhuc wammac.

¹ Nalé tegémanj zé wanju yéwéri naléya imi hamac. ² Ic embac ieneñ eñaj sac siñniñ wanjamuma soukiwawac siñ yanda nimma séwi eñej wamma tétéc qeçe wamma zébiri qébiri wamma neñgoc manğoc ac qeçe wanj érécmima, nema nelumma, ee héihéi qahac kecma ³ goi héihéi qahac kecma kápésic ménda wai amuma ac zéraguc kuaiguc haihai wamma qeri siñgina ménda helanzima tiktuk wamma iwawai hiabiawac mézétiti wamma ⁴ andé qeamuma luaeguc ménda mambéc kecma eñeya meyacamuma Anutuac siñ qahac, něj nówécgeñajiguc eñeya séwiac siñ niñac wamma ⁵ Anutu ee héihéi wammimia tanec kecma Anutu ee héihéi imuac kuha imi qaecgéma kecanczac. Wanju gi imi ic imuhucya héñacgina mewésémanj. ⁶ Ic imuhucya sugcinaiguc tosara enej amaginaiguc emma embac bobologocya, kápésic réwéria serima séwiac siñ hénia hénianéñ hérémiyu keñkeñja imuhucya héréma énépésianzu. ⁷ Embac imuhucya imi nalé séc niñniñ niñareñ wammu, něj ac héla niñniñajiguc keremmuac séc qahac wammac. ⁸ Becnec Yane zéma Yambere* iereñ Moseac hazéc wammiyoc ésécnec ieneñ acguc ac hélawac hazéc wammianzu. Wanju ieneñ imi ewa qeriginanéñ houyu niñzénj niñzénjic hénajiguc keñ bipigic. ⁹ Wanju ic éréhéc ioraru hicñiyec ésécnec ieneñ acguc horua ménda keñgicnec hakagina qelanj imi wininiyu héndacmu.

* **2:14:** Kiwi méraginanéñ ooya tosaraiguc Miñ kewu zéma Kristo ogic hezac. * **3:8:** Yane zéma Yambere; Qac éréhéc yomi sisipac ac wahalaiguc ménda hezac, něj sasalanéñ méra kiwi ic éréhéc Moseguc euma méra kiwi meyoç iorac qacgira zéma niñzénjgeanzu. (Mmh 7:11,22)

Pauloac pakenj ac tetcgia.

¹⁰ Nuac pakenj ac zéma wawanj meme zéma ewa siŋna zéma ninzérj ninzérj zéma luaenérj mambéc kekec zéma goi héihéi zéma nananj seliseli zéma ¹¹ nunesi wanj nénéŋa zéma qenzerj manzerj zéma Antiokia zéma Ikonion ama arenja yandaiguc haka biria wannérjic imi zéma nunesi dimuhucya mihicjijyi imi gerj hélacnec héndacma ninjtegicnec ésécnec miŋ kewuninanérj haka imuhucya igucnec ni metecgé néjec. ¹² Wanju ic méjnéŋ méŋ Kristo Yesuac qeriaiguc kekec eeyaguc kecbijj zé wammu ienej acguc ununesi mihicjimuac hezac. ¹³ Ic biria zéma ikoc ic ienej muŋguc yanda biri seligima enanj ikoc wanj énécmigic imuhucyanec ikoc wanj énécmima kecmu. ¹⁴ Néŋ gi imi ackuazéc héiqelima ninzérjéanzerj imuac nanjelima kecbésémaŋ. Mérénerj kugérjic ninjareŋgénec imi gerjgaoc ninzaj. ¹⁵ Wanju gi komocga igucnec kiwi téréya imi oloŋ niŋ wanjanzerj. Kiwi téréya iminérj mia kuhanérj ninjtegic qinjtegic mihicjij gérju, Kristo Yesuac qeriaiguc ninzérj ninzérj késa keczerj, ninzérj ninzérj imuac héima namma anjéŋ titi hia mihicjijwésémaŋ. ¹⁶ Kiwi téréya imi moczoŋ Anutunérj hinocgé énécmiyu ogic. Imuac iminérj méra nénécmiyu pakenj zéma zémindi mindinji zéma meqeliqeli zéma kekec solanjawac qeriaiguc meefiefi ai hia mewinj. ¹⁷ Imi mia nenjan Anutuac ichéra séc ai hiabia hénia hénia hia wambinjac séc solanjaniwinj ninjac imuhuc wanj nénécmianzerj.

4

¹ Ni Anutuac kiwaiguc zéma Kristo Yesu kecmu kic qeli zéma humunia momacnec ninjési nénécmimac iwac hahaya zéma iwac héŋgalerj amaya ninjac wamma zéseligénzua. ² Gi ackuazéc téréya imi zésai énécmiwésémaŋ. Nalé hia me nalé biriawac séc momacnec seliseli wamma ai imi mewésémaŋ. Wanju réwéri horugiyu nanjelimanec ackuazéc iminérj ku énécmima késpedescina zéasarí énécmima ac zéénécmima meseli énécmiwésémaŋ. ³ Kecma nalé méŋ hayu ic embac ienej pakenj ac héra imuac andé unuma kiwi ic ikora tosara gezacgina siŋna méndacma enanj siŋginawac séc énézégic méndac énécmimu. ⁴ Wanju ac hélawac andé qema nemu surucac gezacgina haimu. ⁵ Wanju gi mia ai imuac me imuac séc mesigi wanjamuma zéra waiya seligima buŋa suruc hiabia imuac ai wamma aiga imi séha séc meyacdacna.

⁶ Ni wainj sese* ésécnec kekecna bec pocgéwa kenkeŋ naléna imi ducŋjima hazac. ⁷ Ni yaré hiabiawac qema hénia kemmanj zé zénéŋec imi keŋ metecgéma ninzérj ninzérjna galenjéma kecanzua. ⁸ Imuac bjanj kecmu nuac niŋ wamma haka solanjawac opoc nuac buŋa haiyu mambécnawac hemac. Imi mia miŋ kewunina zégésigési ic solanja inérj mia nalé niŋu hezac imuaru ni némmac. Wanju nenanec sac qahac ic embac Miŋ Kewunina muŋguc winini nénécmimac imuac wanjanzerj moczoŋ yanda momacnec énécmimac.

⁹ Gi focdac nuacmuru hawésémaŋ. ¹⁰ Dema imi baecac iwawai ninjac wamma wainéma Tesalonika ama arenja yandaiguc kekec. Wanju Kreske imi Galatiaiguc, Tito imi Dalmatia baeciguc kendaroc. ¹¹ Luka momacguc sac niguc keczerj. Hamaŋ zé wamma Mareko wagicna momacnec hamaoc. Inérj ainawac méra nénéŋawac séc wanzac. ¹² Tikiko mia méliwa Efeso ama arenja yandaiguc kekec. ¹³ Wanju hamaŋ zé wamma hénawac malekuna Troa amaiguc Karpo iwac amaiguc hetecgé haiyi imi mema hawésémaŋ. Wanju kiwina imi kiwi limbi limbinja tosara zéma kiwi yanj séwélanérj memeya imi momacnec mema hawésémaŋ. ¹⁴ Aiŋnéŋ iwawai meme ic Aleksande imi biria sasalanec wannéŋec imuac haka wanec séciguc miŋ kewuninanérj tasé kumimac. ¹⁵ Gi acguc iwac mia galenj mewésémaŋ. Ic imi acnina selianec qequetali wanj nénécmiyec.

¹⁶ Ni walac aciguc emma zéirecgéyi nalé imuaru ala méjnéŋ méŋ héipuc ménda wannéma moczoŋ wai néndacgic. Néŋ késpedesic ginaguc ménda zé énécmimac niŋ wanzua. ¹⁷ Nenj hénia ac imi zésaiwa keŋu ic enia ienej nindacmu ninjac wamma Miŋ Kewuninanérj niguc namma meseli néjec. Wanju laion kuagina igucnec metecgé néjec.† ¹⁸ Miŋ kewuninanérj nenj kurumeŋac héŋgalerj amayaiguc keremmanj ninjac biria imuac me imuacnec metecgé némma anjéŋna timac. Imuac iwaru mia edamuya nalé tetcgia qahac hemac. Hélacnec!

Mozoc ac.

¹⁹ Priska zéma Akila zéma Onesiforo ionac ama geric momachéra yaizéŋena énézéna. ²⁰ Erasito imi Korinti ama arenja yandaiguc waima kerec wanju Tirofimo imi hafi kiyu Milete ama arenja yandaiguc waima hayi. ²¹ Sanjerja naléya ménda ducŋjiyu foc hawésémaŋ. Eubulo, Pude, Lino, Kilaudia zéma ala sasala ienej

* 4:6: Wainj sese; 3ucmananj ai mewinj zé nalé tosaraiguc doku me wainj pocgémanjic. † 4:17: Hésa ama igucnec mayec imuac séséc ac imuhuc zézac.

imuhucyanec guac yaizézéga zézu. ²² Ni
imi Miñ Kewuninanén guac ewa qerigaiguc
momacnec kecmac niñ wanzua. Ewa
hiayanén iniguc hemac.

Tito

Yaizéé ac.

¹ Anutuac welen qe qe ic zéma Yesu Kristoac Méliméli ic ní Paulo imi Anutuac buña qe qe ichéra ienen ninzéh ninzéhnginaguc wamma, kekec solanawac ac héla imi nintegicma, ² kekec hémbénaña imuac mambécma kecmu niñac najgé énécmimiawac ai buña zénéhec. Wañu kekec hémbénaña imi Anutu ikocya qahac, inéh becaru nalé ménda hénima heyeciguc ac zikima nénézéyec imi mia. ³ Anghéh titi miñina Anutu enyeyao ac kuazécya imi naléyaguc zézé ic onac kuagina mema zéhicniyec. Wañu ai imi memañ niñac niñkumu némma zéselinéh. ⁴ Wañu Anutu manhoc zéma anghéh titi miñina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma luaenéh ic séc momacnec késa keczu ninzéh ninzéh héla imuac qeriaiguc nañ téngéña keczañ Tito guac muru hema kecmac.

⁵ Krete baeciguc gopori imi hénia yomuhuc niñac; Ai waiwa ménda misi misiyawac hezac imi mindinjidacma ama areña kuney kuney séc imuac qeriawac galeñ kumu énécmima kembésémañ niñac imuhuc wanjéñi. ⁶ Képésic solañ kecma embac momacguc sac mema keru nambérac héra ienen ninzéh ninzéhnguc nañseligic, météqététañ merac me ac qe qe meracgaguc ménda zémigic kecancac ic imuhucya imi qeriawac galeñac kumu miwésémañ. ⁷ Héngaleñ ic imi Anutuac ama galeña kecma kápésic solañ kecma enyey ewa siñ ménda méndacma qeri bélanaguc qahac kecma doku seli niñac ménda wamma yaré ménda qema iwawai késamañ zé ikoc ménda wammacac hezac. ⁸ Wañu ic kian goi héihéi wañ énécmima, haka hiabiawac siña nimma, memaamuma, kekec téryeya kecma, séwiac siñ sigima kecmacac hezac. ⁹ Wañu ac kuazéc méñzé méñzéya qahac iminéh ku énécmianzac imuac séciguc nañselima kecmac. Imuhuc wañu inéh ic embac hiabianec ku énécmima zénañgé énécmimacac séc wammac. Imuhuc kecmaciguc héna imi qetalima zéanzu ionac imi efima ac zénécmimacac séc wammac.

¹⁰ Ic sasalanéh ac qe qe wamma ac haréña zéma ikoc wañ énécmima kecancu. Sucginaiguc séwi taségina hericma kekera Yuda ic imi eney tosara onogicma imuhuc wanjanzu. ¹¹ Ic imuhucya ionac kuagina imi miñicgéna acgina qaimac. Ienen imi ikoc wañ énécmima iwawai onagicbiñ zé héna ménda ku énécmimacac hezac imuac ku énécmianzac. ¹² Krete ic

ionac muru enañ kua meme ic méñnéñ yomuhuc zéyec; Krete icnéñ nalé séc ikoc wamma haséh yan biria tanec kecma mézétiti wamma tomenjina wac wamma kecancu. ¹³ Héipuc ac imi nimba hélacnec wanzac. Imuac niñ gi selianec zémindiñi wañ énécmima ninzéh ninzéhngina mesolananimu. ¹⁴ Imuhuc wamma Yuda ic ionac nemu suruc ikora me ac hélawac andé qeanzu ionac zézé seli imuac gezacgina ménda haimu. ¹⁵ Hélacnec, kápésic solañ ic ionaru imi iwawai moczoñ kápésic solañ wanjanzac, néñ haka ongiña wamma ménda ninzéhngéanzu ionaru imi iwawai méñnéñ méñ kápésic solañ ménda wanjanzac. Ic imi eney ewagina zéma ewa kétin kétingina momacnec zapi qe qe qe wanjanzac. ¹⁶ Ienen imi kuaginaneñ Anutu nimizua zéma wawañ memeginaneñ qeacgéanzu. Ic imi eney ewa lolon acwac wamma ac qe qe wanjanzu, néñ haka hiabia méñ memuac séc qahac.

2

¹ Wañu geñ mia paken ac hélawac séciguc zéwésémañ. ² Wañu ic yanda énézéna gum bénzénzéh wamma eebipiginaguc wamma séwiac siñ sigima ninzéh ninzéh zéma ala siñ zéma nanañ seliaiguc solananimu. ³ Wañu embac yanda énézéna ienen imuhucyanec wawañ memegina météré amuma kua kisanjiguc andé lukuc ménda wamma doku seli ewa ewanec ménda wamma, kekec hiabiawac kiwi embac wammu. ⁴ Imuhuc wamma enyey embac sac qeli ku énécmigic eu merac hécgina goi héihéi wañ énécmima ⁵ gum bénzénzéh wamma kápésic solañ kecma ama aigina hiabianec galeñgéma euhécgina niñtoho wañ énécmimu. Imuhuc ménda wanjic, Anutuac ac kuazéc imuac mematiti hicniwac niñac. ⁶ Ic merac imuhucyanec meseli énécmima niñgési amuma kecmu. ⁷ Wañu gi geñyao haka imuac me imuac wammañ zé hiabianec wanna, kicginaiguc sésis hiabia wammac. Wañu paken kápésira qahac eeyaguc zéma ⁸ ac solaña zéqetali wammucac séc qahac imuhucya énézéna, hazéc ienen ikocac zéwiñ zé hocma gamugina nimmu. ⁹ Welen qe qe ic énézéna miñgina ionac ac niñtoho wandacgic ewa hia nimmu, néñ qe qetali ac ménda zéma ¹⁰ señ kowu ménda nemu, néñ welen qe qe haka hiabia moczoñec énézéngic hémmu. Imuhuc wanjic, wawañ memeginaneñ anghéh titi miñina Anutuac paken ac imi mezeric qezeric wammuy eeyaguc wammac.

¹¹ Anutuac anghéh titiac ewa hianeñ ic embac momac yanda neñanaru nénézéyu wininima ¹² paken ac wañ nénécmiyu iwawai eeyaguc qahac zéma baecac siñniñ

imi moczoj waidacma hakanina mezeric amuma kekec solaja zéma haka eeyaguc wamma nalé yomuaru kecwinjac hezac. ¹³ Imuhuc kecmanec ninj mambéc mozocyaguc zéma Anutu yanda anjéj titi icnina Kristo Yesuwac asac mararajnéj hicjitegiru hémbinj zé imuac nimbupuc wamma kecbinj. ¹⁴ Inéj héná biria igucnec metecgé nénécmima météré nénécmima eņeya hénarinj buņawac nénépésiyu haka hiabiawac seliseli wamma kecbinj ninjac doenina meyec ¹⁵ Gi ac imuac énézéma meseli énécmima kuc buņanéj zémindinj énécmima ic imi enej guac ninjic ic enjomia ménda wammac.

3

¹ Gi héiqelima énézéna ninqelima baec galej me ai memec qac buņaginaguc imi ninjtoho wammu. Waņu ai hiabia hénia hénia hezac imi wambinj zé zéréj qéréj wandacmu. ² Waņu ic méjnénj méj zébiri qébiri zéma zéej zéma ménda wammu, néj gum bénzénzénj wamma ic embac momac yanda ionac qeri bénzénj moczojnec waņ énécmidacmu. ³ Neņaj becnecc imuhucyanec ninijnina qahac kecma ninjtoho ménda wamma rouc wamma séwac siņnij ségiségi hénia hénia imuac welenj qema kerinj. Waņu qeri biric wamma nimbupuc waņamuma mézétiti waņamuma kerinj. ⁴ Waņu anjéj titi minjina Anutuac goi héihéiya zéma ala siņ neņaj ninjac iwaru hemiyec iminénj hicjitegirec nalé imuaru, ⁵ anjéj tinénécmiyec imi neņaj mema waņij haka hiabia imuac ninj qahac, néj eņeya goi héihéiya ninjac sac wamma kekec qeliawac dokunénj zuacnéncmima Uņa téréyawac hicjihicji qelianénj anjéj tinénécmiyec. ⁶ Waņu anjéj titi minjina Yesu Kristoac murunec Uņa Téréya kuaya qeqeya pocgé nénécmiyec. ⁷ Imi mia neņaj iwac ewa hiayawac ninjac wamma ic solaja zénéncmiyu kekec hémbénaņa imuac nimbupuguc kecma mératéc meme ic wambinj ninjac imuhuc waņ nénécmiyec.

⁸ Ac zéma mazua imi méjzé méjzéya qahac. Imuac gi selianec ninzénjgéma énézéna Anutu ninzénjgėanzu ienej haka hiabiawac waņhumuma memu. Ai buņa imi hiabia, waņu ic embac nanjgé énécmimia wanzac. ⁹ Néj qesiqesi ac oyoņa zéma hicjisai hénia imuac suruc zéma zéqeqetali ac zéma héná acac zéeminiņ qeminiņ imi qizizinjéwésémaņ. Ac imuhucya imi hėla qahac harėjanec. ¹⁰ Hėna ikorawac wamma hėndėj amuma kenzac imi ac goro momacguc me éréhéc ézėmaguc waina eņeyanec kecmac. ¹¹ Gi nintegiczaj éscnec ic imuhucya imi ic heranj heranjia, hakaya birianénj kawéya qeamuma ic biria waņec.

¹² Ni Aritema me Tikiko méliwa guaru hama haréyu nalé imuaru focdac Nikopoli ama arenajiguc hama mihicji némbésémaņ. Ni ama imuaru kecba sanjėņa naléya imi tecgėmac. ¹³ Hėna acac ic žena zéma Apolo imi walac fodac méli ércmima hamaoc. Nene zéma hinac iwawai mézėzėngė ércmima iwawai méj ninjac ménda hocmaoc. ¹⁴ Ic embac hėcnina acguc énézéna haka hiabiawac ninarenjgėma kuamumu. Imi mia kecma harėjanec ménda wammu ninjac. Imuac mia iwawai imuac me imuac wamma hocbinjac ninzu séc walac mihicjigic ai buņayawac hemac.

¹⁵ Ic niguc keczu ienej moczoj guac yaizėzėga zėzu. Gi acguc ninzėj ninzėjiguc ala siņ waņ nénécmianzu ionac nonac ninj wamma yaizėzė ac énézéna. Anutuac ewa hiayanénj ic tuņ onac muru hemac.

Filemon

1 Kristo Yesuac hésa ic ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac ic munana Timoteo nerenj ic ala soroc, ai momacnira Filemon zéma ² embac soroc, ninzéh ninzéh naujnira Apia zéma Yesuac ténginj ic* momacnira Akipo zéma Filemon guac amaiguc hénaoorinj azoroanzu ionac muru momacnec ³ Manjocnina Anutu zéma Minj Kewunina Yesu Kristoac ewa hia zéma luaenéh onac muru he énécmimac.

Filemonac goi héihéiya zéma ninzéh ninzéhja.

⁴⁻⁵ Filemon, ni ninzéh ninzéhnga zéma goi héihéiga Minj Kewunina Yesuac muru zéma ic térya momac yanda nenanj muru hezac imuac buja surucya ninjanzua. Nimma nalé séc zéwelecnaiguc qacga qacma Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁶⁻⁷ Ic muna, genj ic embac térya ewa qerigina mehiaru énécmianzanj imuac ninjac guac goi héihéiga iminéh ewa qerina mehiaru nénu ségiségi yanda wanzua. Hénia imuac mia yomuhuc zéwelec ai meanzua; Iwawai hiabia hénia hénia ewa qerinaiguc Kristoac wamma késa kecziñ imi ninjasari yacgéna, goi héihéiga ninzéh ninzéhnga igucnec hahaya iminéh héla sasala haimac.

Paulonéh Onesimoac wamma Filemon zéwelecmiyec.

⁸ Imuac ninjac, Kristoac qeriaiguc haka wambésémanjac hezac imi wambésémanj ninjac meefima ac selianec gézémánjac séc wanzac, néñ ⁹ imuhuc ménda wamma goi héihéiguc namma zéwelec gémmañ zé wanzua. Imuac, ni ic nenjia Paulo, Kristo Yesuac wamma hésa ic kekeranéh ¹⁰ nuac ninzéh ninzéhac nanna Onesimoac ninjac welecgénzua. Inéh mia ni hésa qatéiguc tari imuaru nenaoc azi mema mihicñiwa ninzéh ninzéhac najna wanec. ¹¹ Ic imi becneq guac muru enjomia kerec, néñ deguc imi guac muru zéma nuacmuru momacnec méra nérécmimacac séc wanecac keczac. ¹² Nuac wéiwéna keczac ic yomi méliwa lilingéma hazac. ¹³ Ic imi nena anjétiwinec buja suruc hiabia ninjac wamma hésa qatéiguc tacba guac tatic késama méra némbacnec, ¹⁴ néñ ewa momac ménda wambésémanjiguc haka méñ ménda wammañ zé ninzua. Ewa hiawac aiganéh genjga sinjgawac qahac, néñ zéhinociguc wambañ ninjac. ¹⁵ Ic imi nalé hotonadac waigemma kerec imuac hénia imi, lilingéma hayu hémbénañja wag-icbésémanj ninjac gezanj. ¹⁶ Degucmuacnec,

ic imi welenj qeque ic qahac, néñ séha imi ogicma dacmunawac séciguc wagicbésémanj. I nuac muru eeyaguc wanzac, néñ guac muru mia séc imi ogicma séwiguc zéma Minj Kewuninawac qeriaiguc ic héla zéma dacmuna hélawac séc eeyaguc wammañ.

¹⁷ Gi nuac ninj ninja ai momacga wanzuaiguc, héihéré néñanzanj éséc héihéré miwésémanj. ¹⁸ Inéh guac muru haka biria méñ wanec, me taséya méñ hegénzaciguc imi nuacmuru haina nenaoc bisidacmanj. ¹⁹ Ac tetecgia yomi imi Paulo neñ mérananéh ozua. Nenaoc tasé imi kumanj. Genjga kekecga iminéh nuac muru tasé ésécnec wanzac, néñ imuac hénia imi ménda zéwa ninj qeliwésémanj. ²⁰ Ic muna, Minj Kewuninawac qeriaiguc guac murunec ewa hia mihicñimanj zé ninzua. Kristoac qeriaiguc nuac ewa qerina mehiaruna.

²¹ Ninjtoho wanj némbésémanj zéma ninzéhngé gémba ewana déñ wanzac. Welecgénzua imi séha ogicma ewa hiawac wanj némbésémanj imi ninjtegicma kiwi yomi ogénzua. ²² Imuhuc wamma nuac ninjac ama qeria saméña méñ qeusunja nammac. Imi mia zéwelecgina ninjac wamma ninjnénu onac muru lilingéma hamanj ninjac qerinanéh haimambéc wanzua.

²³ Yesu Kristoac qeriaiguc nuac hésa ic alana keczac Epafira inéh yaizézégina zézac. ²⁴ Wanj Mareko zéma Aristako zéma Dema zéma Luka zéma nuac ai momachéna ienenj acguc imuhucyanec wanj énécmizu. ²⁵ Minj Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéh qeri unjaginaguc hemac.

* 1:2: Kristoac hénia orinj imi ténginj ic ésécnec Biria minjinaguc yaré qema seligima nambinjac hezac.

Hebiraio

Anutunérj Yesuac kuaya mema nénézéyec.

¹ Becaru Anutunérj kua meme ic ionac murunec, hatac sasala zéma haka hénia héniaiguc yanda hécnina énézéanec. Wanju Anutu iminérj mia ² nalé hicjima hayec yomuac tetcgiaiguc Nanawac murunec nejanj ackuazéc nénézéyec. Wanju inérj Nanja imi iwawai momac yanda mératéc memac nijac kumuyec. Wanju nanja inérj nec mia baec kurumenj iwawai moczonj zéyu hicjidarec. ³ Nanja imi mia Anutuac edamuyawac zilaloña zéma iwac kekecyawac tanera kéréndérj wanzac. Wanju eneya ackuazéc kuhaguc iminérj baec kurumenj ac iwawai moczonj nanjéma kápésicnina zuaczuac ai imi medacma ou ejeña kekera Minj Kewu iwac héyiaiguc emma tareac taczac. ⁴ Wanju qac buñaya hiabia soroc mératéc meyc imi kua meme uña ionac qacgina ogicogira wanzac, hénia imuac nij imuac séciguc kua meme uña onogicma ejeña kecanzac.

Yesu imi kua meme uña onogicma ejeña wanzac.

⁵ Anutunérj kua meme uña sugcina igucnec mérac mérj yomuhuc ézéyec? Gi nuac Nanja; Ni deguc gi mihicjigénzua. Wanju munuc mérac mérj yomuhuc ézéyec? Ni iwac manjoc wammiwa, inérj nuac nanja wammac. ⁶ Wanju inérj méréc merac Nanja imi wagicma baeciguc munuc lilingéma hamac nalé imuaru Anutuac kua meme uñahéra moczonj yanda enej i mepésimimu zéyec. ⁷ Wanju kua meme uña onac mia yomuhuc zéyec; Inérj kua meme uñahéra énézéyu luhuc éséc nec wammu. Wanju welenj qeqéhéra énézéyu geric bélanja wammu. ⁸ Néj Nanawac mia yomuhuc zéyec; Anutu, guac tatacga edamuyaguc imi nalé tetcgia qahac hemac. Wanju kekec solajanérj guac héngaleñ ama areña yandagawac ic kewu tacya wanzac. ⁹ Gi imi hénia solanjawac wamma hénia biriawac mézégga tianzac; Imuac mia Anutu, guac Anutuganérj ségiségi wamma halécnerj météré gémma alahécga onogicma mema yacgéjec. ¹⁰ Wanju, kaiwe nalé imuac hénihéniaiguc, Minj Kewunina, geñ mia baecac qambanja haima kurumenj acguc mena guac méra kiwiga wanzac; ¹¹ Wanju iwawai imi moczonj qahac wammu, néj Minj Kewunina, gi imi hémbénanja kecbésémanj. Iwawai tosara imi séwi usu éséc nec bobogima tegicdacmu. ¹² Wanju iwawai tosara imi séwi usu éséc nec

hainetec wambésémanj. Wanju imuhucya imi maleku éséc nec melemma méiméiya wammu, néj gi imi nalé séc imuhucyanec kecna, naléga imi tetcgia qahac hema emma hemac. ¹³ Wanju néma naléiguc kua meme uña ionarunec mérac mérj yomuhuc zéyec? Geñ nuac hénaiguc tacnanec neñ hazéchécga onopocba hénia titiga wandacmu. ¹⁴ Kua meme uña imi moczonj welenj qeqeac uña, kápésic igucnec metecgé énécmiyu kekec hémbénanja memuac hezac ionac welenj qenénécmmu nijac méli énécmimia.

2

Técgina nimma kecmu.

¹ Imuac mia ackuazéc ninjij imuac qéhéréngéma téc nimma kecbij, doku birianérj kisanj nénécmima kembac nijac. ² Hénia ac kua meme uña ionac murunec zézéya wanec iminérj seligima nanec. Wanju hénia ac imi logima ménda tohogic imi enej moczonj haka imuac kitiwa dindinacnec késadacjic. ³ Imuhuc wanjiciguc nejanj anjéñ titi ejeña imuhucya andé qewinijuc imuac kitiwa dimuhuc qizizinjéma ogicbinec? Anjéñ titiac buña imi mia walac Minj Kewuninanérj zéhicnijec. Wanju gezacginanérj ninjic ieneñ héipuc selia wamma nénézéjic. ⁴ Wanju iniguc momacnec Anutu eneyaoc imuhucyanec kiwi zéma, haka welicwelicgia zéma, kiwi icnéñ ménda memeyawac séc hénia hénia ejeña ewa sij méndacma Uña téréyawac sese séc qema nénémiyec iminérj nec mia héipuc ac wanj nénécmiyec.

Gamu ninjuguc meyc miyec.

⁵ Yomuhuc zéanzij; Anutunérj baec kurumenj hahaya imi mia kua meme uña ionac méragina bawaiaguc ménda haiyec. ⁶ Néj méréñérj kiwi téréya ménjiguc yomuhuc héipuc wamma zéyec; Minj Kewu, geñ ic imuac nijna némaria wanju nijmianzanj? Wanju ic ac nanjawac ninna némaria wanju goiya héianzanj? ⁷ Nalé hotojadac memamana kua meme uña ionac ewa bacginu keru edamu eeyaguc zéma qac buña eeyagucnéñ ic kewuac opocya héimiyec. ⁸ Héimima iwawai momac yanda imi welenj qemimu nijac hénia duandiaiguc onopori zé nec. Imuac iwac hénia duandiaiguc ménda kekera mérj ménda hezac, néj nalé yomuaru inicni iwawai momac yandanérj solanjaneñ ménda welenj qemimanec kecanzu. ⁹ Wanju Yesu imi nalé hotojadac kua meme uña ionac ewa bacginu kecma humucac qenzéña qema nijec. Wanju imuac nij edamu zéma qac buña ejeñanérj ic kewuac opoc héimiyec. Wanju nejanj haka imi

hémma ninni, Anutuac ewa hiaya niñac ic embac momac yanda neñaj niñac wamma humucac howura nenimmac niñac imuhuc hicñimiyec wanzac.

¹⁰ Wañu iwawai moczoñ yanda imi iwac murunec hicñima iwacnec sac wamma kecanzu. Imuac nanhéra sasala onagicma edamuiguc kereñ kereñawac ai imi memañ zé ionac añgér titiac Miñ Kewunina qeñzeñ manzeñ mihicñi mima métérémiyec imi niñni sécgézac. ¹¹ Météré ai miñjina zéma météré énécmimia imi momacnec manjocnina momacguc iwac murunec hicñihicñiya. Imuac niñac gamuya ménda nimma dacmuna hécna zénéncmiyec. ¹² Acya méñ yomuhuc hezac; Ni munahécna ionac muru qac buñaga zéau énécmima gési énécmimia ionac sugcinaiguc guac legic héimañ. ¹³ Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ni iwac muru héiselimañ. Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ninicgic yomi imi ni zéma nambérac hécna Anutunéñ nénéña. ¹⁴ Ic méñac nambérac héra ionac sac busuginawac hénia imi momacguc, imuhucyanec Yesu acguc neñaj niñac wamma humamac kuha késa keczac Biria miñjina imi mebirimañ zé neñaj séwi busu mema humuyec. ¹⁵ Wañu humucac bac yandi yandi wangic keckecgina heheya séc qaté énécmiyu Biria miñjina welen qemianjic séc hulac énécmimañ zé imuhuc wajec. ¹⁶ Imi mia hélacnec, kua meme uña nanjé énécmimañ zé qahac, néñ neñaj Abarahamac qeli nanjé nénécmimañ zéma imuhuc wajec. ¹⁷ Hénia imuac niñac, i imi munahéra neñaj séc wajec imi nimba sécgézac. Imi mia Anutuac aiguc hofac oo ic kiwa wamma goinina héinéncmima qeri hélanéñ ic embac neñaj doenina memañ zé imuhuc wajec. ¹⁸ Eñeyaoc manam batuciguc keremma qeñzeñ manzeñ qeyec imuac niñ ic manam batuciguc keczu imi hia nanjé nénécmimacac séc wanzac.

3

Mosenéñ welen qeqe ic, Yesunéñ Naja wanzac.

¹ Zéma mazua imi hénia yomuhuc niñac zézuac; Kurumen miñjananéñ héihéré énécmiyu neñawu momacnec dacmuna téréya kecziñ imi niñzéggéma zéauanzin imuac Méliméli icnina zéma hofac oo ic eñeñanina keczac Yesu iwac qeriginanéñ nimmu. ² Inéñ mia kumu miyec iwac mia wamma Mosenéñ Anutuac ama yandaiguc ai meyec imuac séciguc ai ic keñqe haqe qahac kerec. ³ Ama meanzac iwac qac buñayanéñ ama eñeya qac buñaya ogicanzac. Imuhucyanec Yesuac qac buñayanéñ Moseac qac buñaya ogicma

eeyaguc wanzac. ⁴ Amaya amaya imi mihicñi hicñi icyaguc, iwawai momac yanda mihicñidarec imi Anutu. ⁵ Wañu Mose imi andiawac buña suruc zézéya imuac héipuc ac zéaumañ zé Anutuac ama séc welen qeqe ai ic keñqe haqeya qahac kerec. ⁶ Wañu Kristo imi Anutuac naña wamma amaya eñeya méra bawu galengéma kerec. Amaya imi mia neñaj, niñkumu zézé ségiségiyauac zéma bac efieñ késa kecñijiguc imuac buña wambiñ.

⁷ Imuac Uña Téréyanéñ zézac séc Deguc ini iwac ara ninzuiguc, ⁸ Baec kisiaiguc manam batucac naléiguc ic embac ieneñ Anutu hazéc wammigic éséc ewa seli ménda wammu. ⁹ Baec imuaru mia yanda hécgina ieneñ batucgé némma yawuñ 40 imuac séc nuac wawañ memena imi héngic. ¹⁰ Wañu hénia imuac niñac neñ mia hicñisai imi onac qeri biric wañ énécmima yomuhuc zéyi; Ewa qeriginaiguc imi nalé séc sohoma rouc wawañzu, imuhuc wamma ieneñ nuac hénia imi ménda héñtegicanzu. ¹¹ Imuac niñac qerina biriyu zézé seli ac yomuhuc zéyi; Ieneñ mia nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu.

¹² Dacmuna hécna técgina nimma kecmu, kecma onarunec méñnéñ méñ ewa qeri biria niñzéñ niñzéñ igucnec ménda hahaya tiçozoma Anutu kekeraguc iwac murunec elinjé amuma néñgacbu niñac. ¹³ Imuac onac murunec méñac méñ biriawac manam batucnéñ wañ énécmiyu ewa qeriginanéñ hoc tanec seligiwac niñac. Imuac niñac kaiweya kaiweya haréyu deguc deguc zéni keñanzac éséc eñaoacnec meseli amuma kecmu. ¹⁴ Neñaj niñzéñ niñzéñ walac meyiñ imi selianec késamanec keñkecma tetecgiaiguc kerembiñiguc imi Kristoac ai momachéra wambiñ. ¹⁵ Zézéya méñ yomuhuc hezac; Ini nalé yomuac iwac ac ewaya ninzuiguc becneç hazéc wammima kecañjic éséc ewa seliseli ménda wammu. ¹⁶ Mosenéñ onagiru méndacmima Izipte baec igucnec sénganñeñ magic imi eneñ qahac zéwiñiguc dimi eneñ imi ara niñbipimaguc hazéc wammigic? ¹⁷ Wañu képésic wamma baec kéra kérésaiguc humuqai wangic ionac qahac zéni dimi onac Anutunéñ niñu qeria biriyu yawuñ 40 tecgéyec zéwiñ? ¹⁸ Wañu Anutunéñ ic embac ara qegic ionac niñac ménda zéyeciguc dimi onac zéselima nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu zéyec? ¹⁹ Imuac neñaj yomuhuc hémbiñ, ieneñ imi ménda niñzéggégic hénia imuac niñac mia baec imuaru keremmuac séc qahac wajec.

4

Anutunéñ biał tac ninijac zéseli

nénécmiyec.

¹ Imuac bac yandi yandi wamma kecbin, iwac tacniniñ baeraiguc kereñ kereñawac sisipac ac imi nanzacnec, onarunec méñnéñ mététañgéwac niñac. ² Buñ suruc hia bia becne énézézéya wañec imuacnec neñañ momacnec nénézézéya wanzac. Wañu ackuazéc niñgic imi eney ménda ninzéhégéma toroqegic imuac niñac hía qahac wañec. ³ Imi mia Anutunéh yomuhuc zéyec séc, qerina biriyu zéselima zéyi ésécnec ini nuac kendoñguc érémuac séc qahac wammac. Néñ kileñdac baec kurumeñ zéyu hiçñiyec igucnec éréma deguc, añgéh titiac ai ara Anutunéh zéyec imi hélaguc wandaczac imuac niñac, bec ninzéhégéma kecañziñ neñañ imi Kendoñ imuaru kereñdacziñ. ⁴ Imuac kiwi méñguc kaiwe qété 7 imuac ac méñ yomuhuc zéyec; Anutu imi aiya moczoñ medacmaguc kaiwe 7 imuaru tacniñec. ⁵ Wañu ac hoimi hezac imuaru ac méñ yomuhuc zéyec; Ieneñ nuac tacniniñ ama baeciguc ménda harému. ⁶ Wañu ic embac imuaru kereñ kereñawac buñ imi tosara keczunec. Walac buñ suruc hiabia késagic imi eney imi ménda niñtohogic. Imuac niñac keremmuac séc qahac wañec. ⁷ Imuac kecmá nalé horua keñ tecgéyuguc Dawidiac legic zéraiguc muñguc nalé méñ mema deguc zéma nalé imi ménda ducñiyunec yomuhuc zéyec; Deguc ini iwac ara nimmuiguc ewa seli ménda wammu. ⁸ Yesuanéh tacniniñ kendoñ imi bec mihiçñi énécmiyeciguc imi, Anutunéh imuac andiaiguc nalé méñac ménda zéwacnec. ⁹ Imuac Anutuac ic embachéra ionac tacniniñ kendoñ méñ hezacnec. ¹⁰ Walac humuma tacniniñ kendoñguc kereñgic imi eney imi, Anutunéh eñeya aiya metecgéma tacniñec ésécnec aigina metecgéma tacnimma keczu. ¹¹ Imuac bec neñañ tacniniñ imuaru kerembin niñac seliselí wambin, Neñañarunec méñnéñ méñ qegetali héná tígic ionac séc méndacma hiñgacma biriwu niñac.

¹² Anutuac ackuazéc imi kekecyaguc wañu kuhaguc, zéra pizilic, sou bawa andia zéráguc imuhucya moczoñ onogicdaczac. Imuac, ura zéma ewa qerinina zéma sic toroyanina séc zéma añaroroc imi nézéhégéma keremma niniñ zéma ewa siñ imi gésimacac séc wanzac. ¹³ Iwawai zéhiçñidarec imuacnec méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc sasañgia ménda hezac, iwawai moczoñ yanda imi usuya auauya ténéñanec hedaczac. Wañu neñañ imi iwac muru mia ac ai mewinac hezac.

¹⁴ Imuac mia neñañ imi hofac oo ic kiwa kuneñ kurumeñguc eñec Anutuac nañá Yesuguc keczin. Imuac ninzéhñ ninzéhñina zéaúanziñ imi selianec késama kecbin.

¹⁵ Neñañ hofac oo ic kiwa késá keczin. Inéh ala batuc hénia héniaiguc neñañ kereñin imuhucyawac kereñdarec. Néñ képésic méñ ménda mihiçñiyec. Hénia imuac niñac qeka mekaninaiguc kecni wésé niniñ ménda niñ nénécmimac zéwiñac séc qahac, néñ hia niñ nénécmimacac séc wanzac. ¹⁶ Imuac neñañ qerinina efiyu wésé niniñac ic kewu tataciçuc kerembin. Imuhuc wamma iwawai méñ niñac osiwiñ nalé imuaru wésé niniñ zéma ewa hiaya mihiçñiwiñ.

5

¹ Hofac oo ic kiwa méñac méñ imi baec ic sucnina igucnec Anutuac ai buñawac megési énécmimia. Imi mia baec ic neñañ niñac wamma Anutu eñeya muru képésicniñawac mulu zéma sese haimimu niñac kumu énécmimia. ² Hofac oo ic kiwa imuhucya imi qeka meka hakayanéh lelecgémiyu kecañzac. Hénia imuac niñ, inéh ewa soho ic zéma rouc wamma kekera imuhucya hia niñ énécmima bénzéhñec wañ énécmimacac séc wanzac. ³ Wañu hénia imuac niñac ic embac ionac képésic niñac zéma eñeya képésic niñac momacnec mulu ai memacac hezac. ⁴ Ai ee héihéiyaguc imuhucya ic méñnéñ eñeya ewa siñ niñac mema wawañá séc qahac, néñ Aron ésécnec Anutunéh héihéré mimia inéh sac hia memacac séc.

⁵ Wañu Kristonéh hofac oo ic kiwa wañec imi acguc imuhucyanec eñeya ménda meen amuyec, néñ Anutunéh iwac ézéma gi imi nuac nañna ni deguc mihiçñi génzua zéma gésimiyec. ⁶ Wañu kiwi térya méñu ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñguc hofac oo ic teteçgia qahac kecbésémañ. ⁷ Yesu imi baec séwiguc kerec nalé imuaru humuc igucnec hia metecgéma ac séc kuhaguc kekera Anutu iwac muru siac yanda wamma kic masinéñ zéwelec wammiyec. Wañu Anutu eeya héima ewa qeriya howiacnec haima keru Anutunéh nimmiyec. ⁸ Wañu Yesu imi Anutuac nañá hía kerec, néñ i acguc qenzeñ manzeñ nimma kua tohotoho haka imuac hénia eñeyanec kuamuyec. ⁹ Imuhuc wamma eñeya métére amuma niñtohotoho ichéra momac yanda ionac añgéh titi hehe selia imuac ura wañec. ¹⁰ Imuhuc wañu Anutunéh Melkisedewac areñguc méndacma namma hofac oo ic kecmac niñac qac buñá qemiyec.

¹¹ Melkisedewac zémañ zé ac sasala zémañac séc néñ ini focdac niñasarimuac séc qahac imuac niñ zéasarimañ zé nimba osiosiya wanzac. ¹² Imi hélacnec, nalé horugiyyu, bec kiwi ic wamma kecbunec ac séc, néñ tosia ieneñ hama Anutuac ackuazéc qambañá muñguc liliñgéma ku

énécmiuac hezac. Ini namuac sac nema nene selia ménda nemuac séc wamma keczu. ¹³ Méñnéñ méñ namu nema keczac imi kokoc, ic imuhuya imi wawañ meme solañawac ackuazéc imi ménda wamma memanec keczu. ¹⁴ Néñ nene selia imi yandi tetcgia ionac buña, ieneñ imi ewa qerigina hicñtegiuru manam batuciguc meefi wañ énécmimia wañu hia me biria imi niñgésianzu.

6

Ac qeqe hakawac zéra.

¹ Imuac bec neñañ Kristoac ackuazéc héiarenñ wawaña efiadac imi waima keñkecma wawañ meme solañaguc kerembiñ. Imuhuc wambiñ zé hakasilic humuciguc onagicma keñkeña pakeñ ac zéma Anutu ninzégé mimiwac pakeñ ac zéma ² doku naec haka téréya héña héniawac pakeñ ac zéma méra haima zéwelec wawañawac pakeñ ac zéma humuc igucnec yacyarawac pakeñ ac zéma gésigési hémbéñawac pakeñ ac imuac qambaña muñguc muñguc ménda haiwiñ. ³ Anutunéñ niñu sécgéyu imuac séc wandacbiñ. ⁴ Hatac méñ asari énécmiyu kurumeñac sese imi nenimma Uña téréyaguc wammaguc, ⁵ Anutuac buña suruc hiabia zéma baec hémbéñaña hahaya imuac kuha nenimmaguc ⁶ mama unuzac ieneñ imi Anutuac naña iciguc biriñnéñ muñguc qema ic embac kic yandaiguc gamu qeqe wammigic. Héña imuac niñac ieneñ muñguc ewa qeri melen melen qeliawac wammuac séc qahac wanzac. ⁷ Baec méñ kianéñ hatac sasala héima mebélacgé keru, ic eneñ héihimic wañanzu ionac héla zuazua séciguc miñicji énécmianzaciguc Anutunéñ zéhiaru mimac. ⁸ Néñ ichésa waiyaguc zéma tatanj qézézac mesaianzaciguc imi baec gorosña wañu saecac déciguc keremma hezac. Wañu imuac tetcgia imi geric bélaña buña wanzac.

⁹ Ala soroc hécna, nini ac imuhuc zézij, néñ onac muru imi imuac séc ogicma hia wañu meefi nénécmiyu añgénéñ titiac buña wambiñ zé hosuru kenzu zéma ninzégézij. ¹⁰ Anutu imi solaña qahac zéwiñac séc qahac. Imuac iwac qac buñaya niñac wamma ic embac téréya welenqe énécmigiac énécmima goi héihéigina mewininima wawañ meme hiabia wañgic imuac inéñ eluñ ménda qemac. ¹¹ Ini yomuhuc wammu niñac siñnina kuney yanda he nénécmizac; Icyá icya moczoñ, ewa siñsiñ séc imuhucyanec niñkumugina mewininima mambéc kecgic sécgéyu nalé tetcgia hamac. ¹² Wañu ini mézé titi ménda wammu, néñ ninzén ninzén zéma

bisi qaténjguc ewagic amuma keñkecma sisipac acwac héla mératéc meanzu ionac haka silic imuac méndacma wammu.

¹³ Anutunéñ Abarahamguc sisipac ac méñ zémañ zéyu eñeñaya méñ ménda keru eñeña qara qacma sisipac ac ézéma zéselima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Ni hélacnec mériañ gémma qelihécga sasala mesai gémmaguc gémma kecmañ. ¹⁵ Abaraham imi imuac séc nalé horua nañselima mambéc keru sisipac ac imuac héla miñicji miyu meyec. ¹⁶ Baec ic hakagina imi ac zíkima zéwiñ zé eñeña ginawac qara qacma zéselianzu. Wañu zéselianzu ac imuhucyanéñ tualeficginawac tetcgia wañanzac. ¹⁷ Anutunéñ eñeña ewa siñ imi melenqeleña qahac imuac héña mewininima sisipac ac imuac buñaya mératéc ic ionac sécgé énécmimac niñac, ai imuac zéselima énécmiyec. ¹⁸ Wañu imi sac qahac, imuaru Anutunéñ ikoc wammacac séc qahac wanzac. Héniaya éréhéc imi melenqeleña qahac imi hélacnec. Imuac niñac qeri mambéc ninawac buña wéséninu hezac imi nénécmiyu mewiñ zé haka biriawac héñacya mema keñanzij neñañ imi qerinina meseli nénécmimanñ zé imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁹ Wañu neñañ niñkumu he nénécmizac imi qeri uña ninawac zéic añgaya éscénc selia wañu héseliwiñac séc. Niñkumuac añga iminéñ mia kurumeñac ocmuñ imuac maleku héñgeña imi ogicma qeria howuhaiguc geñ keremma héselizac. ²⁰ Imuaru Yesunéñ walac walac kereñec. Inéñ Melkisedewac areña méndacma hofac oo ic eñeña hémbéñaña wamma neñañ niñac wamma kereñec.

7

Melkisedec hofac oo ai areña.

¹ Melkisede imi mia Salem héngalenñ ama areña imuac ic kewu. Wañu Anutu eñeña yanda iwac hofac oo ic kiwa momacnec wamma kerec. Inéñ mia Abarahamnéñ ic kewu tosara yaréiguc onogicma lilingéma hayu hénaiguc miñicjima mériañ ac zémiyec. ² Zémiyu Abarahamnéñ iwawai meyec imi méndéñu 10 wañu imuacnec bakia momacguc mema iwac miyec. Iwac qara imi melemma zéni héña imi walac Ic kewu solaña, wañu méñ imi Salem ic kewu, Luaeac ic kewu zémimia. ³ Inéñ mia neñgoc mañgocya qahac, esañambéc héra qahac. Wañu hénihéniawac naléya qahac, kekecyá tetcgia qahac, Anutuac naña tanec kecma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kiwa kecanzac.

⁴ Imuac niñtecgic, iwac qac buñaya keñkeña imi dimuhucya. Yandanina Abarahamnéñ iwawai onagicma mema

hayec imi méndérju 10 wanju imuacnec bakia momacguc eeyaguc imi iwac buña qema miyec. ⁵ Imuac Lewiac qelihéra ionarunec tosara hofac oo ic buña qeénécimia eney imi Abarahamac qeli igucnec hicñisai wawañ, néñ héna ac tohoma ic embac dacmuna hécgina ionac murunec iwawai déréc 10 imuarunec momacguc momacguc memu niñac zéénécmiyec. ⁶ Melkisede imi Lewiac areñ igucnec qahac, néñ kileñ Abarahamac murunec iwawai dérécya 10 igucnec momacguc imi mema iwac mia sisipac acyaguc mériañ ac zémiyec. ⁷ Ic eñeñanéñ ic mamaya imi mériañ ac zémianzac, imuac ewa éréhéç ménda wanzñ. ⁸ Nalé yomuac imi humumuac hezac ieneñ déréc 10 igucnec momacguc imi meanzu, néñ nalé imuaru imi kekecyá tetcgia qahac zémimia inéñ meyec. ⁹ Wanju déréc 10 igucnec momacguc meanzu Lewi ic eney acguc Abarahamaru sunsun qema déréc 10 igucnec momacguc imi iwac migic zéwiñac séc. ¹⁰ Imi mia Melkisede inéñ Abaraham miñicñiyec nalé imuaru Lewi ic eney esañabéçgina iwac séwi busu qeriaiguc kegcic hénia imuac niñ.

¹¹ Kekec solañja imi hofac oo ic Lewi ic ionac ai igucnec mewinjac séc wanjeciguc (Ic embac ieneñ ionac méra bawu keema héna ac megic) némac niñ hofac oo ic méñ Aronac areñ igucnec qahac, néñ Melkisedewac areñ igucnec kumu mi-macac heyec me? ¹² Héfac oo ai buña imi hainetec wanjeciguc imi héna ac acguc hia hainetec wammacac hezac. ¹³ Ac imi mia areñ méñ imuacnec méñnéñ méñ zaki téryaiguc hofac oo ai méñ ménda welen qeyec imuacnec hahaya méñac zézéya. ¹⁴ Neñañ Miñ Kewu nina imi Yudawac areñ igucnec hahaya imi nindacziñ. Wanju Mosenéñ areñ imuac hofac oo ai buña méñ ménda zéyec. ¹⁵ Wanju hofac oo ic méñ Melkisede ésécneçnéñ yarec imi hémma niñni némac ac zéziñ imuac hénia imi asaridaczac. ¹⁶ Ic imi mia séwinawac buña héna ac imi ménda méndacma kekec hémbéñañja imuac kuha méndacma hofac oo ic eñeñja wanjec. ¹⁷ Imuac mia héipuc ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñ méndacma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kechéseman. ¹⁸ Héna ac walaha imi kuha zéma héla qahac wanjec imuac niñac netecgéyec. ¹⁹ (Héna acnéñ iwawai méñ ménda mesolañimac.) Wanju imuac mia niñkumu sécyá méñ hicñi nénécmiyec. Wanju imuacnec mia neñañ Anutuac muru hosuc hosuc kenziñ.

²⁰ Wanju Yesunéñ hofac oo ic eñeñja wanjec imi zézé seli ac selia qahac eñ ménda wanjec. Tosara ieneñ zézé seli ac qahac eñ hofac oo ic eñeñja wanjec,

néñ ²¹ Yesu imi zézé seli ac seli Anutunéñ zéyec séc méndacma hofac oo ic wanjec; Miñ Kewunéñ yomuhuc ac selianec zikima zéyec; Wanju ac yomuac nimbirima ewaya melemmacac séc qahac; Gi imi hofac oo ic hémbéñañja kechéseman. ²² Zéziñ séc Yesu imi sisipac ac hiabia séc méñ imuac héipucya wanjec. ²³ Humuc niñac nalé séc ménda kecmuac séc wanjec, hénia imuac niñ hofac oo ic zañgéçina sasala kumu énécmiançic. ²⁴ Wanju Yesu imi towia towia kecanzac imuac niñac iwac hofac oo ai imi acguc ai hémbéñañja wanzac. ²⁵ Inéñ ic embac Anutuac kiwaiguc kereñzu imi eñeña kuhaguc solañjanec mehiaru énécmimacac séc. Hénia imuac niñac inéñ nalé séc kekecguc keema onac niñ zéwelecanczac

²⁶ Héfac oo ic eñeñja imuhucya imi nonac buñawac niñni séçgéçya. Inéñ mia téryéya, képésic qahac, lalac qeçe wanzac. Wanju biria meme nonac murunec metecgéma kurumenjiguc ogicdacma ou eñeña opocopora wanjec. ²⁷ Inéñ eñeña séwiya hatac momacguc mulumananjac buña haimiyu tecgéyec. Imuac niñac hofac oo ic tosara ai meme séc eñañ képésic ginawac walac memaguc imuac andiaiguc ic embac tosara ionac képésicgina niñac wamma mulumananjac oanzu ésécnec ménda wammacac hezac. ²⁸ Héna acnéñ ic qeka mekaguc imuhucya hofac oo ic eñeñja buña qeénécmiyec, néñ sisipac ac selia héna ac imuac andiaiguc hayec iminéñ Nañja hémbéñañja solañja kekera imi ai imuac buña qemiyec.

8

Sisipac ac qelia imuac miñ suc ic.

¹ Ac zéziñ imuac gocmia imi yomuhuc; Hofac oo ic eñeñja yomuhucya nonacmuru hezac. Inéñ ou kurumenjiguc Eñeña miñina iwac ic kewu duñ tatac méra héiyaiguc emma taczac. ² Wanju inéñ mia hali téryéya icnéñ ménda memeya, Miñ Kewu eñeñaoc meyac kumuyec hali héla imuac qeriaiguc welen qeçe ai mema kecanzac. ³ Héfac oo ic eñeñja ini imi, sese zéma mulu haimimu niñac kumu énécmigic nananzu, imuac hofac oo ic eñeñja Kristo acguc iwawai haimimiawac buña méñ késa kecmacac heyec. ⁴ Héna ac méndacma hofac oo ic sese hianzu imi baeciguc keczu, imuac niñac Yesu imi baec yomuaru kecbacnec imi hofac oo ic ménda wambacnec. ⁵ Wanju baecac hofac oo ic ieneñ haliiguc welen qema kecanzu imi mia hali kurumenjiguc nanzac imuac sésécyá zéma unjaya wanzac. Imi mia Mosenéñ hali meyacgéman zé wanjec nalé imuaru ai areñ yomuhuc zéselimimia wanjec ésécnec; Niñzañ, niñgésima iwawai moczoñ baec bonjaiguc gézéwa héndacnec

irecya imuac séc méndacma meyacgéna. ⁶ Wañu deguc Yesu imi ai bunja eeyaguc séc méñ miyu kesa keczac. Imi mia tosara onogicma séc méñ wawaña sisipac ac hi-
 abia imuac qahaiguc ésekumyu sisipac ac hiabia séc méñac miñ suc keczac.

⁷ Sisipac ac walaha iminéñ késpedesira qahac wañeciguc, méñ qeliawac niñ wawaña ménda hewacnec. ⁸ Néñ Anutunéñ ic onac késpedescina hocma mihicñiyec imuac ara yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéñ yomuhuc zézac; Héñgic nalé méñ hayu neñ Israel zéma Yudawac hénagésé iniguc sisipac ac qeliawac meyac kumuwa nammac. ⁹ Wañu Anutunéñ muñguc yomuhuc zéyec; Neñ mia yanda hécgina Izipte baec igucnec onagicma hamañ zé méraginaiguc énépésiyi nalé imuaru iniguc ac meyi sisipac ac imuhucya qahac. Ieneñ imi nuac sisipac ac qeriaiguc ménda ninzégéma nañseligic, imuac ni ménda héngaleñ wañ énécmiyi. ¹⁰ Wañu Anutunéñ muñguc yomuhuc zéyec; Nalé imuac andiaiguc Israel ama miñina iniguc sisipac ac meyac kumumañ imi yomuhuc; Neñ zézé seli acna nininñiaiguc haima ewa qeriginaiguc omañ. Wañu neñ ionac Anutu wamba ieneñ imi nuac ic embac hécna wamma kecmu. ¹¹ Wañu nalé imuaru imi, ic kuneñ me komora moczoñ yanda ni niñnémmu. Imuac niñac ic méñnéñ méñ alaya méñ baec momacya me, eñeya dara me, muniawac Miñ kewu nimmina zéma ménda ézémac. ¹² Imi mia neñ késpedescina imi muñguc ménda niñqelima wawañ memegina biria niñac wésé nininñ wañ énécmimañ. ¹³ Wañu méñac zéma sisipac ac qelia zéyec; Héña imuac niñac sisipac ac walac meyec imi waiyu wahala wanzac. Iwawai wahala zéma qakola wawaña imuhucyanéñ nalé horua ménda kenju qahac wammacac hezac.

9

Kurumenñac ama téréya.

¹ Sisipac ac walahaiguc acguc Miñ Kewu welen qemimiawac haka silicya heyec. Heyu baecac hali téréya tarec. ² Sel hali meyacgégic nañec imuac qeria méñ walac heyec imuac mia hali téréya zéañgic. Wañu imuac qeriaiguc kifa ura héniyaguc zéma zaki téréya taru zaki téréya imuac qahaiguc saméñ téréya haigic tacañec. ³ Wañu maleku héngenec nanaña méñac andiaiguc qeria méñ heyu qara imi téréyawac téréya zéañgic. ⁴ Imuaru iwawai héménaguc ooyawac

zéc* golinéñ memeya tarec. Wañu sisipac acwac katapa séwéla moczoñ golinéñ oso osoya taru imuac qeriaiguc kewuc golinéñ memeya Manayaguc zéma, Aronac tacya séraguc imi zéma, sisipac acwac hoc hilañ momacnec haigic heyec. ⁵ Wañu imuac qahaiguc kua meme uña edamuyaguc qara Kerubim éréhéc megic néwéc néwéc qeñgagiranéñ wésé nininñac tatac imuac wézera hoturuma nañoc. ⁵ Wañu deguc héniaña qézézéñ zédacmañ zé nimba imuac naléya ménda wanzac.

⁶ Iwawai imuhuc areñgégic heyu hofac oo ic eneñ ama qeria walac imuaru nalé séc emma ai téréya meañgic. ⁷ Néñ ama qeria méñ andiaiguc hezac imuaru imi hofac oo ic eñeñagina eñeyanec yawuñ séc hatac momacguc eñañec. Wañu sac qahac eñ ménda eñañec. Sac imi mia eñeya zéma ic embachera ionac késpedes ménda niñasarima wañañgic imuac wamma haimañec. ⁸ Haka imuac hénia imi Uña téréyanéñ yomuhuc nénézézac; Sel hali walaha imi tarunec hali téréya kereñ kereñawac héna imi ménda hicñitegirec. ⁹ Sel hali walaha imi mia deguc nalé yomuac sésécac hezac. Deguc imi sese zéma mulu omimia iminéñ mepé qepési ic ionac nininñ kétinñkétinña imi ménda mesolanñanzac. ¹⁰ Nene dokuac neuñ zéma doku naec haka hénia hénia imuhucya imi séwiac haka sac wanzac. Imi mia wai énécmiyu imuhuc wamma kecgc, néñ kecma nalé hayu areñ qeliawac hainetec wandacmac.

¹¹ Kristo inéñ iwawai hiabia ha nénécmimacac zézéya imuac hofac oo ic eñeña wamma hayec. Hama sel hali méñ solañña imuaru kereñec. Sel hali solañña imi méranéñ memeya qahac, wañu Anutunéñ zéyu hicñidacgic baec kurumenñ yomuacnec hahaya qahac. ¹² Wañu inéñ noninñ zéma burumakao merawa imuac sacyaguc qahac, néñ eñeya sacyanéñ momac yanda neñañ niñac wamma hatac momacguc sac hali téréyawac téréyaiguc keremma mulu meme héménañña meyu sécgéyec. ¹³ Noninñ zéma burumakao sacya zéma bucgazeñ burumakao embara gericiguc moczoñ odacgic hicñihicñiya imuhucya gilima ic embac gétéruru héihéiya imi météré énécmima séwigina météré énécmiañgicguc. ¹⁴ Uña Téréya héménañña inéñnec kekecya solañña Anutu mulu haimiyec Kristo iwac sacyanéñ séc méñ ogicma haka humumiawac ewa kétinñkétinñ imi zuac nénécmiyu Anutu kekecyaguc hia welen qemiwiñac hezac.

* 9:4: Kiwi tosaraiguc; zaki téréya ogic hezac, néñ ama qeria qara téréyawac téréya imuaru imi zaki téréya ménda hezac. Yawuñ séc hatac momacguc hofac oo ic méñ kumugic zéc imi mema eñañec. (Lew 16:12-13).

¹⁵ Imuac mia Kristo imi, sisipac ac wala-haiguc kecma kápésic mihicnijiyin neňaň hulac nénécmimaň zé humuyec. Humuma héihéré nénécmimia neňaň sisipac ac hémbénaňa mératéac buňa késawin niňac sisipac ac qelia imuac miň suc waňec. ¹⁶ Mératéac ara imi ac zéyec ic iminéň hu-muyu héipuc waňgic héla waňu tohoma wambinjac hezac. ¹⁷ Mératéac ara waňec i kecanzac séc sisipac ac iminéň aiya qahac. Imuac niňac humuc hicnijyuguc mératéac ara iminéň seligima hélaqac waňanzac. ¹⁸ Héna imuac niňac sisipac ac wala-haiguc acguc sac qolacgégéya qahac eňnec kuh-aguc ménda waňaňec. ¹⁹ Mosenéň héna aciguc hezac séc zézé seli ac imi moczoň ic embac énézéyu nindacgic. Waňu inéň burumakao merawa zéma noniň sasala ionac saggina imi dokuguc melemma imuac qe-riaiguc rama zucya pésiha zéma hisop ic hésa hawanéň tindungéma giliyu kiwi limbi limbiňa zéma ic embac moczoň ionac muru zizianéň héiaňec. ²⁰ Waňu imuhuc wamma yomuhuc zéaňec; Yomi imi sisipac acwac sacya. Niňtohomu niňac Anutunéň zéseli énécmimia. ²¹ Héna imuhuyanec inéň sacnéň sel hali zéma sokoc zéic mepé qepésiac buňa moczoň imuaru giliyu zizianéň héiaňec. ²² Hélacnec, héna acwac méra bawai-guc iwawai moczoň yanda sacnéň zuac zuara wandacaňec. Imuac sac ménda qocgégic mamaciguc kápésic wai-waiya méň ménda hezac.

²³ Kurumenjiguc iwawai héla hezac imuac sésécyawac iwawai imuhucyanéň zuac énécmigic téréya wammu niňac haka imuhucyanéň heyec. Néň kurumenjac buňa eňeya imi mia mulu hiabia soroc séc méňnéň mesolaňi énécmimuac hezac. ²⁴ Imuac mia Kristo imi héla imuac sésécyadac hali téréyawac téréya méranéň memeya imuaru ménda keremma ku-rumenj qeriaiguc kereňec. Keremma deguc imuaru neňaň niňac wamma Anutuac kiwaiguc wininima kecanzac. ²⁵ Waňu hofac oo ic kiwanéň yawuň séc eňeya sac qahac, néň méňac sac mema seli hali qeria téréyawac téréya imuaru kereňaňec ésécnec Kristo imi eňeya kekecy a muňguc muňguc ménda waimac. ²⁶ Kristo imi imuhucyawac séc wambacnec baec kurumenj zéyu hicnijec igucnec éréma deguc muňguc muňguc qenzenj manzenj nimma kecbacnec. Néň inéň imuhuc ménda wamma eňeya kekecy muluac buňa qema kápésicnina metecgémaň zé nalé tetcgiaiguc hatac momacguc hicni nénécmiyu sécgéyec. ²⁷ Ic neňaň imi hatac momacguc humuwiňac hezac. Waňu humuc imuac andiaiguc zégésigésiac

aciguc nambinjac hezac. ²⁸ Imuhucyanec Kristo imi acguc momac yanda neňaň kápésicnina aumaň zé hatac momacguc mulu meyec. Waňu muňguc hamac imi kápésic huamac niňac qahac, néň kekec hémbénaňa mihicni nénécmiwiň zé iwac mambéc kecanzu imi onac niňac wamma wininimac.

10

Mulu ai hémbénaňa.

¹ Héna ac imi iwawai hiabia andiaiguc hamac imuac irecya, néň héla ménda waňzac. Héna imuac niňac mulu ai meme séc zéma yawuň séc zéngé toroya qahac ohaihai wammianzu iminéň Anutuac haréanzu i mesolaňi énécmimacac séc ménda waňanzac. ² Imuhuc qahac wambacnec imi, welen qemiaňgic ieneň hatac momacguc imuacnec mesolaňani amudacma kápésicgina ewa qeriginanéň muňguc ménda nimbiri amuma hofac oo ai imi bec waidacbunec. ³ Néň mulu meme yawuň séc meangic imi mia kápésicgina héiqeli énécmimiawac hakaya. ⁴ Némac niň, burumakao zéma noniň sawanéň kápésicgina metecgémac ac séc qahac.

⁵ Héna imuac niň Kristo baeciguc mayec imuaru inéň* yomuhuc zéyec; Sese zéma mulu héna héna imuaru sinja ménda hezac, néň geň séwi momacguc nuac mézézénggé nénnec. ⁶ Yaň howiac ooya zéma kápésicac hofac oo imuac mia ewa hia ménda niňanzan. ⁷ Waňu ni yomuhuc zéyi; ninzan, Anutu, ni guac ewa sinja memaň zé hazua, o Anutu! (Ac imi kiwi limbi limbiňaiguc nuac ooyawac hezac). ⁸ Ou ac yomuhuc zéyec; Mulu héna héna zéma, iwawai ohai géngéňa zéma, hofac oo zéma, kápésicac mulu imuhucyawac ménda wamma imuac sinja ménda niňanzan. (Imi mia héna ac méndacma ohaihai wammianjic.) ⁹ Waňu ac yomuhuc toroqema zéyec; Ninzan, guac ewa singawac tohoma memaň zé hazua. Inéň qelia méň meyacmaň zé walaha imi auzac. ¹⁰ Imuac Anutuac ewa siň méndacma Yesu Kristo imi hatac momacguc, momac yanda neňaň niňac wamma, séwiyawac kekecy haima météré nénécmiyec.

¹¹ Héfac oo icya icya imi naléya naléya namma welen qeanzu. Imuhuc wamma mulu, kápésic dac méň méndadac auanzac imuhucya, muňguc muňguc haianzu. ¹² Kristo imi kápésic nina niňac wamma mulu ai hémbénaňa momacguc haimiyu tetcgéyu, Anutuac méra héiyai-guc emma taczac. ¹³ Tacma mambéc kerunec

* **10:5:** Dawidinéň Kristoac kuaya mema zéyec.

hazéchéra imi moczoŋ iwac héna duandiaiguc onoporu héna titiya wandacmu. ¹⁴ Waŋu hatac momacguc mulu ai mema ic embac météré énécmimia imi hémbénaŋa mesolanŋi énécmidarec.

¹⁵ Uŋa Téréya imi acguc yomuhuc zéma héipuc ac zéau nénécmizac, ¹⁶ Miŋ kewunéŋ zézac; Nalé sura imuac andiaiguc ni sisipac acna yomuac mia iniguc zéselimaŋ; Ni ewa qeriginaiguc héna acna haiwa hemac. Waŋu ninij ginaiguc owa hemac. ¹⁷ Waŋu inéŋ yomuhuc toroqema zézac; Ni késpedescina zéma wawaŋ meme héna ac logima waŋjic imuac muŋjuc ménda niŋqelimaŋ. ¹⁸ Biria imuhucya imi zuacdaru, késpedes imuac mulu ai memimia imi acguc méŋ ménda hezac.

*Ninzéŋ ninzéŋjiguc naŋselima
kecbiŋ niŋac nunuruzac.*

¹⁹ Imuac bec ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna, neŋaŋ Yesuac sacya niŋac hali téréyawac téréya imuac qeriaiguc kerembij zé efima ninzéŋgéziŋ. ²⁰ Neŋaŋ niŋac wamma maleku yanda ocmuŋ téréyaiguc naŋaŋec imi quzuracgéma imuac suraiguc héna qelia kekecyaguc imuac naguya aunénécmiyec. Waŋu maleku imi mia eneya séwiyawac séséc wanzac. ²¹ Waŋu nini imi Anutuac ama miŋjina hofac oo ic eneŋa i guc kecziŋ imuac niŋac ²² ewa qerinaiguc sacya giliyu héiyu ninij ninaiguc biria hezac imi niŋtegicma séwinina imi doku lalac lalacnéŋ zuacdacziŋ. Imuac ewa qeri hélacnec zéma ninzéŋ ninzéŋ solanŋ kuaya qeŋeyaguc Anutuac muru kerembij. ²³ Waŋu sisipac ac waŋ nénécmiyec iwaru imi méŋzé méŋzéya qahac. Imuac mia niŋkumuma ninzéŋ ninzéŋnina kuaninanéŋ zéauyiŋ imi keŋqe haŋenina qahac selianec késama kecbiŋ. ²⁴ Waŋu neŋaŋ goi héihéiguc zéma hakasilic hiabiaiguc kecbiŋ zé dimuhuc zénaŋgé amuma kecbiŋ imuac mia qerininanéŋ niŋgési waŋambij. ²⁵ Waŋu azorowiŋ zéni imuac héŋacya mema keŋanŋu ionac haka silic éséc ménda wamma zénaŋgé waŋamuma nalé yanda hosucniŋu hayu héŋanŋiŋ séc muŋjuc yanda imuhuc wamma kecbiŋ.

²⁶ Neŋaŋ ac hélawac ninija nénécmiyu memaguc kileŋ seliseli wamma biria wambijiguc késpedes imuac zuaczuarawac mulu méŋ muŋjuc ménda hezac. ²⁷ Néŋ imuac kitiwa imi mia gésigési nalé yanda zénéŋ hiri hiriyaguc zéma, geric bélaŋagucnéŋ Anutuac hazéchéra qécgé énécmimia iminéŋnec sac mambécnina hezac. ²⁸ Méŋnéŋ Moseac héna acac niŋu enomia waŋu logiyu, ic éréhécnéŋ me haréwécnéŋ hémma ara zéhicŋjiguc ewa biricya qahac qegic humuanzaciguc,

²⁹ Imuac niŋac ic méŋ Anutu Naŋa hénaŋina bawu tiŋzamima, sisipac acac sacya eneya météré miyec imuac, qerianéŋ niŋu iwawai biria éséc waŋu, Uŋa Téréya ewa hiawac nénécmimia imi zébiri qébiri waŋ mimaciguc, imuac kitiwa hatac dahec ac séc ogicma réwériawac mihicŋimacac hezac imi niŋasarizu me qahac? ³⁰ Nini ac yomuhuc zéyec i nimmiziŋ; Kitiwa melen melen imi nuac ai, neŋ bakia melen énécmimaŋ. Waŋu ac méŋ toroqema yomuhuc zéyec; Miŋ Kewunéŋ ic embachéra zégési énécmimac. ³¹ Anutu kekecyaguc iwac mériaiguc eneŋa imi zénéŋ hiri hiriyaguc yanda.

³² Ini bec nec edamu qetagali énécmiyuguc qeŋzeŋ manzeŋ yéwéria bisima naŋselijic nalé imuac mia niŋqeligic. ³³ Nalé tosiaiguc imi ic embac kicginaiguc onopocŋic naŋjic ac biria zéma unuhéi waŋ énécmiaŋjic. Waŋu nalé tosiaiguc imi tosara ionac imuhuc waŋ énécmigic hésa amaiguc tacgic iniguc ala baoc waŋamuma kecaŋjic. ³⁴ Ini iwawai hiabia méŋ hémbénaŋa heheya he énécmizac imi niŋzu. Nimma hésa ic wésé ninij waŋ énécmigic. Waŋu iwawaigina onagicgic yéwéri imuhucya imi ségiségi wamma mebisi waŋaŋjic. ³⁵ Waŋu haka imuhucyanéŋ kecma bakia hiabia kuneŋ yanda wagicma haénécmimac. Imuac mia ewagina déŋ waŋu kemmu. ³⁶ Imuac niŋac ini naŋselima Anutuac ewa siŋ wandacmu nalé imuaru némac ac ziki énécmiyec imuac héla medacmu. ³⁷ Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoŋadac hama keŋu, hamacac zéyec inéŋ mia nalé ménda mehorugima kileŋ hamac. ³⁸ Néŋ nuac ic solanŋa imi ninzéŋ ninzéŋjiguc kecmac. Waŋu mérénéŋ wéléc héréma andé andé kemmac imi qeri uŋana néŋ iwac mia ségiségi ménda wammac. ³⁹ Neŋaŋ imi wéléc héréamuma kemma sohozu ionac arenjiguc ménda kecziŋ, néŋ ninzéŋgéma kecec hémbénaŋa késa kezu ionac arenjiguc kecziŋ.

11

Ninzéŋ ninzéŋ imuac hénia.

¹ Ninzéŋ ninzéŋ imi iwawai méŋac méŋ niŋkumuma kecaŋziŋ imuac héla zéma iwawai ménda héŋanŋiŋ imuac héipucya wanzac. ² Ninzéŋ ninzéŋginaguc Yanda hécnina zéhiaru énécmimia waŋec.

³ Ninzéŋ ninzéŋninaiguc mia baec kurumenŋ yomi Anutunéŋ zéyu hicŋjidarec imi niŋasarianziŋ. Imuac iwawai kicininanéŋ ménda héŋanŋiŋ imuacnec iwawai kicininanéŋ héŋanŋiŋ imi mihicŋjidarec.

*Abel, Enoko zéma Noa ionac ninzéŋ
ninzéŋgina imuac hénia.*

⁴ Ninzéh ninzéhaguc Abelnéh Kainac hofac oo ai imi ogicma Anutu hofac oo ai hiabianec memiyu Anutunéh hémma hofac oo ai imuac hénu sécgéyu zéhiaru miyec. Wanu inéh becneq humuyec, néh ninzéh ninzéhaneq ac wan nénécmianec keczac. ⁵ Ninzéh ninzéhaguc Enoko inéh kecma kekec yomuacnec humuc ménda mihicnyunec wagicma eñec. Anutunéh wagicma kenu munuc hémmuac séc qahac wanec. Wanu ménda wagicma eñec nalé imuaru Inéh mia Anutu ewa hia mihicni mianec imuac Anutunéh zéhiaru miyec. ⁶ Ninzéh ninzéhina qahac eñ Anutu ségiségi mihicni miwinaq séc qahac. Imuac Anutuac muru kembij zé ninzu imi eney inéh hélacneq Kecanzac imi zéma hoc tinzarec mema kenzu ionac mia bakia hiabia melené énécmianzac imi ninzéhégmuac hezac. ⁷ Ninzéh ninzéhaguc Noanéh haka méh kic wésiaiguc ménda hicnyiec imuac walac zéhicni miyu bac yandi yandiyaguc wamma ac imuac eeya héima eñeya inih merachéra kekec mihicni énécmianq zé zéic yanda imi meycagéyc. Imuhuc wamma hakaya solanéh baec ic ionac kápésicgina mewininiyec. Wanu imuhuc wamma kekec solanaq ninzéh ninzéh igucnec hahaya imuac mératéc ic wanec.

Abarahamac ninzéh ninzéhina imuac hénia.

⁸ Ninzéh ninzéhaguc Abaraham imi héihéré miyec nalé imuaru ackuazéc imi ninthoyec. Ninthoma baec méh iwac buña wammac nih zémuyec imuac wamma dimuaru kemmac imi ménda nintegicmanec hénima keñec. ⁹ Wanu ninzéh ninzéhiguc baec méh iwac buña wammac nih ac zikima ézéyc imuaru kemma baec méréra imuaru kecañec. Kecma eñeyaguc momacnec sisipac ac momacguc imuacnec mératéc meme ic kekerá Isaka zéma Yakop iriguc momacnec sel haliiguc kecañic. ¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Inéh ama areña yanda méh Anutu eñeyaoc irec meme ic zéma mericqe ic wamma qambaña haiyec imuac mia kichihi wamma kecañec. ¹¹ Wanu ninzéh ninzéhaguc Sara eñeyaoc acgu héñia kecma embac yanda wanec, néh sisipac ac wammuyec inéh méñzé méñzéya qahac imi ninzéhégyc imuac nihac yawuna imi séha ogicma sasala wanec, néh kilen hériyaguc wawañawac kuha hamimia wanec. ¹² Imuac mia ic momacguc humumia ésécneq iwarunec sawaiguc ménisikilu sasala zéma kondunq gijigijaguc sakasac qétéya olombinaq séc qahac imuac séciguc qelihéra sasala hicnyic.

¹³ Ic imi eney moczonq ninzéh ninzéhina méndacma humudacgic. Wanu sisipac ac

imuac héla ménda énécmiyu megic. Néh eñ lakec ou heyu hémma yaizéyé ac wamma kecgic. Imuhuc kecma baeciguc neñanq ic kianq kecziñ zéma zéau énécmianqic. ¹⁴ Haka imi mia imuhuc zéanzu imi eney imuhuc wamma eñanq ama baecgina waima hagic imuac mia lilingéwinq zé kichihi wamma kecañu imuac hénia measarianzac. ¹⁵ Wanu eñanq ama baec waima hagic imuac ninqeliwunec imi nalé méh béréñgéyu hia lilingéwunec. ¹⁶ Wanu ieney mia ama baec hiabia séc méh kurumeniguc heheya imuac qerigananéh héñgeñec wañanzac. Imuac Anutu imi ionac Anutu zémimiawac gamuya ménda nimma ionac nih wamma ama areña yanda méh mézézéñgé énécmiyec.

¹⁷ Ninzéh ninzéhaguc Abaraham imi batucgémiyc nalé imuaru Isaka Anutuac buña qemiyec. Sisipac ac wammuyu meyc, néh naña momacguc sac hemiyec imi waimanq zé eñiyec. ¹⁸ Naña imuac mia, ac buña yomuhuc ézéyc, guac qelihéca zéénécmimia imi mia Isaka arunec hicñisai wammu. ¹⁹ Inéh Anutu imi humuc ic ionac sugcina igucnec meqeli mimac nih kuha hemizac imi nihumuyec. Imuac ac héima zéni humuc igucnec melenq miyu meycac séc wanzac. ²⁰ Ninzéh ninzéhaguc Isaka imi haka bianquc hicñimac imuac wamma Yakop zéma Esau mozoc ac zéérécmiyec. ²¹ Ninzéh ninzéhiguc Yakop imi mia humumanq zé wanec imuaru Yosefe nanq héréra iorac mozocgé érécmima tac witiyaguc héima namma Anutu sicgémiyc. ²² Ninzéh ninzéhaguc Yosefe imi humumanq zé wamma Israel ic embac eney kecma Izipte baec waima kemmu zéma sirawac zéma walac zéseli énécmiyec.

Moseac ninzéh ninzéhina imuac hénia.

²³ Mose hicnyiu neñgoc manqocya ieren hényic merac imi hiabia soroc wanu ninzéh ninzéh giraiguc mia ic kewu Faraoc zéyé seli imuac bac yandi yandi ménda wamma maso haréwéc séc musañgéyc. ²⁴ Mose imi yandima ninzéh ninzéhaguc Farao bérarawac naña zémimiawac ménda wamma qegetali wanec. ²⁵ Imuhuc wamma kápésic wawañawac siña, nalé hotoña heheya, imi waima néwécgeñac Anutuac ic embac iniguc momacnec qeñez manzeñ mihicniwinq zéma nihq sécgéyu hénia imuac méndarec. ²⁶ Wanu inéh bakia hiabia imuac kichihi wanec, imuac nihac Kristoac wamma gamu qeñe mihicni mimia imuac nihq eñeña wanu Izipte baec igucnec soukiwa hinac méríanq imuhucya imuac nihq mamaya wanec. ²⁷ Ninzéh ninzéhaguc Inéh ic kewuac qeri gericyawac bac yandi yandi ménda wamma Izipte baec waima keñec. Wanu

Anutu ménda héhéna imi kiwanéj héjéc tanec, iwac muru héseliyec. ²⁸ Ninzénj ninzénjiguc méréc merac unumuhuyec inéj Israel ic onac méréc merac hécgina ménda unumac ninjac nagu sacyaguc ogicma keñja ninjac kendonj zéma sac gilihéi imuac haka imi zéseliyec. ²⁹ Wanju ninzénj ninzénjiguc Israel ic enej konduj pésia imi baec dokuya qahac éséc nec qericma keñjic, néj Izipte ic ienenj imi batucgéma wanjic kondunéj hoturu énécmiyu humudacgic. ³⁰ Wanju ninzénj ninzénjiguc ienenj, ai meme 7, Yeriko ama arenja yanda lelecgéma keñja wanjic demij selia imi bacgéma madarec. ³¹ Ninzénj ninzénjiguc héna yanda embac Rahap imi kicgalej éréhéc luae qeérécmima érépésiyec. Imuac inéj acqeje ic iniguc momacnec ménda humuyec.

³² Wanju ac tosia némaciguc torogema zédacmañ? Gideon, Barak, Samson, Yipta, Dawidi, Samuel zéma, kua meme ic ionac suruc medacma zéwinec nalé henénzac imi ménda sécgéwacnec. ³³ Ninzénj ninzénjiguc ienenj héngalej ama arenja yanda sasala unuma onagicgic, haka solanja wanjic, sisipac ac imuac héla mihicnj énécmiyu megic, laion yanj kuagina mižicgégic. ³⁴ Geric bélanj lainja hécwécgégic, sou zéra igucnec qizizijgéma néngacgic, qeka meka igucnec seligic, yaréiguc kucginaguc wamma téngij ic tosara baecgina igucnec hazéc hécgina ununesi wanj énécmigic néngagic. ³⁵ Wanju embac tosia imi enaj humuc ic hécgina qelima liliñgégic muñguc énépésigic. Wanju ic tosia imi humuc igucnec yacyac hiabia mihicnjiwijn zé zéra waiya mihicnj énécmigic hulac énécmimuac ninj ménda wanjic. ³⁶ Wanju tosia ienenj zédesi zéma, hihilocnéj unuhéi imuac howura neningic. Wanju kilej tosara imi sej hésa zéma, hésa ama imuhucyaguc qenzenj manzenj mihicnjigic. ³⁷ Tosia ienenj hocnéj énérgic humugic. Tosia imi segenéj meric énécmigic éréhéc wanjic. Tosia imi sounéj qeric énécmigic humugic. Wanju tosia imi rama zéma nonij séwéla aturuma musanjé amuma keñja wamma nene qahac kecma qenzenj manzenjiguc zéma hénia qahac sicsaoc wanj énécmigic kecañjic. ³⁸ Ic embac téréya imuhucya onac imi baec yominéj eeyaguc ménda wanzac. Ienenj baec kisia zéma baec boña zéma banjec zéma baec kifanjaiguc heyac wamma keñja wanjañjic.

³⁹ Ic embac imuhucya imi moczonj ninzénj ninzénjgina ninjac Anutunéj zéhiaru énécmiyec, néj kilej zikizki acwac héla imi ménda mihicnj énécmiyu megic. ⁴⁰ Némac ninj, Anutunéj neñajaru haka eeyaguc séc méj mézézéngédaru heyec. Imuac ninj neñaj qahac enjacnec sac Anutunéj ninj

heyec imi hia mesolanjimuac séc qahac wanjec.

12

Yesunéj kekecac séséc mewininiyu hénzijn.

¹ Imuac nonac muru imi héipuc ic tuñ yanda imuhucyanéj hosusu tasétasé éséc nec lelecgé néncmima nanzu. Imuac ninj iwawai tosara réwéri mihicnj néncmianzac imuhucya zéma biriawac hésa bénzénj nec dérécgé néncmianzac imi momacnec héricdacma zéma nénc nénézéya wéséninaiguc he néncmizac imuac kucmama ménda wamma usuñ nec kembij. ² Wanju ninzénj ninzénjninawac miñjina kecma ninzénj ninzénjina mesolanj néncmianzac Yesu iwac mia kicnina hima héjseliwijn. Inéj mia wésiaiguc ségiségi hemiyec imuac wamma ic héjengeñ véndara imuac zérabéra zéma gamu qeqeya ninjac ninj éréhéc ménda wamma meselimaguc ou emma Anutuac tatac edamuyaguc imuac héyaiguc taczac. ³ Ini kuc mama me ewa mama ménda wammu ninjac Yesunéj biria ic ienenj hazéc wammigic kilej nanjseliyec imi nimmanec kecmu.

⁴ Ini haka biria hazéc wammima yaré qema qebipima sacgina qocgégic mamacac séc ménda qemanec keczu. ⁵ Imuacnec ini nanjhécgina pakenj ac wanj énécmianzu éséc nec Miñ Kewunéj actuazéc yomuhuc wanj énécmiyec, néj imuac eluj unuyec; Nanja Miñ Kewunéj mindinj géñu ninja mamaya ménda wammac. Me ac wanjéñu qeriga ménda mamac. ⁶ Miñ Kewunéj ic méñ goiya héimianzac iwac mia zémindinj qemindinj wammianzac. Wanju ic embac énépésianzac séc hihilocnéj unumindinj wanj énécmianzac. ⁷ Zémindinj qemindinj imuac ninjac wamma manam batuc hénia hénia imuhucenj nanjselidacmu. Anutunéj ini eneya nambérac héra éséc nec wanj énécmianzac. Dimuhuciguc nambérac héra ionarunec méñac méñ manjocnéj zémindinj qemindinj ménda wammiyu enj kecmacac séc? ⁸ Zémindinj qemindinj imi nambérac moczonj wanj énécmimia, imuac onac muru imi qahac wanju kecanzuiguc imi, ini nambérac begijnéj énécmimia wanzu néñ nambérac héra téngéñ qahac. ⁹ Séwininawac manjoc hécnina ienenj zémindinj qemindinj wanj néncmigic kilej eegina héi énécmianzijn. Imuac bec unjaninawac Manjoc, séc méñ ogicma, ninjtohoma kecbijnac ménda hezac me? ¹⁰ Séwiac manjoc ienenj imi ninjic hia wanju nalé hotoña sac zémindinj qemindinj wanj néncmianjic, néñ Anutu imi neñaj iwac haka téréyawac buña késa kecbijn

ninjac mehiaru nénécmimanj zé zémindinji gemindinji wañ nénécmianzac. ¹¹ Zémindinji gemindinji hicñi nénécmianzac nalé imuhucgeñ imi imuac ninji ewa hiawac tanec ménda wamma ewa biriacac buña tanec wañanzac. Néñ kecma andiaiguc imi, iminéñ nec meefieñ mihicñianzu imi onac muru, zémindinji gemindinji iminéñ kekec solañawac héla goçmia luaeyaguc mihicñi énécmianzac.

¹² Imuac mia ini zéwelecac méragina imi gagawiyu meyacmu. Wañu siminjingina héigic kuha qahac wañu meseli amumu. ¹³ Séwi hénaginawac wamma baec héna imi mindinji dindinja wañu, imuhuc wañgic hénagina tihorik qihorik imi mehiaru énécmimia wammac. Qahac wañu siminjingina nétéc qétéré wambac ninjac.

¹⁴ Ini ic embac moczoñ yanda iniguc luae zéma kekec téréya imi méndacma kemmu. Méñnéñ méñ imuhuc ménda wamma Miñ Kewunina hémmuac séc qahac. ¹⁵ Ini héngalen wañamuma kecmu, onarunec méñnéñ méñ Anutuac ewa hiawac buña imuac sigiwac ninjac. Me sugcinaiguc gété howuraguc méñ séra gema yandima réwéri mihicñi énécmiyu iminéñ nec ic embac sasala mebirí énécmiwac ninjac. ¹⁶ Ini galeñ mema kecmu, onarunec méñnéñ méñ nenedac momacgucac nin wamma walac hicñi hicñiyawac mératéc buña imi andé qeyec Esau éséc nec kaisero wamma kecbu me Anutu ee héihéi ménda wammima kecbu ninjac. ¹⁷ Ini iwac hénia ninzu éséc nec inéñ kecma mériañ mératéc memañ zé kic masiyaguc zésiac wamma welerec, néñ qaecgémimia wañec. Wañu ewa melenjac nanaña méñ ménda mihicñiyec.

¹⁸ Ini haréma keczu imi mia hémma osinimbijac séc ménda wawaña Sainai baec boña imuhucya qahac. Baec boña imi mia geric bélaña zéma, sinji panamañ zéma, hosusu zapéla zéma, wiliñ wiliñ luhuc yanda zéma, ¹⁹ témunjac hétéñ yanda zéma, ac ewaya imuhucyaguc. Ac ewa imuac ninjic imi eneñ muñguc ménda énézémac ninjac welecniñic. ²⁰ Imi mia yañ beric acguc méñnéñ baec boña imuaru sicsaoc haréyu hocnéñ qegic humumac zéyu ninjic, imuac zézé seli ac wañ énécmiyec imuac ewaya bénzén ninmuac séc qahac wañec. ²¹ Iwawai kicninanéñ héhéña séc imuhucyanéñ imuhuc bac yandi yandi kunéñ yanda mihicñi énécmiyu Mose acguc bacna yandiyu zénéñna hirizac zéyec. ²² Néñ ini imi Zion boña Anutu kekecyaguc iwac ama areña yanda kurumenjac Yerusalem harézu. Imuaru imi ségiségiac aria yanda hicñiyu, kua meme uña sasala ménda oloñ énécmiawac séc zéma, ²³ méréc

merac kurumenjiguc qagcina oénécmimia ionac hénaoñ zéma, ic embac momac yanda ionac zégésigési ai minjina Anutu zéma, ic embac mesolañi énécmimia ionac uñahéçgina zéma, ²⁴ Sisipac ac qeliawac miñ suc ic Yesu zéma, inéñ qocgé nénécmiyu Abelac sacya ogicma héipuc ac hiabia wañ nénécmianzac sacya hezac.

²⁵ Ini téçgina nimma kecmu, ac énézéanzac i andé qewu ninjac. Becnec baeciguc goro ac wañ énécmiyu andé qegic bakia melen énécmiyu néngacmuac séc qahac wañec. Wañu nini yomi kurumenj igucnec goro ac nénézéanzac i andé qemaguc bakia imuac dimuhuc hia qizizinjéma néngacbiñ nec? ²⁶ Becnec imi ac hétéñ iminéñ baec imi mimiñzaliyec, néñ deguc imi sisipac ac yomuhuc zéma nénézézac; Ni méñgucnec baecnec sac qahac, néñ baec kurumenj momacnec mimiñzalimañ. ²⁷ Muñguc zéyec ac imi mia iwawai ménda mimiñzalimacac hezac iminéñ hehe seli hemacac nin iwawai zéyu hicñima hezac. Mimiñzalimacac séc imuhucya imi netecgéyu qahac wammacac hezac imi zéasarizac. ²⁸ Imuac nenañ imi héngalen ama areña méñ ménda mimiñ zalizaliawac séc imi mihicñi nénécmiyu mezinj. Imuac mia ewa hia ac wammiiwñ. Imuhuc wamma ehéihéi wammima bac yandi yandi wamma Anutunéñ ninu séçgémacac séçiguc mepé qepési wammiiwñ. ²⁹ Némac nin nenañ Anutu imi onowisi wawañawac geric bélaña.

13

Welen qeçe ai hiabia.

¹ Ninzén ninzén dacmuna teteçgia qahac singina ninjamumu. ² Wañu ic kian ionac imi eluñ ménda unuyu welen qeénécmimu. Ic tosara ieneñ imuhuc wamma ménda inictegicmanec kua meme uña welen qeénécmigic. ³ Alahéçgina hésa amaiguc onopocgic tacgic enañ acguc momacnec onopoc énécmimia éséc nec nimma niñénécmimu. Ini acguc séwiginaguc keczu imuac ninj hénia qahac unuhéi wañ énécmigic réwéri mihicñima keczu imi onac niñénécmimu. ⁴ Ini moczoñ eu ininj kekecac ninjic eeyaguc wañu hehe tatac eu ininja buña imi Anutuac kiwaiguc ménda qoraoc qegic. Kaisero wamma eu ininjac kekec mebirima sicsaoc heanzu ionac imi Anutunéñ kitiwa ku énécmimac. ⁵ Miñ Kewu eneyaoç nénézéma zéyecnéñ; Neñ ménda wai énécmimanj. Wañu onac eluñ ménda numac. Imuac ninjac soukiwawac hémbaoc ménda wamma kecmu. Iwawai he énécmizac imuac ninjic séçgémac. ⁶ Imuac nenañ imi yomuhuc

zévwiñ zé ewa éréhéc ménda wanñiñ; Miñ Kewuna imi méra néñanñac imuac ni bac yandi yandi ménda wammanñ. Baec icnéñ némaciguc biria wañ némmac?

⁷ Galenñ hécgina Anutuac ac kuazéc énézéñgic ionac kekecginawac héla imi dimuhuc hicñi énécmiyec imi hémma nimmaguc ninzérñ ninzégina méndacma wammu. ⁸ Yesu Kristo imi orañ zéma deguc zéma tetcgia qahac imuhucyanec. ⁹ Imuac pakeñ ac hénia hénia mérera iminéñ ménda énépésima kemmac. Ewa qerigina imi ewa hiawac buñanéñ meseligic hiabia wammac, néñ yaka neneac neññ aciguc imi qahac, hénia ac imuhucya imi méndacma wanñgic imi onac méñ ménda méra énécmiyec. ¹⁰ Neñañ muru zaki téréya méñ tazac. Waññ imuac qahaiguc seseac nene imi sel hali téréyaiguc welenñ qema ai meanñu ieneñ nemu niñac qac buñagina ménda zéénécmimia. ¹¹ Imi mia képésic ninawac mulu buñawac hofac oo ic eñeñanéñ yanñac sacya mema hali qeria téréyawac téréya imuaru kereñanñac, néñ séwibusuya imi deminñ séñganñgic gericnéñ ogic zedacma qahac wanñanñac. ¹² Hénia imuac niñac Yesu imi acguc eñeya sacyanéñ ic embachéra météré énécmimanñ zé sanñulanñ yanda imuac séñganñgic qenñeñ manñeñ mihicñiyec. ¹³ Imuac neñañ imuhucyanec iwac gamu qeqe imi huama hali téréya séñganñgic iwac muru mekembiñ. ¹⁴ Baec yomuaru imi heheseli ama yanda méñ ménda he nénécmizac. Imuac méñ kecma bianñguc hahaya imuac mia kic hihí wamma kecanñiñ. ¹⁵ Imuac mia Yesuac niñ wamma nalé séc Anutu mepé qepésiac hofac omiwñ. Mepé qepési legic iminéñ mia kua taséninawac héla gocmia wamma qac buñayawac héipuc ac wanñanñac. ¹⁶ Haka hiabia zéma newa haleñ imi eluñ ménda unuyu wammanec kecmu. Haka imuhucya imi Anutuac kiwaiguc hofac oo ai héla tanec wamma ségiségi mihicñi mianñac.

¹⁷ Galenñ hécgina ionac ac imi niñ tohoma méra bacginaiguc kecmu. Ieneñ imi onac qeri uñaginawac wamma héñgaleñ ai mewññ zé eñac niñ gésigési ai mihicñimuac hezac éséc nec nimma ai meanñu. Imuac nanñgé énécmigic ieneñ ai imi ségiségi wamma memu, néñ yaiwisisinñ wamma ménda memu. Imuhuc wanñgic onac muru héla ménda hicñi énécmiwac niñac.

¹⁸ Nonac niñac wamma zéwelecmu. Nini imi ai meanñññ séc haka eeyaguc wambiñ zé siñnina imuaru hezac imuac nonac muru qeri solañ he nénécmizac imi ninzégéñ. ¹⁹ Ni focdac onac muru liliñgéma kemmanñ niñac méra némma zéwelecmu niñac zéseli énécmizua.

²⁰ Rama galenñ yanda Miñ Kewunina Yesu imi sisipac ac tetcgia qahac imuac sacyanéñ humuc igucnec wagicma éréyec luaeac Anutu inéñ mia ²¹ ai hiabia hénia héniaiguc mesolanñ énécmima eñeya ewa siñ méndacma ai memu niñac meseli énécmiyec. Imuhuc wamma eñeya kiwaiguc haka héñ soroc sorocya Yesu Kristo inéñ nec sucninaiguc mihicñimanñ zé ai meanñac. Eebipiya edamuyaguc iminéñ iwac muru nalé tetcgia qahac hema emma hemac. Héla nec!

²² Ninzérñ ninzérñ dacmuna hécna ni zéwelec énécmizua; Neñ ac imi meducñima oénécmizua imuac niñ, meme seli acna wañ énécmizua imuac niñgic ménda birimac. ²³ Waññ zéwa niñgic; Alanina Timoteo imi hésa ama igucnec bec hulacmigic ziki sipac qahac kecñac. Inéñ nalé ménda tetcgyunec hamaciguc nekawu hama inicbic.

²⁴ Galenñ hécgina zéma héniaorinñ téréya séc yaizézé acgina zézua. Italia baec igucnec tosara ieneñ acguc yaizézégina zézu. ²⁵ Ewa hiayanéñ ic embac momac yanda onac muru he énécmimac.

Yakobo

Yaizézé ac.

¹ Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac welen qe qe igira ni Yakobonéh Israelac hicñjsai kisis 12 igucnec hahaya baec séc tuima kecanzu onac yaizézé ac énézézua.

Ninžén ninžén zéma ninžtegic qinžtegic.

² (2a) Dacmuna héčna, ³ ini imi ninžén ninžéginawac manam batucnéñ nanaj seli mihicñi énécmianzac imi ninzu imuac niñac (2b) ini manam batuc héña héña hicñi énécmiyu séc imuac me imuac ninžic ségiségyaguc wandacmac. ⁴ Waigic imuac me imuac bisiqatéh kekecnéh wanžéñu solajanima ic waziwaziya wamma imuac me imuac ménda hochéséman. ⁵ Onarunec méñac méñ ninžtegic qinžtegicnéñ séha ménda hemizaciguc, Anutu qesimiyu midacmac. Inéh qesimimu séc ménda zéqetali énécmima sécgina ogicma énécmianzac. ⁶ (6a) Ic méréñéh ewa éréhéc wanžanzac imi konduj temboña luhucnéñ qema miñilaržéyu yacma salalanžéanzac tanec wanžac. ⁷ Imuac mia ic imuhuyanéh Miñ Kewuninawac murunec iwawai méñ memañ imuhuc ménda zéma nimmac. ⁸ Ic imuhuya imi héna imuac me imuac kemmac séc ewa éréhéc, qeka meka wanžanzac. (6b) Imuac niñ ewa éréhéc komocdia dac méñ ménda wamma ninžéñgéma zéwelecmmiac.

Iwawai hemimía zéma ménda hemimía.

⁹ Ninžén ninžén ic méñ maqeqeya keczaciguc Kristoac qeriaiguc meyac mimiawac keczac imuac zézé ségiségy wammac. ¹⁰ Wanju dacmuna méñnéñ hofi hinacyaguc kecanzaciguc zariñ éséc bura tima qahac wammac imuac niñac kekec mamayawac niñac Anutu nimmima zéhiaru mimac. ¹¹ Kaiwe geric bélanžagucnéñ éréma qézézac qeyu sélécgéma zuria imi mayu imuac kiwiya hiabia imi birima qahac wanžanzac. Ic hinac yanda ginaguc imi acguc aigina mema keñkeña imuac suraiguc imuhucyanec sélécgéma qahac wandacmu.

Manam batuc zéma séwiac siñ.

¹² Ic méñ manam batuciguc nañselima kecanzac imi mérianžaguc wanžac. Meseliyu Miñ Kewunéh niñu sécgéyuguc kekecac opoc edamuyaguc Miñ Kewunéh héñsoroc wanž énécmianzac ionac énécmimañ zé ac zikima zéyec imi énécmiyu késamu. ¹³ Wanju ic méñnéñ manam batuc hicñjimiyu Anutunéh batucgénéñzac imuhuc ménda zémac. Anutu imi birianéh batucgé

mimacac séc qahac. Wanju eñeyaoc imi ic méñac méñ ménda batucgé mianzac. ¹⁴ Wanju ic méñac méñ manam batuc hicñmianzac imi mia eñeya siñ birianéh héremima kemma qatémianzac. ¹⁵ Wanju siñ iminéh tackecma héri haima képésic mihicñianzac. Wanju képésic iminéh yandima héri haima humuc mihicñianzac.

¹⁶ Dacmuna soroc héčna, galeñ megic ikoc wanž énécmiwac niñac. ¹⁷ Ewa hiawac burja hiabia méñnéñ méñ zéma sese solañ méñnéñ méñ imi moczoñ ouneç Manžoc asac mararanžaguc iwac murunec mama haanzac. Iwac muru imi méñzé méñzé haka me ireha meleñqeleña méñ ménda hezac. ¹⁸ Iwawai inéh zéyu hicñjima keczu imuac suginaiguc neñañ imi héla gocmia walac walac wambij niñac eñeya ewa siñ méndacma ackuažéc hélanéh héri haima mihicñi nénécmiyec.

Gezacnéñ ninija zéma niñ tohotohoya.

¹⁹ Dacmuna soroc héčna, ini yomuhuc nimmu. Ic méñnéñ méñ focdac gezac haima nimmac, néñ ac bakia imi focdac ménda melemmac. Wanju niñu biriyyu qeria focdac ménda yacmac. ²⁰ Qeri biricnéñ kekec solañ dindiña Anutunéh niñu sécgéanzac imi ménda mihicñjamac. ²¹ Imuac bec, ninij qakola zéma kaiziliweñ haka imi moczoñ hetecgé gilidacma, qeri uñagina anžéñ tiénécmiawac kuha, qeri ginaiguc bec himic énécmiyu hezac ackuažéc imi goiya héima anžéñ tima héwiña héimu.

²² Ini ackuažéc imi eñdac gezacginanéh sac nimma ikoc ménda wanžamumu, néñ niñtohoma moczoñ wandacmu. ²³ Ic méñnéñ méñ ackuažéc imi gezacnéñ sac nimma ménda wamma memac imi ic méñnéñ eñeya séwiac kic ségéraya wikiñjiguc anžanzac ésécnec wanžac. ²⁴ Eñeya anañu tecgéyu keñkecma kic tanera dimuhucya imi focdac eluj qeanzac. ²⁵ Néñ ic méñ héna ac solañ képésic igucnec hulac énécmianzac imi hémma héngésima ménda eluj qeyu wammanec kecmac imi wawanž memeya séc héla mérianž mihicñjamac.

²⁶ Méñnéñ méñ eñeya niñac niñu Anutu ee héihéi wammimía tanec wanžuguc kilenž ezelaña galeñ ménda mema eñeya ewa qeriya ikoc wanžamumaciguc imi iwac ee héihéi wanžmimiawac haka iminéh eñomia wammac. ²⁷ Anutu Manžocnéñ niñu burja suruc hiabia imuac ai lalacalac solañ qeçeya wanžanzac imi mia embac maléya zéma merac gupaña inicgaleñ wanž énécmima baecac wawanž meme biria igucnec gésiamuma gocya qahac kekec imi mia.

2

Haka bakésasac nec ménda wammu.

¹ Dacmuna héčna, Miñ Kewunina Yesu Kristo edamuyaguc i ninzéñ géanzuiguc imi ic méñac méñ bakésasaciguc ménda énépésimu. ² Onac tocgotocgo amaiguc ic méñ méria merawaiguc bineñ golinéñ memeya haiyu hiñgaru owo maleku héñsoroc sorocgia hima éréyu duña ic maqeçeya méñ owo malekuya çakolayaguc hama érémaciguc ³ ini ic owo maleku héñsoroc sorocgia hima érézac iwac muru liliñgé hémma you hama tatac hiabia yomuaru tacna zéma ic maqeçeya iwac niñac zéma gi hia imuaru nanna me héñanaiguc mama tacna zémuiguc imi ⁴ ini niñgic, eñañ eñaocnec héñgési wañamuma niniñ birianéñ niñgésima gésigési icya séçiguc kecanzu tanec ménda wanzac me?

⁵ Dacmuna soroc héčna zéwa niñgic, Anutunéñ baec yomuaru ic maqeçeya gésima énépésima ninzéñ ninzéñgina meyanéñ énécmima i siñ nimmianzu ionac mia iwac héñgaleñ ama areña yanda ara zikima buña qeénécmiyec imi mératéc énécmiyu késagic. ⁶ Néñ ini imi néwécgeña ic maqeçeya mema titi wañ énécmianzu. Wañu méré méré eney yéwéri mihicni énécmima aciguc onopocanzu me? Imi mia ic hinac soukiwaginaguc. ⁷ Wañu onac unuruma Kristoac tohoto héçna zéanzu çacgina eebipiayaguc imi ic soukiwaginaguc ieneñ zébiri qébiri ménda wañanzu me? ⁸ Ini imi kiwi téréyaiguc hezac séc gi geñga niñac goi héihéi wañamuanzanj éscéç alagawac imuhuyanec wammiwésémañ zéyec héna ac eñeña imi niñtoho wañanzuiguc imi hia wanzu, ⁹ néñ ini goi héihéi imi bakésasaciguc soukiwa ic ionacnec wañ énécmianzuiguc imi kérépésic wañkeczu. Imuhuc wangic héna acnéñ kérépésic ic zéma zéteçgé énécmimac. ¹⁰ Méñnéñ méñ héna ac moczon niñtoho wamma keçma momacguc ménda tohoma çonzononj gémac imi, héna ac moczon yanda logizac wanzac. ¹¹ Imi mia kaisero ménda wambésémañ zéyec inéñnec mia icac kekec humuiguc ménda opobésémañ zéyec. Imuac bec kaisero ménda wamma icac kekec méñ humuciguc opoczanjguc gi bec héna ac imi logizanj wanzac. ¹² Ini imi nalé ménda sosoliyu hulac énécmimac niñac énécmiyec héna ac qelia imuaru namma gési énécmimacac hezac. Imuac héna ac qelia imuac séçiguc namma acgina zéma hakagina wammu. ¹³ Wésé niniñ qahac hakagina wañanzu ionac imi wésé niniñ qahac zégési énécmimac. Wésé niniñ iminéñ zégésigési imi ogicma eñeña wanzac.

Ninzéñ ninzéñ wawañ memeya qahac imi humumia.

¹⁴ Dacmuna héčna ic méñnéñ ni ninzéñ ninzéñnaguc keczua zémaguc wawañ memeya qahac kecmaciguc imi iwac muru némac hiabia méñ hicñjimimac? Ninzéñ ninzéñ imuhuyanéñ eñeya hia mehiaru mimacac séc wanzac me? ¹⁵ Ic me embac dacmunagina méñnéñ séwi usuya zéma nene iwawaiya qahac kecanzaciguc ¹⁶ Onarunec méñnéñ kuanec sac ézéma ala, bénzéñnec hama kenna; Kemma geric zonimma nene nena séçgé géñu. Imuhuc ézéma séwiac iwawai méñ ménda mimaciguc, ac iminéñ némaciguc méra mimac? ¹⁷ Tanec imuhuyanec, wawañ memeyanéñ ménda hemiyu ninzéñ ninzéñ eñeya imi humumia wanzac.

¹⁸ Wañu méñ yomuhuc hia zémacac séc; Gi ninzéñ ninzéñnaguc, wañu ni wawañ memenaguc, imuac ninzéñ ninzéñga wawañ memeya qahac imi nézéna hémma ni wawañ memenaiguc ninzéñ ninzéñna gézéwa héna. ¹⁹ Gi Anutu momacguc keczac imi ninzéñgéanzan. Imi hia wanzan. Uña biria acguc iwac ninzéñgéma zénéñgina hiriyu kecanzu. ²⁰ Oh, ic watalañ gi, ninzéñ ninzéñ wawañ memeya qahac imi gorosonja wanzac imi niñasarimanj zé wanjénzac me? ²¹ Neñañ esañ ambéçnina Abarahamnéñ naña Isaka zaki téréya qahaiguc haimiyec. Nalé imuaru Anutunéñ ic solañja zémiyec. Gi ninna imi wawañ memeya niñac qahac tanec wanzac me? ²² Oloñ ninzanj éscéçnec ninzéñ ninzéñ iminéñ iwac wawañ memeyaguc momacnec aiya meyc wawañ memeya néñnec ninzéñ ninzéñna imi solañjaneyec. ²³ Imuac kiwi téréya méñguc yomuhuc zézac imi hélaçuc wañec, Abarahamnéñ Anutu ninzéñgé miyu haka imuac mia niñu solañja wañec. Wañu ic imi Anutuac alaya zémimimac wañec. ²⁴ Imi héñni, ic méñnéñ ninzéñ ninzéñnec qahac, néñ wawañ memeyaguc niñac wamma ic solañja zémimimac wanzac. ²⁵ Wañu imuhucyanec héna yanda embac Rahap imi kicgaleñ ic méli énécmigic* kenjic imi unuruma héna méñunec méli énécmiyu kenjic wawañ meme imuac mia solañja zémiyec. ²⁶ Séwi qeri uñaya qahac hezac imi séwi humumia, imuhucyanec ninzéñ ninzéñ wawañ memeya qahac imi humumia.

3

Ezelañgina galenjému.

¹ Dacmuna héčna, ini kiwi ic wamma keczin neñañ kérépésicninawac kitywa réwéria mihicniwijnac hezac imi niñasarima

* 2:25: Girik aciguc; kua meme ic.

kiwi ic sécnina ménda ogicma wambij. ² Neñaj moczoñ yanda iwawai sasalaiguc qonzononj gema mama nunuanzac. Imuac ic méñ ackuažécyaiguc késpedesira méñ ménda hezaciguc ic imi solanj dindiña. Ic imuhuyanéh séwiya moczoñ yanda pinzuñja hai amuma dindiñanec kecmacac séc wanzac. ³ Neñaj becosic enej acnina tohomu niñac kuaginaiguc pinzuñ haima séwagina moczoñ hérékeñ héréha wañ énécmianzñj. ⁴ Wañu kondunñiguc zéic héñgic. Zéic imi kuneñ yanda, wañu luhuc selianéh mihilanğéyu kenanzac, néñ qindi qindiñija komocdia dac imi haima nesinesi icyawac ewa siñ hezac séc nesima keñha wañanzac. ⁵ Imuhucyanec ezelañ imi séwi ninawac kitiwa komodia méñ, wañu wawañ meme kuneñ yandawac tétéc qeçe ac zéanzac.

Héñgic, geric lokoc komocdia dac méñnéñ zéléñ baec yanda zeric qericdacma kenanzac imi hémma nimmu. ⁶ Ezelañnina imi geric lokora, biriayanéh séwiya moczoñ meséccgé mima eñeya buñja késayu séwiya imi iwac baec kurumeña wandaczac. Séwininawac kitiwa sasala sugcinaiguc inéh séwinina moczoñ yanda mebirima karisi hénia éscécneç leleccgéma kemma hicñjsaiya hicñjsaiya zeric qeric wañ énécmianzac. Wañu zeric qericac kuha imi geric siawac bélañja igucnec haanzac. ⁷ Yanqesi hénia hénia zéma nei zuku hénia hénia zéma zinimokoleñ hénia hénia zéma kondunñ qeriaiguc iwawai kekec ginaguc hedaczu imi icnéñ mebelacgé énécmigic ionac ninññec méndac énécmianzu, néñ ⁸ ezelañnina imi ic méñnéñ méñ mebelac gémacac séc qahac wanzac. Imi biria ménda sima aiya meanzac. Wañu iwac muru imi kumiñ humuc mihicñj nénécmianéh séccgéma hezac. ⁹ Ezelañ iminéhñec neñaj Miñ Kewu mañgocnina mepésimima legicya héima iminéhñec acguc ic tosara Anutu eñeya tanera méndacma meénécmimia imi saecgé énécmianzñj. ¹⁰ Kua imi momacguc, néñ imuarunec mozoc ac zéma saec ac momacnec maanzac. Dacmuna hécna haka imi nimba ménda séccgézac. ¹¹ Doku kiwa momacgucnéñ doku saola zéma howuc howura momacnec mihicñj nénécmimac me? ¹² Dacmuna hécna, ini niñgic fik icac uranéñ oliwa gocmia hia haimac? Wañu waiñ icac uranéñ fik gocmia hia haimac? Qahacgucneç!, imuhucyanec doku howec yagucnéñ doku saula mihicñj nénécmimacac séc qahac.

Niñtegic qinñtegic ou kurumeñ igucnec hahaya.

¹³ Onarunec méréñéh niñtegic qinñtegic zéma ninñja asacasaria keczac? Inéh haka hiabia wamma gum bénzénzéhña niñtegic qinñtegicya igucnec hahaya iminéhñec wawañ memeya imi menénécmiyu hémbij. ¹⁴ Wañu onac ewa qeriginaiguc nimbupuc howuc kétinñkétinña zéma féñgéc hakanéh héwiwiñ gézaciguc ackuažéc héla qema tétéc qeçe zéma ikoc ménda wammu. ¹⁵ Niñtegic qinñtegic imuhuya imi kurumeñ igucnec ménda maanzac, néñ baec igucnec zéma ic séwi siñ igucnec zéma Biria miñjinawac murunec haanzac. ¹⁶ Hénia yomuhuc niñac mia imuhuc zézu; Nimbupuc zéma hémbaoc hezac imuaru hazéc zéma haka biria hénia hénia hezac. ¹⁷ Néñ niñtegic qinñtegic kurumeñ igucnec hahaya imi walac ewa qeri méteréya zéma luae, gum bénzénzéhñ, niñtoho, wéséniniñ zéma héla gocmia hiabia sasala mihicñjma bakésasac qahac, kiciguc welenñ qeçe qahac, imuhucya. ¹⁸ Luae qeçe icnéñ luae qesama kekec solañawac héla mihicñjanzac.

4

Baecac ala siñ.

¹ Sugcinaiguc euqac zéma tualefic imi dimuacnec haanzac? Imi mia séwi taséhéccgina sugcinaiguc tosara euqac wawañawac siñjinaguc keczu ionac murunec haanzac. ² Ewa siñ kuneñ yanda wañénéç mianzac, néñ ménda mihicñjizu. Unu humu wañamuma nimbupuc wañanzu, néñ hia mihicñjimuac séc qahac wanzac. Imuac mia ini euma hazéc ac wañamuzu. Wañu hénia héla imi zéweleccgina qahac kecanzu imuac niñac ménda mihicñj keczu. ³ Wañu zéweleccmima kilenñ ménda mihicñjizuiguc imi enañ siñjinawac menec qenec wammu niñac sigima zéweleccgic. ⁴ Kaiseroac ic embacya ini, baecac iwawaiyaguc ala wamma kekec imi Anutuac hazéchéra wamma kekec wanzac imi ménda niñacgézu? Imuac ic méréñéh baec ala wammimañ zé ewa ewa wañanzac imi eñeyaoc Anutuac hazéra wawañja wanzac. ⁵ Ini kiwi téreyaiiguc Anutunéh Uñja Téréya méli nénécmiyu ewa qerininaiiguc kecanzac Uñja Téréya iminéh mia nimbupuc wammacac séc wañ énécmianzac zéyec,* néñ ini imi ac imuac niñgic eñomia wanzac me? ⁶ Wañu imi sac qahac, néñ inéh ewa hiawac buñja kuneñ yanda nénécmianzac. Imuac yomuhuc zéyec; Anutunéh tétéc qeçe ic nesi énécmiyu keñgic ewa qerigina memaamuma keczu ionac mia ewa hia wañ énécmianzac. ⁷ Imuac ini Anutu

* 4:5: Tosara imi yomuhuc melemma ogic hezac; Anutunéh qerininaiiguc uñjanina hai nénécmiyu hezac imuac héñgaleñ wammianzac.

niŋtoho wammimu. Imuhuc wamma Biria miŋina hažec wammimu. Imuhuc wammigic qižizinjé énécmimac. ⁸ Anutu hosucgémigic, imuhuc wanjic i acguc hosucgé énécmimac. Biria meme ic ini méragina zuacgic lalaclalac wammac. Ewa qerigina kenhéi hahéi wanžanzac ini ewa qerigina métérégic lalaclalac wammac. ⁹ Qerinéŋ yai wisisinağuc zésiac wamma ewa biric wammu. Zédesigina melenjic zésiaciguc, zézé ségiségigina melenjic niŋ yéwériğuc kemmac. ¹⁰ Miŋ Kewuac kiwaiguc memaamumu, inéŋ meeŋ énécmimac.

ic tosara ménda niŋgési énécmimu.

¹¹ Dacmuna hécna, zébiri qébiri ménda wanamumu. Méréneŋ méŋ dacmunaya zébiri mizac me gésimizac imi héna ac zébirima gésizac wanžac. Héna ac gési keczaŋiguc gi héna ac tohotoho ic qahac, néŋ gésigési ic keczaŋ. ¹² Héna ac miŋina zéma gésigési ic imi momacğuc sac kecžac. Inéŋ mia bénžéŋ anğéŋ tiénécmimac me bénžéŋ mebiru énécmimacac séc. Néŋ gi méré icnéŋ alahécgina gési énécmianžan.

Oranğucac niŋkumuma tétéc qeqe wammuac ménda hezac.

¹³ Zéwa niŋgic, suggina igucnec tosara erac me oran nini tauŋ imuaru me imuaru kemma soukiwa ai mema kosia mema kecni yawuŋ méŋ tecgéyu hawiŋ. Imuhuc zéanzu ini ac yomi nimbéséman; ¹⁴ Oranğuc némacnéŋ hiçni énécmimac imi ini ménda niŋzu. Kekecgina imi némac iwawai? Ini imi baec wéséséya nalé hotoŋa dac kecma aocgéanzac imuhucya. ¹⁵ Imuac ini néwécgeŋa yomuhuc zémuac hezac, Miŋ Kewuninanéŋ niŋu sécgéyu nini kecma ai imi mewiŋ. ¹⁶ Ini deguc tétéc qeqe ac ejomia wamma séwi eŋeŋ wanžu. Wanju tétéc qeqe ac imuhucya imi moczoŋ biria wanžac. ¹⁷ Imuac mia ic méréneŋ wawaŋ meme hiabia wawaŋawac séc niŋteçic qinçtegicya hemiyuguc kilen ménda wanju képésicya wanžac.

5

ic soukiwaginaguc ionac goro ac.

¹ Hinac zéma soukiwa yandaguc kecžu ini gezac haima niŋgic. Zéra waiya hiçni énécmimacac hezac imuac nimma qac siac wammu. ² Hinac mériaŋgina imi houdaru owo malekugina imi qakolanéŋ qedacžac. ³ Goli siliwaginanéŋ hufenaguc wandacžac. Wanju hufenja iminéŋ geric éšécnec séwi busugina nema héniağina zéaumac. Ini imi nalé teteçgiağuc hinacgina qauqau haigic enžac. ⁴ Niŋzu,

ai ic tosara onac aiginaiguc héla toc-gogic imuac ai boŋagina anğétima ménda énécmigic ai boŋa iminéŋ qacžac. Wanju toçotocgo ai megic ieneŋ siacgic Miŋ Kewunina, Miŋ Kewu Pupunda iwac geza-waiguc hiŋgacžac. ⁵ Ini baeciguc hémbaac wamma iwawai hiabianéŋ megeric amuma kecma unu héžéŋ héžéŋgiawac naléyaiguc ewa qerigina halécya dépaŋ yanda wanju kecžu. ⁶ Wanju ini ic solanja imuac mia képésicyaguc zéma zéteçgéma qehumugic. Wanju inéŋ musuqeqe ac méŋ ménda melenj énécmiyec.

Qenžer manžeriguc naŋselimu.

⁷ Imuac dacmuna hécna, ini nalé horugiya naŋselimanec kecçic Miŋ Kewunina harémac. Himicnec qimicnec icyanéŋ héla gocmia baec igucnec hiçnižanžac imuac mambéc kecma niŋselima kia naléya zéma kaiwe naléyawac* mambéc kecaŋzu. ⁸ Ini acguc ewa qerigina niŋseligima nalé horua naŋselima kecmu. Miŋ Kewuninawac ha-hayawac nalé imi ducnižac. ⁹ Eŋaocnec diric doroc ac ménda wanamumu, ac imi tohoma kecçic gésigési ac zéranéŋ qizizinjé énécmima kemmac. Niŋzu gésigési icnéŋ hosucgé énécmima naguiguc séŋŋaŋeŋ nanžu. ¹⁰ Dacmuna hécna, kua meme ic Miŋ Kewuninawac qaraiguc zégic i in-icgic zérabéra zéma mambéc kecec horua imuac séšécgina wammu. ¹¹ Niŋzu naŋselima kecaŋzu ionac nimma mériaŋ ginaguc zéanzin. Ini Yop ac nanaŋ seli imi gezac ginanéŋ niŋgic. Wanju Miŋ Kewuninanéŋ teteçgiağuc dimuhuc wammiyec imi oloŋnindacžu. Miŋ Kewunina imi méŋac méŋ ogicma ewa biric zéma wésé niŋin kuneŋ yanda wanju nénécmianžac.

¹² Dacmuna hécna, ac méŋ méndagucnec zéselimu. Ac imuac niŋgic ac tosara onogicma réwéria wammac. Kurumenac qaraiguc me baecac qaraiguc iwawai tosara méŋac qaraiguc koroma ménda zéselimu. Niŋgic oaec wanju oaec zému, wanju qahac wanju qahac zému. Imuhuc ménda wanjic, képésic ginaguc zéénécmiwac niŋac.

Ninžéŋgéma zéwelecmu.

¹³ Onarunec méŋnéŋ yéwéri mi-hiçnižaciguc imi Anutu zéwelec wammimac. Méŋnéŋ méŋ ségiségiiguc kecžaciguc imi mepé qepésiac legic héimimac. ¹⁴ Onac murunec méŋ hafi zepayaguc kecžaciguc imi hénaoŋiŋ ionac qeriac galen unuruyu hama Miŋ Kewuninawac qaraiguc halécnéŋ naec mima zéwelecmu. ¹⁵ Zéwelecgina ninžéŋ ninžéŋinaiguc wawaŋa imi hafi ic mehiaru énécmimac.

* 5:7: Girik aciguc; Kia walaha zéma kia teteçgia.

Miñ Kewuninanéh hafiya igucnec meyacmimac. Wañu kápésic méñ wañeciguc imi acguc waimimac. ¹⁶ Imuac bec kápésicgina zézuac wañamuma hafigina hiarumac niñac nañgé amuma zéwelec wammu. Ic solañanéh zéweleru kuhaguc zéma hélaguc wañanzac. ¹⁷ Elia imi héniaya ic omaya neñañ ésécnec, néñ inéh kia ménda hamac niñac solañanec weleru yawuñ haréwéc zéma maso 6 imuac séc baeciguc kia ménda mayec. ¹⁸ Wañu muñguc weleru kurumeñnéñ kia haiyu mayu baecnéh héla mihicñiyec.

¹⁹ Dacmuna hécna, onarunec méñnéñ ackuazéc héla waima rouc keru ic méñnéñ nañgémiyu liliñgéma hamaciguc imi ²⁰ nañgémiyec inéh liliñgéma hayec iwac qeri uñá imi humuc igucnec añgéña tima kápésicya sasala osodaczac. Ini hénia imi niñtegicmu.

1 Petero

Yaizézé ac.

¹ Yesu Kristoac Méliméli ic ni Peteronénj Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia komoc, zéma Bitinia baec séc Anutuac hénaorinj kian ésecnec héndemma kekera ² Anutu mangoc ninanénj ménda hicnjicnec bec ninéncmima Uña téreyanénj météré énécmiyu ninjtoho wanjic, Yesu Kristoac sawanénj naec énécmima* gési énécmima énépésiyec onac mia kuwi yomi oénécmizua. Ewa hiaya zéma luayanénj onac muru sécgéma hema kecma.

³ Mepésimini, neñaj mij kewunina Yesu Kristoac mangocya Anutunénj wésé nininj kunenec sécgémiyu Yesu Kristo i humuc ic sugcina igucnec meqeli mima héná imuacnec neñaj keckec qelia mihicnji nénécmiyu ninjkinzénj qeli qeli he nénécmiyu kecanzjin. ⁴ Imuhuc wamma onac ninj wamma kurumenjguc iwawai haihaiya hezac, ménda houhouya, ménda zapi qeqeya, ménda qahac wawanja, imi mératéc memu. ⁵ Ini imi nalé tetcgiaiguc anjgér titi haka mewininimanj zé ninj heyec imi késawinj zé ninzénjgégic Anutuac kuhanénj inicgaleñ waj énécmiyec. ⁶ Imuac qeriginaiguc ini ségiségi wamma kecanzu. Wanj hicji énécmimacac hezaciguc deguc manam batuc yéwéria héná héná ninjac wamma nalé hotonjadac ninjyéwérimu. ⁷ Imi mia ninzénj ninzénjgina imi goli gericnénj batucgéyu qahac wammacac hezac imuac séhá ogicma hiabia wanj Yesu Kristoac hahayawac naléiguc mepé qepésigina zéma edamugina zéma eebipiginaguc wammu ninjac réwéri imuhucya hicji énécmikeczac. ⁸ Yesu imi ini kicginanénj ménda héngic, néñ kilenj siñninj wammianzu. Deguc aguc ménda hénzu, néñ kilenj ninzénjgéma ségiségi méñ edamuyaguc héná zéasariwinjac séc qahac imuhucya nimma kecanzu. ⁹ Imi mia ninzénj ninzénjginawac héla, qeri unajinawac anjgér titi imi énécmiyu memuac hezac imuac ninj imuhuc imuhuc ségiségi wamma kecanzu.

¹⁰ Anjgér titi imuac mia kua meme ic tosara ienenj ewa hiaya onac muru mama hamacac heyec imuac héiqelima seliseli wamma hochoc ai megic. ¹¹ Megic ionac ewa qeriginaiguc Kristoac unanénj Kristo eñeyaoc imi qenzénj manzénj qema kecma imuac andiaiguc kiwi edamuyaguc wammac zéma walac énézéyec. Énézéyu ienenj ic mérénenj Kristo wanzac me némac

naléiguc hicnjimac zéma hochoc ai megic. ¹² Ic ienenj imi eñaj ménda welenj qeamugic, néñ onac welenj qeénécmigic imuac zéau énécmiyu ninjasarigic. Wanj imi mia Uña Téréya kurumenj igucnec mayec inénj buña suruc hiabiawac welenj qeqe ic nanjé énécmiyu degucmi buña suruc hiabia onac énézéyic nindacgic. Wanj kua meme unj enenj aguc héná imi héntegicbinj zé wanzu.

¹³ Imuac ini ewa qeriginawac rikunja zikima zérénj qérénj wamma séwíac siñgina helanzi amuma kecma. Wanj Yesu Kristo hicnjitegicmac nalé imuaru inénj ewa hiawac waj énécmimac. Imuac ninj ini imuac mia moczonj ninjkinzénjgéma kecma. ¹⁴ Kua tohotoho nambérac ésecnec kecma, néñ becnecc ménda ninjtegicma kecgic imuaru siñ biria méndacma kecgic haka tanera imuac ménda tohoma kecma. ¹⁵ Téréya minjina unuruyec iwac séciguc namma ini aguc wawanj memegina séc, ic téréya kecma. ¹⁶ Ac yomuhuc mia ooyawac heyu imuhuc zézuac; Ni téréya keczua imuac ninj ini aguc téréya kecma. ¹⁷ Ini Manjgoc zémima qac héhélianzu inénj ninjgési énécmimanj zé icya icya séwi tanecgina ménda hémma ai memegina hémma ninjénécmianzac. Imuac baeciguc ic kian kecma eeya séhá héimima kecma. ¹⁸ Ini ninzu ésecnec esañambéc hécgina ionac héná tima haka eñomia wanjangic imuacnec anjgér tiénécmiyec imi siliwa me goli ésecnec iwawai kecma qahac wanjanzac imuhucyanénj boj héré ménda meénécmiyec. ¹⁹ Rama wizi kukuya qahac kitic Képésira qahac ésecnec kekera Kristo iwac sacya eeyagucnénj boj héré meénécmiyec. ²⁰ I imi baec kurumenj ménda zéyu hicjyecnec gésimimawac kerec. Wanj nalé tetcgia yomuac onac ninj wamma mewininimiyu hicjijec. ²¹ Ini imi humuc ic sugcina igucnec Kristo i meqelimima kiwi edamu asahanénj héimiyec Anutu iwac mia wamma Kristonénj énépésiyu ninzénjgéanzu. Imuac onac ninzénj ninzénj zéma ninjkinzénj imi Anutuac muru hezac.

²² Ini ac héla imi ninjtoho kecma† onac qeri unajina imi météréma ninzénj ninzénj dacmuna hécgina hélacnec goi héhéi waj énécmianzu, imuac ewa qerigina lalacnec zéma qerigina dumunanénj siñninj wanjamuma kecma. ²³ Ini manjgoc qelima hicnjigic imi gocmia kecma houanzac imuhucyaiguc qahac, néñ gocmia ménda houhouya igucnec hicnjigic. Imi mia Anutuac ackuazéc kekecyaguc tetcgia qahac kecanzac imi mia. ²⁴ Héná imi yomuhuc; Ic séwígina momac yanda imi

* 1:2: Sawanénj naec énécmima; Mmh 24:3-8, Heb 9:18-21. tosaraiguc Unjowac kuhanénj.

† 1:22: Ac héla imi ninjtoho kecma; Kiwi méranénj ooya

zariñ ura ésécneç. Wañu kiwi edamugina imi zariñ zuria ésécneç. Zariñ ura imi kaiwenéñ zeyu seléçgéanzac. Wañu zariñ zuria imi bura tima maanzac. ²⁵ Néñ Miñ Kewuninawac ackuazéc imi tetcgia qahac heanzac zéyec. Wañu ackuazéc imi buña suruc hiabia zéau énéçmini niñgic imi mia.

2

Baña kekecyaguc Yesu zéma iwac aḡgéh tiénéçmimia.

¹ Imuac bec, kaiziliweñ haka hénia hénia zéma ala batuc haka hénia hénia zéma ikoc zéma nimbupuc zéma zébiriqébiri hénia hénia imi moczoñ gilidacgic kenju. ²⁻³ Miñ Kewuac goi héihéiya imuac siña niñzuciguc, merac saccac ésécneç qeriginanéñ namu térya niñac wammu, imuhuc wamma yandima aḡgéh titiguc keremmu. ⁴ Wañu ini imi baec icnéñ qéfacgéçic, néñ Anutunéh niñu eeyaguc wañu eñeya buña gésimiyec baña kekecyaguc Yesu Kristo iwac muru hamu. ⁵ Hagic hofac oo ic areñhéra térya wamma mulu manañ hofac hiabia Anutunéh siña nimma aḡgéh timacac séçya omimu niñac, Yesu Kristonéh hoc kekecyaguc ésécneç meyac énéçmiyu toroqe amama amaya térya wamma kecçu. ⁶ Kiwi téryaiguc ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Héngic, ni Zion ama imuaru baña méñ wañgoñaguc sérañ éséc buña qemima haizua. Wañu ic méréñéh niñzégéç mimac imi gamusiñ qamusiniñguc ménda opocopora wammac zéyec. ⁷ Imuac niñac niñzégéçu onac muru imi eeyaguc wanzac, néñ ménda niñzégéçu ionac muru imi hoc méñ mericqe ic eneñ héñara mema gilicic kenkenja iminéh ama wañgoñaguc hiñgacma ama imuac oruha wamma taru ⁸ tosar hoc imuaru qozzoñ toḡgéanzu. Wañu zamanziñ hoc imuaru mama unuanzac zéyec. Imi mia ackuazéc ménda tohoanzu imuac niñac mama unuanzac. Wañu ic imuhucya imi imuhuc wammu niñac hezac.

⁹ Wañu ini imi siñi tunumañ yanda igucneç héihéré énéçmima edamuya hiabia soroc imuac qeriaiguc onoporec iwac hénia hiabia zéau énéçmimu niñac hénaoñiñ héra buña qeénéçmimia zéma hofac oo ic, ic kewuac séc eñeña zéma iwac héñgaler ama areña yanda térya zéma ic embac eñeya buña qeénéçmimia wamma kecçu. ¹⁰ Ini imi becneç ic embachéra ménda kecçic, néñ deguc imi Anutuac ic embachéra wamma kecçu. Wañu becneç imi wésé ninin ménda wañ énéçmiyu kecçic, néñ deguc imi wéséniniñ wañ énéçmiyu kecçu.

Anutuac welenqeçe ic keçmu.

¹¹ Ala sorochéçna, meseli énéçmima zézua, onac imi baeciguc ic kian zéma ic qañ ésécneç nimma qeri uñaginawac hazéc wammima yaréya qeanzac séwígina imuac siñ imi sigima keçmu. ¹² Ic enia ionac suc ginaiguc wawañ memegina hiabianec wamma keçmu. Biria meme zéma zébiriqébiri wañ énéçmianzu ieneñ onac ai meme hiabia imi hémma Anutuac hahayawac naléiguc* qac buñaya mepésimu.

¹³ Miñ Kewuac niñac wamma hénia ac hénia hénia icnéñ zéseligic imi moczoñ tohodacmu. baecac ic kewu eñeña me ¹⁴ inéh méli énéçmiyu hama haka biria wanzu taségina meñéñ énéçmima, haka hiabia wanzu bakia hiabia meñéñ énéçmianzu baec galer imi onac imuhucyanec wañ énéçmimu. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Wawañ memegina hiabia iminéh ic diwi qiwiliña ionac acgina sic saocya imi méwécgému iminéh mia Anutuac ewa siñ wanzac. ¹⁶ Eñaoç eñañ kekeç miñina keçmu, néñ imuac kuhanéh biria ménda musañgéma wammu. Wañu Anutuac welen qeçe ichéra ésécneç keçmu. ¹⁷ Ic moczoñec ee héihéi hiabianec wañ énéçmimu. Wañu niñzéh niñzéh dacmuna héçgina siñniñ wañ énéçmima Anutuac bac yandi yandi wamma baecac ic kewuya ee héihéi wañ énéçmimu.

Qenzerñ manzerñ kekeçac séséc.

¹⁸ Welen qeçe ic ini zénéñ hirihiri wamma miñ héçgina ionac ewa bacginaiguc memaamuma keçmu. Wañu ic kuneñ héçgina hiabia béñzéña ionac sac qahac, néñ goi biric wañ énéçmianzu ionac muru momacneç imuhuc wañ énéçmimu. ¹⁹ Réwéri hénia qahac miñicñi énéçmigic Anutu niñqelima bisima keçmu imi haka hiabia soroc. ²⁰ Képéçicgina niñac unuhéi wañgic bisiqatéh wammuiçuc némac niñac zéhiaru énéçmimac? Haka hiabia wamma qenzerñ manzerñ miñicñima efima bisimu imi Anutuac kiwaiguc haka héñsoroc sorocgina wammac. ²¹ Hénia imuac mia ini héihéré énéçmimiyec. Kristo imi aguc onac wamma qenzerñ manzerñ miñicñi migic bisima séséc wañ énéçmiyec imi ini hémma eñeya héñaneç méndacma tima hamu zéma imuhuc wañ énéçmiyec. ²² Inéh képéçic méñ ménda waneç. Wañu kuaya igucneç ikoc ac méñ ménda zéyec. ²³ Zébiri migic kitiwa ménda zébiri énéçmiyec. Qenzerñ manzerñ miñicñi migic ménda tericgé énéçmiyec, néñ baec ic solañaneç gési nénéçmianzac iwac mériaiguc eñeya haiamuyec. ²⁴ Wañu iciguc qeçic namma eñeya séwiiguc neñañ

* 2:12: Anutuac hahayawac nalé; Luk 19:44, Mmh 3:16, Mmh 32:34, Leg 58:6.

képésicnina bisidarec. Imi mia neñan képésicac muru humuma haka solañawac muru qelia kecbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. Inéñ wiziyañac wañu ini hiarugic. ²⁵ Becnec imi rama ésécnec rouc wamma kengic, néñ deguc imi uñaginawac rama galen zéma héñgalen miñina keczac iwac muru liliñgéma hama keczu.

3

Eu iniñ onac pakeñ ac.

¹ Iniñhécgina ini imuhucyanec euhécgina ionac acgina niñtoho wañ énécmimu, imuhuc wañgicguc tosara Anutuac ackuažéc ménda niñtohoanzu imi eneñ acguc iniñ hécgina ionac acgina niñac qahac, néñ wawañ memegina niñac wamma liliñgéñic añgéñ tiénécmimacac séc wammac. ² Hénia imi yomuhuc; Bac yandi yandi wamma hakagina qala qalaneç wamma kecgic inicdaczu. ³ Oruc mižics me soronj goli me zari maleku tanera hénia hénianéñ séwinaiguc ménda mezeric qezeric wammu, ⁴ néñ ewa qeriginaiguc qeri ic sañgima hezac imuac mia wamma memaamuma luae ménda houmacac séc imuhucyanéñ mia mezeric amuma kecmu. Imuhucya imi Anutuac kiwaiguc eeyaguc yanda wañanzac. ⁵ Becnec embac téréya tosara niñkumugina Anutuac muru haima kecgic ieneñ acguc imuhucyanec wamma euhécgina ionac acgina niñtoho wamma haka iminéñ mezeric amuma kecañgic. ⁶ Saranéñ Abarahamac miñna zémima niñtoho wammiyec ésécnec ini acguc haka hiabia wamma haka tosara zénéñ hirihiriyawac séc miñicñjima kileñ bac yandi yandi ménda wamma kecma iwac* bérachéra wandaczu.

⁷ Embac euhécgina ini imuhucyanec niñtegic qinjegicgina méndacma iniñ hécgina iniguc kecmu. Embac imi zéic bébélacgia ésécnec, wañu kekeç hémbénaña ewa hiawac énécmimia imi momacnec mératéc memu imi niñtegicma eegina héiéncmimu. Imuhuc wañgic zéweleccwelecc ginanéñ néhé néhéña qahac wammac.

⁸ Acna metecgéma zéwa niñgic; Ini moczonj yanda ewa momaciguc kecma méñac méñ wésé niñiñguc dacmuna ésécnec goi héihéi wañamumu. Wañu ewa biric wañamuma memaamuma kecmu. ⁹ Haka biriawac haka birianec, zébiri qébiriañac zébiri qébirianec ménda melenj énécmima kileñ mozoc ac hiabia wañ énécmimu. Imuhuc wamma mérianj imi mératéc memu niñac héihéré énécmiyec. ¹⁰ Imuac mia kekecac goiya héima nalé hiabia miñicñjimañ zé wanzaciguc ezelaña

neñ héimima ac biria ménda wamma kua tasiaya iminéñ ac ikora ménda zémac. ¹¹ Wañu biria igucnec liliñgéma haka hiabia wammac, wañu luae kekeç niñac hochoc ai mema seligima nesima méndacmac. ¹² Imuac hénia imi yomuhuc, miñ kewuninawac kiwa imi ic solañawac muru hiyu keñanzac. Wañu gezawa imi ionac zéwelecc weleccinawac haiyu heanzac, néñ haka biria wañanzu ionac imi kic ségérayanéñ tawí énécmianzac zéma zéyec.

¹³ Wañu seliseli wamma haka hiabia wamma kecmuiguc mérenéñ zéra waiya énécmimac? ¹⁴ Wañu haka solañawac wañgic unuhéi wammu imi ségiségi ginaguc. Némac iwawai niñac ic tosara bac yandi yandi wañanzu imuac mia ini bac yandi yandi ménda wamma bac zazac ménda wammu, néñ ¹⁵ ewa qeriginaiguc Kristo i miñ kewuginawac buña météréñic kecmac. Wañu ewa qeriginaiguc niñkumu hezac imuac hénia qesi nimbij zé wañgic béñzérñec melenj énécmimañ zé nalé séc zérérqérérñ wamma kecmu, ¹⁶ néñ gum béñzénzénj zéma ee héihéiiguc wammu. Wañu ewa kétinjetin ginanéñ qala qalagianec hemac. Imuhuc wañgic onac wawañ meme hiabiawac zébiri qébiri wañ énécmimu imi eneñ mema titi hakaginawac gamugina miñicñjimu. ¹⁷ Haka hiabia wamma qenzen manzej miñicñjimu imi Anutuac ewa siñ wanzaciguc haka biria wamma qenzen manzej miñicñjimu imi ogiczac. ¹⁸ Kristo imi hatac momacguc képésic ic momac yanda onac niñ wamma humuyec. Ic solañanéñ neñan képésic niñac mulu meyec. Imi mia nonagicma Anutuac muru kemma nonopocmañ zé imuhuc wañec. Inéñ mia séwiiguc qegic hu-muyec, néñ unaiñguc imi meqelimiya kekecyaguc wañec. ¹⁹ Inéñ unaguc kemma unja tosara humucac hésa qatéciguc kecgic ionac ackuažéc Noanéñ zéic énécmiyec. ²⁰ Imi eneñ mia becnec Zoanéñ zéic miyacgéma keru nalé imuaru Anutunéñ nalé horua qeri béñzérñiguc mambéc énécmiyu acqeçe wañgic ieneñ mia. Wañu zéic imuac qeriañguc emma doku igucnec añgéñ tiénécmimia ionac zañgégina imi 8 sac wañec. ²¹ Doku imi Yesu Kristoac humuc igucnec yayac niñac deguc imi melemma añgéñ titiac asé kiwiya wanzac. Imi mia doku naec haka imi mia. Wañu imi mia séwiac képésic zuac énécmiiañac iwawai qahac, néñ ewa kétinjetin solañanéñ Anutu miñicñjimañ zé hénima keñkeña imuac asé kiwiya wanzac. ²² Yesu imi kurumeñu emma Anutuac méra héiyaiguc tazzac. Taru kua meme unja zéma ai memeac qac

* 3:6: Sarawac.

bunjaginaguc zéma kuc bunjaginaguc ienen iwac méra bacyaiguc kecdaczu.

4

Anutuac goi héihéi imuac welen qeqe ic hiabia.

¹ Kristo imi séwyaiguc qenzen manzen mihicnyec imuac nin, ini acguc Yesu ninjec séc nimma ninij iminén yaréac malekugina éséc nec héiamumu. Séwiiguc qenzen manzen ninjec iminén képésic iguc nec elinjé amuanzac. ² Elinjéamuma inén baecac keccak hemizac séc munjuc sin biria ménda méndacma Anutuac ewa sinjac sac méndacma kecmac. ³ Ini kaiseroac sin zéma hémbaoc zéma ninjogij zéma nezélélén zéma newa qewelon zéma banjarawac ireha welen qema ic enia wanjanzu éséc nec haka imuhucya becarunec wamma hama nalé hiadac audacz. ⁴ Wanju enen imi i iniguc iwawai auquma keccak imuac qaojaguc ménda hololoma kenjic, ienen inicma ninjic haka méréra wanju zébiri qébirinén qacjinaguc héigic enzac. ⁵ Wanju ienen kecmac humuc zéma kic qeli keccak héniaquina ninjési énécmimac ninjac zérén qérén wamma keccak iwacmuru héniaquina zéamuac hezac. ⁶ Hénia imuac ninjac mia humuc ionac muru buja suruc hiabia imi momac nec zéau énécmimia wanjec, hénia imi ic embac kic qeli keccak éséc nec ninjési énécmimia wammac, néj ujaiguc imi Anutuac hénia séc kecmu ninjac imuhuc wan énécmiyec.

⁷ Iwawai momac yanda imuac nalé tetcgia ducjizac. Imuac bec ninjigina asac asarianec kecmac séwiac sin waima zéwelec wamma kecmu. ⁸ Goi héihéinén képésic sasala hoturu énécmianzac imuac ninj hénia yomuac ninjic tosara onogicma enenja wanju qeriginanén goi héihéi wanamuma kecmu. ⁹ Ini njindic njunducya qahac welen qeamuma kecmu. ¹⁰ Anutunén ic embac enjac enjac ewa hiawac ai buja hénia hénia énécmiyec séc ama galenja hiabia wamma Anutuac ewa hiawac buja hénia héniaiguc welen qeénécmimu. ¹¹ Ic ménjén ac mén zémanj zé Anutuac ackuazéc éséc nec zémac. Wanju ménjén ménj welen qeénécmimanj zé Anutunén kuc miyu wanjac éséc nec wammac. Imuhuc wanju ai hénia héniaiguc Yesu Kristoac qaraiguc Anutunén edamuyaguc wammac. Iwac muru mia edamuya zéma kuc yandanén nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélac nec!

Qenzen manzen Kristoac tohotoho ichéra nenjan buja.

¹² Ala sorochéna, ini batucgé énécmimanj zé zéra waiya geriwagucnéj hicnj énécmiyu haka méréra hicnj énécmizac éséc nec

ménda aurimu. ¹³ Wanju ini kenj kecmac iwac eebipiya wininimac nalé imuaru ewa hia nimma zézé ségiségi wammu ninjac Kristoac qenzen manzenjaiguc toroqema ségiségi wammu. ¹⁴ Ini Kristoac qara ninjac wamma zébiri qébiri ac wanj énécmimu iguc imi zézé ségiségi ginaguc wanjac. Imi mia Uja eebipiyaguc, Anutuac Uja iminén qacginaiguc keccak imuac ninj imuhuc zéaua. ¹⁵ Sucginaiguc ménjén ménj binj sunja me kowu nene me haka biria me kua suruj ic éséc nec ménda wanjic qenzen manzenj ménda mihicnj énécmimia wambac ninjac. ¹⁶ Wanju Kristoac ic kecmac qenzen manzenj mihicnj énécmimia wanju gamugina ménda nimmu, néj néwécgerja Yesuac qara ninjac Anutu mepésimu. ¹⁷ Anutuac ama nenjanjuc gésigési ai hénima memac imuac naléya ducjizac. Nenjanj muru walac hénima gési nénécmimaciguc ic embac tosara buja suruc hiabia imi ménda tohoanzu ionac tetcgia imi yei dimuhuc wammac? ¹⁸ Wanju ic solanjanén anjén titi mihicnjimanj zé ai yanda wammaciguc, Anutu eeya ménda héimianzu imi enen zéma képésic ic ienen nananj dimuaru nammu? ¹⁹ Imuac Anutuac ewa sinj tohoma zéra béra mihicnjimu ienen imi haka hiabia wamma qeri ujaigina imi mihicnj mihicnj mijina ménjzé ménjzéya qahac iwac muru qutunjé amumu.

5

Anutuac rama dimuhuc galenjé énécmiwinj?

¹ Sucginaiguc qerawac galenj ini ni momac nec qerawac galenj wawanja zéma Kristoac qenzen manzenj imuac héipuc ic zéma edamuya wininiyu toroqemanj ninj zénénerja nenj zéhinoc wanj énécmizua. ² Sucginaiguc Anutuac rama tunj keczu imi galenjé énécmimu. Zénangéiguc qahac, néj Anutuac ewa sinj méndacma enjanj sinjananén wanj énécmiyu inicgalenj wanj énécmimu. Wanju soukiwa ninjac hémbaoc wamma qahac, néj welen qeénécmiwinj zé seliseli wamma memu. ³ Wanju ninjukumu énécmima ic embac méraginaiguc onoporu keczu i kewu ménda wanj énécmimu, néj rama tunj ionac muru haka hiabia énézégic héngic kecmu. ⁴ Imuhuc wamma keccak rama galenj ionac kiwaganénj hamac nalé imuaru ic kewuac opoc edamuyaguc ménda méiméiya énécmiyu memu.

⁵ Ic qapé wilija, ini imuhuyanec kua memegina ninjtoho wanj énécmima moczonj yanda enjaoc nec memaamuma haka iminén malekugina éséc nec héima kecmu. Anutu imi séwi enen ic hazéc wanj énécmianzac, néj memaamuma keccak

ionac imi ewa hiawac wanj énécmianzac imuac mia imuhuc zézua.

⁶ Imuac Anutuac méra selia imuac bacyaiguc memaamuma kecgic naléya ducnyu meyac énécmimac. ⁷ Inéj mia qeriyanéj donjgé énécmianzac imuac nij niniŋgina yéwéria imi moczonj yanda iwac muru haidacmu.

⁸ Ini galenjgé amuma técgina nimma kecmu, hazéc yandagina Biria miŋinanéj laion ésécneq qécgé énécmimanj zé qacma silacma lelecgéma hohoc ai mezac. ⁹ Imuac i hazéc wammima ninzéj ninzéjgina meselima nammu. Dacmuna hécgina baera baera keczu imi enenj acguc qenzenj manzenj imuhuyanec hicj énécmiyu keczu imi ini ninzu hénia imuac mia imuhuc zézua. ¹⁰ Wanju ewa hiawac ai buŋa hénia hénia imuac miŋina Anutu, eŋeya edamuya hehe selia imuac qeriaiguc keremmu niŋac Kristoac qeriaiguc héihéré énécmiyec inéj mia nalé hotoŋadac qenzenj manzenj mihiŋjima keczu ini eŋeyaoc meqeli énécmima kuc énécmima meseli énécmimac. ¹¹ Iwac muru kuc seli towia towia hema kecmac. Hélaqneq!

Yaizéze ac teteqgia zéma mozoc ac.

¹² Dacmuna solanŋa Siliwano ic keŋhéi hahéiya qahac zéma niŋmianzua inéj méra néju ac hotoŋa dac yomi oma zénaŋgé énécmima ackuazéc yomi imi Anutuac ewa hia héla wanzac imi héipuc wamma zézua imuac nij ini ewa hia imuaru selianec nammu. ¹³ Babilon baec yandaiguc hénaoŋj keczu ienenj yaizézeqgina zézu. Wanju nuac ninzéj ninzéj naŋna Mareko acguc imuhuc énézézac. ¹⁴ Ini goi héihéiac kiricne qiricne wanjamuma ewa hia acgina zégic keŋha wammac. Kristoac qeriaiguc keczu ic embac momac yanda onac muru luaenéj he énécmimac.

2 Petero

¹ Yesu Kristoac welenj qeqe icya zéma Yesuac Méliméli icya ni Simeon Peteronéh, neňaj Anutu zéma anjgéh titi miňjina Yesu Kristoac kekec solanawac kuhanéh nanjgéh néňu, ninzéh ninzéh nini késakeczinj eeyaguc imi héná imuhucyanec mihicnji énécmiyu késa keczu onac mia kiwi yomi o énécmizua. ² Anutu zéma neňaj Miň Kewunina Yesuac hénia ninzu nininj kuaya qeğeya imuac qeriaiguc ewa hiaya zéma luaeyanéh onac muru sécgéma hema kecmac.

Kristoac tohotoho ichéra ionac paken ac.

³ Eņeya edamuya zéma hiayanéh neňaj héihéré nénécmiyec i niňmianzinj nininj imuac qeriaiguc mia Anutuac kuhanéh kekec zéma wawanj meme eeyaguc imuac buňa moczoň mihicnji nénécmiyec. ⁴ Imi mia baeciguc séwinawac siň birianéh waň nénécmiyu haka oňgiňja késa kerinj imuac hénjara mema Anutuac héniaja téréyaguc toroğewinj niňac sisipac ac eņeja yanda eebipiayaguc imi nénécmiyec. ⁵ Hénia imuac niňac mia ini séc méň seliseli wamma haka yomuhucyanéh kekecginaiguc toroğemu; Ninzéh ninzéhgiňja qahaiguc wawanj meme hiabia, wawanj meme hiabia imuac qahaiguc niniňgiňja, ⁶ niniňgiňja imuac qahaiguc melanži amuma kekec, melanži amuma kekec imuac qahaiguc qeselima kekec, qeselima kekec imuac qahaiguc météré amuma kekec, ⁷ météré amuma kekec imuac qahaiguc dacmuna siň, dacmuna siň imuac qahaiguc goi héihéi waňamuma kekec imi toroğema imuac qeriaiguc kecmu. ⁸ Haka imuhucyanéh onac muru hema emma heyu Miň Kewunina Yesu Kristoac héniaja kuaya qeğeya niňareňgéma kecmá gorosonja me aroňja ménda wammu. ⁹ Méňnéň haka imuhucya ménda anjgéh tiyu hemizac imi kiwa mugu mugumia zéma kic hilic. Waňu ic imuhucya imi késpedesya bec zuacmimia wajec, néň imi eluň qeyu keczac. ¹⁰ Dacmuna hécna imuac niňac séc méň ogicma seliseli wamma ai buňagina meseligimu. Imuhuc waňjic ai imuac unuruma megési énécmiyec imi hicnjitegiuru hémmu. Ini imuhuc wammuiguc ménda maunumac, néň seligima kecmu. ¹¹ Imuhuc wamma kecmuiguc neňaj miň kewunina anjgéh titi miňjina Yesu Kristo iwac hénjgalen ama areňja yanda hehe selia imuac naguya moczoň auénécmiyu osiosiya qahac kereňdacmu.

¹² Imuac mia ini hénia imi niňasarima ac héra deguc késa keczu imuaru nanjeligicac keczu, néň ini haka imuac niňqelimu niňac nalé séc énézémanj zé niňzua. ¹³⁻¹⁴ Ni Miň Kewuna Yesu Kristonéh zéasari néňec séc séwi halina focdac hetecgemanj imi niňzua. Imuac mia ni baec séwiac haliguc kicqeli keczua nalé imuac séc meqeli énécmiwa niňqelima kecmu niňac nimba sécgézac. ¹⁵ Waňu wai énécmima kemmanj imuac andiaiguc ini acguc ackuazéc énézéyi imi niňqelimu niňac aina selianec mekeczua.

Kristoac edamuya.

¹⁶ Miň Kewunina Yesu Kristoac kuha zéma mama hahayawac énézéyinj suruc imi nemu surucdac méň ic méňnéň hiabianec areňgéma zézéya imuhucya ménda méndacma énézéyinj, néň neňaoac kicninanéh eņeja miňinawac héniaja imi héninj imuac héipuc ic wamma énézéanžinj. ¹⁷ Edamu asaha eebipiayaguc imuac qeria igucnec ac ewa méň yomuhuc mayec. Mayu inéh Manğoc arunec eebipiya zéma edamuya késayec. Yomi imi nuac naň sorocna, iwac nimba sécgéyu ségiségi waňanzua. ¹⁸ Ac ewa imi nini i guc momacnec baec boňja téréyaguc kecni kurumenj igucnec hicnjyu neňaoac gezac ninanéh niňinj. ¹⁹ Waňu neňaj muru kua meme ic ionac ac he nénécmiyu niňni héra téňgéh waňanzac. Waňu ac iminéh mia kifa ésecnec siňi tunumanj qetagalí énécmiyu imuac mia kicgina hima kecgic ama gianjyu ewa qeriginaiguc gianjjanawac widi yanda Yesu imi éreyu mihicnjimu. ²⁰ Waňu walac ac yomi niňjacgému, anduac ac kiwi téréyaguc ooyawac hezac imi ic méň eņeyawac héiqeli ac igucnec ménda haanzac. ²¹ Andiaiwac ara imi nalé méňac méň ic méňac ewa siň igucnec ménda mihicnjigic, néň uňja téréyanéh tilénggé énécmiyu Anutu arunec ichéra ieneň zéhicňjanjgic.

2

Anutuac tilinj tilinj ic ikora zéma kiwi ic ikora.

¹ Néň ic enia ionac sugcinaiguc acguc Anutuac tilinj tilinj ic ikora hicnjima keczu. Imuhucyanec sugcinaiguc acguc kiwi ic ikora hicnjima kecmu. Ieneň imi mebirí énécmimiac buňa suruc ikora imi éléñnec mema sugcinaiguc érému. Ieneň imi eňaj boň héré meénécmiyec Miň Kewu i qacégéma focfoc mebirí énécmimiac buňa imi héré anjgétimu. ² Waňu ieneň kaisero waňjic sasalanéh méndac énécmimu. Waňu ic ionac niňac ac hélawac héná imuac zébirí qébirí wammimu. ³ Kiwi ic ikora imi eneň hémbaociguc namma ackuazéc ewaginaiguc téyu iminéh

batucgé énécmima iwawaigina hére onagic wammu. Wanu tasé mihicnji énécmimiawac ai imi becarunec ménda horugianzac. Wanu mebiri qebiriac kuhanéj gau niñ ménda wamma ic imuhucyawac inicma keczac.

⁴ Anutunéj kua meme uña tosara kápésic wanjic ionac kápésicgina ménda wai énécmima uña biria ionac baec dumunawac bawauguc gili énécmima sinji tunumanj yanda imuac hésa amaiguc onoporu kenkecgic zégésigési naléya hamacac hezac. ⁵ Wanu becaru Noa solañ kekecac buña zéau énécmiyec i zéma iwac sac taséhéra 7 ionac sac goigina héima galengé énécmiyu kecgic, néj baecac hicnjisai tosara Anutu eeya ménda héianjic ionac imi goigina ménda héima doku qaoñ yanda mihicnji énécmiyec. ⁶ Wanu Sodom zéma Gomora ama areña yanda imuac miñjina imuhucyanec qahac wammu niñac zétecgé énécmiyu bucalalanj wandacgic haka iminéj hicnjisai biria andiaiguc hamu ionac séséc wanjic. ⁷ Wanu ic solañ Lot imi héná ac qahac kecañjic ionac kaisero haka qesalecgégéya imuac niñac réwéri mihicnjima keru imuacnec metecgé miyec. ⁸ Ic solañ inéj ionac suginaiguc kecma naléya naléya wawanj meme héná ac logilogiya imi kiwanéj hémma gezawanéj niñu ewa qeri solañ imi sisis waizalanjiguc opocañec. ⁹ Miñ Kewuninanéj imi niñtegicma ic embac solañ imi manam batuc igucnec metecgé énécmima ic biria imi wai énécmiyu biriaginawac bakia bisima kecgicnec zégésigési naléya hamac. ¹⁰ Séwiac siñ tohoma siñ biria qeriaiguc tacyac wamma miñ manjoc wanj énécmimia wac mematiti wammianzu imi kitiwagina melenj énécmimacac hezac.

Imi enej mia bac yandi yandigina qahac déméngina seliseli wamma zénéngina ménda hirima edamu ginaguc keczu i zébiri énécmianzu. ¹¹ Néj kua meme uña ic imuhucya onogicma kucgina kunerj yanda sécgina méñ he énécmimia ienej imi Miñ Kewuninawac wésiaiguc ionac mia zébiri qébiri ac ménda mema aciguc ménda onopocanzu. ¹² Wanu ienej imi hénihénia igucnec énépésiyu kemma humumu niñac hicnjigic yanj beric éscnec iwawai ménda niñacgégic imuac mia zébiri wammima mebiri qebiri imuac qeriaiguc mebiri qebiri mihicnjianzu. ¹³ Wanu haka biriawac kitiwawac haka biria mihicnjima kaiwe asaha yanda qeriaiguc nezélélej wamma niñjic sécgéañzac. Iminéj mia zapi qeqegina zéma kápésicgina wanzac. Ienej imi iniguc ariaciguc kecmu imuaru ikociguc héihéréj wanjamuma nezélélej wanjanzu.

¹⁴ Kicgina imi kaiseronej sécgéma heyu kápésic waimuac séc qahac wanu ic embac tosara qeri uñagina ménda seliseligia imi haléc wanj énécmianzu. Wanu ewa qeriginanéj seligiyu hémbaoc haka efima wanjanzu. Imi enej mia saecac nambérac héra keczu. ¹⁵ Imi enej héná dindiña imi waima kemma rouc wamma kecma Beoroac nanja Balamac^o héná méndacma kenzu. Ic imi mia wawanj meme biriawac boña niñac siña niñañec. ¹⁶ Imuhuc wamma keru Miñ Kewunéj donji yanj ara qahac imuac kuaya mema ic ionac ac ewaiguc ac wammima gezac qézéñ ic iwac haka sohosohoya imuac neuj héimiyec.

¹⁷ Ic imuhuya imi doku hogocya dokuya qahac zéma hosusu luhuc selianéj mihilanjéyu kenjha wawanju éscnec. Ionac niñac sinji tunumanj mézézéngéyu hezac. ¹⁸ Ienej imi séwi enejawac ac enomia lomma zéma haka soho sohoya wawanja ionac murunec waizalanj wamma néngacma hahaya imi munjuc kaisero hakanéj séwiac sinjiguc wamma haléc ac wanj énécmima ¹⁹ hulac énécmimi hésa qaté qahac kecmu zéma ac zikima énézéanzu, néj enañ imi haka houhouyawac welenjeqe ic keczu. Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ic méñnéj ménda ogicmac imi méñ ogiczac iwac welenj qeqeya wammacac hezac. ²⁰ Ienej imi añgér titi miñjina Miñ Kewunina Yesu Kristo nimma baecac haka biria imuacnec néngacma haaguc munjuc haka iminéj qatéénécmima meseli énécmiyu imi bec kekecgina hénihéniaiguc kecgic imi ogicma moczoñ biridacmac. ²¹ Héná solañ niñasarima zézé seli ac téreyá mératéc buña énécmimia imi andé qezu ionac niñni biriqiria wanu duña melemma héná solañ ménda nimma kekera ionac niñni méñ ogicma hia zézé wanzac. ²² Pakenj ac héná yominéj ionac muru héná héizac. Kazu imi loloña munjuc nemanj zé liliñgéanzu. Wanu beric imi doku naecmaguc munjuc gizonjiguc kemma lumuc euma heanzu.

3

Miñ Kewunéj liliñgéma hamac.

¹ Kunuchécna, deguc kiwina méñ yomi owa hatac éréhéc wanzac. Kiwina éréhécnec imuaru imi ewa qerigina héná mindi énécmimanj zé hénia yomuac mia meqeli énécmizua; ² Enej kua meme ic téreyá ienej andu ac zégic ackuazéc imi zéma Miñ Kewunina añgér titi miñjanéj Yesuac Méliméli ic ionac kuaginaiguc haiyu énézégic imi niñqelima kecmu niñac oénécmizua. ³ Walac imi yomuac niñselimu, nalé tetecgiaiguc zésiloloc

wan̄anzu imi enej hama séwiginawac siñ méndacma wamma zésiloloc wamma yomuhuc énézému. ⁴ Miñ Kewu lilingéma hamac zézé seli imuac héla dimia? yanda hécnina humudacgic, néñ iwawai sasala baec hicñiyec igucnec hema hama kerec imi imuacnec hema keczac. ⁵ Imuhuc zéanzu enej imi Anutunéñ zéyu ackuazécya imuac niñac kurumeñnéñ becarunec hicñima hezac imi zéma baec imi doku igucnec zéma dokunéñnec mihicñiyecac hezac imi kilen eluj unumac niñ wan̄zu. ⁶ Héñia imuac niñac becnecc baec yomi dokunéñ luma hoturuyu humudacgic. ⁷ Wan̄u ackuazéc iminéñnec baec kurumeñ deguc hezaoc imi gésigési naléiguc biria meme ienené zéraiguc emmu imuac naléya ducñimacac séc gericac buñ añgérñ tiérécmyu mambéc hezaoc.

⁸ Kunuchéçna, Miñ Kewuguc imi ai meme momacguc imi niñu yawuñ tausené éséc wan̄anzac, wan̄u yawuñ tausené imuac niñu ai meme momacguc tanec wan̄anzac imi eluj ménda unumac. ⁹ Miñ Kewuac sisipac ac imi ic tosara enej nalé horugizac zéma niñanzu ésécnec ménda horugizac. Imi mia ini moczoñ ménda biridacma keñkeçma ewa melené wandacmu niñac wamma nalé herec bénzérñ mambéc wan̄ nénéçmianzac. ¹⁰ Wan̄u Miñ Kewuac naléya imi kowu nene ésécnec élérñnec hamac. Nalé imuaru imi kurumeñ imi hétérñ yandaguc çacma aulan̄géma kendacmac. Wan̄u baec imi gericnéñ zeyu doku ésécnec wamma uraha çahac wandaru imuaru ai memeyawac hezac imi acguc çahac wandacmac. ¹¹ Iwawai momac yanda imuhuc çahac wandacmac, imuac ini ic dimuhucya wan̄gic séçgémac? Wawan̄ meme téréya zéma haka eeyaguc kecma ¹² Anutuac naléya imi hamac niñ hélacnec mambéc keçmu. Nalé imuaru imi gericnéñ zeyu kurumeñnéñ doku ésécnec hularu iwawai héhéña imi pépélíma madacmac. ¹³ Wan̄u neñañ imi iwac sisipac aciguc hezac séc kurumeñ çelia zéma baec çelia hicñimaoc niñ mambéc keçanzñ. Wan̄u baec imuaru imi haka solañja hezac.

¹⁴ Imuac kunuchéçna ini iwawai imuhucyawac mambéc keçzu. Imuac iwac kiwaiguc çapi çahac képésic solañ wamma luaeiguc wininimu niñac seliseli wamma keçmu. ¹⁵ Wan̄u Miñ Kewuninanéñ nalé horua bisiqatéñ wan̄ nénéçmianzac haka iminéñ añgérñ titinina wan̄ nénéçmimac zéma nimmu. Dacmuna soroc hécnina Paulo i acguc niñtegic çin̄tegic haimiyec séc imuhucyanec oénéçmiyec. ¹⁶ Wan̄u kiwiya oyec séc haka imuac zéyec. Wan̄u kiwiya tosara imi niñyacgéwiñ zé batucgéni héñia hiñçac hiñçara wan̄zac. Ic tosara ninin̄gina çahac zéma ménda seligima

nan̄zu ienené kiwi tosara ésécnec zénimma séçgina ogicma héñia miçima nimma erjaoc képésic humumiawac mihicñianzu. ¹⁷ Imuac kunuchéçna ini imi walac nindaczu imuac niñ tosara héna ac çahac keçanzu ienené ac halécnéñ wan̄ énéçmigic seligima namma imuacnec mama unuwac niñ galen̄ mema keçmu. ¹⁸ Wan̄u Miñ Kewunina zéma añgérñ titi Miñina Yesu Kristo iwac goi héihéi zéma héñia niñni yandima kemmac. Edamuyanéñ deguc zéma nalé tetecgia çahac iwac muru hemac! Hélacnec.

1 Yohane

Kekecac ackuazéc.

¹ Kekecac ackuazéc nalé hénihéniaiguc bec kerec imuac mia neňaj gezacninanén niňajinj, nimma kicninanén hénajinj waňu hémma méraninanén késaosi wammianjij.

² Waňu kekec imi mewinini nénécmimia wañec, waňu kekec hémbénaña imi hémma héipucya wamma zéau énécmianzij. Kekec imi mia Maňgocguc kerec. Keru Maňgocnéň neňaj muru mewinini nénécmiyec. ³ Ini aguc niniguc ala kekec wamma kecbij niňac, nini kicninanén hémma gezacninanén momacnec niňajinj imuac mia zéau énécmianzij. Neňaj ala kekec imi Maňgoc zéma Naña, Yesu Kristo iriguc momacnec. ⁴ Waňu kiwi yomi ségiséginina sécgémac niňac ozij.

⁵ Ackuazéc iwarunec nimma zéau énécmizij imi yomuhuc, Anutu imi asacmararaj, siñi imi iwac muru komodia méň ménda hezac. ⁶ Neňaj Anutuguc ala kekec kecziñ imuhuc zéma siñi qeriaiguc keňha waňanzijiguc neňaj imi ac ikora zéma ackuazéc héla ménda tohoanzij. ⁷ I enjeyac asac mararaj qeriaiguc kecañzac imuac séc neňaj asac mararaj qeriaiguc kecañzijiguc neňaj imi neňaoñec ala kekec waňamuma kecni Naña Yesu Kristo iwac sacnéň kápésicnina moczoñ zuac nénécmimac. ⁸ Neňaj kápésicnina qahac zéziñiguc neňaoñec ikoc waňamuzij, imuac niňac ackuazéc héla imi ewa qerinaiguc ménda he nénécmizac. ⁹ Kápésicnina zé auzijiguc, Anutu, méñzé méñzéya qahac, solaña miñjanén kápésicnina waima birianina moczoñ zuac sorocgé nénécmimac. ¹⁰ Waňu neňaj kápésic ménda waňanzij zéziñiguc, Anutuac ikora zémizij. Waňu iwac ackuazéc imi ewa qerinaiguc ménda hezac.

2

Héipuc icnina Kristo.

¹ Nambérac soroc hécna, ini kápésic ménda wammu niňac kiwi yomi o énécmizua. Waňu méň kápésic wammaciguc, neňaj héipuc ic saiwa wañ nénécmima zéañzac imi Maňgocguc keczac. Iwac qara imi Yesu Kristo, solaña miñjina. ² Inén mia neňaj kápésic niňac doenina memañ zé séwiya wai nénécmiyec. Waňu imi nonac sac qahac, néň baec séc ic embac momac yanda neňaj niňac imuhuc wañec. ³ Neňaj iwac héna ac tohoma waňanzijiguc haka imi hémma i nimmianzij imi niñ asarianzij. ⁴ Ic

méñnéň ni i nimmizua zéma iwac ackuazéc ménda tohozac imi ikoc ic wañzac. Waňu qeriaiguc ackuazéc héla ménda hezac. ⁵ Ic méñnéň méň iwac ackuazéc tohoma kecañzaciguc, Anutuac goi héihénén iwac ewa qeriaiguc hélacnec solañanima hezac. Imuac mia nini dimuhuc iwac qeriaiguc kecziñ imi niñasarianzij. ⁶ Méñnéň méň iwac qeriaiguc keczua zéañzac iminén Yesu wañec imuac séciguc wammac.

Héna ac qelia.

⁷ Goi héihéiac buña ini, héna ac ni o énécmizua imi qelia qahac, imi wahala. Ini hénihénia igucnec késa kecañzu imi mia. Héna ac wahala imi ackuazéc ini becarunec niňanzu imi mia. ⁸ Siñi imi kemmanec keru, asac mararaj héla imi bec asariyu, héna ac imuac héla imi Yesu zéma sugcinaiguc hicñj asariyu héñjac héñanzua. Imuac niñ ni héna ac imuac héna ac qelia zéma méñgucnec o énécmizua. ⁹ Méñnéň méň asac mararaj qeriaiguc keczua zéma alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc keczacnec. ¹⁰ Alaya goi héihéi wammianzac iminén asac mararaj qeriaiguc keru iwac qeriaiguc iwawai biria méñnéň hema wammiyu érec étén wammacac séc qahac. ¹¹ Waňu méň alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc kecma imuac qeriaiguc keňha waňanzac imuac niñ siñinéň kiwa nézicgéyu dimuaru kemmac imi ménda niñzac. ¹² Nambérac hécna, Yesuac qara niňac onac kápésicgina wai énécmidaczac hénia imuac niňac mia kiwi yomi o énécmizua. ¹³ Maňgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecañzac imi nimmigic hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna ini Biria miñjina imi ogicgic hénia imuac niňac kiwi youmi o énécmizua. ¹⁴ Nambérac hécna ini Maňgoc nimmizua hénia imuac niňac kiwi yomi o énécmizua. Maňgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecañzac imi nimmizua, hénia imuac niňac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna, ini kucginaguc waňu Anutuac ackuazéc qeriginaiguc nañu Biria miñjina ogicgic, hénia imuac niña kiwi yomi oénécmizua.

Baecac iwawai niňac siñ ménda nimmu.

¹⁵ Baec zéma iwawai imuaru hezac imuac goi héihéi ménda wammimu. Méñnéň méň baecac goi héihéi wañ mianzaciguc iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi imi ménda hemizac. ¹⁶ Némac niñ? Baeciguc iwawai hezac imi moczoñ séwiac siñ, kicac siñ zéma iwawai késa keczu me waňanzu imuac séwi enjéñ wañzac. Waňu imi moczoñ Maňgocarunec qahac, néň baec igucnec. ¹⁷ Baec zéma imuac siñ imi qahac wammac, néň méñnéň méň Anutuac

ackuažéc tohoma kecžac iminėj tetecgia qahac kecžac.

Kristoac hazéc.

¹⁸ Nambérac héčna nalé yomi imi nalé tetecgia. Kristoac hazéc hamacac niņ zézéya imi niņgic imuhucyanec deguc Kristoac hazéc sasala bec hama kecžu. Imuac niņ nalé tetecgia wanžac imi niņasarizij. ¹⁹ I enej nonarunec hicņima keņgic. Néņ nonac kitic héčnina qahac. Kitic héčnina wambunec imi niņiguc kecbunec. Waņu kitic héčnina qahac imuac hénia imi nénéžégic héņtegicbiņ niņac waima keņgic. ²⁰ Téréya miņinanėj ini Uņa Téréya haléc éšécnec qocgé énécmiyu megic. Imuac niņac ini moczoņ niņiņginaguc wanžu. ²¹ Ini ackuažéc héla ménda niņzu zéma kiwi yomi oénémizua imuhuc ménda zéma nimmu. Imi qahac, néņ ini imi ackuažéc héla imi niņtegicic, waņu ikoc imi ackuažéc héla igucnec ménda hicņianžac imuac niņ kiwi yomi oénémizua. ²² Mérénėj ic ikora? Méņ Yesu imi Kristo qahac žéanžac imi mia. Ic imuhucyanėj Kristoac hazéc héla. Inėj Maņgoc zéma naņa qaecgé érécmianžac. ²³ Méņ Naņa imi ménda niņžéņgézac iwaru Maņgocya qahac, néņ méņ Naņa imi niņžéņgézac inėj Maņgocyağuc kecžac. ²⁴ Hénia igucnec iwawai gezacginanėj niņgicac niņgic imi qeriginağuc hežac me qahac imi hémma niņtgicic. Imi heyuguc ini imuhucyanec Naņa zéma Maņgoc qerigirağuc kecmu. ²⁵ Sisipac ac inėj waņ nénécmiyec imi kekec hémbénaņa nénécmiawac zézé seli imi mia.

²⁶ Ac imi ikoc waņ énécmianžu ionac niņa imuhuc oénémizua. ²⁷ Ini iwarunec Uņa téréyawac haléc naec naec megic qeriginağuc kecžac imuac némaciguc méņnéņ ku énécmimacac niņ wambunec? Iwac Uņa téréyawac halécnéņ météré énécmimia iminėj iwawai moczoņ ku énécmimac. Uņawac ara imi hélanec, ikora qahac, imuac enej ku énécmianžac imuac séc iwac qeriağuc kecmu.

Anutuac nambérac héra.

²⁸ Nambérac héčna deguc iwac qeriağuc kecğic Yesunėj wininima mayu iwac kiwağuc gamunina ménda nimma ewa bėnzėņ wambiņ. ²⁹ I solaņa miņina waņanzac imi niņzuiguc ic méņ solaņa waņu hémma iwarunec hicņizac imi nimmu.

3

¹ Niņzu! Kurumenj Maņgocnéņ Anutuac nambérac héčna zé nénécmimanj zé goi héihéi dimuhucya waņ nécnémiyec! Waņu nini imuhuc mia kecziņ. Waņu baec ic embac ienej i ménda héņtegicanžu,

hénia imuac niņ nini acguc ménda ninic tegicanžu. ² Soroc héčna neņaņ deguc imi Anutuac nambérac héra kecziņ. Bianj dimuhuc kecbiņ imi ménda hicji asarizac. Waņu inėj wininiyu neņaņ iwac kekec tanera hežac séc hémbiņ imuac niņ neņaņ iwac kekec tanera imuhucyanec mia wamma kecbiņ imi niņziņ. ³ Méņnéņ méņ eņeya ewa qerianėj kekec imuac mambéc kecžac imi Yesu qakola qahac qala qala wanžac imuhucyanec eņeya météré amuanžac.

⁴ Méņnéņ méņ kėpėsic waņanzac imi hėna ac logianžac. Kėpėsic imi hėna acac sigisigiya. ⁵ Waņu Inėj kėpėsicnina nonagicmanj zė wininiyec imi ini niņzu. Waņu iwaru kėpėsic méņ ménda hemizac. ⁶ Méņ iwac qeriağuc kecžac iminėj kėpėsic ménda waņanzac. Méņ kėpėsic waņanzac iminėj i méņ ménda hémma nimmima kecžac. ⁷ Nambérac héčna nėnac méņ ménda waigic, ikoc waņ énécmiawac niņac. Haka dindija waņanzac iminėj i solaņa kecžac séc solaņanec kecžac. ⁸ Biria miņinanėj hénihéniya igucnec kėpėsic wamma hama kerec. Imuac niņ méņ kėpėsic waņanzac imi Biria miņina iwarunec. Anutuac Naņa inėj Biria miņinawac ai imi mebirimanj zė wininiyec. ⁹ Méņnéņ méņ Anutu arunec hicņima kecžac imi Anutuac ac gocmi-anėj iwac qeriağuc hekeru kėpėsic ménda waņanzac. Anutu arunec hicņima kecžac imuac niņac kėpėsic wamma kecmacac séc qahac. ¹⁰ Anutuac nambérac me Biria miņinawac nambérac imi hénia yomuhuciguc hicji asariyu niņanzij; Méņ haka dindija ménda wanžac imi Anutu arunec qahac. Méņ alaya goiya ménda héianžac imi acguc Anutu arunec qahac.

Goi héihéi waņamuwiņ.

¹¹ Ackuažéc yomi ini hénihéniya igucnec nimma kecžu; Goi héihéi waņamuwiņ. ¹² Kainac haka éšécnec ménda waņgic. Inėj Biria miņinawac buņa kecmu mu-naya qeyu humuyec. Waņu nėmac niņ qehumuyec? Eņeya wawaņ meme biria, waņu munayawac wawaņ meme imi hi-abia waņu niņbupuc nimma qehumuyec. ¹³ Dacmuna héčna zéma embac nauņhéčna, ini baecac ic embac enej méžėtiti waņ énécmigic ménda aurimu. ¹⁴ Neņaņ goi héihéi waņamuwanziņ imuac mia nini humuc waima kekec qeriağuc kerenziņ imi niņziņ. Méņ tosara ionac goigina ménda héianžac imi humuc qeriağuc kecanžac. ¹⁵ Méņ dacmuna héra me nauņhéra goigina ménda héianžac imi ic qeçe. Waņu ic qeçe iwac qeriağuc kekec hémbénaņa ménda hemizac imi ini niņzu. ¹⁶ Yesu Kristonėj neņaņ niņac wamma kekecy

waiyec. Wanu neñaj goi héihéi héla imi ninziñ. Neñaj acguc dacmuna hécina ionac niñac wamma kekecnina waiwiñac hezac. ¹⁷ Ic méñnéñ baecac iwawaiya sasala késa kecma ninzérñ ninzérñ dacmuna méñnéñ iwawai méñ niñac osiyu hémma ewa biric ménda wammimac imi Anutuac goi héihéinéñ dimuhuc iwac qeriaiguc hemac? ¹⁸ Nambérac hécna ac me eze-lañnéñ sac qahac, wawanj meme zéma ewa qeri hélanéñ goi héihéi wanjamuwiñ.

¹⁹ Imuhuc wambiniñguc neñaj ackuazéc héla imuaru qékétama kecziñ imi asariyu nimbiñ. Wanu Anutuac wésiaiguc ewa qerina meseligima qeri bénzérñ kecbiñ. ²⁰ Ewa qerininanéñ késpedes ninaguc zénénéc mimaciguc imi Anutuac ewa qerianéñ ic neñaj qerininawac séc qahac, Inéñ séc méñ kecma iwawai moczoñ nindacanzac. ²¹ Kokoc soroc hécna qerininanéñ késpedes ginaguc zéma ménda zé nénécmiyu Anutuac kiwaiguc bénzérñ kecbiñ. ²² Wanu iwac hécna ac tohoma iwac kiwaiguc iwac ewa siñ méndacma haka silic wanní, Inéñ zéwelec welecina nimma melenju iwawai moczoñ hia mewiñ. ²³ Iwac hécna ac imi yomuhuc; Nañja Yesuac qara ninzérñgéma hécna ac Inéñ nénécmiyec imuac séciguc goi héihéi wanjamuwiñ. ²⁴ Ic embac enej iwac hécna tohozu ieneñ iwac qeriaiguc keczu, wanu ionac qeriginaiguc Inéñ keczac. Uñja Téréya nénécmiyu qerinaiguc keczac Inéñ zéasariyu neñaj qerinaiguc Inéñ keczac imi niñanzñ.

4

Uñja hia me uñja biria imi gésima héñtegiema nimbiñ.

¹ Kokoc soroc hécna, kua meme ic ikora sasala baeciguc hicñjima keczu. Imuac niñ uñja moczoñ nec ménda ninzérñgému. Uñja imi Anutu arunec me qahac imi niñyocgémañ zé ala batuc wanj énécmimu. ² Anutuac Uñja imi yomuhuciguc niñtegiemu; Uñjaya uñjaya Yesu Kristo baec ic héla wamma hayec imi ninzérñgéanzac iminéñ Anutu arunec hahaya wanzu. ³ Wanu uñja méñnéñ méñ Yesu ménda ninzérñgézac imi Anutu arunec qahac. Imi Kristoac hazéc boñawac uñja. Hamac zéyu niñgic Kristoac hazéra imi mia. Wanu imi bec baeciguc hicñjima keczac. ⁴ Nambérac hécna ini Anutu arunec. Qeriginaiguc keczac Inéñ méñ baeciguc keczac i qema ogicdarec, imuac niñac enej hazéc hécgina unuma onogiczu. ⁵ Ieneñ imi baec igucnec, imuac niñ ac suruc baec igucnec imi zégic baec ic embac ieneñ ac imi nimma tohoanzu. ⁶ Neñaj mia Anutuac buñja, imuac niñ méñ Anutu niñzac inéñ acnina niñanzac, néñ méñ

Anutu arunec qahac inéñ acnina ménda niñanzac. Ackuazéc hélawac uñja me ikocac uñja imi hénia imuhuciguc héñtegiemañ.

⁷ Kokoc soroc hécna neñaj goi héihéi wanjamuwiñ. Goi héihéi imi Anutu arunec imuac niñac méñ goi héihéi wanj énécmianzac inéñ Anutu arunec hicñjima kecma Anutu ninzérñgéanzac. ⁸ Anutu enjeyaoac imi goi héihéiac miñjina, imuac niñac goi héihéi ménda wanj énécmianzac inéñ Anutu ménda ninzac. ⁹ Anutuac goi héihéi imi sucninaiguc yomuhuc hicñjyec; Anutunéñ Nañja momacguc imi méliyu baeciguc mayec imi neñaj iwarunec kekec héla mema kecbiñ niñac. ¹⁰ Goi héihéiac hénia imi yomuhuc hezac, neñaoac Anutu goi héihéi wammiiñ imi qahac, Anutu enjeyaoac goi héihéi wanj énécmima neñaj késpedescna mulu memac niñac Nañja méliyu mayec. ¹¹ Kokoc soroc hécna Anutunéñ imuhuciguc goi héihéi wanj nénécmiyec, imuac niñ imuhucyanec neñaj goi héihéi wanjamuwiñ. ¹² Ic méñnéñ méñ Anutu ménda héñec, néñ goi héihéi wanjamuwiñguc Anutu I enjeyaoac neñaj ewa qerinaiguc keczac. Keru iwac goi héihéianéñ neñaj qerinaiguc solañanima hemac.

¹³ Inéñ Iwac Uñjaya nénécmiyec imuac niñ Inéñ neñaj qerinaiguc, neñaj iwac qeriaiguc kecmanzñ imi ninziñ. ¹⁴ Manjocnéñ baec séc ic embac humuc igucnec nénépésimac niñ Nañja méliyu mayec imi nini hémma héipuc wamma zéziñ. ¹⁵ Méñnéñ Yesuac niñja Anutuac Nañja zéma nimmiyu Anutunéñ iwac qeriaiguc, inéñ Anutuac qeriaiguc kecmanmaoc. ¹⁶ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéi neñaj muru hezac imi hémma ninzérñgéma kecziñ.

Anutu imi goi héihéiac miñjina, méñ goi héihéiac qeriaiguc keczac imi Anutuac qeriaiguc keru Anutunéñ iwac qeriaiguc keczac. ¹⁷ Imuhuciguc goi héihéinéñ neñaj sucninaiguc solañanimac. Wanu baec yomuac qeriaiguc iwac kekecyá éséc nec canzñ imuac niñ gésigési nalé yandaiguc bénzérñ nambiiñ. ¹⁸ Bac yandiyandi imi goi héihéi qeriaiguc ménda hezac. Wanu goi héihéi hélanéñ bac yandi yandi imi nesiyu kenanzac. Némac niñ, bac yandi yandi iminéñ bakia zérabéracguc imuac buñja, ic méñ bac yandi yandi wananzac imi goi héihéiac qeriaiguc ménda solañanima kecmanzac. ¹⁹ Inéñ goi héihéi walac wanj nénécmiyec imuac niñac neñaj goi héihéi wanjamuwiñ. ²⁰ Méñnéñ ni Anutu goi héihéi wammianzua zéma nauñ dacmuna héra mézétiti wanj énécmimac ic imi ikoc ic. Némacniñ, méñ nauñ dacmuna héra kicnéñ inic inira ionac goi héihéi ménda wanj énécmianzac imi enej Anutu ménda

héhéna imi goi héihéi hia ménda wammimac. ²¹ Inéh zézé seli ac yomi nénécmiyec; Méh Anutu goi héihéi wammianzac iminéh nauj dacmuna héra goi héihéi kilen wan énécmimac.

5

Yesu imi Anutuac Naja.

¹ Ménéh méh Yesu imi Kristo zéma ninzégézac, inéh Anutu arunec hicjima keczac. Wanu ic ménéh méh Manjoc goi héihéi wammianzac inéh iwac naja momacnec goi héihéi wammianzac. ² Nejan Anutu goi héihéi wammima iwac zézé seli ac tohoma imuacnec mia Anutuac nambérac héra goi héihéi wan énécmianzin imi asariyu ninjanzin. ³ Anutuac zézé seli ac tohoanzin haka iminéh mia Anutu goi héihéi wammianzin wawan meme imi mia wanzac. Wanu iwac zézé seli ac imi yéwéria qahac. ⁴ Méh Anutu arunec hicjnyec imi baecac ala batuc qema ogicanzac. Wanu baecac ala batuc qema ogicanzin ogicogic imuac kuha imi ninzéh ninzéhina. ⁵ Ic méh Yesu imi Anutuac Naja zéma ninzégézac i qahac zéwijnec mérénéh baecac ala batuc imi hia qema ogicacnec?

⁶ Doku igucnec zéma sac igucnec hayec imi mia Yesu Kristo. Doku igucnec sac qahac, néh doku zéma sac igucnec hayec. Uja Téréya, ackuazéc héla zézéac minja wanzac imuac ninac Uja téreyanéh héipucya wanzac. ⁷ Imuac nin haréwécnéh héipuc wamma zéanzu. ⁸ Imi mia Uja Téréya zéma doku zéma sac, haréwéc iminéh momacnec Yesu imi ic héla zézu. ⁹ Nejan ic embac onac héipuc ac imi ninzégéanzin, wanu Anutuac héipuc ac imi kuha ogicogicya wanzac. Anutunéh nanawac yomuhuc héipuc wamma zézac imuac héipuc ac yominéh Anutuac héipuc ac wanzac; ¹⁰ Méh Anutuac Naja ninzégéanzac inéh héipuc imi eneya qeriaiguc kesa kecanzac. Wanu méh Anutu ménda ninzégéanzac inéh Anutuac ikora zémianzac tanec wanzac. Némac nin, inéh mia héipuc Anutunéh Iwac Nanawac wanec imi ménda ninzégéanzac imuac nin imuhuc zézu. ¹¹ Héipuc ac imi mia yomuhuc; Anutunéh kecec hémbénaja nénécmiyec wanu kecec hémbénaja imi Iwac Nanawac qeriaiguc hezac. ¹² Ménéh Nanaguc keczac iminéh kecec hémbénaja mema kecancac. Ménéh Anutuac Naja ménda késama kecancac iminéh kecec hémbénaja imi ménda kesa keczac.

¹³ Ni ackuazéc yomi onaru kecec hémbénaja imi he énécmizac imi ninjtegicmu ninac ic embac Anutuac naja Yesuac qara ninzégézu onac mia kiwi yomi oénécmizua. ¹⁴ Nini Anutuac

yomuhuc ninzégéma ewa déh wamma kecanzin; Iwac ewa sin tohoma iwawai méhac méh qesimiwin imi hia nin nénécmidacmac. ¹⁵ Inéh nin nénécmianzac imi ninzégiguc iwawai méhac méh welecmanzin imi bec nénécmizac imi ninzin.

¹⁶ Ic ménéh alaya ménéh késpedes humucac buja séc ménda wawanu imuhucya wanjeru hémmaciguc iwac ninac wamma Anutuaru welecmmimac. Késpedesira humuc ac buja séc qahac wanu Anutunéh kecec héla mimac. Késpedes humuc mihicj mimia hemizaciguc imuac zéwelecmmimu ninac ménda zézu. ¹⁷ Héna ac logilogi imi moczon késpedes wanzac, néh késpedes tosara imi humuciguc ménda onagicma kemmac.

¹⁸ Méh Anutu arunec hicjnyec inéh késpedes ménda wanzac imi nini ninzin. Némac nin, Naja Anutu arunec hicjnyec i imi Inéh héngalen wammiyu Bira minjanéh ménda kesa osi wammimac. ¹⁹ Nejan imi Anutu arunec hicjima keczin, néh baec ic embac tosara imi Bira minja iwac qeriaiguc kecancu imi nejan ninzin. ²⁰ Anutuac Naja mama hama ninjtegic qinjtegic nénécmiyu nejan ac héla minja imi nimmima iwac qeriaiguc kecanzin. Kecma naja Yesu Kristoac qeriaiguc acguc kecanzin. Wanu Yesu Kristo inéh Anutu héla zéma kecec hémbénaja keczac. ²¹ Nambérac hécna héngalen wanamuma banjarawac ireha igucnec néngacma lakec kecmu.

2 Yohane

Ewa hia ac.

¹ Qeria galej neŋ Miŋ Kewuac gésimimia embac neŋgia zéma iwac nambérac héra ionac kiwi yomi o énécmizua. Neŋ Ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi waŋ énécmianzua, waŋu neŋ sac qahac ackuazéc héla ninzu séc imuhuc goi héihéi waŋ énécmianzu. ² Imi mia neŋaŋ qerinaiguc hema neŋaŋguc tetcgia qahac heanzac ackuazéc imuac niŋac mia imuhuc waŋaŋziŋ. ³ Ackuazéc héla zéma goi héihéi imuac qeriaiguc ewa hia zéma wésé ninŋ zéma luaenéŋ Maŋgocnina Anutu zéma iwac Naŋa Yesu Kristo iorarunec mama neŋaŋguc hemac.

Ac héla zéma goi héihéi.

⁴ Guac nambérac hécgá tosaraneŋ Kurumeŋ Maŋgocnéŋ nénézéyec séc ackuazéc héla imuac qeriaiguc keŋha waŋaŋzu imi inicma ségiségi yanda waŋaŋzua. ⁵ Embac yanda, neŋ zéseli géŋzua, goi héihéi waŋamuwiŋ. Imi mia héna ac qeliawac ménda ogéŋzua, néŋ imi hénihénia igucnec késa kecaŋziŋ imuac mia ogéŋzua. ⁶ Neŋaŋ iwac héna ac imi tohoma kecbiŋ iminéŋ mia goi héihéi waŋzac. Iwac héna ac imi yomuhuc; Hénihénia igucnec niŋaŋzu séciguc goi héihéi waŋamumu. ⁷ Ikoc ic sasalanéŋ baec séc kemma keczu. Imi eneŋ Yesu Kristonéŋ baec ic héla wamma mayec imi qaecgéaŋzu. Waŋu imuhucyanéŋ ikoc ic zéma Kristoac hazéchéra waŋzu. ⁸ Imuac niŋ ini galej meamumu, aininawac héla imi sohovac niŋac. Ménda sohoyu imuac bakia séciguc memu. ⁹ Méŋnéŋ méŋ ogicma walac kemma Kristonéŋ ac ku énécmiyec imuac qeriaiguc ménda kecaŋzac iminéŋ Anutuguc ménda kecaŋzac. Waŋu méŋnéŋ méŋ imuac qeriaiguc kecaŋzac iminéŋ Maŋgoc zéma Naŋa iriguc keczac. ¹⁰ Méŋnéŋ méŋ pakeŋ ac yomi ménda késama onac muru hayu amaginaiguc ménda hérémima yaizézé ac méŋ ménda ézému. ¹¹ Méŋnéŋ méŋ yaizézégina zémac imi ic iminéŋ ai biria imuac méra mimia ic wammac.

Tetcgiawac yaizézé ac.

¹² Ac tosara sasala omanŋac séc, néŋ kiwiiguc kirifinéŋ ménda omanŋ zé waŋzua. Imi mia ségiségi yandanéŋ neŋaŋ ewa qerina kuaya qemac niŋac ni nenaoc hama musuqeŋe wamma énézémanŋ zé waŋzua. ¹³ Anutuac gésimimia embac dacmunaga méŋac nambérac héra ieneŋ yaizézéga zégéŋzu.

3 Yohane

Yaizéze ac.

¹ Qeria galeñ neñ nuac kokoc sorocna Gaio, ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi wañgëñanzua guac mia kiwi youmi oma haiwa hazac.

² Kokoc sorocna, uñaganéñ hiabianec keczac imuhucyanec séwiga zéma iwawaiga moczoñ hiarumac niñac Anutu welecmizua. ³ Dacmuna hécná ieneñ nuaru hama ackuazéc héla guac muru hezac imuac héipuc wamma gi imi ackuazéc héla imuac qeriaiguc kenha wañanzan zégic nimma ségiségi yanda wañi. ⁴ Nimba nuac nambérac hécnanéñ ackuazéc héla qeriaiguc kenha wañanzu iminéñ nuac ségiségina yanda wañu, ségiségi méñnéñ ségiségi imi ogicmacac séc qahac wanzac.

Gaio zéhiaru miyec.

⁵ Kokoc sorocna, gi ninzén ninzén dacmuna hécgá kenkésá hakésaga qahac haka héla wañ énécmianzan. Imuhuc wamma ionarunec tosara mérécgawac inicanzan ionaru imi séc méñ ogicma imuhuc wañ énécmianzan. ⁶ Ieneñ héna gésé ionac kicginaiguc guac goi héihéi imuac héipucya wamma zégic. Imuac geñ imuhucyanec Anutuac ewa siñac séciguc imi méli énécmína kemmu. ⁷ Némac niñ, ieneñ imi Miñ Kewuac qara niñac wamma kenjic, ic enia ieneñ iwawai méñ ménda énécmigic meanzu. ⁸ Imuac ai ic imuhucya goigina héiéncmiwiñ. Imuhuc wamma neñawu ackuazéc héla imuac aiya momacnec mewin.

Dioterefe zéma Demetirio.

⁹ Ni Yesuac héna gésé ionac niñac ac tosara oénécmizua, wañu Diotrefe iwac imi qahac, inéñ kunegina kecmanac zé wamma nini ménda héihéré nénécmianzac. ¹⁰ Imuac niñac ni hamanjiguc i haka biria wañanzac imi énézéwa hémmu. Inéñ ac biria zéma nonac niñ ac sicsaocya zénéncmiyu ménda sécgéyu ninzén ninzén dacmuna hécnina ac qeçe wamma ménda héihéré énécmianzac. Wañu muñguc yanda ic embac tosara héihéré énécmiwiñ zé wañgic zéseli énécmima Yesuac héna gésé sugina igucnec nesi énécmiyu séñganjen maanzu.

¹¹ Kokoc sorocna haka biria ménda méndacma haka hiabia méndacbéséna. Méñnéñ méñ haka hiabia wañanzac iminéñ Anutuac murunec. Wañu méñnéñ méñ haka biria wañanzac iminéñ Anutu méndagucnec héñec. ¹² Wañu néwécgeña

ic embac ieneñ Demetirioac nañgémima héipuc ac zéanzu. Wañu ackuazéc héla imi acguc imuhuc wammianzac. Wañu nini imuhucyanec iwac héipuc ac wammianzin. Wañu gi imi nonac héipuc ac yomi hélanec wanzac imi ninzan.

Tetecgiawac yaizéze ac.

¹³ Ni guac ac sasala méñ zéman zé ninzua, néñ kiwiiguc kirifi zéma dokuyanéñ ménda oman zé wanzua. ¹⁴ Néwécgeña, ni nenaoc focdac gémmañac zé wanzua imuac musu qeçe wañamuma eminimbic. ¹⁵ Luaenéñ guac muru hemac. Ala sasalanéñ yaizézéga zégic owa hazac. Geñ kuana mema alahéna yaizézégina qacgina séc qacma énézébéséman.

Yuda

Yaizézé ac.

¹ Yesu Kristoac welenqege icya, Yakoboac munia, ni Yudanéh, Anutu manjocninawac goi héihéiguc héihéré énécmima, Kristo Yesuac niñ wamma héngaleñ waj énécmimia, onac mia kiwi yomi oénécmizua. ² Onac muru goi héihéiya, luaeya, zéma ala sinja imi kindindijñec he énécmimac.

Kiwi ic ikora.

³ Kokoc sorochécna kápésic igucnec nénépésiyu neñaj momac yanda késa kecziñ anggéh titinina imuac mia kiwi oénécmimaj zé ewa sinja ogicma waj néñu seliseli wamma keru. Yesu imi ic téréya neñaj niñac hatac momacgucnec metecgédacma ninzéh ninzéh mihicñi nénécmiyec. Imuac niñ ninzéh ninzéh imuaru nanjelimu niñac meme seli ac oénécmimajac hezac zéma niñi. ⁴ Hénia imi sugcinaiguc ic tosara éléh keremma kecgic ionac ewa goro wamma ozua. Ic imuhucya niñgési waj énécmimuac niñ becarunec ackuazéc yomuhuc ogic hezac; Anutuac eeya ménda héianzu imi enej ewa hiaya melenjic kaiseroac buñ wajanzac. Imuhuc wamma ieneñ imi momacguc kekera Miñ Kewunina momacguc Yesu Kristo qaecgé érécmianzu.

⁵ Ini suruc yomi nindaczu, néñ niniñgina héiqeli énécmimaj zé wanzua. Becnec Miñ Kewuninanéh Israel ic tunj Izipte baec igucnec metecgé énécmiyec, néñ andiaiguc ara ménda ninzéhégéim imi unudarec. ⁶ Wajñ kua meme uñahéra^o tosara nananjina séciguc ménda nankecma tatacgina waima keñgic imi zégési nalé yanda hamac nalé sura imuac séc tacmu niñac heheseli qatéénécmima sinji tunumanj yandaiguc onoporecac keczu. ⁷ Wajñ Sodom zéma Gomora^{*} zéma ama lelec lelec tacma keñc imuac ic embac imi acguc séc imuhucyanec kaisero wamma baecac sinj hénia méñac[†] wamma méndacma keñgic geric hémbéñañanéh naec énécmima kawéya qeyu sésécac nananzac.

⁸ Wajñ ic sugcinaiguc éléh haréma keczu ieneñ imuhucnec gauguc héhéh tanec

kecma séwiginanéh haka biria wamma miñ kewugina qahac tanec kecma qac buñá téréya edamuya imi zébirianzu. ⁹ Kua meme uñá kiwagina Mikael iminéh Moseac qamora niñac Biria miñinaguc héré héré amuma zéqeqetali wajoc. Imuhuc wamma Biria miñinawac zébiri wammimaj zé niñu néhéliyu yomuhuc sac zéyec; Miñ kewunéh ac zégémmac. ¹⁰ Néñ ic yomi enej iwawai imuac me imuac hénia ménda niñasarigic séc, sicsaoc zéma mematiti wammianzu. Wajñ haséh waj éscnec ménda niñgésima séwiac sinj méndacma birianzu. ¹¹ Ieneñ Kainac hénac[‡] méndacanzu, wajñ soukiwa niñac wamma Balamac haka[§] wanjsoho sohoya mihicñiwaj zé usujñec keñanzu. Wajñ Korawac ac qege hakaiguc^{**} mebiru amuanzu. Imuac niñac imi enej saecginaguc! ¹² Ic ieneñ onaru toroqe énécmima onac ségségi ariaciguc momacnec tacma gamugina qahac nezéleléñ wamma ariac imuac kiwa néanzu. Kekecgina tanec imi rama galeñ enaj séwagina sac galeñgé amuanzu imuhucya, hosusu méñ luhucnéñ mihilanjéyu kia qahac enj hama keñanzac imuhucya, wajñ ic hésa humuma humudaru zalacnec qéziqézia wamma héla qahac ai yawuj mihicñianzac imuhucya éscnec. ¹³ Konduj temboñá geriwaguc tanec gamugina héndéh qéndemma sépécgéanzu imuhucya, sikilao hénia sigima keñkeñá imuhucya, sinji tunumanj nalé tetecgia qahac hezac iminéh ionac buñá wanzac.

¹⁴ Adamwac sac kitichéra hicñjima hama kecgic hicñjsai arenjhéra 7 wajñc nalé imuaru Enoko hicñjyec wajñ inéh mia ic biria imuhucya ionac mia bianac ara yomuhuc zéyec. Héñgic, Miñ Kewu imi ic téréya taunenja taunenja ionac sugcinaiguc namma mayec. ¹⁵ Inéh icya icya niñgésima ic embac Anutu eeya ménda héianzu ionac haka eebipiya qahac imuhucya zéma kápésic ic Anutu eeya ménda héimianzu ionac acgina zéráguc imuhucyawac kápésic ginaguc zéma zéteccgé énécmimaj zé mayec. ¹⁶ Ic imuhucya ieneñ imi diric doroc ac biria zéma ac zérac zérac zéanzu. Imuac séwiac sinj méndacma kuayanéh tétéc qege ac zéma imuac me imuac memaj zé wamma mepé qepési ac ikora énézézanzu.

Goro ac toroqeqeya.

^o 1:6: Hén 6:2 ^{*} 1:7: Sodom zéma Gomora; Abrahamac naléiguc Miñ Kewunéh ic embac ionac kápésic niñac ama arenja yanda yomi gericñéh odarec. [†] 1:7: Icnéh ic alayaguc kaisero wajñgic imuac zézéya. [‡] 1:11: Kainac héná; Inéh nimbupuc wamma munia qehumuyec. [§] 1:11: Balam imi Israel ic ionac saec ac zémaj zé osiyec. (Qét 22:18, 24:13), Wajñ inéh waj énécmiyu Israel ic ieneñ Anutu ewa hélacnec ménda welenj qemigic. (Qét 25:1-3, 31:16). Wajñ Yesuac naléiguc imi héná acac kiwi ic tosanánéh Balam imi hémbaoc wamma soukiwa mema saec ac waj énécmiyec zéma ku énécmianjic.

^{**} 1:11: Kora imi Datan zéma Abiram iriguc, ic embac hinocgé énécmima Mose zéma Aron andé uruma erenñec sac Anutuac ai ic keczao? Nini momacnec, zéma andé urugic. (Qét 16:1-35, 26:9,10).

¹⁷ Ala sorochéna ini mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac Méliméli ichéra ieneñ walac ac énézégic imuac niñqelima kecmu. ¹⁸ Ieneñ yomuhuc énézéma zégic, nalé tetcgiaiguc zédesi ic ieneñ hicñjima séwíac siñ niñac wamma haka ee héihéiya qahac imuhucya méndacma kemmu. ¹⁹ Ic imuhucyanéñ mia onarunec méndéñ amuma Uña Téréya qahac séwi ic kecanzu. ²⁰ Ala sorochéna ini mia ninzéñ ninzéñ téréya téngéñ imuac qahaiguc eñañ kekecac ama imi meyacgému. Imuhuc wamma Uña téréyaguc héiselima zéwelec wamma kecmu. ²¹ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéiiguc namma galenñgé amumu. Wañu Yesu Kristoac wésé ninñawac wamma mambéc kecgic kecec hémbéñañaguc onagicma keremmac. ²² Ewa éréhéc wamma kecanzu ionac mia wésé ninñ waj énécmimu. ²³ Wañu tosia imi geric bélanja igucnec qétak metecgé énécmimu, néñ séwiginawac siñ birianéñ mebirigic séwi usugina idacmi acguc momacnec héñara mema zénéñgina hiriyu wésé ninñ waj énécmimu.

Zéwelecwelec ac zéma mepé qepési ac.

²⁴ Héñgaleñ waj énécmiyu qeka meka qahac kecgic edamuyaiguc késpedes solañ zéma ségiségiiguc hai énécmimacac kuha hemizac imi ²⁵ neñañ añgéñ titi minjina Anutu momacguc keczac iwac muru mia miñ kewunina Yesu Kristoac niñac wamma edamuya zéma eebipi yanda zéma kuc buña zéma qac buña yandanéñ nalé hénihénia qahac imuarunec éréma deguc wañu nalé tetcgia qahac heheseli hema emma kecnac. Hélacnec!

Ac Sanja

Yaizéze ac zéma kiwi yomuac hénia.

¹ Kiwi yomi Yesu Kristoac zéhicnji hicnnyawac ara, imi mia Anutunéh haka tosara nalé ménda horugiyu focdac hicnjimacac heyec imi welej qeqe ichéra énézéyu hémmu ninjac welej qeqe icya Yohaneac muru kua meme uŋaja mélimiyu zéhicnnyec. ² Wanju Yohaneéh Anutuac ackuazéc zéma Yesu Kristoac héipuc ac zéma iwawai eneyaac kivanéh héjrec imi moczonj ninzégéma zéhicnnyec. ³ Wanju bianjac ara yomi olommu ienenj zéma gezacginanéh nimmu ienenj zéma imuaru oyu hezac imi tohoma wammu ienenj moczonj mériaŋginaguc. Nalé yanda imi bec hosuc hosuc wanjac imuac mia.

⁴ (4a) Yohaneéh Asia baeciguc Yesuac hénaoirij tuŋa tuŋa 7 keczu onac muru oéncémizua. Kerecac keczac wanju bianjac hamac iwarunec zéma uŋa 7 Anutuac duŋ tatac wésiaiguc kecanzu ionarunec zéma ⁵ (5a) héipuc ic ménzé ménzéya qahac keema humugic ionac sugcina igucnec walac yacma baecac ic kewu ionac galengina wanjec Yesu Kristo iwarunec, (4b) goi héihéi zéma luaenéh he énécmimac ninj wanzua. (5b) Wanju sinj ninjnéncmima eneya sacya imuac kuhanéh kápésicnina igucnec hulac néncémima ⁶ manjocya Anutuac ninj wamma héngalenj ama arenja yandaya zéma hofac oo ichéra imuac ai buŋa qenénécmiyec iwaru mia eebipi zéma kuc selinéh nalé tetcgia qahac hemac ninj wanzua. Hélacnec! ⁷ Ninzu, inéh hosusu qahaiguc hamac. Wanju icya icya ienenj kicginanéh hémmu. Wanju luacnéh négic ienenj momacnec hémmu. Wanju ic embac tuŋa tuŋa baec séc keczu ienenj iwac ninjac zésiacmu. O, imi hélacnec!

⁸ Miŋ Kewunina Anutu zézacnéh; Ni imi hénihénia zéma tetcgia,* becnecc kerec, deguc keczac, wanju bianjac hamac, medac medac wandac wandac miŋina imi mia.

Kristo winini miyu héjrec.

⁹ Yohane neh imi onac ninzéh ninzéhiguc dacmunagina. Wanju Yesuac qenzenj manzenj zéma héngalenj ama arenja yandaya zéma bisiqatéh imuac iniguc momacnec toroqema kecanzua. Ni imi Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ai ninjac wamma kondunj baec komoc méŋ Patimoiguc nopocgic keru. ¹⁰ Wanju Miŋ Kewuac yacyac nalé† imuaru uŋa téréyawac qeriaiguc kecha andénaiguc ac

yanda méŋ témuŋ hétéŋ imuhucya hicnnyu ac ewa méŋ yomuhuc ninji. ¹¹ Gi némac hénzanj imi kiwiiguc oma Efeso, Smirna, Pegamo, Tiatira, Sade, Filadelfia, Laodikea ama arenjiguc Yesuac hénaoirij tuŋa tuŋa 7 keczu ionac muru haina kemmac.

¹² Imuhuc zéyu ni ac nézéyec i hémmanj zé lilingéyi. Lilingéma kendol 7 imi imuac tatara golinéh memeyaguc nanjic héjci. ¹³ Kendol tatara imuac sugcinaiguc méŋ icac naŋa tanecnéh séwi usuya horua mama hénia tetcgiaiguc héréhéréya imi héima bac tétéraiguc rikunj golinéh memeya manjkepela zikiyu heyec. ¹⁴ Iwac oruha zéma oruc zucya imi rama yan merawa zucya zéma tasétasé ésécnec lalacalac wanju kiwa imi geric bélanj ésécnec wanjec. ¹⁵ Hénia héréra imi aij gericiguc zema asonj qilic qilicyaguc pésigianzac imuhucya ésécnec, wanju ac ewaya imi doku dundunj hétéŋa ésécnec. ¹⁶ Méraya héiyaiguc imi sikilu 7 heyec. Wanju kua kifaŋa igucnec imi sou zéra qizilic méŋ bawa andia zéragucnec mama nanjec. Wanju kic tanera imi mia kaiwe selianec qeanzac ésécnec.

¹⁷ Ni tanera imuhuc hémma tendinjgéma iwac héniaiguc humuc ésécnec heyi. Hewa méria héyanéh qacnaiguc haima yomuhuc nézéyec, gi bacga ménda yandiyu, ni imi hénihénia zéma tetcgia.‡ ¹⁸ Ninzanj, ni becnecc humuyi, néŋ deguc kic qeli kecanzua. Ninzanj, degucmuacnec nalé tetcgia qahac keema humuc zéma humumia ionac baec dumuŋa imuac nagugirawac wétéya imi neŋ késa kecanzua. ¹⁹ Imuac iwawai hénzanj imi owésémaŋ imi mia deguc hicnji keczac imi zéma bianjac hicnjimac imuac hakaya. ²⁰ Bec hénzanj imi mia mérana héiyaiguc sikilu 7 hezac imi zéma kifa tatara golinéh memeya 7, Wanju ac sanja imuac hénia zéwa imi yomuhuc; Widi 7 imi hénaoirij tuŋa tuŋa 7 ionac kua meme uŋa§ héccgina, kifa tatara 7 imi hénaoirij tuŋa tuŋa 7 imi mia.

2

Efeso hénaoirij ionac gezac qézéh ac.

¹ Efeso hénaoirij kua meme uŋagina ac yomuhuc omina, sikilu 7 méra héyanéh késa namma kifa tatara golinéh memeya 7 imuac sugcinaiguc kenja wanjanjac inéh mia yomuhuc zézac; ² Ni wawanj memega zéma aiga zéma nanar seliga imi ninzua. Wanju geŋ ic biria bisiqatéh ménda wanj énécmianzanj imi zéma, nini Yesuac Méliméli ic zéanzu, néŋ Yesuac Méliméli ic hénia qahac ionac ikocginawac hénia

* 1:8: Girik aciguc; Alfa zéma Omega. † 1:10: Sonda. ‡ 1:17: Yuda ic tuŋ méŋ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera. § 1:20: Pasto ionac ninjac imuhuc zéyec.

meaunec imi zéma, ³ nuac qacna niḡac bisiqatér wamma naḡselima kucmama ménda waḡnec imi ninzua. ⁴ Waḡu guac zémindiḡi qemindiḡi ac méḡ hezac imi yomuhuc; Walac siḡna heḡéḡec imi waina mayec. ⁵ Imuac nanaḡḡa dimuacnec mama guyec imi niḡtegicma qeriga melemma wawaḡ memega walac heḡéḡec imi muḡuc wammanec kecbésémaḡ. Qerigina ménda meḡḡic, neḡ focdac guac hama kifaga imi nanaḡḡa igucnec metecḡéwa kemmac. ⁶ Waḡu haka hiabia méḡ heḡéḡzac imi yomuhuc, Nikola ichéra ionac hakagina imuac mézéḡa tianzac. Ni acguc imuac mézéna tianzac. ⁷ Gezacyagucnéḡ Uḡa téréyanéḡ hénaoriḡ tuḡa tuḡa ionac ac énézézac imi nimmac. Méḡ meseligimac imi kekecac ic hésa Anutac baec hafi zepaya qahac imuaru nanzac imuac héla gomicma miwa nemac.

Smirna hénaoriḡ onac gezac qézéḡ ac.

⁸ Waḡu Smirna hénaoriḡ ionac kua meme uḡagina ac yomuhuc omina; Hénihéna zéma tetcḡia miḡina humuyec, néḡ qelima kecanzac inéḡ zézac. ⁹ Qenzenḡ manzenḡ zéma maḡeḡeya wamma kecanzaḡ imi ninzua néḡ ḡi mériaḡḡaguc. Waḡu niḡi Yuda ic zéma zébiri qébiri waḡḡéḡanzaḡ imi eneḡ Yuda ic téḡḡéḡ qahac, néḡ Biria miḡinawac hénaoriḡ wanzu. ¹⁰ ḡi zéra waiya hiḡḡigémmac imuac bac yandi yandi ménda wambésémaḡ. Ninzaḡ kecmá Biria miḡinanéḡ sugcinaiguc tosara manam batuc mihiḡḡi énécmimaḡ zé hésa amaiguc onoporu kaiwe ai meme 10 séc zérabéra mihiḡḡimu. Waḡu ḡeḡ mia keḡḡe haḡeya qahac ninzéḡḡémanec kecmá humuciguc kerembésémaḡ. Imuhuc wanna neḡ kekecac ic kewu opoc héigémmāḡ. ¹¹ Gezacyagucnéḡ uḡa téréyanéḡ hénaoriḡ tuḡa tuḡa onac ac énézézac imi niḡtohomac. Méḡ imi ogicmac imi humuc qaté éréhé^{*} imi ménda hama mebirimac.

Pegamo hénaoriḡ ionac gezac qézéḡ ac.

¹² Waḡu kua meme uḡagina[†] Pegamo hénaoriḡguc keczac iwac mia ac yomuhuc omina, sou zéra qizilic néwéc néwéc hemimia késa kecanzac inéḡ ac yomuhuc zézac; ¹³ ḡi ama areḡa yanda dimia kecanzaḡ imi ni ninzua. Ama imuaru mia Biria miḡinawac ic kewu tatacya hezac. Néḡ ḡi qac buḡana selianec késa kecmá héjpucc icna keḡhéi hahéiḡa qahac Antipasi i Biria miḡina néḡ kecanzac imuaru sugcinaiguc qeḡic humuyec.

Waḡu nalé imuaru ninzéḡḡé nénéḡa imi ménda qaecḡénecc. ¹⁴ Néḡ mindi qindiḡ ac éréhécdac zéḡémmāḡ zé wanzua imi yomuhuc; Ic tosara Balamac^o pakeḡ ac késama kecanzu imi eneḡ ḡiguc keczu. Balam inéḡ Balak kumima Israel ic ionac wéséḡinaiguc bétac hai énécmiyu baniarawac ireha lémbaḡ haimimia imi nema kaisero haka waḡḡic. ¹⁵ Imuhucyanec guac muru acguc ic tosara ieneḡ Nikolawac ic tuḡa ionac pakeḡ ac késa kecanzu. Ni imuac mézéna tianzac. ¹⁶ Imuac ḡi ewaga melembésémaḡ. Imuhuc ménda wanna ni guaru focdac hama guaru ic imi hažéc waḡ énécmima yaré wamma kuanawac sounéḡ énérimaḡ. ¹⁷ Méḡnéḡ méḡ gezawagucnéḡ uḡa téréyanéḡ hénaoriḡ tuḡa tuḡa ionac ac énézézac imi nimmac. Méḡnéḡ ogicmac imi Mana nene saḡa gumu mima hoc lalacnec méḡ mimaḡ. Waḡu hoc imuac qahaiguc qac qelia méḡ ooyawac hezac. Waḡu qac imi tosara qahac, néḡ késamac inéḡnec sac niḡasarimac.

Tiatira hénaoriḡ ionac gezac qézéḡ ac.

¹⁸ Waḡu Tiatira hénaoriḡ ionac kua meme uḡagina iwac mia ac yomuhuc omina, Yomi imi Anutac Naḡawac ackuažéc, kiwa imi ḡeric bélaḡa ésécnecc, waḡu hénia imi aiḡ pésia asonḡ qilic qilicyaguc ésécnecc inéḡ yomuhuc zézac, ¹⁹ Goi héihéiḡa zéma ninzérḡ ninzéḡḡa zéma weḡeḡ qeḡe hakaga zéma nanaḡḡa selia, ai memega imuhucyá imuhucyá imi ninzua. Wawaḡ memega hénia hénia imi becaru waḡḡec imi ogicma sasala hiabianec. ²⁰ Néḡ guac mia mindi qindiḡi ac méḡ hezac. ḡi Isebel eneyaoc Ni tiliḡtiliḡ embac zéanzaḡ i tuambuam wammima inéḡ nuac weḡeḡ qeḡe ichécna pakeḡ acyá ku énécmima ikoc waḡ énécmiyu, ieneḡ kaisero haka wamma baniarawac lémbaḡ haimimia imi ḡeḡic. ²¹ Ni imi ewaya melemmac niḡac nalé memiyi, néḡ ewaya melemma kaiseroḡa waimaḡ zé ménda wanzac. ²² Ninzaḡ imuac mia neḡ embac imi hehe tatacyaiguc humumia ḡilimaḡ. Waḡu ic embac i guc momacnec kaisero waḡanzaḡ ieneḡ acguc ewa hakagina ménda mindiḡiḡic zéra waiya kunerḡ yanda qeriaiguc ḡiliénécmimaḡ. ²³ Waḡu nambérac héra imi unuma humuc mihiḡḡi énécmiwa hénaoriḡ tuḡa tuḡa imi neḡ ic onac ewagina zéma qerigina imi inictegicanzua imi niḡasarimu. Neḡ icya icya wawaḡ memegina séc tasé ku énécmimaḡ. ²⁴ Waḡu ic tosara Tiatira tauḡiguc kecmá pakeḡ ac imi ménda aḡḡétima eḡaoc zézu éséc Biria miḡinawac

* 2:11: Qeri uḡawac buḡa. † 2:12: Pastoginawac kua meme uḡa zémiyec. ✧ 2:14: Yud 1:11

ewa sinja hingac hingara imi ménda niņasarima keczu ionac imi yéwéri méj ménda toroqe énécmimanj. ²⁵ Néj anggétima keczu imuac mia selianec késamanec kecgc ni hamanj. ²⁶ Méjnéj méj ogicma nuac aina imi memanec keru nalé tetecgia hayu iwac imi baera baera hénggalej waj énécmimac ninjac kuc buñja mimanj. ²⁷ Inéj aij qarucnéj kewuc nomuj qototorianzac éséc nec waj énécmima galejgé énécmimac. ²⁸ Ni aeguc manjocnanéj kuc buñja néj nec éséc nec neñ iwac mia widi yanda siñunec hicñianzac imi miwa imuac miñina wammac. ²⁹ Méjnéj méj gezawagucnéj uñja téreyanéj hénaorinj tunja tunja onac ac énézézac imi nimmac.

3

Sade hénaorinj ionac gezac qézéj ac.

¹ Sade hénaorinj ionac kua meme uñagina iwac ac yomuhuc omina; Anutuac uñja 7 zéma sikilao 7 késakeczanzac inéj yomuhuc zézac, Ni wawaj memega ninzua. Qac buñaganéj gi qeli qeli keczanj zézac, néj gi ic humumia keczanj. ² Imuac gi meqeli amuma kekecga bakia humumanj zé wanzac imi meseligina. Guac wawaj memega hémba Anutunawac kiwaiguc sécgézac imi méj ménda hegénzac. ³ Imuac iwawai géngéña zéma iwawai niñ nec imi niñqelima tohoma hakaga melembésémanj. Kilej ménda mindi amuma yac kecbésémanj iguc imi neñ kowu nene éséc nec harémanj. Imuac némac naléiguc ha gémmanj imi gi ménda niñtegicbésémanj. ⁴ Wajju Sade ama areñaguc ichéçga éréhécdac séwi usugina téreya imi qakola ménda héima keczunec. Ienej imi eeginaguc, imuac séwi usugina laclalac nec niguc momac nec keñha wambinj. ⁵ Méjnéj méj ogicmac imi imuhucyanec séwi usu téreya laclalac nec héima kecnac. Wajju qara imi kekec hémbénañawac kiwiiguc ménda auma manjocnawac kiwaiguc zéma kua meme uñahéra ionac kicginaiguc qara imi nimmizua zémanj. ⁶ Méjnéj méj gezawagucnéj uñja téreyanéj hénaorinj tunja tunja onac ac énézézac imi nimmac.

Filadelfia hénaorinj ionac bianjac ara.

⁷ Filadelfia hénaorinj ionac kua meme uñagina ac yomuhuc omina, téreya zéma héla miñina, Dawidiac ama wétéya késa kekera, nagu metecgéma auyu méjnéj méj héimacac séc qahac, wajju héiyu méjnéj méj aumacac séc qahac inéj mia yomuhuc zézac; ⁸ Ninzanj, ni kicgaiguc nagu méj augéñjac nanzac. Imi méjnéj méj hia ménda héimac. Neñ guac wawaj memega

ninzua. Gi kucga komora sac hegénzac, néj kilej acna tohoma qacna ménda qacégé nec. ⁹ Ninzanj, Biria miñinawac hénaorinj, eñac nini Yuda ic zéanzu, néj Yuda ic héla qahac ikoc ac zéanzu ionac sugginaiguc tosara hama guac héñagaiguc sicgé gémmuac hinocgé énécmiwa neñ guac sinja ninzua imi niñtegicmu. ¹⁰ Gi nuac nananj seliawac ackuazéçna tohoanzanj imuac niñ ni aeguc manam batucac naléya focdac baec séc hama ic embac baeciguc keczanzu i batucgé énécmimac nalé imuaru gi galejgé gémba nalé imi qizizijgéma kemmac. ¹¹ Ni foc hamanj imuac gi némacga hegénzac imi selianec késa keçna méjnéj méj ic kewu opocga imi ménda guagicmac. ¹² Méjnéj méj ogicmac imi Anutunawac ocmujiguc tandélopionj éséc nec kumu mimanj. Wajju keñhéi hahéi qahac nanjeligiyu iwac qahaiguc Anutunawac qara zéma Anutuac murunec kurumeñ iguc nec mama hahaya Yerusalem qelia Anutuac ama areña yanda imuac qara zéma nuac qacna qelia imi omimanj. ¹³ Méjnéj méj gezawagucnéj uñja téreyanéj hénaorinj tunja tunja ac énézézac imi nimmac.

Laodikea hénaorinj ionac gezac qézéj ac.

¹⁴ Laodikea hénaorinj ionac kua meme uñagina ac yomuhuc omina; Héla nec zémimia, ménzé ménzéya qahac, héipuc ic héla zéma Anutuac zéhicñi hicñi imuac hénihénianéj yomuhuc zézac; ¹⁵ Ni wawaj memega ninzua. Gi imi doku sanjeña qahac geriwiguc qahac. Sanjeña me geriwiguc kecbunec zéma ninzua. ¹⁶ Gi imi imuhuc suggraiiguc doku sasakola keczanzanj, sanjeña me geriwiguc qahac imuac niñ kuana iguc nec lomba mawésémanj. ¹⁷ Gi geñga niñac ni mériañaguc iwawai sasala henénzac imuac ni imuac me imuac ménda hocmanj zéanzanj, néj zapi qeçeya, mété qététanj, maqeqeya, kic hilic, zéma lianliñ keczanzanj imi ménda niñtegiczanj. ¹⁸ Imuac gi hinocgé géñzua. Nuarunec goli gericnéj zegési gésia imi boñja mena mériañaguc wammac. Wajju séwi usu lalac nec boñja mema héina hingaru gamuga katanec kekec imi hoturuyu ménda hémmu. Wajju kicgawac sacmasi boñja mema kicga naecmima hémbésémanj. ¹⁹ Ni imi siñ niñénécmianzua séc zémindiñj qemindiñj waj énécmianzua imuac gi seliselí wamma ewaga melembésémanj. ²⁰ Ninzanj, ni nagu sénganjeñaguc héichéicgéma nanzua, wajju méjnéj méj ewana nimma nagu aunéju neñ qeriaiguc emba inéj niguc neñ i guc nekawunec oneqone wamma tacbi. ²¹ Méjnéj méj ogicmac imi neñ ogicma manjocnawac ic kewuac taticiguc

tacanzua ésécneç neņ titiņa miwa nuac tatak edamuyaguc imuaru momacneç tacbic. ²² Měņņěņ mėņ gezawagucneņ Uņja téréyaněņ hěnaorij tuņa tuņa ac énézézac imi nimmac.

4

Kurumenjiguc mepé qepési wammigic hěneç.

¹ Waņu imuac andiaiguc kic hima hěmba kurumenjiguc nagu mėņ auayawac naņeç. Waņu walac ac ewa tēmuņ hētēja éséc niņi imuacneç muņguc yomuhuc nézėyec; Gi you éréna keçma iwawai hiçņimac imi gėzėwa hěna. ² Imuhuc nimba duņa focdac uņaněņ nėpėsiyu imuac qeriaiguc keru. Waņu hěmba kurumeņ iguc ic kewu tatak mėņ taru imuaru ic mėņņěņ tareç. ³ Waņu tareç iwac alaņ tanera imi zasipa hoc qoucquocgia zėma kanelian hoc pėsia dėngėņa ésécneç, waņu asoņ furicněņ ic kewu tatak imi sécgė leleçgėma naņeç. Waņu imuac alaņa imi emerade hoc tēņgiņ tēņgiņa ésécneç. ⁴ Waņu ic kewu tatak imuac leleç leleçiguc ic kewu tatak 24 taru imuaru galeņ 24 tacgia. Waņu séwi usugina horua lalaclalac zėma oruçginaiguc ic kewu opoç goliněņ memeya hėima tacgia. ⁵ Ic kewu tatak imuarunec pilitic asaħa zėma buņ parandaņ zėma imuac hondondona meric merira hėréma mayeç. Waņu ic kewu tatak imuac wėsiaiguc imi Anutuac uņa 7 iminěņ kifa yanda 7 bėlaņaaguc ésécneç zema naņgic. ⁶ Waņu ic kewu tatak imuac wėsiaiguc imi iwawai konduņ ésécneçneņ heyeç. Imi mia kiruņ me kristal hoc ésécneç qilic qilicyaguc.

Waņu ic kewu tatak imuac marėņa nėwėc nėwėc igucgeņ zėma leleç leleçiguc imi yaņ kekeçginaguc 4 naņgic, waņu yaņ imuac wėsé andiaiguc imi kicněņ sécgė énéçmima hadareç. ⁷ Yaņ kekeçyaguc walac walac imi laion tanec éséc, mėņ andiaiguc imi burumakao iwa sac qelia tanec ésécneç, iorac andėgiraiguc naņeç imi ic tanec ésécneç, imi onac andėginaiguc imi kunta nei putitima keņkeņa ésécneç. ⁸ Waņu yaņ kekeçginaguc 4 imi eņaç eņaç qeņgaņgina 6 he énéçmiyeç. Waņu qeņgaņgina duandia zėma marėņaiguc kicginanėņneç sécgėma heyeç. Waņu siņi kaiwe tac niņingina qaħac yomuhuc legic hėima naņgic; Tėréya, tėréya, tėréya, Miņ Kewu Anutu, wandac wandac medac medara. Kereçac keczac, waņu keçma hamac. ⁹ Waņu yaņ kekeçginaguc 4 ieneņ ic kewu tatakiguc tacma nalé teteçgia qahac keczac imi eeya hėimima mepėsimima ewa hia ac wammiaņgic séç ¹⁰ ic kuneņ 24 ieneņ mėņ ic kewu tatakiguc tacma nalé teteçgia qahac keczac iwac wėsiaiguc sigėma mepėsimima ic kewu opoçgina imi tatak

imuac wėsiaiguc gilimima yomuhuc legic hėimigic. ¹¹ Miņ Kewu Anutunina, geņgaoc iwawai moczoņ zėhiçņi mihiçņi wandacneç, guac ewa siņgawac séç zėhiçņina kekeçginaguc heanzac. Imuac edamuga zėma eebipiga zėma kucgawac mepėsi gėņgėņaawac séç eegaguc wanzanņ.

5

Rama zėma kiwi limbi limbiņa.

¹ Waņu neņ hěmba ic kewu tatakiguc tareç iwac mėra hėiyaiguc kiwi limbi limbiņa mėņ heyeç. Waņu kiwi imi wėsia zėma andia momacneç kiwiyağucneç waņu sapé 7 asé kiwiyağuc iminěņ meseli seliawac heyeç. ² Waņu hěmba kua meme uņa kuhagucněņ ac ewaya kuneņ yandanec qaçma yomuhuc zėyec; Mėrėněņ kiwi limbi limbiņa yomi sapėya mėtima hutuyu sécgėmacac séç eeyaguc wammac? ³ Kurumeņ qahaiguc me baec qahaiguc me emu baec bawaguc kiwi imi hutumac me olommacac sėħa mėņ mėnda kereç. ⁴ Waņu hěmba kiwi imi hutumac me olommacac sėħa mėņ mėnda keru hocbipiysi. Imuac ni siac howuc howuc siari. ⁵ Imuhuc wamba ic kuneņ ionarunec mėņņěņ yomuhuc nézėma zėyec; Mėnda siacna, laion mėņ Yudawac areņ zėma Dawidiac gėtėya igucneçneņ onogicdaczac imi hėņ tegicbėsemaņ. Imuac iněņ mia kiwi sapėya 7 imi hia mėtima kiwi imi hutumac.

⁶ Waņu neņ hěmba ic kewu tatak taru nėwėc nėwėc yaņ kekeçginaguc 4 leleçgėma naņgic, ic kuneņ ieneņ leleçgėma tatakinaiguc tacgia momac yanda ionac sugcinaiguc rama sac qeli mėņ naņeç. Rama imi becneç humuc mihiçņi nimia tanec. Waņu iliħa 7 zėma kiwa 7 hemiyeç. Waņu kiwa 7 imi mia Anutuac uņa 7 baec séç mėli énéçmiyeç imi eneņ mia. ⁷ Waņu rama sac qeli iněņ mia kemma ic kewu tatakiguc tareç iwac mėra hėiya igucneç kiwi limbi limbiņa imi wagireç. ⁸ Wagiru yaņ kekeçginaguc 4 zėma ic kuneņ 24 ieneņ ramawac wėsiaiguc simiņ hėimigic. Ic kuneņ ieneņ eņaç eņaç gita zėma zėic goliněņ memeya hofac hėmėņa hiabia kuaya qeçeya kėsama naņgic. Waņu hofac hėmėņa hiabia imi mia mėtėré ic ionac zėweleç weleçgina imi mia. ⁹ Waņu ieneņ legic qelia mėņ yomuhuc hėigic, Geņ imi kiwi limbi limbiņa imi mema sapėya mėtiwėsemaņac séç eegaguc wanzanņ. Becneç gugic humuma sacganěņ baec séç ic embac séwi tanecgina hėnia hėnia igucneç, acgina hėnia hėnia igucneç, gawamaņ hėnia hėnia igucneç hahaya boņ hėrėgina mema Anutuac buņaħėra onopoçneç. ¹⁰ Waņu geņ mia Anutunina weleņ qemimu niņac hėņgaleņ ama areņa yanda zėma hofac oo iħėra kumu

énécminec. Wañu ienen baeciguc ic kewu wañ énécmima kecmu.

¹¹ Wañu neñ hémba kua meme uña sasala yandanéñ ic kewu tatac zéma yañ kekecginaguc zéma ic kunéñ imi lelecgé énécmima namma ac ewa zégic niñi. Wañu kua meme uña zanégina imi 10 tauseñac tuña tuña zéma 1 tauseñac tuña tuña. ¹² Ienenéñ kunéñ yanda qacma legic yomuhuc zéma héigic, rama humuc mihicñi mimia inéñ kuha zéma, mériaña zéma, niñtegic qñjtegicya zéma, medac medac wandac wandara zéma, zézé bipiya zéma, qac buñaya zéma, mepé qepési imi moczoñ medacmacac séc eeyaguc wanjac! ¹³ Wañu kurumenéñ qahaiguc zéma baec qahaiguc zéma emu baec bawaguc zéma kondunéñ qahaiguc zéma iwawai imuac qeriaiguc keczu moczoñ yanda ienenéñ yomuhuc zéma legic héigic; Ic kewu tataciguc taczac i zéma rama sac qeli ioraru mepé qepési zéma zézé bipi zéma qac buña yanda zéma kuc yandanéñ nalé teteccgia qahac hema emma he érécmimac. ¹⁴ Imuhuc zégic yañ kekecginaguc 4 ienenéñ hélacnec zégic. Ic kunéñ enéñ mama simiñ zéma pakagina héima mepé qepési wañ érécmigic.

6

Sapéya 7.

¹ Wañu hémba rama merawanéñ sapéya 7 imuacnec ménéñyec. Métiyu yañ kekecginaguc 4 ionarunec ménéñ imi buñ parandanéñ ewaiguc qacma hana zéyec. ² Zéyu hémba becasic lalacnec ménéñ nañu qahaiguc ic ménéñ tarec. Ic imi tewiyaguc wañu ic kewu opoc ménéñ mimia wañec. Wañu Inéñ yaré qema onogicma onogicma muñguc onogicmañ zé keñec.

³ Wañu rama merawanéñ sapé qétéya 2 métiyu gezacnanéñ nimba yañ kekeraguc qétéya 2 iminéñ hana zéma qarec. ⁴ Qaru becasic pésiánéñ haréyec. Wañu qahaiguc ic ménéñ tarec inéñ mia baeciguc luac mesohoyu ic enéñ euhumu amumu niñac ac wammima, sou yanda ménéñ momacnec mimia wañec.

⁵ Wañu rama merawanéñ sapéya qété 3 métiyu yañ kekeraguc qété 3 iminéñ hana zéma qaru niñi. Wañu hémba becasic ménéñ zapélanéñ hayec. Wañu qahaiguc ic ménéñ tarec inéñ réwéri qétéya memeyawac sigel ménéñ kesa tarec. ⁶ Wañu ni yañ kekecginaguc 4 ionac sugcina igucnec ic ewa éscnecnéñ hicñiyu niñi. Zéyecnéñ bali gocmia usu momacgucac boña imi ai meme momacgucac ai boña wammac. Wañu wit gocmia usu momacgucac boña imi ai meme momacgucac ai boña wammac.

Wañu oliwa halécya zéma wainéñ gocmia imi ménda mebiriwésémañ.*

⁷ Wañu rama merawanéñ sapéya qété 4 métiyu yañ kekeraguc qété 4 inéñ hana zéma qarec. ⁸ Wañu hémba becasic ménéñ séwi alaña téñjiñ téñjiñ méiméiya hayec. Ic ménéñ qahaiguc tarec iwac qara imi humuc. Wañu humumia ionac baec dumuñanéñ i méndacmiyec. Wañu ierenéñ baeciguc zawé kembonéñ qahac méndemma imuacnec momacguc imuac siñgirawac wammaoc niñ kuc buña érécmimiamia. Wañu sou zéma bété zéma humuc zéma baecac haséñ yañ imuac kuhanéñ unuhumuyoc.

⁹ Wañu rama merawanéñ sapé qété 5 métiyu hémba Anutuac ackuazác zéma héipuc acgina niñac wamma unugic humugic ionac uñaginanéñ zaki térya héniaiguc tacgic iniri. ¹⁰ Ienenéñ kucnec qacma zégic, térya zéma héla miñina Miñ Kewu yanda gi nalé dahec mehorugima ic embac baeciguc keczu imi ménda zéteccgé énécmima sacninawac kitiwa imi ménda melenéñ énécmima kecbésémañ? ¹¹ Imuhuc zégic séwi usu horua lalacnec miñ séc énécmidacma yomuhuc énézéyec; Nalé hotonjadac tachiarugic welenéñ qeque alahécgina tosara unugic ini éscnec humugic qétégina séccgyuguc ai imi memañ.

¹² Wañu neñ hémba rama merawa iminéñ sapé qété 6 métiyu nañ yanda meyu kaiwe imi zapi qema maleku noniñ zapéla imuac zuanéñ memeya éscnec wañec. Wañu maso howiacnec imi sac éscnec wañec. ¹³ Wañu kurumenéñ ménisikilu imi luhuc kunéñ yandanéñ qeyu nemuyac ic imuac gocmia quwura tiyu baeciguc maanzac éscnec magic. ¹⁴ Wañu kurumenéñ imi mia papia limbigic kenjanjac éscic imuhuc limbi amuma qahac wañec. Wañu baec boña zéma kondunéñ baec komoc imi hézéracgé énécmimiamia wañu tatacgina waigic. ¹⁵ Haka imuhuc hicñiyu baec séc ic kewu zéma ionac taséhécgina zéma biñ qeque ic kiwa hécgina zéma hinac mériañginaguc zéma kucginaguc zéma iwawai miñina kekec zéma welenéñ qeque ic ienenéñ bajec zéma baña tosara baec boñaiguc hezac imuac sucnéñ sugicug sanjgic. ¹⁶ Baec boña zéma baña énézéma qacninu bacgéma mama ic kewu tataciguc taczac iwac kiwa igucnec zéma rama merawa iwac qeri biric igucnec musanjgé nénécmigic zégic. ¹⁷ Qeri biricgirawac nalé yanda imi ducñjac imuac niñ ic mérénéñ hia nanjselimac?

7

* 6:6: Imuhucya imi sacmasi éscnec wiziginaiguc haiñgic. Imuac goiya héimimiamia wañec.

Israel ic sapéginaguc ionac qétégina 144,000.

¹ Waņu haihaka imi tecgéyu ni kic hima kua meme uņa 4 iničba baec waņgoņa 4 imuaru namma baecac luhuc 4 imi baeciguc me kondujiguc me ic hésa hénia héniaiguc ménda qemac niņ késama naņgic. ² Waņu hémba kaiwe éré éréya igucnec kua meme uņa méņnėj Anutu kekecyaguc iwac asé kiwiya késama éréma kua meme uņa 4 baec zéma konduņ mebirimu niņ kučgina énécmiyu késa kecžu ionac muru kucnec qacma yomuhuc énéžeyec; ³ Ini mambéc naņgic Anutuac welenj qeče ichéra ionac pakaginaiguc asé kiwiya meénécmi ni tecgéyuguc baec zéma konduņ zéma ic hésa imi mebirimu. ⁴ Waņu ic embac asé kiwi hai énécmimia ionac zangégina imi Israelac qelihera tuņa tuņa ionarunec 144,000 waņec. ⁵ Waņu Yudawac areņhéra ionarunec imi 12,000, Waņu Rubenac areņhéra ionarunec imi 12,000, Waņu Gadeac areņhéra ionarunec imi 12,000 waņec, ⁶ Aseriac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Naftaliac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Manaseac areņhéra ionarunec imi 12,000 waņec. ⁷ Waņu Simeonac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Lewiac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Isakawac areņhéra ionarunec imi 12,000 waņec. ⁸ Waņu Žabulonac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Yosefeac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Benzaminac areņhéra ionarunec imi 12,000, imuhuc asé kiwigina hai énécmimia waņec.

Ic tuņ yanda baera baera igucnec hahaya.

⁹ Haka imi hémba baera baera zéma ic séwigena hénia hénia zéma héniaorinj hénia hénia zéma acgina hénia hénia igucnec zangégina yanda méņnėj méņ olommuac séc qahac imuhucyanėj maleku horua lalacnec héima méraqinaiguc samae ic hawa meemma ic kewu tatic imuac wésiaiguc zéma rama merawa iwac wésiaiguc naņgic. ¹⁰ Namma kucnec qacma yomuhuc zégic; aņgėj titi imi ic kewu taticiguc taczac neņaņ Anutu i zéma rama merawa iorac muru hezac. ¹¹ Imuhuc zégic kua meme uņa ic kewu tatic zéma galerj zéma yaņ kekecginaiguc imi lelecgéma naņgic imi moczoņ ic kewu tatic imuac wésiaiguc siminj héima kic tanecgina memama baeciguc héidacma mepésimigic. ¹² Mepésimima yomuhuc zégic; Hélacnec mepé qepési zéma zézé bipi zéma niņtegic qințegic zéma ewa hia ac zéma ee héihéi zéma kuc zéma medac medac wandac wandacnej Anutunina

iwac muru nalé tetcgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

¹³ Zégic ic kunej ionarunec méņnėj nuac yomuhuc zéyec; Séwi usu horua lalacguc imi méré Qési énej enej, waņu dimuacnec hagic? ¹⁴ Qési néřu ac yomuhuc melemma zéyi, miņa genģaoc ninzaņ. Waņu inėj néžéma zéyec; Imi enej zéra waiya qeria igucnec hagic. Waņu rama merawa iwac sawanėj séwi usugina imi zuacyacgégic lalacnec wandaczac. ¹⁵ Hénia imuac niņac yomi enej Anutuac ic kewu tatic imuac wésiaiguc kecanzu. Waņu iwac ocmuņ téréyaiguc sinj kaiwe séc Anutu mepésimigic ic kewu taticiguc taczac inėj ionac qacginu hali ésécnec waņ énécmimac. ¹⁶ Waņu muņguc tomeņgina héla qahac ménda wamma démeņgina muņguc doku niņac qaņgararaņ ménda qemac. Waņu kaiwe me iwawai geriwigucnej ménda kasonj énécmimac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Ic kewu tatic imuac namuņaiguc rama merawa nanzac inėj mia galeņgé énécmima, doku hogocya kekecyaguc imuaru qindini énécmima kemmac. Waņu Anutunėj kic masigina moczoņ kicgina igucnec zuacénéc midacmac.

8

Sapé 7 zéma hémēja memeyawac goli zéic.

¹ Waņu rama merawa imi sapé qété 7 métiyu kurumeņguc némbėj hicņima heyu 30 minit imuac séc waņec. ² Imi tecgéyu kua meme uņa 7 Anutuac wésiaiguc naņgic iničba témuņ 7 énécmiyu késa kecgic.

³ Waņu kua meme uņa méņnėj ziniņ wanafu sasala mimia waņu sokoc golinėj memeyaguc haima mema hama zaki téréya hosuraiguc naņec. Imi mia météré ic momac yanda ionac zéwelecginaguc momacnec ic kewu tatic imuac wésiaiguc zaki téréya golinėj memeya imuaru haimimaņ zé mema hayec. ⁴ Waņu hofac hémēja hiabia iminėj météré ic ionac zéwelec welecginaguc momacnec kua meme uņa iwac méria igucnec Anutuaru yacma eņec. ⁵ Kua meme uņa iminėj imuhuc wamma zaki téréya igucnec geric zéra mema iwawai hémējaguc memeyawac sokoc imuaru tiloyu sécgéyu baeciguc qocgéyu hiņgarec. Hiņgaru zalalak zéma buņ parandaņ gururu meric merira zéma pilitic héiyu naņ meyc.

Aiņ témuņ 7.

⁶ Waņu kua meme uņa qété 7 témuņginaguc ieneņ témuņ qewiņ zé efiamugic. ⁷ Waņu kua meme uņa qété 1 iminėj témuņa qeyu komboc luhuc zéma geric sacyaguc mutu qutulāņgia pocgéma baeciguc mayec. Mama baec yanda

haréwec ionarunec momacguc imi zema zedarec. Wanju ic zup haréwec ionarunec momacguc zema zedarec. Wanju tatan qézézac imi momac yanda zema zedarec.

⁸ Wanju kua meme uja qété 2 inéh témuja hiyec. Hiyu iwawai méj baec boja yanda geric bélaŋaguc tanec imuhucyanéh kondunjugic gilimimia wanju kondun haréwec ionarunec momacguc imi melemma sac wanec. ⁹ Wanju kondun qeriaiguc yan kekecginaguc imi tun haréwec ionarunec momacgucac séc imi humudagcic kondun qahaiguc zéic sasala imi acguc tun haréwec ionarunec momacgucac séc imi hézéh qézéngédagcic.

¹⁰ Kua meme uja qété 3 inéh témuja hiyec. Hiyu widi yanda méh kifa yanda ésécnec bélaŋaguc imi kurumeh igucnec mama doku téfara tun haréwec ionarunec momacgucac séc zéma doku kiwa tun haréwec ionarunec momacgucac séc imuaru mayec. ¹¹ Wanju widi imuac qara imi kumiŋ howura wanju imuac niŋ doku haréwécnec momacgucac séc imi howuc wandaru doku howuc howuc iminéh mebiri énécmiyu ic embac sasala humugic.

¹² Wanju kua meme uja qété 4 im-inéh témuja hiyec. Hiyu kaiwe gésiyu haréwec wanju imuacnec momacguc zéma, maso gésiyu haréwec wanju imuacnec momacguc zéma, sikilu méndéh énécmiyu tunja haréwec wanju imuacnec momacguc imi unuhumudarec. Unudaru kaiwe kuha haréwec imuarunec momacguc imi mayu ai meme momacgucac naléya imi méndéju haréwec wanju imuacnec momacguc asaha qahac wanec, wanju siŋ acguc haréwec imuarunec momacguc asaha qahac wanec.

¹³ Wanju ni muŋuc hémma gezacnanéh nimba sawaiguc kuntac méh putitima kemma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Imi sac qahac kua meme uja haréwec méh témuŋinaguc imuac niŋ baeciguc keczu ionac muru yei saec, saec, saecnéh hemacl!

9

¹ Wanju kua meme uja qété 5 inéh témuja hiyec. Hiyu nenj hémba sikilu méh kurumeh igucnec tegéma baeciguc mayec. Wanju inéh mia uja biria ionac baec dumuŋa imuac wétéya mimiawac késa kerec. ² Wanju inéh uja biria ionac baec dumuŋa imuac wézéra auyu imuacnec hofac siŋindéndénggia yanda éréyec. Éréyu baec séséh imuac hofac yanda niŋac kaiwe zéma sawanéh siŋidéhéyec. ³ Wanju hofac qeria igucnec zikon eneh baec sénganŋer érégic. Wanju ieneŋ baecac kuanjkuanŋac kuha ésécnec kuc buja yanda énécmimia. ⁴ Wanju ieneŋ baeciguc ketekecqan kiwiya téngiŋ zéma ic hésa hénia hénia imi ménda

mebiri énécmimu, néj ic embac tosara pakaginaiguc Anutuac asé kiwi ménda hai énécmiyu keczu imi sac mebiri énécmimu niŋac zéénéc mimia wanec. ⁵ Wanju unugic humumu niŋac qahac, néj enj maso 5 kiric qiric wanj énécmima qenzen manŋer mihicŋi énécmima kecmu niŋ zézéya. Wanju qenzen manŋer imi mia kuanjkuan néj ic méh kiyu nimmacac séc kuha imuhucya. ⁶ Wanju nalé imuaru imi ic eneh humuwih zé wamma zéwelectmu, néj imuac buja ménda énécmimia wammac. Wanju humuc niŋac yaiwisisiŋ memu, néj humucnéh néngac énécmimac.

⁷ Zikon ionac tanecgina imi mia becasic yaréiguc kembinac zé yaréac iwawai megic iniiniya imuhucya mia, orucginaiguc opoc golinéh memeya éséc tarec. Kic tanecgina imi ic kic tanecnina ésécnec. ⁸ Wanju zucgina imi embac onac oruc zucgina luaeluaeya ésécnec imuhucyanéh he énécmiyec. Wanju zécgina imi laionac zéra ésécnec. ⁹ Wanju tétéc nezic nezicgina imi tétéc saiwa aiŋnéj memeya ésécnec heyec. Wanju qenggaŋgina urumeŋa imi karisi becasic sasalanéh yaréiguc kembin zéma usunec keŋgic qacanzac hétéh imuac séc. ¹⁰ Wanju zigina imi kuanjkuanŋac zia ésécnec waiyaguc. Kuc bujaŋina imi maso 5 séc ic embac mebiri énécmimuac séc. ¹¹ Wanju ionac muru miŋ kewugina kecénécmiyec. Imi mia uja biria ionac baec dumuŋa imuac kua meme uja. Qara Hebiraio aciguc Abadon, Girik aciguc Apolion, nenŋ aciguc Kisikiyon uja.

¹² Kunta neinéj yéwéri haréwec zéma qarec. Imuacnec Momacguc imi hama keju tegézac. Wanju ninzu yéwéri éréhéc hezaocnec.

¹³ Wanju kua meme uja qété 6 iminéh témuŋ hiyec. Hiyu nimba zaki téréya golinéh memeya Anutuac wésiaiguc taczac imuac iliha 4 imuacnec ac ewa méh hicŋiyu niŋi. ¹⁴ Hicŋima kua meme uja qété 6 témuja késa nanec iwac yomuhuc ézéyec; Doku téfara yanda Yufurata iguc kua meme uja 4 qaté énécmiawac keczu imi hulac énécmigic. ¹⁵ Wanju kua meme uja 4 hulac énécmiyu yawuŋ méh imuac maso méh imuac kaiwe méh imuac kaiwe kiwa zézéya imi ducŋiyu baec séc ic embac méndéh énécmigic tunŋina haréwec wanju imuacnec tunŋina momacguc imi unuhumumu niŋac mézézéngé énécmimia. ¹⁶ Wanju yaré ic tunŋinaguc becasiciguc tatac ionac qétégina 200 milion imuhuc zégic niŋi. ¹⁷ Unjaiguc héhéŋa imuhucgen becasic zéma ic imuac qahaiguc tacgic imi inicha tétéc saiwa imi alaŋa geric ésécnec péscipésiha zéma qouc qouc zéma qouc qouc imuhucya héima kecgic. Wanju becasic ionac orucgina

imi laionac oruha ésecnec. Waṅu kuagina igucnec imi geric bélaṅa zéma hofac zéma salfa mayec. ¹⁸ Waṅu ionac kuagina igucnec geric bélaṅa zéma hofac zéma salfa yéwéri haréwéc hicṅiyec iminéṅ ic embac méndéṅ énécmiyu tungina haréwéc waṅu imuacnec tuṅ momacguc imi unuhumudacgic. ¹⁹ Waṅu becotic ionac kuc buṅagina imi kuagina zéma ziginaiguc heyec. Waṅu zigina imi qaté mokoleṅ oruha ésecnec. Waṅu iminéṅ ic embac mebirí énécmiyec.

²⁰ Waṅu yéwéri imuac qeriaiguc ménda humuma kecgic ieneṅ haka biria méraginanéṅ waṅjic imuac ewa éréhéc ménda wamma ménda waigic, néṅ uṅa hénia hénia zéma baniara hénia hénia goli me siliwa me aiṅ pésia me hoc me ichésa mema méraginanéṅ memeya kicṅinanéṅ hémmuac séc qahac, gezacṅinanéṅ nimbiṅac séc qahac, waṅu hénaginanéṅ keṅha wammuac séc qahac imuhucyawac mepési énécmima kecgic. ²¹ Waṅu ic unuhumugic imi zéma paṅge manira zéma kaisero zéma kowu meme haka imuacnec ewa melen ménda waṅjic.

10

Kua meme uṅa kiwi limbi limbijaṅguc.

¹ Waṅu kua meme uṅa kuha yanda méṅnéṅ hosusunéṅ aturu amuma kurumenṅ igucnec mayec. Mayu hémba oruha susuriaiguc aṅon firic heyec. Waṅu iwac kic ségéria imi kaiwe ésecnec, waṅu hénia héréra imi geric bélaṅa tandé lopion tanec ésecnec. ² Waṅu mériaiguc kiwi limbi limbija hutuhutuya komora méṅ késa keréc. Waṅu hénia héiyanéṅ kondunṅ qahaiguc, hénia kanayanéṅ baeciguc tima naṅec. ³ Namma ac kucnec qacma laionnéṅ géréréc géanzac ésecnec qarec. Qaru nalé imuaru buṅ parandanṅ 7 ieneṅ momacnec qacgic. ⁴ Imuhuc qacma zégic nimma bec kiwiiguc omanṅ zé wamba kurumenṅ igucnec qac yomuhuc nuac muru mayu niṅi. Buṅ parandanṅ 7 ieneṅ zégic imi ménda oma hunuṅ mena eṅ taru. ⁵ Waṅu kua meme uṅa héṅi inéṅ kondunṅ zéma baec tima naṅec inéṅ mia méra héiyanéṅ kurumenṅiguc meyacma yomuhuc zéyec; ⁶ Waṅu tetcgia qahac kecma kurumenṅ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, baec zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, kondunṅ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi moczonṅ yanda zéhicṅiyec iwac qaraiguc zéselima zéyec; nalé mehoru horugia méṅ ménda hemac. ⁷ Kua meme uṅa qété 7 témunṅa himac nalé imuaru me imuaru degucdacmi Anutuac ac saṅa welenṅ qeṅe ichéra kua meme ic ionac muru énézézec iminéṅ hélaguc wandacmac.

⁸ Waṅu kurumenṅ igucnec ac hicṅima nuac muru mayec ewa iminéṅnec muṅguc nézéma yomuhuc zéyec; Geṅ kemma kondunṅ zéma baec tima nanzac kua meme uṅa iwac mériaiguc kiwi limbi limbija hutu hutuyawac hezac imi mewéséman. ⁹ Imuhuc zéyu neṅ kua meme uṅa iwac muru kemma kiwi limbi limbija komora imi néna zéma ézéwa kua meme uṅanéṅ mema nena guac tomenṅaiguc imi howuc howura wammac, néṅ guac kuagaiguc imi morombazec dokuya ésecnec siṅaguc wammac zéyec. ¹⁰ Imuhuc zéyu neṅ kua meme uṅa iwac méria igucnec kiwi limbi limbija komora imi mema neyi. Nawa kuaanaiguc imi morombazecac doku ésecnec siṅaguc waṅec, néṅ hiṅgacma nuac tomenṅaiguc imi howuraguc waṅec. ¹¹ Waṅu inéṅ yomuhuc nézézec, gi imi ic embac hénia hénia zéma, gawamanṅ hénia hénia zéma, acgina hénia hénia zéma, ic kewu ionac momacnec muṅguc andiawac ara énézézéséman.

11

Héipuc ic éréhéc.

¹ Waṅu uṅ kembangan tac ésecnec méṅ némma yomuhuc zéyec; Yacma Anutuac ocmunṅ téréya zéma zaki téréya imuac séha qétéya zéma imuac qeriaiguc mepé qepési wanzu ionac zaṅgégina imi momacnec oloṅ énécmima. ² Waṅu ocmunṅ ama sombenṅ imuac séha imi ménda olomma eṅ waina hemac. Ama sombenṅ imi mia ic enia ionac wai énécmimia. Imuac niṅac ieneṅ maso 42 imuac séc ama areṅa yanda imi eṅ tima keṅha wammu. ³ Waṅu ni héipuc ic éréhéca kuc buṅa érécmiwa iereṅ maleku sogawac buṅa héima ai meme 1260 imuac séc bianṅac ara énézému. ⁴ Iereṅ imi baec yomuac Miṅina Anutu iwac wésiaiguc nanaṅa oliwa ic éréhéc zéma kendol tatara éréhéc imi mia. ⁵ Ic méṅnéṅ méṅ mebirí érécmimanṅ zé wammaciguc kuagira igucnec geric bélaṅanéṅ éréma hažéc hécgira imi qécgé énécmimac. Ic méṅnéṅ mebirí érécmimanṅ zé wammac imi inéṅ imuhuc humucac buṅa wammac. ⁶ Waṅu iereṅ imi kuc buṅagiraguc. Imuac bianṅac ara zémanec kecmu naléya naléya imuaru imi kia ménda hamac niṅ kurumenṅ hézigégyc. Waṅu ac zéyic dokunéṅ sac wammac niṅ kuc buṅa he érécmizac. Waṅu siṅgira méndacma nalé imuac me imuac yéwéri tanera soho sohoya hénia hénianéṅ baec imi qemaoc. ⁷ Waṅu iereṅ héipuc ac imi zéyic tecgéyu imuaru uṅa biriawac baec dumunṅa imuarunec yaṅ biria yanda iminéṅ éréma yaré waṅ érécmima iriyu humumaoc. ⁸ Humuyic

qamocgira wai érécmigic ama arenja yandawac héna yandaiguc hemaoc. Wañu ama imuac qara imi qeri unjawac séciguc Sodom zéma Izipte zézéya. Miñ kewugiranéñ ama arenja yanda imuaru mia ic héñgeña wéndaraiguc qegic humuyec. ⁹ Wañu ic embac séwigina hénia hénia zéma acgina hénia hénia zéma gawamañgina hénia hénia séc ic embac ieneñ qamocgira imi ai meme haréwéc zéma méñac bakia kicginanéñ iricma kecma kicsuanjiguc ménda téñgé érécmimu niñac qetalimu. ¹⁰ Wañu kua meme ic iereñ imi baecac ic embac ac geriwaguc wañ érécmima yéwéri mihicñi énécmiyoc. Hénia imuac niñac iereñ humuyic ségiségi wamma ewa hia nimma sese amumu. ¹¹ Wañu ai meme haréwéc zéma méñac bakia tecgéyu Anutu arunec kekecac wésésénéñ hama iorac qerigiraiguc hiñgarec. Hiñgaru yacma héñagiranéñ tima nañoc. Wañu iricma nañgic ionac muru bac yandi yandi kuneñ yanda hicñi énécmiyec. ¹² Wañu kurumeñ igucnec qaçac kuneñ yanda iorac muru yomuhuc mayu niñoc, iri you éréyic. Wañu iereñ ac imi nimma hazéc héçgina ieneñ iricmanec nañgic hosusuiguc kurumeñu eñoc. ¹³ Eñic nalé idacmuaru mia nañ yanda meyec. Meyu ama arenja yanda méndéñ mimia 10 imuacnec momacguc iminéñ zéñgéyec. Wañu nañ mema heyec imuac suraiguc ic zañgégina 7,000 humugic. Wañu wai énécmimia ieneñ bacgina yandiyu kurumeñ miñjina Anutu edamuya héimigic.

¹⁴ Kunta neinéñ yomuhuc zéyec; Yéwéri qété éréhécnéñ hama kenzaoc, néñ yéwéri qétéya haréwéc imi fodac hamac.

¹⁵ Wañu kua meme uña qété 7 inéñ témuña hiyec. Hiyu kurumeñiguc ac ewa yanda sasala hicñjima yomuhuc zéyec. Baecac héñgaleñ ama arenja yanda imi Miñ Kewunina Kristoac héñgaleñ ama arenja yanda wammac. Wañu inéñ nalé tetcgia qahac galeñgéma kecma emma kecmac. ¹⁶ Wañu qeriawac galeñ 24 Anutuac kiwaiguc ic kewu tataciguc tacgic ieneñ simiñ héima musugina baeciguc héima Anutu mepésimigic. ¹⁷ Mepési mima legicgina yomuhuc héigic; Ewa hia! Miñ Kewunina Anutu, kecnecac keczañ, medac medac wandac wandac miñjina geñgaoc, kuc yanda késama ic kewu wañ nénécmianzañ. ¹⁸ Baera baera ic eneñ qeri geric wañgéñzu. Imuac guac qeri gericgawac buña hazac. Humuc ic niñgési énécmima welen qeçe ic, kua meme ichéçga zéma ic embac téréya zéma tosara guac qaçgawac eeya héimianzu, kuneñ me komora séc hakaginawac séc bakia hiabia meénécmima baec mebirianzu imi mebirí énécmiwésémañ imuac naléya

hazac. ¹⁹ Wañu kurumeñiguc Anutuac ocmuñ añgéyu Anutuac sisipac ac imuac katananéñ ocmuñ qeriaiguc winiñu hicñiyec. Wañu imuarunec pilitic zéma gururu meric merira zéma buñ parandañ zéma nañ zéma komboc luhuc selia qeçayec.

12

Embac zéma mazuañ.

¹ Wañu kurumeñiguc sésécac haka kuneñ yanda yomuhuc hicñiyec, embac méñnéñ kaiwe maleku ésecnec héima nañec. Wañu héñaya bawaiguc maso taru oruhaiguc ic kewu opoc sikilu 12 yaguc tarec. ² Wañu embac iminéñ hériyaguc wañu, merac memac niñ azi kiyu, yaiwisisiñ wamma tarec. ³ Imuhuc wañu sésécac haka méñ kurumeñ igucnec hicñiyec. Niñzu, mazuañ yanda pésia méñ heyec. Imi mia oruha 7 zéma, iliha 10 késa keru, oruha 7 séc ic kewu opoc tacma keñec. ⁴ Wañu zianéñ kurumeñiguc sikilu tuñ haréwéc igucnec tuñ momacguc hérama baeciguc giliyu madarec. Imuhuc wamma embac merac memañ zé wawaña iwac wésiaiguc merac meyu qéçgémañ zé nimma tarec. ⁵ Wañu embac imi nañawac meyec. Wañu naña imi kecma ic kewuac añ tacnéñ baera baera galeñgé énécmimac niñ zé mimia. Wañu naña imi Anutu zéma iwac ic kewu tatac imuac wésiaiguc wagicma eñec. ⁶ Wañu embac imi baec kéra kérasiaiguc néñgacma keñec. Imuaru kaiwe ai meme 1260 imuac séc héñgaleñ wammimu niñ Anutunéñ duñ tataca méñ bianaç buña mihicñi miyu heyec.

Kua meme uña Mikaelnéñ mazuañ nesimiyu keñec.

⁷ Wañu kurumeñiguc yaré téma hicñiyec, kua meme uña Mikael zéma kua meme uñahéra ieneñ mazuañac hazéc wamma yaré wañgic mazuañ zéma kua meme uñahéra ieneñ imuhucyanec yaré bakia melemma qegic. ⁸ Wañu mazuañ zéma ieneñ kawali ménda wamma maunudarec. Wañu kurumeñiguc titiña méñ ménda he énécmiyec. ⁹ Wañu mazuañ yanda nesimigic néñgacma mayec. Mazuañ imi mokoleñ wahala kuwi zéma Biria miñjina zémimimía imi mia. Inéñ kurumeñ bawaiguc keczu imi moczoñ ikoc wañ énécmianzac. Wañu nesimiyu baeciguc mayec. Wañu kua meme uñahéra imi acguc momacnec nesi énécmigic madacgic. ¹⁰ Wañu kurumeñiguc ac ewa yanda méñ yomuhuc hicñiyu niñi; Dac muna hécnina ionac hazéc ac mihicñjima Anutuaru siñi kaiwe séc aciguc onopocañec imi qegiligic mayec. Imuac niñac deguc neñañ Anutuninawac añgéñ titi zéma kuc zéma héñgaleñ ama arenja yandaya zéma iwac Kristoyawac

kuc buṅanéh̄ hicṅi hazac. ¹¹ Waṅu dac muna hécnina ieneṅ ramawac sac imuac kuha zéma héipuc ac wamma zégic imuac kuhanéh̄ hazéc imi ogicgic. Ieneṅ imi humucac décyaiḡuc kereṅgic, néṅ kekecginawac ewa éréhéic ménda waṅgic. ¹² Imuac niṅac, kurumeṅ zéma imuaru kekecginaguc kecaṅzu ini, ségiségi waṅgic! Waṅu Biria miṅjananéh̄ eṅeya naléya imi hotoṅa wanṅac imi niṅtegicma qeri biric kuney yanda nimma mayec. Imuac niṅac baec zéma konduṅ imuaru imi yéwéri hemac.

¹³ Waṅu mazuaṅ imi baeciguc nesimimia waṅec imi héṅtegicma embac naṅawac meyec imi genesi wammiyec. ¹⁴ Waṅu embac imi kunta nei kuney yandawac qeṅgaṅ héréra mimia waṅec. Imuac niṅac inéh̄ mazuaṅac héṅcyā mema hia néṅgacma putitima keṅec. Kemma baec kéra kérasiaiguc imuaru nalé éréhécnéh̄ méṅ zéma bakia imuac sécdac héṅgaleṅ waṅ mimiaiwac kerec. ¹⁵ Waṅu mokoleṅ imi dokunéh̄ embac imi késama kemmac niṅac wamma iwac andiaiguc kemma kuaya igucnec doku yanda doku téfara ésécnec qocgéyu mayec. ¹⁶ Waṅu baecnéh̄ embacwac méra mima kuaya aṅgéma doku mazuaṅnéṅ loṅec imi qécgédarec. ¹⁷ Waṅu mazuaṅ imi embacwac qeri biric nimmiyec. Nimimia lilingéma kemma embac iwac nambérac héra tosara Anutuac zézé seli ac niṅtohoma kecma Yesuac héipuc ac imi aṅgétima kecaṅgic iniguc yaré qemaṅ zéma ¹⁸ konduṅ sakasaciguc naṅec.*

13

¹ Waṅu ni hém̄ba konduṅ qeria igucnec yaṅ biria méṅnéṅ éréyec. Imi iliha 10 zéma oruha 7 hemiyec. Waṅu iliha 10 imuaru ic kewu opoc 10 tacma keṅec. Waṅu oruhaiguc séc imuaru qac kiwi Anutu zébiri qébiri waṅ mimianéh̄ hema keṅec. ² Yaṅ zérāguc héṅi imuac tanera imi pusi kuney yanda leopard yaṅ ésécnec, hén̄a méria imi haséh̄ yaṅ bea imuac méria ésécnec, waṅu kuaya imi haséh̄ yaṅ laion kuaya ésécnec, waṅu mazuaṅ iminéh̄ eṅeya kuha zéma ic kewu tatacyā zéma qac buṅa imi yaṅ biria iwac waimiyec. ³ Waṅu hém̄ba yaṅ imuac oruha méṅ imi hézéh̄ hézégṅia humumia ésécnec hemiyec. Waṅu wiziya humumia imi misirima hiaruyec. Hiaruyu baec séc ic eney yaṅ imuac hém̄ma welicgéma méndacmigic. ⁴ Waṅu mazuaṅ iminéh̄ yaṅ imuac ic kewuac qac buṅa miyec. Imuac niṅac ic embac ieneṅ yaṅ imuac mepé qepési wammima yomuhuc zégic; Méréneh̄

yaṅ imuhucyawac séc? Méréneh̄ i guc efima yaré qemacac séc?

⁵ Waṅu yaṅ imi séwi eṅeṅawac ackuazéc zéma mematitiac ackuazéc zémacac niṅ kuaya biria haimimia waṅec. Waṅu maso 42 imuac séc ai mema kecmac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec. ⁶ Waṅu yaṅ iminéh̄ kuaya aṅgéma Anutu zébiri wammima qac buṅaya zéma iwac ocmuṅa zéma tosara kurumeṅiguc keczu imi momacnec zébiri qébiri waṅ énécmiyec. ⁷ Waṅu ic embac téréya hazéc waṅ énécmima yaré qema onogicmac niṅac ic kewuac buṅa qemimia waṅec. Waṅu séwigina hén̄a hén̄a zéma baera baera ic embac zéma acgina hén̄a hén̄a zéma baera baera imi kewu waṅ énécmimac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec. ⁸ Waṅu rama merawa qegic humuyec iwac kekecac kiwiiguc baec kurumeṅ zéhicṅiyec imuarunec qacgina ménda oénécmiyunec baec yomuaru kecaṅzu imi eney moczoṅ yaṅ biria imi mepési migic. ⁹ Méṅnéṅ méṅ gezawagucnéh̄ ac yomi nimmac. ¹⁰ Hésa amawac buṅa imi hésa amaiguc kemmac. Souac buṅa imi sounéh̄ héiyu humumac. Yéwéri imuhuc haénécmiyu ic embac téréya ieneṅ niṅzéh̄ niṅzéh̄ginaiguc selianec naṅ selimuac hezac.*

¹¹ Waṅu baec qeria igucnec yaṅ biria méṅ éréyec. Éréyu hém̄ba rama merawa ésécnec iliha éréhéic heyec, néṅ ara imi mazuaṅ mokoleṅ ésécnec zéyec. ¹² Waṅu yaṅ iminéh̄ yaṅ walac éréyec iwac kuc buṅa sécyā imi iwac kiwaiguc haisésécya waṅec. Imuhuc wamma baec zéma imuaru kepera énézēyu becneṅ yaṅ walac hicṅjima wiziya humumia misirima hiaruyec imuac simiṅ héimigic. ¹³ Waṅu inéh̄ haihaka méréra meanzac. Mema zéyu ic embac kicginaiguc kurumeṅ igucnec geric bélaṅa baeciguc maanzac. ¹⁴ Haka méréra imuhucya memac niṅ kuc mimia waṅec. Waṅu yaṅ walac hicṅjyec iwac kiwaiguc haka imuhucya mema ic embac baeciguc kepera ewa soho meénécmiyec. Meénécmima wiziya sounéh̄ héihéiyā imi misiriyu qeliyec yaṅ biria iwac baniaraya memu zéma énézēyec. ¹⁵ Waṅu kuc buṅa qemimia waṅec imuac niṅ yaṅac ireha imi kekecyā haimiyu baniaraya iminéh̄ ac momacnec hia zéyec. Zéma ic embac tosara yaṅ baniaraya imuac mepé qepési ménda wammimu imi unugic humumac zétécgéyec. ¹⁶ Waṅu inéh̄ ic embac moczoṅ yanda, ic kuney me komora, ic iwawai ginaguc me maqeqeya, ic miṅsuc kekec me welen qeṅe qemac yanda méra héiginaiguc me pakaginaiguc asé kiwi hai

* **12:18:** Kiwi tosaraiguc; Ac bakia yomi kemaṅa 17 iguc toroqeqeyawac heyu kemaṅa 18 imi héra qahac eṅ hezac.

* **13:10:** Girik aciguc; Ic embac téréya ionac niṅzéh̄ niṅzéh̄gina zéma nanan seli imi imuaru mia hezac.

énécmimia wammac niñ zéyec. ¹⁷ Wanju asé kiwiya imi qahac wanju méñnéñ méñ soukiwa haima nénnagémba wammacac séc qahac wanjec. Asé kiwi imi mia yanj imuac qara me qara imuac qétéya. ¹⁸ Niñtegic qin'tegic ac imi yomuhuc, Ic méñ niniña asac asaria hemizac inéñ yanj imuac qétéya olomma niñasarimac. Qété imi mia ic méñac qétéya 666.

14

Rama zéma ic 144,000.

¹ Wanju neñ hémba rama merawa imi Zion baec boñaguc nanjec. Wanju i guc ic 144,000 moacnec nanjic. Wanju pak-aginaiguc rama merawa iwac qara zéma manjogcyawac qara ogic heyec. ² Wanju kurumeñ igucnec ac ewa méñ hicñiyu niñi. Nimba doku duduj yandawac hétéñ imuhucya zéma buñ parandanj ésécnec wanjec. Wanju nimba ac ewa imi legic héihéi ic enej gita kulele héré qegic qacanzac ésécnec. ³ Ieneñ imi ic kewu tatac zéma yanj kekecginaguc 4 zéma qeriawac galen ionac kicginaiguc legic qelia héigic. Wanju legic imi ic tosara niñarenjgéma héimuac séc qahac wanjec, néñ 144,000 baec igucnec doegina meénécmimia ieneñ sac imuhuc wammucac séc wanjec. ⁴ Ieneñ mia embac iniguc momacnec ménda mebiri amuma qeri qala qalanec kecgic. Kecma rama merawanéñ dimia me dimia keñu séc méndac mima keñangic. Wanju ic embac sugcina igucnec boñhérégina meénécmiyu Anutu zéma rama merawa iorac héla gocmia walac walac wanjic. ⁵ Wanju kuanginaiguc ikoc ac méñ ménda hicñiyu niñjic, néñ képésic solanj kecgic.

Kua meme uñawac gezac qézéñ ac.

⁶ Wanju kua meme uña méñnéñ kurumeñ sawaya imuac suraiguc putitima keñu héñi. Inéñ mia baec séc ic embac, séwi tanecgina hénia hénia zéma ac ewagina hénia hénia zéma gawamanjina hénia hénia ionac mia buña suruc hiabia hehe selia énézémañ zé késa kerec. ⁷ Inéñ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Zétecgé teggé naléya imi ducñima hazac imuac niñ Anutuac bac yandi yandi wamma mepé qepési wammigic enju. Inéñ kurumeñ zéma baec, konduj zéma doku kiwa sasala mihicñi énécmidarec.

⁸ Imuhuc zéma keñu andiaiguc kua meme uña méñ méndac mima keñec qétéya éréhécnéñ yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac ama areña yanda Babilon! Ama iminéñ mia baera baera ic embac iniguc kaisero wamma qeri gericac wanj doku selia gumu énécmima kerec.

⁹ Wanju andiaiguc kua meme uña méñ qétéya haréwécnéñ méndacma

kemma kuneñ yanda qacma yomuhuc zéyec; Méñnéñ méñ yanj biria me iwac banarayawac mepé qepési wammima pakayaiguc me mériaiguc asé kiwi memac imi ¹⁰ I acguc Anutuac qeri biriawac wanj selia imi nemac. Wanju wanj selia imi mia dokuguc ménda mesohoma qocgé énécmimia. Ieneñ imi kua meme uñahéra téréya zéma rama merawa ionac kicginaiguc geric bélanja zéma salfanéñ qenzeñ manzeñ mihicñi énécmimia wammac.

¹¹ Wanju qenzeñ manzeñ imuac hofacnéñ nalé teteçgia qahac éréma emmac. Méñnéñ méñ yanj biria zéma imuac banarayawac mepé qepési wammu imi zéma méñnéñ qarawac asé kiwiya memac ionac imi siñi kaiwe séc tachiahiaru méñ ménda he énécmimac. ¹² Imuac mia ic embac téréya enej réwériiguc nanjselima kecanzu. Ieneñ mia Anutuac zézé seli ac zéma Yesuac muru niñzéñ niñzénjgina hezac imi selianec késama kecanzu.

¹³ Wanju kurumeñ igucnec ac ewa méñ yomuhuc mayu niñi, zéwa kiwiiguc ona, nalé yomuacnec hénima Miñ Kewuninawac qeriaiguc humumu ieneñ mérianginaguc. Imuhuc zéyu uña téréyanéñ yomuhuc zéyec; Hélaacne! wawanj memegina imuac hélanéñ méndac énécmimac imuac niñ nalé imuaru aigna hetecgéma tachiarumu.

Baeciguc héla memeac nalé hayec.

¹⁴ Wanju hémba hosusu lalac lalac heyu imuac qahaiguc méñ icac nanja ésécnecnéñ tarec. Wanju iwac oruhaiguc imi ic kewu opoc golinéñ memeya tarec, mériaiguc imi sou zéra miñganj qizilicyaguc imuac késama tarec. ¹⁵ Wanju ocmuñ igucnec kua meme uña méñnéñ mama méñ hosusu qahaiguc tarec iwac yomuhuc qacma ézéyec; Gi souga miñganj miñganjanéñ héima tocgowésémañ. Héla gocmia imi moczoñ waziwaziya wandaru baecac héla memeyawac naléya ducñizac. ¹⁶ Imuhuc zéyu hosusu qahaiguc tarec inéñ souya miñganj miñganjagucnéñ giliyu keñha wamma qeriru baeciguc héla gocmia imi toçgo énécmimia wandarec.

¹⁷ Wanju kua meme uña méñnéñ ocmuñ kurumeñiguc tarec imuacnec mayec. Wanju i imuhucyanec souya zéra miñganj qizilicyaguc késa kerec. ¹⁸ Wanju kua meme uña méñ gericac galenja keczac inéñ zaki téréya igucnec mayec. Mama sou miñganja zéra qizilicyaguc késa kerec iwac kucnec qacma yomuhuc ézéyec; Wanj gocmia imi qaodaczac imuac niñac gi souga zéra miñganja qizilicyaguc iminéñ baeciguc wanj héla gocmia hezac imi héima tocgéna. ¹⁹ Zéyu kua meme uña iminéñ souya

hēiyu kenġa waņu baeciguc waiņ gomicia kanzaņaguc imi tocgoma Anutu qeri birawac waiņ tizi qizizayawac titiņa kunerj yanda imuac qeriaiguc giliyu hiņgadarec. ²⁰ Waņu waiņ tizi qizizayawac titiņa yanda imi ama yanda imuac séņganġerġiguc taru tiziqizizagic titiņa yanda imuac qeria igucnec sac yanda mayec. Mayu zékēņa imuac horua hēņgeņa imi éréma becotic déméņginawac séciguc heyec. Waņu horua wéndara imi 300 kilomita imuac séc sécgéma kenġec.

15

Kua meme uņa eneņ yéwéri 7 késama nanġic.

¹ Waņu kurumenġiguc sésécac haka kunerj yanda welic welicġia méņ hicņiyu hēņi. Kua meme uņa 7 ieneņ yéwéri zérabéraguc 7 késama nanġic. Anutuac yéwéri zérabéraguc iminēņ hicņidaru moczoņ teggémac imuac niņac yéwéri iminēņ tetcġiawac buņa wanzac.

² Waņu muņġuc hēmba kondunġ méņ kiruņēņ memeya éśécnecnēġ geric bélaņġuc mesoho soho yawac heyec. Ic embac tosara meseli amuma yaņ biria zéma iwac baniaraya zéma iwac qarawac qétéya imi moczoņ hēņara mema ogicdacġic ieneņ mia kondunġ kiruņēņ memeya éśécnecc imuac élélahaiguc Anutuac gita kulele imi késama nanġic. ³ Namma Anutuac welen qeġe ic Mose zéma rama merawa iorac legic yomuhuc zéma héigic, O Miņ Kewunina Anutu, medac medac wandac wandac miņjina, geņ ai eneņa zéma welic welicġia meanzaņ. Baera baerawac ic kewu zéma Miņ Kewu keczaņ guac hēna imi solanġa zéma hélacnec.

⁴ Miņ Kewunina, mérénēņ qacgawac bac yandi yandi ménda wamma eeya ménda héigémmac? Gi momacguc sac téréya. Guac wawaņ meme solanġa imi hicņiteġiczac imuac baera baera ic embac ieneņ hama wéségaiguc mepési gémmu. ⁵ Waņu haka imi tecġéyu hēmba kurumenġiguc héipuc acac halí ocmuņ imuac naġuya aņġéyec. ⁶ Aņġéyu kua meme uņa qété 7 yéwéri 7 késa nanġic ieneņ ocmuņ igucnec magic. Ieneņ imi séwi usu lalacnec zéma qala qalagia linerj malekunēņ memeya imi hēima keġic. Waņu tétécġinaiguc rikunġ manġepela golinēņ memeya imi zikima nanġic. ⁷ Waņu yaņ kekecġinaguc 4 nanġic ionarunec méņnēņ sokoc 7 golinēņ memeya Anutu kekec hēmbēnaņa miņjina iwac qeri birianēņ sécgéma kuaya qema heyec imi kua meme uņa 7 ionac énécmiyc. ⁸ Waņu Anutuac edamuya zéma kuhanēņ waņu ocmuņ qeriaiguc hofac hicņjima kuaya

qedarec. Waņu kua meme uņa 7 ionac yéwéri zérabéraguc 7 imi ménda tecġéyunc méņnēņ méņ ocmuņ qeriaiguc emmacac séc qahac waņec.

16

Zéic Anutuac qeri gericyanēņ kuaya qema heheya.

¹ Waņu ocmuņ qeria igucnec ac ewa kunerj yandanēņ mama kua meme uņa 7 yomuhuc énézéyu niņi, Ini kemma Anutuac qeri gericac zéic 7 imi baeciguc qocġéic.

² Waņu kua meme uņa qétéya momacġuc inēņ kemma zéicya baeciguc qocġéyu wizi biria geriwagucnēņ ic embac yaņ biria imuac asé kiwiya mema baniaraya mepésimigic ionac séwinaiguc hicņiyec.

³ Waņu kua meme uņa qétéya éréhéc inēņ zéicya kondunġiguc qocġéyu kondunġ imi focdac ic humumia ionac sac éśécnec waņec. Waņu kondunġiguc lambéc zéma iwawai kekecġinaguc imi moczoņ humudacġic.

⁴ Waņu kua meme uņa qétéya haréwéc inēņ zéicya doku téfara zéma doku kiwaiguc qocġéyu sac wandarec. ⁵ Waņu kua meme uņa doku aņġétima kerec inēņ yomuhuc zéyu niņi, becaru kecnecac keczaņ, o téréya miņjina, imuhuc zétécġé énécmizaņ imuac niņac gi imi solanġ dindinġa wanzaņ. ⁶ Ieneņ ic embac téréya zéma kua meme ic unugic sacġina mayec imuac niņ sac gumu énécmina imuac nimba hakagina waņġic imuac bakia mezu. ⁷ Waņu neņ nimba zaki téréyanēņ ac yomuhuc melemma zéyec; Hélacnec! Anutu Miņ Kewunina medac medac wandac wandac miņjina guac gésigési aiga imi hélacnec zéma solanġa wanzac.

⁸ Waņu kua meme uņa qétéya 4 inēņ zéicya imi kaiweiguc qocġéyu geric bélaņanēņ ic embac kasonġi énécmimac niņ waimimia waņec. ⁹ Waņu geriwa kunerj yandanēņ ic embac kasonġi énécmiyc. Waņu yéwéri zérabéraguc imi miħicņi énécmimacac séc kuha hemizac Anutu iwac qara imi zébiri qébiri wammima ewa qerigina ménda melemma eeya ménda héimigic.

¹⁰ Waņu kua meme uņa qétéya 5 inēņ zéicya imi yaņ biria iwac ic kewu tataraiġuc qocġéyu iwac hēņġalerj ama arenġa yanda imi focdac sijidéņġéyu ic embac ieneņ qeņzeņ manzeņ qema ezelaņgina kigic.

¹¹ Waņu wizi némbéņġina zéma imuac geriwa niņac Anutu kurumenġ miņjina zébirimima wawaņ memegina imi kilēņ ménda meļeņġic.

¹² Waņu kua meme uņa qétéya 6 imi ic kewu Is igucnec hamu ionac hēnagina miħicņjima zérēņ qérēņ wandacmaņ zé

zéicya doku téfara yanda Yufurata iguc qocgéyu doku imi zicgédarec. ¹³ Wañu ni hémba mazuanj mokolej kuaya igucnec zéma yanj biria imuac kuaya igucnec zéma kua meme ic ikora iwac kuaya igucnec unja biria haréwéc tana tanec ésécnéj érégic. ¹⁴ Imi mia kuwic unjagina. Ienenj imi medac medac wandac wandac miñina Anutu iwac nalé yandaiguc yaré qewinj zé zéréj qéréj wamma baera baera ic kewu ionac muru kemma kiwi méréra wamma tocgo énécmigic. ¹⁵ Ninzu neñ kowu nene ésécnec hamanj. Méñnéj méñ kic qeli kecma eneya séwi usuya galeñgéma katanec ménda kenja wamma eneya gamuya ménda hicñjitegicmac imi mérianaguc wammac. ¹⁶ Wañu unja biria haréwéc ienenj baec méñ qéna Hebiraió aciguc Amagedon zémimia imuaru ic kewu qutulanjé énécmidacgic.

¹⁷ Wañu kua meme unja qétéya 7 inéj zéicya imi sawa géléléyaiguc qocgéyu mayec. Mayu ocmunj ic kewu tatac imuarunec ac ewa kunéj yanda méñnéj yomuhuc zéyu mayec; Medac medara wanzac! ¹⁸ Wañu pilitic zéma buñ parandanj zéma ac hétéñ hicñjyec. Wañu nanj kunéj yanda méñ hicñjyec. Nanj imuhucya imi baeciguc ic embac hicñjima kecgicac éréma deguc méñ ménda hicñjyec. ¹⁹ Wañu ama arenja yanda deminj seliaguc imi téma haréwéc wanjec. Wañu baec séc ic ionac ama arenja yanda imi moczonj bororongéma madarec. Wañu Anutunéj Babilon ama arenja yandawac tacyachéra imuhuc ninjqeli énécmima qeri biric soho sohayawac wanj doku sokoc imi qocgé énécmiyec. ²⁰ Wañu kondunj baec komoc komoc imi néñgacma sanjidacgic baec boña moczonj hocénécmimia wanjec. ²¹ Wañu kurumenj igucnec komboc sanjenja 40 kilo imuhucya imuhucyanéj ic embac ionac qacginaiguc mayec. Mayu yéwéri kunéj yanda bac yandi yandiyaguc mihicñj énécmiyu ic embac ienenj Anutu zébiri qébiri wammigic.

17

Kaisero embac garata zéma yanj biria.

¹ Wañu kua meme unja 7 zéic késa nanjic ionarunec méñnéj nuaru hama yomuhuc nézéyec, You hana héná yanda embac qac buña yandayaguc doku kunéj yanda yandaiguc tacañzac imi kitiwa dimuhucya hicñjimimac imi gézéwa hémbésémanj. ² Baec séc ic kewu ienenj i guc kaisero wanjamanzu. Wañu ic embac baeciguc kecanzu ienenj iwarunec mia kaiseroac wanj doku negic ewa soho wanj énécmiyu keczu. ³ Imuhuc nézéma unja

téréyanéj nuagicma baec kéra kérasiaiguc keñjec. Wañu imuaru hémba embac yanj biria pésia méñjac qahaiguc tarec. Wañu yanj imuac séwélaiguc Anutu zébiri qébiri mimiawac qac kiwi hénia hénia sécgédacma heyec. Wañu yanj imi mia oruha 7 zéma iliha 10 hemiyec. ⁴ Wañu embac imi séwi usuya qoucqoucyá zéma péscipésia meamuma kerec. Wañu goli zéma hoc eeyaguc zéma péh hocnéj mezeric amuyec. Wañu mériaiguc sokoc méñ golinéj memeya késama nanjec. Wañu sokoc imuac qeriaiguc imi haihaka ewa loloña zéma kaiseroac haka pakolayaguc imi sécgéma heyec. ⁵ Wañu pakayaiguc qara sanja yomuhuc ooyawac heyec, Babilon ama yanda, kaisero embac zéma baecac haihaka ewa loloñawac nenjogcina. ⁶ Wañu embac imi hémba ic embac téréya zéma Yesuac héipuc ichéra ionac sacgina nekecma ewa sohosoho wanjec. Wañu neñ hémma kunéj yanda welicgéyi. ⁷ Wañu kua meme unjanéj némac niñac imuhuc kunéj yanda welicgézanj? zéma nézéyec. Neñ embac imuac haihakaya sanja zéma yanj biria oruha 7 zéma iliha 10 embac iminéj tacma nesianzac iorac héniaigira gézéwa nimbésémanj. ⁸ Gi yanj biria hénzanj imi becaru kerec, néñ deguc ménda keczac. Wañu bianjuc unja biria ionac baec dumunja imuacnec éréma humucac geric siaiguc hingacma biridacmac. Wañu yanj biria imi bec kerec, néñ deguc ménda kecma bianjuc lilinjéma hamac. Imuac niñac hicñj énécmimac nalé imuaru imi baec kurumenj hicñjyec imuarunec éréma deguc baeciguc kekeru, kekecac kiwiiguc qacgina ménda ooyawac hezac, ienenj imuac hémma welicgému. ⁹ Ewa qeri ninjtegic qinjtegicyagucnéj ac yomi niñasarimac. Oruha 7 imi baec boña 7 embacnéj tarec imi zéma ic kewu 7 wanzu. ¹⁰ Ic kewu 5 imi maunuyu qahac wanjic méñ deguc keczac. Wañu méñ imi ménda hazacnec. Wañu hamac imi nalé hotoñadac kecmacac hezac. ¹¹ Yanj bec kerec, néñ deguc qahac wanzac imi ic kewu 7 ionac arenjiguc toroqema qétéya 8 wammac. Wañu inéj humucac geric siaiguc hingacmac. ¹² Wañu iliha 10 hénzanj imi ic kewu 10. Wañu ienenj imi baec yandagina imi ménda énécmimia néñ yanj biria i guc qéhéréngéma kecgicac nalé hotoña dac ic kewu ésécnec kuc buña qéénécmimia wammac. ¹³ Ienenj imi ewa siñ momacnec wamma enanj kuc buñagina zéma ic kewuac qac buña imi yanj biria iwac mia waimidacmu. ¹⁴ Wañu ienenj rama merawa hazéc wammima i guc yaré qemu. Wañu rama merawa imi miñ onac miñgina zéma ic kewu onac ic kewu keczac imuac yaréiguc onogicdacmac. Wañu

héihéré énécmimia zéma gési énécmimia zéma tohotoho ichéra kenhéi hahéigina qahac imi eney i guc momacnec kecmu.

¹⁵ Imuhuc zéma kua meme uṅanéj toroqema yomuhuc nézéyec; kaisero embac doku yanda yanda qacginu taru hénec. Doku imi mia icya icya zéma ic embac tuṅa tuṅa zéma héngalej amaya amaya zéma acgina hénia hénia zéanzu imi eney mia. ¹⁶ Waṅu iliha 10 héhne ieney zéma yaj biria imi momacnec kaisero embac imi nimbiri wammima mebiru mima séwi usuya imi hetecgéma iwac séwi busuya qécgéma nenesicya imi gericiguc odacmu. ¹⁷ Waṅu Anutunéj eneya ewa siṅa heyec séc medacmaṅ zé ewa qeriginaiguc ninij méj mihicij énécmiyu ewa momac wamma enaj héngalej ama areṅa yandagina imi yaj biria iwac waimigic. Waṅu imuhuc wammanec kecgic Anutuac ackuazéc imi hélaguc wandacmac. ¹⁸ Waṅu embac héhne imi mia ama areṅa yanda, baecac ic kewu héngalej waṅ énécmianzac imi mia.

18

Babilon ama areṅa yanda imi kisikiyon mihicijyec.

¹ Imuhuc zéyu tegéyu ni hémba kua meme uṅa méj kuc buṅa yandayagucnéj kurumey igucnec mayec. Waṅu iwac edamuyanéj baec qetagalidarec. ² Inéj ac ewa yandaiguc qacma yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac! Ama areṅa kuney yanda yanda Babilon! Kuwic onac duṅ tatac zéma uṅa biria hénia héniawac togotogo ama zéma nei biria ewa lolonja ionac aségina wanzac. ³ Hénia imi yomuhuc, héngalej amaya amaya imi iwac kaisero hakawac qeri biria imi doku selia ésécnec nema ewa mohogoho sohoya wanzu. Waṅu baecac ic kewu eney i guc kaisero haka waṅjic. Waṅu baec séc nénnagémba ic ieney imuhucyanec mezeric qezeric kuhanéj kecmu kecek imuac kuha niṅac yandima soukiwa ginaguc waṅjic.

⁴ Waṅu kurumey igucnec ac ewa méj yomuhuc mayu niṅi; Ic embac héncu ini embac iwarunec mama iwac kápésiciguc ménda toroqemu. Imuhuc wamma iwac yéwéri zérabéraguc imi momacnec ménda memu. ⁵ Némac niṅ kápésicya imi qaudumuru héima eṅkecmu kurumey osizac. Waṅu Anutunéj kápésicya imi niṅqelima keczac. ⁶ Imuac énécmiyec séc migic. Wawaṅ memeyawac bakia séha mesaigic éréhéc waṅu melenj migic. Waṅu sokociguc doku selia hénia hénia momacnec haima lelcgéma énécmiyec imi séc méj toroqema melenj migic. ⁷ Zézé bipi waṅamuma mezeric waṅamuma kerec

imuac imuhucyanec qenzey manzey zéma ewa howuc imuac séciguc wammigic. Némac niṅ inéj ewa qeriaguc yomuhuc zéanzac, ni embac garata wamma héngalej waṅ énécmianzua, ni malé qahac, waṅu ewa howuc méj ménda mihicijiman. ⁸ Imuac niṅ ai meme momacguc imuac qeriaiguc yéwéri zérabéra, humuc zéma, zésiac yanda zéma, béti yanda imuhucyanéj hicijimimac. Iwac tasé kuku miṅjina imi medac medac, wandac wandac miṅjina Anutu, imuac niṅac embac imi geric bélanjaiguc giliyu zedacmac.

⁹ Waṅu baecac ic kewu i guc kaisero wamma mezeric qezeric wamma kecgic imi eney gericnéj embac imi oyu imuac hofacya enju hémma iwac niṅac zésiac wammu. ¹⁰ Waṅu qenzey manzey hémma bac yandi yandi wamma lakec namma qac héhélima yomuhuc zému. Ewa biric, ewa biric! Ama yanda Babilon, medac medac wandac wandac Babilon! Némac niṅ kitiwaga yéwéria focdac hicijigénzac.

¹¹ Méjnéj méj hinacya boṅ ménda meanzac imuac niṅac baecac nénnagémba ic ieney embac imuac wamma siacma ewa biric wammigic. ¹² Hinacgina imi mia goli zéma siliwa zéma qembili boṅa yanda zéma péi hoc boṅa eneya zéma linej maleku solanja zéma iwawai qouc qoucgia zéma maleku hézéh usianéj memeya kambij héhsianéj memeya zéma maleku péscipésia zéma ichésa héménta hiabiaguc hénia hénia zéma iwawai elifante zuṅanéj memeya zéma méra kiwi ichésa boṅa eneyagucnéj memeya hénia hénia zéma aij qaura zéma, aij zéma mamboli hoc ¹³ Waṅu méséki ic séwéla, iwawai asélanjaiguc, kufan, haléc héméntaguc, berizi halécya, doku selia, oliwa haléc, padi zéma imuac uha, burumakao zéma rama, becasic zéma imuac karisi, hésa ic zéma ic embac ionac qeri uṅa. ¹⁴ Waṅu yomuhuc zému, Iwawai héla gocmia imuac me imuac guac uṅaganéj siṅa nimma hoc hoc ai meanec imi moczon guac murunec néngacma kendacgic. Iwawai saméj bipiyaguc héggéna zéma iwawai mezeric qezericiguc imi moczon sohodacgic. Imuhucya imi méndagucnec mihicijimu. ¹⁵ Babilon niṅac soukiwa mihicijiangic nénnagémba ic hinac imuhucyanec miṅjina ieney qenzey manzey imuac bac yandi yandi wamma lakec namma yomuhuc zézé siac wamma ewa howuc wanzu. ¹⁶ Ewa biric, ewa biric, ama yanda gi linej maleku hiabia zéma maleku qouc qoucgia zéma pési pésiyanéj mezericma goli zéma hoc eeyaguc zéma péi hocnéj mezeric amuma kekera. ¹⁷ Hinac yanda imuhucyanéj fuknec qahac wandaczac.

Zéic miñjina zéma zéiciguc konduj séc kenjeh haha wañangic ic kian enej zéma zéic imuac ai ic zéma kondujiguc ai meanjic ienenj lakec nanjic. ¹⁸ Namma geric embac oyu hofacya éréyu hémma qacma zézu, Ewa biric, Ewa biric, ama yanda yomi, kuneñ yandanéñ imuac séc wañec me? ¹⁹ Imuhuc zéma orucginaiguc sigic naecma siacma ewa howuc wamma zésiacta zéigic; Ewa biric, ewa biric, ama yanda yomi, kondujiguc zéic miñjina ienenj guac iwawai eeyagucnéñ soukiwagina miñicñianjic, néñ ama arena yanda imi fuknec qahac wandaczac. ²⁰ Wañu Anutunéñ hénaorinj héra ionac zéwelecgina niñénécimima embac imi zétecgé énécmizac. Imuac niñac kuruménj zéma ic embac téréya zéma Yesuac Mélémi ic zéma kua meme ic ini, haka imuac ségiségi wañjic!

²¹ Ac imuhuc hiñjiyu kua meme uña selia mérñnéñ zamanziñ yanda hilarija mér meyacma kondujiguc gliyu hiñgarec. Hiñgaru yomuhuc zéyec; Babilon ama yanda imi imuhucnec selianec gliyu hiñgaru miñicñimuac séc qahac wammac. ²² Wañu gita qeque ic zéma legic héihéi ic zéma kuña qeque ic zéma témuj qeque ic ionac hétérñ imi sugcinaiguc muñguc ménda hiñjiyu nimmu. Wañu méra kiwi meme ic ionac nénnagémba haka imi acguc muñguc ménda hémmu. Wañu iwawai hézé hézézayawac zamanziñ hoc yanda imuac hétérñ acguc muñguc ménda hiñjiyu nimmu. ²³ Lambe asahanéñ guaru muñguc ménda asarimac. Wañu eu iniñ buña qeque ionac ewa hétérñéñ guac muru muñguc ménda hiñjiyu nimmu. Nénnagémba ichécgá imi baera baera ic eñeña imi enej mianéñ, suña meme acganéñ baec séc ic embac qerigina mesohoyec. ²⁴ Wañu kua meme ic zéma ic embac téréya zéma ic embac tosara baera baera unuhumugic moczoñ yanda ionac sacginanéñ ama yanda yomuac qeriaiguc wininiyec.

19

Kurumenjiguc zézé ségiségi hiñjiyu héñi.

¹ Wañu imuac andiaiguc nimba kurumenjiguc ic embac tuñ yanda ionac ewa hétérñ yanda ésécnecnéñ hiñjima yomuhuc zéigic; Haleluya Anutunina mepésini! Anjéñ titi zéma edamu zéma kuc yandanéñ Anutunina guaru hezac. ² Héñia imi mia iwac niñgésigési ai imi hélanc zéma solañ dindiña wanzac. Kaiseroac hakanéñ baec mebiriyec sero embac garata imi niñgésima eñeya welenj qeque ichéra ionac sacginawac zégési énécmimac. ³ Muñguc yomuhuc zéigic; Haleluya! Wañu ama yanda imuac hofacnéñ nalé tetecgia qahac emmanec

nananzac. ⁴ Wañu qeriaawac galen 24 zéma yanj kekecginaguc 4 ienenj ic kewu tatic imuaru tarec Anutu i siminj héimima mepésimima zéigic; Hélacnec, Haleluya! ⁵ Wañu ic kewu tatic imuarunec ewa hétérñ méñ hiñjima zéyec; Anutunina mepésimigic, iwac welenj qequehéra moczoñ ini zéma, kuneñ me komora, iwac bac yandi yandi wammianzu ini moczoñ Anutu mepésimigic. ⁶ Wañu muñguc ic embac tuñ yanda ionac ewa hétérñ ésécnec zéma doku dunduj yandawac hétérñ ésécnec zéma buñ parandanj yanda ésécnecnéñ hiñjima yomuhuc qacma zéigic niñi, Haleluya! medac medac wandac wandac Miñ Kewunina neñañ Anutunéñ ninicgalen waj néncmianzac. ⁷ Rama merawa imuac zammaréñ meme naléya ducñiyu iniñ buñaya qemimianéñ zéréñ qéréñ waj amudaczac. Imuac niñ neñañ ségiségi wamma edamuya héimiwiñ. ⁸ Embac imi mia linenj maleku hiabia qilic qilicyaguc zéma lalac qequecnecc imuhucya héimac niñ haimiyec. Wañu maleku linenj hiabia imi mia ic embac téréya ionac wawanj meme solañ dindiña imi mia.

⁹ Wañu kua meme uñanéñ nuac yomuhuc zéyec; Kiwi yomuhuc ona, rama merawa imuac zammaréñ hai ségiségi iguc héihéré énécmimia inéñ méríanj ginaguc. Wañu muñguc toroqema zéma ac yomi Anutuac ackuazéc imi hélancnec zéyec. ¹⁰ Imuhuc nézéyu ni siminj héima mepésimianj zé wamba inéñ yomuhuc nézéyec, Ni imi gi zéma guac dac munahécgá Yesuac héipuc ac kesa keczu iniguc momacnec welenj qeque ic kecza. Waina, imuhuc ménda waj némbésémanj, néñ Anutu sac mepési miwésémanj. Yesuac héipuc acnéñ bianjac ara imuac qeri uña wanzac.

Becosic lalac lalac qahaiguc tatara.

¹¹ Wañu ni kuruménj anjéma nanju héñi. Niñzu becosic lalac mérñéñ nanju imuac qahaiguc mérñéñ tacma kerec. Iwac qara imi haka héla zéma ac héla. Inéñ solañ dindiñanec niñgési ai mema yaré qeanzac. ¹² Kiwa imi geric bélanja ésécnec waju oruhaiguc imi ic kewu opoc sasala heyec. Waju qac méñ ooyawac hemiyec. Wañu imuac qac imi tosara qahac, néñ eñeyaocnec niñzac. ¹³ Wañu inéñ maleku saciguc tinduj tindunja héima kerec. Iwac qara imi Anutuac ackuazéc zémimia. ¹⁴ Wañu yaré ic kurumenjiguc keczu ienenj maleku linenj lalac qequeya zéma qakolaya qahac héima becosic lalaciguc tacma méndacmigic. ¹⁵ Kuaya igucnec mia sou zéra qizilic méñ éréyec. Wañu iminéñ mia baera baera ic embac unumac. Wañu eñeyaoc aijn qarucnéñ héñgalen waj énécmimac. Wañu Anutu medac medac

wandac wandac miņina iwac qeri geric héngeņa nimma waiņ gocmīa tižīzaanzu éšécneć tiénécimīa tasé kuku ai memac. ¹⁶ Waņū iwac maleku horua qahaiguc zéma tawéyaiguc qac kiwiya yomuhuc ooyawac hezac, ic kewu ionac ic kewugina, miņ ionac miņgina.

Waņ zérāguc zéma yaré ichéra imi maunuyec.

¹⁷ Waņū ni hémba kua meme uņa méņnéņ kaiweiguc namma nei sawaiguc puťitīma keņha waņģic ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézýec; Hama Anutuac neģéléleņ yandaiguc tocgégic. ¹⁸ Tocgoma ic kewu ionac séwi busu zéma ic kawali héćginawac séwi busu zéma becosicgina zéma imuac qahaiguc tacģic ionac séwi busu zéma žiki sipac qahac keczu zéma welenj qeje keczu zéma kunej me komora moczoņj yanda ionac séwi busugina imi negic. ¹⁹ Waņū neņ hémba waņ biria imi zéma baec séc ic kewu zéma yaré ic héćgina ienej tocgogic. Tocgoma becosic lalaciguc tarec i zéma yaré ichéra hazéc waņ énéćmīma yaré qewiņ zé harégic. ²⁰ Néņ waņ biria zéma iwac kiwaiguc kiwi méréra meañģic kua meme ic ikora imi momacnec érépésima dérécģéć éréćmīmia waņec. kua meme ic ikora inéņ mia waņ imuac qac kiwiya késa kecma iwac ireha mepési miģic imi onac kiwi méréra wamma ewagina mesoho énéćmiyec imi mia. Érhéc imi qeliqeli érépésima gizoņ geric bélaņawac zékéņāiguc gili éréćmiyu hiņģaroc. ²¹ Waņū tosara imi becosic lalaciguc tarec iwac kua igucnec sou zérāgucnéņ mama unudarec. Waņū nei hénia hénia imi moczoņj hama séwi busugina negic tomeņgina qedarec.

20

Yawuņ 1,000.

¹ Waņū hémba kua meme uņa méņnéņ uņa biria ionac baec dumuņa imuac wétéya zéma seņ hésa kunej yanda mériaiguc késama kurumen igucnec mayec. ² Mama mažuāņ mokoleņ késama yawuņ 1,000 séc qatémīyec. Mažuāņ imi mokoleņ walac hićņiyec uņa biria, Bīria miņina zémimīa imi mia. ³ Qatémīma uņa biria ionac baec dumuņa imuac qeriaiguc giliyu hiņģaru naguya hézicģéma asé kiwinéņ meselīma musulūņģeyec. Waņū baera baera méndaģucnec ikoc ménda waņ énéćmīmac niņ yawuņ 1,000 ac séc imuaru heyec. Waņū imuac andiaiguc nalé hotoņa dac hulacmīmia wammac.

⁴ Waņū ni ic kewu tatac sasala hémba tosara imuaru tacģic imi onac niņģésigési ai memu niņ kuc buņa énéćmiyu késa kecģic. Waņū neņ hémba Anutuac ackuažéc zéma Yesuac héipuc ac niņac

déméņgina héric hérica ionac qeri uņagina zéma waņ biria zéma iwac ireha ménda mepésimīģic ienej zéma pakagina zéma méraginaiguc asé kiwiya ménda meģic ienej qelīma yacma Kristoguc yawuņ 1,000 imuac séc ic kewu waņ énéćmīma kecģic. ⁵ Waņū humugic ionac murunec tosara ienej keņķecma yawuņ 1,000 tecģéyec nalé imuaru mia qelīma yacģic. Yacģic qelīma yayac haka imuac qétéya momacģuc waņec. ⁶ Ic embac humuc igucnec qeliqeli qétéya momacģuc imuac toroqemu ienej imi mériaņģinaģuc zéma téréya. Ionac muru humuc qété érhéc imi kuha qahac. Ienej imi Anutu zéma Kristoac hofac oo ic wamma yawuņ 1,000 imuac séc Kristoguc ic kewu waņ énéćmīma kecmu.

Bīria miņinawac kekeć tetećģia.

⁷ Waņū yawuņ 1,000 séćģéyu Bīria miņina imi hésa ama igucnec hulac mīmīa wammac. ⁸ Hulac miyu éréma yaré qemu niņac baec waņģoņa kembonj qahac Gok zéma Magok ic imi ikoc waņ énéćmīma qutulaņģé énéćmīmaņ zé kemmac. Waņū zaņģégina imi konduņ sakasac éšécnec sasala. ⁹ Ienej imi baec imi séćģéđacma asasa tigic. Waņū ic embac téréya toņ héréma tacģic imi zéma ama baec yanda siņņiņ waņmīmīa imi lelećģé énéćmiģic. Waņū kurumenj igucnec gericneņ mama yaré ic imi onoyu humudacģic. ¹⁰ Waņū Bīria miņina ewa soho waņ énéćmīma kerec imi gizoņ geric bélaņawac zékéņāiguc giliyu hiņģarec. Waņū geric sia imuaru mia waņ biria imi zéma kua meme ic ikora imi momacnec kecma siņi kaiwe séc nalé tetećģia qahac qenzeņ manzeņ qema kecmaoc.

Humuc ic eneņ niņģési énéćmīmīa waņec.

¹¹ Waņū ic kewu tatac kunej yanda lalacnec zéma méņ imuac qahaiguc tarec imi héņi. Waņū baec kurumenj imi wésia igucnec néņģacma qahac wandarec. ¹² Waņū neņ hémba humuc eneņ, ejeņa zéma mamaya momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc naņģic kiwiya tosara héndéņ héndéņa heyec. Waņū kiwi méņ acģuc héndéņū heyec imi mia kekećac kiwiya. Waņū humuc ic imi wawaņ memegina kiwiģuc ooyawac heyec séc zéģési énéćmiyec. ¹³ Waņū nalé imuaru konduņ qeriaiguc humumīa heģic imi melenj énéćmiyec. Waņū humuc zéma humumīa ionac baec dumuņa acģuc qerigīraiguc humuc ic heģic imi melenj énéćmiyoc. Waņū icya icya wawaņ memegina kiwiģuc ooya imuac séćģuc zéģési énéćmiyec. ¹⁴ Waņū humuc zéma humumīa ionac baec dumuņa imi geric zékéņ imuaru selianec gilic hiņģarec.

Geric zékénj imi mia humuc qété éréhéc.
 15 Wañu méñnéj méñ kekecac kiwiiguc
 qara ménda ooyawac hemac imi geric
 zékénj imuac qeriaiguc gilimimia wammac.

21

Kurumenj qelia zéma baec qelia.

¹ Wañu ni kurumenj qelia zéma baec
 qelia héñj. Kurumenj walaha zéma baec
 walaha imi aulanjéma qahac wañoc.
 Wañu konduj imuhucyanec ménda heyec.
² Wañu ama arenja yanda téreyá Yerusalem
 qelianéñ kurumenj igucnec Anutu arunec
 mayec. Mayu hémba mezeric zerira
 tanera imi embac ic buña qemimianéñ
 eu buñayawac wamma mezeric amuyec
 ésécnec wañec. ³ Wañu ic kewu tatak
 imuacnec ewa hétéñ kuney yanda hicñjima
 yomuhuc zéyec; Héñgic Anutuac halí imi
 ic embac sugñinaiguc hezac. Wañu inéñ
 Anutu wañ énécmima iniguc momacnec
 kecmac. Wañu ieneñ imi Anutuac ic
 embachéra wañgic Anutu enjeyac iniguc
 momacnec kecmac. ⁴ Kecma kic masgina
 moczoñ kicgina igucnec zuac énécmimac.
 Iwawai walahanéñ qahac wandarec.
 Imuac niñac qelia imuaru humuc me
 zésiac me yaiwisinñ me qenzéñ manzeñ
 imuhucya imi méndaqucnec hemac.

⁵ Wañu ic kewu tatak imuaru tarec
 inéñ yomuhuc zéyec; Héñgic neñ iwawai
 moczoñ meqeli énécmizua. Wañu muñguc
 toroqema zéyec; Ac yomi imi ninzénjé
 mimia zéma héla, imuac niñac kiwiiguc
 owésémanj. ⁶ Wañu ac méñ yomuhuc
 nézýec, Mewa teczézac! Ni imi Alfa
 zéma Omega,* hénihénia zéma tetcgia,
 neñ mia kekecac doku kiwa igucnec doku
 bontegicia imi déméñgina qañgararanj
 qe-geya ionac énécmimanj. ⁷ Méñ nanseimac
 imi iwawai imuhucya mératéc miyu
 memac. Ni iwac Anutu wamba inéñ nuac
 nanja wammac. ⁸ Wañu ic ionac bac yandi
 yandi wammu zéma, ménda ninzénjému
 zéma, ilinñqilinñ kekec zéma, biñ qe-qe
 zéma, kaisero ic zéma, zinac meme ic zéma,
 banjarawac siminñ héianzu zéma, ikoc ac
 zéanzu imi eney moczoñ zékénj yanda gizonj
 geric bélanjaguc imuaru hiñgacma kecmu.
 Iminéñ humuc qétéya éréhéc wanzac.

Yerusalem qelia wininiyu héñj.

⁹ Wañu kua meme uña 7 zéicgina séc
 yéwéri zérabéracug 7 kuaya qe-geya tima
 nagnñ ionac murunec méñnéñ haréma
 yomuhuc nézýec, You hana, neñ rama
 merawa iwac embac buña imi gézéwa
 hémbésémanj. ¹⁰ Imuhuc zéma uña
 téreyanéñ nuagicma baec boña kuney
 yanda horuaiguc emma nézýeu ama yanda

téreyá Yerusalem imi kurumenjguc Anutu
 arunec mama hayu héñj. ¹¹ Anutuac
 edamuya sécgéma heyu ama arenja yanda
 imuac asahanéñ hoc eeyaguc boña eneña
 yanda ésécnec. Imi mia zasipa hoc
 ésécnec wañu kristal hoc ésécnec lalaclalac
 wañec. ¹² Wañu imuaru banja deminñ yanda
 horuanéñ ama lelecgéma nanju imuaru
 sanjulanj 12 nanjec. Sanjulanj imuaru kua
 meme uña 12 nanjic. Wañu sanjulanj
 imuac qacyaiguc qac kiwi néndéngéma ogic
 heyec. Imi mia Israel kicic areñ 12 ionac
 qacgina. ¹³ Sanjulanj imi baec wañgoña Is
 iguc haréwéc, Wes iguc haréwéc, Not iguc
 haréwéc, Saut iguc haréwéc nanjic. ¹⁴ Ama
 yanda deminña imi séraña 12 hemiyec.
 Wañu sérañ imuac kembañaguc rama
 merawa iwac Yesuac Mélémi ic 12 ionac
 qac kiwigina 12 heyec.

¹⁵ Kua meme uña ac nézýec inéñ ama
 arenja yanda zéma sanjulanj yanda zéma
 deminña selia séc qeréreyá memañ zé
 uñ méñ golinéñ memeya késama nanjec.
¹⁶ Ama areñ yanda imi wañgoña 4 sécgina
 momac zéma héngéña wéndara sécginra mo-
 macguc. Wañu uñ iminéñ ama yanda
 imuac séc qeréreyá meyu 2,200 kilomita
 wañec héngéña wéndara zéma horua séc
 qeréregina imi moczoñ séc érérenj. ¹⁷ Wañu
 kua meme uñanéñ ama arenja yanda imuac
 deminñ dépanja imuac séc qeréreyá acguc
 icnéñ meanzinñ ésécnec meyu 70 mita
 wañec. ¹⁸ Ama deminñ banja imi zasipa
 hocnéñ memeya wañu ama yanda imi mia
 goli solarja galasi asac asaria ésécnecnéñ
 memeya. ¹⁹ Ama areñ yanda deminñ
 imuac banja qambaña imi hoc eeyaguc
 hénia hénia sasalanéñ mezeric qezeric
 wawaña. Qambaña qétéya momacguc imi
 zasipa hocnéñ, sérañ qétéya éréhéc imi
 sapaia hocnéñ, sérañ qétéya haréwéc imi
 agat hocnéñ, sérañ qétéya 4 imi emi-
 ade hocnéñ mezeric zerira. ²⁰ Qétéya 5
 imi onikisi hoc, qétéya 6 imi kanelian
 hoc, qétéya 7 imi kirisolait hoc, qétéya
 8 imi beril hoc, qétéya 9 imi topas hoc,
 qétéya 10 imi kirisopireis hoc, qétéya 11
 imi zeisinta hoc, qétéya 12 imi amatisita
 hoc. ²¹ Sanjulanja 12 imi péñ hoc 12
 néñ memeya, ama sanjulanj 12 enac enac
 imi péñ hoc howia enac enacnéñ memeya.
 Wañu ama hénaya imi goli téngén galasi
 ésécnec hiwérenjéma hini kenkenja.

²² Wañu medac medac wandac wandac
 minjina Anutu zéma rama merawa ekaoc
 ocmuñ wanzac imuac niñac ama yanda
 imuac qeriaiguc ocmuñ méñ ménda taru
 héñj. ²³ Wañu ama imuaru imi kaiwe zéma
 maso imi agira qahac némac niñ Anutuac
 edamuyanéñ qetagaliju rama merawanéñ

* 21:6: Neñañ aciguc; A zéma Z - ac imuac hénia imi 'Hénihénia zéma Tetcgia.'

kifa waņ énécmianzac. ²⁴ Waņu baera baera ic embac ienej edamu imuac qeriaiguc kenjha waņanzu. Waņu baecac ic kewu ienej eņaj edamu mema imuaru harému. ²⁵ Imuaru imi kaiwe séc saņgulaņa ménda héianzu. Waņu imuaru imi siņi méj ménda hezac. ²⁶ Icy a icya ienej eņaj baec yanda imuac edamuya zéma eņaj edamugina imi imuaru mema harému. ²⁷ Baecac iwawai qakolayaguc me iwawai gamu qeqeyaguc me ac ikoc wawaņa ienej imuaru ménda harému, néj rama merawa iwac kekecac kiwiiguc qacgina ooyawac hezac imi enej sac harému.

22

Doku téfara kekecyaguc.

¹ Waņu kua meme uņanéh kekecac doku yanda méj kristal hoc éscécac laclalacnéj Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatic imuacnec hénima mama keņu nézéyu héni. ² Waņu doku téfara imi ama yanda imuac hena namuņa igucnec keņec. Waņu doku néwéc néwéc zécgériaiguc kekecac ic hésanéh namma namma keņec. Ic hésa imuac héla tanera hénia hénia 12 iminéh maso séc hicņima qauma waņajec. Waņu ic hésa imuac haréjanéh baera baera ic embac mehiaru énécmiyec. ³ Ama yanda imuaru imi saec muņguc ménda hemac. Waņu Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu taticnéj ama yanda imuac suraiguc tacmac. Taru welenj qeqe ichéra enej welenj qeqe wammimu. ⁴ Waņu ienej iwac kic tanera hémma kecmu. Waņu iwac qac kiwiya imi pakaginaiguc hemac. ⁵ Waņu ama imuaru imi siņi muņguc ménda hemac. Waņu kifa zéma kaiwe asaha imi aigira qahac. Némacniņ, Miņ Kewunina Anutunéh ionac asac mararaņgina wammac. Waņu ienej imi nalé tetcgia qahac ic kewu waņ énécmima kecmu.

⁶ Waņu kua meme uņa inéh yomuhuc nézéyec, ac yomi niņzéhǵé mimia zéma héla. Némac niņ Miņ Kewunina kua meme ic ionac uņaginawac Anutunéh iwac welenj qeqe ichéra iwawai focdac hicņimacac hezac imi énézéyu hémmu niņac enjeya kua meme uņa méliyec.

⁷ Niņzu, neņ focdac liliņgéma hamaņ! Imuac kiwi yomuac biana ara imi niņtoho wammac inéh ségiségiyaguc.

Ac tetcgia zéma mozoc ac.

⁸ Ni Yohanenéh iwawai imi hémma niņi. Haka imi hémma niņi imuaru haka imi nézéyec kua meme uņa iwac hénayaiguc mepésimimaņ zéma mama simiņ héimiyi. ⁹ Imuhuc wamba inéh yomuhuc nézéyec, Imuhuc ménda wanna, ni imi gi zéma

kua meme ic dac munahécgā keczu zéma ackuazéc kiwi yomuaru hezac imi niņtoho wammu iniguc momacnec welenj qeqe wamma kecza. Imuac Anutu sac mepé qepési wammiwésémaņ. ¹⁰ Waņu inéh muņguc yomuhuc nézéyec, Nalé imi hosuru hazac. Imuac biana ara kiwi yomuac qeriaiguc hezac imi asé kiwinéh ménda meseliwésémaņ. ¹¹ Imuac waigic ic biria imi haka biria wammanec kecmac. Waņu qeri qakolagucnéj qeri qakolagucnec kecmac. Waņu ic solana imi haka solana wammanec kecmac. Waņu ic téréya imi téréyanec kecmac.

¹² Niņzaņ, neņ focdac hamaņ. Tasé eeyaguc imi nenamuru hezac. Icy a icya wawaņ memeginawac séciguc eņac eņac tasé ku énécmimaņ. ¹³ Ni Alfa zéma Omega,* walac zéma andia, hénihénia zéma tetcgia.

¹⁴ Malekugina horua imi zuac sorocgéanzu imi enej imi ségiségi ginaguc. Ienej kekecac ichésa imuaru keremma saņgulaņ igucnec ama yandawac qeriaiguc keremmuac qac buņa qeénécmimac. ¹⁵ Ic kazuya zéma, zinac meme ic zéma, kaisero ic embac zéma, méra sacmeme ic zéma, baniara mepé qepési wammimia zéma, ac ikoc siņa nimma waņanzu imi ama yanda imuac séņgaņgeņiguc kecmu.

¹⁶ Yesu ni hēnaoriņnawac niņac wamma nuac kua meme uņana méli énécmiwa iwawai imi héipuc waņ énécmiyec. Ni imi ic kewu Dawidiac séra zéma qelia, widi edamuyaguc. ¹⁷ Uņa Téréya zéma iniņ buņa qeqeyanéh Hana zézaoc, waigic méréneh méj gezacyanéh niņzac inéh hana zémac. Méréneh méj doku niņac owuruņa qanqararaņ qezac imi waigic hamac. Waņu méréneh méj kekecac doku niņac wanzac imi waigic bontegic memac.

¹⁸ Kiwi yomuaru biana ara ooyawac hezac imi oloņ niņ wammu onac énézéwa niņgic; Méhneh méj ac hezac imuaru ac méj toroqemaciguc Anutunéh yéwéri zérabéraguc kiwi yomuaru ooyawac hezac imi ic iwac mia toroqemimac. ¹⁹ Waņu méhneh méj biana ara kiwi yomuaru hezac imuacnec ac méj auyu qahac wammaciguc Anutunéh kekecac ichésa zéma ama areņa yanda téréya kiwi yomuac qeriaiguc ooyawac hezac imuaru ménda toroqemac niņac auwa qahac wammac.

²⁰ Ac imi héipuc wamma zézac inéh ni hélacnec focdac hamaņ zézac. Hélacnec, miņņa Yesu focdac hawésémaņ.

²¹ Miņ Kewu Yesuac ewa hianéh ic embac téréya momac yanda onac muru hemac. Hélacnec!

* 22:13: A zéma Z.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1–2:12
2	Mataio 2:13–3:6
3	Mataio 3:7–4:11
4	Mataio 4:12–25
5	Mataio 5:1–26
6	Mataio 5:27–48
7	Mataio 6:1–24
8	Mataio 6:25–7:14
9	Mataio 7:15–29
10	Mataio 8:1–17
11	Mataio 8:18–34
12	Mataio 9:1–17
13	Mataio 9:18–38
14	Mataio 10:1–23
15	Mataio 10:24–11:6
16	Mataio 11:7–30
17	Mataio 12:1–21
18	Mataio 12:22–45
19	Mataio 12:46–13:23
20	Mataio 13:24–46
21	Mataio 13:47–14:12
22	Mataio 14:13–36
23	Mataio 15:1–28
24	Mataio 15:29–16:12
25	Mataio 16:13–17:9
26	Mataio 17:10–27
27	Mataio 18:1–22
28	Mataio 18:23–19:12
29	Mataio 19:13–30
30	Mataio 20:1–28
31	Mataio 20:29–21:22

date	Scripture
1	Mataio 21:23–46
2	Mataio 22:1–33
3	Mataio 22:34–23:12
4	Mataio 23:13–39
5	Mataio 24:1–28
6	Mataio 24:29–51
7	Mataio 25:1–30
8	Mataio 25:31–26:13
9	Mataio 26:14–46
10	Mataio 26:47–68
11	Mataio 26:69–27:14
12	Mataio 27:15–31
13	Mataio 27:32–66
14	Mataio 28:1–20
15	Mareko 1:1–28
16	Mareko 1:29–2:12
17	Mareko 2:13–3:6
18	Mareko 3:7–30
19	Mareko 3:31–4:25
20	Mareko 4:26–5:20
21	Mareko 5:21–43
22	Mareko 6:1–29
23	Mareko 6:30–56
24	Mareko 7:1–23
25	Mareko 7:24–8:10
26	Mareko 8:11–9:1
27	Mareko 9:2–29
28	Mareko 9:30–10:12

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27-12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38-13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Méliméli icac ai 1:1-26
4	Méliméli icac ai 2:1-47
5	Méliméli icac ai 3:1-26
6	Méliméli icac ai 4:1-37
7	Méliméli icac ai 5:1-42
8	Méliméli icac ai 6:1-15
9	Méliméli icac ai 7:1-29
10	Méliméli icac ai 7:30-50
11	Méliméli icac ai 7:51-8:13
12	Méliméli icac ai 8:14-40
13	Méliméli icac ai 9:1-25
14	Méliméli icac ai 9:26-43
15	Méliméli icac ai 10:1-33
16	Méliméli icac ai 10:34-48
17	Méliméli icac ai 11:1-30
18	Méliméli icac ai 12:1-23
19	Méliméli icac ai 12:24-13:12
20	Méliméli icac ai 13:13-41
21	Méliméli icac ai 13:42-14:7
22	Méliméli icac ai 14:8-28
23	Méliméli icac ai 15:1-35
24	Méliméli icac ai 15:36-16:15
25	Méliméli icac ai 16:16-40
26	Méliméli icac ai 17:1-34
27	Méliméli icac ai 18:1-21
28	Méliméli icac ai 18:22-19:12
29	Méliméli icac ai 19:13-41
30	Méliméli icac ai 20:1-38

date	Scripture
1	Méliméli icac ai 21:1-16
2	Méliméli icac ai 21:17-36
3	Méliméli icac ai 21:37–22:16
4	Méliméli icac ai 22:17–23:10
5	Méliméli icac ai 23:11-35
6	Méliméli icac ai 24:1-27
7	Méliméli icac ai 25:1-27
8	Méliméli icac ai 26:1-32
9	Méliméli icac ai 27:1-20
10	Méliméli icac ai 27:21-44
11	Méliméli icac ai 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25–3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13–5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15–8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22–10:13
27	Roma 10:14–11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22–16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18–2:5
6	1 Korinti 2:6–3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19–10:13
16	1 Korinti 10:14–11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27–13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12–2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13–5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galatia 1:1-24
15	Galatia 2:1-16
16	Galatia 2:17-3:9
17	Galatia 3:10-22
18	Galatia 3:23-4:20
19	Galatia 4:21-5:12
20	Galatia 5:13-26
21	Galatia 6:1-18
22	Efeso 1:1-23
23	Efeso 2:1-22
24	Efeso 3:1-21
25	Efeso 4:1-16
26	Efeso 4:17-5:2
27	Efeso 5:3-33
28	Efeso 6:1-24
29	Filipai 1:1-26
30	Filipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Filipai 2:19-3:6
2	Filipai 3:7-4:1
3	Filipai 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonika 1:1-2:9
10	1 Tesalonika 2:10-3:13
11	1 Tesalonika 4:1-5:3
12	1 Tesalonika 5:4-28
13	2 Tesalonika 1:1-12
14	2 Tesalonika 2:1-17
15	2 Tesalonika 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Filemon 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

December

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Ac Saṅa 1:1-20
10	Ac Saṅa 2:1-17
11	Ac Saṅa 2:18-3:6
12	Ac Saṅa 3:7-22
13	Ac Saṅa 4:1-11
14	Ac Saṅa 5:1-14
15	Ac Saṅa 6:1-17
16	Ac Saṅa 7:1-17
17	Ac Saṅa 8:1-13
18	Ac Saṅa 9:1-21
19	Ac Saṅa 10:1-11
20	Ac Saṅa 11:1-19
21	Ac Saṅa 12:1-18
22	Ac Saṅa 13:1-18
23	Ac Saṅa 14:1-20
24	Ac Saṅa 15:1-8
25	Ac Saṅa 16:1-21
26	Ac Saṅa 17:1-18
27	Ac Saṅa 18:1-24
28	Ac Saṅa 19:1-21
29	Ac Saṅa 20:1-15
30	Ac Saṅa 21:1-27
31	Ac Saṅa 22:1-21